

Handlings- og økonomiplan 2023-2026 Budsjett 2023

INNSTILLING 1

Foto: Anna Takle

BERGEN
KOMMUNE

Innhold

Byrådets forord	4
Hovedtallene i budsjettforslaget.....	14
Budsjettvedtak	29
Klimabudsjett Innledning	38
Investeringsprogram Oppsummering	63
Tilskuddsliste	149
Sentrale tabeller og oversikter	165
Kommunens tjenesteområder med forslag til endringer	179
01A-Barnehage.....	180
01B-Skole.....	200
01C-Spesialpedagogiske tjenester	229
02-Barnevern.....	237
03A-Tjenester til eldre.....	249
03B-Tjenester til funksjonshemmede	271
03C-Tjenester til utviklingshemmede	279
03D-Psykisk helse	301
04A-Tjenester til rusavhengige og bostedsløse	315
04B-Sosialhjelp og andre sosiale tjenester	331
04C-Introduksjons- og tolketjenester	344
05A-Forebyggende helsearbeid	354
05B-Behandling og rehabilitering.....	372
06-Overføringer til trossamfunn	382
07-Brannvesen	391
08-Samferdsel.....	405
09-Boligtiltak	425
10A-Offentlige planer, byplanlegging og kulturminnevern	441
10B-Private planer og byggesak	456
10C-Naturforvaltning og parkdrift	466
10D-Klima og miljø	492
11A-Lærlinger	505
11B-Arbeidsmarkedstiltak.....	510
12A-Kultur	514
12B-Bibliotek	536
13-Idrett	545

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

14-Næring.....	563
15-Bystyrets organer og administrasjon	572
16-Administrasjon og fellesfunksjoner	580
17A-Fellestjenester	610
17B-Sivilforsvar og beredskap.....	616
18A-Vann og avløp	620
18B-Renovasjon.....	643
20-Interne tjenester / fordelte kostnader	655
21-Pensjon og fellesposter	657

Byrådets forord

Bergen er byen som ble bygget mellom de syv fjell. Dette budsjettet sikrer at vi fortsatt bygger byen vår på fjell.

Byrådet legger frem et stramt og rettferdig budsjett for by og bergenser. Det er et budsjett som sikrer og skjermer våre grunnleggende velferdstjenester i en urolig og utrygg tid. Samtidig har byrådet tatt nødvendige grep for investeringer og nye prosjekter som sikrer en trygg økonomistyring i de kommende årene.

Byrådet vil at Bergen skal være en god, rettferdig og inkluderende by, hvor det er godt å bo for alle uavhengig av økonomi, sosial bakgrunn, funksjonsnivå, livssyn og religiøs tilhørighet. Vårt mål er å gi alle mennesker i Bergen mulighet til å utvikle sine evner og leve gode og meningsfulle liv. Vi jobber for å overlate en by og et samfunn til neste generasjon som er bedre enn det vi selv overtok.

Innenfor stramme rammer har byrådet derfor ikke bare prioritert å trygge gode velferdstjenester til alle bergensere, men satset på nye klima- og miljøtiltak og særlig prioritert barn og unge, psykisk helse og idrett og frivillighet.

FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. Bærekraftsmålene forplikter alle land, rike som fattige. Byrådet mener at Norge som et rikt land har et stort ansvar. For byrådet er bærekraftig utvikling et førende premiss som ligger til grunn for alt arbeid som gjøres, enten det gjelder økonomisk styring, klimamål, eller et godt tjenestetilbud. Slik skaper vi en god by for alle – også for fremtidens generasjoner.

Bergen kommunes viktigste oppgave er å tilby gode tjenester av høy kvalitet. Byrådets mål er å bidra til å skape en by som er attraktiv å oppleve, drive næring i, vokse opp i, arbeide i og bo i. Grunnlaget for å lykkes med dette er trygg og ansvarlig økonomistyring og et samsvar mellom kommunens inntekter og utgifter. Fellesskapets midler skal forvaltes på en god og trygg måte slik at de kommer flest mulig mennesker til gode. Bærekraftig og ansvarlig økonomistyring er et førende prinsipp og ligger til grunn for byrådets satsinger og prioriteringer de fire neste årene. En trygg økonomi er en forutsetning for at vi kan utføre de tjenestene innbyggerne er avhengige av, og at vi kan satse på tiltak som gjør byen mer miljøvennlig og mer attraktiv.

Finansielle måltall er sentralt for god økonomistyring

Verdiskapning og trygg økonomistyring er en av fire grunnpilarer i byrådets plattform. Kommuneloven sier at kommunestyret skal fastsette finansielle måltall for kommunens økonomiske utvikling. Dette for å sikre ansvarlig og bærekraftig økonomistyring, opprettholde økonomisk handlingsrom og bevare evnen til å håndtere endrede rammebetingelser og økonomiske nedgangstider. De finansielle måltallene fra gjeldende handlings- og økonomiplan foreslås videreført for kommende økonomiplanperiode:

- Netto driftsresultat på minimum 1,7 % av driftsinntektene
- Gjeldsgrad på innenfor 70 % av driftsinntektene for den ikke-avgiftsfinansierte delen av gjelden
- Disposisjonsfond på minimum 10% av driftsinntektene
- Verdibevarende vedlikeholdsnivå, etter Holtstandard, på bygg.

Målene skal være førende for byrådets og bystyrets økonomiske prioriteringer. Målene kan avvike i enkelte budsjettår, men må oppfylles over tid for å sikre økonomisk handlingsrom og stabilitet.

Budsjettet viser at målsettingene om gjeldsgrad og størrelsen på disposisjonsfondet i forhold til

driftsinntektene oppnås, mens resultatgraden er noe lavere enn måltallet på 1,7%. Det er likevel viktig å se måltallene i sammenheng, og totalbildet vurderes å vise en forsvarlig økonomistyring av Bergen kommune.

I byrårets forslag er også målsettingen om verdibevarende vedlikehold ivaretatt. Vedlikeholdsbudsjettet til Etat for bygg og eiendom er oppjustert i tråd med FDV-nøkkelen til Holte (forvaltning, drift og vedlikehold). I tillegg legges det opp til betydelige investeringer i rehabilitering av kommunens bygningsmasse.

Et forsvarlig budsjett til tross for kostnadsvekst og stramme inntektsrammer

Bergen kommune har en økonomi som vurderes som god og robust. Gjennom flere år med gode driftsresultater har kommunen kunnet bygge opp et disposisjonsfond som buffer for mer utfordrende økonomiske tider, samtidig som betydelig egenfinansiering av investeringer har bidratt til å opprettholde et komfortabelt gjelds nivå.

Samtidig påvirkes også kommunen av geopolitisk og makroøkonomisk ustabilitet. Krigen i Ukraina og en generell høy aktivitet i økonomien, både nasjonalt og internasjonalt, har bidratt til sterk prisvekst. Et stramt arbeidsmarked, med stadig fallende arbeidsledighet, er dessuten i ferd med å presse opp lønningene. Energi- og byggekostnader har økt markant, noe som rammer handlingsrommet i kommunen. Sentralbankene verden over, inkludert Norges Bank, har som følge av økt prisvekst begynt å sette opp rentene. Også dette påvirker handlingsrommet til kommunen negativt.

Netto driftsresultat

Til tross for et krevende utgangspunkt så fremmer byrådet et økonomisk forsvarlig budsjett hvor gjeldsgraden og disposisjonsfondet holdes innenfor målet. Likevel reflekteres kommunens utfordringer knyttet til den demografiske utviklingen, og andre økende behov, i driftsbudsjettet. Budsjettforslaget viser et gjennomsnittlig netto driftsresultat på 1,2% gjennom økonomiplanperioden, et halvt prosentpoeng under målsetning på 1,7%. Det understrekes at dette bildet vil kunne endre seg gjennom tilleggsinnstillingene som byrådet skal legge frem.

Demografidrevne utgifter øker med en aldrende befolkning

En aldrende befolkning gir økt etterspørsel etter helse- og omsorgstjenester. Det legges derfor opp til en økning av rammene for disse tjenestene i økonomiplanperioden. De siste årene har det vært satset spesielt på helsetjenester i hjemmet, velferdsteknologi og større tilrettelegging for forebyggende egenomsorg. Sammensetningen og innretningen av eldretjenestene vil endre seg som følge av ny kunnskap og ny teknologi. På bakgrunn av dette legges det opp til en noe lavere rammeøkning enn en ren framskrivning av den demografiske utviklingen skulle tilsi.

Økningen i antall eldre legger press på offentlige budsjetter gjennom økte utgifter til helsetjenester, pleie og omsorg, og ikke minst økte trygdeutbetalinger. Samtidig vil det bli behov for at flere jobber innenfor disse sektorene. Dette er forhold som i stor grad vil påvirke kommunenes økonomi, både direkte i egne tjenester, og mer indirekte gjennom press på statlige rammer.

Etter flere år med fallende fruktbarhetstall var det en økning igjen i 2021. Etter de to første kvartalene i 2022 er imidlertid fruktbarheten tilbake på et nivå som er lavere enn før pandemien. Inntektsrammen til kommunene trekkes for denne nedgangen i fødselstallene. Staten forutsetter dermed at kommunene klarer å nedjustere utgiftene til barnehage og skole.

Byrådet prioriterer å bevare kommunens robuste finansiell stilling

Forslaget til investeringsprogram for hele perioden 2023-2026 er på 13,3 mrd. kroner. Av dette utgjør

den ikke-avgiftsfinansierte delen 10,7 mrd. kroner, hvor i underkant av 60 % forutsettes lånefinansiert. Det er usikkerhet knyttet til fremdriften i nye investeringsprosjekter. I tillegg budsjetteres det med en usikkerhetsavsetning i de enkelte prosjektene. Det er derfor foretatt en sentral korrigering slik at investeringsnivået, samt tilhørende låneopptak, renter og avdrag, gjennom økonomiplanperioden samlet sett fremstår som realistisk i lys av investeringsnivået de siste år.

Bevilgninger til forvaltning, drift og vedlikehold av bygningsmassen foreslås justert i henhold til Holtestandard og følger opp ambisjon om verdibevarende drift og vedlikehold. Det vil også være behov for betydelige investeringer for å ruste opp og erstatte deler av bygningsmassen. Skolene har til nå vært høyest prioritert, men behovene er også til dels betydelig i andre deler av kommunens tjenester og vil kreve ressurser i mange år framover.

Disposisjonsfond

Kommunen sitt disposisjonsfond var ved inngangen til 2022 på 3,3 mrd. kroner, noe som utgjorde om lag 14 % av driftsinntektene. Kommunen har en målsetning om at disposisjonsfondet skal utgjøre minimum 10 % av driftsinntektene over tid. For å bidra til at gjeldsgraden holdes på et ansvarlig nivå, men tilhørende sparte renteutgifter, legges det opp til å driftsfinansiere investeringer med 360 mill. kroner årlig. Dette dekkes ved å bruk av netto driftsresultat, samt bruk av disposisjonsfond.

Disposisjonsfondet vil med det økonomiske opplegget som er lagt til grunn utgjøre om lag 11 % av driftsinntektene ved slutten av økonomiplanperioden.

I disposisjonsfondet inngår avsetninger til framtidige pensjonsforpliktelser for kommunen, såkalte pensjonspremieavvik. Slike avsetninger utgjør om lag halvparten av disposisjonsfondet i 2022. Avsetningene vil utgjøre en økende andel av disposisjonsfondet utover i økonomiplanperioden. Pensjonspremieavviket blir dekket i det skisserte økonomiske opplegget. Framtidig lønnsvekst er vesentlig for utviklingen i pensjonspremieavviket og således er det betydelig usikkerhet knyttet til utviklingen i avviket.

Gjeldsgrad

Bergen kommune har som mål at den ikke-avgiftsfinansierte delen av gjelden skal holdes innenfor 70% av driftsinntektene. Gjennomsnittlig gjeldsnivå gjennom økonomiplanperioden anslås med byrådetts opplegg å være på 64 % i 2023, økende til 68 % i 2026. Lånerentene er på vei opp og vil legge beslag på en økende andel av driftsbudsjettet. I budsjettforslaget er det lagt inn økte renteutgifter på mellom 300 og 350 mill. kroner per år sammenliknet med vedtatt HØP. Kommunen får imidlertid også økte renteinntekter som følge av renteøkningene, noe som gjør at netto renteutgifter oppjusteres med henholdsvis 25, 92 og 126 mill. kroner i perioden 2023-2025 sammenlignet med Vedtatt HØP 2022-2025.

Kommuneøkonomien er sårbar for renteendringer, og byrådet vil følge utviklingen tett framover for å sikre at gjelden holdes innenfor et ansvarlig nivå.

Økonomiske utsikter og rammebetingelser

I dette kapitlet gjennomgås de overordnede økonomiske rammebetingelsene for kommunen og økonomiske utsikter fremover. Det redegjøres for kommunens fire finansielle målsettinger for en ansvarlig og bærekraftig økonomisk utvikling, og i hvilken grad disse innfris. Innledningsvis beskrives også hva en handlings- og økonomiplan egentlig er.

Kort om handlings- og økonomiplanen og budsjettforslaget

Kommuneplanen er kommunens overordnede styringsdokument. Handlings- og økonomiplanen (HØP) er kommuneplanens handlingsdel for kommende fireårsperiode, hvor det gjøres en prioritering av mål og satsinger. Her inngår også budsjettforslaget for det første året i planperioden, der mål blir konkretisert og tiltak finansiert. Bystyret vedtar årsbudsjettet, mens de tre siste årene i HØP er retningsgivende. Handlings- og økonomiplanen rulleres årlig.

Dette budsjettforslaget er byrårets Innstilling 1 til HØP 2023-2026. Statsbudsjettet legges frem 6. oktober og kan medføre behov for å justere på budsjettforslaget. Det tas derfor sikte på å fremme en tilleggsinnstilling i november. Det vil muligens også være behov for å fremme en tilleggsinnstilling etter Stortingets budsjettvedtak i begynnelsen av desember.

Finansielle måltall er sentralt for god økonomistyring

Verdiskaping og trygg økonomistyring er en av fire grunnpilarer i byrårets plattform. Kommuneloven sier at kommunestyret skal fastsette finansielle måltall for kommunens økonomiske utvikling. Dette for å sikre ansvarlig og bærekraftig økonomistyring, opprettholde økonomisk handlingsrom og bevare evnen til å håndtere endrede rammebetingelser og økonomiske nedgangstider. De finansielle måltallene fra gjeldende handlings- og økonomiplan foreslås videreført for kommende økonomiplanperiode:

- Netto driftsresultat på minimum 1,7 % av driftsinntektene
- Gjeldsgrad på innenfor 70 % av driftsinntektene for den ikke-avgiftsfinansierte delen av gjelden
- Disposisjonsfond på minimum 10% av driftsinntektene
- Verdibevarende vedlikeholds nivå, etter Holtestandard, på bygg.

Målene skal være førende for byrårets og bystyrets økonomiske prioriteringer. Målene kan avvike i enkelte budsjettår, men må oppfylles over tid for å sikre økonomisk handlingsrom og stabilitet.

	Regnskap 2021	Prognose 2022	2023	2024	2025	2026	Snitt 2023- 2026	Måltall
Netto driftsresultat	4,60 %	1,20 %	1,10 %	1,70 %	1,10 %	0,90 %	1,20 %	>1,7%
Gjeldsgrad	57,40 %	64,10 %	64,00 %	65,80 %	67,20 %	67,90 %	66,20 %	<70%
Disposisjonsfond	13,80 %	13,60 %	12,60 %	12,60 %	11,90 %	10,90 %	12,00 %	>10%

Tabellen viser at målsettingene om gjeldsgrad og størrelsen på disposisjonsfondet i forhold til driftsinntektene oppnås, mens resultatgraden er noe lavere enn måltallet på 1,7%. Det er likevel viktig å se måltallene i sammenheng, og totalbildet vurderes å vise en forsvarlig økonomistyring av Bergen kommune.

I byrårets forslag er også målsettingen om verdibevarende vedlikehold ivaretatt. Vedlikeholdsbudsjettet til Etat for bygg og eiendom er oppjustert i tråd med FDV-nøkkelen til Holte (forvaltning, drift og

vedlikehold). I tillegg legges det opp til betydelige investeringer i rehabilitering av kommunens bygningsmasse.

Oppfyllelse av måltallene gjennomgås nærmere i det følgende.

Et forsvarlig budsjett til tross for kostnadsvekst og stramme inntektsrammer

Bergen kommune har en økonomi som vurderes som god og robust. Gjennom flere år med gode driftsresultater har kommunen kunnet bygge opp et disposisjonsfond som buffer for mer utfordrende økonomiske tider, samtidig som betydelig egenfinansiering av investeringer har bidratt til å opprettholde et komfortabelt gjeldsnivå.

Samtidig påvirkes også kommunen av geopolitisk og makroøkonomisk ustabilitet. Krigen i Ukraina og en generell høy aktivitet i økonomien, både nasjonalt og internasjonalt, har bidratt til sterk prisvekst. Et stramt arbeidsmarked, med stadig fallende arbeidsledighet, er dessuten i ferd med å presse opp lønningene. Energi- og byggekostnader har økt markant, noe som rammer handlingsrommet i kommunen. Sentralbankene verden over, inkludert Norges Bank, har som følge av økt prisvekst begynt å sette opp rentene. Også dette påvirker handlingsrommet til kommunen negativt.

Statsbudsjettet 2023 vil trolig reflektere den høye aktiviteten i økonomien og det er varslet betydelige innstramminger i offentlig pengebruk. Samtidig styrkes satsingen på områder som kan relateres til krigen i Ukraina, herunder bistand, mottak av flyktninger og Forsvaret. De varslede innstrammingerne må også ses i lys av de store statlige bevilgningene under koronapandemien.

Regjeringen legger i Kommuneproposisjonen 2023 opp til en realvekst i kommunesektorens frie inntekter på mellom 1,8 og 2,3 mrd. kroner. Av denne veksten går 1,2 – 1,5 mrd. kroner til kommunene. I det økonomiske opplegget for Bergen kommune legges det til grunn en realvekst som ligger i midten av intervallet – 1,35 mrd. kroner.

Samtidig anslås merkostnader til demografi som belaster de frie inntektene i Kommuneproposisjonen til 0,9 mrd. kroner neste år. I utgangspunktet skal da veksten i de frie inntektene dekke opp for merkostnadene. På bakgrunn av oppdaterte befolkningsprognoser fra SSB i juli 2022 har Teknisk Beregningsutvalg (TBU) imidlertid oppdatert sine anslag på merkostnader til demografi til 1,7 mrd. kroner. Økningen må sees i sammenheng med flyktningssituasjonen i Ukraina.

Den signaliserte veksten i kommunesektorens frie inntekter er dermed ikke nok til å dekke sektorens anslåtte merkostnader til demografi. Med regjeringens signaler om et stramt budsjett er det stor usikkerhet knyttet til hvorvidt kommunene vil få fullt ut kompensert sine merutgifter. Det er anslått en nullvekst i kommunesektorens samlede pensjonskostnader utover anslått lønnsvekst i 2023. Anslaget er ifølge Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD) beheftet med betydelig usikkerhet.

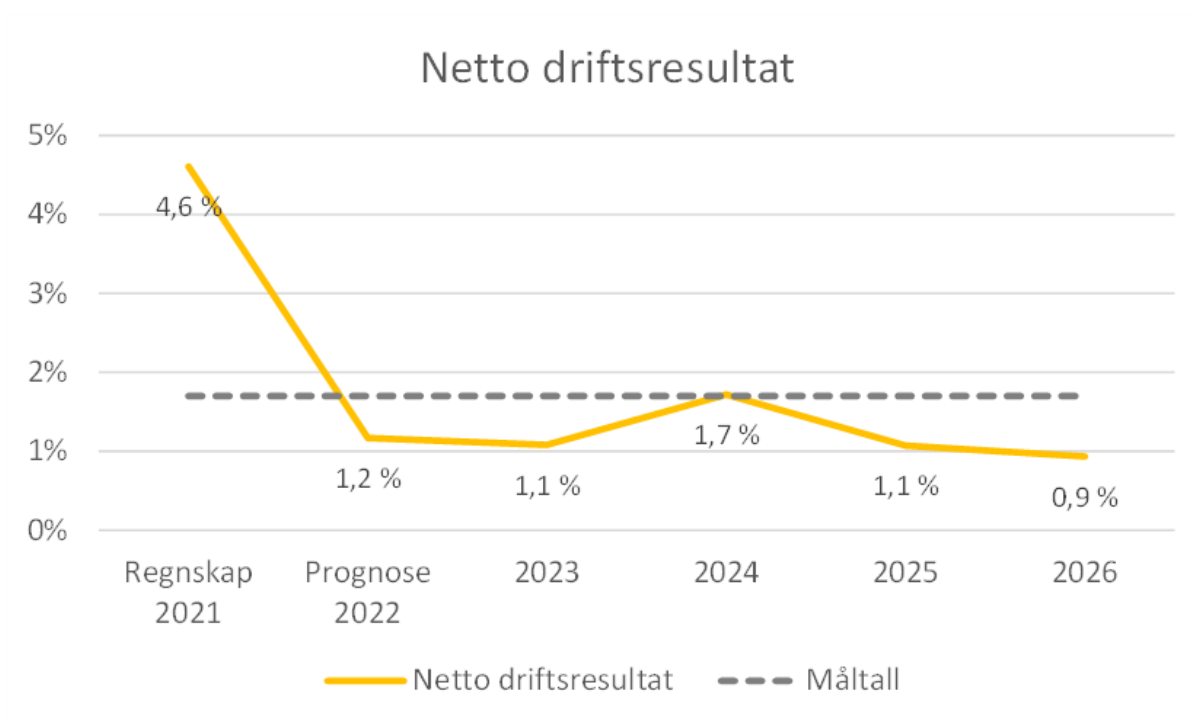
Det er også heftet stor usikkerhet med hvorvidt kommunene vil kunne bevare sin kjøpekraft i 2023. Kjøpekraften skal i hovedsak opprettholdes av lønns- og prisjustering (deflatorjustering) av de frie inntektene. Foreløpig er det lagt til grunn en deflator på 3,6% ved justering av de frie inntektene. Dette bygger på SSB sine anslag for pris- og lønnsvekst per juni 2022, på henholdsvis 2,6% og 4,1%. Det legges i dette budsjettet opp til at merutgifter som følge av anslått pris- og lønnsvekst kompenseres fullt ut på tjenesteområdene.

Den endelige deflatoren for justering av frie inntekter i 2023 settes i Statsbudsjettet 2023. Nyere anslag fra ulike aktører tyder på at deflatoren vil bli satt høyere enn nåværende anslag. En høyere deflator enn lagt til grunn i denne budsjettinnstillingen vil imidlertid påvirke både inntekts- og utgiftssiden i det

økonomiske opplegget, og nettovirkningen for kommunen er usikker. Byrådet vil vurdere behovet for å oppdatere deflatorjusteringen av frie inntekter og pris- og lønnsjustering av driftsutgiftene i Tilleggsinnstilling 1.

I tillegg til deflatorjusteringen av frie inntekter er det forutsatt en økt inntekt på 130 mill. kroner for å dekke opp for kommunens merutgifter til økte energipriser. I beregning av deflatoren inngår konsumprisindeksen (KPI). KPI hensyntar imidlertid strømstøtten til husholdningene. Ettersom kommunene ikke mottar slik støtte, vil dermed Bergen kommunes merutgifter til strøm ikke i tilstrekkelig grad kompenseres gjennom deflatoren. Det legges til grunn av regjeringen i Statsbudsjettet vil hensynta overnevnte når kommunenes inntektsrammer for 2023 fastsettes.

Foruten fastsettelsen av deflatoren for 2023 vil også øvrig utvikling i lønns- og prisvekst gjennom 2022 kunne prege kommunenes handlingsrom inn i 2023. Skulle pris- og lønnsvekst bli høyere i inneværende år enn det som ble lagt til grunn i Revidert nasjonalbudsjett for 2022, hvilket det for øyeblikket ligger an til å bli i lys av de siste måneders utvikling, vil kommunene i 2023 måtte håndtere et etterslep av kostnadsveksten fra 2022.

Til tross for et krevende utgangspunkt så fremmer byrådet et økonomisk forsvarlig budsjett hvor gjeldsgraden og disposisjonsfondet holdes innenfor målet. Likevel reflekteres kommunens utfordringer knyttet til den demografiske utviklingen, og andre økende behov, i driftsbudsjettet. Budsjettforslaget viser et gjennomsnittlig netto driftsresultat på 1,2% gjennom økonomiplanperioden, et halvt prosentpoeng under målsetning på 1,7%. Det understrekes at dette bildet vil kunne endre seg gjennom tilleggsinnstillingene som byrådet skal legge frem.

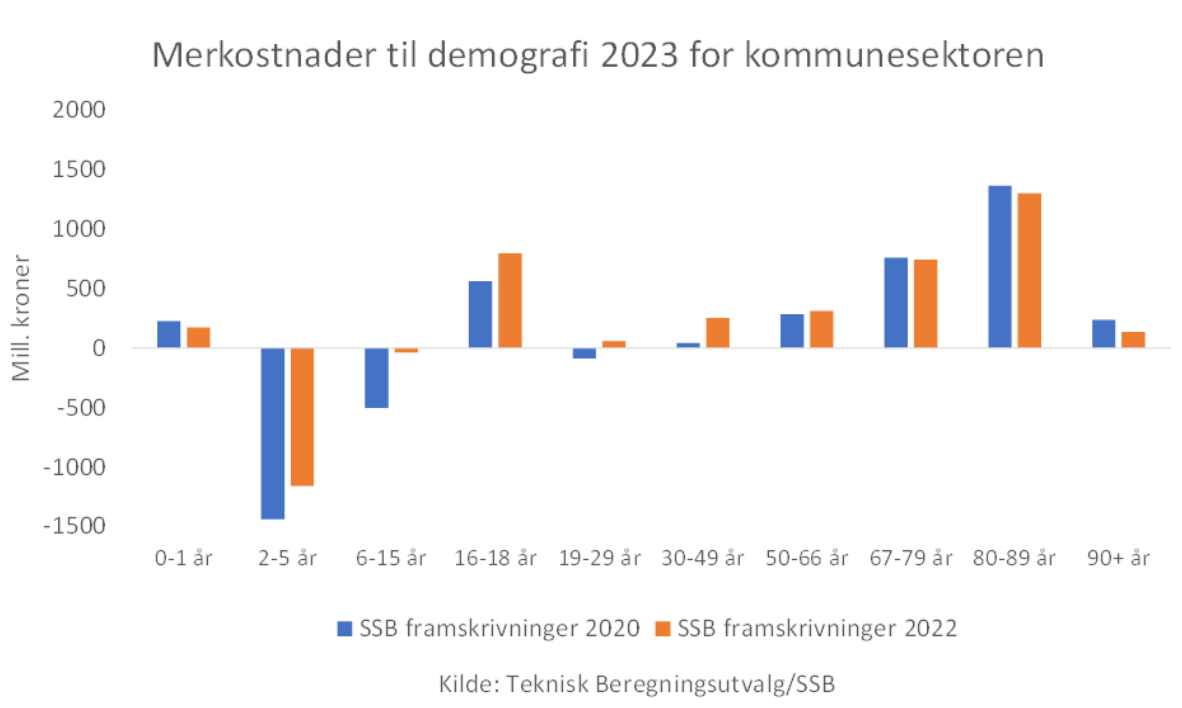
Demografidrevne utgifter øker med en aldrende befolkning

En aldrende befolkning gir økt etterspørsel etter helse- og omsorgstjenester. Det legges derfor opp til en økning av rammene for disse tjenestene i økonomiplanperioden. De siste årene har det vært satset spesielt på helsetjenester i hjemmet, velferdsteknologi og større tilrettelegging for forebyggende egenomsorg. Sammensetningen og innretningen av eldretjenestene vil endre seg som følge av ny

kunnskap og ny teknologi. På bakgrunn av dette legges det opp til en noe lavere rammeøkning enn en ren framskrivning av den demografiske utviklingen skulle tilsi.

Økningen i antall eldre legger press på offentlige budsjetter gjennom økte utgifter til helsetjenester, pleie og omsorg, og ikke minst økte trygdeutbetalinger. Samtidig vil det bli behov for at flere jobber innenfor disse sektorene. Dette er forhold som i stor grad vil påvirke kommunenes økonomi, både direkte i egne tjenester, og mer indirekte gjennom press på statlige rammer.

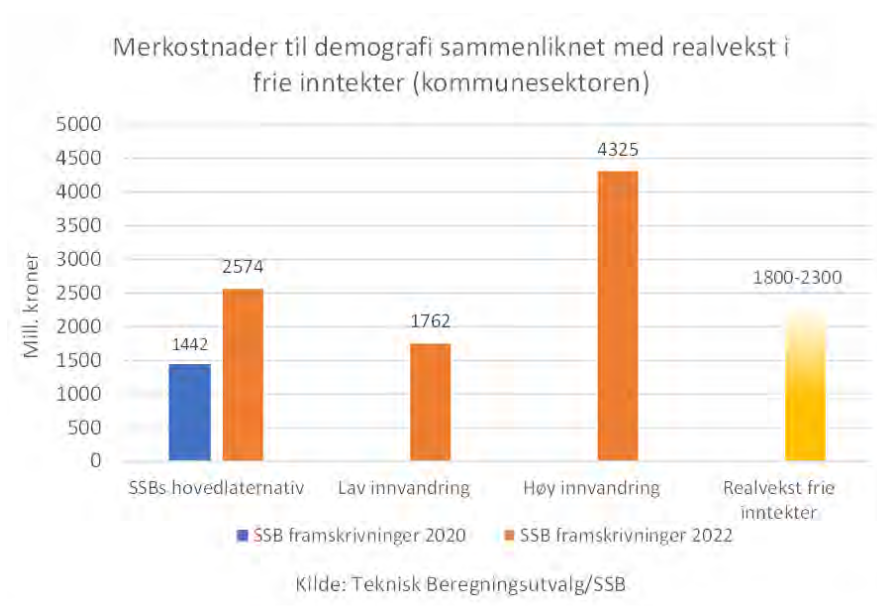
Etter flere år med fallende fruktbarhetstall var det en økning igjen i 2021. Etter de to første kvartalene i 2022 er imidlertid fruktbarheten tilbake på et nivå som er lavere enn før pandemien. Inntektsrammen til kommunene trekkes for denne nedgangen i fødselstallene. Staten forutsetter dermed at kommunene klarer å nedjustere utgiftene til barnehage og skole for å kunne finansiere økte utgifter til de eldre, slik figuren under viser.

Befolkningsframskrivningene til SSB fra i år viser at antall barn i barnehagealder fortsetter å gå ned i 2023, men vil deretter stabiliseres på et nytt lavere nivå gjennom økonomiplanperioden. Det foreslås på denne bakgrunn et nedtrekk i barnehagerammen for 2023, som videreføres med en noe mindre oppjustering i resten av perioden.

Årene med lavere fødselstall får nå følger for antall barn på de laveste trinnene i skolen. Framskrivningen viser at antall barn i skolealder vil reduseres år for år i de neste 10 årene. Det foreslås derfor et nedtrekk i rammene for skole fra 2024, økende utover i økonomiplanperioden. Nedtrekket vil likevel være mindre enn reduksjonen i beregnet utgiftsbehov.

Byrådet vil følge med på den demografiske utviklingen i årene fremover og vurdere justeringer i kommende handlings- og økonomiplaner.

Som nevnt over er ikke den signaliserte veksten i kommunesektorens frie inntekter nok til å dekke sektorens anslåtte merkostnader til pensjon og demografi. Merkostnadene er anslått til 2,6 mrd. kroner for kommunesektoren samlet; for kommunene er økningen altså anslått til 1,7 mrd. kroner. TBU har også beregnet tilsvarende merkostnader for kommunesektoren basert på SSB sine alternativer for «lav» og «høy» innvandring. Merkostnadene for kommunesektoren er under disse alternativene beregnet til henholdsvis 1,8 og 4,3 mrd. kroner. Forskjellene mellom anslagene basert på hhv. lav og høy innvandring fremstår som uvanlig stor, og skyldes usikkerheten om utviklingen som følge av koronapandemien og flyktnings situasjonen i Ukraina.

Når det gjelder pensjonsutgiftene ble det i Kommuneproposisjonen 2023 forutsatt nullvekst i kommunesektorens samlede pensjonskostnader utover anslått lønnsvekst i 2023. Anslaget er ifølge proposisjonen beheftet med betydelig usikkerhet. Bergen kommunes egne beregninger viser en brutto utgiftsvekst til pensjon på 8,7% i 2023. Om lag 1,5-2% av økningen skyldes overtakelsen av Akasia-barnehagene. I vekstanslaget inngår også en økning i antall ansatte i kommunen på 1,5%. Denne økningen henger sammen med at kommunen skal kunne opprettholde tjenestetilbudet når demografien endres, og dette er merutgifter som staten allerede tar hensyn til ved beregning av veksten i frie inntekter.

Konklusjonen er dermed at kommunens anslåtte utgiftsøkning til pensjon for 2023 er betydelig større enn den anslåtte lønnsveksten på 3,8% som lå til grunn i Kommuneproposisjonen. SSB sine anslag på lønnsvekst per september 2022 på 4,4% underbygger en høyere vekst i pensjonskostnadene enn hva som ble lagt til grunn i proposisjonen. Observert pris- og lønnsvekst i 2022 er dessuten høyere enn det som ble lagt til grunn da Stortinget behandlet Revidert nasjonalbudsjett 2022 før sommeren. Det skal korrigeres for slike avvik ved beregning av folketrygdens grunnbeløp og ved pensjonsreguleringen neste år. Dette øker utgiftene ytterligere. Oppdaterte anslag på kommunens pensjonsutgifter vil fremmes i Tilleggsinnstilling 1.

Byrådet prioriterer å bevare kommunens robuste finansiell stilling

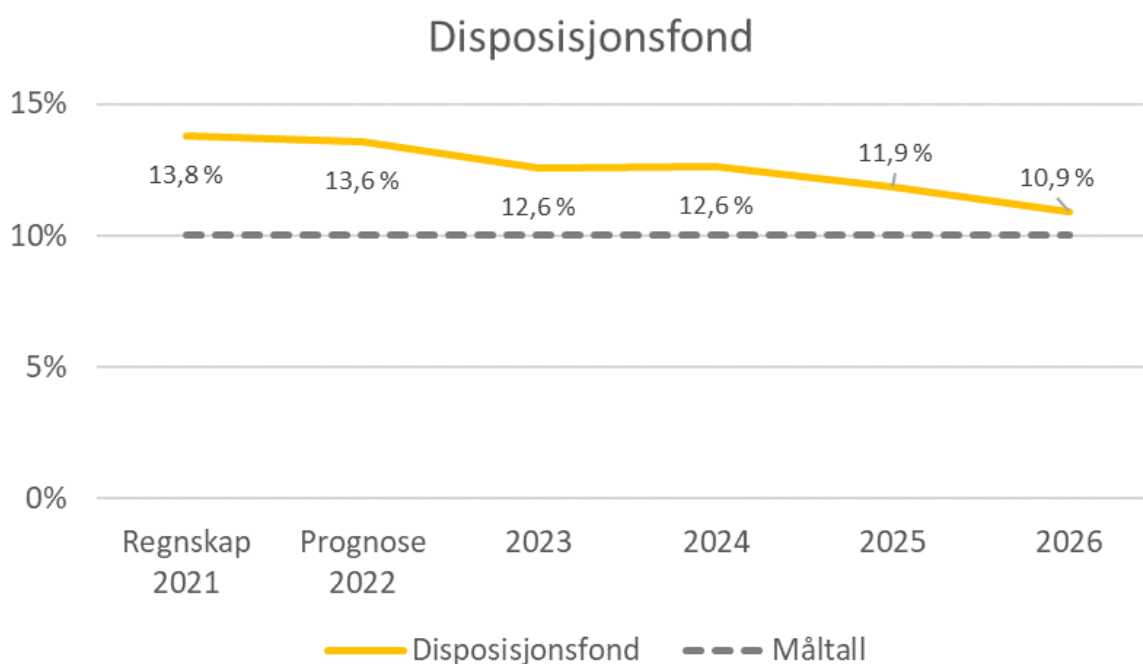
Forslaget til investeringsprogram for hele perioden 2023-2026 er på 13,3 mrd. kroner. Av dette utgjør den ikke-avgiftsfinansierte delen 10,7 mrd. kroner, hvor i underkant av 60 % forutsettes lånefinansiert. Det er usikkerhet knyttet til fremdriften i nye investeringsprosjekter. I tillegg budsjetteres det med en usikkerhetsavsetning i de enkelte prosjektene. Det er derfor foretatt en sentral korrigerings

slik at investeringsnivået, samt tilhørende låneopptak, renter og avdrag, gjennom økonomiplanperioden samlet sett fremstår som realistisk i lys av investeringsnivået de siste år.

Bevilgninger til forvaltning, drift og vedlikehold av bygningsmassen foreslås justert i henhold til Holtstandard og følger opp ambisjon om verdibevarende drift og vedlikehold. Det vil også være behov for betydelige investeringer for å ruste opp og erstatte deler av bygningsmassen. Skolene har til nå vært høyest prioritert, men behovene er også til dels betydelig i andre deler av kommunens tjenester og vil kreve ressurser i mange år framover.

Holtstandarden omhandler retningslinjer for effektiv bygningsforvaltning. Med utgangspunkt i kostnadsdata om forvaltning, drift og vedlikehold (FDV) utarbeides planer for drifts- og vedlikeholdsaktiviteter med tilhørende prognoser og budsjetter.

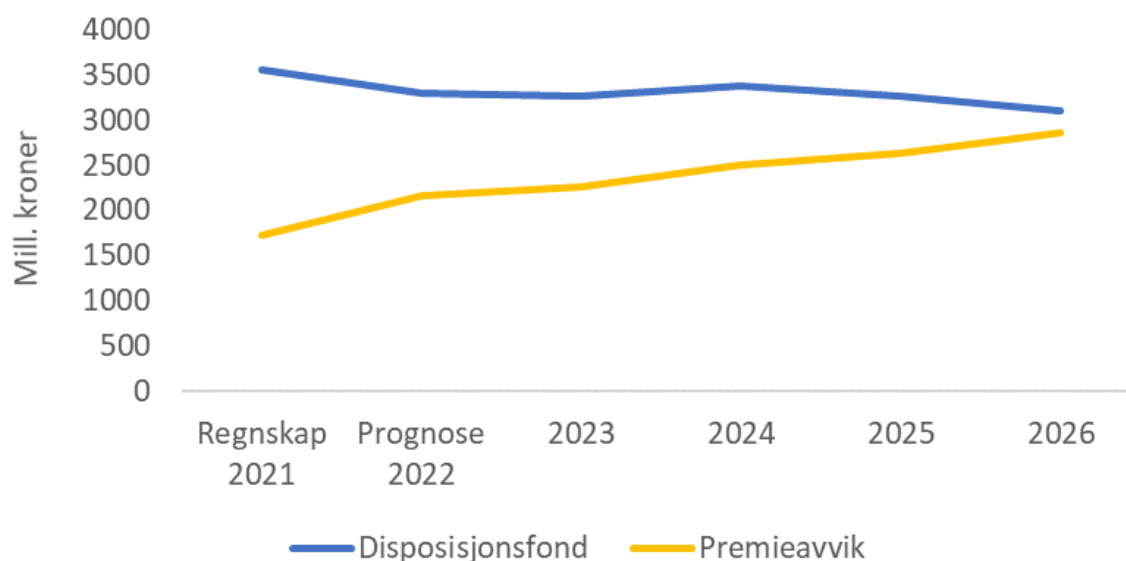
Kommunen sitt disposisjonsfond var ved inngangen til 2022 på 3,3 mrd. kroner, noe som utgjorde om lag 14 % av driftsinntektene. Kommunen har en målsetning om at disposisjonsfondet skal utgjøre minimum 10 % av driftsinntektene over tid. For å bidra til at gjeldsgraden holdes på et ansvarlig nivå, men tilhørende sparte renteutgifter, legges det opp til å driftsfinansiere investeringer med 360 mill. kroner årlig. Dette dekkes ved å bruk av netto driftsresultat, samt bruk av disposisjonsfond.

Disposisjonsfondet vil med det økonomiske opplegget som er lagt til grunn utgjøre om lag 11 % av driftsinntektene ved slutten av økonomiplanperioden.

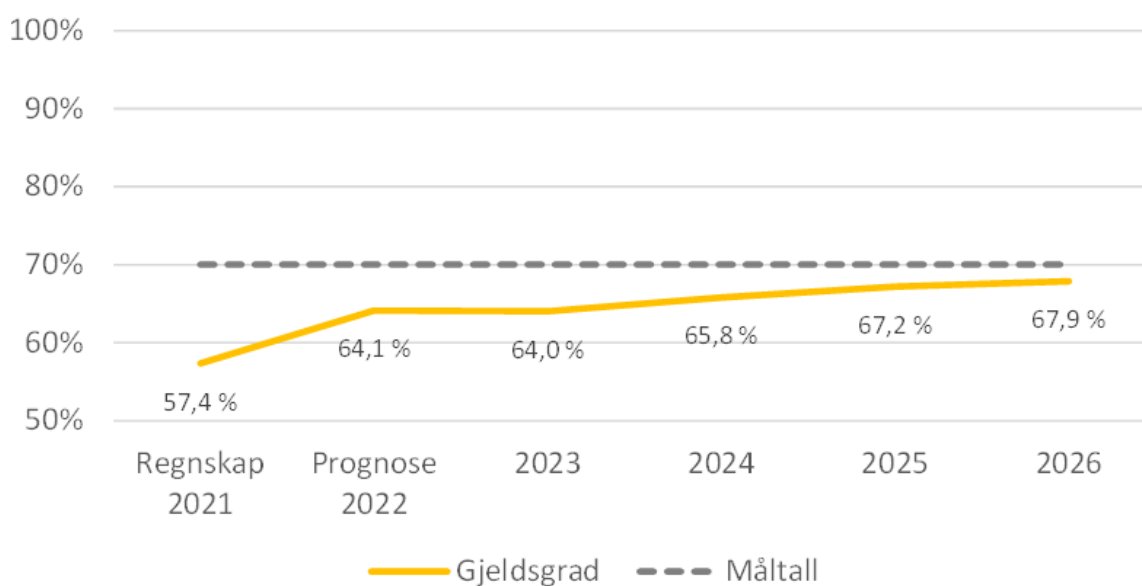
I disposisjonsfondet inngår avsetninger til framtidige pensjonsforpliktelser for kommunen, såkalte pensjonspremieavvik. Slike avsetninger utgjør om lag halvparten av disposisjonsfondet i 2022. Avsetningene vil utgjøre en økende andel av disposisjonsfondet utover i økonomiplanperioden. Pensjonspremieavviket blir dekket i det skisserte økonomiske opplegget. Framtidig lønnsvekst er vesentlig for utviklingen i pensjonspremieavviket og således er det betydelig usikkerhet knyttet til utviklingen i avviket.

Disposisjonsfond og premieavvik

Bergen kommune har som mål at den ikke-avgiftsfinansierte delen av gjelden skal holdes innenfor 70% av driftsinntektene. Gjennomsnittlig gjeldsnivå gjennom økonomiplanperioden anslås med byrådets opplegg å være på 64 % i 2023, økende til 68 % i 2026. Lånerentene er på vei opp og vil legge beslag på en økende andel av driftsbudsjettet. I budsjettforslaget er det lagt inn økte renteutgifter på mellom 300 og 350 mill. kroner per år sammenliknet med vedtatt HØP. Kommunen får imidlertid også økte renteinntekter som følge av renteøkningene, noe som gjør at netto renteutgifter oppjusteres med henholdsvis 25, 92 og 126 mill. kroner i perioden 2023-2025 sammenlignet med Vedtatt HØP 2022-2025.

Gjeldsgrad

Kommuneøkonomien er sårbar for renteendringer, og byrådet vil følge utviklingen tett framover for å sikre at gjelden holdes innenfor et ansvarlig nivå.

Inntektssystemet under revisjon

Gjennom inntektssystemet fordeles kommunenes og fylkeskommunenes frie inntekter. Frie inntekter består av rammetilskudd og skatteinntekter. For at kommunene og fylkeskommunene skal kunne gi et likeverdig tjenestetilbud til innbyggerne, inneholder inntektssystemet to store utjevningsmekanismer:

1. Utgiftsutjevning: Ufrivillige kostnadsforskjeller utjevnes fullt ut ved hjelp av en delkostnadsnøkkel. En delkostnadsnøkkel består av en rekke objektive kriterier og forklarer utgiftsforskjeller mellom kommunene.
2. Inntektsutjevning: Skatteinntekter varierer til dels mye mellom kommunene og utjevnes delvis for å utjevne kommunenes forutsetninger.

Den 29. august i år la et offentlig utvalg fram forslag til nytt inntektssystem - NOU 2022:10 Inntektssystemet for kommunene. Anbefalinger er knyttet til endringer i utformingen av systemet. Forhold som utvalget blant annet har sett på er utformingen av skatteelementene i inntektssystemet, utgiftsutjevningen, kostnadsnøkklene, regionalpolitiske tilskudd (herunder storbytilskuddet).

Anslag på fordelingsvirkninger viser at det er de største kommunene som kommer best ut når en summerer utvalgets forslag, mens de minste kommunene får størst inntektsreduksjoner. For Bergen oppgis det i rapporten merinntekter på 193 kroner per innbygger som følge av utvalgets forslag, som tilsvarer 55 mill. kroner samlet. Det er imidlertid usikkert om Bergen kommune kommer ut i pluss etter at Stortinget har behandlet sak om nytt inntektssystemet neste år, siden flere forslag i utvalgets rapport er i strid med regjeringens Hurdalsplattform.

Rapporten vil nå bli lagt ut på høring, og regjeringen vil legge fram sine forslag til endringer i neste års kommuneproposisjon, med virkning fra 2024. Byrådet vil i forbindelse med høringen orientere nærmere om utvalgets anbefalinger og konsekvenser for Bergen av de ulike elementene i forslaget.

Hovedtallene i budsjettforslaget

Til disposisjon for tjenesteområdene

Oppsummering sentrale poster (beløp i mill.)	2022	2023	2024	2025	2026
Frie disponible inntekter	-18 462,0	-19 879,5	-19 926,0	-19 938,0	-20 050,4
Finansinntekter/-utgifter	716,7	633,6	913,4	1 071,7	1 158,9
Avsetninger og bruk av avsetninger	-229,2	118,0	113,2	-104,4	-160,9
Øvrige inntekter og utgifter som hører til sentralt tjenesteområde	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overført til investering	500,1	360,1	360,1	360,1	360,1
Sum sentrale inntekter og utgifter - Til fordeling tjenesteområdene	-17 474,5	-18 767,8	-18 539,3	-18 610,6	-18 692,3

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Sum fordelt tjenesteområdene	17 474,5	18 767,8	18 539,3	18 610,6	18 692,3
Merforbruk/mindreforbruk	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Kommunens sentrale inntekter* utgjør i stort budsjettrammen som kan brukes til å finansiere kommunens tjenester. Denne rammen øker med 7,7 % nominelt fra vedtatt budsjett 2022 til 2023. Det ble imidlertid foretatt betydelige budsjettjusteringer i forbindelse med Tertialrapport 1-2022. Skatteanslaget for 2022 ble da oppjustert, i hovedsak som følge av økte skatter fra utbytte (se nærmere omtale av skatt lenger nede i kapittelet). Sammenliknet med *justert* budsjett 2022 øker budsjettrammen med 2,8%.

De frie inntektene, som utgjør i overkant av 90% av de sentrale inntektene, øker med 6,4% i 2023 sammenliknet med vedtatt budsjett 2022. Statstilskudd vedrørende flyktninger øker med 145% og kan tilskrives flyktnings situasjonen i Ukraina. Reduserte netto finansutgifter i 2023 bidrar også til økningen i beløpet til disposisjon. Reduserte finansutgifter i 2023 henger sammen med at økte renter på lån kompenseres av økte renteinntekter på innskudd. Utover i økonomiplanperioden bidrar imidlertid det økte rentenivået til å redusere rammen til disposisjon.

Det budsjetteres med en overføring til investeringsbudsjettet på 360 mill. kroner per år for hele økonomiplanperioden. Egenfinansiering av investeringer er viktig for å begrense veksten i kommunens gjeld.

*Som tabellen over viser, utgjør de sentrale inntektene hoveddelen av den disponible budsjettrammen, men man må også trekke fra netto finansutgifter, fondsavsetninger, og driftsfinansiering av investeringer.

Sentrale inntekter

Beløp i mill. kr

	Regnskap 2021	Vedtatt budsjett 2022	Økonomiplan			
			2023	2024	2025	2026
Skatt på formue og inntekt	-10 807,5	-10 853,3	-11 314,3	-11 382,2	-11 450,5	-11 519,2
Statlig rammetilskudd	-6 793,3	-6 342,2	-6 974,6	-7 023,4	-7 050,2	-7 097,5
Eiendomsskatt	-1 001,7	-1 030,0	-1 126,0	-1 126,0	-1 126,0	-1 126,0
Øvrige generelle statstilskudd	-33,0	-39,9	-55,5	-50,9	-45,1	-41,5
Tilskudd til enslige mindreårige flyktninger	-101,4	-48,6	-46,5	-38,9	-26,9	-26,9
Generelt statstilskudd vedrørende flyktninger	-173,1	-148,1	-362,6	-304,5	-239,3	-239,3
Sum sentrale inntekter	-18 910,1	-18 462,0	-19 879,5	-19 926,0	-19 938,0	-20 050,4

Skatt på formue og inntekt

Inntektsrammen for 2023

Skatt på formue og inntekt og statlig rammetilskudd utgjør til sammen kommunenes frie inntekter. Anslaget for frie inntekter for budsjettåret 2023 bygger på informasjon fra Revidert Nasjonalbudsjett (RNB) 2022 og Kommuneproposisjonen 2023. I Kommuneproposisjonen 2023 legger regjeringen opp til en realvekst i kommunenes frie inntekter på mellom 1,2 og 1,5 mrd. kroner i 2023. I det økonomiske opplegget for Bergen kommune legges det til grunn en realvekst som ligger i midten av intervallet – 1,35 mrd. kroner. Det kan bli behov for å justere dette beløpet etter framleggelse av Statsbudsjettet 2023, samt ved endelig budsjettvedtak i Stortinget.

Veksten i frie inntekter i 2023 må ses i sammenheng med kommunesektorens anslåtte merutgifter som følge av demografiutviklingen. I Kommuneproposisjonen 2023 anslås merkostnader til demografi som belaster de frie inntektene til kommunene til 0,9 mrd. kroner neste år. På bakgrunn av oppdaterte befolkningsprognoser fra SSB i juli 2022 har Teknisk Beregningsutvalg (TBU) imidlertid oppdatert sine anslag på merkostnader til demografi til 1,7 mrd. kroner. Økningen må sees i sammenheng med flyktningssituasjonen i Ukraina. Det er anslått en nullvekst i kommunesektorens samlede pensjonskostnader utover anslått lønnsvekst i 2023. Anslaget er ifølge Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD) beheftet med betydelig usikkerhet. Se nærmere omtale av demografikostnader i kapitlene «Økonomiske utsikter og rammebetingelser» og «Befolkningsutvikling».

Beregnete frie inntekter for Bergen kommune for 2023 er på 18 289 mill. kroner, en økning på 6,4% sammenliknet med vedtatt budsjett. Sammenliknet justert budsjett øker de frie inntektene med 4,0% (korrigert for koronamidler). Av dette utgjør lønns- og prisvekst (deflator) 3,6%. I tillegg kommer forutsatt økt inntekt på 130 mill. kroner for å dekke opp for kommunens merutgifter til økte energipriser. Se egen omtale av dette forholdet under kapitlet «Økonomiske utsikter og rammebetingelser». Realveksten er dermed negativ, på 0,1%, og skyldes at realveksten i frie inntekter signalisert i Kommuneproposisjonen 2023 motvirkes av at ekstraordinær skattevekst i 2022 (som følge av økt skatt på utbytte) ikke videreføres i 2023.

Deflatoren skal reflektere kommunenes kostnadsutvikling, i form av anslått utvikling i lønninger og priser på varer og tjenester i sektoren, hvor lønnsdelen er gitt størst vekt. Deflatoren som er forutsatt for 2023 er foreløpig i påvente av Statsbudsjettet 2023, og er basert på SSBs anslag per juni 2022.

Skatt på formue og inntekt

Det er langvarig praksis at kommunenes andel av skattene – det kommunale skattøre – fastsettes med sikte på at skatteinntektene skal utgjøre 40% av kommunenes samlede inntekter. For å oppfylle denne betingelsen er anslåtte skatteinntekter for kommunesektoren som helhet i Kommuneproposisjonen 2023 justert ned med 15,20 mrd., mens rammetilskuddet er økt med 16,55 mrd.

Nedjusteringen av anslåtte skatteinntekter for 2023 følger av de betydelige merskatteinntektene som anslås i Revidert nasjonalbudsjett (RNB) 2022, hvor anslaget på skatt til kommunene er økt med 17,4 mrd. kroner. Økningen kommer til dels som følge av høyere anslag for lønnsvekst og sysselsetting, men den mest vesentlige økningen kan likevel tilskrives skjerpelsen av utbytteskatten fra og med 2022 med tilhørende økt uttak av utbytte mot slutten av 2021. Økte utbytter til personlige skattytere i 2021 innebærer økte skatteinntekter i 2022 på anslagsvis 11,4 mrd. kroner til kommunene. Av dette foreslo regjeringen at kommunene får beholde 2,3 mrd. kroner, mens 9,1 mrd. kroner tilfaller staten gjennom trekk over rammetilskuddet. Ved stortingets behandling av RNB 2022 ble det gjort en ytterligere reduksjon i rammetilskuddet, på 567 mill. kroner, som følge av merskatteinntektene.

Kommunens inntekter fra skatt på formue og inntekt anslås til 11 314 mill. kroner i 2023, økning på 4,2% sammenliknet med vedtatt budsjett 2022. I Tertialrapport 1-2022 ble skatteanslaget for 2022 for justert opp med 935 mill. kroner til 11 788 mill. kroner, i hovedsak som følge av merskatteinntekter knyttet til økte utbytter i 2021, som beskrevet over. Anslått skatt på formue og inntekt i 2023 utgjør dermed en reduksjon på 4,0 % fra justert budsjett 2022. Reduksjonen i skatteinntektene i 2023 henger sammen den nevnte betingelsen om at skatteinntektene skal utgjøre 40% av kommunenes samlede inntekter. For å oppfylle betingelsen er det ventet at regjeringen i Statsbudsjettet 2023 vil redusere det kommunale skattøret, altså kommunenes andel av de samlede skatteinntektene.

Statlig rammetilskudd

Anslaget for rammetilskudd til Bergen utgjør 6 975 mill. kroner i 2023, en økning på 10,0% sammenliknet med vedtatt budsjett 2022. Sammenliknet med justert budsjett øker rammetilskuddet med om lag 11%. Korrigert for koronamidler anslås rammetilskuddet å øke med om lag 20% i 2023 sammenliknet med justert budsjett 2022. Den betydelige økningen i rammetilskuddet i 2023 må ses i sammenheng med nedjusteringen av skatteanslaget og betingelsen om at skatteinntektene skal utgjøre 40 % av kommunenes inntekter.

I forbindelse med vedtak om nye krav for relevant utdanning for ansette i barnevernet ble det i Statsbudsjettet for 2022 vedtatt å øke rammetilskuddet med 52,5 mill. kroner, med opptrapping over en tiårsperiode til et anslått nivå på merkostnader på 440-610 mill. kroner. Opptrapping per år er anslått til 52,5 mill. kroner, slik at man i 2031 når 525 mill. kroner. Grunnet usikkerhet rundt tolkingen av denne opptrappingen ble det i vedtatt HØP 2022-2025 lagt til grunn et flatt beløp på 5,25 mill. i perioden. En ny vurdering tilsier imidlertid at det kan legges til grunn en opptrapping på 52,5 mill. kroner per år, som gir 2,7 mill. kroner til Bergen i 2023 økende til 10,8 mill. kroner i 2026. Det er videre lagt inn et flatt årlig beløp på 7,2 mill. kroner som gjelder prisjustering av satser for økonomisk sosialhjelp.

Rammetilskuddet øker også som følge av helårseffekter av vedtatte tiltak som igangsettes i 2022. Dette gjelder gratis SFO 12 timer («halvdagsplass») 1.trinn, redusert makspris barnehage, kompensasjon for at sosialhjelp ikke kan avkortes med barnetrygd og midler til barnekoordinator. Kommunens utgifter til disse formålene fremgår under de respektive tjenesteområder.

Anslag for vekst frie inntekter 2024-2026

I Perspektivmeldingen 2021 varslet regjeringen mindre handlingsrom i finanspolitikken fremover. Fram mot 2030 er den gjennomsnittlige årlige veksten i handlingsrommet ventet å bli om lag 4 mrd. kroner, mot 21 mrd. kroner årlig vekst i perioden 2011-2019. Det neste tiåret tilsvarer den årlige økningen i handlingsrommet det beløpet som skal til for å dekke demografiutgifter i kommuner og helseforetak. Dersom slike utgifter i sin helhet skal dekkes over statsbudsjettene, vil hele det anslåtte handlingsrommet gå med til dette.

Demografikostnadene til Bergen kommune er anslått å øke med 0,5-0,7% per år fram mot 2026 som følge av at det blir flere i de øvre aldersgruppene av befolkningen. I anslaget for frie inntekter for perioden 2023-2026 er det lagt til grunn en årlig realvekst på 0,6%. Anslaget bygger på SSBs befolkningsframskrivning, etter metode fra Teknisk Beregningsutvalg (TBU). Veksten er på nivå med anslaget i vedtatt økonomiplan 2022-2025.

Eiendomsskatt

Det er i alt budsjettet med 1 126 mill. i eiendomsskatteinntekter for 2023. Dette fordeler seg på bolig og fritid (739 mill.) og næring (387 mill.). Endringen sammenliknet med vedtatt budsjett 2022 knytter

seg til økte boligverdier. De fleste boliger i kommunen får beregnet eiendomsskatt med utgangspunkt i boligverdi som Skatteetaten beregner. For 2023 er det boligverdi fastsatt i skatteoppgjør for 2021 som legges til grunn, et år med høy prisvekst. Endringen innebærer ikke endring i bunnfradrag eller sats. Følgende satser gjelder for 2023:

	Budsjett 2023 (beløp i mill.)	Bunnfradrag	Sats (promille)
Bolig og fritid	739,0	750 000	2,8
Næring	387,0	0	5,0

Øvrige generelle statstilskudd

Øvrige generelle statstilskudd omfatter kompensasjonstilskudd/rentekompensasjon fra staten ifm låneopptak.

Kommuner kan søke til staten om dekning av rentekostnader ved reparasjon, restaurering, vedlikehold og utbedring av kirkebygg og kirkeinventar. Tidligere omfattet denne ordningen også skole, svømmeanlegg, omsorgsbosteder og sykehjem, og budsjettert kompensasjonstilskudd/rentekompensasjon inkluderer tidligere års investeringer.

Renteelementet er basert på Husbankens gjennomsnittlige flytende rente i budsjettåret, med et fradrag på 0,5 prosentpoeng.

Tilskudd til enslige mindreårige flyktninger

Prognosen for tilskudd til enslige mindreårige flyktninger baserer seg på en forventning om en bosetting av 19 enslige mindreårige i 2022, som vil påvirke inntektsnivået utover i økonomiplanperioden. For årene 2023 til 2026 er det forutsatt 10 bosettinger årlig av enslige mindreårige.

Generelt statstilskudd vedrørende flyktninger

Integreringstilskuddet skal gi en rimelig dekning av kommunenes utgifter til bosetting av flyktninger. Prognosen for integreringstilskuddet er basert på en forventning om bosetting av 1000 flyktninger i 2022 som følge av krigen i Ukraina, samt 30 familiegjenforente, som vil påvirke inntektene i økonomiplanperioden 2023-2026. Dette er i tråd med anmodningen fra staten. Videre forutsettes det bosetting på 182 flyktninger årlig i økonomiplanperioden. Disse tallene inkluderer også familiegjenforente, men det er knyttet stor usikkerhet til disse tallene og er avhengig av både hvor mange flyktninger som kommer til Norge og hvordan staten velger å fordele flyktningene til kommunene.

Finansinntekter og -utgifter

Beløp i mill. kr

	Regnskap	Vedtatt 2021 budsjett 2022	Økonomiplan			
			2023	2024	2025	2026
Renter m.v.	159,3	218,2	342,5	478,6	548,5	558,9
Utbytte	-310,1	-330,0	-552,0	-441,0	-381,0	-331,0
Avdrag, utlån m.v.	731,4	803,2	843,3	876,0	904,4	931,2

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Beløp i mill. kr

	Regnskap 2021	Vedtatt budsjett 2022	Økonomiplan			
			2023	2024	2025	2026
Netto finansinntekter/finansutgifter	580,6	691,5	633,8	913,6	1 071,9	1 159,1
Finansutgifter i tjenesteområdene	-19,7	0,6	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4
Totale finansutgifter	560,9	692,1	633,5	913,2	1 071,5	1 158,8
Motpost avskrivninger	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Renter m.v.

Renteutgifter som belastes driftsbudsjett og driftsregnskap, er beregnet ut fra dagens låneportefølje (saldo), planlagte låneopptak resten av året, bystyrevedtak med budsjettvirkning i år samt forslag til økonomiplan. I renteinntektene inngår avkastning fra rentebærende verdipapirer, renter av bankinnskudd samt andre utlån av egne midler, morarenteinntekter, byggelånsrenter samt renteinntekter fra Husbanklån til videre utlån.

Det er lagt til grunn en gjennomsnittlig årlig budsjettrente på 4,4 % i 2023, fallende til 3,6 % i 2026. Renteprognosen er basert på markedsrenter ultimo august tillagt den margin som Kommunalbanken foreslår brukt i budsjetteringen. Anslaget er brukt ved beregning av renter knyttet til refinansiering og nye lån i perioden, samt lån som har renteregulering i respektive år.

Anslaget for kalkulatorisk rentesats for selvkostområdet er basert på prognosen for 5-års swaprente pluss 0,5 prosentpoeng. Renter som legges inn og dekkes av de kommunale avgiftene på selvkostområdene (vann- og avløp, renovasjon mm) får sin budsjettmessige motpost og føres på sentrale budsjettposter.

Utbytte

Bergen kommune har pr. 31.12.2021 eierinteresser i 32 aksjeselskap. Kommunens eierposisjon i selskapene varierer. Noen selskap eier kommunen 100 %, herunder Bergen Parkering AS, mens i andre er kommunen deleier.

Spesielt store verdier er knyttet til kommunens eierandel på 37,75 % i Eviny AS. Verdien av kommunens eierandel på 80 % i BIR AS anses også å være stor. Nedenfor følger en opplisting av aksjeselskap der kommunens eierandeler anses å representere vesentlige verdier. Videre kan nevnes at Bergen Havn AS besitter betydelig økonomiske verdier for kommunen i form av havnekassemidler, men det er foreløpig ikke besluttet å ta ut utbytte fra selskapet.

Budsjettene for aksjeselskapene er ikke vedlagt dette dokumentet. Budsjettene vedtas av styrene i de enkelte selskap.

Beløp i mill.	2023	2024	2025	2026
Utbytte fra Bergen Kino AS	0,0	-2,0	-2,0	-2,0
Utbytte fra Fløibanen AS	0,0	-2,0	-2,0	-2,0
Utbytte fra Bergen Parkering AS	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0
Utbytte fra BIR AS	-60,0	-35,0	-25,0	-25,0
Utbytte fra Eviny AS	-450,0	-400,0	-350,0	-300,0

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Utbytte fra Bergen komm. barnehager AS	-40,0	0,0	0,0	0,0
Totalsum	-552,0	-441,0	-381,0	-331,0

Bergen Kino AS og Fløibanens AS: Begge disse selskapene anses i dag å ha solid økonomi og høy egenkapital, men da begge skal investere tungt i sine respektive virksomhetsområder, legges det opp til årlige utbytter på kr. 2 mill. i perioden 2024 - 2026. Med bakgrunn i koronapandemien forventes det imidlertid ikke utbytte fra disse selskapene i 2023.

Fra Bergen Parkering AS er det forventet et årlig utbytte på kr. 2 mill. fra 2023 - 2026.

Fra BIR AS forventes det kr. 50 mill. i utbytte i 2023. Dette anslaget er bl.a. basert på de høye strømprisene i 2022, jf. BKK Varme AS der BIR AS eier 49 % av aksjene. For resten av økonomiplanperioden 2024 – 2026 legges det til grunn et årlig utbyttebeløp på kr. 25 mill.

Eviny AS: Selskapet har i brev fra 24. juni d.å. informert eierne om at utbyttet i 2023 vil ligge på samme nivå som årets utbytte. Tatt i betraktning den senere tids høye kraftpriser forventes imidlertid et vesentlig høyere resultat i morselskapet, og kommunens utbytteforventning løftes således til 450 mill. i 2023. Dette da med bakgrunn i at strømprisene forventes fortsatt å være høye utover høsten/vinteren 2022. (Det gjøres oppmerksom på at Eviny AS tidligere år har vært nokså moderate i deres halvårslige betraktninger rundt forventet årsresultat og derved utbytte. I juni 2021 var eksempelvis deres samlede utbytteforventning 500 mill. for regnskapsåret 2021, mens det endelige resultatet ble nærmest doblet. Riktignok steg strømprisene betydelig utover høsten/vinteren i 2021).

Bergen kommunale barnehager AS: Bergen kommune kjøpte Akasia barnehage AS i 2021. Selskapet fikk nytt navn, Bergen kommunale barnehager AS, og vil avvikles formelt i 2023. Selskapets eiendommer, gjeld, ansatte og drift av barnehagene inngår i kommunen fra og med årsskiftet 2021-2022. Det forventes et avviklingsutbytte på om lag 40 mill i 2023.

Avdrag, utlån m.v.

Det er i økonomiplanperioden lagt til grunn at avdragstiden for lån til ikke-avgiftsfinansierte formål skal være 25 år. Avdrag til avgiftsfinansierte formål følger selvkostavskrivninger. Avdrag knyttet til innlån fra Husbanken følger avtalte avdragsplaner.

Endring i sentrale poster

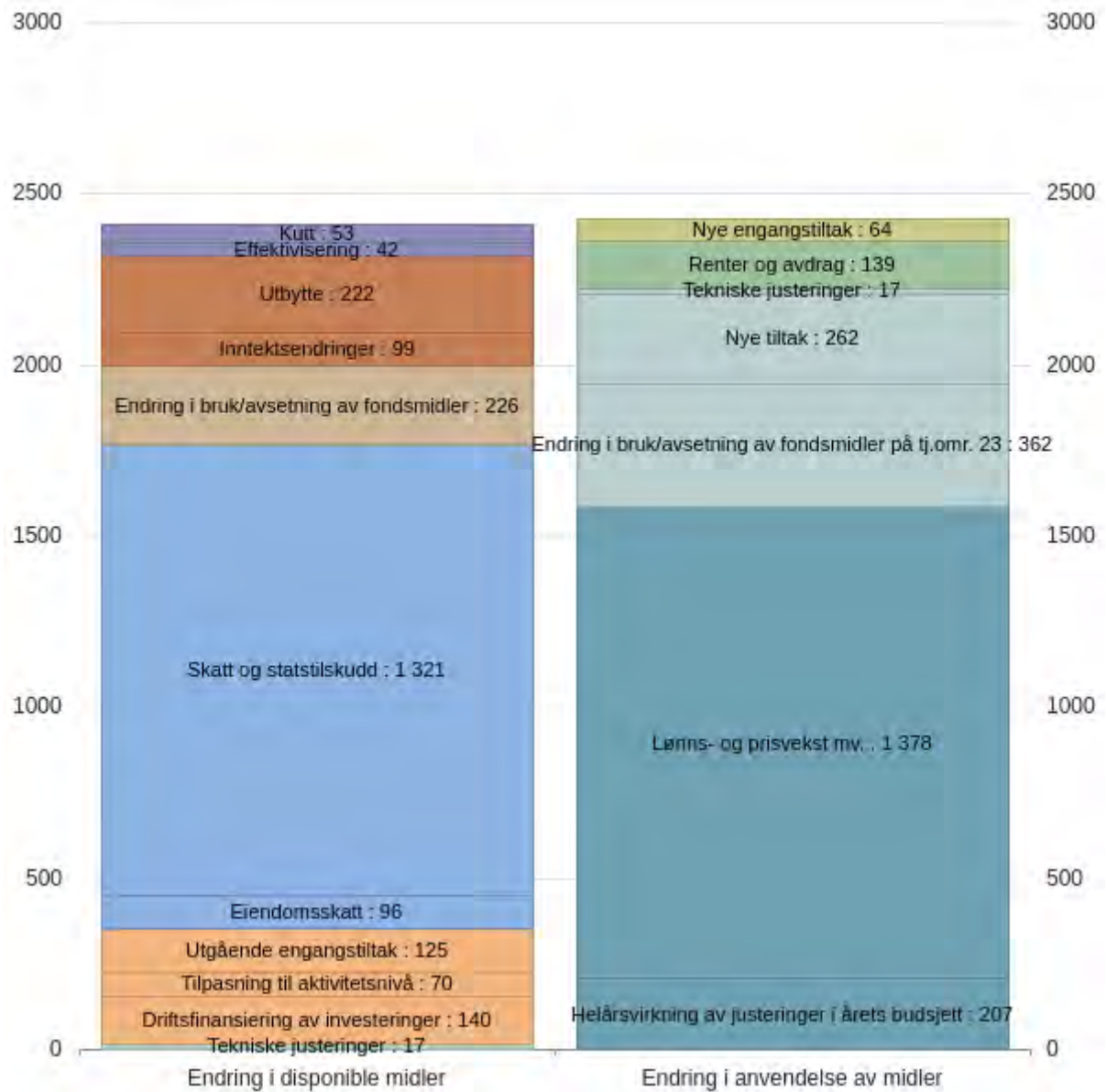
Tabellen viser endringer på sentrale poster sammenlignet med vedtatt budsjett 2022:

Beløp i mill kr

Tjeneste	Tjeneste (T)	Øk.plan 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026
80010	Skatt på formue og inntekt	-461	-529	-597	-666
80020	Eiendomsskatt	-96	-96	-96	-96
84010	Statlig rammetilskudd	-632	-681	-708	-755
84020	Øvrige generelle statstilskudd	-16	-11	-5	-2
85010	Generelt statstilskudd vedrørende flyktninger	-214	-156	-91	-91
85020	Tilskudd til enslige mindreårige flyktninger	2	10	22	22
87010	Renter m.v.	83	219	289	300
87012	Utbytte	-222	-111	-51	-1
87020	Avdrag, utlån m.v.	56	89	117	144
Totalsum		-1 500	-1 267	-1 121	-1 146

Driftsbudsjettet - endring i disponible midler og anvendelse

Beløp i mill. kr

Forslag til rammeendringer fordelt på endringskategorier

Beløp i mill. kr	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Vedtatt budsjett 2022	17 499,7	17 499,7	17 499,7	17 499,7
Lønns- og prisvekst mv.	1 377,7	1 109,3	1 077,6	1 055,5
Endring i bruk/avsetning av fondsmidler	-69,1	-222,9	-336,8	-315,1
Tekniske justeringer	-42,2	-43,5	-44,8	-45,9
Utgående engangstiltak	-125,1	-152,8	-141,6	-141,6
Prisjustering og diverse endringer	1 141,3	690,0	554,4	552,8
Konsekvensjustert ramme	18 641,0	18 189,7	18 054,1	18 052,5
Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett	207,0	204,6	204,4	204,1
Tilpasning til aktivitetsnivå	-70,2	-107,8	-170,2	-195,5
Nye tiltak	261,8	361,3	548,3	723,7
Nye engangstiltak	64,2	-2,4	1,0	0,0
Effektivisering	-41,9	-53,4	-88,5	-104,0
Kutt	-53,2	-32,6	-17,6	-17,6
Inntektsendringer	-99,1	-205,0	-269,6	-319,7
Nye tiltak og realendringer budsjett	268,7	164,8	207,7	291,0
Endring i bruk/avsetning av fondsmidler på tj.omr. 23	-141,8	184,9	348,9	348,9
Sentrale poster	-141,8	184,9	348,9	348,9
Konsekvensjustert ramme	18 767,9	18 539,4	18 610,7	18 692,4
Ramme 2023-2026	18 767,9	18 539,4	18 610,7	18 692,4

Forslag til rammeendringer per tjenesteområde i årsbudsjettet

Beløp i mill. kr

Tjenesteområde	Vedtatt budsjett 2022	Prisjustering og diverse endringer	Effektivisering	Nye tiltak og realendringer budsjett	Budsjett 2023
Barnehage	2 519,4	105,8	-0,3	14,7	2 639,6
Skole	3 809,7	186,6	-1,0	93,3	4 088,5
Spesialpedagogiske tjenester	275,9	6,2	0,0	35,3	317,5
Barnevern	797,6	22,3	0,0	15,7	835,7
Tjenester til eldre	3 409,1	255,1	-26,0	50,7	3 688,8
Tjenester til funksjonshemmede	170,9	5,0	0,0	0,0	175,9
Tjenester til utviklingshemmede	1 563,8	59,2	-2,0	95,1	1 716,1
Psykisk helse	554,7	17,6	0,0	3,9	576,1
Tjenester til rusavhengige og bostedsløse	357,2	12,6	0,0	13,4	383,2
Sosialhjelp og andre sosiale tjenester	821,4	18,6	0,0	-39,5	800,5
Introduksjons- og tolketjenester	234,9	9,4	0,0	52,7	297,1
Forebyggende helsearbeid	295,2	-29,1	0,0	20,0	286,1
Behandling og rehabilitering	635,6	17,3	0,0	9,9	662,8
Overføringer til trossamfunn	177,3	6,4	0,0	1,0	184,7
Brannvesen	217,7	33,2	-0,3	-3,5	247,1
Samferdsel	123,1	-86,6	0,0	-38,6	-2,0
Boligtiltak	102,2	6,0	0,0	5,6	113,8
Offentlige planer, byplanlegging og kulturminnevern	70,5	1,2	0,0	15,0	86,7
Private planer og byggesak	18,0	5,2	0,0	0,3	23,6
Naturforvaltning og parkdrift	147,5	9,5	0,0	4,3	161,3
Klima og miljø	52,1	-9,6	0,0	4,6	47,1
Lærlinger	59,6	-0,7	0,0	-2,1	56,8
Arbeidsmarkedstiltak	11,4	0,4	0,0	0,0	11,8
Kultur	456,0	16,7	-0,2	5,1	477,7
Bibliotek	94,1	2,8	0,0	0,0	96,9
Idrett	314,3	86,5	-0,9	8,8	408,8
Næring	-19,4	8,1	0,0	2,1	-9,2
Bystyrets organer og administrasjon	83,2	16,5	0,0	14,1	113,8
Administrasjon og fellesfunksjoner	1 019,1	61,8	-11,1	6,3	1 076,0
Fellestjenester	33,5	1,1	0,0	0,0	34,6
Sivilforsvar og beredskap	3,2	0,2	0,0	-0,1	3,3
Vann og avløp	1,0	1,8	0,0	-1,9	0,8
Renovasjon	4,3	-0,9	0,0	3,0	6,4
Interne tjenester / fordelte kostnader	10,3	0,0	0,0	0,0	10,3
Pensjon og fellesposter	-924,7	67,8	0,0	6,7	-850,2
Sum netto driftsutgifter	17 499,6	914,1	-41,9	396,0	18 767,9

Forslag til rammeendringer per tjenesteområde i økonomiplanperioden

Beløp i mill. kr

Tjenesteområde	Vedtatt budsjett 2022	Prisjustering og diverse endringer	Effektivisering	Nye tiltak og realendringer budsjett	Budsjett 2026
Barnehage	2 519,4	89,3	-0,8	-3,3	2 604,7
Skole	3 809,7	132,8	-2,4	42,2	3 982,2
Spesialpedagogiske tjenester	275,9	5,0	0,0	35,3	316,2
Barnevern	797,6	19,4	0,0	-9,7	807,3
Tjenester til eldre	3 409,1	176,5	-77,4	328,3	3 836,5
Tjenester til funksjonshemmede	170,9	4,9	0,0	5,4	181,2
Tjenester til utviklingshemmede	1 563,8	54,1	-6,0	209,5	1 821,5
Psykisk helse	554,7	8,8	0,0	4,7	568,2
Tjenester til rusavhengige og bostedsløse	357,2	10,6	0,0	45,4	413,2
Sosialhjelp og andre sosiale tjenester	821,4	13,1	0,0	-39,5	795,0
Introduksjons- og tolketjenester	234,9	6,9	0,0	-16,4	225,4
Forebyggende helsearbeid	295,2	-30,7	0,0	20,0	284,4
Behandling og rehabilitering	635,6	11,5	0,0	17,6	664,7
Overføringer til trossamfunn	177,3	6,3	0,0	4,0	187,6
Brannvesen	217,7	18,3	-0,8	-1,2	234,1
Samferdsel	123,1	2,4	0,0	-35,6	90,0
Boligtiltak	102,2	9,2	0,0	9,1	120,4
Offentlige planer, byplanlegging og kulturminnevern	70,5	0,9	0,0	9,0	80,4
Private planer og byggesak	18,0	15,2	0,0	-9,7	23,6
Naturforvaltning og parkdrift	147,5	6,5	0,0	4,8	158,7
Klima og miljø	52,1	-9,6	0,0	7,3	49,8
Lærlinger	59,6	-3,4	0,0	-2,1	54,1
Arbeidsmarkedstiltak	11,4	0,3	0,0	0,0	11,7
Kultur	456,0	5,7	-0,4	3,7	465,0
Bibliotek	94,1	2,3	0,0	0,0	96,4
Idrett	314,3	45,4	-2,0	22,9	380,6
Næring	-19,4	5,1	0,0	0,7	-13,7
Bystyrets organer og administrasjon	83,2	16,5	0,0	7,9	107,6
Administrasjon og fellesfunksjoner	1 019,1	30,6	-14,3	13,4	1 048,7
Fellestjenester	33,5	1,0	0,0	0,0	34,4
Sivilforsvar og beredskap	3,2	0,2	0,0	-0,1	3,3
Vann og avløp	1,0	-1,5	0,0	1,4	0,8
Renovasjon	4,3	0,2	0,0	0,5	5,0
Interne tjenester / fordelte kostnader	10,3	0,0	0,0	0,0	10,3
Pensjon og fellesposter	-924,7	-12,3	0,0	-20,3	-957,3
Sum netto driftsutgifter	17 499,6	641,4	-104,0	655,2	18 692,3

Slik fordeles budsjett til enheter

Slik fordeles budsjett til enheter

Driftsbudsjettet for Bergen kommune er bygget opp i samsvar med gjeldende organisasjons- og fullmaktstruktur. Bystyret vedtar netto driftsrammer for hvert av tjenesteområdene, mens byrådet er gitt fullmakt til å fordele budsjettet videre til resultatenheter/etater.

Budsjettdokumentet skal gi bystyret nødvendig informasjon til å vedta budsjettet i samsvar med disse fullmaktene. Når det gjelder konsekvenser av budsjettet for hver enkelt av de om lag 400 resultatenheter i kommunen, vil rammeendringstabeller og tekst for øvrig i dokumentet beskrive dette på et mer generelt nivå. Det arbeides imidlertid parallelt med rammene til resultatenheter, fram mot den endelige fordelingen etter at bystyret har vedtatt budsjettet.

Følgende vil bli lagt til grunn ved fordeling av budsjett til resultatenheter i 2023:

Grunnskole: Elevbasert tildelingsmodell (byrådsak 44/04 – endret i byrådsak 1191/06) som tildeler timer til den ordinære undervisningen inkl. administrasjon og merkantilressurs. Alle skoler får en lik grunnressurs for å sikre drift av de mindre skolene. I tillegg tildeles det lærer- og assistentressurser til spesialundervisning, samt læremidler og andre elevrelaterte driftsutgifter. Skolene får i tillegg tildelt budsjett etter faktiske kostnader til skoleskyss. Byrådet har vedtatt at grunnskolemodellen skal videreutvikles og vurderes kontinuerlig.

SFO: Modellen baseres på en bemanningsnorm ("plassfaktor"). Tildelingen er direkte avhengig av antall innmeldte barn i ordningene. I tillegg tildeles ekstraassistent. Inntektsbudsjettet på SFO tar høyde for et frafall om våren på 12,5 %.

Barnehage: Modell som tildeler driftsressurser til barnehagen basert på antall barn i heldagsopphold i barnehagen fordelt på følgende alderskategorier; 0-2 år og 3-5 år. Kommunale barnehager får i tillegg tildelt budsjett etter faktiske kostnader til eventuell ekstern husleie. Forskrift om tildeling av tilskudd til private barnehager regulerer tilskuddet til private barnehager. Satsene for tilskudd baserer seg på kommunens gjennomsnittskostnader fra 2 år før det aktuelle tilskuddsåret. Kapitaltilskudd gis i henhold til nasjonale satser og bestemmes av barnehagens godkjeningsår. Pensjon i private barnehager dekkes gjennom et nasjonalt fastsatt prosentpåslag på kommunens lønnskostnader. I tillegg kan private barnehager med høye pensjonsutgifter søke kommunen om å få dekket disse opp til kommunens pensjonsutgift pr heltidsansatt.

Barnevern: Budsjettet fordeles etter en modell med flere komponenter der noe er rammefordelt, og noe fordeles etter forventet aktivitetsnivå.

Sykehjem: Budsjett tildeles institusjonene i henhold til en normkostnad pr heldøgnplass. Det gis tillegg for spesielle funksjoner og i noen grad for ekstra bemanning rundt beboere med særskilte behov. Private institusjoner tildeles ressurser i henhold til drifts- og husleieavtale.

Praktisk bistand hushold: Budsjettet fordeles til Etat for vurdering og rehabilitering (vurderings- og vedtaksenheten), basert på antall vedtakstimer multiplisert med en gitt pris som reflekterer kostnadene ved å produsere tjenesten. Enhetene bestiller tjenester hos den kommunale Etat for hjemmebaserte tjenester eller private firma med avtale, som er utførende enheter. Ressurser overføres i henhold til utført tjenestevolum. Bruker velger selv om det er kommunen eller det private firmaet som skal utføre tjenesten.

Hjemmesykepleie: I samsvar med «Tillits- og faglighetsreformen» fordeles budsjettet etter en kategorimodell, der fordelingen avhenger av hvor mange brukere hjemmesykepleiesonen har innenfor den enkelte kategori. Budsjettet omfordeles i løpet av året for å fange opp endringer hos brukerne som har betydning for ressursfordelingen. Administrasjon og andre funksjoner rammebudsjetteres utenom.

Tjenester for utviklingshemmede: Det er utviklet en modell der hoveddelen av budsjettet til botjenestene og avlastning fordeles etter godkjent turnus. Resten av området, som dagtjenester og administrasjon er rammebudsjettert.

Helsestasjons- og skolehelsetjeneste: Budsjettet fordeles i henhold til en kriteriebasert modell. Modellen inneholder både befolkningskriterier og kriterier som skal fange opp særlige behov. Særskilte tiltak rammebudsjetteres utenom.

Habilitering og rehabilitering: Tjenestene og ressurser til privatpraktiserende fysioterapeuter med kommunalt driftstilskudd, rammebudsjetteres.

Psykisk helse voksne: Budsjettet til botilbudene fordeles til avdelinger basert på 4 fire kategorier tjenestetilbud, hvor ekstrautgifter til ressurskrevende brukere og andre parameter hensyntas. Modellen revideres årlig basert på den totale rammen til tjenesteområdet. Øvrige tjenester innenfor tjenesteområdene er rammefinansiert.

Sosial: Sosialtjenesten fordeles etter flere kriterier hvorav historiske regnskaper, klienter, program og antall ansatte sett opp mot klientmengde er hovedelementene. Andre tjenester innenfor tjenesteområdene er rammefinansiert.

Kultur: Fordeles ut fra planlagt aktivitet ved Kulturetaten.

Øvrige enheter innenfor Byrådsavdeling for kultur, sosial og integrering: Budsjettet rammebudsjetteres.

Øvrige enheter innenfor Byrådsavdeling for helse og omsorg: Budsjettet rammebudsjetteres.

Oppsummering – utvikling i netto driftsresultat

Beløp i mill.	Vedtatt budsjett 2022	2023	2024	2025	2026
Sum generelle driftsinntekter	-18 462	-19 879	-19 926	-19 938	-20 050
Netto finansutgifter	717	634	913	1 072	1 159
Tjenestemånedene - drift	17 461	18 970	18 569	18 590	18 650
Netto driftsresultat	-283	-276	-444	-276	-241
Sum driftsinntekter	-24 336	-26 005	-26 145	-26 236	-26 412
Driftsresultat i prosent av driftsinntekter	1,2 %	1,1 %	1,7 %	1,1 %	0,9 %
Disponering av driftsresultat					
Overføring til investering	511	371	372	372	372
Netto avsetninger disposisjonsfond	-160	10	106	-109	-164
Netto avsetning bundne fond	-68	-106	-35	13	33
Netto disponering	283	276	444	276	241

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Samlet oversikt over endringer sammenlignet med vedtatt budsjett 2022:

Beløp i mill.	2023	2024	2025	2026
Sum generelle driftsinntekter	-1 417	-1 464	-1 476	-1 588
Netto finansutgifter	-84	196	354	442
Tjenesteområdene - drift	1 509	1 107	1 129	1 189
Netto driftsresultat	8	-160	7	42
Sum driftsinntekter	-1 670	-1 810	-1 900	-2 077
Disponering av driftsresultat				
Overføring til investering	-140	-139	-139	-139
Netto avsetninger disposisjonsfond	170	267	51	-4
Netto avsetning bundne fond	-38	33	81	101
Netto disponering	-8	160	-7	-42

Budsjettvedtak

Byrådet anbefaler bystyret å fatte følgende vedtak om Handlings- og økonomiplan 2023-2026, samt årsbudsjett 2023:

Generelle vedtak:

1. Forslag til årsbudsjett 2023 vedtas i samsvar med følgende:
 - a. Bystyret vedtar totalt netto budsjettbeløp for 2023 til tjenesteområdene slik det fremgår av budsjettdokumentasjonen og byrådets tilleggsinnstillinger og med de endringer som er foretatt budsjettbehandlingen i bystyret.
 - b. Bystyret vedtar investeringsbudsjettet for 2023 for bykassen slik det fremgår av budsjettdokumentasjonen og byrådets tilleggsinnstillinger og med de endringer som er foretatt i budsjettbehandlingen i bystyret.
2. Vedtakene om bevilgninger til investeringsformål er underlagt en forutsetning om at de nødvendige finansieringsmidler foreligger, og at ingen prosjekter igangsettes før fullfinansiering er oppnådd.
3. Bystyret vedtar de mål- og resultatkrav som fremgår av budsjettets premisser.
4. Avgifter, gebyrer og egenbetalinger for 2023 fastsettes i samsvar med budsjettdokumentasjonen.
5. Tilskudd ytes i samsvar med budsjettdokumentasjonen.
6. Følgende finansielle måltall skal gjelde for utviklingen av kommunens økonomi:
 - a. Netto driftsresultat på minimum 1,7 % av driftsinntektene
 - b. Gjeldsgrad på innenfor 70 % av driftsinntektene for den ikke-avgiftsfinansierte delen av gjelden
 - c. Disposisjonsfond på minimum 10 % av driftsinntektene
 - d. Verdibevarende vedlikeholds nivå, etter Holtstandard, på bygg
7. Driftsrammene for årene 2024-2026 og investeringsrammene for 2024-2026 for nye prosjekter anses som retningsgivende for det videre budsjettarbeid gjennom årlig rullering av handlings- og økonomiplan.
8. Det er et mål at kommunens samlede bygningsareal reduseres. Byrådet bes om å iverksette tiltak for å tilrettelegge flere av kommunens eiendommer for salg.
9. Fra 2023 settes ikke lenger av 50% av boligsoneinntektene til boligsonefondet, og fondet avvikles. Beholdningen på boligsonefondet innlemmes i det generelle disposisjonsfondet.

Skattevedtak:

1. I medhold av Eigedomsskattelova §§ 2 og 3 skal følgende utskrivningsalternativ benyttes for skatteåret 2023:
 - a. Faste eiendommer i hele kommunen etter Eigedomsskattelova § 3 a)
 - b. Den generelle skattesatsen som skal gjelde for de skattepliktige eiendommer settes til 5 promille. I medhold av Eigedomsskattelova § 12 a) differensieres satsene ved at den skattesats som skal gjelde for boliger og fritidseiendommer settes til 2,8 promille. Fastsettelse av takst på boligeiendom skal være i henhold til Eigedomsskattelova § 8 C-1. Øvrige eiendommer takseres i henhold til Eigedomsskattelova § 8 A. For boligdelen av eiendommer (herunder fritidseiendommer) som ikke blir benyttet til næringsvirksomhet gjelder et bunnfradrag på kr. 750.000 av takstverdi. Ved taksering og utskrivning av eiendomsskatt benytter kommunen egne vedtekter for taksering av faste eiendommer i Bergen kommune - <https://www.bergen.kommune.no/styrende-dokument/#/SD-18-2100/filer>
 - c. Det skrives ut skatt på et særskilt skattegrunnlag som følge av at produksjonsutstyr og - installasjoner ikke skal medtas i takstgrunnlaget når de tidligere verk og bruk skal takseres og regnes som næringsseiendom fra 2019. Det særskilte skattegrunnlaget skal i 2023 være redusert med fem syvendedeler (jf. overgangsregel til esktl. §§ 3 og 4 første punktum). Skattesatsen på det særskilte skattegrunnlaget skal være 5 promille.
2. Eiendomsskatten skal i 2023 betales i fire terminer, 20. februar, 20. mai, 20. august og 20. november.
3. Skatt på inntekt og formue: Bystyret opprettholder tidligere vedtak om å benytte høyeste sats for den kommunale skatteøren.

Lånevedtak:

Bystyret vedtar å oppta lån i år 2023 i samsvar med vedtatt budsjett for bykassen og kommunens lånefond. Dette innebærer lån kr 2.071.900.000 til investeringsformål og kr 750.000.000 i Startlån fra Husbanken. Byrådet gis fullmakt til på kommunens vegne å inngå avtaler om opptak av obligasjonslån, sertifikatlån og gjeldsbrevlån (herunder lån i Husbanken) og til å avtale nærmere lånetidspunkt og lånevilkår og til å undertegne lånekontrakter innenfor vedtatt låneramme. Fullmakten gjelder også refinansiering.

Ved sist årsskifte utgjorde innbyggertallet 286 930 for Bergen. Det er en økning på 1 329 personer i løpet av 2021, som gir en økning på 0,5 % fra året før. Økningen var om lag som i 2020, da innbyggertallet økte med 0,6 %.

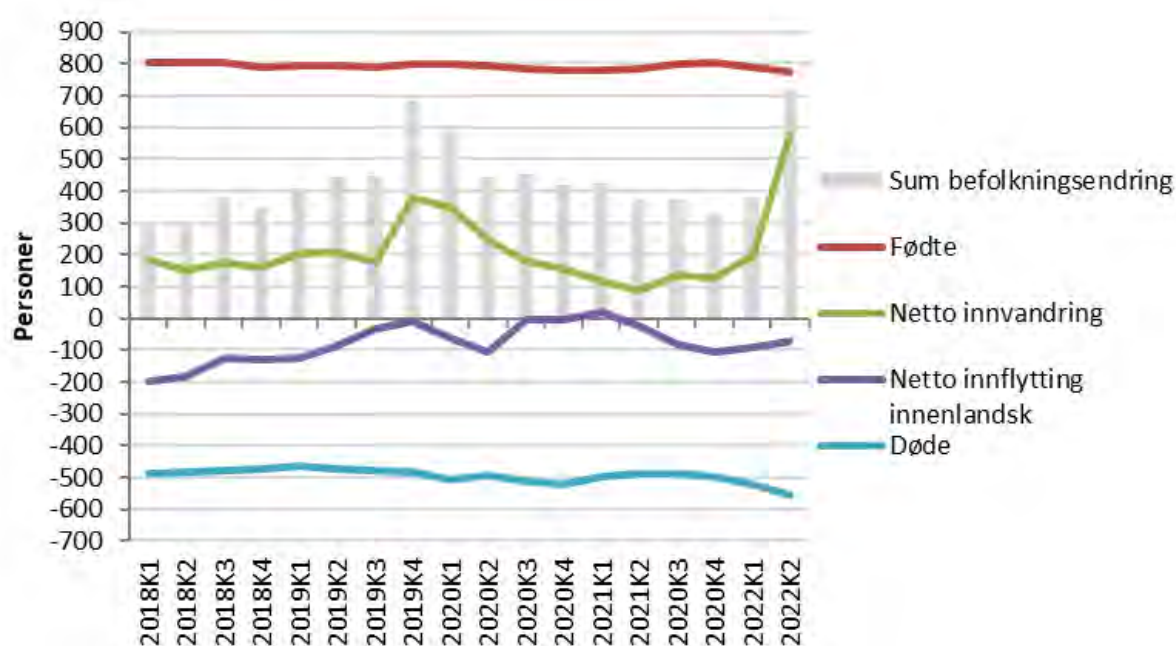
Innvandringen tok seg noe opp igjen fra i 2021, etter at 2020 i enda større grad enn 2021 var preget av at pandemien påvirket flyttebevegelsene gjennom karantenebestemmelser, nedstengninger og generell usikkerhet. Innvandringen er likevel ikke tilbake på nivåer fra før pandemien inntraff. Samtidig økte også utvandringen, slik at netto innvandring gikk ned med 129 personer, fra 632 personer i 2020 til 503 personer i 2021.

Med 413 flere som flyttet ut av Bergen til andre kommuner enn det var personer som flyttet hit, hadde Bergen underskudd på flyttebalansen med resten av landet i 2021. I 2020 var det tilnærmet like mange som flyttet inn til Bergen fra andre kommuner i landet som andre veien.

Ved sist årsskifte var det i alt 3 179 0-åringer registrert bosatt i Bergen, 114 (3,7 %) flere enn ett år tidligere. Flere år med lavere fødselstall har ført til at antall 1-5 åringer er redusert. I løpet av det siste året ble det 516 (-3,3 %) færre i denne aldersgruppen. Det ble 733 flere personer aldersgruppen 67-79 år i løpet av 2021, og siste 10 år er økningen på mer enn 34 %. Så langt er veksten ikke nådd aldersgruppen over, men relativt høye fødselstall på 1920-tallet gir fortsatt flere eldre som er 90 og mer.

I løpet av første halvår 2022 har det innvandret (netto) om lag 1 800 flere personer til Bergen enn i samme periode i fjor. Bosetting av flyktninger fra Ukraina har bidratt til dette, men også gjenåpningen etter pandemien er med på å forklare økningen.

Selv om fødselstallene igjen gikk ned, etter en oppgang i fjor, og noe flere døde, økte likevel innbyggertallet med 2 884 personer (1,0 %) fra andre halvår i fjor til første halvår i år. Kvartalsstatistikk fra Statistisk sentralbyrå viser at det per 1. juli i år var 288 133 bergensere.

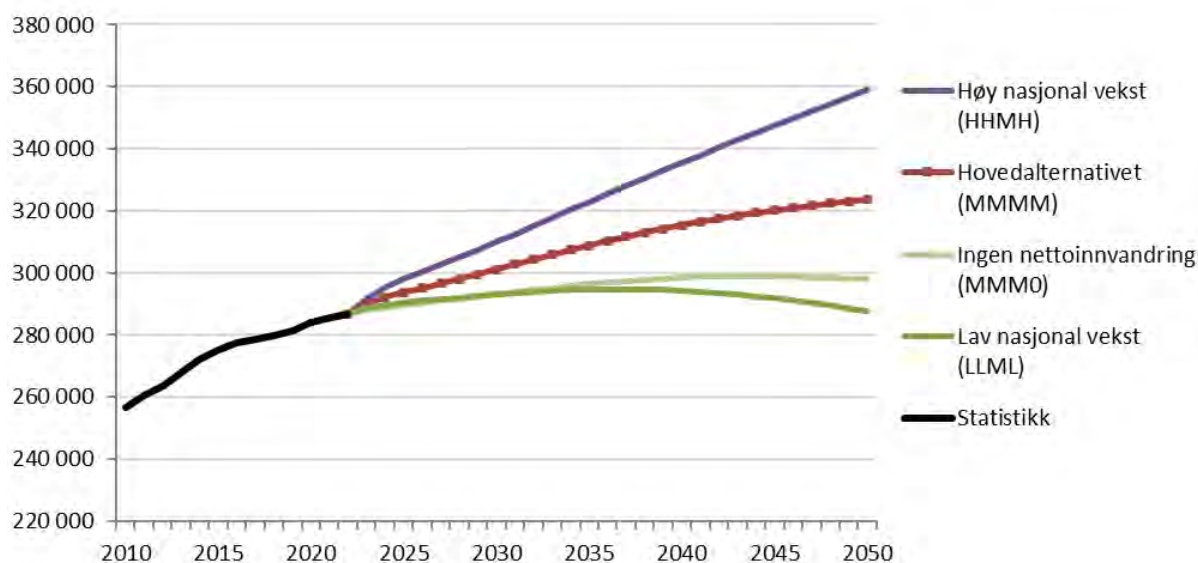

Kvartalsstatistikk SSB 2022

Medregnet syv nabokommuner bodde det ved inngangen til 2022 i alt 425 083 personer i regionen, opp 2 336 fra året før. Samlet utgjorde netto innflytting 436 personer, hvorav Bergen sto for snaut halvparten.

Befolkningsframskrivning

SSB presenterte 5. juli 2022 nasjonale og regionale befolkningsframskrivninger. Befolkningsvekst i sentrale strøk og sterk aldring i distriktene er hovedtrekkene fra framskrivingene. SSB skriver at dette er trender som har foregått over lengre tid og som framskrivingene viderefører. Hele Norge blir eldre på sikt, men sentraliseringen fører til sterkere aldring i utkanten. Mange unge voksne flytter til sentrale strøk og får sine barn der, mens de eldre blir værende i distriktene.

Alternative framskrivinger for befolkning i Bergen. SSB 2022

Ifølge hovedalternativet MMMM vil Bergen vokse årlig med i gjennomsnitt drøyt 1 500 personer de nærmeste 10 årene, passere 300 000 innbyggere i 2029, og nå 323 799 innbyggere i 2050, som er siste året i de regionale framskrivingene. Alternativet med lav vekst gir ca. 8 000 færre innbyggere i 2030 og 35 000 færre innbyggere i 2050, mens alternativet med høy vekst gir hhv 8 000 og 36 000 flere innbyggere enn mellomalternativet.

I det videre er mellomalternativet lagt til grunn. Dette har ifølge SSB mildere forutsetninger for fødte, døde, innvandring og innenlandsk flytting. Framskrivingen for samlet befolkning er tilnærmet likt anslaget i tilsvarende framskriving fra SSB fra 2020. Også anslagene for sentrale demografiske variabler viser også relative moderate endringer.

Fødte

Fruktbarhetstallet har falt markert de siste årene, og SSB beregner nå en fruktbarhetsrate per 1000 kvinner på 1,46 for 2022 i Bergen. Fruktbarhetsraten økte riktignok for første gang på 12 år i 2021, men tall fra de to første kvartalene i år indikerer at fødselstallene igjen går ned. Raten holder seg om lag på dette nivået de neste par årene, men forutsettes deretter å stige gradvis til 1,54 i 2030. I hovedalternativet fortsettes fruktbarhetsraten å stige videre til det stabiliseres på 1,66 fra 2036.

Samlet fruktbarhetstall er et mål på hvor mange barn kvinner i gjennomsnitt vil føde i løpet av sin fruktbare alder, dersom det samme fruktbarhetsmønsteret fra det bestemte året holder seg lik i framtiden (hypotetisk mål).

SSB skriver at det er særlig fruktbarheten til kvinner mellom 20 og 30 år som har gått betydelig ned, men også for de mellom 30 og 35 år er det registrert en nedgang. Gjennomsnittsalderen for førstegangs fødende har gått opp i takt med at fruktbarheten har gått ned. Dette er en viktig årsak til nedgangen i fruktbarheten. SSB skriver også at det var flest av de som allerede hadde barn, som fikk et barn til under pandemien, og at det fortsatt er mange kvinner i denne generasjonen venter lenger med å få sitt første barn.

Fruktbarheten blant kvinner i Bergen har i all hovedsak fulgt samme negative trend som for landet, også økningen i antall fødte i 2021. Etter de to første kvartalene i 2022 er fødselstallet tilbake på et nivå som

er lavere enn før pandemien, med 131 (-8 %) færre fødte enn etter første halvår i 2021. Utviklingen i antall fødte må følges nøye i tiden framover.

Døde

Det har vært et relativt lavt antall døde de senere årene, og da særlig lavt i perioder under pandemien der mange institusjonsbeboere har vært underlagt krav til isolasjon. De siste kvartalstallene viser ny vekst i antall døde, og etter hvert som de store etterkrigskullene når de de øverste aldersgruppene, vil antall døde øke ytterligere i årene som kommer, særlig fra begynnelsen av 2030-talet.

Forventet levealder var i 2021 i Bergen 82,2 år for gutter og 85,4 år for jenter. SSB Legger til grunn at levealderen for gutter øker til 84,0 år i 2030 og 87,7 år i 2050, og for jenter til 86,9 år i 2030 og 90,1 år i 2050.

Flyttinger

Hovedalternativet i framskrivingene til SSB viser at det i gjennomsnitt vil være noe over 300 flere personer som flytter ut fra Bergen til andre kommuner enn andre veien. Dette er om lag på nivået med utviklingen de senere årene, selv om det vil være variasjoner i enkeltår.

Innvandringen (netto) falt markert under pandemien, men har tatt seg opp i inneværende år. Det er spesielt bosetting av flyktning fra Ukraina som har medvirket til dette. I 2. kvartal i år var det 1 136 flere personer som innvandret til Bergen enn utvandret, mens bildet var motsatt i fjor, da det var 376 flere som utvandret enn innvandret.

Av samme årsak legger SSB til grunn en betydelig netto innvandring til Bergen i 2022 og i 2023. For årene 2024-2030 viser framskrivingen en innvandring (netto) som er på nivå med de senere årene eller noe høyere, dvs. mellom 670 og 980 personer. I framskrivingen fra 2020 ble det til sammenlikning oppgitt en gjennomsnittlig årlig innvandring (netto) til Bergen på vel 300 personer fram mot 2030.

Folketall

Framskrivingen til SSB fra 2022, med forutsetninger som beskrevet over, viste følgende utvikling i folketallet i Bergen for perioden 2023-2040, samt statistikk for 2022.

2022	2023	2024	2025	2026	2030	2035	2040	2045	2050
286 930	290 032	292 286	293 736	295 167	301 200	308 901	315 426	320 251	323 799

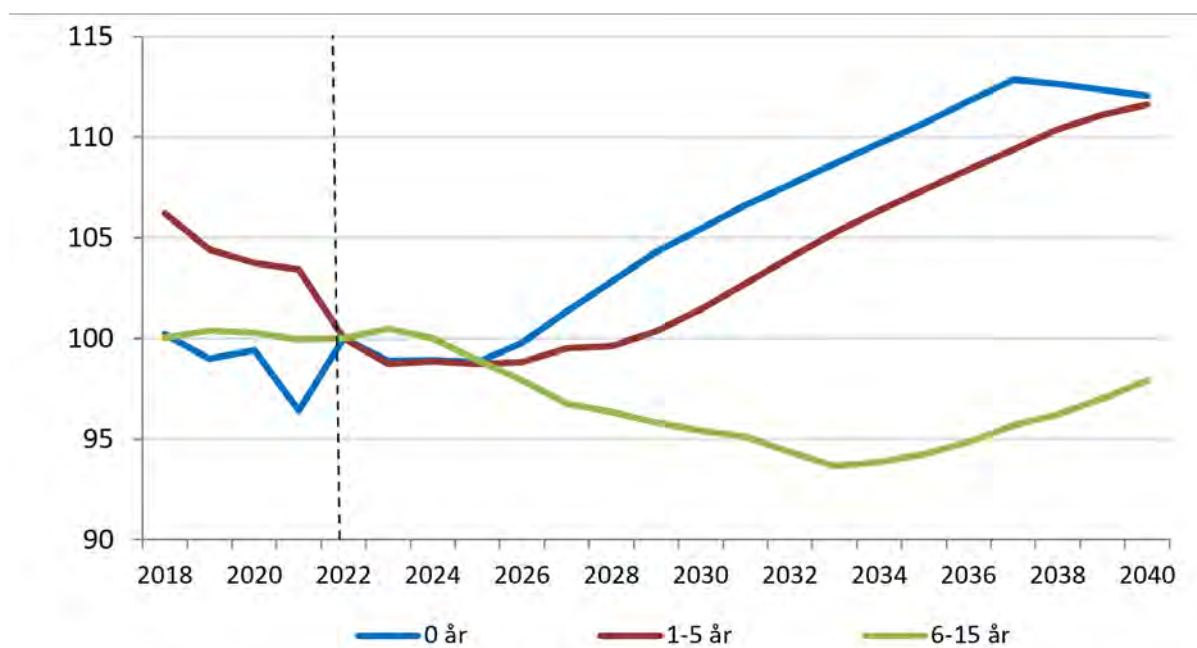
Antall innbyggertall i Bergen. Statistikk 2022, framskrivning 2023-2050. SSB 2022

Ved årsskiftet 2020 til 2021 var det registrert 286 931 innbyggere i Bergen, mens SSB i 2020 framskrev at innbyggertallet ville nå 287 349 på samme tidspunkt, et avvik på 419 personer (0,15%).

Framskrivingen gir en gjennomsnittlig årlig befolkningsvekst på knapt 1.500 personer i perioden, eller ca. en halv prosent. Bergen vil med dette passere 300.000 innbyggere i løpet av 2029. I årene framover mot 2040 vil fødselsoverskuddet fortsatt bidra til befolkningsvekst, men etter hvert som store kull når de øverste alderstrinnene vil dette kunne endres dersom fruktbarheten ikke øker som forutsatt.

Aldersfordeling

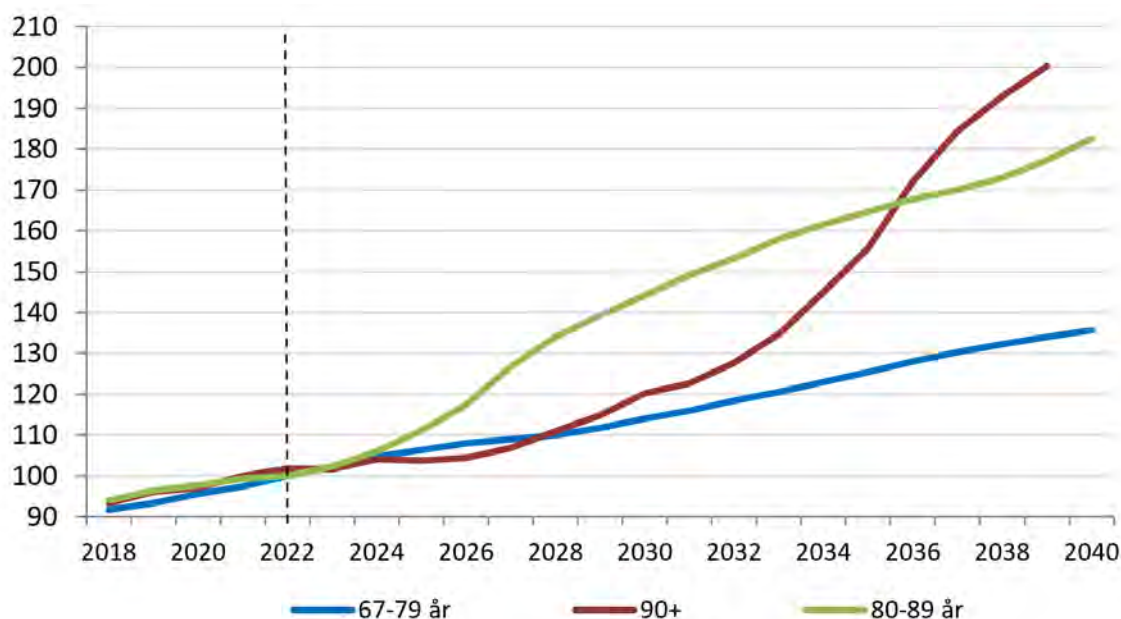
Befolkningsframskrivningene viser at veksten i første rekke kommer i de øvre alderstrinn, mens endringene blant de yngre er relativt mindre, som det også går fram av figurene. under.

Befolkningsframskrivning SSB 2022. 2022=100.

En forventning om noe flere kvinner i fertil alder, samt en viss økning i fødselshyppigheten igjen fra midten av 2020-tallet, bidrar til at antall 0-åring tar seg litt opp igjen, mens det ennå vil ta noe tid før nedgangen i antall 1-5 åringer snur. For antall elever i barneskolen går det mot en reduksjon i antallet de kommende årene. Ungdomsskolen blir foreløpig ikke påvirket av de lavere fødselstallene.

Mens framskrivingen av antall barn og unge er usikre, er det langt større visshet om at antall eldre kommer til å øke kraftig. Antall personer som trer inn i pensjonistenes rekke vokser klart. I neste omgang gir dette vekst blant de eldste, først i gruppen 80-89 år, og deretter personer 90 år og mer. Sammenliknet med 2022 vil det i følge denne framskrivningen være 83 % flere 80-89 åringer i 2040 og dobbelt så mange i aldersgruppen 90 år og over som i dag.

Befolkningsframskrivning SSB 2022. 2022=100.

Demografikostnader

Anslag på framtidig utgiftsbehov som følge av endret befolkning mm. (demografikostnader) er hentet fra KS sin demografimodell, som viser hvordan befolkningsendringer forventes å påvirke kommunenes utgifter. Modellen til KS bygger på befolkningsframskrivningene til SSB fra juli 2022.

Beregningene bygger samme metode som Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) bruker til å beregne demografikostnader framover. I kommuneproposisjon for 2023 vises det til at TBU har beregnet at kommunesektoren totalt inkl. fylker kan få merutgifter i 2023 på om lag 1,9 mrd., hvorav om lag 0,9 mrd. kroner må finansieres av kommunenes frie inntekter. Dette utgjør for Bergen kommune mellom 0,3 og 0,4 prosent av en forutsatt vekst i frie inntekter på 0,5-0,6 prosent.

Beregningene til TBU som ble benyttet i kommuneproposisjonene bygget på framskrivninger fra 2020 og er senere blitt oppdatert med grunnlag i de nye framskrivingene. I et notat av 11. august i år skriver TBU nå at merutgiftene for kommunesektoren som finansieres av de frie inntektene, vil med hovedalternativet kunne anslås til om lag 2,6 mrd. kroner i 2023 eller 1,2 mrd. kroner høyere enn anslaget til 1. konsultasjonsmøte. Både flere innbyggere totalt og og noe mindre nedgang i antall barn barnehagealder og skolealder, samt flere 16 -18 åringer, forklarer et høyere utgiftsbehov for sektoren enn tidligere anslått. Motsatt virker at utgiftsbehovet innenfor de øverste aldersgruppene er justert noe ned. Etter vanlig praksis blir kommunene kompensert for økte demografikostnader.

Utregning av demografikostnader støtter seg til nasjonale kriterier for beregning av utgiftsbehov, samt regnskapstall for netto driftsutgifter.

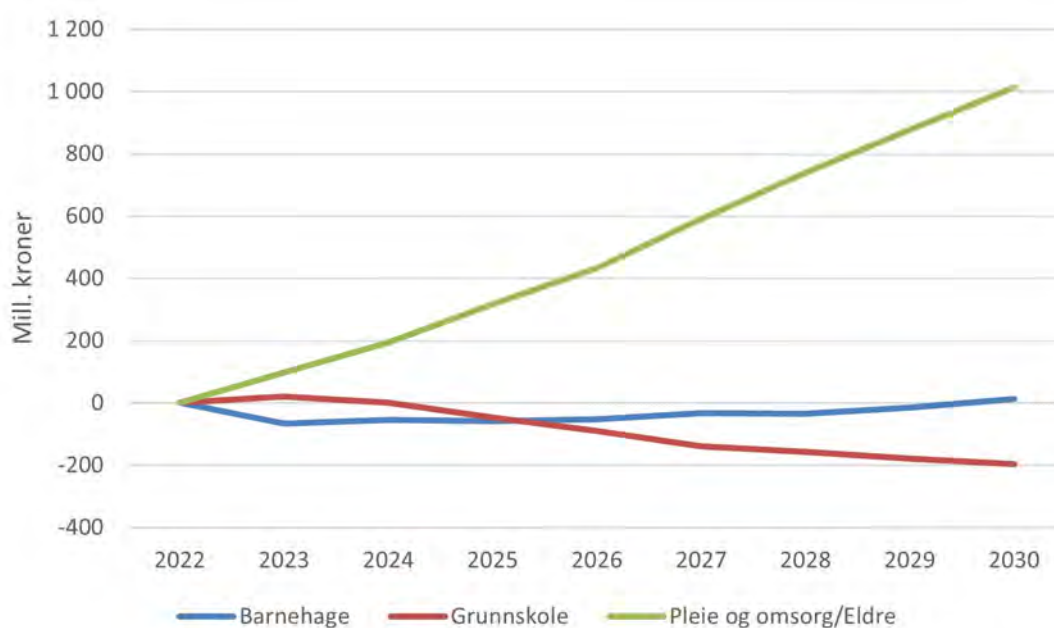
Det er viktig å understreke at demografikostnadene er anslag basert på gitte forutsetninger om befolkningsutvikling, ressursfordeling og kostnadsutvikling. Anslåtte merutgifter knyttet til demografiske endringer er et uttrykk for hva det vil koste kommunen å opprettholde tjenestetilbudet til den enkelte innbygger. Beregningene er grove, blant annet legges det til grunn konstante gjennomsnittskostnader

innenfor de ulike tjenesteområdene, det vil si uendret standard og uendret produktivitet i tjenesteproduksjonen.

Videre legges det til grunn konstante dekningsgrader for de ulike tjenestene, slik at eventuelle trendmessige endringer i underliggende behov framover ikke hensyntas. Aldersgruppene er grove, slik at kostnadene knyttet til en 50-åring er de samme som til en 66-åring, mens kostnadene til en 90-åring er nær det dobbelte av en 89-åring. Det er ingen oppdeling i kjønn og etter innvandrers/landbakgrunn.

Anslag på demografikostnader brukes også når statens fastsetter kommunesektorens inntektsrammer for året som kommer. Den nasjonale rammen fordeles så videre til enkeltkommuner gjennom utgiftsutjevningen i inntektssystemet. Dette innebærer for eksempel at Bergen får et trekk i rammene med et beløp som svarer til lavere beregnede utgiftsbehov for barnehage fordi det blir færre barn. Motsatt øker rammen begrunnet i flere eldre. Demografikostnadene illustrert i figurene under viser derfor både hvilke mer/mindre-utgifter kommunen står overfor i årene som kommer, og de viser hvordan dette vil påvirke driftsrammen som tildeles Bergen kommune gjennom inntektssystemet.

Det er verdt å merke seg at demografikostnadene er beregnet med utgangspunkt i dagens situasjon. Det kreves derfor egne analyser, slik det gjøres i ASSS-sammenheng, for å vurdere om kommunen har en effektiv tjenesteproduksjon når det kommer til ressursbruk, dekningsgrader og politiske prioriteringer.

Befolkningsframskrivning SSB 2022. 2022=100.

Flere eldre, men færre blant de aller yngste, vil samlet sett innebære at beregnet utgiftsbehov for de tre tjenesteområdene Barnehage, Skole og Pleie og omsorg til sammen øker med vel 70 mill. årlig i økonomiplanperioden 2023-2026. Deretter vil en tiltakende vekst blant de eldste kunne gi en årlig økning på mellom ca. 130 og 150 mill. kroner fram mot 2030.

Kostra-tall for 2021 viste at 91,4 % av 1-2 åringer og 97,8 % av 3-5 åringer var i barnehage. Samlet for gruppen 1-5 år var dekningsgraden på 95,3 %. Beregning av demografikostnader framover legger til grunn at dekningsgraden holdes på dagens nivå. I sak om prinsipper og tiltak for å realisere full bydelsvis barnehagedekning fra 2019, vedtatt i bystyret i januar 2020, ble det lagt til grunn en behovsdekning på 95 % 2019. Utviklingen må følges nøye i tiden framover.

Ved inngangen til 2022 var det 273 færre barn i aldersgruppen 1-5 år enn framskrivningen fra 2020 anslo. Det var forventet en nedgang i antall barn, men likevel noen mindre enn observert. I likhet med forrige framskrivning forutsetter også den nye at utviklingen flater ut, og at det etter hvert igjen blir en viss økning i barnetallet.

Færre barn i barnehagealder betyr redusert utgiftsbehov ifølge det nasjonale inntektssystemet. For 2023 vil dette isolert sett kunne bety en reduksjon i statlige overføringer på 60-70 mill. kroner dersom utviklingen blir som vist her. I forslaget til HØP 2023-2026 er det lagt enn et nedtrekk i tråd med den demografiske utviklingen på 34 mill. kroner i 2023, 41 mill. kroner i 2024 og 49 mill. kroner i 2025 og 2026.

Med 210 færre barn enn anslått overvurderte den forrige framskrivningen utviklingen noe også for aldersgruppen 6-15 år. I likhet med sist anslår den nye framskrivningen at elevtallet vil øke det neste året, men så reduseres som følge av at fødselstallene har vært lave siden 2016. I første omgang gjelder dette barnetrinnet, og her ventes reduksjonen nå å bli noe større enn anslått i 2020-framskrivningen.

Utgiftsbehovet er beregnet å øke med om lag 20 mill. kroner det nærmeste året, men fra 2024 vil færre skolebarn gi fallende utgiftsbehovet for skole, og utgiftsbehovet vil være tilbake til 2022-nivå. Deretter forventes en ytterligere reduksjon på mellom 40 og 50 mill. kroner hvert av de neste årene i perioden. Utgiftsbehovet vil fortsette å falle helt til det igjen forventes en økning fra 2034. Dette betinger imidlertid at antall fødte tar seg opp, slik framskrivningen til SSB forutsetter.

For tjenesteområde skole er det lagt inn et nedtrekk som følge av demografisk utvikling på hhv. 13,5 mill. kroner i 2024, økende til 30 mill. kroner i 2025 og 50 mill. kroner i 2026.

Kullene fra etterkrigs generasjonen nærmer seg nå 80 år, og fra utgangen av økonomiplanperioden vil antall innbyggere 80 år og mer øke betydelig. I 2030 ligger det an til å kunne bli nærmere 40 % flere i denne aldersgruppen enn det er i dag, og i 2040 86 % flere enn nå. Den nye framskrivningen til SSB er langt på vei sammenfallende med den fra 2020.

Med flere personer i de øvre aldersgruppene følger også et økende beregnet utgiftsbehov i mange år framover. Det begynner å øke allerede fra 2023 som følge av vekst i antall yngre eldre, men fra 2026 og utover vil økningen være betydelig.

For tjenesteområde eldre er utgiftsbehovet beregnet å øke med i gjennomsnitt om lag 100 mill. kroner per år i økonomiplanperioden, men deretter øke årlig med 130-150 mill. kroner fram mot 2030. Flere friske leveår kan imidlertid begrense utgiftsveksten noe.

For tjenesteområde Pleie og omsorg er det utenom Tjenester til eldre også lagt inn nye tiltak og realendringer på nær 400 mill. kroner i økonomiplanperioden, i all hovedsak til Tjenester til utviklingshemmede. Disse merutgiftene motsvares i liten grad av de demografiske kriteriene som danner grunnlag for framskrivning av utgiftsbehovet, dvs. at de heller ikke i nevneverdig grad blir kompensert gjennom inntektssystemet.

Klimabudsjett

Innledning

Vår tids største utfordring er menneskeskapt klimaendring. For å løse klimaproblemet kreves det innsats fra det offentlige, næringsliv og fra hver enkelt innbygger. I desember 2015 underskrev 195 land Parisavtalen. Gjennom avtalen forpliktet landene seg til å føre en klimapolitikk for å unngå at temperaturen på jorda stiger mer enn 2 grader sammenlignet med førindustriell tid, og til å gjøre alt man kan for å unngå mer enn 1,5 graders oppvarming. I Norge vedtok Stortinget i 2015 nasjonale mål om å redusere klimautslippene med 40 % innen 2030, sammenliknet med 1990-nivå. Målet ble i 2019 en del av klimaavtalen med EU og i 2020 forsterket Norge sine klimamål til minimum 50 % reduksjon. I 2019 erklærte bystyret i Bergen klimakrise.

I arbeidet med å løse klimaproblemet spiller byene en sentral rolle. Byrådets målsetning er at Bergen skal være Norges grønneste storby og en foregangskommune innen miljø, bærekraftig utvikling og tilpasning til klimaendringer. Klima- og miljøhensyn skal være et overordnet prinsipp i all virksomhet og planlegging, og det skal være lett å leve miljøvennlig i Bergen. Byrådet skal vurdere klimakonsekvensen i alle relevante saker som legges frem for bystyret og vil ikke fatte vedtak som er i konflikt med kommunens klima- og miljømål. Bergen skal i tillegg være en aktiv medspiller for å virkeliggjøre FNs bærekraftsmål, og skal være en katalysator for fornybar energi og et grønt, bærekraftig næringsliv. Målsetningene er nedfelt i byrådets politiske plattform.

Grønn strategi – Klima- og energihandlingsplan for Bergen – ble vedtatt av bystyret i 2016. Dette er planen for hvordan Bergen skulle snu den oppadgående utslippstrenden innen 2020, og være fossilfri innen 2030. Den langsiktige målsettingen er å bli en 1,5 graders-by innen 2050 i tråd med FNs klimamål, fastsatt i Parisavtalen. Grønn strategi bygger videre på kommuneplanens samfunnsdel. Grønn strategi og kommuneplanens samfunnsdel ligger videre til grunn for kommuneplanens arealdel som ble vedtatt i 2019. Grønn strategi er nå under rullering, og med dette Bergens klimamål. Etter rulleringen vil forslag til nye tiltak bli framsatt og når disse er vedtatt vil de bli inkludert i klimabudsjettet.

Klimagassutslipp omfatter både direkte og indirekte utslipp. Direkte utslipp kan knyttes direkte til en forurensende aktivitet innenfor kommunegrensene. Et eksempel er bilkjøring, hvor det slippes ut CO₂ fra eksosrøret fordi bensinen forbrennes i motoren. Indirekte utslipp skjer i produksjonen av varen eller tjenesten vi nytter i Bergen. Produksjonen av en ny bil som senere selges i Bergen gir ikke direkte klimagassutslipp i vår kommune, men produksjonen fører til forbruk av energi og utslipp av klimagasser andre steder.

Bergen kommune jobber for å redusere klimagassutslippene både innenfor og utenfor kommunegrensen. Bergen kommune kan påvirke utslipp utenfor kommunen eksempelvis gjennom sine anskaffelser, og innenfor kommunegrensen gjennom fossilfri bil-flåte og fossile byggeplasser i egne prosjekter. I tillegg til å kontrollere utslipp fra egne innkjøp og virksomhet, kan kommunen påvirke klimagassutslipp som forårsakes av innbyggere, besøkende og bedrifter i Bergen. Dette skjer ved å gå foran med et godt eksempel og ved å skape rammevilkår som fremmer lavere utslipp. Eksempler på sistnevnte er bompenger som favoriserer elbiler og tilskudd til solceller i borettslag.

Ambisjonen med klimabudsjettet er å være tydelig på hva som er Bergens klimamål, hvor store utslippsreduksjoner som må oppnås, hvilke tiltak som skal iverksettes og når resultatene er forventet. I tillegg knyttes tiltakene til pengebudsjettet og det gis dermed en oversikt over kommunens kostnader forbundet med gjennomføringen.

Bergen kommunes egen virksomhet står kun for omtrent 1 % av de totale utslippene. Kommunen har derfor en viktig rolle i å tilrettelegge for endringer og samarbeide med byens innbyggere, næringsliv, organisasjoner og andre offentlige aktører for å lykkes i tillegg til å redusere sine egne utslipp.

Gjennomføring av klimatiltak har gjerne rekke andre effekter ved siden av å redusere utslipp av klimagasser. Tiltakene kan eksempelvis bidra til bedre folkehelse, gjennom redusert lokal luftforurensning og økt fysisk aktivitet. Gjennomføring av klimapolitikken krever innovasjon og teknologiutvikling. Økt etterspørsel etter klimavennlige løsninger vil bidra positivt til grønn næringsutvikling. Gjennom å gjøre vår del av jobben med å redusere globale klimautslipp vil fremtidige utgifter til klimatilpasning begrenses.

Byrådets klimamål

Målsettinger 2023

Hovedmål: 50 % reduksjon i klimagassutslippene sammenlignet med 1991-nivå

Dette skal blant annet oppnås gjennom følgende del-mål:

- 30 % reduksjon i personbiltrafikken i forhold til 2013-nivå

Målsettinger 2030

Hovedmål: Bergen skal være fossilfri

Dette skal blant annet oppnås gjennom følgende del-mål:

- Karbonfangst på avfallsforbrenning innen 2025
- Alle nye personbiler skal være fossilfrie fra 2025
- All lettere varetransport i Bergen gjøres med fossilfrie kjøretøy fra 2025
- Bergen kommune skal legge til rette for fossilfri tungtrafikk og anleggsdrift i 2025

Videre detaljerte mål og handlingsplaner frem mot 2030 vil defineres gjennom ny klimastrategi som skal vedtas høsten 2022.

Arbeidet med klimabudsjettet

Klimabudsjettet for 2023 er det sjette som legges fram. Det vurderer effekten av igangsatte og planlagte tiltak frem mot 2030 opp mot politisk fastsatte mål. Det viktigste klimatiltaket det arbeides med nå, er karbonfangst ved BIR sitt forbrenningsanlegg i Rådal. I tillegg er en rekke ikke vedtatte, mulige tiltak inkludert. Dette er fordi eksisterende tiltak ikke er nok til å nå klimamålene for 2023 eller 2030. Nytt handlingsprogram vil utarbeides etter at ny klimastrategi vedtas av bystyret høsten 2022.

I januar 2022 publiserte Miljødirektoratet ny statistikk for kommunefordelte utslipp. Statistikken er utviklet av Miljødirektoratet i samarbeid med Kommunesektorens organisasjon KS og SSB. En rekke ulike metodeforbedringer har kommet inn siden forrige publisering av statistikken. De viktigste er listet under:

Annen mobil forbrenning: Til og med 2021 (2019-tall) var utslippene fra sektoren «annen mobil forbrenning» fordelt på to kilder: snøscooter og dieseldrevne motorredskaper. I forkant av publisering

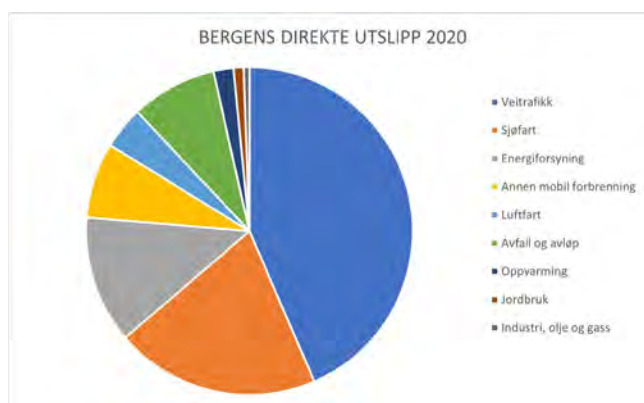
av 2020-tall har metoden for å beregne utslipp fra dieseldrevne motorredskaper blitt endret for å få en bedre kommunefordeling, og for at utslippene kan vises fordelt på de største næringene. Den største endringen av metoden i år er at SSBs energibalanse brukes som datakilde i stedet for salgsstatistikken. Energibalansen har bedre informasjon om hvilke næringer som bruker avgiftsfri diesel, og hvor mye de bruker. Metodeendringen fører til endringer av utslippsnivået for de fleste kommuner sammenlignet med den gamle metoden. For Bergen sin del har metodeendringen ført til at størrelsen på utslipp fra «annen mobil forbrenning» er om lag halvert i fra forrige års publisering.

Oppvarming: I år er metoden for å fordele LPG-utslipp forbedret ved at informasjon om lagringsvolum per kommune benyttes som en fordelingsnøkkel i stedet for fyringsolje. I tillegg har rettelser av salgsstatistikken til SSB ført til at de nasjonale utslippene for LPG og fyringsolje er revidert tilbake til 2012.

Avløp: Utslipp fra avløpssektoren har blitt beregnet med en ny metode. Metoden tilsvarer metoden utviklet i det nasjonale regnskapet og inkluderer flere utslippskilder enn den forrige metoden. Utslipp er derfor økt for alle kommunene for hele tidsserien.

Fordeling av klimagassutslippene i Bergen

Direkte utslipp av klimagasser fra Bergen fordeler seg som vist på figuren under.

Utslippene fordeler seg på følgende kategorier:

- **Veitrafikk** inkluderer veitrafikk av busser, personbiler, tunge kjøretøy og varebiler. Veitrafikk utgjør den klart største utslippssektoren i Bergen med over 43 % av de direkte utslippene i Bergen i 2020. Svært mye gjøres for å få ned disse utslippene spesielt på persontransport. Viktige tiltak har vært elektrifisering av bilparken og innblanding av biodiesel. Byplanleggingen tilrettelegger for både lavere transportbehov og transport med lavere utslipp. Restriktive tiltak som bompenger søker å redusere unødig bilbruk, samtidig som deler av inntektene fremmer gange, sykling og kollektiv transport. Fra 2019 til 2020 ble utslippene redusert med 8 %, noe som nok i en viss grad kan tilskrives pandemien og de tilhørende restriksjonene.
- **Sjøfart** utgjorde samlet 20 % av klimagassutslippene i Bergen i 2020, og inkluderer både innenriks, utenriks og gjennomgangstrafikk. For sjøfart har det vært fokusert på utslippsreduksjoner ved kai (gjennom landstrøm) siden evnen til å påvirke lokalt er større her enn ved overfart. Utslipp i havn sto i 2020 for i underkant av en tredjedel av de samlede

utslippene fra sjøfart, mens utslipp under seilas utgjorde resten. Den klart største bidragsyteren til klimagassutslipp fra sjøfart i Bergen er offshore supply skip med nesten 60 % av utslippene.

- **Annen mobil forbrenning** omfatter utslipp fra bruk av avgiftsfri diesel og bensin til ikke-veigående motorredskaper som traktorer, anleggsmaskiner og snøscootere, til sammen 7 % av de direkte klimagassutslippene i Bergen i 2020. Den største utslippskilden fra sektoren var bygg og anlegg som står for om lag halvparten av disse utslippene.
- **Energiforsyning** utgjorde 13 % av utslippene i 2020 og omfatter utslipp fra avfallsforbrenning og fjernvarme. Den delen av utslippene som skyldes bruk av fossil olje (til blant annet å sikre spisslast til fjernvarmen, samt ved driftsstans av begge anlegg) har blitt erstattet av biodrivstoff som er klimanøytralt. Mye har vært gjort for å få ned avfallsmengdene, bedre utsorteringen av avfall og bedre utnyttning av avfallet. Til tross for dette er utslippene fra avfallsforbrenning økende og karbonfangst fremstår nå som det viktigste enkelt-tiltaket i Bergen.
- **Avfall og avløp** utgjorde 8 % av de totale klimagassutslippene i Bergen i 2020. Det er utslipp fra biologisk behandling av avfall, avløp og fra gamle avfallsdeponier som bidrar til klimagassutslipp i denne sektoren.
- **Luftfart** utgjorde 4 % av klimagassutslippene i Bergen i 2020. Det er utslipp fra avgangs- og ankomstfasen for fly og helikoptre som lander eller tar av ved (i all hovedsak) Flesland som utgjør utslippstallene. Utslippene ble om lag halvert fra 2019 til 2020, noe som i all hovedsak kan tilskrives pandemien og de tilhørende restriksjonene.
- **Oppvarming** inkluderer utslipp fra oppvarming av næringsbygg og husholdninger fordelt på utslippskildene fossil oppvarming og vedfyring. For vedfyring regnes CO₂-utslipp som netto nullutslipp, men vedfyring forårsaker også noe utslipp av klimagassene metan og lystgass. Utslipp fra fossil oppvarming har vært på jevn tilbakegang, blant annet hjulpet av forbudet mot oljefyr fra 1.1.2020. Merk at gassfyrte anlegg ikke er omfattet av dette forbudet. Oppvarming sto for 2 % av utslippene i Bergen i 2020.
- **Industri og jordbruk** i Bergen utgjorde hver knappe 1 % av klimagassutslippene i 2020 og dette nivået har vært ganske stabilt i mange år. På grunn av de relativt beskjedne utslippene og mangel på enkle/billige tiltak for utslippsreduksjoner, har få tiltak vært satt inn i disse sektorene.

Aktuelle tiltak i økonomiplanperioden

Bergens klimastrategi "Grønn strategi" er under rulling og utarbeidelse av ny handlingsplan vil følge etter at denne er vedtatt. I klimabudsjettet vises vedtatte og igangsatte klimatiltak. I tillegg er to nye tiltakspakker belyst for å vise hvor mye lenger det er mulig å komme. Uten igangsettelse av nye tiltak vil det ikke være mulig å nå klimamålene. Det viktigste nye tiltaket som det jobbes med å få realisert er karbonfangst ved forbrenningsanlegget til BIR.

Tiltakspakken «Klimakur» består av utvalgte relevante tiltak med virkning i Bergen fra den nasjonale utredningen «[Klimakur 2030](#)» (Miljødirektoratet 2020). Tiltakspakken «Radikale tiltak» adresserer gjenværende utslipp av klimagasser og søker å redusere disse til så nær null som er mulig med de virkemidlene kommunen rår over, eller er ventet å kunne rår over innen 2030. Et eksempel på forskjellen mellom disse to tiltakspakkene er bruken av biodrivstoff i veitransport. Tiltak i «Klimakur» søker å øke bruken av avansert flytende biodrivstoff fra 16 til 40 prosent mellom 2020 og 2030, mens et «Radikalt tiltak» er et påbud som sikrer 100 % andel og dermed eliminerer det fossile bidraget.

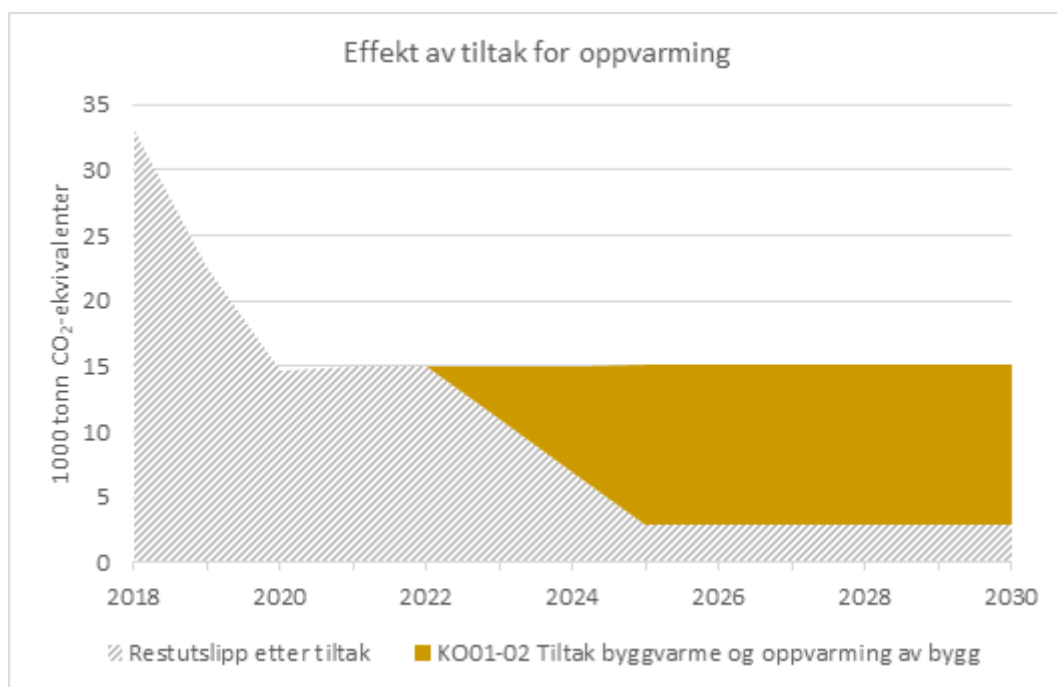
Det understrekes for øvrig at tiltakene som inngår her som klimatiltak, også kan ha flere begrunnelser. Når kommunen for eksempel jobber med å fremme sykling så er ikke dette bare et klimatiltak. Det er også et helsetiltak, et plassbesparende tiltak, et luftkvalitetstiltak, et sparetiltak (det er billigere å tilrettelegge for gange og sykkel enn å ta all transportvekst i kollektivtransport) osv. I denne sammenhengen er det imidlertid tiltakenes virkning på klimautslippene som er behandlet.

Tiltak i figurene under som starter med «B» er en del av byrådets budsjettforslag i Innstilling 1 og er å finne i tabellen «Klimatiltak», mens tiltak som er gjengitt i figurene og starter med en «K» eller en «R» viser potensialet for videre utslippsreduksjoner i tiltakspakkene «Klimakur» og «Radikale tiltak». Tiltakene i «Klimakur» og «Radikale tiltak» står samlet i tabellen «Aktuelle tiltak frem mot 2030» i kapittelet «Klimatiltak». De sistnevnte tiltakene kan vurderes i forbindelse med fremtidig rullering av handlings- og økonomiplan og budsjettforelegg.

Oppvarming

Bergen hadde 6 500 oljefyrer per april 2019. Som en del av stortingets Klimaforlik ble det fastsatt at det fra 1.1.2020 er forbudt å bruke mineralolje til oppvarming. Her finnes mange gode alternativer, både for større anlegg med vannbårne system som kan erstattes med større pellets-fyr, vann-vann varmepumpe eller bioolje. Små enkeltstående ovner kan erstattes med en pelletsovn, en luft-luft-varmepumpe, solfangere eller bruk av bioolje. Ofte vil en oppgradering av de gamle utdaterte oljeanleggene føre til lavere oppvarmingskostnader. Bergen kommune har opprettet en støtteordning for utskifting av ikke-rentbrennende ildsteder. Støtteordningen er igangsatt i hovedsak på grunn av ønske om bedre lokal luftkvalitet og lavere brannrisiko, men gir også reduserte utslipp av klimagasser.

Utslippene fra fossil oppvarming gikk ned med 82 prosent mellom 2013 og 2020 som følge av det nasjonale forbudet mot bruk av fossil olje til oppvarming, se figur under. Gjenværende utslipp i referansebanen og i tiltakspakken «Klimabudsjett» skyldes fortsatt bruk av fossil gass, hvorav boliger og Haukeland sykehus står for nesten nøyaktig halvparten hver. Disse gjenværende utslippene kan nesten fullstendig elimineres av tiltak i tiltakspakken «Klimakur».

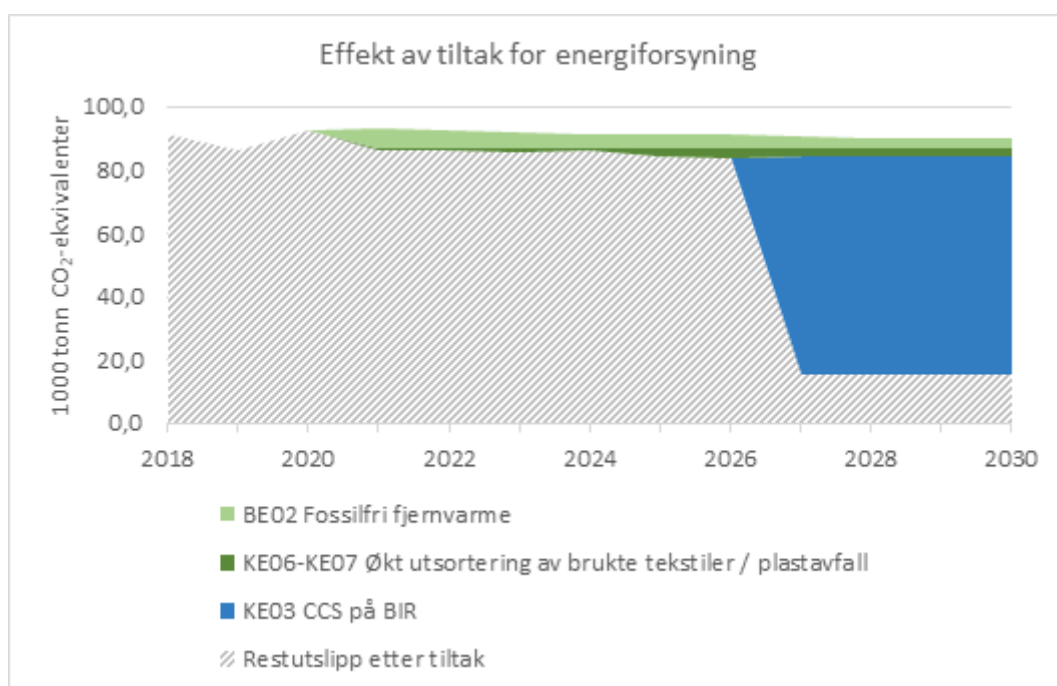

Figur 2: Forventede reduksjoner i utslipp fra tiltak i sektoren oppvarming. Tiltak K001-02 er hentet fra tiltakspakken Klimakur, er ikke en del av budsjettet, men viser potensialet for videre utslippsreduksjoner i tiltakspakkene

Energiforsyning

Forbrenning av avfall gir store utslipp av klimagasser og er den desidert største bidragsyteren innen sektoren Energiforsyning. I 2020 sto avfallsforbrenning for omtrent 90 tusen tonn CO₂ ekvivalenter. Dette er ventet å øke noe frem mot 2030 uten karbonfangst. Potensialet for å redusere utslippene fra avfallsforbrenning avhenger i stor grad av om man får til CO₂-fangst og -lagring på avfallsforbrenningsanleggene, se figur under. Det er inngått en avtale mellom Oslo kommune og de nye eierne av Fortum Oslo Varme som sikrer fullfinansiering av karbonfangstanlegget på Klemetsrud. Hvis alt går etter planen, vil karbonfangsten skje fra 2026. BIR utreder nå mulighetene for karbonfangst ved deres forbrenningsanlegg i Rådal. Anlegget til BIR brenner både avfall med fossilt opphav og ikke-fossilt opphav. Det er avfallet med fossilt opphav som rapporteres inn som klimagassutslipp (ikke-fossile utslipp er klimanøytrale). Et fangstanlegg i Bergen vil kunne fange CO₂ tilsvarende hele den fossile andelen pluss mye av den ikke-fossile andelen og dermed bidra til negative utslipp (netto uttak av CO₂ fra kretsløpet). Størrelsen på disse negative utslippene kan overstige 100 tusen tonn årlig, og vil kunne kompensere for andre utslipp vi ikke klarer, eller ikke har råd til å redusere til null. Miljødirektoratets metodikk regner imidlertid ikke med fangst av ikke-fossilt CO₂ for øyeblikket.

Som følge av planlagt omlegging fra fossil olje til bioolje ved BKK Varme sitt anlegg i Rådal blir også forbrenningsanleggets oljebruk fossilfri.

Figur 3: Forventede reduksjoner i utslipp fra tiltak innen energiforsyning. Tiltak BE02 er en del av tiltakspakken i klimabudsjettet, mens KE03, KE06 og KE07 er en del av tiltakspakken Klimakur. Tiltakene i tiltakspakken «Klimakur» er ikke en del av budsjettet, men viser potensialet for videre utslippsreduksjoner

Transport

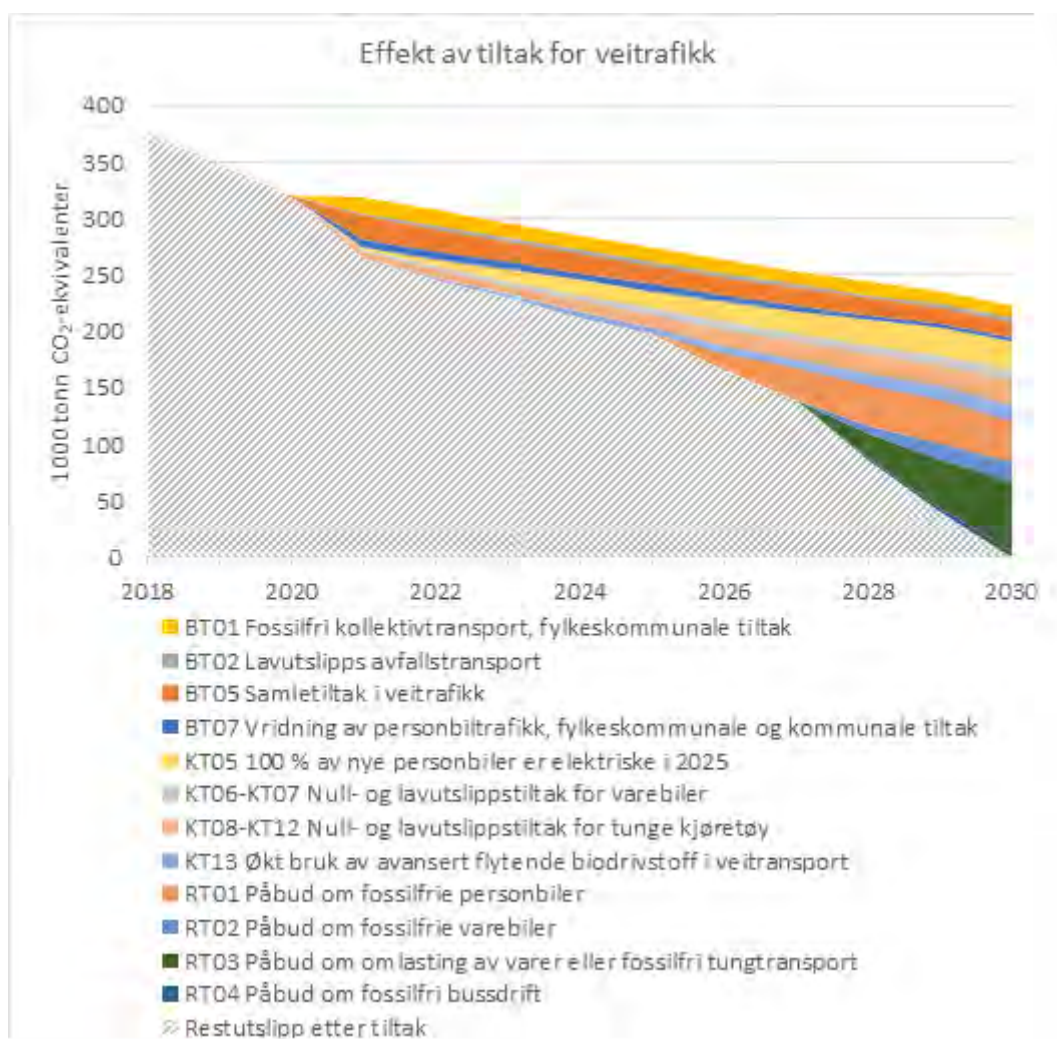
De viktigste virkemidlene for å oppnå fossilfri transport ligger i de **nasjonale virkemidlene** for å fremme utskifting av kjøretøyparken til nullutslippsteknologi. På lang sikt er det kommunens **arealpolitikk** som

lager grunnlaget for å bygge en by med mindre behov for motorisert transport. På kortere sikt har ordninger for **bompenger og parkering** vist seg som de mest effektive tiltakene så langt. Rushtidsavgiften og miljødifferensierte bompenge (fra 2018) har tilsynelatende vridt bilkjøperes preferanse mot nullutslippsbiler, og Bergen er nå på topp i landet i prosentandel nullutslippsbiler av bilparken. Det må nødvendigvis være god tilgang på **ladeinfrastruktur og fyllestasjoner** for fornybart drivstoff om en skal lykkes med omstillingen. Minst like viktig er en helhetlig utbygging av et kapasitetssterkt kollektivsystem med nullutslipp, slik som Bybanen.

Nullutslippssoner i sentrum er vedtatt, samt mål om fossilfri varedistribusjon og fossilfrie arbeidsmaskiner. Bærekraftig/sertifisert biodiesel samt biogass vil også måtte bidra til å oppnå dette målet.

Veitrafikk

En rekke tiltak innen veitrafikk og deres ventede innvirkning på klimagassutslipp i Bergen frem mot 2030 er vist i figuren under. Utslippsframskrivingene vist i figuren er basert på en utredning Cicero gjorde for Bergen kommune. Resultatene herfra viser at klimagassutslipp fra veitrafikk kan reduseres til null innen 2030 med de tiltakene som ligger inne i klimabudsjettet, samt tiltak i tiltakspakkene «Klimakur» og «Radikale tiltak». Det vil bli jobbet med å bruke utredningsarbeidet til å fremme nye virksomme tiltak frem mot neste års klimabudsjett. Merk at tiltakforslagene "RT01"- "RT04" er en av flere mulige veier til målet om fossilfri veitrafikk. Innen personbilsegmentet er over 96 % av nye private biler elektriske. Utskiftningen av varebiler skjer hurtigere enn for personbiler og det er mulig å se for seg en svært rask elektrifisering av dette segmentet med de rette incentivene.

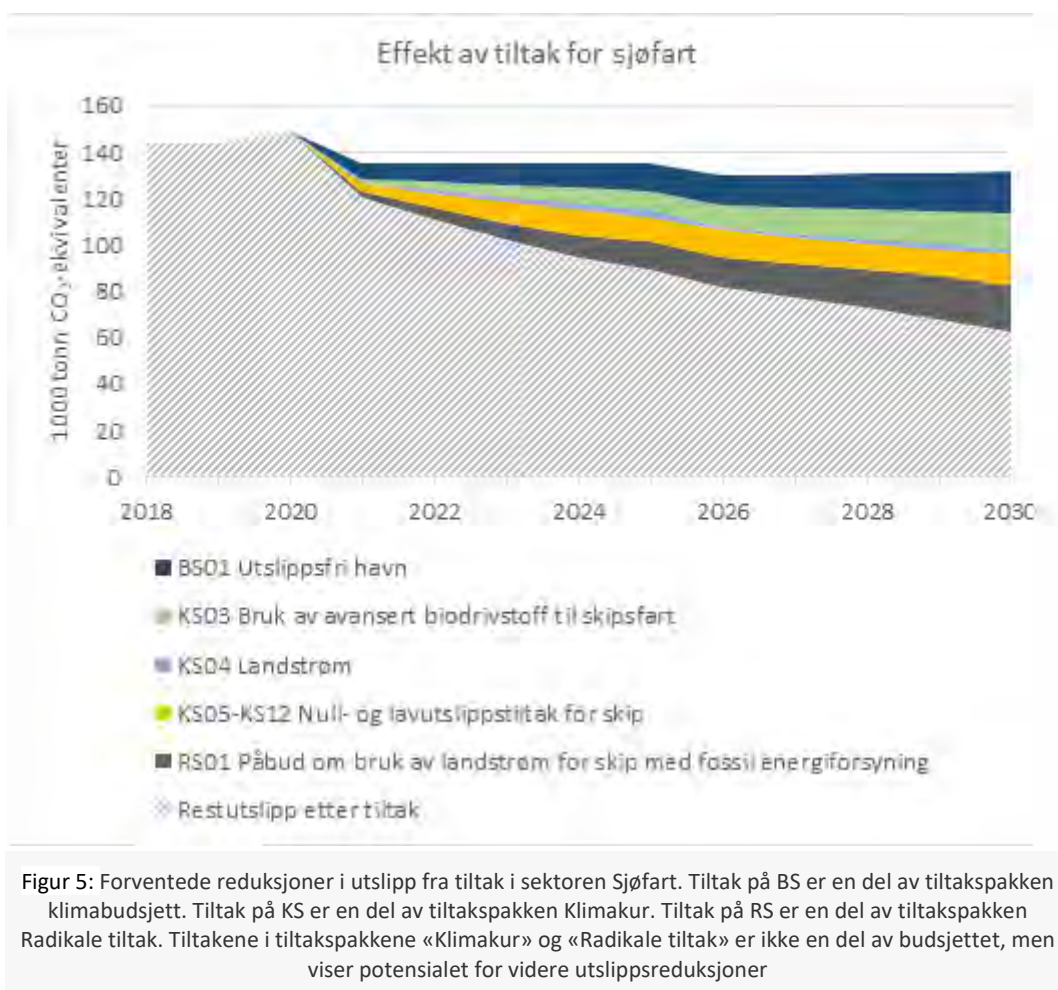

Figur 4: Forventede reduksjoner i utslipp fra tiltak i sektoren Veitrafikk. Tiltak på BT er en del av tiltakspakken klimabudsjett. Tiltak på KT er en del av tiltakspakken Klimakur. Tiltak på RT er en del av tiltakspakken Radikale tiltak. Tiltakene i tiltakspakken «Klimakur» og «Radikale tiltak» er ikke en del av budsjettet, men viser potensialet for videre utslippsreduksjoner.

Sjøfart

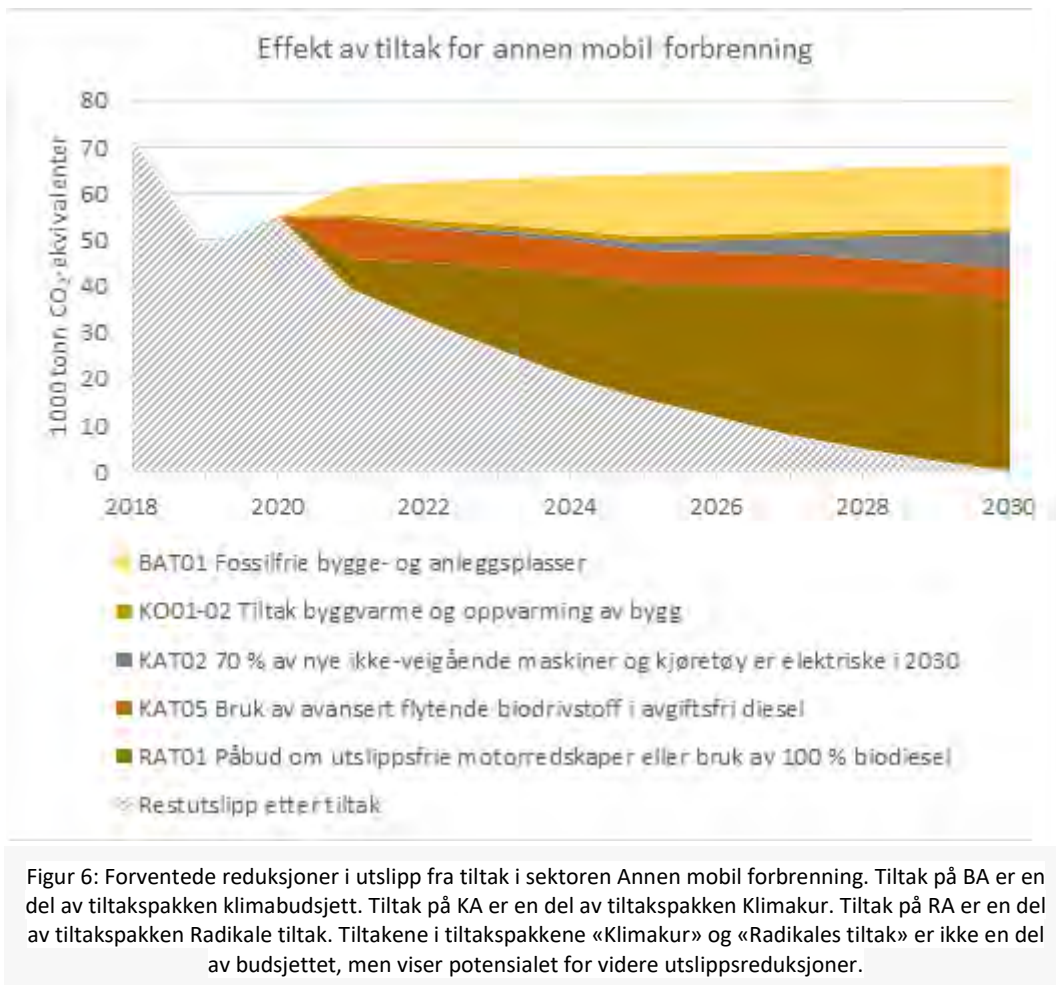
Bergen fikk sitt første landstrømanlegg i 2015, og nytt EU- regelverk vil pålegge alle større havner landstrøm innen 2025. I 2018 ble det nye landstrømselskapet, Plug, etablert. Selskapet skal bidra til rimeligere og raskere utbygging av landstrøm, og har etablert et stort anlegg for å forsyne cruiseskip med landstrøm.

En rekke tiltak innen sjøfart og deres ventede innvirkning på klimagassutslipp i Bergen frem mot 2030 er vist i figuren under. Resultatene viser at klimagassutslipp fra sektoren sjøfart kan reduseres til nær null innen 2030 for utslipp ved havneleie, mens tiltakene som er utredet så langt viser langt mindre effekt for utslipp under seilas. Samlet sett er det ventet et betydelig rest-utslipp i 2030 med de tiltakene som til nå er utredet.

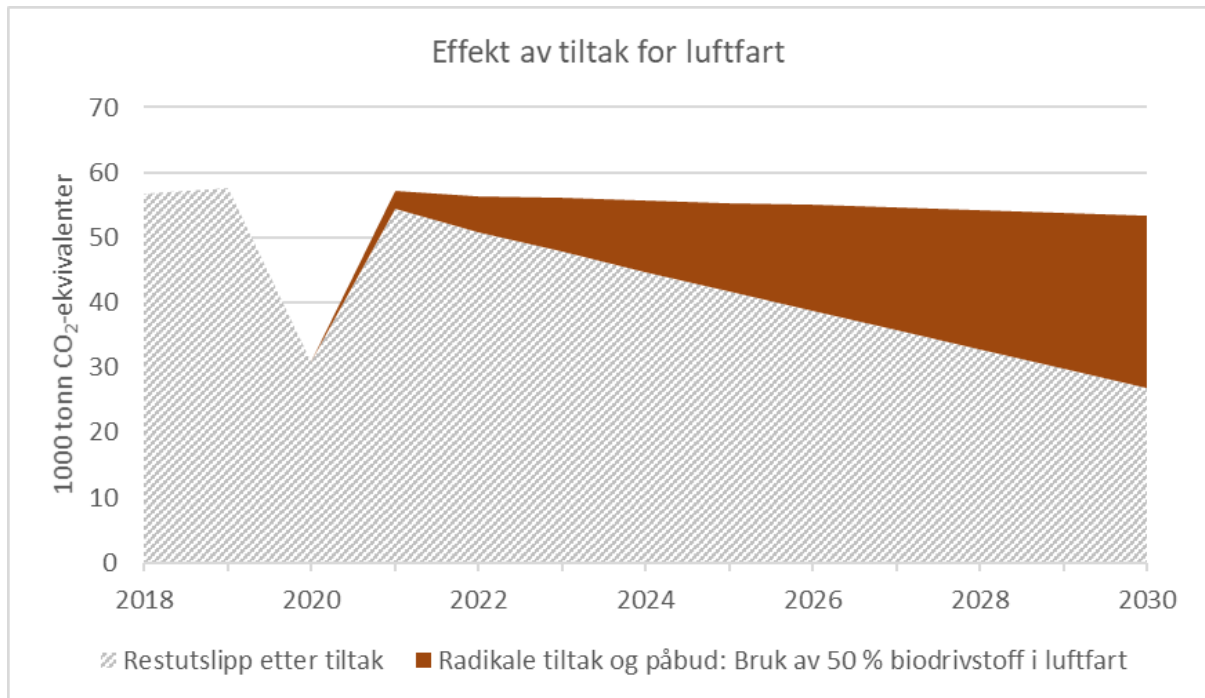
Annen mobil forbrenning

Sektoren Annen mobil forbrenning består av utslipp fra bruk av avgiftsfri diesel og bensin til ikke-veigående motorredskaper som traktorer, anleggsmaskiner og snøscootere. Innenfor sektoren er det bygg og anlegg som er den største utslippskilden. Så godt som alt av veksten av utslipp i referansebanen skjer også innenfor bygg og anlegg. Resultatene fra utslippsframskrivingene til Cicero viser at den samlede bruken av tiltakene i tiltakspakkene fra klimabudsjettet, «Klimakur» og «Radikale tiltak» kan redusere klimagassutslipp fra sektoren Annen mobil forbrenning til nær null innen 2030. Det vil bli jobbet med å bruke utredningsarbeidet til å fremme nye virksomme tiltak frem mot neste års klimabudsjett.

Luftfart

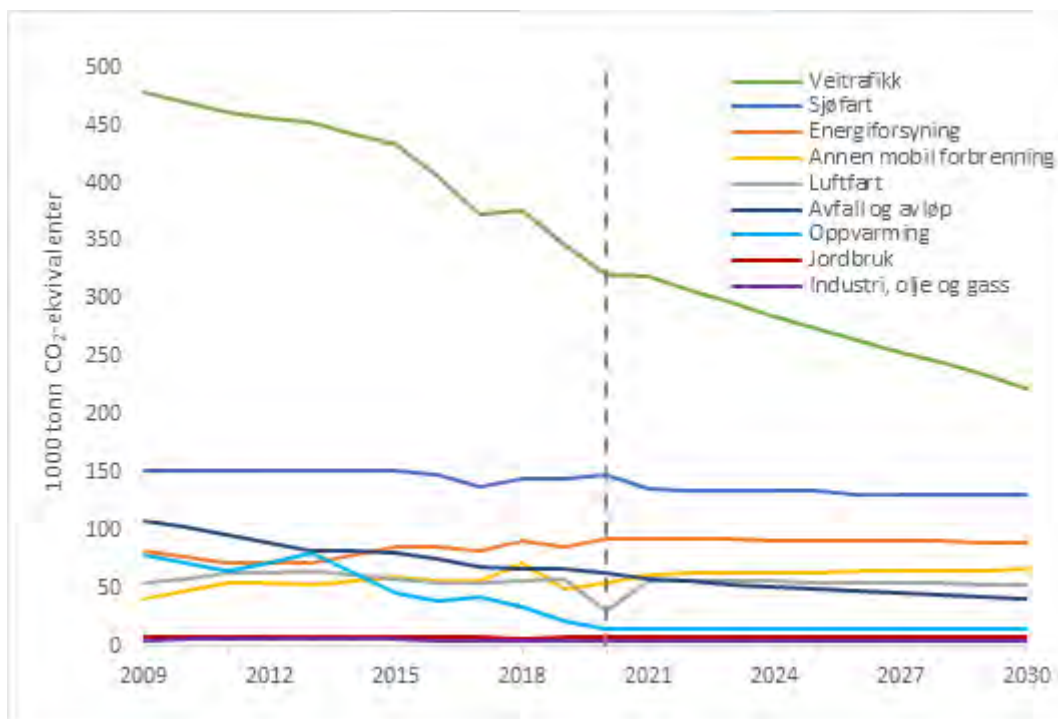
Utslipp fra Luftfart omfatter utslipp fra flybevegelser på bakken, og fra take-off og landing for fly og helikopter opp til 3000 fot. I Bergen inngår utslipp fra Flesland og Grønneviksøren, men domineres fullstendig av Flesland. Sektoren består av de to utslippskildene innenriks luftfart og utenriks luftfart, hvor inndelingen avhenger av destinasjon eller opphav for flybevegelsen. Hverken tiltakspakkene «Klimabudsjett» eller «Klimakur» inneholder tiltak som reduserer utslipp fra luftfart. Påbud om biodrivstoffbruk i tiltakspakken «Radikale tiltak» gjør imidlertid at utslippene kan reduseres med 50 prosent i forhold til dagens nivå, se figuren under. Siden toppåret 2013 har utslippene fra sektoren hatt en liten nedgang fra 64 tusen tonn til 58 000 tonn i 2019. Fra 2019 til 2020 ble utslippene redusert med 46 %. Dette kan i all hovedsak tilskrives pandemien og de tilhørende restriksjonene.

Figur 7: Mulige reduksjoner i utslipp fra tiltak for luftfart. Tiltakene er ikke en del av budsjettet, men viser potensialet for videre utslippsreduksjoner.

Utslippsframskrivninger

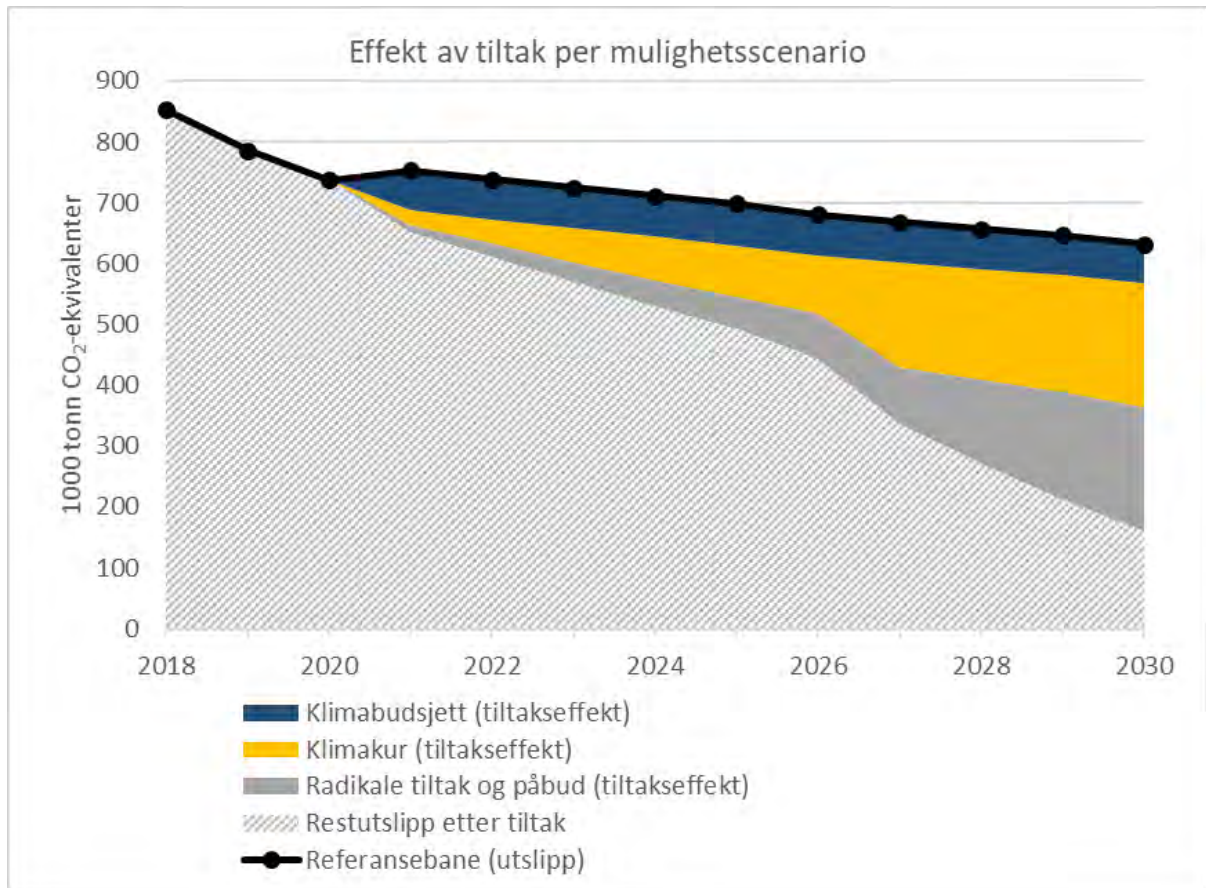
En referansebane gir et anslag for forventet utvikling i klimagassutslipp i et scenario uten nye statlige eller fylkeskommunale klimatiltak utover dem som var vedtatt da referansebanen ble utarbeidet. Bergen kommune har fått utarbeidet anslag for utviklingen av klimagassutslipp i Bergen forutsatt at ulike tiltakspakker gjennomføres. Referansebanen for hver utslippssektor er vist i figur 8 under og utgjør forventet utvikling uten nye tiltak. Målet for 2030 er å bli en fossilfri by og figur 9 viser at dette ikke vil være mulig uten nye tiltak.

Figur 8 Referansebane for utslipp innen hver sektor i Bergen, historisk i Miljødirektoratets statistikk og fremskrevet i referansebanen av Cicero

I tillegg til referansebanen er det utarbeidet utslippsframskrivninger for tre ulike tiltakspakker, se Figur 9:

- Tiltakspakke 1 - "Klimabudsjett": Tiltakspakken inneholder alle tiltak beskrevet i tabellen klimatiltak under.
- Tiltakspakke 2 - "Klimakur": Alle tiltak i tiltakspakke 1, samt relevante tiltak med virkning i Bergen fra den nasjonale utredningen "[Klimakur 2030](#)" (Miljødirektoratet 2020). Effekten av tiltakspakke 1 + 2 representerer grovt sett nivået på de utslippsreduksjonene man kan vente av igangsatt arbeid lokalt og framtidig effekter av nasjonalt klimaarbeide.
- Tiltakspakke 3 – Radikale tiltak og påbud: Alle tiltak i tiltakspakke 1 og 2, samt tiltak som søker å eliminere resterende klimagassutslipp i Bergen.

Figur 9 Samlet effekt av tiltak i hvert av de tre tiltakspakkene

Tiltakene i de tre tiltakspakkene reduserer utslippene kraftig frem mot 2030, men selv med radikale tiltak og påbud (tiltakspakke 3) gjenstår en vesentlig del av utslippene. Tiltak i de ulike tiltakspakkene er videre diskutert i avsnittet måloppnåelse og veien videre sammen med en vurdering av hva som skal til for å komme helt i mål innen 2030. Merk at det er effekten av tiltakspakken «Klimabudsjett 2020» målt opp mot referansebanen vi styrer mot nå. Tiltakspakken «Klimakur» representerer mulige nasjonale klimatiltak som reduserer klimagassutslipp fra Bergen i tråd med de nasjonale klimamålsettingene. Tiltakspakken «Radikale tiltak» viser hvor langt ned i klimagassutslipp vi venter å komme med disse tiltakene, men disse er ikke igangsatte eller vedtatt av bystyret.

Klimatiltak

Direkte utslipp

Reduksjoner vises i tonn CO2 ekvivalenter

Beløp i 1000 kr

Klimatiltak	Kostnad 2023	Totalt kostnad 2023-2026	Langsiktig økonomisk effekt	Sektor	Kilde	Reduksjon 2021	Reduksjon 2022	Reduksjon 2023	Reduksjon 2024	Reduksjon 2025	Reduksjon 2026	Langsiktig reduksjon
Fossilfrie bygge- og anleggsplasser	0	0	0	Annen mobil forbrenning	Dieseldrevne motorredskaper	0,0	8 173,0	9 992,0	11 729,0	13 388,0	13 450,0	13 703,0
Referansebane	0	0	0	Annet	Annet	0,0	114 732,0	128 864,0	142 233,0	154 899,0	172 609,0	220 916,0
Fossilfri fjernvarme	0	0	0	Energiforsyning	Fjernvarme unntatt avfallsforbrenning	0,0	5 897,0	5 201,0	4 570,0	4 581,0	4 214,0	2 903,0
Energieffektiviserings- og klimatiltak i bygg	20 000	80 000	0	Oppvarming	Fossil oppvarming	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Utslippsfri havn	0	0	0	Sjøfart	*Estimat sjøfart	0,0	7 969,0	9 134,0	10 315,0	11 509,0	12 713,0	17 667,0
Fossilfri kollektivtransport, fylkeskommunale tiltak	0	0	0	Veitrafikk	Busser	0,0	13 834,0	13 601,0	13 294,0	12 902,0	12 465,0	10 558,0
Lavutslipps avfallstransport	0	0	0	Veitrafikk	Tunge kjøretøy	0,0	3 012,0	3 056,0	3 098,0	3 144,0	3 187,0	3 372,0
Samletiltak: Byutvikling, ladeinfrastruktur, bilfrie bydeler, varelevering, sykkeltiltak og hjertesoner	49 575	205 118	0	Veitrafikk	Personbiler	0,0	19 004,0	18 199,0	17 439,0	16 682,0	15 933,0	13 015,0
Vridning av personbiltrafikk, fylkeskommunale og kommunale tiltak	0	0	0	Veitrafikk	Personbiler	0,0	7 445,0	6 896,0	6 378,0	5 855,0	5 351,0	3 370,0
Sum	69 575	285 118	0			0,0	180 066,0	194 943,0	209 056,0	222 960,0	239 922,0	285 504,0

Beskrivelse klimatiltak

Energieffektiviserings- og klimatiltak i bygg

ZEN (Zero Emission Neighbourhoods), samarbeid med plan og bygningsetaten og etat for utbygging. Tilby Energiportalen til innbyggerne. Fremme bruk av tre som byggemateriale, inkl. deltagelse i ulike nettverk som Treklang og Nordiske Trebyer. Energiøkonomiserende tiltak (ENØK) i kommunale barnehager, skoler, eldretjenester, brannvesenet, idrettsbygg og andre kommunale bygg. Tiltak innen energiomlegging har ingen direkte effekt på CO₂-utslipp fra Bergen kommune, men er et forutsettende tiltak som bidrar til energieffektivitet, omlegging av og endringer i energisystemet som frigjør el til transport, og til reduserte utslipp fra energisektoren andre steder gjennom internasjonale kraftmarkeder.

Finansiering

Kommunale midler - Klimamidler.

Fossilfri fjernvarme

Fossilfri fjernvarme er vedtatt av Bergen kommune og BKK Varme. Tiltaket eliminerer bruk av fossile brennstoff til fjernvarmeproduksjon ved å fase ut fossile energikilder til spisslast og er allerede gjennomført fra og med 2020, men holdes utenfor referansebanen ettersom det er et kommunalt tiltak som ligger i klimabudsjettet

Finansiering

Finansieres av BKK Varme.

Fossilfri kollektivtransport, fylkeskommunale tiltak

Fossilfri kollektivtransport, fylkeskommunale tiltak: Fossilfri busspark og ferger. Tiltakene var vedtatt og igangsatt. Alle rutebussene til Skyss skulle være fossilfrie i løpet av 2020, men allerede ved utgangen av 2021 gikk man tilbake på bruk av biodiesel. På grunn av måten det statlige omsetningskravet for biodiesel er innrettet, vil lokal bruk av biodiesel i utgangspunktet nulles ut nasjonalt og dermed ikke gi noen klimaeffekt. På grunn av dette besluttet fylkeskommunen i 2021 å gå bort fra krav om bruk av biodiesel for Skyss sine busser i Bergen. Bergen sentrum: Ny kontrakt trer i kraft desember 2020 80 batteridrevne elbusser. 10 elektriske trolleybusser (trolleynett) forlenges til Laksevåg. Over 4,3 millioner busskilometer elektrisk drift årlig. Det er beregnet at elektrifiseringen av busser i Bergen gir CO₂-kutt på ca. 6 300 tonn CO₂-ekvivalenter. Kontrakten for Bergen Nord: Ny kontrakt har oppstart desember 2020. Bussene stasjonert på Haukåsanlegget skal driftes med biogass. Det er beregnet at tiltaket gir CO₂-kutt på ca. 10 000 tonn CO₂-ekvivalenter årlig.

Øvrige busskontrakter for Bergen Vest og Bergen Sør samt bussene stasjonert på Lonevåg: Her ble palmeoljefritt bærekraftsertifisert biodiesel brukt frem til utgangen av 2021. Biodrivstoff i Bergensområdet vil redusere klimagassutslippet med minst 10 000 tonn, avhengig av utslippsfaktor for perioden det ble brukt. Fossil-/utslippsfri kollektivtransport på sjø vil medføre utslippsreduksjoner også innenfor Bergen kommune, men fordi disse utslippene ikke er med i SSB sin oversikt over kommunefordelte utslipp, så utelates slike utslippskutt i årets klimabudsjett. Utslippsreduksjonen er dermed i sin helhet knyttet til fossilfrie busser.

Finansiering

Finansieres av Vestland fylkeskommune.

Fossilfrie bygge- og anleggsplasser

Tiltaket innebærer å stille innkjøpskrav om fossilfri anleggsdrift i minimum tre prosjekter innen 2020. Prosjektene er: Tranevannet (Slåtthaug), Holen skole og Åsaheimen. . All fossil diesel innenfor byggegjerdet er erstattet med biodiesel eller elektrisk. I tillegg er det vedtatt et mål om fossilfri drift på alle kommunale byggeplasser innen 2025, som også er med her. Tiltaket er vedtatt og igangsatt. Utslipp fra anleggsdrift bokføres innenfor sektoren «transport» selv om utslipp forbundet med for eksempel strøm til bygg i anleggsperioden egentlig tilhører sektoren «energi/bygg». Utslipp fra anleggsdrift kan elimineres gjennom tekniske løsninger (utslippsfrie anleggsmaskiner) og bedre planlegging (tilkobling av strøm på et tidligere stadium).

Finansiering

Kommunale midler - Innenfor ramme. De første prosjektene er nå ute på anbud og det har ikke vært mulig å tallfeste merkostnadene ved dette tiltaket p.t.

Lavutslipps avfallstransport

Dette tiltaket gir en reduksjon i utslipp fra tunge kjøretøy (antatt at alle kjøretøy til avfallstransport faller inn under denne utslippskilden). Det er antatt at utslippsreduksjonen oppnås ved overgang til rent biodrivstoff. Tiltaket er vedtatt og igangsatt.

Finansiering

Delfinansieres av Klimasatsmidler. Øvrig finansiering fra BIR.

Referansebane

Referansebanen angir ikke et eget tiltak, men anslår hvordan utslippene vil utvikle seg uten nye tiltak eller ny politikk utover det som var vedtatt innen utgangen av 2018. Som utviklingen viser, vil ikke utslippsnivået ligge flatt, men reduseres over tid som følge av politikk vedtatt innen utgangen av 2018.

Samletiltak: Byutvikling, ladeinfrastruktur, bilfrie bydeler, varelevering, sykkeltiltak og hjertesoner

Dette tiltaket inneholder en rekke deltiltak. Alle tiltakene reduserer faktoren trafikkarbeid for diesel- og bensinbiler, til dels gjennom insentiver til mindre bilkjøring og dermed lavere trafikkarbeid generelt, og til dels gjennom å flytte trafikkarbeidet over til nullutslippskjøretøy. De fleste deltiltakene er rettet mot personbiler, men i noen grad også mot vare- og tungtransport. Aktiv byutvikling (fortetting og knutepunkts-utvikling), hjertesoner rundt skolene, bilfrie bydeler, ladeinfrastruktur for bil. Fornybar transport i kommunal drift: Innkjøpskrav og tilrettelegging: nullutslipps tjenestebiler/bildeling (bilpolicy for kommunalt ansatte), kartlegging av tjenestemobilitet for Bergen kommune, ladepunkter for tjenestebiler. Redusert personbiltrafikk, fylkeskommunale tiltak: Økt kapasitet kollektivtrafikk. Sykkelparkering kollektivknutepunkter. Mobilpunkter, reserverte faste plasser for bildeling utenom mobilpunkter, samkjøringskampanje. Sykkelprosjekter for redusert personbiltrafikk, kommunale tiltak: Bysykler, sykkelveier, Kommunal handlingsplan for sykkel på kommunalt vegnett, kommunikasjon,

sykkelpool.Grønnere vare- tungtransport, kommunale tiltak: Utslippsfri varelevering og samordnet distribusjon. Nullutslippsone i sentrum.

Finansiering

Gangveg Løvstakklien - Bøhmergaten

Bilfri bydel - Nygårdshøyden del 1

Bilfri bydel - Nygårdshøyden del 2

Bilfri bydel - Nygårdshøyden del 3

Bilfri bydel Møhlenpris Fase 2

Hjertesoner - investeringer på kom. Vei

Dekkeoppgradering og merking sykkel 2020 - 2023

Handlingsplan for sykkel på kommunalt vegnett

Handlingsplan for sykkel på kommunalt vegnett - Kommunal andel

Sykkelparkering 2021 - 2023

Ladeinfrastruktur for bil

Nullutslippsone pilot

Gangveier/traseer - finansieres av Miljøløftet

Mobilitetstiltak Gåbyen

Oppgradering av trapper i sentrum

Universell utforming - gangfelt

Utslippsfri havn

Dette tiltaket omfatter i praksis kun landstrøm til Hurtigruten (altså en del av utslippene fra passasjerskip), offshoreskip og cruiseskip.Tiltaket er vedtatt og (delvis) igangsatt.

Finansiering

Finansieres av Bergen Havn og BKK gjennom landstrømsselskapet Plug, med støtte fra Enova.

Vridning av personbiltrafikk, fylkeskommunale og kommunale tiltak

Dette tiltaket omfatter innfartsparkering (der fylkeskommunen er ansvarlig) og nye parkeringsbestemmelser i kommuneplanens arealdel (KPA) av 2019.Både fylkeskommunale og kommunale tiltak er vedtatt og igangsatt.

Finansiering

Kommunale midler - Innenfor ramme. Delvis finansiert av Fylkeskommunen

Aktuelle tiltak fram mot 2030

Direkte utslipp

Reduksjoner vises i tonn CO2 ekvivalenter

Beløp i 1000 kr

Klimatiltak	Kostnad 2023	Totalkostnad 2023-2026	Langsiktig økonomisk effekt	Sektor	Kilde	Reduksjon 2021	Reduksjon 2022	Reduksjon 2023	Reduksjon 2024	Reduksjon 2025	Reduksjon 2026	Langsiktig reduksjon
Klimakur: Bruk av avansert flytende biodrivstoff i avgiftsfri diesel	0	0	0	Annen mobil forbrønning	Dieseldrevne motorredskaper	0,0	7 645,0	7 125,0	7 111,0	7 042,0	6 940,0	6 151,0
Klimakur: Elektriske ikke-veigående maskiner og kjøretøy	0	0	0	Annen mobil forbrønning	Dieseldrevne motorredskaper	0,0	296,0	604,0	1 077,0	1 719,0	2 542,0	7 815,0
Radikale tiltak: Påbud om utslippsfrie motorredskaper eller bruk av 100 % biodiesel	0	0	0	Annen mobil forbrønning	Dieseldrevne motorredskaper	0,0	12 420,0	17 630,0	21 853,0	25 227,0	28 813,0	37 126,0
Klimakur: CO2-fangst i avfallsforbrønning	0	0	0	Energiforsyning	Avfallsforbrønning	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	69 130,0
Klimakur: Økt utsortering av brukte tekstiler/plastavfall	0	0	0	Energiforsyning	Avfallsforbrønning	0,0	664,0	1 016,0	959,0	2 706,0	2 967,0	2 729,0
Klimakur: Overgang fra rødt kjøtt til fisk og plantebasert kost	0	0	0	Jordbruk	Fordøyelsesprosesser husdyr	0,0	0,0	116,0	232,0	348,0	464,0	1 142,0
Klimakur: Redusert matsvinn	0	0	0	Jordbruk	Fordøyelsesprosesser husdyr	0,0	177,0	196,0	214,0	230,0	257,0	342,0
Radikale tiltak: Bruk av 50 % biodrivstoff til luftfart	0	0	0	Luftfart	Annet	0,0	5 584,0	8 327,0	11 033,0	13 701,0	16 328,0	26 383,0
Klimakur: Fossilfri byggvarme	0	0	0	Oppvarming	Fossil oppvarming	0,0	1 498,0	5 427,0	9 361,0	13 300,0	13 305,0	13 326,0
Klimakur: Avansert biodrivstoff til skipsfart	0	0	0	Sjøfart	*Estimat sjøfart	0,0	3 478,0	5 153,0	6 793,0	8 402,0	9 684,0	15 553,0
Klimakur: Landstrøm	0	0	0	Sjøfart	*Estimat sjøfart	0,0	1 158,0	1 742,0	2 330,0	2 922,0	1 401,0	2 220,0
Klimakur: Lavutslipp skip	0	0	0	Sjøfart	*Estimat sjøfart	0,0	6 343,0	9 559,0	11 100,0	10 996,0	11 931,0	13 219,0
Radikale tiltak: Påbud om bruk av landstrøm for skip med fossil energiforsyning	0	0	0	Sjøfart	*Estimat sjøfart	0,0	5 019,0	7 221,0	9 355,0	11 515,0	12 842,0	20 032,0

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Klimakur: Null- og lavutslippstiltak for tunge kjøretøy	0	0	0 Veitrafikk	Tunge kjøretøy	0,0	7 006,0	7 784,0	10 600,0	11 414,0	14 287,0	21 949,0
Klimakur: Null- og lavutslippstiltak for varebiler.	0	0	0 Veitrafikk	Varebiler	0,0	3 231,0	4 124,0	4 999,0	5 802,0	6 712,0	10 027,0
Klimakur: Utslippsfrie personbiler	0	0	0 Veitrafikk	Personbiler	0,0	5 953,0	9 662,0	12 876,0	15 743,0	18 220,0	24 965,0
Klimakur: Økt bruk av avansert flytende biodrivstoff i veitransport	0	0	0 Veitrafikk	Annet	0,0	2 378,0	3 429,0	4 339,0	5 181,0	6 808,0	14 719,0
Radikale tiltak: Påbud om fossilfri bussdrift	0	0	0 Veitrafikk	Busser	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	4 108,0
Radikale tiltak: Påbud om fossilfrie personbiler	0	0	0 Veitrafikk	Personbiler	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	15 786,0	35 436,0
Radikale tiltak: Påbud om fossilfrie varebiler	0	0	0 Veitrafikk	Varebiler	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	18 855,0
Radikale tiltak: Påbud om omlasting av varer eller fossilfri tungtransport	0	0	0 Veitrafikk	Tunge kjøretøy	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	61 725,0
Sum	0	0	0		0,0	62 850,0	89 115,0	114 232,0	136 248,0	169 287,0	406 952,0

Beskrivelse klimatiltak

Klimakur: Avansert biodrivstoff til skipsfart

Tiltaket i Klimakur 2030 innebærer at omtrent 15 prosent av fossilt drivstoff (olje og LNG) erstattes med biodrivstoff (biodiesel og LBG), gjennom omsetningskrav eller liknende virkemidler. Klimakur 2030 antar at effekten øker lineært fra null i 2021 til full effekt i 2030. For at tiltaket skal gi full effekt i Bergen, må det forutsettes at tiltaket gjennomføres nasjonalt og ikke som et krav kun for drivstoff omsatt i Bergen kommune, ettersom mange skip bunkrer andre steder.

Klimakur: Bruk av avansert flytende biodrivstoff i avgiftsfri diesel

Tiltaket innebærer en 20 prosents innblandingsgrad av avansert biodrivstoff i avgiftsfri diesel fra og med 2021

Klimakur: CO₂-fangst i avfallsforbrenning

CO₂-fangst fra BiR sitt anlegg for avfallsforbrenning i Rådalen. Klimakur 2030 antar et reduksjonspotensial på 190 tusen tonn CO₂ i forhold til tall for 2017, hvorav 63 tusen tonn fossilt CO₂ (gitt 33 prosent fossil andel), eller 87 prosent av CO₂-utslippene fra avfallsforbrenning i samme år. Tiltaket fjerner 87 prosent av alt CO₂, både fossilt og biogent, Det innebærer at tiltaket fører til en reduksjon tilsvarende hele det fossile utslippet pluss ytterligere 164 prosent. Dette ville i utgangspunktet tilsi at effekten av tiltaket modelleres slik at man får en negativ utslippsfaktor, og dermed betydelige negative CO₂-utslipp. For øyeblikket er biologisk binding av CO₂ og negative utslipp ikke en del av utslippsregnskapet. For å sikre samsvar med Miljødirektoratets statistikk, tas det derfor bare hensyn til den fossile delen av CO₂-fangsten. Det antas ingen effekt før i 2027, og full effekt fra og med 2027 (samme tidsutvikling som i Klimakur 2030).

Finansiering

Forprosjekt finansieres av BIR. For full utbygging av karbonfangst vil det være behov for betydelig statlig støtte.

Klimakur: Elektriske ikke-veigående maskiner og kjøretøy

Tiltaket innebærer en gradvis opptrapping av salg av elektriske motorredskaper fra og med 2020, og når 70 prosent av nysalget i 2030. Klimakur 2030 beregner en reduksjon i nasjonale utslipp per år fram til 2030.

Klimakur: Fossilfri byggvarme

Utfasing av mineralolje og gass til byggvarme på byggeplasser. Erstatte gassbruk til permanent oppvarming av bygg. Tiltaket mot fossil oppvarming antas å innebære at utslipp fra fossil oppvarming fases ut fullstendig innen 2030. Tiltaket eliminerer fossile CO₂-utslipp og gjør at utslippsfaktoren for CO₂ settes til null. Utslippsfaktorene for CH₄ og N₂O vil imidlertid ikke være null, avhengig av hvor mye biomasse som fortsatt brukes. Det antas at effekten av tiltaket fases inn lineært fra og med 2022 (samme som i Klimakur 2030) til 2025. Utfasing av mineralolje til byggvarme reduserer også utslippene fra utslippskilden Dieseldrevne motorredskaper, ettersom Miljødirektoratets metodikk medfører at bruk av anleggsgass til byggvarme blir registrert på den utslippskilden.

Klimakur: Landstrøm

Dette tiltaket fra Klimakur 2030 omfatter alle skipstyper. Det defineres her som den tilleggseffekten som tiltaket i Klimakur 2030 kan ha i Bergen på andre skipstyper enn cruiseskip, offshoreskip og den delen av passasjerskip som Hurtigruten utgjør (som adresseres i tiltaket fra klimabudsjettet), ved at det bygges ut landstrømanlegg til å dekke alle andre skipstyper også.

Klimakur: Lavutslipp skip

Tiltak på henholdsvis godsskip, offshorefartøy, fiskefartøy og bulkskip (utover landstrøm, hovedsakelig overgang til plug-in hybridelektrisk drift, eller hydrogen, ammoniakk eller LNG som drivstoff). Tiltak på ferger og hurtigbåter (overgang til strøm, hydrogen eller hybridelektrisk drift). Det antas for Bergen at dette tiltaket vil omfatte en fullstendig overgang til strøm eller hydrogen for alle ferger med vesentlige utslipp. Tiltak på cruiseskip (utover landstrøm).

Klimakur: Null- og lavutslippstiltak for tunge kjøretøy

Tiltaket innebærer en innfasing av nullutslippskjøretøy der 50 prosent av nye lastebiler er el- eller hydrogenkjøretøy i 2030

Klimakur: Null- og lavutslippstiltak for varebiler.

Tiltaket innebærer en innfasing av nullutslippskjøretøy der 100 prosent av nye lette varebiler er utslippsfrie innen utgangen av 2025 og der 100 prosent av nye tyngre varebiler er utslippsfrie innen utgangen av 2030.

Klimakur: Overgang fra rødt kjøtt til fisk og plantebasert kost

Tiltaket fører til en reduksjon i antall drøvtyggere og med det hovedsakelig en reduksjon i CH₄-utslipp fra fordøyelsesprosesser hos husdyr. Videre antas tiltaket å gi en reduksjon i N₂O-utslipp fra spredning av kunstgjødsel og husdyrgjødsel på jordbruksarealer, samt reduksjon i CH₄- og N₂O-utslipp fra gjødselbehandling (lagring).

Klimakur: Redusert matsvinn

Tiltaket fører til redusert behov for å produsere mat og gir dermed lavere utslipp fra fordøyelsesprosesser hos husdyr og fra lagring og spredning av husdyr- og mineralgjødsel.

Klimakur: Utslippsfrie personbiler

100 prosent av nye personbiler er elektriske innen utgangen av 2025. Miljødirektoratets rapport M-1625 Klimakur 2030 beskriver tiltaket på nasjonalt nivå. Ciceros rapport på referansebane og tiltaksscenarioer for Bergen kommune har utredet effekten av tiltaket på lokalt nivå.

Klimakur: Økt bruk av avansert flytende biodrivstoff i veitransport

Innblanding av biodrivstoff i referansebanen ligger konstant på 16,2 prosent fra 2020 til 2030 (omsetningskrav minus dobbelttelling for avansert biodrivstoff). Tiltaket innebærer at omsetningskravet økes gradvis til nominelt 40 prosent i 2030, og at hele økningen må skje med avansert biodrivstoff. Gitt dobbelttelling betyr det at faktisk innblandingsgrad i 2030 blir 30 prosent, eller 10 prosentpoeng økning i forhold til referansebanen og i forhold til 2020.

Klimakur: Økt utsortering av brukte tekstiler/plastavfall

Disse to tiltakene sees under ett, og innebærer at insentiver og ordninger for innsamling og gjenvinning av tekstiler og plastavfall forsterkes. Tiltaket fører til en reduksjon i både avfallsmengde og i utslippsfaktor, ettersom plast og tekstiler har et høyere fossilt karboninnhold enn gjennomsnittet for det forbrente avfallet. Tiltaket er ikke utelukkende rettet mot husholdningsavfall, men hovedtyngden ligger der.

Radikale tiltak: Bruk av 50 % biodrivstoff til luftfart

Tiltaket innebærer at alt flydrivstoff som fylles på Flesland og alt salg av drivstoff til andre fly og helikopter i Bergen får en innblanding på 50 prosent biodrivstoff.

Radikale tiltak: Påbud om bruk av landstrøm for skip med fossil energiforsyning

Det opprettes forbud om bruk av fossile brennstoffer til å drive systemer om bord under havneleie i Bergen. Alle skip må enten kunne forsynes med landstrøm, bruke utslippsfrie energikilder (strøm, hydrogen, ammoniakk, 100 prosent biodrivstoff, etc.) eller stenge ned drift fullstendig mens de ligger til havn.

Radikale tiltak: Påbud om fossilfri bussdrift

Kun busser som går på elektrisitet, hydrogen og andre fossilfrie busser tillates innenfor kommunegrensa. Dette gjelder for langdistansebusser, turbusser og andre busser som ikke kjører på oppdrag for Skyss, og som ikke omfattes av tiltaket Fossilfri kollektivtransport, fylkeskommunale tiltak. Alle busser pålegges å gå over til fossilfri drift (utslippsfri eller 100 prosent biodrivstoff). Eventuelle langdistanseruter som fortsatt bruker fossil drift må terminere utenfor kommunegrensen og ha overgang til lokale fossilfrie transportmidler derfra.

Radikale tiltak: Påbud om fossilfrie personbiler

Kun elbiler, hydrogenbiler og andre fossilfrie personbiler tillates innenfor kommunegrensen. Det opprettes innfartsparkeringer for tilreisende med fossilbiler i tilknytning til kollektivknutepunkt, samt oppstillingsplasser for utslippsfrie delebiler og leiebiler.

Radikale tiltak: Påbud om fossilfrie varebiler

Kun elbiler, hydrogenbiler og andre fossilfrie varebiler tillates innenfor kommunegrensen. Det opprettes også egnede støtteordninger for firmaer med en stor andel av sin omsetning i Bergen for tidlig avskrivning av fossile varebiler og innkjøp av utslippsfrie alternativer.

Radikale tiltak: Påbud om omlasting av varer eller fossilfri tungtransport

Kun elkjøretøy, hydrogenkjøretøy og annen fossilfri tungtransport tillates innenfor kommunegrensen. Det opprettes stasjoner for omlasting av varer til mindre, fossilfrie lastebiler og varebiler ved kommunegrensen, og støtteordninger for lokale bedrifter for å delvis kompensere for økte transportutgifter.

Radikale tiltak: Påbud om utslippsfrie motorredskaper eller bruk av 100 % biodiesel

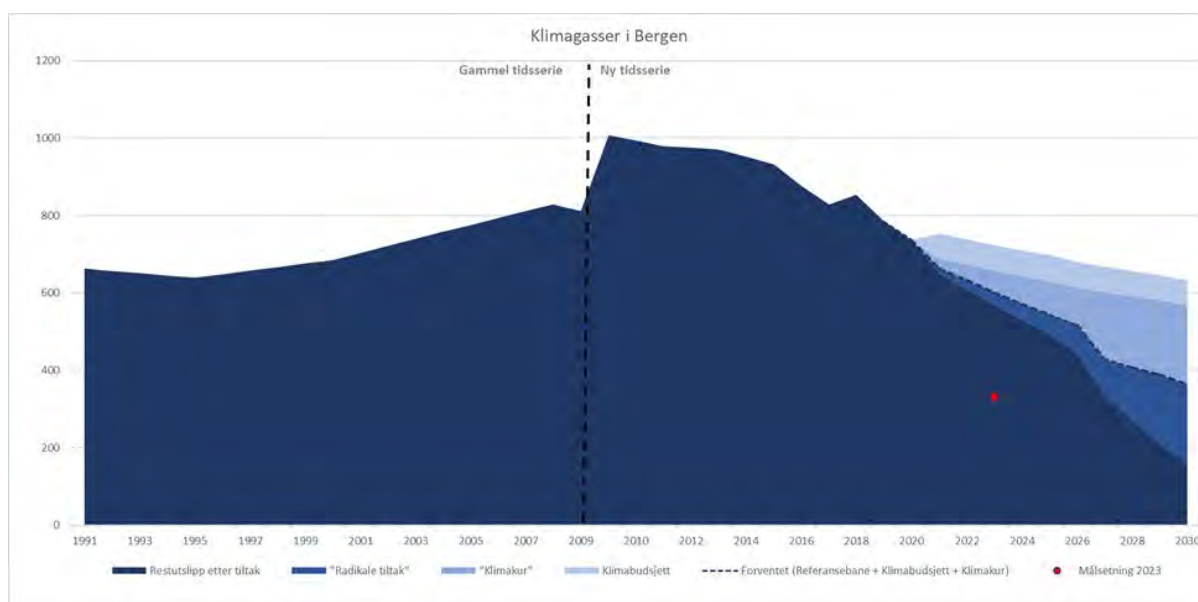
Alle dieseldrevne motorredskaper som brukes i Bergen må være utslippsfrie innen 2030, eller pålegges kun å bruke 100 prosent biodiesel. Det legges tilsvarende restriksjoner på salg av avgiftsfri fossil diesel innenfor kommunegrensen.

Måloppnåelse og veien videre

Kommunen bruker ulike indikatorer for å overvåke utviklingen blant annet innen klimagassutslipp: 96 % av nybilsalget på private personbiler var elektriske for første halvår i 2022. Elbilandelen for hele bilparken (private personbiler) har passert 32 % og antall oljefyrte anlegg er på god vei nedover. Statistikken fra Miljødirektoratet gjenspeiler denne utviklingen: Fra 1991 og frem til 2009 økte klimagassutslippene jevnt før de flatet ut. Fra 2009 til 2020 har vi sett en 27 % reduksjon av klimagassutslipp.

Målet for 2020 var å snu utslippstrenden, noe vi har lyktes med, men det tallfestede målet om 30 % reduksjon i forhold til 1991 ble ikke nådd. Klimagass-statistikken for perioden 1991 til 2009 er ikke direkte sammenlignbar med den fra perioden 2009-2020 (skillet mellom disse to tidsseriene er framhevet i figuren under), men den viktigste grunnen til manglende måloppnåelse er likevel at det ikke var igangsatt nok virksomme tiltak for å redusere utslippene. Et underliggende problem har lenge vært at de nasjonale målene for utslippskutt har vært betydelig lavere enn målene i Bergen. Der Bergen har en målsetning om å være fossilfri innen 2030, er den nasjonale målsetningen at klimagassutslippene i 2030 skal reduseres med minst 50 og opp mot 55 % fra utslippsnivået i referanseåret 1990. En konsekvens av dette er at nasjonale tiltak ikke er tilstrekkelige for å nå Bergen sine utslippsmål, og mye av klimagassutslippene i Bergen styres av nasjonal og internasjonal heller enn av lokal politikk. Vi har illustrert dette poenget i figuren under ved å vise utslippsframskrivingen for Bergen dersom både tiltakspakken «Klimabudsjett» og «Klimakur» ble introdusert. «Klimabudsjett» tiltakspakken tilsvarer mange av de igangsatte tiltakene i Bergen, mens «Klimakur» representerer statens forslag på tiltak for å nå de nasjonale klimamålene. Selv med inkluderingen av de nasjonalt utredete tiltakene i «Klimakur», vil ikke Bergen være i stand til å nå målet for 2023 om 50 % reduksjon av klimagassutslipp, målt opp mot 1991-nivå. Kombinasjonen av disse tiltakspakkene vil heller ikke være tilstrekkelige for å nå 2030-målet.

Bergen kommune er nå i gang med rullering av klimastrategien og Klimaetaten har ansvaret for dette arbeidet. Strategien vil dekke reduksjon av direkte utslipp, samtidig som indirekte utslipp og sirkulær tenkning om forbruk og ressurser blir en viktig del av arbeidet. Etter at strategien er vedtatt i Bystyret skal det utarbeides en tiltakspakke som skal bidra til at Bergen kan nå sine utslippsmål for 2023 og 2030.

Figur 10 Klimagasser i Bergen

Veitrafikk er den desidert største utslippssektoren i Bergen. Utslipp fra sektoren var stigende i lengre tid fra 1991, men etter hvert har man har klart å snu denne trenden og mellom 2009 og 2020 var det en nedgang på 33 %. Tiltakene for denne sektoren er mange og komplekse, med mange ulike aktører og mange ulike typer tiltak. Viktige bidrag har vært bompenger, kollektivsatsingen, elektrifisering av personbiler, samt økt innblanding av biodiesel mellom 2018 og 2020. På grunn av måten det statlige omsetningskravet for biodiesel er innrettet, vil økt lokal bruk av biodiesel i utgangspunktet nulles ut nasjonalt. På grunn av dette besluttet fylkeskommunen i 2021 å gå bort fra krav om bruk av 100 % biodiesel for Skyss sine busser som ikke skal gå på biogass eller strøm i Bergen. Utsliffsframskrivingene viser at det er mulig å redusere de direkte fossil-baserte klimagassutslippene fra veitrafikk til nær null frem mot 2030.

For sektoren «Oppvarming» var det en reduksjon i utslipp i perioden 2013 og 2020 på hele 82 %. En viktig forutsettende faktor i dette er det statlige forbudet mot fyring med mineralolje. Beregninger som er gjort i utsliffsframskrivingene viser at det er mulig å redusere de direkte fossil-baserte klimagassutslippene fra denne sektoren til nær null.

Sektoren «Energiforsyning» har hatt en svakt økende trend i klimagassutslipp, med en økning på 8 % siste år. Den største kilden til utslipp i denne sektoren er avfallsforbrenning. I utsliffsframskrivingene kommer det fram at utslippene fra denne sektoren kan reduseres til nær null i 2030. En avgjørende forutsetning for dette er oppstart av CO₂-fangst på BIR sitt anlegg i Rådal. Med en endring i bokføringsreglene for klimagassutslipp vil man kunne godskrive negative utslipp fra karbonfangst ved forbrenningsanlegget. Et slikt fangstanlegg vil kunne sørge for et permanent uttak av CO₂ tilsvarende hele den fossile andelen av avfallet pluss i størrelsesordenene 100 tusen tonn.

For sektoren «Avfall og avløp» har utslippstrenden vært jevnt fallende i hele perioden 2009-2020 med en reduksjon på 42 %. I utsliffsframskrivingene er det ikke inkludert tiltak som reduserer utslipp fra denne sektoren. Det desidert største bidraget til sektoren er deponigass. Bergen kommune jobber for å sikre at gamle avfallsdeponier driftes på en måte som reduserer utslipp av klimagasser i størst mulig grad. En utfordring har lenge vært at mengdene metan som samles opp er så små at det er krevende å nytte seg av den.

Tiltakene i tiltakspakken «Klimabudsjett 2020» reduserer utslippene i 2030 med 10 prosent i forhold til referansebanen. Det er særlig tiltakene for utslippsfrie kommunale byggeplasser, fossilfri kollektivtransport, samletiltak for veitrafikk og utslippsfri havn (i praksis landstrøm til cruiseskip, Hurtigruten og offshoreskip) som drar det meste av lasset. Tiltak fra Klimakur 2030 reduserer utslippene en god del mer, ned 32 prosent i forhold til referansebanen i 2030. Her er det særlig karbonfangst for avfallsforbrenning på BIR, krav til nullutslippsandeler i nybilsalget for personbiler og tunge kjøretøy, og biodrivstoffinnblanding i flere sektorer som driver de største reduksjonene.

Med tiltakene i tiltakspakken «Radikale tiltak og påbud» reduseres utslippene helt ned til 75 prosent under referansebanen i 2030, med restutslipp på 160 tusen tonn CO₂-ekvivalenter. Dette utgjør bare 22 prosent av utslippene i 2020, men fortsatt et betydelig utslipp. Størstedelen av restutslippene er i «Sjøfart» (63 tusen tonn), «Avfall og avløp» (41 tusen tonn) og «Luftfart» (27 tusen tonn). I tillegg er det noe utslipp igjen i «Energiforsyning» (15 tusen tonn) fra ufullstendig karbonfangst samt CH₄- og N₂O-utslipp fra avfallsforbrenning, utslipp fra «Industri, olje og gass» (5 tusen tonn), mesteparten av utslippene fra «Jordbruk» (6 tusen tonn), utslipp i «Veitrafikk» (200 tonn) fra busser som ikke påvirkes av noen tiltak unntatt økt bruk av avansert biodrivstoff, samt gjenværende utslipp i oppvarmingssektoren fra vedfyring (3 tusen tonn).

Restutslippene fra «Sjøfart» er nesten utelukkende fra utslipp under seilas og i svært liten grad adresseres med tiltak fra Bergen kommune. En vesentlig andel av dette må antas å være gjennomfartstrafikk. Å fjerne mesteparten av utslippene vil sannsynligvis kreve nasjonale påbud eller sterke incentiver om nullutslippsløsninger på skip i norske farvann, som for mange skipstyper kan være teknisk urealistisk eller svært dyrt innen 2030. Når det gjelder restutslipp fra «Avfall og avløp», stammer disse for det aller meste fra deponigass som ikke adresseres av noen tiltak. Utslippene fra «Industri, olje og gass» kan reduseres betraktelig gjennom krav til bruk av lavkarbonløsninger eller bioenergi, men vil kreve at man kartlegger hver enkelt virksomhet av en viss størrelse og disses behov. De gjenværende utslippene fra busser og vedfyring kan sannsynligvis også reduseres betydelig gjennom ulike typer incentiver, påbud eller forbud.

Framskrivningene og beregninger av tiltakseffekter viser at selv med alle tiltak i alle tre tiltakspakker er det restutslipp i størrelsesordenen 160 tusen tonn CO₂. Et karbonfangstanlegg ved BIR sitt forbrenningsanlegg kan kompensere for svært mye av dette og dermed bidra til at Bergen blir nær utslippsfri.

Investeringsprogram

Oppsummering

I denne handlings- og økonomiplanen er det for åra 2023-2026 foreslått eit investeringsprogram på til saman 13,3 milliardar kroner (brutto). Avgiftsfinansierte investeringar, som vert finansiert av gebyrinntekter og sjølvkostfond, på til saman 2,6 mrd. er inkludert i denne summen. Ikkje-avgiftsfinansierte investeringar utgjer til saman 10,7 mrd. i økonomiplanperioden.

Det er for tida høg investeringsaktivitet i kommunen. Av investeringsbudsjettet i 2023 går 67% til prosjekt som allereie er igangsett. Det vil seie prosjekt som er i ein gjennomføringsfase, eller prosjekt som har kome så langt i planlegginga at det ikkje vil vere hensiktsmessig å stoppe prosessen. Blant dei største investeringane som har starta opp kan ein nemne Garnes ungdomsskule, Eidsvåg skole, Sentralbadet scenekunsthuss og Bergen inkluderingscenter. Vidare kan det nemnast at berre 5% av investeringsbudsjettet i 2023 går til heilt nye investeringar.

Mange av kommunen sine investeringsprosjekt er råka av veksten i prisane som har vore den siste tida. Det gjeld både materialprisar, pris på arbeidskraft og rentehevingar. Som følgje av dette har kostnadsramma til mange av prosjekta auka mykje. Og for enkelte prosjekt er det også sett av eit større beløp til usikkerheit enn kva ein tidlegare ville gjort, som følgje av den generelle usikkerheita som ein opplever i marknaden.

Alle desse faktorane, kombinert med at det er venta at renta vil stige ytterlegare, gjer at byrådet foreslår å utsetje eller annullere prosjekt som er i planleggingsfasen. Gamle hovedbrannstasjonen museum, konseptutvikling av Haukelandshallen og Lotheveien utleieboliger er eksempel på prosjekt som tidlegare har vore med i økonomiplanen, og som det no vert foreslått å ta ut.

Byrådet foreslår og å redusere budsjettet på enkelte sekkepostar, eksempelvis idrettsplan, gravplass- og kyrkjeinvesteringar. På nokre prosjekt er det foreslått å trekke inn ramma inntil vidare og berre behalde midlar til konseptutvikling. Byrådet vil framover ha eit enda større fokus på grundige forprosjekt og gode kostnadsestimat, med fokus på potensielle kostnadsreducerande grep i planlegginga. I kapitlet «Økonomiske utsikter og rammebetingelser» går det fram korleis gjeldsgrad, saman med andre finansielle måltal, er eit sentralt element for å sikre god økonomistyring.

Til tross for vanskelege prioriteringar foreslår byrådet likevel eit innhaldsrikt investeringsbudsjett med over 250 prosjekt i ulik størrelse.

Nedanfor er ein kort omtale av dei mest sentrale prosjekta på utvalde tenesteområde:

Skule

Skule er det tenesteområdet med størst investeringsbudsjett i økonomiplanperioden (4,3 mrd.) og utgjer nesten 1/3 av heile investeringsbudsjett. Det blir for tida gjennomført store skuleinvesteringar, mellom anna Eidsvåg skole og Garnes Ungdomsskule og Åstveit skole. I tillegg er det planlagt fleire konseptutviklingsprosjekt på skular. Midlar til gjennomføring av desse ligg enn så lenge på sekkeposten "Skole - rehabilitering og nybygg" og utgjer den største investeringsposten.

Tenester til eldre

Innanfor dette tenesteområdet er Åsaheimen i ferd med å ferdigstillast. Sjukeheimen er planlagt å stå ferdig våren 2023. Det neste store byggeprosjekt knytt til tenester til eldre vil vere riving og gjenoppreising av Midtbygda sjukeheim. I tillegg har fleire konseptutviklingsprosjekt starta opp, blant Slettemarken og Frieda Fasmer sykehjem. Budsjettmidlar til gjennomføring av desse ligg samla på

sekkeposten "Sykehjem - rehabilitering og nybygg".

Kultur

På kulturområdet er det restaureringa av Det Hanseatiske Museum og Sentralbadet scenekunsthussom er dei to store pågåande investeringane, med budsjett på hhv. 182 mill. og 712 mill. i økonomiplanperioden. I tillegg blir det gjennomført fleire konseptutviklingsprosjekt, kor Fyllingsdalen kulturhus er det største. Budsjettmidlar til gjennomføring av desse ligg samla på sekkeposten "Kommunale kulturbygg - rehabilitering og nybygg".

Bustadtiltak

Blant investeringar i bustadprosjekt er «Boligprogram - 125 nye boliger» den aller største (675 mill. i økonomiplanperioden). Dette er ein sekkepost kor målsetjinga er å bygge/ skaffe 125 nye kommunale bustadar, og som skal rettast mot dei mest vanskelegstilte på bustadmarknaden. Nokre av desse bustadene er allereie konkretisert som eigne prosjekt. Det gjeld Sandbrekkevegen, Sanddalsringen og Steinsvikkroken utleieboliger. For alle desse er det planlagt gjennomføring i økonomiplanperioden.

Vatn og avløp

Det er i økonomiplanperioden planlagt investeringar knytt til vatn og avløp for 2,2 mrd. Alt dette fell innunder sjølvkostområdet og kategorien "avgiftsfinansierte investeringar". Det største prosjektet her er VA-anlegg i samband med utbygging av bybane til Fyllingsdalen, som blir gjennomført av Bybanen utbygging. Deretter kjem Espeland vannbehandlingsanlegg og Garnes renseanlegg. For desse prosjekta er det budsjettet med store usikkerhetsavsetningar.

Korleis vert nye investeringar budsjettet

Ved svært tidlege kostnadsestimat vert det brukt ein kombinasjon av gjennomsnittsprisar og erfaringstal frå eigne tilsvarende prosjekt. Areal reknar ein ut med bakgrunn i den tiltenkte brukaren sitt behov, til dømes talet på plassar på sjukeheim eller elevtal kombinert med normalt for areal. Det vert deretter lagt på eit relativt stort påslag for usikkerheit i tidleg fase. Når ein seinare har meir informasjon om konkrete løysingar og skildring av kvalitetar, samt sikker arealutrekning, vil kostnadsestimata bygge på meir detaljerte utrekningar.

Det skal gjennomførast minst éi større kvalitetssikring av estimat i form av ein usikkerhetsanalyse før det vert lagt fram forslag til gjennomføringsvedtak. Usikkerhetsanalysar i tidleg fase baserer seg i større grad på nøkkeltal. Det skal derfor leggjast på eit større påslag på usikkerheit enn meir modne prosjekt. Etat for utbygging (som er ansvarleg for gjennomføringa av dei største byggeprosjekta i kommunen) har rammeavtale med fire ulike firma til å gjennomføre usikkerhetsanalyse. Når analysen vert gjennomført så samlar ein eit bredt samansett team for å gi sine innspel, slik at ein fangar opp det meste av potensielle usikkerheiter. Analysen endar i ein rapport med anslag på P50 og P85*. I store prosjekt blir det gjennomført fleire usikkerhetsanalysar igjennom prosjektforløpet.

I kommunen vert dei store prosjekta budsjettet med ei kostnadsramme som det er 85% sjanse for at ein klarer å halde seg innanfor (såkalla P85-estimat). Samtidig styrer ein prosjekta etter ei styringsramme på P50, som det er estimert 50% sjanse for å halde seg innanfor. Differansen mellom P50 og P85, eller mellom styringsramma og kostnadsramma, utgjer usikkerhetsavsetninga.

I økonomiplanen vil ein sjå fleire konseptutviklingsprosjekt i investeringsprogrammet. Dette er prosjekt kor ein er i en planleggingsfase. Til desse er det satt av tilstrekkeleg med midlar til aktiviteten i tidleg fase, det vil seie utgreiing, regulering, forprosjekt osv. Midlar til sjølve gjennomføringa av prosjekta

(byggefasen) ligg på sekkepost fram til ein har kome så langt i prosessen at det kan fattast gjennomføringsvedtak. Mellom anna tenesteområda barnehage, skule, tenester til eldre, idrett og kultur har slike sekkepostar. Gjennomføringsvedtak er eit vedtak som vere på plass før man går i gong med sjølve bygginga/gjennomføringa, og kan seiast å vere eit siste avgjerslepunkt om kor vidt en skal gå i gong med prosjektet eller ikkje.

Finansiering av investeringsprogram 2023-2026

Ikke-avgiftsfinansierte investeringar

Låneopptak

Det vert budsjettert med totalt 6,4 milliardar kroner i låneopptak til ikkje-avgiftsfinansierte investeringar i økonomiplanperioden. Sjå elles eige avsnitt om korreksjonslinja for nærmare omtale om brutto investeringsnivå.

Tilskot til investeringar

Tilskot til investeringar utgjer om lag 1,1 milliardar i økonomiplanperioden. Dette dreier seg i hovudsak om investeringstilskot til sjukeheimar, bufellesskap til utviklingshemma, kultur og bustadtiltak.

Kompensasjon av meirverdiavgift

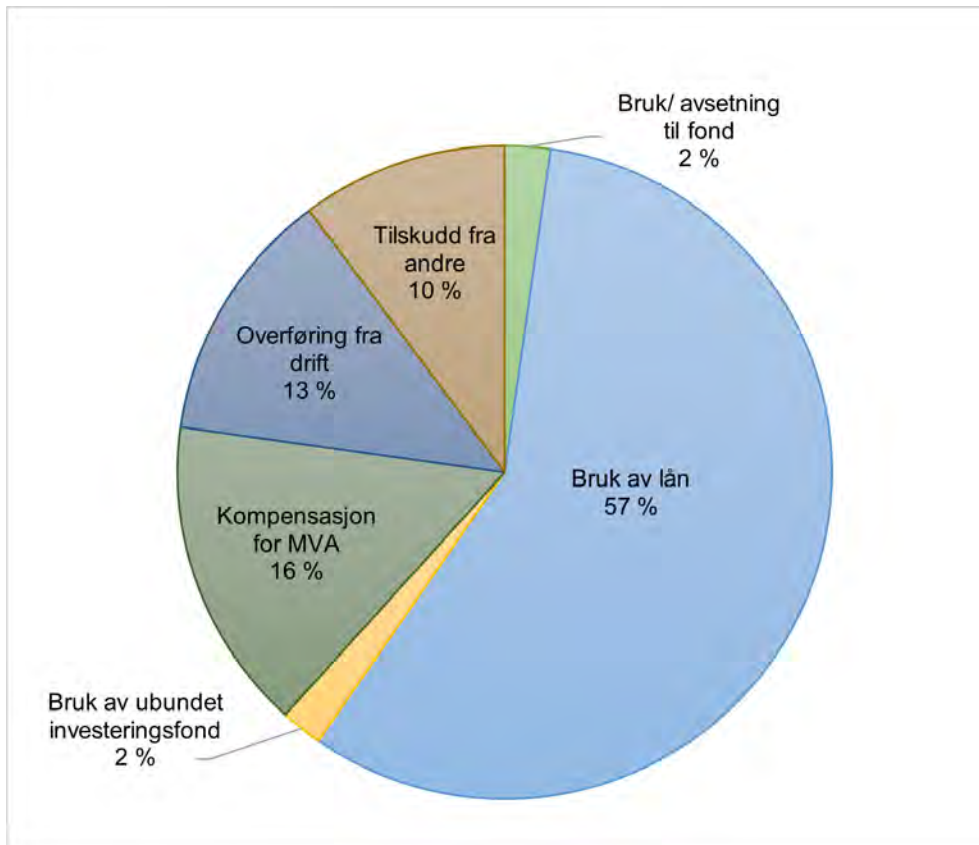
Budsjettert meirverdiavgiftskompensasjon for investeringar er på om lag 1,77 milliardar kroner i økonomiplanperioden. Beløpet vert sett med utgangspunkt i gjennomsnittleg påløpt meirverdiavgift dei tre føregåande åra på dei enkelte tenesteområda. Mva-kompensasjon vil som hovudregel inngå som del av fellesfinansieringa av investeringsporteføljen. For enkelte prosjekt kor heile eller deler av øvrig finansiering består av bidrag frå andre, inngår mva-kompensasjon som del av prosjektet si spesifikke finansiering. Eksempelvis kan dette vere prosjekt som vert finansiert av gåver eller utbyggingsavtalar, kor utbyggar finansierer kommunen sine investeringar i infrastruktur.

Overført frå driftsbudsjettet

Driftsfinansiering bidrar til redusert lånebehov med tilhøyrande reduserte kapitalutgifter. I økonomiplanperioden vert det lagt opp til å overføre ca. 360 mill. per år frå driftsbudsjettet til investeringsbudsjettet. Totalt utgjer dette 1,5 mrd. kroner.

Bruk av avsetningar

Netto avsetningar til ubundne og bundne investeringsfond utgjer omlag 265 mill. i økonomiplanperioden.

Figuren viser korleis finansieringa av investeringar er fordelt på hhv. lån, MVA-kompensasjon, tilskudd til investeringar og driftsfinansiering.

Avgiftsfinansierte investeringar

Avgiftsfinansierte investeringar vert finansiert av låneopptak åleine. Det vert budsjettert med om lag 2,6 milliarder kroner i låneopptak i økonomiplanperioden.

Sentral korreksjon for lavere samlet investeringsnivå

I dei to siste handlings- og økonomiplanane har ein tatt i bruk ei sentral korrigering av investeringsnivået. Dette for innfri krav om realistisk budsjettering. I åra før var det store avvik mellom vedtatt investeringsbudsjett og rekneskap. Dette har vore utfordrande då det bryt med kommunelova § 46 punkt 3 om realistisk budsjettering av årsbudsjettet.

Prosjekt er i ulik fase, og mange av dei er i så tidleg fase at det er stor usikkerheit både i forhold til kostnadsanslag og framdrift. Omfanget av prosjektet blir ofte ikkje klar før dei innleiane fasane er gjennomført (behovsanalysar, konseptval, mogleighetsstudiar mv.). I tillegg tar reguleringsprosessar og dei kommunale avgjerslene ofte lengre tid enn først antatt. Samtidig vil ein gjerne halde oppe «trykket» på framdrift og gjennomføring i kvart enkelt prosjekt, så det er heller ikkje ynskjeleg å budsjettere prosjekta med lågare gjennomføringstakt enn det som er mogleg. Mange prosjekt opererer også med store usikkerheitsavsetningar. Det lite sannsynleg at det blir behov for å bruke heile den samla avsetninga til usikkerheit i budsjettet.

Også i denne handlings- og økonomiplan foreslår byrådet å legge inn ein sentral korreksjon av det samla investeringsnivået, slik at det samla sett vert halde på eit realistisk nivå, utan at enkeltinvesteringar vert forskjøve eller tatt ut. Investeringsnivået for ikkje-avgiftsfinansierte investeringar (brutto) blir dermed trekt ned til eit nivå som i snitt er i underkant av 2,7 mrd. årleg, og som byrådet vurderer som eit realistisk nivå basert på rekneskaptal frå tidlegare år. Nivået er synkande i perioden, då fleire store prosjekt blir ferdige dei nærmaste åra. Framover er målet å få betre kontroll over dei prosjekta ein skal starte gjennomføringa på og dermed gradvis forsøke å dempe det samla investeringsvolumet.

Med den sentrale korreksjonen tek ein både høgde for at nokon enkeltprosjekt vil bli forsinka samanlikna med den opphavlege planen, og for at kostnadene blir lågare enn kostnadsramma (P85). Som følge av dette grepet vil også låneopptaket vere tilpassa eit meir realistisk nivå.

Denne korreksjonen har i opplegget følgjande størrelse dei enkelte åra i økonomiplanen (i mill. kr):

	2023	2024	2025	2026
Sentral korreksjon	-900	-850	-1300	-650

Byrådet vil gjennom budsjettåret følge nøye med på framdrifta til dei enkelte prosjekta, og ved behov foreslå å justere den sentrale korreksjonen i samband med tertialrapport 1 og 2.

For avgiftsfinansierte investeringar er det ikkje foreslått ein liknande sentral korreksjon.

Salg av fast eiendom

I investeringsprogrammet er det lagt til grunn at investeringane skal finansierast mellom anna ved bruk av kapitalfond (ubundne investeringsfond). Dette fondet vert tilført midlar gjennom sal av aktiva i bykassen (kommunale eigendomar, aksjar og andeler).

Bergen kommune har dei seinare åra erverva ganske mange eigendomar. Her kan mellom anna

strategiske kjøp av barnehagar samt kjøpet av «Dikkedokken» til kulturformål nemnast. I 2021 utgjorde den kommunale bygningsmassen om lag 1,2 mill. kvadratmeter, noko som er ein auke opp frå 850 000 kvadratmeter i 2011.

Like viktig som å kjøpe nytt areal og nye bygg til viktige formål, er det nødvendig å avhende bygg og eigedommar som ikkje er like strategisk viktige for drifta. Å eige og drifte ein eigedom er kostbart og krev betydelege ressursar. Byrådet ønskjer å oppretthalde et høgt ambisjonsnivå når det kjem til sal av eigedommar. I Vedtatt handlings- og økonomiplan 2022-2025 vart det budsjettert med sal av eigedom for 110 mill. i 2022, og 45 mill. i resten av perioden. I denne økonomiplanen foreslår byrådet å budsjettere med inntekter frå eigedomssal på 100 mill. alle åra i perioden.

Eit aktuelt salsobjekt er Neumansgate 1. Dette er eit kontorbygg som har vore i bruk i mange år, men som i seinare år er blitt meir og meir fråflytta ettersom organisasjonen har endra seg og avdelingar har flytta over i meir arealeffektive arbeidsplasskonsept, som for eksempel på Rådhuset. Byrådet legg difor opp til å selje Neumansgate 1 i 2023.

Framover vil ein fokusere på å få i gong reguleringsprosessar på tomter som kommunen eig, særleg i transformasjonsområde kor det er høg aktivitet. Eit døme er Dokkenområdet, kor det føreligg store planar for byutvikling dei komande åra.

Tabellen viser kor mykje som er foreslått budsjettert i økonomiplanperioden av inntekter frå sal av fast eigedom. Alle salsinntekter vil bli sett av til ubundne investeringsfond.

	2023	2024	2025	2026
Sal av fast eigedom	-100,0	-100,0	-100,0	-100,0
Avsetning til ubundne investeringsfond	100,0	100,0	100,0	100,0

Øvrige deler av investeringsbudsjettet

Lån til vidare utlån (formidlingslån)

Ramma for lån til vidare utlån frå Husbanken i 2022 er kr 750 mill. Denne ramma vert vidareført i forslaget til økonomiplan for 2023-2026. Samme beløp vert ført opp i nye innlån frå Husbanken.

Avdragsinntekter frå høvesvis ordinære avdrag og ekstraordinære avdrag går til direkte nedbetaling av eksterne innlån i same rekneskapsår. På same måte vil forventa bruk av tapsfond gå til nedskriving av ekstern gjeld.

	2022	2023	2024	2025	2026
Videreutlån husbankmidler	750	750	750	750	750
Bruk av lån til videreutlån husbankmidler	-750	-750	-750	-750	-750

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Ekstraordinære avdrag	3	4	5	5	5
Avdrag lån til videreutlån	400	447	489	529	565
Mottatte ordinære avdrag videreutlån husbankmidler	-140	-146	-167	-189	-210
Mottatte ekstraordinære avdrag videreutlån husbankmidler	-160	-301	-322	-340	-355
Bunden overføring fra driftsregnskapet (bruk av tapsfond)	-3	-4	-5	-5	-5
Sum	0	0	0	0	0

Avdrag, utlån mv.

Bykassen sitt langsiktige utlån til private pleie- og omsorgsinstitusjoner er lånefinansiert gjennom kommunens lånefond. Mottatte avdrag på disse låna vert overført til lånefondet og går til nedbetaling av ekstern gjeld til same formål. Vidare har bykassen utlån til ulike private aktører, finansiert av kommunens ubundne midlar. Avdraga blir her tilbakeført ubundne investeringsfond.

	2022	2023	2024	2025	2026
Avdrag vedr. utlån private institusjoner	37,4	34,3	31,7	31,7	31,7
Videreutlån til private institusjoner	104,1	0	0	0	0
Avsetninger til ubundne investeringsfond	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3
Mottatte avdrag utlån	-0,4	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3
Mottatte avdrag utlån private institusjoner	-33	-34,3	-31,7	-31,7	-31,7
Bruk av lån til videreutlån private institusjoner	-104,1	0	0	0	0
Sum	0	0	0	0	0

Eigenkapitalinnskot

I tråd med bystyret sitt budsjettvedtak for 2010 skal det årleg skytast inn ny eigenkapital i pensjonskassane. For 2023 vert det budsjettert med kr 62,12 mill. til Bergen kommunale pensjonskasse (BKP) og kr 11,88 mill. til KLP. Eigenkapitalinnskot vert finansiert ved bruk av ubundne investeringsfond.

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

	2022	2023	2024	2025	2026
Kjøp av andeler i pensjons- selskap (BKP og KLP)	72,0	74,0	76,0	78,0	80,0
Bruk av ubundne investeringsfond	-72,0	-74,0	-76,0	-78,0	-80,0
Sum	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

2A Hovedoversikt investeringer (§5-5)

Beløp i 1000

	Regnskap 2021	VB 2022	Øk.plan 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026
Investeringer i varige driftsmidler	3 489 326	2 930 018	3 182 829	3 350 480	3 602 241	3 184 090
Tilskudd til andres investeringer	95 040	98 951	71 800	74 051	76 205	78 359
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	148 983	72 000	74 000	76 000	78 000	80 000
Utlån av egne midler	31 441	40	40	40	40	40
Avdrag på lån	676	4 000	4 000	5 000	5 000	5 000
Sum investeringsutgifter	3 765 466	3 105 010	3 332 669	3 505 571	3 761 486	3 347 489
Kompensasjon for merverdiavgift	-468 768	-400 500	-452 422	-440 550	-438 007	-436 874
Tilskudd fra andre	-218 543	-286 265	-297 014	-290 734	-265 719	-234 770
Salg av varige driftsmidler	-127 974	-110 000	-100 000	-100 000	-100 000	-100 000
Salg av finansielle anleggsmidler	-6 485	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	-440	-440	-340	-340	-340	-340
Bruk av lån	-2 387 661	-1 825 097	-2 071 852	-2 265 068	-2 543 421	-2 147 105
Sum investeringsinntekter	-3 209 870	-2 622 302	-2 921 628	-3 096 691	-3 347 486	-2 919 089
Videreutlån	951 039	854 067	750 000	750 000	750 000	750 000
Bruk av lån til videreutlån	-951 039	-854 067	-750 000	-750 000	-750 000	-750 000
Avdrag på lån til videreutlån	419 124	437 398	481 349	520 691	560 691	596 691
Mottatte avdrag på videreutlån	-429 594	-437 398	-481 349	-520 691	-560 691	-596 691
Netto utgifter videreutlån	-10 470	0	0	0	0	0
Overføring fra drift	-549 096	-515 081	-371 240	-372 240	-372 240	-372 240
Bruk av bundne investeringsfond	-49 446	-364	-5 641	-480	-3 600	-16 000
Avsetning til bundne investeringsfond	19 821	0	0	0	0	0
Bruk av ubundet investeringsfond	-105 581	-12 702	-134 000	-136 000	-138 000	-140 000
Avsetning til ubundet investeringsfond	139 177	45 440	99 840	99 840	99 840	99 840
Dekning av tidligere års udekket beløp	0	0	0	0	0	0
Sum overføring fra drift og netto avsetninger	-545 125	-482 708	-411 041	-408 880	-414 000	-428 400
Fremført til inndekning i senere år (udekket)	0	0	0	0	0	0

2B Spesifikasjon investeringsutgifter (§5-5)

1. Investeringer i varige driftsmidler

Beløp i 1000

	Regnskap 2021	VB 2022	Øk.plan 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan Sum 2023-2026
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer							
Barnehage	735 905	289 097	121 350	111 835	134 251	190 910	558 346
Skole	825 502	884 042	1 075 666	982 955	1 077 390	1 149 743	4 285 754
Tjenester til eldre	269 999	377 790	327 132	546 008	889 561	634 558	2 397 259
Tjenester til funksjonshemmede	1 692	24 910	4 000	6 000	30 087	48 262	88 349
Tjenester til utviklingshemmede	58 844	254 191	263 121	300 049	189 704	69 166	822 041
Psykisk helse	1 812	91 000	0	0	0	0	0
Tjenester til rusavhengige og bostedsløse	1 144	0	0	0	0	0	0
Sosialhjelp og andre sosiale tjenester	9 775	1 500	2 500	3 000	3 500	0	9 000
Introduksjons- og tolketjenester	263 638	210 100	163 049	80 391	0	0	243 440
Forebyggende helsearbeid	0	750	0	0	0	0	0
Overføringer til trossamfunn	36	0	-1	0	0	0	-1
Brannvesen	21 846	54 960	99 755	28 151	14 400	13 000	155 306
Samferdsel	71 607	196 283	256 482	252 810	209 622	146 957	865 871
Boligtiltak	49 668	174 310	137 478	201 473	555 670	294 073	1 188 694
Offentlige planer, byplanlegging og kulturminnevern	2 750	3 350	0	0	0	0	0
Private planer og byggesak	424	2 900	0	0	0	0	0
Naturforvaltning og parkdrift	207 467	209 668	195 025	179 283	135 075	154 200	663 583
Klima og miljø	14 165	101 853	136 390	32 290	14 369	16 973	200 022
Kultur	143 843	364 488	488 675	412 988	322 463	187 026	1 411 151
Bibliotek	18 980	10 800	35 900	43 000	20 000	0	98 900
Idrett	131 494	249 931	200 312	245 839	253 332	256 321	955 804
Næring	21 728	114 322	67 000	64 000	27 314	10 000	168 314
Bystyrets organer og administrasjon	0	2 000	0	0	0	0	0
Administrasjon og fellesfunksjoner	352 892	205 079	77 009	43 877	32 700	32 200	185 786
Fellestjenester	305	0	800	0	0	0	800
Sivilforsvar og beredskap	2 146	8 600	5 000	5 000	5 000	5 000	20 000
Vann og avløp	31 383	1 051	0	0	0	0	0
Renovasjon	5 313	18 355	26 977	37 638	34 560	0	99 175
Sentrale inntekter og finansposter	0	-1 244 800	-900 000	-850 000	-1 300 000	-650 000	-3 700 000

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Beløp i 1000

	Regnskap 2021	VB 2022	Øk.plan 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan Sum 2023-2026
Sum Ikke-avgiftsfinansierte investeringer	3 244 357	2 606 531	2 783 619	2 726 589	2 648 997	2 558 388	10 717 593
Avgiftsfinansierte investeringer							
Brannvesen	1 135	0	0	0	0	0	0
Private planer og byggesak	1 497	1 650	1 500	0	0	0	1 500
Vann og avløp	221 395	261 481	295 114	478 089	814 504	625 202	2 212 909
Renovasjon	20 942	60 355	102 546	145 302	138 240	0	386 088
Sum Avgiftsfinansierte investeringer	244 969	323 487	399 160	623 391	952 744	625 202	2 600 498
Øvrige							
Næring	0	0	500	500	500	500	2 000
Sum Øvrige	0	0	500	500	500	500	2 000
Programkode mangler							
Sum Programkode mangler	0	0	0	0	0	0	0
Investeringer i varige driftsmidler	3 489 326	2 930 018	3 183 279	3 350 480	3 602 241	3 184 090	13 320 091

2. Tilskudd til andres investeringer

Beløp i 1000

	Regnskap 2021	VB 2022	Øk.plan 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan Sum 2023-2026
Overføringer til trossamfunn	90 865	98 951	71 800	74 051	76 205	78 359	300 415
Samferdsel	2 105	0	0	0	0	0	0
Naturforvaltning og parkdrift	103	0	0	0	0	0	0
Vann og avløp	1 967	0	0	0	0	0	0
Tilskudd til andres investeringer	95 040	98 951	71 800	74 051	76 205	78 359	300 415

3. Investeringer i aksjer og andeler i selskaper

Beløp i 1000

	Regnskap 2021	VB 2022	Øk.plan 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan Sum 2023-2026
Barnehage	81 070	0	0	0	0	0	0
Spesialpedagogiske tjenester	6	0	0	0	0	0	0
Barnevern	18	0	0	0	0	0	0
Tjenester til rusavhengige og bostedsløse	6	0	0	0	0	0	0
Sosialhjelp og andre sosiale tjenester	6	0	0	0	0	0	0
Brannvesen	150	0	0	0	0	0	0
Private planer og byggesak	6	0	0	0	0	0	0
Naturforvaltning og parkdrift	6	0	0	0	0	0	0
Kultur	7	0	0	0	0	0	0
Bibliotek	6	0	0	0	0	0	0
Idrett	8	0	0	0	0	0	0
Næring	900	0	0	0	0	0	0
Pensjon og fellesposter	66 789	72 000	74 000	76 000	78 000	80 000	308 000
Sentrale inntekter og finansposter	5	0	0	0	0	0	0
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	148 983	72 000	74 000	76 000	78 000	80 000	308 000

4. Utlån av egne midler

Beløp i 1000

	Regnskap 2021	VB 2022	Øk.plan 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan Sum 2023-2026
Sentrale inntekter og finansposter	31 441	40	40	40	40	40	160
Utlån av egne midler	31 441	40	40	40	40	40	160
Sum del 1-4	3 764 790	3 101 010	3 329 119	3 500 571	3 756 486	3 342 489	13 320 091

Investeringsstabell for kommunen samlet

Ikke-avgiftsfinansierte investeringer

Beløp i mill. kr

Investeringsprosjekter	Ferdig år	Saksref.	Samlede prosjektbeløp				Økonomiplan				Sum 2023-26	
			Gj.vedtak	Brutto prosjekt utgift	Ørem. fin.	Netto prosjekt utgift	2023	2024	2025	2026		
Barnehage												
Arna Prestegård barnehage - konseptutvikling	2024		IA	10,4	0,0	10,4	3,5	5,0	0,0	0,0	8,5	
Barnehage - Rehabilitering og nybygg	Løpende						20,3	46,7	44,3	85,3	196,5	
ENØK-prosjekter	Løpende						3,0	3,0	3,0	3,0	12,0	
Gyldenpris barnehage - konseptutvikling	2024		IA	10,5	0,0	10,5	5,3	4,2	0,0	0,0	9,5	
Handlingsplan 1-2 - barnehage	Løpende						10,0	0,0	0,0	0,0	10,0	
Haugatun barnehage - konseptutvikling	2026		IA	10,9	0,0	10,9	0,0	0,0	3,7	5,3	9,0	
Indre Arna barnehage - konseptutvikling	2024		IA	9,8	0,0	9,8	3,0	3,2	0,0	0,0	6,1	
Inventar byggeprosjekter - barnehage	Løpende						5,0	5,0	5,0	5,0	20,0	
Iristunet barnehage - oppgradering	2024		IA	10,0	0,0	10,0	5,0	0,0	0,0	0,0	5,0	
Kronstad oppveksttun - rehabilitering/ombygging	2022	BY 160/18		69,8	106,8	0,0	106,8	3,0	0,0	0,0	0,0	3,0
Laksevåg barnehage - totalrehabilitering	2024		IA	70,4	0,0	70,4	38,8	16,5	0,0	0,0	55,3	
Mindre bygginvesteringer - sekkepost	Løpende						16,5	25,0	25,0	25,0	91,5	
Olsvik barnehage	2027		IA	167,4	0,0	167,4	0,0	0,0	50,0	64,1	114,2	
Oppgradering uteareal barnehage	Løpende						2,5	2,5	2,5	2,5	10,0	
Rehabilitering av Flaktveit - konseptutvikling	2025		IA	2,4	0,0	2,4	1,2	0,0	0,0	0,0	1,2	
Slettebakken erstatningsbarnehage - konseptutvikling	2023		IA	5,3	0,0	5,3	3,1	0,0	0,0	0,0	3,1	
Smart oppvekst	Løpende						0,7	0,7	0,7	0,7	2,9	
Søre Skogvei barnehage - konseptutvikling	2023		IA	5,7	0,0	5,7	0,5	0,0	0,0	0,0	0,5	
Sum Barnehage				409,6	0,0	409,6	121,4	111,8	134,3	190,9	558,3	

Skole

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Beløp i mill. kr

Investeringsprosjekter	Ferdig år	Samlede prosjektbeløp				Økonomiplan				Sum 2023-26	
		Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjekt utgift	Ørem. fin.	Netto prosjekt utgift	2023	2024	2025		2026
Aurdalslia skole - oppgradering - konseptutvikling	2024		IA	2,0	0,0	2,0	2,0	0,0	0,0	0,0	2,0
Christi Krybbe skoler SFO	2022		IA	16,9	0,0	16,9	4,0	0,0	0,0	0,0	4,0
Eidsvåg skole - rehabilitering, nybygg og idrettshall	2024	BY 31/19	516,4	546,0	-10,0	536,0	200,8	100,2	0,0	0,0	301,0
ENØK-prosjekter	Løpende						5,0	5,0	5,0	5,0	20,0
Fridalen skole, ombygging	2024		IA	11,8	0,0	11,8	4,5	6,0	0,0	0,0	10,5
Garnes U, svømmehall - oppgradering	2025	BY 144/22	80,4	82,0	0,0	82,0	26,4	47,5	5,7	0,0	79,5
Garnes ungdomsskole - riving og nybygg	2025	BY 145/22	725,6	760,6	0,0	760,6	288,0	267,4	115,7	0,0	671,1
Gimle ungdomsskole – konseptutvikling	2026		IA	54,0	0,0	54,0	2,5	5,0	24,5	22,0	54,0
Haukedalen skole - konseptutvikling	2026		IA	28,4	0,0	28,4	1,7	3,1	10,5	10,6	25,9
Haukeland skole – kapasitetsutvidelse	2024	BY 171/21	125,5	170,2	0,0	170,2	131,8	10,8	0,0	0,0	142,6
Hjellestad skole - oppgradering	2024		IA	2,0	0,0	2,0	0,0	2,0	0,0	0,0	2,0
gymbygg - konseptutvikling											
Innvendig oppgradering - skoler	Løpende						3,0	3,0	3,0	3,0	12,0
Inventar, byggeprosjekter - skole	Løpende						6,0	6,0	6,0	6,0	24,0
Kronstad oppveksttun - rehabilitering/ombygging	2022	BY 160/18	350,7	491,7	0,0	491,7	11,0	0,0	0,0	0,0	11,0
Li skole - oppgradering	2024		IA	7,0	0,0	7,0	5,0	0,0	0,0	0,0	5,0
Loddefjord skole - konseptutvikling	2023		IA	16,7	0,0	16,7	10,0	0,0	0,0	0,0	10,0
Lynghaug skole - oppgradering - konseptutvikling	2025		IA	2,5	0,0	2,5	1,0	0,0	0,0	0,0	1,0
Midtunvegen bofelleskap	2025		IA	-0,2	0,0	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Minde skole og idrettshall	2024		IA	10,8	0,0	10,8	2,4	1,0	0,0	0,0	3,5
Mindemyren flerbruksbygg - konseptutvikling	2025		IA	73,7	0,0	73,7	10,7	19,2	19,2	0,0	49,0
Mindre bygginvesteringer - sekkepost	Løpende						33,0	30,0	30,0	30,0	123,0
Mjølkeråen skole - oppgradering - konseptutvikling	2025		IA	2,0	0,0	2,0	0,0	2,0	0,0	0,0	2,0
Olsvik skole - oppgradering Olsvikhallen - konseptutvikling	2024		IA	2,5	0,0	2,5	0,0	2,5	0,0	0,0	2,5
Oppgradering av uteareal - skole	Løpende						5,0	5,0	5,0	5,0	20,0
Ortun skole – konseptutvikling	2022		IA	38,8	0,0	38,8	35,7	0,0	0,0	0,0	35,7
Ortun skole - svømmehall	2022	BY 22/20	IA	255,3	0,0	255,3	14,0	0,0	0,0	0,0	14,0
Rolland skole, riving og nybygg - konseptutvikling	2024		IA	31,8	0,0	31,8	11,1	7,2	0,0	0,0	18,3
Rå skole, idrettshall	2024		IA	100,0	0,0	100,0	20,2	60,6	9,9	0,0	90,7
Salhus skole – konseptutvikling	2026		IA	19,7	0,0	19,7	4,0	4,3	5,0	5,0	18,3

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Beløp i mill. kr

Investeringsprosjekter	Ferdig år	Saksref.	Samlede prosjektbeløp				Økonomiplan				Sum 2023-26	
			Gj.vedtak	Brutto prosjekt utgift	Ørem. fin.	Netto prosjekt utgift	2023	2024	2025	2026		
Sandgotna skole - Rehab. / ombygging 1 etg.	2024		IA	2,0	0,0	2,0	2,0	0,0	0,0	0,0	2,0	
Skole - Rehabilitering og nybygg	Løpende						3,6	255,0	738,5	1 055,6	2 052,7	
Slettebakken skole - konseptutvikling	2025		IA	49,9	0,0	49,9	2,3	21,0	23,9	0,0	47,3	
Slåtthaug skole - konseptutvikling	2024		IA	26,3	0,0	26,3	10,2	5,9	0,0	0,0	16,1	
Smart oppvekst	Løpende						5,0	5,0	5,0	5,0	20,0	
Storetveit skole, rehabilitering og ny idrettshall - konseptutvikling	2023		IA	43,9	0,0	43,9	7,9	0,0	0,0	0,0	7,9	
Søreide ungdomsskole, nybygg - konseptutvikling	2023		IA	35,4	0,0	35,4	12,5	12,4	0,0	0,0	24,9	
Tiltak for personer med funksjonsnedsettelse	Løpende						2,5	2,5	2,5	2,5	10,0	
Tveiterås skole - riving og nybygg	2023	BY 217-20		262,6	270,3	0,0	270,3	66,4	0,0	0,0	0,0	66,4
Ulriken avlastningsskole	2023		IA	60,2	0,0	60,2	44,2	0,0	0,0	0,0	44,2	
Varden skole, utvidelse – konseptutvikling	2023		IA	37,5	0,0	37,5	23,8	6,8	0,0	0,0	30,6	
Ytre Arna skole - konseptutvikling	2024		IA	33,6	0,0	33,6	18,7	3,5	0,0	0,0	22,2	
Åstveit skole, administrasjonsfløy	2025		IA	200,6	0,0	200,6	37,7	82,9	68,0	0,0	188,7	
Sum Skole				3 485,9	-10,0	3 475,9	1 075,7	983,0	1 077,4	1 149,7	4 285,8	
Tjenester til eldre												
Biler til transport av eldre	Løpende						0,8	0,8	0,8	0,8	3,0	
ENØK-prosjekter	Løpende						5,0	5,0	5,0	5,0	20,0	
Frieda Fasmer, nytt sykehjem - konseptutvikling	2024		IA	100,1	-6,1	94,0	32,6	22,7	0,0	0,0	55,2	
IKT-prosjekter – Eldre, helse og frivillighet	Løpende						1,8	1,8	1,8	1,8	7,0	
Kalfaret sykehjem - oppgradering	2023	BR 1239/22	IA	16,4	0,0	16,4	15,5	0,0	0,0	0,0	15,5	
Midtbygda sjukeheim, riving og nybygg	2026		IA	932,6	0,0	932,6	172,5	281,9	331,9	107,2	893,6	
Mindemyren flerbruksbygg - konseptutvikling	2025		IA	46,5	0,0	46,5	9,0	18,8	18,8	0,0	46,5	
Mindre bygginvesteringer - sekkepost	Løpende						5,2	12,0	12,0	12,0	41,2	
Slettemarken sykehjem, nybygg - konseptutvikling	2023		IA	73,3	0,0	73,3	31,1	0,0	0,0	0,0	31,1	
Sykehjem - Oppgradering uteområder	Løpende						5,0	5,0	5,0	5,0	20,0	
Sykehjem - Rehabilitering og nybygg	Løpende						0,0	197,2	513,4	501,8	1 212,4	

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Beløp i mill. kr

Investeringsprosjekter	Ferdig år	Saksref.	Samlede prosjektbeløp				Økonomiplan				Sum 2023-26
			Gj.vedtak	Brutto prosjekt utgift	Ørem. fin.	Netto prosjekt utgift	2023	2024	2025	2026	
Tilpasning av lokaler - sekkepost Åsaheimen	Løpende 2023	BY 295/17	549,8	661,7	-198,0	463,7	1,0 47,8	1,0 0,0	1,0 0,0	1,0 0,0	4,0 47,8
Sum Tjenester til eldre				1 830,6	-204,1	1 626,5	327,1	546,0	889,6	634,6	2 397,3
Tjenester til funksjonshemmede											
Nytt bofellesskap for unge funksjonshemmede	2027	BY 155-19	115,0	133,7	-25,7	108,0	4,0	6,0	30,1	48,3	88,3
Sum Tjenester til funksjonshemmede				133,7	-25,7	108,0	4,0	6,0	30,1	48,3	88,3
Tjenester til utviklingshemmede											
"Boligløftet Bergen" - nye boliger	Løpende						22,4	26,7	26,7	59,2	134,9
Barne- og avlastningsboliger for barn og unge med alvorlig funksjonshemming	2024		IA	21,0	-14,8	6,2	15,2	0,0	0,0	0,0	15,2
Barne- og Avlastningsboliger - Leirvikåsen 11, 13 og 15	2026		IA	30,0	-16,5	13,5	0,0	10,0	20,0	0,0	30,0
Biler til transport av utviklingshemmede	Løpende						0,7	0,0	0,0	0,0	0,7
Boligplan - Tjenester til utviklingshemmede - Oppgradering tjenestebaser	Løpende						10,0	10,0	10,0	10,0	40,0
Boligplan - Tjenester til utviklingshemmede - sekkepost	Løpende						0,0	6,6	0,0	0,0	6,6
Haugland bofellesskap	2025		IA	181,4	-21,2	160,2	31,0	90,0	60,4	0,0	181,4
Krohnåstoppen bofellesskap for utviklingshemmede	2023	BY 263/20	127,6	127,6	-26,8	80,0	19,9	0,0	0,0	0,0	19,9
Landåsveien 33 - Bofellesskap for utviklingshemmede	2023	BY 216/21	111,1	111,1	-15,5	95,6	56,1	0,0	0,0	0,0	56,1
Midtunvegen bofellesskap	2025		IA	127,6	-13,0	86,3	34,4	52,3	14,5	0,0	101,1
Mindre bygginvesteringer - sekkepost	Løpende						8,0	0,0	0,0	0,0	8,0
Odins vei 102, bofellesskap - konseptutvikling	2025		IA	7,7	0,0	7,7	0,0	0,0	7,7	0,0	7,7
Riple bofellesskap	2025		IA	88,1	-14,2	73,9	15,1	51,0	22,0	0,0	88,1
Teigane bofellesskap	2025		IA	69,9	-10,6	59,3	17,0	34,9	18,0	0,0	69,9
Unneland bofellesskap	2025	BY 263/20	64,7	62,4	-14,2	48,2	33,3	18,6	10,5	0,0	62,4
Sum Tjenester til utviklingshemmede				826,8	-146,8	630,9	263,1	300,0	189,7	69,2	822,0

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Beløp i mill. kr

Investeringsprosjekter	Ferdig år	Saksref.	Samlede prosjektbeløp				Økonomiplan				Sum 2023-26
			Gj.vedtak	Brutto prosjekt utgift	Ørem. fin.	Netto prosjekt utgift	2023	2024	2025	2026	
Sosialhjelp og andre sosiale tjenester											
Krisesenter for Bergen og omegn	2026		IA	9,0	0,0	9,0	2,5	3,0	3,5	0,0	9,0
Sum Sosialhjelp og andre sosiale tjenester				9,0	0,0	9,0	2,5	3,0	3,5	0,0	9,0
Introduksjons- og tolketjenester											
Landåssvingen 15 - kjøp, tilpasning og oppussing	2024	BY 111-19	889,0	927,6	0,0	927,6	163,0	80,4	0,0	0,0	243,4
Sum Introduksjons- og tolketjenester				927,6	0,0	927,6	163,0	80,4	0,0	0,0	243,4
Overføringer til trossamfunn											
Gravplassinvestering	Løpende						25,8	28,1	30,2	32,4	116,5
Johanneskirken rehabilitering	2026		IA	57,1	0,0	57,1	11,6	11,6	11,6	11,6	46,4
Kirkeinvesteringer	Løpende						13,4	13,4	13,4	13,4	53,8
Middelalderkirker	Løpende						20,9	20,9	20,9	20,9	83,7
Sum Overføringer til trossamfunn				57,1	0,0	57,1	71,8	74,1	76,2	78,4	300,4
Brannvesen											
110 Vest- nytt alarmmottak (forprosjekt)	2023		IA	0,2	0,0	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0	0,2
Bilpark brann	Løpende						8,2	8,1	11,4	10,0	37,7
Fana brannstasjon - nybygg	2023	BY 80/19	92,6	155,4	0,0	155,4	78,9	10,0	0,0	0,0	88,9
Mindre bygginvesteringer - sekkepost	Løpende						3,3	3,0	3,0	3,0	12,3
Naust til brannbåten (Sjøbrand) – Konseptutvikling	2023		IA	2,1	0,0	2,1	2,1	0,0	0,0	0,0	2,1
Nytt oppdrags håndteringssystem 110 - sentralene	2024		IA	7,7	-0,2	7,7	0,2	0,3	0,0	0,0	0,5
Ombygging av brannstasjoner - Konseptutvikling	2024		IA	13,6	0,0	13,6	6,8	6,8	0,0	0,0	13,6
Sum Brannvesen				178,9	-0,2	178,9	99,8	28,2	14,4	13,0	155,3

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Beløp i mill. kr

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp						Økonomiplan				Sum 2023-26
	Ferdig år	Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjekt utgift	Ørem. fin.	Netto prosjekt utgift	2023	2024	2025	2026	
Samferdsel											
Bilfri bydel – Bøhmerngaten/Løvstakksiden	2024	-	IA	25,3	-0,8	24,3	7,5	12,8	0,0	0,0	20,3
Bilfri bydel – Nedre Nygård/Nygårdshøyden	2028		IA	72,9	0,0	72,9	9,8	16,6	10,8	10,0	47,2
Deltakelse i Graveklubbprosjekter	Løpende						4,9	6,1	3,5	0,0	14,5
Digitalisering samferdsel	Løpende						4,6	5,6	0,0	0,0	10,2
Gang- og sykkelveier	Løpende						4,9	2,0	3,1	0,0	10,0
Garnes ungdomsskole, rekkefølgekrav infrastruktur	2025		IA	116,5	0,0	116,5	27,8	42,5	31,2	0,0	101,5
Gåstrategi oppfølging	Løpende						5,8	10,2	17,4	14,1	47,5
Handlingsplan for sykkel på kommunalt vegnett	Løpende						16,8	41,0	36,7	42,4	136,8
Infrastrukturtiltak i utbyggingsområder	Løpende						1,5	3,0	19,5	20,0	44,0
IT system for bruk av offentlig areal	2023	AD 2020/13748-2	IA	1,1	-0,1	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Johan Berentsensvei - fortau	2024		IA	33,9	0,0	33,9	15,0	12,6	0,0	0,0	27,6
Klimatilpasning, tiltak	2025		IA	7,5	0,0	7,5	3,0	3,2	0,0	0,0	6,2
Klostergarasjen - Utbedring av søyler	2024		IA	4,7	0,0	4,7	1,0	2,0	0,0	0,0	3,0
Ladepunkter i boligsoneanlegg	Løpende						5,0	5,0	5,0	5,0	20,0
Lyngbøveien - trafikkisikring	2025	BY 59/22	144,8	144,8	0,0	144,8	40,0	35,0	34,0	0,0	109,0
Midtunvegen bofelleskap, rekkefølgekrav og infrastruktur	2024		IA	16,2	0,0	16,2	5,0	5,0	4,2	0,0	14,2
Mobilitetstiltak Gåbyen	Løpende						15,0	27,5	20,7	36,0	99,2
Møllendalsbakken	2026		IA	16,4	-5,3	6,1	5,0	2,0	3,3	0,0	10,3
Møllendalselven elve- og strandpark	2027		IA	0,5	0,0	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Olsvik barnehage - rekkefølgekrav	2026		IA	6,0	0,0	6,0	0,0	0,0	2,0	2,0	4,0
Permanent bobilparkering - utredning	2023		IA	0,5	0,0	0,5	0,5	0,0	0,0	0,0	0,5
Supplering av lyspunkter på eksisterende anlegg	Løpende						2,5	2,5	2,3	2,5	9,8
Sykkeltiltak Lyngfaret og Vestre Vadmyra	2023	BR 1195/22	19,0	19,0	-12,0	4,0	11,8	0,0	0,0	0,0	11,8
Trafikkisikring	Løpende						14,9	14,7	13,8	15,0	58,5
Utbyggingsavtaler Møllendal	Løpende						0,0	0,6	0,0	0,0	0,6
Utbyggingsavtaler Søreide	Løpende						7,0	0,0	0,0	0,0	7,0

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Beløp i mill. kr

Investeringsprosjekter	Ferdig år	Saksref.	Samlede prosjektbeløp				Økonomiplan				Sum 2023-26
			Gj.vedtak	Brutto prosjekt utgift	Ørem. fin.	Netto prosjekt utgift	2023	2024	2025	2026	
Utbyggingsavtaler Wergeland	Løpende					1,0	2,0	0,0	0,0	3,0	
Wergeland – Grunnerverv og forberedende arbeider	2025		52,0	50,3	0,0	50,3	46,3	1,0	2,0	0,0	49,3
Sum Samferdsel				515,6	-18,1	489,2	256,5	252,8	209,6	147,0	865,9
Boligtiltak											
Bjørge, utleieboliger	2024		IA	43,6	-0,8	42,9	25,5	10,9	0,0	0,0	36,5
Boligprogram - 125 nye boliger	Løpende					0,0	30,0	405,0	240,0		675,0
Petedalsmyra, utleieboliger	2024		IA	104,4	-0,8	103,6	30,0	40,0	12,7	0,0	82,7
Sandbrekkevegen bosenter og utleiebolig	2025		IA	166,9	-14,5	130,4	10,0	40,0	85,0	17,1	152,1
Sanddalsringen utleieboliger	2026		IA	184,6	-1,6	183,0	27,7	54,1	53,0	37,0	171,8
Steinsvikkroken, utleieboliger	2024		IA	81,4	-1,0	80,4	44,2	26,5	0,0	0,0	70,7
Sum Boligtiltak				580,9	-18,6	540,3	137,5	201,5	555,7	294,1	1 188,7
Offentlige planer, byplanlegging og kulturminnevern											
Planlegging/prosjektering Sølvsarefabrikken	2023		IA	1,0	0,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Private planer og byggesak											
Avhending av eldre arkivmateriale	2023	AD 2020/22957-2	IA	0,3	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Naturforvaltning og parkdrift											
Barnas byrom	Løpende					0,5	5,4	12,5	12,5		30,9
Bryggen tiltak i buffersonen	2026		IA	3,0	0,0	3,0	0,0	1,0	1,0	1,0	3,0
Bystrand Lungegårdsparken	2027	BY0159/18	120,0	360,5	-2,9	357,7	25,0	66,0	75,0	75,0	241,0
Den grønne akse	Løpende					6,0	5,3	4,3	4,3		19,9
Gateopprustning Torgallmenningen og gater rundt	2022		IA	2,0	0,0	2,0	1,5	0,0	0,0	0,0	1,5
Grønneviken - byboliger og delekultur - Konseptutvikling	2025		IA	12,7	0,0	12,7	3,5	2,5	2,6	0,0	8,6

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Beløp i mill. kr

Investeringsprosjekter	Ferdig år	Saksref.	Samlede prosjektbeløp				Økonomiplan				Sum 2023-26
			Gj.vedtak	Brutto prosjekt utgift	Ørem. fin.	Netto prosjekt utgift	2023	2024	2025	2026	
Haukåsvassdraget - Overvannstiltak Bergen Travpark	2023		IA	14,5	-0,2	14,2	10,0	0,0	0,0	0,0	10,0
Innløsning og erverv friarealer	Løpende						0,9	0,3	0,3	0,3	1,8
IT system for bruk av offentlig areal	2023	AD	2,3	11,4	-0,4	11,0	0,9	0,0	0,0	0,0	0,9
		2020/13748-2									
Kirkebukten sjøfrontpark - utredning	2024		IA	1,5	-0,5	1,0	1,0	0,0	0,0	0,0	1,0
Løvstien etappe 4 - delstrekning 2	2024	BY 119/20	50,0	111,6	0,0	111,6	35,8	28,0	0,0	0,0	63,8
Mindemyren fase 1 - planlegging og gjennomføring	2023	BY 295/19	116,2	116,2	0,0	116,2	14,3	0,0	0,0	0,0	14,3
Mindemyren kommunal andel	2026		IA	30,0	0,0	30,0	0,0	10,0	10,0	10,0	30,0
Møllendalselven elve- og strandpark	2027		IA	103,2	0,0	103,2	11,5	18,0	18,0	18,0	65,5
Nestun elvepark	2027		IA	35,1	0,0	35,1	0,8	6,0	0,0	1,0	7,8
Ny strømforsyning Festplassen	2023	UFKN 67/20	20,0	25,6	0,0	25,6	16,8	0,0	0,0	0,0	16,8
Nygårdsparken midtre del	2027		IA	12,0	0,0	12,0	1,0	0,0	0,0	0,0	1,0
Nygårdsparken nedre del	2024	BY 362/20	67,0	85,8	0,0	85,8	21,1	17,2	0,0	0,0	38,3
Parker rehabilitering	Løpende						2,5	0,0	0,0	0,0	2,5
Rehabilitering gatetrær og vegetasjon	Løpende						3,3	2,6	0,0	0,0	5,8
Rollandsparken - konseptutvikling av ny lekeplass	2023		IA	0,5	0,0	0,5	0,5	0,0	0,0	0,0	0,5
Sentrumslekeplass - første utbyggingstrinn	2023	UFKN 35/22	20,4	22,9	0,0	22,9	19,1	0,0	0,0	0,0	19,1
Sælenvassdraget del 2 - konseptutvikling	2028		IA	17,0	0,0	17,0	3,0	3,0	3,5	2,1	11,6
Torgboder pilot	2024		IA	5,0	0,0	5,0	2,0	3,0	0,0	0,0	5,0
Turveinett/ friluftstiltak inkl. Byfjellene	Løpende						9,4	5,7	5,3	5,5	25,9
Utbyggingsavtaler Mindemyren	Løpende						0,0	0,0	0,0	20,0	20,0
Utbyggingsavtaler Søreide	Løpende						0,0	0,0	0,5	0,0	0,5
Utvikling av Torget/Bryggen – prosjektering	2023		IA	18,2	0,0	18,2	3,2	0,0	0,0	0,0	3,2
Vassdrags- og våtmarkstiltak	Løpende						0,5	2,0	2,0	4,5	9,0
Vågstrappen - konseptutvikling	2024		IA	4,4	0,0	4,4	1,0	3,4	0,0	0,0	4,4
Wergeland – Grunnerverv og forberedende arbeider	2025		IA	1,9	-0,2	1,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum Naturforvaltning og parkdrift				995,0	-4,2	990,3	195,0	179,3	135,1	154,2	663,6

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Beløp i mill. kr

Investeringsprosjekter	Ferdig år	Saksref.	Samlede prosjektbeløp				Økonomiplan				Sum 2023-26
			Gj.vedtak	Brutto prosjekt utgift	Ørem. fin.	Netto prosjekt utgift	2023	2024	2025	2026	
Klima og miljø											
Klimatilpasning, tiltak	2025		IA	10,0	0,0	10,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ladeinfrastruktur for bil	Løpende						6,2	1,0	0,0	0,0	7,2
Mobilpunkter Bergenhus og Årstad	2024	AD 2020/56156- 11	9,0	25,3	-5,7	19,6	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1
Mobilpunkter og ladepunkter	Løpende						0,0	0,0	4,0	4,0	8,0
Nesttunvassdraget (flomsikring)	2027		IA	60,0	0,0	60,0	0,9	14,6	4,0	3,5	22,9
Renere Havn - Prosjektkoordinator	2028		IA	25,6	-11,3	11,8	3,0	3,2	3,4	3,5	13,1
Renere Havn - Vågen	2027		IA	410,8	-285,4	54,4	3,3	1,0	3,0	6,0	13,3
Slettebakken avfallsdeponi	2025	BY 116/20	IA	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Store Lungegårdsvann	2024	BY 105/22	211,9	209,5	-122,6	56,5	123,0	12,5	0,0	0,0	135,5
Sum Klima og miljø				741,3	-424,9	212,4	136,4	32,3	14,4	17,0	200,0
Kultur											
Det Hanseatiske museum - restaurering Finnegården 1A	2025	BY 264/18	337,9	406,5	0,0	406,5	56,3	64,5	61,3	0,0	182,1
ENØK-prosjekter	Løpende						2,0	2,0	2,0	2,0	8,0
Fyllingsdalen kulturhus - konseptutvikling	2025		IA	139,9	0,0	139,9	63,1	25,0	24,0	0,0	112,1
Kommunale kulturbygg - Rehabilitering og nybygg	Løpende						0,0	8,7	20,6	113,7	143,0
Kulturhuset Danckert Krohn - restaurering og ombygging	2023	BY 45/21	95,8	125,9	0,0	125,9	52,0	0,0	0,0	0,0	52,0
Kunstinnkjøp	Løpende						1,0	1,0	1,0	1,0	4,0
Kunstnerisk utsmykning	Løpende						3,4	1,0	1,0	1,0	6,4
Kvinner på sokkel	Løpende						4,9	2,0	2,0	2,0	10,9
Lysverkbygget – ombygging og asbestsanering	2024		IA	91,4	0,0	91,4	13,7	37,5	34,2	0,0	85,4
Mindemyren flerbruksbygg - konseptutvikling	2025		IA	3,3	0,0	3,3	0,6	1,4	1,4	0,0	3,3
Mindre bygginvesteringer - sekkepost	Løpende						11,0	10,0	10,0	10,0	41,0
Oppgradering KODE 1	2023		IA	24,0	0,0	24,0	8,0	0,0	0,0	0,0	8,0
Planlegging/prosjektering Sølvvarefabrikken	2023		IA	1,7	0,0	1,7	1,7	0,0	0,0	0,0	1,7

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Beløp i mill. kr

Investeringsprosjekter	Ferdig år	Saksref.	Samlede prosjektbeløp				Økonomiplan				Sum 2023-26
			Gj.vedtak	Brutto prosjekt utgift	Ørem. fin.	Netto prosjekt utgift	2023	2024	2025	2026	
Rehabilitering av kaier ved Kystkultursenteret i Sandviken	2023		IA	35,0	0,0	35,0	11,0	0,0	0,0	0,0	11,0
Rehabilitering av kaier ved kystkultursenteret i Sandviken – Steinmolo	2023		IA	5,0	0,0	5,0	5,0	0,0	0,0	0,0	5,0
Sentralbadet scenekunsthuss	2025	BY 20/21	730,6	830,0	-229,0	601,0	245,0	245,0	165,0	57,3	712,3
Sentralbadet, påbygg kontorseksjon	2024	BY 20/21	156,3	0,2	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Skisseprosjekt Fysak/nytt Elvetun	2024		IA	33,9	0,0	33,9	10,0	15,0	0,0	0,0	25,0
Sum Kultur				1 696,8	-229,0	1 467,8	488,7	413,0	322,5	187,0	1 411,2
Bibliotek											
Hovedbiblioteket, brannsikring og økt publikumskapasitet	2023	UFKN 22/21	41,1	41,1	0,0	41,1	3,0	0,0	0,0	0,0	3,0
Hovedbiblioteket, oppgradering tekniske anlegg	2025		IA	89,9	0,0	89,9	26,9	43,0	20,0	0,0	89,9
Kulturinvesteringer	Løpende						6,0	0,0	0,0	0,0	6,0
Sum Bibliotek				131,0	0,0	131,0	35,9	43,0	20,0	0,0	98,9
Idrett											
Alvøen idrettshall	2025		IA	235,5	-13,6	221,9	65,0	115,0	20,4	0,0	200,4
Bjørnarhallen - konseptutvikling	2024		IA	20,2	0,0	20,2	7,4	6,4	0,0	0,0	13,8
ENØK-prosjekter	Løpende						2,0	2,0	2,0	2,0	8,0
Fyllingsdalen idrettshall, tilbygg – konseptutvikling	2024		IA	6,0	0,0	6,0	4,0	2,0	0,0	0,0	6,0
Haugland bofelleskap, ombygging gymsal	2025		IA	35,7	0,0	35,7	10,0	16,0	9,7	0,0	35,7
Idrett - Rehabilitering og nybygg	Løpende						0,0	22,0	147,4	220,0	389,4
Idrettsplan	Løpende						0,0	20,0	20,0	20,0	60,0
Investeringer driftsmateriell	Løpende						5,5	0,0	0,0	0,0	5,5
Kunstgressprogram	Løpende						10,0	0,0	0,0	0,0	10,0
Laksevåghallen, nybygg – konseptutvikling	2024		IA	32,5	0,0	32,5	12,5	12,5	0,0	0,0	25,0
Mathopen idrettshall - garderobehus	2024		IA	45,9	0,0	45,9	23,2	13,7	0,0	0,0	36,9
Mindemyren flerbruksbygg - konseptutvikling	2025		IA	26,7	0,0	26,7	5,2	10,8	10,8	0,0	26,7

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Beløp i mill. kr

Investeringsprosjekter	Ferdig år	Saksref.	Samlede prosjektbeløp				Økonomiplan				Sum 2023-26
			Gj.vedtak	Brutto prosjekt utgift	Ørem. fin.	Netto prosjekt utgift	2023	2024	2025	2026	
Mindre bygginvesteringer - sekkepost	Løpende						11,0	10,0	10,0	10,0	41,0
Mjølkeråen idrettshall - konseptutvikling	2024		IA	27,5	0,0	27,5	10,5	13,0	0,0	0,0	23,5
Nærmiljøanlegg nyinvest.	Løpende						8,0	0,0	0,0	0,0	8,0
Olsvik barnehage - BMX-bane	2025		IA	22,0	0,0	22,0	0,0	0,0	17,0	0,0	17,0
Oppgradering av utendørsanlegg	Løpende						16,5	0,0	0,0	0,0	16,5
Rekkefølgekrav idrettsanlegg	Løpende						8,5	2,5	0,0	0,0	11,0
Ski- og joggeløyper	Løpende						1,0	0,0	0,0	0,0	1,0
Varden stadion, garderobebygg med garasjer	2026		IA	35,2	0,0	35,2	0,0	0,0	16,1	4,3	20,5
Sum Idrett				487,1	-13,6	473,5	200,3	245,8	253,3	256,3	955,8
Næring											
Havneeiendommer sekkepost	Løpende						10,0	10,0	10,0	10,0	40,0
Sentralbadet, påbygg kontorseksjon	2024	BY 20/21	IA	161,6	0,0	161,6	54,0	54,0	17,3	0,0	125,3
Skur 7, Statsraad Lehmkuhl - konseptutvikling	2025		IA	3,0	0,0	3,0	3,0	0,0	0,0	0,0	3,0
Sum Næring				164,6	0,0	164,6	67,0	64,0	27,3	10,0	168,3
Administrasjon og fellesfunksjoner											
Anskaffelse av loggmonitoreringsverktøy	2025		IA	5,0	0,0	5,0	2,0	2,5	0,5	0,0	5,0
Backupløsning	2023	BR 1209/22	IA	18,0	0,0	18,0	9,0	0,0	0,0	0,0	9,0
BKSI Investeringsprosjekter IKT – sekkepost	Løpende						2,0	2,0	2,0	2,0	8,0
Byarkiv - ombygging	2025	2022/48067	IA	28,2	0,0	28,2	15,5	3,2	0,0	0,0	18,7
Digitaliseringsprosjekter	2024	AD 2022/63243	IA	22,0	0,0	22,0	10,8	3,0	0,0	0,0	13,8
ENØK-prosjekter	Løpende						3,0	3,0	3,0	3,0	12,0
Mindre bygginvesteringer - sekkepost	Løpende						22,0	20,0	20,0	20,0	82,0
Nytt fagsystem eiendomsskatt	2023		IA	3,0	0,0	3,0	2,5	0,0	0,0	0,0	2,5
Oppgradering og utvidelse av IKT- infrastruktur	Løpende						7,2	7,2	7,2	7,2	28,8
Sikringstiltak av kommunale arbeidsplasser	Løpende						3,0	3,0	0,0	0,0	6,0

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Beløp i mill. kr

Investeringsprosjekter	Ferdig år	Saksref.	Samlede prosjektbeløp			Økonomiplan				Sum 2023-26	
			Gj.vedtak	Brutto prosjekt utgift	Ørem. fin.	Netto prosjekt utgift	2023	2024	2025		2026
Sum Administrasjon og fellesfunksjoner				76,2	0,0	76,2	77,0	43,9	32,7	32,2	185,8
Fellestjenester											
Permanent toalett Nordnesparken - utredning	2023		IA	0,8	0,0	0,8	0,8	0,0	0,0	0,0	0,8
Sum Fellestjenester				0,8	0,0	0,8	0,8	0,0	0,0	0,0	0,8
Sivilforsvar og beredskap											
Tilfluktsrom - oppgradering mv	Løpende						5,0	5,0	5,0	5,0	20,0
Sum Sivilforsvar og beredskap				0,0	0,0	0,0	5,0	5,0	5,0	5,0	20,0
Renovasjon											
Drotningstvik deponi kommunal andel (50%)	2023		IA	0,9	0,0	0,9	0,9	0,0	0,0	0,0	0,9
Etterdrift deponier	Løpende						0,9	0,9	0,0	0,0	1,8
Slettebakken avfallsdeponi	2025	BY 116/20	321,0	123,9	0,0	123,9	25,2	35,9	34,6	0,0	95,6
Tjørnen deponi kommunal andel (50%)	2024		IA	0,9	0,0	0,9	0,0	0,9	0,0	0,0	0,9
Sum Renovasjon				125,7	0,0	125,7	27,0	37,6	34,6	0,0	99,2
Sentrale inntekter og finansposter											
Bystrand Lungegårdsparken	2027	BY0159/18	IA	0,0	0,0	-0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Mobilpunkter Bergenhus og Årstad	2024	AD	IA	0,0	0,0	-0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
		2020/56156- 11									
Møllendalsbakken	2026		IA	0,0	0,0	-0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Renere Havn - Prosjektkoordinator	2028		IA	0,0	0,0	-0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Renere Havn - Vågen	2027		IA	48,4	0,0	48,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sentral korreksjon	Løpende						-900,0	-850,0	-1 300,0	-650,0	-3 700,0
Store Lungegårdsvann	2024	BY 105/22	IA	0,0	0,0	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum Sentrale inntekter og finansposter				48,4	0,0	46,4	-900,0	-850,0	-1 300,0	-650,0	-3 700,0
Sum				13 360,6	-1 094,9	12 082,4	2 855,4	2 800,6	2 725,2	2 636,7	11 018,0

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Avgiftsfinansierte investeringer

Beløp i mill. kr

Investeringsprosjekter	Ferdig år	Saksref.	Samlede prosjektbeløp				Økonomiplan				Sum 2023-26
			Gj.vedtak	Brutto prosjekt utgift	Ørem. fin.	Netto prosjekt utgift	2023	2024	2025	2026	
Private planer og byggesak											
Avhending av eldre arkivmateriale	2023	AD 2020/22957-2	IA	1,7	0,0	1,7	1,5	0,0	0,0	0,0	1,5
Sum Private planer og byggesak				1,7	0,0	1,7	1,5	0,0	0,0	0,0	1,5
Vann og avløp											
Arne Garborgs gate va-anlegg	2024		IA	5,0	0,0	5,0	1,5	1,0	0,0	0,0	2,5
Avløpsnett / innsamling av avløpsvann	Løpende						15,2	15,0	14,8	22,0	67,0
Avløpsrensing	Løpende						15,0	5,0	5,0	7,0	32,0
Blomsterdalen - Hjellestad va-anlegg	2024	KFIN152/17	31,0	33,4	0,0	33,4	0,0	10,9	0,0	0,0	10,9
Botngrenda vannledning	2025		IA	7,0	0,0	7,0	0,2	1,8	5,0	0,0	7,0
Breviksbakken del 2 separerer overvann	2024		IA	9,9	0,0	9,9	3,4	2,0	0,0	0,0	5,4
Bybanen sentrum - Fyllingsdalen, va-anlegg	2026	BY213/18	659,5	659,5	0,0	659,5	35,3	35,4	311,6	30,0	412,2
Carl Konows gate separer overvann	2024	AD 2018/23708-11	5,0	8,0	0,0	8,0	0,8	5,1	0,0	0,0	5,9
Distribusjon av vann	Løpende						14,2	9,4	7,0	0,0	30,6
Espeland vannbehandlingsanlegg	2027	BY 146/22	800,0	800,0	0,0	800,0	24,3	41,2	139,2	204,3	409,1
Fanahammeren avløpssanering	2025	FU 65/20	IA	42,1	0,0	42,1	11,2	15,2	13,5	0,0	39,8
Fjell - Bergen reservevannforsyning	2027	BY29/18	50,0	80,0	0,0	80,0	0,0	15,1	15,1	49,7	80,0
Furubotn del 2 separer overvann	2024		IA	7,3	0,0	7,3	1,0	6,0	0,0	0,0	7,0
Garnes renseanlegg oppgradering	2026	BY129/21	425,0	615,0	0,0	615,0	11,0	40,6	110,6	190,4	352,6
Gimleveien m.fl. va-anlegg	2026		IA	18,0	0,0	18,0	4,0	10,0	4,0	0,0	18,0
Gjensidigegården va-anlegg	2024		IA	11,0	0,0	11,0	4,1	3,0	4,0	0,0	11,0
Hamre - Rådal E39 va-anlegg	2024	BY208/15	140,0	160,1	0,0	160,1	4,7	36,4	0,0	0,0	41,1
Haraldsplass - Ulriksdal vannledning	2023		IA	35,0	0,0	35,0	0,7	0,0	0,0	0,0	0,7
Hjellestadvika fase 2 va-anlegg	2026	FU 52/20	25,8	43,1	0,0	43,1	5,7	12,8	15,0	8,3	41,7
Indre Arna (Stuajordet) høydebasseng	2024		IA	20,4	0,0	20,4	10,4	5,4	0,0	0,0	15,8
Kismul hovedvannledning del 1	2024	UFKN 127/21	28,9	31,9	0,0	31,9	3,9	8,7	3,0	0,0	15,6

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Beløp i mill. kr

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp					Økonomiplan				Sum 2023-26	
	Ferdig år	Saksref.	Gj.vedtak	Brutto Ørem. fin. prosjekt utgift	Netto prosjekt utgift	2023	2024	2025	2026		
Kjøkkelvikdalen vannledning	2025		IA	9,2	0,0	9,2	0,9	6,2	2,2	0,0	9,2
Kleiven avløpssanering	2024		IA	7,0	0,0	7,0	1,0	6,0	0,0	0,0	7,0
Knappen avløpsrensseanl. ventilasjon	2024		IA	10,5	0,0	10,5	0,5	5,1	0,0	0,0	5,6
Kvitura - Hope - Grimstad va-anlegg	2024	KFIN57/16	30,0	57,0	0,0	57,0	4,4	15,9	0,0	0,0	20,3
Lagunen-Skjoldskiftet (Miljøløftet) separer overvann	2025		IA	5,6	0,0	5,6	1,0	3,3	1,3	0,0	5,5
Lien - M. Krohns gt. - Lothevn. separer overvann	2025		IA	14,1	0,0	14,1	0,9	2,5	5,2	0,0	8,6
Lyngbøvegen va-anlegg	2026	BY 104/22	59,5	66,5	0,0	66,5	10,3	10,3	15,6	30,3	66,5
Løvestakklien - Bøhmergt. va-anlegg	2027		IA	168,0	-0,1	167,9	28,0	49,3	17,3	24,9	119,6
Mjølkeråen - Kvernevik va-anlegg	2026	BY32/19	171,0	201,0	0,0	201,0	25,0	38,5	48,3	38,8	150,5
Munkebotn ny vannledning	2024	BR 132/21	14,0	14,0	0,0	14,0	2,2	4,3	0,0	0,0	6,5
Mynteviken va-anlegg	2025		5,0	26,0	0,0	26,0	0,3	7,8	16,5	0,0	24,6
Nedre Nygård del 1 va-anlegg	2024	UFGN 64-20	22,0	21,9	0,0	21,9	4,1	4,4	2,4	0,0	10,9
Nedre Nygård del 2 va-anlegg	2024		IA	19,1	0,0	19,1	2,9	6,0	10,2	0,0	19,1
Nordnesbakken- Haugevn. separer overvann	2023		IA	9,8	0,0	9,8	0,1	2,3	0,0	0,0	2,5
Nyhaugveien separer overvann	2022		IA	2,7	0,0	2,7	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1
Produksjon av vann	Løpende						15,0	5,0	5,0	0,0	25,0
Reinane vannledning	2023	BR 1346/20	15,0	15,0	0,0	15,0	1,7	0,0	0,0	0,0	1,7
Riplegården høydebasseng	2025		IA	15,9	0,0	15,9	5,0	5,0	0,7	0,0	10,7
Skjold - Fjøsanger samkjøringsledning	2027		IA	73,5	0,0	73,5	0,0	2,0	1,6	14,5	18,1
Skredderdalen dam	2025		IA	17,4	0,0	17,4	4,1	6,0	7,3	0,0	17,4
Stamskaret pumpestasjon uv-anlegg	2024		IA	10,0	0,0	10,0	0,0	3,8	0,0	0,0	3,8
Starefossvingen overvannsanlegg	2022		IA	1,8	0,0	1,8	0,3	0,0	0,0	0,0	0,3
Stendafjellet	2023	UFGN 23/21	32,6	32,6	0,0	32,6	2,5	0,0	0,0	0,0	2,5
Storavatnet dammer (Fyllingen)	2025	UFGN 14/22	45,5	45,5	0,0	45,5	10,3	7,1	28,1	0,0	45,5
Storediket (dammer)	2027		IA	30,0	0,0	30,0	5,0	5,0	5,0	5,0	20,0
Unneland avløpspumpestasjon	2023		IA	3,4	0,0	3,4	2,9	0,5	0,0	0,0	3,4
Øvre Smøråsvegen va-anlegg	2023		IA	8,7	0,0	8,7	0,2	2,0	0,0	0,0	2,2
Sum Vann og avløp				3 472,9	-0,1	3 472,8	295,1	478,1	814,5	625,2	2 212,9
Renovasjon											
Droningsvik deponi kommunal andel (50%)	2023		IA	0,9	0,0	0,9	0,9	0,0	0,0	0,0	0,9

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Beløp i mill. kr

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp						Økonomiplan				Sum 2023-26
	Ferdig år	Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjekt utgift	Ørem. fin.	Netto prosjekt utgift	2023	2024	2025	2026	
Etterdrift deponier	Løpende						0,9	0,9	0,0	0,0	1,8
Slettebakken avfallsdeponi	2025	BY 116/20	IA	420,7	0,0	420,7	100,8	143,5	138,2	0,0	382,5
Tjørnen deponi kommunal andel (50%)	2024		IA	0,9	0,0	0,9	0,0	0,9	0,0	0,0	0,9
Sum Renovasjon				422,5	0,0	422,5	102,5	145,3	138,2	0,0	386,1
Sum				3 897,2	-0,1	3 897,1	399,2	623,4	952,7	625,2	2 600,5

Øvrige

Beløp i mill. kr

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp						Økonomiplan				Sum 2023-26
	Ferdig år	Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjekt utgift	Ørem. fin.	Netto prosjekt utgift	2023	2024	2025	2026	
Næring											
Salg av eiendom / kapitalfrigjøring EBE	Løpende						0,5	0,5	0,5	0,5	2,0
Sum Næring				0,0	0,0	0,0	0,5	0,5	0,5	0,5	2,0
Sum				0,0	0,0	0,0	0,5	0,5	0,5	0,5	2,0

Gebyr og egenbetaling

Under er byrådetts forslag til avgifter, gebyrer og egenbetalinger for Bergen kommune i 2023.

Det gis en samlet oversikt over forslag til satser for avgifter, gebyrer og egenbetalinger knyttet til en del av de tjenester som Bergen kommune yter.

Gebyrpremissene finner man her:

[Premisser og gebyrregulativ 2023 for feiing og tilsyn](#)

[Premisser og gebyrregulativ 2023 for plan- og byggesaker](#)

[Premisser og gebyrregulativ 2023 for vann-, avløps- og slamgebyr](#)

Det er ikke utarbeidet premissdokument på renovasjon da satsene først blir oppdatert i forbindelse med tilleggsinnstillingen.

Gebyr og egenbetaling

Institusjonsopphold - sykehjem

Døgnopphold

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Korttidsopphold ved sykehjem	pr. døgn	180	180	0	0,0 % Satsen fastsettes i statsbudsjettet.
Maksimal egenbetaling sykehjem	pr. mnd	45 700	47 600	1 900	4,2 %

Dagopphold

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Dag-/nattopphold ved boavdeling i sykehjem	pr. dag / natt	100	100	0	0,0 % Satsen fastsettes i statsbudsjettet.

Fotpleie

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Fotpleie for beboere med vedtak om langtidsopphold på sykehjem	pr. behandling	83	86	3	3,6 % Gjelder kun beboere på langtidsopphold. Andre brukere betaler ordinære priser for fotpleie. Fotpleie for beboere på langtidsopphold som er rekvirert som et ledd i medisinsk behandling er gratis.

Frisør for beboere med vedtak om langtidsopphold på sykehjem:

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Klipp	pr. stk	172	179	7	4,1 % Gjelder kun beboere på langtidsopphold. Andre brukere betaler ordinære priser.
Permanent	pr. stk	615	640	25	4,1 % Gjelder kun beboere på langtidsopphold. Andre brukere betaler ordinære priser.
Vask og legg	pr. stk	172	179	7	4,1 % Gjelder kun beboere på langtidsopphold. Andre brukere betaler ordinære priser.

Institusjonsopphold - psykisk helse**Døgnopphold**

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Maksimal egenbetaling institusjon psykisk helse	pr. mnd	45 670	47 600	1 930	4,2 %

Hjemmebaserte tjenester**Aktivitetssenter for hjemmeboende eldre**

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
1 dag pr. uke	pr. mnd.	350	365	15	4,3 %

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2 dager pr. uke	pr. mnd.	700	730	30	4,3 %
3 dager pr. uke	pr. mnd.	1 050	1 095	45	4,3 %
4 dager pr. uke	pr. mnd.	1 400	1 460	60	4,3 %
5 dager pr. uke	pr. mnd.	1 750	1 825	75	4,3 %

Praktisk bistand

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Inntekt fra 222.954 til 334.431 (2-3G)	pr. time	256	266	10	3,9 % Oppdrag som ikke er avbestilt senest 1 døgn i forveien blir fakturert.
Inntekt fra 222.954 til 334.431 (2-3G)	Utgiftstak pr. mnd.	1 024	1 064	40	3,9 % Oppdrag som ikke er avbestilt senest 1 døgn i forveien blir fakturert.
Inntekt fra 334.432 til 445.908 (3-4G)	pr. time	455	474	19	4,2 % Oppdrag som ikke er avbestilt senest 1 døgn i forveien blir fakturert.
Inntekt fra 334.432 til 445.908 (3-4G)	Utgiftstak pr. mnd.	1 820	1 896	76	4,2 % Oppdrag som ikke er avbestilt senest 1 døgn i forveien blir fakturert.
Inntekt over 445.908 (over 4G)	pr. time	568	591	23	4,0 % Oppdrag som ikke er avbestilt senest 1 døgn i forveien blir fakturert.
Inntekt over 445.908 (over 4G)	Utgiftstak pr. mnd.	2 272	2 364	92	4,0 % Oppdrag som ikke er avbestilt senest 1 døgn i forveien blir fakturert.
Inntekt under 212.798 (2G)	pr. time	131	131	0	0,0 % Satsen fastsettes i statsbudsjettet. Oppdrag som ikke er avbestilt senest 1 døgn i forveien blir fakturert.
Inntekt under 212.798 (2G)	Utgiftstak pr. mnd.	131	131	0	0,0 % Satsen fastsettes i statsbudsjettet. Oppdrag som ikke er avbestilt senest 1 døgn i forveien blir fakturert.

Digital og mobil trygghetsalarm

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Inntekt over 222.954 (2G)	pr. mnd.	326	339	13	4,0 %
Inntekt under 222.954 (2G)	pr. mnd.	240	250	10	4,2 %

Betaling måltider

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Dessert	pr. stk.	7	12	5	71,4 %
Frokost servert i omsorgsboliger	pr. stk.	36	37	1	2,8 %
Kvelds servert i omsorgsboliger	pr. stk.	36	37	1	2,8 %
Lunch servert i omsorgsbolig	pr. stk.	36	37	1	2,8 %
Middag bragt til hjemmeboende	pr. stk.	66	86	20	30,3 %
Påslag for stor porsjon	pr. stk.	5	16	11	220,0 %
Varm middag servert i omsorgsbolig	pr. stk.	78	81	3	3,8 %
Varm middag servert i seniorsenter	pr. stk.	93	97	4	4,3 %

Diverse tjenester

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Egenandel for transport til/fra dagsentre og varig tilrettelagt arbeid for utviklingshemmede	pr. dag	36	37	1	2,8 % Utgiftstak pr. måned på kr. 411

Fysioterapitjenesten

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Fysioterapibehandling					Egenandeler for fysioterapibehandling utført av kommunale tjenester følger "Forskrift om stønad til dekning av utgifter til fysioterapi m.m" som fastsettes av Helse og omsorgsdepartementet.

Frisklivs- og mestringscenteret

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Ordinære kurs i regi av Frisklivs- og mestringscenteret.	pr kurs	539	561	22	4,1 % Individuell oppfølging til alle målgrupper, inkludert hjemmebesøk, er gratis - Kurs til barn/unge/familier og utsatte målgrupper er gratis

Tolketjenesten (Introduksjonscenteret for flyktninger)

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Reisetid for tolk ved oppmøteoppdrag		556	556	0	0,0 % Justeres etter salærforskriftens reisesats som fremmes i statsbudsjettet. 50% av salærsats.

Muntlig oversettelse

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Helge-/høytidsdager, påskeaften, og etter kl. 12.00 på pinse-, jul-, og nyttårsaften, samt onsdag før Skjærtorsdag		1 328	1 328	0	0,0 % Justeres etter salærsats som fremmes i statsbudsjettet. Minstesats ganger 1,5
Telefontolking	pr. time	886	886	0	0,0 % Justeres etter salærsats som fremmes i statsbudsjettet. Minstesats 1 time. 80% av salærsats.
Vanlige arbeidsdager	pr. time	886	886	0	0,0 % Justeres etter salærsats som fremmes i statsbudsjettet. Minstesats 1 time. 80% av salærsats.

Skriftlig oversettelse:

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Skriftlig oversettelse pr. A4-side (300 ord)	pr. A4-side (300 ord)	886	886	0	0,0 % Justeres etter salærsats som fremmes i statsbudsjettet. Oversettelse faktureres pr ord (868/300). Minstesats 100 ord
Tolking hos advokat, i retten, hos politi og UDI	pr. A4-side (300 ord)	886	886	0	0,0 % Justeres etter salærsats som fremmes i statsbudsjettet. Oversettelse faktureres pr ord (868/300). Minstesats 100 ord
Tolking hos Biltilsynet (teoriprøve) pr. oppdrag	pr. oppdrag	1 328	1 328	0	0,0 % Justeres etter salærsats som fremmes i statsbudsjettet.

Skjermtolking:

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Merknad
1. time		886	886	0	0,0 %	Justeres etter salærsats som fremmes i statsbudsjettet.
2. påfølgende pr. påbegynt 1/2-time		443	443	0	0,0 %	Justeres etter salærsats som fremmes i statsbudsjettet.

Foreldrebetaling SFO

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Merknad
Dagplass - pr. dag	Pris pr. dag	325	338	13	4,0 %	
Hel plass 1. trinn pr. mnd	Pris pr mnd	580	604	24	4,1 %	
Hel plass 2. - 4. trinn - pr. mnd	Pris pr. mnd.	2 830	2 945	115	4,1 %	
Matpenger SFO	Pris pr. mnd.	280	310	30	10,7 %	Gjelder ikke for morgen- og dagplass
Morgenplass - pr. mnd.	Pris pr. mnd.	1 060	1 106	46	4,3 %	
Redusert foreldrebetaling SFO	Pris pr. mnd.	0	0	0	0,0 %	Det finnes ulike moderasjonsordninger, se innbyggerhjelpen om redusert foreldrebetaling
Redusert plass 1. trinn - pr. mnd.	Pris pr. mnd	0	0	0	0,0 %	Redusert plass er gratis for barn på 1. trinn
Redusert plass 2. - 4. trinn - pr. mnd.	Pris pr. mnd.	2 250	2 341	91	4,0 %	

Foreldrebetaling kommunal barnehage

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Merknad
Delt halvdag (16,5 t/u)	Pris pr. mnd.	1 118	1 118	0	0,0 %	Pris 2022 er fra august. Satsen for 2023 fastsettes i statsbudsjettet.
Delt heldag (22,5 t/u)	Pris pr. mnd.	1 525	1 525	0	0,0 %	Pris 2022 er fra august. Satsen for 2023 fastsettes i statsbudsjettet.
Halvdagsplass (33 t/u)	Pris pr. mnd.	2 237	2 237	0	0,0 %	Pris 2022 er fra august. Satsen for 2023 fastsettes i statsbudsjettet.
Heldagsplass (41 t. eller mer pr. uke)	Pris pr. mnd.	3 050	3 050	0	0,0 %	Pris 2022 er fra august. Satsen for 2023 fastsettes i statsbudsjettet.
Matpenger kommunale barnehager	Pris pr. mnd.	280	310	30	10,7 %	
Redusert foreldrebetaling barnehage	Pris pr. mnd.	0	0	0	0,0 %	Det finnes ulike moderasjonsordninger, se innbyggerhjelpen om redusert foreldrebetaling

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Bergen kulturskole

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Egenandel for deltakelse i gruppe gitar		2 870	2 990	120	4,2 %
Egenandel for deltakelse i gruppe teater pr. år:		3 900	4 060	160	4,1 %
Egenandel for deltakelse i storgruppe sang og dans pr. år:		3 460	3 605	145	4,2 %
Egenandel pr. talentplass pr. år:		5 280	5 500	220	4,2 %
Friplass tildeles elever etter søknad fra familier med dokumentert skattbar inntekt under kr. 405.000		405 000	415 000	10 000	2,5 %
Instrumentleie		1 500	1 500	0	0,0 %
Lagenes egenandel for å motta dirigent til skolekorps, kor, orkester og andre lag for barn og unge 1 time pr uke hele skoleåret.		18 500	19 000	500	2,7 %
Ordinær elevplass pr. år		4 310	4 490	180	4,2 % Søskenmoderasjon gis i form av 25% reduksjon i egenandelen fra og med søsken nr 2
Ordinær elevplass pr. år piano		5 030	5 240	210	4,2 %
Voksne elever, lag og organisasjoner for voksne og institusjoner ved kjøp av tjenester		Kostpris	Kostpris		Kostpris

Stemmemyren, Slåtthaug og Åstveit svømmehaller

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Enkeltbillett barn (f.o.m 4 år t.o.m 12 år)	Pris pr. billett	40	40	0	0,0 %
Enkeltbillett honnør	Pris pr. billett	60	64	4	6,7 %
Enkeltbillett ungdom (f.o.m 13 år t.o.m 19 år) / honnør	Pris pr. billett	60	60	0	0,0 %
Enkeltbillett voksne	Pris pr. billett	110	118	8	7,3 %
Familiebillett (2 v + 2 barn)	Pris pr. familiebillett	210	210	0	0,0 %
Halvårskort Barn	Pris pr. halvårskort	930	930	0	0,0 %
Halvårskort honnør	Pris pr. halvårskort	1 400	1 503	103	7,4 %
Halvårskort ungdom	Pris pr. halvårskort	1 400	1 400	0	0,0 %
Halvårskort Voksne	Pris pr. halvårskort	2 350	2 524	174	7,4 %
Klippekort barn (12 klipp)	Pris pr. klippekort	400	400	0	0,0 %
Klippekort honnør (12 klipp)	Pris pr. klippekort	600	644	44	7,3 %

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Klippekort ungdom (12 klipp)	Pris pr. klippekort	600	600	0	0,0 %
Klippekort voksne (12 klipp)	Pris pr. klippekort	1 100	1 181	81	7,4 %
Årskort Barn	Pris pr. årskort	1 600	1 600	0	0,0 %
Årskort honnør	Pris pr. årskort	2 400	2 577	177	7,4 %
Årskort ungdom	Pris pr. årskort	2 400	2 400	0	0,0 %
Årskort Voksne	Pris pr. årskort	4 000	4 296	296	7,4 %

ADO arena

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Avtalegiro barn pr. mnd.	Pris pr. mnd.	208	208	0	0,0 % 12 mnd. bindingstid
Avtalegiro ungdom pr. mnd.	Pris pr. mnd.	250	250	0	0,0 % 12 mnd. bindingstid
Avtalegiro voksne pr. mnd.	Pris pr. mnd.	410	440	30	7,3 % 12 mnd. bindingstid
Billett for barn (4 – 12) - helg	Pris pr. billett	80	80	0	0,0 %
Billett for barn (4 – 12) - hverdag	Pris pr. billett	70	70	0	0,0 % Uti til lunsj - 35 kr hverdager kl 11-14
Billett for voksne - helg	Pris pr. billett	150	161	11	7,3 %
Billett for voksne - hverdag	Pris pr. billett	130	140	10	7,7 % Uti til lunsj - 70 kr hverdager kl. 11-14
Billett småbarn 0 – 3 år (inkl. bleie)	Pris pr. billett	40	40	0	0,0 % Uti til lunsj - 20 kr hverdager kl. 11-14
Billett ungdom (13 – 19) - helg	Pris pr. billett	90	90	0	0,0 %
Billett ungdom (13 – 19) - hverdag	Pris pr. billett	80	80	0	0,0 % Uti til lunsj - 40 kr hverdager kl 11-14
Familiebillett (2 + 2) – helg + 60 per ekstra barn	Pris pr. familiebillett	350	350	0	0,0 %
Familiebillett (2 + 2) – hverdag + 60 per ekstra barn	Pris pr. familiebillett	310	310	0	0,0 % Uti til lunsj - 150 kr (2+2) + 25 kr pr ekstra barn hverdager kl. 11-14, endres ikke
Halvårskort barn	Pris pr. halvårskort	1 500	1 500	0	0,0 %
Halvårskort ungdom	Pris pr. halvårskort	1 800	1 800	0	0,0 %
Halvårskort voksne	Pris pr. halvårskort	3 000	3 222	222	7,4 %
Uti til lunsj halvårskort voksne	Pris pr. halvårskort	1 250	1 250	0	0,0 % Gjelder hverdager 11-14
Uti til lunsj årskort voksne	Pris pr. årskort	2 000	2 000	0	0,0 % Gjelder hverdager 11-14
Verdikort 12 besøk - barn	Pris pr. verdikort	700	700	0	0,0 % Varighet 1 år
Verdikort 12 besøk – ungdom	Pris pr. verdikort	800	800	0	0,0 % Varighet 1 år
Verdikort 12 besøk - voksne	Pris pr. verdikort	1 250	1 342	92	7,4 % Varighet 1 år
Verdikort 25 besøk - barn	Pris pr. verdikort	1 400	1 400	0	0,0 % Varighet 1 år
Verdikort 25 besøk – ungdom	Pris pr. verdikort	1 600	1 600	0	0,0 % Varighet 1 år
Verdikort 25 besøk - voksne	Pris pr. verdikort	2 400	2 577	177	7,4 % Varighet 1 år
Årskort barn	Pris pr. årskort	2 500	2 500	0	0,0 %

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Årskort ungdom	Pris pr. årskort	3 000	3 000	0	0,0 %
Årskort voksne	Pris pr. årskort	4 920	5 284	364	7,4 %

Nordnes sjøbad

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Enkeltbillett barn (f.o.m 4 år t.o.m 12 år)	Pris pr. billett	35	35	0	0,0 %
Enkeltbillett ungdom (f.o.m 13 år t.o.m 19 år) / honnør	Pris pr. billett	50	50	0	0,0 %
Enkeltbillett voksne	Pris pr. billett	90	97	7	7,8 %
Familiebillett (2 v + 2 barn)	Pris pr. familiebillett	190	190	0	0,0 %
Klippekort barn (12 klipp)	Pris pr. klippekort	350	350	0	0,0 %
Klippekort honnør (12 klipp)	Pris pr. klippekort	500	537	37	7,4 %
Klippekort ungdom (12 klipp)	Pris pr. klippekort	500	500	0	0,0 %
Klippekort voksne (12 klipp)	Pris pr. klippekort	850	913	63	7,4 %
Sesongkort barn	Pris pr. sesong	480	480	0	0,0 %
Sesongkort honnør	Pris pr. sesong	740	795	55	7,4 %
Sesongkort ungdom	Pris pr. sesong	720	720	0	0,0 %
Sesongkort voksne	Pris pr. sesong	1 200	1 289	89	7,4 %

Slåtthaug kunstisbane/Bergenshallen (kunstisanlegg)

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Barn	Pris pr. billett	30	30	0	0,0 % * I Bergenshallen vil det kun være betaling i helger og ferier.
Familiebillett (2 v + 2 barn)	Pris pr. familiebillett	120	120	0	0,0 % * I Bergenshallen vil det kun være betaling i helger og ferier.
Klippekort barn (12 klipp)	Pris pr. klippekort	300	300	0	0,0 % * I Bergenshallen vil det kun være betaling i helger og ferier.
Klippekort honnør (12 klipp)	Pris pr. klippekort	300	322	22	7,3 % * I Bergenshallen vil det kun være betaling i helger og ferier.
Klippekort voksne (12 klipp)	Pris pr. klippekort	615	660	45	7,3 % * I Bergenshallen vil det kun være betaling i helger og ferier.
Voksne	Pris pr. billett	60	64	4	6,7 % * I Bergenshallen vil det kun være betaling i helger og ferier.

Bergen offentlige bibliotek

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Kort 1. gang (jfr. bibl.l.)		0	0	0	0,0 % Folkebibliotekloven §1
Lån av bøker (jfr. bibl.l.)		0	0	0	0,0 % Folkebibliotekloven §1

Gebyr/overdagspenger:

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Barn 1. purring		10	10	0	0,0 %
Barn 2. purring		20	20	0	0,0 %
Barn 3. purring		30	30	0	0,0 %
Voksne 1. purring		50	50	0	0,0 %
Voksne 2. purring		100	100	0	0,0 %
Voksne 3. purring		200	200	0	0,0 %

Mistet kort:

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Glemt kort		0	0	0	0,0 % Gebyret strykes
Nytt kort voksne		0	0	0	0,0 % Gebyret strykes

Kirkelig fellesråd

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Festeavgift for familiegravsted pr kvm pr år		153	159	6	3,9 % Familiegravsted er et gravsted med mer enn to kistegraver.
Festeavgift for reservert kistegrav		13 645	14 200	555	4,1 % For reservert kistegrav og urnegrav i navnet minnelund ved siden av ny frigrav betales det festeavgift i 20 år. De to gravene utgjør til sammen ett gravsted. Utenbys boende må betale festeavgift i fredningstiden.

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Merknad
Festeavgift for reservert urnegrav i navnet minnelund		5 308	5 520	212	4,0 %	For reservert kistegrav og urnegrav i navnet minnelund ved siden av ny frigrav betales det festeavgift i 20 år. De to gravene utgjør til sammen ett gravsted. Utenbys boende må betale festeavgift i fredningstiden.
Kremasjonsavgift - utenbys boende		4 841	5 038	197	4,1 %	
Leie av seremonirom - innenbys boende		1 480	1 540	60	4,1 %	
Leie av seremonirom - utenbys boende		2 962	3 080	118	4,0 %	

Festeavgift pr år frigraver etter fredningstid og ved fornying av festeavtaler:

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Merknad
Kistegrav		682	710	28	4,1 %	Utenbys boende må betale festeavgift i fredningstiden.
Urnegrav		531	553	22	4,1 %	Utenbys boende må betale festeavgift i fredningstiden.
Urnegrav i navnet minnelund og utenbys boende i anonym urnegrav		265	276	11	4,2 %	Utenbys boende må betale festeavgift i fredningstiden.

Avgift for grav i navnet minnelund

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Merknad
Andel av minnesmerke og andel årlig stell i 20 år		3 352	3 488	136	4,1 %	Ny i 2021*, For første navneplate, gravens andel av minnesmerket og for andel av stell av minnelunden i 20 år. Gravferdsloven § 21 2 ledd. Lovvedtak 130 med grunnlag i Prop. 86 L (20019-2020)

Utleie av byrom

Leie av Torgallmenningen

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Kommersielt arrangement	Kr.	0	30 000	30 000	0,0 % Ny prisstruktur
Marked maxpris	Kr.	0	24 000	24 000	0,0 % Ny prisstruktur
Marked minimumspris	Kr.	0	12 000	12 000	0,0 % Ny prisstruktur
Større kulturarrangement	Kr.	15 000	15 000	0	0,0 %

Leie av Festplassen

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Kommersielt arrangement	Kr.	25 000	25 000	0	0,0 %
Marked maxpris	Kr.	0	16 000	16 000	0,0 % Ny prisstruktur
Marked minimumspris	Kr.	0	8 000	8 000	0,0 % Ny prisstruktur
Profiling, halv plass	Kr.	10 000	10 000	0	0,0 %
Profiling, hele plassen	Kr.	15 000	20 000	5 000	33,3 % Økning grunnet ny prisstruktur
Profiling, småsalg /enkelt stand 3*3	Kr.	0	5 000	5 000	0,0 % Ny prisstruktur
Større kulturarrangement	Kr.	10 000	10 000	0	0,0 %

Leie av Vågsallmenningen

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Kommersielt arrangement	Kr.	20 000	15 000	-5 000	-25,0 % Ny prisstruktur
Marked maxpris	Kr.	0	8 000	8 000	0,0 % Ny prisstruktur
Marked maxpris	Kr.	0	4 000	4 000	0,0 % Ny prisstruktur
Marked minimumspris	Kr.	0	4 000	4 000	0,0 % Ny prisstruktur
Marked minimumspris	Kr.	0	2 000	2 000	0,0 % Ny prisstruktur
Profiling, halv plass	Kr.	5 000	5 000	0	0,0 %
Profiling, hele plassen	Kr.	8 000	8 000	0	0,0 %
Profiling, småsalg /enkelt stand 3*3	Kr.	0	2 500	2 500	0,0 % Ny prisstruktur
Større kulturarrangement	Kr.	8 000	8 000	0	0,0 %

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Leie av Tårnplass

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Kommersielt arrangement	Kr.	10 000	10 000	0	0,0 %
Profilering, halv plass	Kr.	2 500	2 500	0	0,0 %
Profilering, hele plassen	Kr.	5 000	5 000	0	0,0 %
Profilering, småsalg /enkelt stand 3*3	Kr.	0	1 500	1 500	0,0 % Ny prisstruktur
Større kulturarrangement	Kr.	5 000	5 000	0	0,0 %

Parker indre sone *

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Kommersielt arrangement	Kr.	25 000	25 000	0	0,0 %
Marked maxpris	Kr.	0	4 000	4 000	0,0 % Ny prisstruktur
Marked minimumspris	Kr.	0	2 000	2 000	0,0 % Ny prisstruktur
Større kulturarrangement	Kr.	12 000	12 000	0	0,0 %

Arealleie ytre sone

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Kommersielt arrangement	Kr.	8 000	8 000	0	0,0 %
Marked maxpris	Kr.	0	3 500	3 500	0,0 % Ny prisstruktur
Marked minimumspris	Kr.	0	1 500	1 500	0,0 % Ny prisstruktur
Profilering, halv plass	Kr.	3 000	3 000	0	0,0 %
Profilering, hele plassen	Kr.	5 000	5 000	0	0,0 %
Profilering, stand 3X3	Kr.	1 500	1 500	0	0,0 %
Større kulturarrangement	Kr.	4 000	4 000	0	0,0 %

Parker ytre sone *

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Kommersielt arrangement	Kr.	10 000	10 000	0	0,0 %
Marked maxpris	Kr.	0	3 500	3 500	0,0 % Ny prisstruktur

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Marked minimumspris	Kr.	0	1 500	1 500	0,0 % Ny prisstruktur
Større kulturarrangement	Kr.	8 000	8 000	0	0,0 %

Møllendal Allmenning

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Vask av paviljong Møllendal allmenning lørdag - søndag	Kr.	0	5 500	5 500	0,0 % Ny prisstruktur
Vask av paviljong Møllendal allmenning mandag - fredag	Kr.	2 500	3 000	500	20,0 %

Fana Amfi

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Vask av Scenehus lørdag-søndag	Kr.	5 000	5 500	500	10,0 %
Vask av Scenehus mandag-fredag	Kr.	2 500	3 000	500	20,0 %

Annet

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Foodtrucks helgepris	Kr.	0	3 000	3 000	0,0 % Ny prisstruktur
Foodtrucks helårskontrakt	Kr.	0	25 000	25 000	0,0 % Ny prisstruktur
Foodtrucks prøveperiode 7 dager	Kr.	0	1 000	1 000	0,0 % Ny prisstruktur
Foodtrucks sommersesong 1/4-30/9	Kr.	15 000	15 000	0	0,0 %
Foodtrucks ukespris	Kr.	0	5 000	5 000	0,0 % Ny prisstruktur
Foodtrucks vintersesong 1/10-31/03	Kr.	15 000	15 000	0	0,0 %
Juletre salg 9/12-23/12	Kr.	4 000	4 000	0	0,0 %

Leie av Torget

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Marked maxpris	Kr.	0	10 000	10 000	0,0 % Ny prisstruktur

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Marked minimumpris	Kr.	0	5 000	5 000	0,0 % Ny prisstruktur
Profilering, småsalg /enkelt stand 3*3	Kr.	0	500	500	0,0 % Ny prisstruktur
Større kulturarrangement	Kr.	0	10 000	10 000	0,0 % Ny prisstruktur

Leie av Bryggen

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Marked maxpris	Kr.	0	8 000	8 000	0,0 % Ny prisstruktur
Marked minimum	Kr.	0	4 000	4 000	0,0 % Ny prisstruktur

Leie Byfjell

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Større kulturarrangement	Kr.	0	10 000	10 000	0,0 % Ny prisstruktur

Nygårdsparken Paviljong

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Vask av paviljong Nygårdsparken lørdag - søndag	Kr.	0	5 500	5 500	0,0 % Ny prisstruktur
Vask av paviljong Nygårdsparken mandag - fredag	Kr.	0	3 000	3 000	0,0 % Ny prisstruktur

Utleie av gategrunn til uteservering

Helårsleie

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Indre kjerne, m/ skjenkebevilling	Kr. pr.m2	2 285	2 378	93	4,1 %
Indre kjerne, u/ skjenkebevilling	Kr. pr.m2	1 850	1 925	75	4,1 %
Sentrum m/ skjenkebevilling	Kr. pr.m2	2 067	2 151	84	4,1 %

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Sentrum u/ skjenkebevilling	Kr. pr.m2	1 672	1 740	68	4,1 %
Utenfor sentrum, m/skjenkebevilling	Kr. pr.m2	1 649	1 716	67	4,1 %
Utenfor sentrum, u/skjenkebevilling	Kr. pr.m2	1 426	1 484	58	4,1 %

Halvårsleie

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Indre kjerne, m/ skjenkebevilling	Kr. pr.m2	1 597	1 662	65	4,1 %
Indre kjerne, u/ skjenkebevilling	Kr. pr.m2	1 297	1 350	53	4,1 %
Sentrum m/ skjenkebevilling	Kr. pr.m2	1 444	1 503	59	4,1 %
Sentrum u/ skjenkebevilling	Kr. pr.m2	1 174	1 222	48	4,1 %
Utenfor sentrum, m/skjenkebevilling	Kr. pr.m2	1 158	1 205	47	4,1 %
Utenfor sentrum, u/skjenkebevilling	Kr. pr.m2	1 000	1 041	41	4,1 %

Leie av kommunal grunn, riggleie

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Leie kommunal grunn, indre by	Kr. pr m2 pr. dag	5	5	0	0,0 %
Leie kommunal grunn, ytre by	Kr. pr m2 pr. dag	2	2	0	0,0 %

Gebyr i hht. Ledningsforskriften

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Annet arbeid etter avtale, pr time	Kr.	550	550	0	0,0 %
Utført kontroll	Kr.	1 200	1 200	0	0,0 %
Utstedelse av arbeidsvarsling	Kr.	1 200	1 200	0	0,0 %
Utstedelse av tillatelse	Kr.	2 000	2 000	0	0,0 %

Parkeringsavgift på kommunal gateparkering

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Avgiftsplasser i boligsonen og utenfor selve sentrumskjernen	Kr.	28	30	2	7,1 %
Avgiftsplasser i sentrale strøk med maks to timers parkering	Kr.	41	45	4	9,8 %
Ekspress avgiftsplasser i de mest sentrale gatene med maks en times parkering	Kr.	55	60	5	9,1 %

Boligsoneparkering

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Besøksparkering elbiler i boligzone 12-30. pr. time	Kr.	10,00	16,50	6,50	65,0 % Elbiler får 25 % rabatt i forhold til fossilbiler
Besøksparkering fossilbiler i boligzone 12-30. pr. time	Kr.	20	22	2	10,0 %
Bil 1 sone 12-30, pr mnd	Kr.	380	400	20	5,3 % Elbiler får 25 % rabatt
Bil 1 sone 1-8, pr mnd	Kr.	506	530	24	4,7 % Elbiler får 25 % rabatt
Bil 2 sone 12-30, pr mnd	Kr.	570	600	30	5,3 % Innvilges etter særskilt dispensasjon
Bil 2 sone 1-8, pr mnd	Kr.	759	795	36	4,7 % Innvilges etter særskilt dispensasjon
Midlertidig parkering for håndverkere i en boligzone, pr. dag	Kr.	115	120	5	4,3 % Elbiler får 50 % rabatt
Midlertidig parkering for håndverkere i en boligzone, pr. måned	Kr.	1 840	1 920	80	4,3 % Elbiler får 50 % rabatt
Midlertidig parkering for håndverkere i en boligzone, pr. uke	Kr.	460	480	20	4,3 % Elbiler får 50 % rabatt
Parkering for næringsdrivende og offentlige tjenesteutøvere i Boligzone. Boligzone 1-8 og 16-29, pr. mnd	Kr.	1 400	1 450	50	3,6 %
Parkeringsanlegg, med tilgang lading, pr mnd	Kr.	1 423	1 485	62	4,4 %
Parkeringsanlegg, pr mnd	Kr.	1 093	1 140	47	4,3 %

Private planforslag

For utfyllende informasjon om plangebyrer, se [premisser for gebyrregulativ for 2023 for byggesak, private planer, oppmålingsforretninger og eierseksjonering](#)

§ 1-4 Gebyrbortfall ved kommunens fristoversittelse

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Merknad
0159 - Reduksjon av plangebyr som følge av ikke overholdt frist på 12 uker						Gjelder ved fristoverskridelse på 12 uker fra planforslag mottas. Frist kan forlenges med tid medgått til supplering av mangler i planforslaget. Ved avtalt ny frist beregnes reduksjon etter ny frist.

§ 2-1 Reguleringsplan, detaljregulering. Det fastsettes gebyr etter planområdets areal:

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2023-214 - For plan med totalt areal fra 0 m ² inntil 20 000 m ²	Kr.	315 390	386 260	70 870	22,5 %	
2023-215 - For arealer over 20 000 m ² betales et tillegg per 1000 m ²	Kr.	2 170	2 260	90	4,1 %	

§ 2-1 Reguleringsplan, detaljregulering. Det fastsettes følgende tilleggsgebyr for bebyggelse/bruksareal (BRA)

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2023-216 - For hver 100 m ² nytt bruksareal (BRA) inntil 100 000 m ²	Kr.	2 540	2 650	110	4,3 %	
2023-217 - For hver 100 m ² eksisterende bruksareal (BRA) som endrer formål, inntil 50 000 m ²	Kr.	1 270	1 330	60	4,7 %	

§ 2-1 Reguleringsplan, detaljregulering. Ny behandling av revidert planforslag

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2023-218 - Dersom et planforslag har vært avvist av kommunen eller er trukket av forslagsstiller, og nytt revidert planforslag innenfor det samme planområdet framlegges	Kr.	0	0	0	0,0 %	Gebyret fastsettes til 100% av ordinært gebyr.

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
-------	-------	-----------	-----------	--------------	---------------------

til ny behandling, skal det betales gebyr for det reviderte planforslaget.

§ 2-2 Endringer av reguleringsplan etter forenklet prosess

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
-------	-------	-----------	-----------	--------------	---------------------

2023-222 - For planareal fra 0 m ² inntil 5 000 m ²	Kr.	37 170	38 690	1 520	4,1 %
2023-223 - For plan med totalt areal fra og med 5 000 m ²	Kr.	70 040	72 900	2 860	4,1 %

§ 2-2 Endringer av reguleringsplan etter forenklet prosess. For endringer etter forenklet prosess skal det også fastsettes tilleggsgebyr for bebyggelse:

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
-------	-------	-----------	-----------	--------------	---------------------

2023-226 - For hver 100 m ² nytt bruksareal (BRA)	Kr.	2 540	2 650	110	4,3 %
2023-227 - For hver 100 m ² eksisterende bruksareal (BRA) som endrer formål, inntil 50 000 m ²	Kr.	1 270	1 330	60	4,7 %

§ 2-3 Tilleggsgebyr for saker som skal konsekvensutredes

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
-------	-------	-----------	-----------	--------------	---------------------

2023-231A - Detaljregulering med planprogram og konsekvensutredning, jf. forskrift om KU § 6, vedlegg I.	Kr.	166 980	173 780	6 800	4,1 %
2023-231B - Detaljregulering med konsekvensutredning jf. forskrift om KU § 8, vedlegg II.	Kr.	121 880	126 850	4 970	4,1 %

§ 2-4 Veiledningsmøter og oppstartsmøter med påfølgende arbeidsmøter

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-250 - Veiledningsmøte, per møte.	Kr.	15 150	19 890	4 740	31,3 %
2023-251 - Avklaringsmøte i forbindelse med oppstart av endring av reguleringsplan etter forenklet behandling	Kr.	0	39 630	39 630	0,0 %
2023-251 - Avklaringsmøte i forbindelse med oppstart av endring av reguleringsplan etter forenklet behandling	Kr.	0	39 630	39 630	0,0 %
2023-251 - Avklaringsmøte i forbindelse med oppstart av endring av reguleringsplan etter forenklet behandling	Kr.	0	39 630	39 630	0,0 %
2023-251 - Avklaringsmøte i forbindelse med oppstart av endring av reguleringsplan etter forenklet behandling	Kr.	0	0	0	0,0 %
2023-251 - Avklaringsmøte i forbindelse med oppstart av endring av reguleringsplan etter forenklet behandling	Kr.	0	0	0	0,0 %
2023-251 - Avklaringsmøte i forbindelse med oppstart av endring av reguleringsplan etter forenklet behandling	Kr.	0	39 630	39 630	0,0 %
2023-252 - Oppstartsmøte detaljregulering, jf. § 12-11 med påfølgende arbeidsmøter.	Kr.	45 840	59 670	13 830	30,2 %

§ 2-5 Tilleggsgebyr ved endring av planforslag

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-271 - Tilleggsgebyr ved endring av planforslag	Kr.	0	0	0	0,0 % Dersom en forslagstiller på eget initiativ foretar vesentlige endringer av et komplett planforslag etter at det er innsendt for behandling, ilegges det et tilleggsgebyr på 25% av beregnet gebyr.

§ 2-6-1 Avslutning av sak før gjennomført oppstartsmøte etter Plan- og bygningsloven § 12-8

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2023-261A - Gebyr for plansaker hvor Plan- og bygningsetaten beslutter at initiativet skal stoppes, eller saken blir trukket før oppstartsmøtet er gjennomført.	Kr.	21 950	22 850	900	4,1 %	

§ 2-6-2 Avslutning av sak etter at planforslag er mottatt av kommunen

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2023-262A - Avslutning av sak etter at planforslag er mottatt	Kr.	0	0	0	0,0 %	Saksbehandlingsgebyret fastsettes til 50% av ordinært gebyr når planforslaget trekkes tilbake av forslagsstiller før utlegging til offentlig ettersyn.

§ 2-6-4 Gebyr ved avslag etter Plan- og bygningsloven § 12-11

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2023-261C - For plansaker etter § 12-11 hvor kommunen avgjør at saken ikke legges ut til offentlig ettersyn, betales fullt gebyr.	Kr.	0	0	0	0,0 %	Gebyret fastsettes til 100% av ordinært gebyr.

§ 2-7 Unntak fra gebyr

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2023-211 - Private planforslag etter § 12-3, 2. ledd unntas fra gebyrberegning dersom forslagsstiller har som oppgave å ivareta offentlige interesser og tiltaket skal finansieres med bevilgninger fra stat eller kommune eller med lån med statlig eller kommunal garanti.	Kr.					

§ 2-1 Reguleringsplan, detaljregulering

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Plan- og bygningsloven §§ 12-3, 12-10, 12-11 og 12-14. Behandling av planforslag belastes med gebyr, minimum kr 384 530 og maksimum kr 2 079 260). I tillegg til gebyr for behandling av planforslag betales: • gebyr for veiledningsmøte og oppstartmøte med påfølgende arbeidsmøter • eventuell behandling av konsekvensutredning med eller uten planprogram.					
Plan- og bygningsloven §§ 12-3, 12-10, 12-11 og 12-14. Behandling av planforslag belastes med gebyr, minimum kr 384 530 og maksimum kr 2 079 260). I tillegg til gebyr for behandling av planforslag betales: • gebyr for veiledningsmøte og oppstartmøte med påfølgende arbeidsmøter • eventuell behandling av konsekvensutredning med eller uten planprogram.					
Plan- og bygningsloven §§ 12-3, 12-10, 12-11 og 12-14. Behandling av planforslag belastes med gebyr, minimum kr 384 530 og maksimum kr 2 079 260). I tillegg til gebyr for behandling av planforslag betales: • gebyr for veiledningsmøte og oppstartmøte med påfølgende arbeidsmøter					

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
<ul style="list-style-type: none"> • eventuell behandling av konsekvensutredning med eller uten planprogram. 					
Plan- og bygningsloven §§ 12-3, 12-10, 12-11 og 12-14.			0		
Behandling av planforslag belastes med gebyr, minimum kr 384 530 og maksimum kr 2 079 260). I tillegg til gebyr for behandling av planforslag betales: <ul style="list-style-type: none"> • gebyr for veiledningsmøte og oppstartmøte med påfølgende arbeidsmøter • eventuell behandling av konsekvensutredning med eller uten planprogram. 					
Plan- og bygningsloven §§ 12-3, 12-10, 12-11 og 12-14.			0		
Behandling av planforslag belastes med gebyr, minimum kr 384 530 og maksimum kr 2 079 260). I tillegg til gebyr for behandling av planforslag betales: <ul style="list-style-type: none"> • gebyr for veiledningsmøte og oppstartmøte med påfølgende arbeidsmøter • eventuell behandling av konsekvensutredning med eller uten planprogram. 					
Plan- og bygningsloven §§ 12-3, 12-10, 12-11 og 12-14.					
Behandling av planforslag belastes med gebyr, minimum kr 386 260 og maksimum kr 2 088 880.					I tillegg til gebyr for behandling av planforslag betales: <ul style="list-style-type: none"> • gebyr for veiledningsmøte og oppstartmøte med påfølgende arbeidsmøter • eventuell behandling av konsekvensutredning med eller uten planprogram.

§ 2-6-3 Avslutning av sak som følge av manglende oppfølging fra forslagstiller.

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-263A - Gebyr ved avslutning av planinitiativ/prosess		0	0	0	0,0 % Variabelt gebyr - Dersom planoppstart ikke er dokumentert kunngjort innen 6 måneder etter gjennomført oppstartsmøte, avsluttes saken og nytt oppstartsmøte må avholdes før kunngjøring av planoppstart.

Bygge- og delesaker

For utfyllende informasjon om bygge- og delesaksgebyrer, se [premisser for gebyrregulativ for 2023 for byggesak, private planer, oppmålingsforretninger og eierseksjonering](#)

§ 1-5-2 Særskilt vurdering av gebyr etter § 1-5-1

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-116A - Gebyr beregnet til kr. 1,2 mill. eller over, skal vurderes særskilt etter § 1-5-1		0	0	0	0,0 %
2023-116B - Gebyr beregnet til under kr. 1,2 mill. kan vurderes særskilt etter § 1-5-1		0	0	0	0,0 %

§ 3-1-2 Søknader eller forespørsler som trekkes, returneres eller avvises

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Søknader eller forespørsler som trekkes, returneres eller avvises	Kr.	0	0	0	0,0 % Det kreves gebyr for søknader eller forespørsler som gir svar på om tiltaket er søknadspliktig/ikke søknadspliktige og for søknader som avvises eller trekkes. Se § 3-20

§ 3-1-3 Søknader som fører til avslag

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Søknader som fører til avslag	Kr.	0	0	0	0,0 % Ved avslag fastsettes 100% gebyr av ordinært gebyr.

§ 3-1-4 Klimarabatt

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-340A - Klimarabatt	Kr.	0	0	0	0,0 % 25% rabatt, se gebyrpremisser/mouseover for utfyllende forklaring

2023-340A - Klimarabatt

For byggesaker jf §§ 3-2 og 3-4 med mer enn 50% reduksjon i klimagassutslipp sammenlignet med referansebygget etter TEK 17 gis det en rabatt på 25% av byggesaksgebyret. (Se kommunens veileder for klimagassberegninger). Det beregnes ikke rabatt av gebyr for dispensasjoner. Kommunen kan etterfakturere beløp tilsvarende gitt rabatt dersom tiltaket ikke gjennomføres som beskrevet, eller i drift likevel ikke tilfredsstillende kriteriene for rabatt.

§ 3-1-5 Maksimalt gebyr per byggesak

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-3266 - Maksimalt byggesaksgebyr per byggesak er kr 1 200 000.	Kr.	1 200 000	1 200 000	0	0,0 % En byggesak kan være delt opp i flere søknader. Så lenge alle søknadene er innsendt i løpet av en uke vil maksimalt byggesaksgebyr per byggesak anvendes etter § 3-1-5 og særlig vurdering etter § 1-5-2. Søknadene må være innenfor samme delfelt i en reguleringsplan. Dersom området er uregulert må søknadene ha en naturlig sammenheng.

§ 3-2 Ny bebyggelse og endring og/eller ombygging av eksisterende bebyggelse

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-310 - 0 – 100 m ²	Kr.	10 000	10 410	410	4,1 %
2023-311 - Over 100 – 200 m ²	Kr.	20 000	20 820	820	4,1 %
2023-312 - Over 200 – 600 m ²	Kr.	35 000	36 430	1 430	4,1 %
2023-313 - Over 600 – 1000 m ²	Kr.	50 000	52 040	2 040	4,1 %
2023-314 - Over 1000 m ²	Kr/m ²	50	50	0	0,0 %
2023-315 - I tillegg til satsene ovenfor skal det for nye boenheter beregnes gebyr per nye boenhet, uansett antall.	Kr.	10 000	10 410	410	4,1 %
Bestemmelsen gjelder for boliger, nøst, garasjer, carporter, uthus, industribygg, næringsbygg, tjenesteyting, konstruksjoner, anlegg, midlertidige tiltak, bruksendring m.m. Det beregnes et gebyr per tiltak/frittstående bygning.	Kr.		0		Det beregnes ikke tilleggsgebyr når søknad om oppføring av bygning også inkluderer parkering/mur/ skjæring/ fylling/ utomhusanlegg som er en forutsetning for oppføring av bygningen, og som søkes om samtidig som oppføring av bygningen. Se § 3-1-5 Maksimalt gebyr. For nye boenheter, beregnes gebyr etter areal og med et tilleggsgebyr for hver nye boenhet.

Bestemmelsen gjelder for boliger, nøst, garasjer, carporter, uthus, industribygg, næringsbygg, tjenesteyting, konstruksjoner, anlegg, midlertidige tiltak, bruksendring m.m. Det beregnes et gebyr per tiltak/frittstående bygning.

Det beregnes ikke tilleggsgebyr når søknad om oppføring av bygning også inkluderer parkering/mur/ skjæring/ fylling/ utomhusanlegg som er en forutsetning for oppføring av bygningen, og som søkes om samtidig som oppføring av bygningen. Se § 3-1-5 Maksimalt gebyr. For nye boenheter, beregnes gebyr etter areal og med et tilleggsgebyr for hver nye boenhet.

§ 3-3 Driftsbygninger i landbruket

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-321 - Driftsbygninger i landbruket 0 – 1000 m ²	Kr.	16 960	17 660	700	4,1 %
2023-321A - Driftsbygninger i landbruket over 1000 m ²	Kr/m ²	50	50	0	0,0 %

§ 3-4 Fasadeendring, reparasjon og endring

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-381 - Fasadeendring, reparasjon eller endring på småhus (frittliggende enebolig, tomannsbolig, rekkehus, kjedehus, 3-mannsbolig og 4-mannsbolig).	Kr.	7 400	7 710	310	4,2 % Det gebyrlegges per bygg.
2023-382 - Fasadeendring per fasade, reparasjon eller endring på større bygninger.	Kr.	12 000	12 490	490	4,1 %
Det beregnes gebyr etter denne bestemmelsen når det ikke kan beregnes gebyr etter § 3-2. Når fasadeendringer gjelder flere eiendommer, beregnes gebyr for hver eiendom	Kr.		0		

§ 3-5 Riving

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-3101 - 0 – 100 m ²	Kr.	5 900	6 460	560	9,5 %
2023-3102 - Over 100 m ² – 1000 m ²	Kr.	8 800	9 160	360	4,1 %
2023-3103 - Over 1000 m ²	Kr.	12 000	12 490	490	4,1 %
Samlet areal per bygning/del av bygning utgjør gebyrgrunnlaget. Når det ikke er mulig å fastsette areal som f.eks. pipe, mur m.m. beregnes gebyr etter laveste pris per tiltak.	Kr.		0		

§ 3-6 Sammenføring av bruksenheter

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-3111 - Sammenføring av bruksenheter pr enhet etter sammenføring.	Kr.	8 000	8 330	330	4,1 % For sammenføring av boenheter beregnes gebyret etter denne bestemmelsen. For oppdeling av boenheter beregnes gebyret etter § 3-2.

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Merknad
For sammenføring av boenheter beregnes gebyret etter denne bestemmelsen. For oppdeling av boenheter beregnes gebyret etter § 3-2.	Kr.		0			

§ 3-7 Forstøtningsmur, levegg m.m.

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2023-3120 - Forstøtningsmur, levegg, støyskjerm m.m. Pris per meter over 10 meter.	Kr/meter	180	180	0	0,0 %	
2023-3121 - Forstøtningsmur, levegg, støyskjerm m.m. til og med 10 meter.	Kr.	5 900	6 460	560	9,5 %	
Det beregnes gebyr etter denne bestemmelsen når tiltaket utgjør selvstendig del som ikke er medregnet i gebyret etter § 3-2.	Kr.		0			

§ 3-8 Skilt og reklame

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2023-3124 - Skilttavle og reklameinnretninger	Kr.	8 000	8 330	330	4,1 %	+ kr 1 050 per skilt, se varekode 2023-3125
2023-3125 - Skilttavle og reklameinnretninger, pris per skilt	Kr.	1 000	1 050	50	5,0 %	Se varekode 2023-3124

§ 3-9 Vesentlige terrenginngrep

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2023-3131 - Vesentlig terrenginngrep 0-1000 m ²	Kr.	12 160	12 660	500	4,1 %	
2023-3132 - Utomhus areal for område	Kr.	21 200	22 070	870	4,1 %	
2023-3133 - Vesentlig terrenginngrep over 1000 m ² - 2000 m ²	Kr.	24 320	25 310	990	4,1 %	
2023-3134 - Vesentlig terrenginngrep over 2000 m ²	Kr/m ²	13	13	0	0,0 %	

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Det beregnes gebyr etter denne bestemmelsen når tiltaket utgjør selvstendig del som ikke er medregnet i gebyret etter § 3-2.	Kr.		0		

§ 3-10 Anlegg av veg eller parkeringsplass

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-3141 - Parkeringsplass på terreng inntil 5 plasser	Kr.	5 900	6 460	560	9,5 %
2023-3142 - Parkeringsplass på terreng i tillegg per plass over 5 plasser	Kr/plass	1 000	1 050	50	5,0 %
2023-3142M - Maksimalt gebyr for søknad om parkeringsplass	Kr.	200 000	208 140	8 140	4,1 %
2023-3143 - Gangbro/kulvert og lignende	Kr.	9 700	10 100	400	4,1 %
2023-3144 - Veganlegg, kjørebro/kulvert og lignende	Kr.	16 700	17 380	680	4,1 %
2023-3145 - Ladestasjoner på samme eiendom pr søknad	Kr.	16 700	17 380	680	4,1 %

§ 3-11 Bygningsteknisk installasjon

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-3152 - Ventilasjonsanlegg (kuldeanlegg og varmepumpe)	Kr.	9 500	9 890	390	4,1 %
2023-3153 - Automatisk brannvarslingsanlegg og brannslukkingsanlegg	Kr.	6 300	6 900	600	9,5 %
2023-3155 - VA-anlegg i grunn. Hovedledning og fellesledning inntil en lengde på 300 meter	Kr.	18 000	18 740	740	4,1 %
2023-3155M - Lengde over 300 meter får et tillegg per påbegynt 100 meter	Kr.	3 000	3 130	130	4,3 % Per 100 meter
2023-3155MAKS - Maksbeløp VA-anlegg i grunn	Kr.	50 000	52 040	2 040	4,1 %
2023-3156 - VA -anlegg. En enkelt stikkledning	Kr.	8 000	8 330	330	4,1 %

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-3156L - Etablering av mer enn en stikkledning fra samme hovedledning/fellesledning får et tillegg per stikkledning.	Kr.	2 000	2 090	90	4,5 % Per stikkledning. Det tas ikke gebyr for stikkledninger knyttet til fellesledninger ved ny feltutbygging
2023-3156MAKS - Maksbeløp VA-anlegg stikkledning	Kr.	50 000	52 040	2 040	4,1 %
2023-3157 - Heis, rulletrapp, rullende fortau, rullebånd og lignende	Kr.	6 300	6 900	600	9,5 %
2023-3157K - Søknaden unntas fra gebyr når trappeheis er installert med vedtak fra NAV	Kr.	0	0	0	0,0 %

§ 3-12 Diverse tiltak

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-3161 - For arbeid som ikke kan beregnes etter satser nevnt ellers i regulativets kap. 3	Kr.	6 300	6 900	600	9,5 %

§ 3-13 Forhåndskonferanse

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-3171 - Forhåndskonferanse om søknadspårltige tiltak etter plan- og bygningsloven § 20-2	Kr.	5 900	6 460	560	9,5 %
2023-3171D - Forhåndskonferanse om søknadspårltige tiltak etter plan- og bygningsloven § 20-2	Kr.	5 900	6 460	560	9,5 %
2023-3172 - Avbestilt forhåndskonferanse – senere enn 2 virkedager før avtalt tid eller manglende fremmøte belastes med gebyr	Kr.	4 900	5 360	460	9,4 %
2023-3172D - Avbestilt forhåndskonferanse – senere enn 2 virkedager før avtalt tid eller manglende fremmøte belastes med gebyr	Kr.	4 900	5 360	460	9,4 %

§ 3-14 Søknad om ansvarsrett

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-3182 - Selvbygger og foretak	Kr.	2 500	2 610	110	4,4 %

§ 3-15 Midlertidig brukstillatelse

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-3183 - Behandling av midlertidig brukstillatelse	Kr.	2 500	2 610	110	4,4 %

§ 3-16 Tiltak igangsatt eller tatt i bruk uten søknad eller strid med tillatelse (Tilsyn)

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-3191 -Hvis det søkes om et tiltak som er bygget uten tillatelse, ilegges det et tilleggsgebyr på 15 prosent av det samlede gebyret i saken.	Kr.	0	0	0	0,0 % Dette gebyret kommer i tillegg til behandlingsgebyr for etterfølgende søknad om tillatelse

2023-3191 -Hvis det søkes om et tiltak som er bygget uten tillatelse, ilegges det et tilleggsgebyr på 15 prosent av det samlede gebyret i saken.

Det beregnes gebyr etter § 7-1 for arbeid utført av kommunen knyttet til et ulovlig tiltak etter plan- og bygningsloven. Det kan bare tas gebyr i de tilfeller hvor det sendes inn søknad i forbindelse med det ulovlige tiltaket. Med ulovlig tiltak etter plan- og bygningsloven menes alle tiltak som er satt i gang eller tatt i bruk uten at det er gitt tillatelse til dette. Videre menes det tiltak som er bygget i strid med gitt tillatelse eller i strid med vilkår satt i tillatelsen

§ 3-17 Dispensasjon fra arealplan

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-3226 - For søknad om dispensasjon fra gjeldende plangrunnlag	Kr.	8 000	8 330	330	4,1 % Per dispensasjon
2023-3226D - For søknad om dispensasjon fra gjeldende plangrunnlag	Kr.	8 000	8 330	330	4,1 % Per dispensasjon
Det fastsettes et gebyr per dispensasjon og unntak/fritak som behandles. Gebyr for dispensasjon eller unntak/fritak kreves uavhengig av om saken avslås/tillates.	Kr.		0		

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
For søknader som trekkes eller avvises gjelder annet gebyr. Jf. § 3-20					

§ 3-18 Dispensasjon fra Plan- og bygningsloven med tilhørende forskrifter og søknad om unntak/fritak fra tekniske krav

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-3210D - For søknad om dispensasjon eller søknad om unntak/fritak	Kr.	6 000	6 250	250	4,2 % Per dispensasjon/unntak/fritak
Det fastsettes et gebyr per dispensasjon og unntak/fritak som behandles. Gebyr for dispensasjon eller unntak/fritak kreves uavhengig av om saken avslås/tillates. For søknader som trekkes eller avvises gjelder annet gebyr. Jf. § 3-20	Kr.		0		
Det fastsettes et gebyr per dispensasjon og unntak/fritak som behandles. Gebyr for dispensasjon eller unntak/fritak kreves uavhengig av om saken avslås/tillates. For søknader som trekkes eller avvises gjelder annet gebyr. Jf. § 3-20	Kr.		0		

§ 3-20 Søknader eller gebyrbelagte forespørsler som trekkes, returneres eller avvises i bygge- og delesaker

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-3232 - For avvisning av saker der saksbehandling er påbegynt eller grunnlag for saksbehandling ikke er tilstrekkelig, og/eller komplettering av søknad innen frist ikke fører fram, fastsettes gebyret til 25% av ordinært gebyr.	Kr.	6 900	7 190	290	4,2 % Minimumsbeløp
2023-3232D - For avvisning av saker der saksbehandling er påbegynt eller grunnlag for saksbehandling ikke er tilstrekkelig, og/eller komplettering av søknad innen frist ikke fører fram, fastsettes gebyret til 25% av ordinært gebyr.	Kr.	50 000	52 040	2 040	4,1 % Maksimumsbeløp

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-3233 - Skriftlig bindende vurdering av mottatt skriftlig forespørsel med informasjon om et konkret tiltak medfører søknadsplikt eller ikke søknadsplikt.	Kr.	3 000	3 130	130	4,3 % Plan og bygningsetaten tilbyr 15 min. generell gratis veiledning i byggesaksspørsmål, uten skriftlig bindende vurdering. Veiledningen gjelder primært saker etter plan- og bygningsloven §§ 20-4 og 20-5
2023-3234 - For bygge-, delesøknader som trekkes før vedtak fastsettes gebyret til 25% av ordinært gebyr.	Kr.	6 900	7 190	290	4,2 % Minimumsbeløp
2023-3234D - For bygge-, delesøknader som trekkes før vedtak fastsettes gebyret til 25% av ordinært gebyr.	Kr.	50 000	52 040	2 040	4,1 % Maksimumsbeløp
2023-3235 - For søknader som kun inneholder dispensasjon eller unntak/fritak og som trekkes eller avvises, beregnes ett gebyr uavhengig av hvor mange dispensasjoner eller unntak/avvik søknaden inneholder	Kr.	6 000	6 570	570	9,5 %

§ 3-21 Søknad om overføring av areal, opprettelse av ny grunneiendom, ny anleggseiendom eller nytt jordsameie, sletting av klausul. Plan- og bygningsloven § 20-2

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-3211A - Søknad om fradeling, den første tomten, i henhold til gjeldende reguleringsplan	Kr.	12 800	13 330	530	4,1 %
2023-3211B - Søknad om fradeling, i tillegg for tomt nr. 2 -10, per tomt	Kr/tomt	10 270	10 690	420	4,1 %
2023-3211C - Søknad om fradeling i tillegg fra og med tomt nr. 11, per tomt	Kr.	4 620	4 810	190	4,1 %
2023-3211D - Søknad om fradeling av tilleggsparsell, arealoverføring og grensejustering, for inntil 2 parseller. Se §§ 3-17 for tilleggsgebyr for dispensasjon	Kr.	14 890	15 500	610	4,1 %
2023-3211E - Søknad om fradeling av tilleggsparsell, arealoverføring og grensejustering, i tillegg fra og med 3. parsell	Kr.	5 030	5 240	210	4,2 %
2023-3213A - For søknad om sletting og endring av klausul(er)	Kr.	11 810	12 300	490	4,1 %

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2023-3213B - For tillfeller der kommunen må samtykke til spesifikt tiltak der arealene er klausulert	Kr.	4 620	4 810	190	4,1 %	
2023-3214A - Søknad om endring av godkjent deling	Kr.	5 650	5 880	230	4,1 %	
2023-3215A - Søknad om fradeling, den første tomten, ikke i samsvar med gjeldende reguleringsplan eller uregulert. Se §§ 3-17 for tilleggsgebyr for dispensasjon	Kr.	17 900	18 630	730	4,1 %	

§ 3-19 Ikke-søknadspliktige tiltak

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i %	Merknad
Søknader om tiltak som etter kommunens vurdering ikke er søknadspliktige, jf. plan- og bygningsloven § 20-5, vil bli avvist med beslutning om at tiltaket ikke krever søknad. Avvisningsvedtaket bygger på en enkel saksbehandling som det vil bli krevd gebyr for. Se § 3-20, varekode 2023-3233. Skriftlig saksbehandling, med bindende vurdering, av mottatt forespørsel med informasjon om et konkret tiltak medfører søknadsplikt eller ikke søknadsplikt er gebyrbelagt.	Kr.		0			Skriftlig saksbehandling, med bindende vurdering, av mottatt forespørsel med informasjon om et konkret tiltak medfører søknadsplikt eller ikke søknadsplikt er gebyrbelagt. Dette er en frivillig tjeneste for kunden utover den ordinære veiledningen som alle får. Se § 3-20, varekode 2023-3233. Plan og bygningsetaten har tilbud om gratis veiledning inntil 15 min. uten skriftlig vurdering. Ta kontakt med vårt kundesenter.

§ 3-1-1 Grunnlag:

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Av byggesaksgebyret skal inntil 19 % dekke kostnadene med tilsyn, jf. plan- og bygningsloven. § 33-1. Hvor ikke annet fremgår utgjør beregningsgrunnlaget for gebyret bruksareal BRA ihht. Norsk Standard 3940, avrundet nedover til nærmeste m ² .	Kr.		0		I tillegg til byggegebyret fastsettes gebyr for annen tjeneste knyttet til søknad slik det fremgår av dette regulativ. Det betales gebyr per tiltak per søknad. Hvis det ikke kan beregnes bruksareal for tiltaket, beregnes gebyret med utgangspunkt i samlet tilleggsareal (flatemål).

Av byggesaksgebyret skal inntil 19 % dekke kostnadene med tilsyn, jf. plan- og bygningsloven. § 33-1.

Hvor ikke annet fremgår utgjør beregningsgrunnlaget for gebyret bruksareal BRA ihht. Norsk Standard 3940, avrundet nedover til nærmeste m².

For søknader om endring av gitt tillatelse, fastsettes 100% gebyr av den delen av tiltaket som endres. For tiltak som revideres innen klagefristen etter at det er gitt avslag fastsettes 100% gebyr av den delen av tiltaket som revideres, forutsatt at avslaget ikke påklages.

Arbeider etter matrikkeloven

For utfyllende informasjon om gebyr knyttet til arbeider etter matrikkeloven, se [premisser for gebyrregulativ for 2023 for byggesak, private planer, oppmålingsforretninger og eierseksjonering](#)

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-483 - Fakturering etter medgått tid	Kr/time	0	0	0	0,0 % Pluss per time utover minimumsgebyr. Ny i 2022

§ 4-1-1 Oppretting av grunneiendom, festegrunn og matrikulering av eksisterende umatrikulert grunn.

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-411A - Areal fra 0 – 100 m ² (inkluderer punktfeste)	Kr.	26 490	27 570	1 080	4,1 %
2023-411B - Areal over 100 – 750 m ²	Kr.	33 620	34 990	1 370	4,1 %
2023-411C - Areal over 750 – 20 000 m ²	Kr.	39 640	41 260	1 620	4,1 %

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-411E - Areal over 20 000 m ² . + Fakturering etter medgått tid	Kr.	86 390	89 910	3 520	4,1 % +per time utover minimumsgebyr
2023-411F - Timesats for kontorarbeid inklusiv administrativ støtte	Kr/time	1 010	1 060	50	5,0 %
2023-411G - Timesats for markarbeid inklusiv transport, utstyr og materiell	Kr/time	1 270	1 330	60	4,7 %
2023-DEKAR1 - Tillegg for areal over 750 – 20 000 m ² , per påbegynt dekar over 2000m ²	Kr.	2 390	2 490	100	4,2 % Pris per påbegynt dekar over 2000m ²
Når flere grunneiendommer opprettes samtidig i samme sak betales 70% fra og med 5.parsell	Kr.	0	0	0	0,0 %

§ 4-1-2A Oppretting/reseksjonering av uteareal på eierseksjon

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-413A - Tilleggsareal per eierseksjon areal fra 0 – 50 m ²	Kr.	13 380	13 930	550	4,1 %
2023-413B - Tilleggsareal per eierseksjon areal over 50 – 250 m ²	Kr.	17 000	17 700	700	4,1 %
2023-413C - Tilleggsareal per eierseksjon areal over 250 m ²	Kr.	21 320	22 190	870	4,1 %
2023-413DEKAR3 - Tillegg for tilleggsareal per eierseksjon areal over 2000 m ² , per påbegynt dekar.	Kr.	1 390	1 450	60	4,3 %
Når det opprettes/reseksjoneres flere uteareal på eierseksjoner samtidig i samme sak betales 7 0% fra og med 5. til den 20. parsellen, og 60 % fra og med den 21. parsellen. Kontorforretning – se § 4-1-2B.	Kr.		0		

§ 4-1-3 Oppretting av anleggseiendom

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-4144A - Oppretting av ny anleggseiendom	Kr.	23 180	24 130	950	4,1 %

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-4144B - Ved oppmåling av anleggseiendom tillegg per time for ekstra kontorarbeid	Kr/time	1 010	1 060	50	5,0 %
2023-4144C - Ved oppmåling av anleggseiendom tillegg per time for markarbeid	Kr/time	1 270	1 330	60	4,7 %
2023-MATR2 - Tillegg per ny matrikkelenhet over 1	Kr.	2 120	2 210	90	4,2 % Pris per nye matrikkenhet over 1

§ 4-1-4 Registrering av jordsameie

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Registrering av eksisterende jordsameie. To timer inkludert	Kr.	12 640	13 160	520	4,1 %
Tillegg per time over 2 timer for kontorarbeid	Kr/time	1 010	1 060	50	5,0 %
Tillegg per time over 2 timer for markarbeid	Kr/time	1 270	1 330	60	4,7 %

§ 4-1-5 Oppretting av matrikkelenhet uten fullført oppmålingsforretning

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-416A - Oppretting av matrikkelenhet uten fullført oppmålingsforretning der den endelige oppmålingsforretning avholdes innen 2 år	Kr.	4 040	4 210	170	4,2 %
2023-416B - Oppretting av matrikkelenhet uten fullført oppmålingsforretning der det må avholdes oppmålingsforretning etter 2 år, og så en ny oppmålingsforretning i forbindelse med utsetting av grensemerker innen ytterligere 3 år. Tillegg per Matrikkelenhet	Kr/matrikkelenhet	6 320	6 580	260	4,1 %
2023-PARS4 - Tillegg for oppretting av matrikkelenhet uten fullført oppmålingsforretning der den endelige oppmålingsforretning avholdes innen 2 år. Når flere matrikkelenheter opprettes og gjennomføres samtidig	Kr/matrikkelenhet	1 100	1 150	50	4,5 % Pris per matrikkelenhet over 1 matrikkelenhet

§ 4-1-6 Oppretting av matrikkelenhet når grenselinjer er tilfredstillende klarlagt

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-417F - Oppretting av 1 ny matrikkelenhet	Kr.	17 210	17 920	710	4,1 %
2023-MATR1 - Tillegg for oppretting av 2 eller flere nye matrikkelenheter som opprettes og gjennomføres samtidig i samme sak	Kr/matrikkelenhet	2 170	2 260	90	4,1 %
Pris per nye matrikkelenhet over 1 matrikkelenhet					
Oppretting av matrikkelenhet hvor alle grenselinjer tidligere er tilfredsstillende klarlagt ved kartforretning, oppmålingsforretning eller jordskifte. Matrikulering av eksisterende umatrikulert punktfeste. Når markarbeid utføres, blir gebyret som i § 4-1-1.	Kr.		0		

§ 4-2-1 Grunneiendom

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-421A - Areal fra 0 – 100 m ²	Kr.	16 120	16 780	660	4,1 %
2023-421B - Areal over 100 – 500 m ²	Kr.	20 140	20 960	820	4,1 %
2023-421C - Areal over 500 m ² , jf. dette regulativ pkt. 4.2.3	Kr.	23 390	24 350	960	4,1 %

§ 4-2-2 Anleggseiendom

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-422A - Volum fra 0 – 250 m ³	Kr.	16 380	17 050	670	4,1 %
2023-422B - Volum over 250 – 1000 m ³	Kr.	20 660	21 510	850	4,1 %
2023-422D - Ved oppmåling av anleggseiendom tillegg per time for ekstra kontorarbeid.	Kr/time	1 010	1 060	50	5,0 %
2023-422E - Ved oppmåling av anleggseiendom tillegg per time for markarbeid.	Kr/time	1 270	1 330	60	4,7 %

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
For anleggseiendom kan volumet justeres med inntil 5% av anleggseiendommens volum, men den maksimale grensen er 1000 m ³ . Hvor det ikke er fastsatt noen høydebegrensning regnes det med høyde på 2 m.	Kr.		0		
For anleggseiendom kan volumet justeres med inntil 5% av anleggseiendommens volum, men den maksimale grensen er 1000 m ³ . Hvor det ikke er fastsatt noen høydebegrensning regnes det med høyde på 2 m.	Kr.		0		

§ 4-2-4 Grensejustering hvor alle grenselinjer tidligere er tilfredsstillende klarlagt ved kartforretning, oppmålingsforretning eller jordskifte

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-425A - Grensejustering av 1 parsell	Kr.	0	10 860	10 860	0,0 %
2023-425C - For grensejustering av mer enn 1 parsell, og grensejusteringene gjennomføres som del av samme kontorforretning	Kr.	0	1 700	1 700	0,0 % Pr. parsell over 1 parsell
Når markarbeid utføres, blir gebyret som i § 4-2-1. Når markarbeid ikke er nødvendig og ikke ønsket av revirent (kontorforretning) skal gebyret beregnes etter denne paragraf.			0		

§ 4-3-1 Grunneiendom

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-431A - Areal fra 0 – 100 m ²	Kr.	24 020	25 000	980	4,1 %
2023-431B - Areal over 100 m ²	Kr.	31 820	33 120	1 300	4,1 %
2023-DEKAR7 - Tillegg for areal over 100 m ²	Kr/dekar	2 760	2 880	120	4,3 % Pris per påbegynte dekar over 1000 m ²
Arealoverføring kan utløse dokumentavgift	Kr.		0		

§ 4-3-2 Anleggseiendom

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-433C - Ved oppmåling av anleggseiendom tillegg per time for ekstra kontorarbeid	Kr/time	1 010	1 060	50	5,0 %
2023-433D - Ved oppmåling av anleggseiendom tillegg per time for markarbeid	Kr/time	1 270	1 330	60	4,7 %
2023-433E - Arealoverføring 1 parsell	Kr.	23 870	24 850	980	4,1 %
2023-PARS3 - Tillegg per parsell over 1 parsell	Kr.	2 170	2 260	90	4,1 % Pris per parsell over 1
For anleggseiendom kan volum som skal overføres fra en matrikkelenhet til en annen ikke være registrert på en tredje matrikkelenhet. Volum kan kun overføres til en matrikkelenhet dersom vilkårene for sammenslåing er til stede			0		

§ 4-3-4 Arealoverføring hvor alle grenselinjer tidligere er tilfredsstillende klarlagt ved kartforretning, oppmålingsforretning eller jordskifte

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-435A - Arealoverføring av 1 parsell	Kr.	16 120	16 780	660	4,1 %
2023-435C - For arealoverføring av mer enn 1 parsell, per parsell	Kr/parsell	1 800	1 880	80	4,4 % Pris per parsell utover 1 parsell
Når markarbeid utføres, blir gebyret som i § 4-3-1. Når markarbeid ikke er nødvendig, og ikke ønsket av rekvirent (kontorforretning), skal gebyret beregnes etter denne paragraf. Arealoverføring kan utløse dokumentavgift	Kr.		0		

§ 4-4 Klarlegging av eksisterende grense der grensen tidligere er koordinatbestemt ved oppmålingsforretning eller tilsvarende

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-441A - For inntil 2 punkter	Kr.	11 180	11 640	460	4,1 %
2023-441B - For overskytende grensepunkter, per punkt	Kr/punkt	1 580	1 650	70	4,4 %
Klarlegging av eksisterende grense skal ikke overstige gebyret for fradeling av tilsvarende eiendom etter §4-1-1	Kr.		0		

§ 4-5 Klarlegging av eksisterende grense der grensen ikke tidligere er koordinatbestemt/eller klarlegging av rettigheter

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-451A - For inntil 2 punkter	Kr.	16 280	16 950	670	4,1 %
2023-451B - For overskytende grensepunkter, per punkt	Kr.	3 310	3 450	140	4,2 %
2023-451C - Gebyr for klarlegging av rettigheter faktureres etter medgått tid	Kr.	0	0	0	0,0 % Faktureres etter medgått tid § 7-1
Klarlegging av eksisterende grense skal ikke overstige gebyret for fradeling av tilsvarende eiendom etter §4-1-1	Kr.		0		

§ 4-6 Utstedelse av matrikkelbrev

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-461A - Utsendelse av skriftlig matrikkelbrev under 10 sider	Kr.	175	175	0	0,0 % Endring i maksimalsatsene reguleres av Statens kartverk
2023-461B - Utsendelse av skriftlig matrikkelbrev over 10 sider	Kr.	350	350	0	0,0 % Endring i maksimalsatsene reguleres av Statens kartverk
2023-461EK - Utsendelse av matrikkelbrev med elektronisk kommunikasjon	Kr.	175	175	0	0,0 % Endring i maksimalsatsene reguleres av Statens kartverk
Endring i maksimalsatsene reguleres av Statens kartverk.			0		
Matrikkelforskriftens § 16(4)			0		

§ 4-7 Avbrudd i oppmålingsforretning eller matrikulering

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-471A - Når saken blir trukket, ikke lar seg gjennomføre eller må avvises før den er fullført, og det er utført feltarbeid, men ikke avholdt oppmålingsforretning	Kr.	0	0	0	0,0 % 30 % av gebyrsatsene, minimum kr 10 410
2023-471B - Når saken blir trukket, ikke lar seg gjennomføre eller må avvises før den er	Kr.	0	0	0	0,0 % 70 % av gebyrsatsene, minimum kr 15 620

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
fullført, og det er utført feltarbeid og avholdt oppmålingsforretning					
2023-471C - Når saken blir trukket, ikke lar seg gjennomføre eller må avvises før den er fullført og det ikke er utført feltarbeid	Kr.	6 900	7 190	290	4,2 %

§ 4-8-1 Oppretting av grunneiendom til offentlig veg- og jernbanegrund

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-481 - Areal fra 0 – 1000 m ²	Kr.	26 000	27 060	1 060	4,1 %
2023-482 - Areal over 1000 – 20 000 m ²	Kr.	30 000	31 230	1 230	4,1 %
2023-483 - Areal over 20 000 m ²	Kr.	63 660	66 260	2 600	4,1 % Ny i 2022
2023-484 - Timesats for kontorarbeid inklusiv administrativ støtte	Kr/time	1 010	1 060	50	5,0 %
2023-485 - Timesats for markarbeid inklusiv transport, utstyr og materiell	Kr/time	1 270	1 330	60	4,7 %
2023-DEKAR10 - Tillegg for areal over 1000 – 20 000 m ²	Kr/dekar	1 870	1 950	80	4,3 % Pris per påbegynte dekar over 2000 m ² . Ny i 2022
Når flere grunneiendommer opprettes samtidig i samme sak betales 70% fra og med 5. parsell	Kr.		0		

§ 4-8-2 Grensejustering til offentlig vei, jernbane og samferdselsformål

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-424A - Grensejustering for areal over 500 m ²	Kr.	19 490	20 290	800	4,1 %
2023-424B - Grensejustering for volum over 1000 m ³	Kr.	19 490	20 290	800	4,1 %
2023-DEKAR6 - Grensejustering for areal over 500 m ²	Kr/dekar	3 910	4 070	160	4,1 % Pris per påbegynte dekar over 500 m ² . Ny i 2022
2023-VOLUM1 - Grensejustering for volum over 1000 m ³	Kr/m ³	3 910	4 070	160	4,1 % Pris per påbegynte 1000 m ³ over 1000 m ³ . Ny i 2022
Areal som i sin helhet er regulert til samferdselsformål og grensejusteringen er i			0		

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
-------	-------	-----------	-----------	--------------	---------------------

samsvar med vedtatt reguleringsplan, jf. Matrikkelforskriftens 34(7). For areal mindre enn 500 m² se § 4-2-1. For volum mindre enn 1000 m³ se § 4-2-2.

§ 4-8-3 Arealoverføring til offentlig veg og jernbanegrund

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
-------	-------	-----------	-----------	--------------	---------------------

2023-432A - Parsell 1-5 Areal fra 0 – 100 m ²	Kr.	16 850	17 540	690	4,1 %
2023-432B - Parsell 1-5 Areal over 100 m ²	Kr.	22 280	23 190	910	4,1 %
2023-432D - Fra og med den 6. parsellen i samme sak. Areal fra 0 – 100 m ²	Kr.	14 450	15 040	590	4,1 %
2023-432E - Fra og med den 6. parsellen i samme sak. Areal over 100–1000 m ²	Kr.	19 110	19 890	780	4,1 %
2023-DEKAR8 - Parsell 1-5. Tillegg for areal over 1000 m ²	Kr/dekar	1 930	2 010	80	4,1 % Pris per påbegynte dekar over 1000 m ² .
2023-DEKAR9 - Fra og med den 6. parsellen i samme sak. Tillegg for areal over 1000 m ²	Kr/dekar	1 650	1 720	70	4,2 % Pris per påbegynte dekar over 1000 m ² .
Arealoverføring til offentlig veg og jernbanegrund ved benyttelse av de forenklede reglene i Matrikkeloven § 24 fjerde ledd			0		

§ 4-1 Oppretting av matrikkelenhet

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
-------	-------	-----------	-----------	--------------	---------------------

I tillegg til nedenstående gebyrer, gjøres det oppmerksom på at kommunen vil kreve dekket nødvendige tinglysningsgebyr, og evt. dokumentavgift.			0		
---	--	--	---	--	--

§ 4-1-2B Oppretting/reseksjonering av uteareal på eierseksjoner der søker leverer data (koordinater), jf. matrikkelovens § 34 og matrikkelforskriftens § 40 (kontorforretning)

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-418A - Tilleggsareal til eierseksjoner inntil 10 parseller	Kr.	8 710	9 070	360	4,1 %
2023-418B - Tilleggsareal til eierseksjoner inntil 20 parseller	Kr.	11 950	12 440	490	4,1 %
2023-418C - Tilleggsareal til eierseksjoner inntil 30 parseller	Kr.	15 220	15 840	620	4,1 %
2023-418PAR51 - Tillegg for tilleggsareal til eierseksjonen utover 30 parseller	Kr.	220	230	10	4,5 % Pris per parsell utover 30 parseller
Når markarbeid utføres blir gebyr som § 4-1-2A. Når markarbeid ikke er nødvendig og heller ikke er ønsket av søker av seksjoneringsaken (kontorforretning), skal gebyret beregnes etter denne paragraf	Kr.		0		

§ 4-2 Grensejustering

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Ved grensejustering kan arealet for involverte eiendommer endres med inntil 5% av eiendommens areal, men den maksimale grensen for endring er 500 m ² . Der en eiendom både gir og mottar areal kan den ikke avgi areal som overstiger 20% av eiendommens areal før justeringen.			0		

§ 4-2-3A Grensejustering mellom flere enn to eiendommer

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Når flere areal/volum grensejusteres fra eller til én eiendom i samme sak og gjennomføres samtidig: Arealene/volumene beregnes ut fra summen av delarealene/delvolumene ved beregning av gebyret etter § 4-2-1 og § 4-2-2. Dette gjelder ikke offentlig veg- og jernbanegrund som beregnes etter § 4-8-2 i dette regulativ, med			0		

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
mindre arealene som grensejusteres ligger i umiddelbar nærhet av hverandre.					

§ 4-2-3B Grensejustering og arealoverføring mellom flere enn to eiendommer

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Når flere areal/volum grensejusteres og arealoverføres fra eller til én eiendom i samme sak, og gjennomføres samtidig: Arealene/volumene beregnes ut fra summen av delarealene/delvolumene ved beregning av gebyret etter § 4-3-1 og § 4-3-2. Dette gjelder ikke offentlig veg og jernbanegrund som beregnes etter § 4-8-3 i dette regulativ, med mindre arealene som grensejusteres og arealoverføres ligger i umiddelbar nærhet av hverandre.					
			0		

§ 4-3-3 Arealoverføring av flere areal/volum til eller fra en eiendom

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Når flere areal eller volum arealoverføres fra eller til én eiendom i samme sak, og gjennomføres samtidig, beregnes arealene eller volumene ut fra summen av delarealene eller delvolumene ved beregning av gebyret etter § 4-3-1 og § 4-3-2 Dette gjelder også når flere areal eller volum arealoverføres og grensejusteres fra eller til én eiendom i samme sak og gjennomføres samtidig, se § 4-2-3B.					
			0		Dette gjelder ikke offentlig veg og jernbanegrund som beregnes etter § 4-8-3, med mindre arealene som arealoverføres ligger i umiddelbar nærhet av hverandre

§ 4-9 Utsatt tidsfrist for gjennomføring av oppmålingsforretning om vinteren

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-491A - Med hjemmel i forskrift (Matrikkelforskriften 26. juni 2009 nr. 864 § 18 tredje ledd) Tidsfristen som er fastsatt i Matrikkelforskriften § 18 første ledd løper ikke i perioden 15. desember til 1. mars			0		

Eierseksjonering

For utfyllende informasjon om eierseksjoneringsgebyrer, se [premisser for gebyrregulativ for 2023 for byggesak, private planer, oppmålingsforretninger og eierseksjonering](#)

§ 1-3-4 Saker etter Eierseksjonsloven

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Seksjoneringsaker		0	0	0	0,0 % Variabelt gebyr - Gebyr faktureres når det er fattet vedtak i saken.

§ 1-4 Gebyrbortfall ved kommunens fristoversittelse

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
0150 - Reduksjon av seksjoneringsgebyr		0	0	0	0,0 % Variabelt gebyr - Reduksjon av seksjoneringsgebyr som følge av å ikke overholde frist på 12 uker fra søknad mottas. 25%, reduseres pr. påbegynt uke over fristen.

0150 - Reduksjon av seksjoneringsgebyr

Variabelt gebyr - Reduksjon av seksjoneringsgebyr som følge av å ikke overholde frist på 12 uker fra søknad mottas. Fristen kan forlenges med den tid som medgår til supplerings av mangler. 25%, reduseres pr. påbegynt uke over fristen.

§ 5-1 Søknad om seksjonering

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-614 - Seksjonering inntil 10 seksjoner	Kr.	20 080	20 080	0	0,0 %
2023-615 - Seksjonering 11 - 50 seksjoner	Kr.	36 890	36 890	0	0,0 %
2023-616 - Reseksjonering inntil 10 seksjoner	Kr.	24 420	24 420	0	0,0 %
2023-617 - Reseksjonering 11-50 seksjoner	Kr.	41 240	41 240	0	0,0 %
2023-618 - Alle typer seksjonering over 50 seksjoner	Kr.	65 100	65 100	0	0,0 %
2023-619 - Oppheving av seksjonering	Kr.	5 430	5 430	0	0,0 %
2023-620 - Befaring av eiendom	Kr.	3 810	3 810	0	0,0 % Befaring av eiendom utføres når kommunen finner det nødvendig ved behandling av saken. Gebyret kommer i tillegg til behandlingsgebyret for seksjonering
2023-621 - Avslag på seksjoneringssøknad	Kr.	0	0	0	0,0 % Ved avslag på seksjoneringssøknader beregnes 100 % gebyr
2023-622 - Avvisning av sak	Kr.	0	0	0	0,0 % Ved avvisning av saker der saksbehandling er påbegynt, eller grunnlag for saksbehandling ikke er tilstrekkelig, og/eller komplettering av søknad innen frist ikke fører fram, fastsettes gebyr til 50%
2023-623 - Trekking av seksjoneringssak	Kr.	0	0	0	0,0 % For seksjoneringssaker, som trekkes før endelig vedtak, fastsettes gebyr til 50%

Eierseksjonsloven § 15

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
-------	-------	-----------	-----------	--------------	---------------------

Ny eierseksjonslov som hjemler kommunens selvkostdekning av kostnader ved tjenesten trådte i kraft 1.1.2018. Tinglysingsgebyr og eventuell dokumentavgift kommer i tillegg jf. Eierseksjonsloven § 15 andre ledd.

Refusjon

§ 6-1 Refusjonsberegning

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-710A - Timesats for kontorarbeid inklusiv administrativ støtte	Kr/time	1 010	1 060	50	5,0 %
2023-710B - Timesats for befaring inklusiv transport	Kr/time	1 270	1 330	60	4,7 %
2023-711 - Kommunen kan kreve at inntil kr 50 000 betales på forskudd, og resten etter hvert som arbeidet er utført og dokumentert	Kr.	0	0	0	0,0 % Inntil kr 50 000 på forskudd

Timesatser

§ 7-1 Refusjonsberegning Gebyr som beregnes på grunnlag av anvendt tid

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-811 - Timesats for kontorarbeid inklusiv administrativ støtte	Kr/time	1 010	1 060	50	5,0 %
2023-812 - Timesats for befaring inklusiv transport	Kr/time	1 270	1 330	60	4,7 %
For gebyr som ikke fastsettes på annen måte, eller skal beregnes etter medgått tid – jf. regulativet, skal en bruke følgende netto timesatser:			0		

Forurenset grunn

§ 8-1 Forurenset grunn

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-3202 - Tiltakskategori 1 – tiltak av liten vanskelighetsgrad der feil eller mangler kan føre til mindre konsekvenser for helse og miljø	Kr.	5 900	6 460	560	9,5 % Gjelder for behandling eller avvisning av tiltaksplaner etter Forurensingsforskriften kapittel 2

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2023-3203 - Tiltakskategori 2 – tiltak av liten eller middels vanskelighetsgrad der feil og mangler kan føre til middels store konsekvenser for helse og miljø	Kr.	19 480	20 280	800	4,1 % Gjelder for behandling eller avvisning av tiltaksplaner etter Forurensingsforskriften kapittel 2
2023-3204 - Tiltakskategori 3 – tiltak middels eller stor vanskelighetsgrad der feil eller mangler kan føre til store konsekvenser for helse og miljø	Kr.	37 960	39 510	1 550	4,1 % Gjelder for behandling eller avvisning av tiltaksplaner etter Forurensingsforskriften kapittel 2
2023-3205 - Tiltaksplaner revideres eller endres etter at førstegangsvedtak er fattet, fastsettes et nytt gebyr på 50% av ordinært gebyr per revisjon. Krever kommunen helt ny søknad, pålegges det gebyr som for behandling av ny sak	Kr.	0	0	0	0,0 % 50% av ordinært gebyr per revisjon
2023-3206 - Ved avslag/avvisning på behandling av tiltaksplaner beregnes 100% gebyr av ordinært gebyr	Kr.	0	0	0	0,0 % 100% gebyr av ordinært gebyr
Gjelder for behandling eller avvisning av tiltaksplaner etter Forurensingsforskriften kapittel 2			0		

Vann og avløp

For utfyllende informasjon om vann- og avløpsgebyrer, se [premisser for gebyrregulativ 2023 for vann, avløp, tømming av slamavskillere og maksimale egenandeler ved pålegg om tilknytning](#)

1.1 Engangsgebyr for tilknytning til offentlig vann- og avløpsledning

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Avløp - Engangsgebyr	Kr. pr.m2	36,88	36,88	0,00	0,0 % For tilbygg betales for det areal som er større enn 50 m2.
Vann - Engangsgebyr	Kr. pr.m2	36,88	36,88	0,00	0,0 % For tilbygg betales for det areal som er større enn 50 m2.

1.2.1 Abonnementsgebyr for areal slik det er fastsatt i matrikkelen

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Avløp - abonnementsgebyr	Kr. pr.m2	10,05	10,55	0,50	5,0 %
Vann - abonnementsgebyr	Kr. pr.m2	7,38	8,04	0,66	8,9 %

1.2.2 Forbruksgebyr

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
A. Forbruksgebyr avløp	Kr. pr.m2	14,80	15,54	0,74	5,0 %
A. Forbruksgebyr vann	Kr. pr.m2	10,94	11,93	0,99	9,0 %
B. Stipulert (ikke målt) vannforbruk	m3 pr. m2	1,30	1,30	0,00	0,0 %

1.2.3 Leie av vannmåler

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
A. DN 20 mm (inntil Qn 2,5 / 3/4 tomme)	Kr.	700,00	700,00	0,00	0,0 %
B. DN 25 mm (inntil Qn 6 / 1 tomme)	Kr.	1 162,50	1 162,50	0,00	0,0 %
C. DN 40 mm (inntil Qn 10 / 1 1/2 tomme)	Kr.	1 650,00	1 650,00	0,00	0,0 %
D. DN 50 mm inntil DN 100 mm	Kr.	2 362,50	2 362,50	0,00	0,0 %
E. over DN 100 mm og måler til midlertidig tiltak	Kr.	2 975,00	2 975,00	0,00	0,0 %

1.3.1 Rykke ut ved manglende vannmåleravlesning

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Gebyr for å rykke ut ved manglende vannmåleravlesning	Kr.	1 250,00	1 250,00	0,00	0,0 %

1.4 Gebyr for tømming inkl. behandling /avvanning av slamavskillere

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
A. Tanker inntil 4 m3	Kr.	1 850,00	1 937,50	87,50	4,7 %
B. Tanker over 4 til og med 6 m3	Kr.	2 762,50	2 900,00	137,50	5,0 %
C. Tanker over 6 til og med 8 m3	Kr.	3 687,50	3 875,00	187,50	5,1 %
D. Tanker over 8 til og med 10 m3	Kr.	4 612,50	4 837,50	225,00	4,9 %

1.4.2 Gebyr pr. utført tømning

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Tanker over 10 m3 tømt	pr m3 tømt	461,00	484,05	23,05	5,0 %

1.4.3 Ettebehandling av slam

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Slam levert til etterbehandling	pr m3 slam	362,50	380,63	18,13	5,0 %

2. Maksimale egenandeler ved pålegg om tilknytning til offentlig vann- og/eller avløpsledning for eksisterende bygg

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
A. Vann	Kr.	100 000	100 000	0	0,0 %
B. Avløp	Kr.	150 000	150 000	0	0,0 %
C. Vann og avløp	Kr.	200 000	200 000	0	0,0 %

3. Anboringer, forgreninger m.v. på ledningsanlegg

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Utførelse av anboringer, forgreninger m.v. på kommunalt ledningsanlegg		0	0	0	0,0 % Betales etter regning.

Alle satser er vist inklusive 25 % merverdiavgift.

Renovasjon

Det er ikke utarbeidet premissdokument på renovasjon da satsene først blir oppdatert i forbindelse med tilleggsinnstillingen.

Standardgebyr, tømmepriser, lukeåpninger og kilo

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
1120 - Renovasjon grunnpris	Kr.	2 552,11	2 552,11	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
1121 - Renovasjon grunnpris - vekt - 2tømm.pr uke	Kr.	2 900,39	2 900,39	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
1122 - Renovasjon grunnpris bokollektiv	Kr.	1 036,41	1 036,41	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
1123 - Renovasjon grunnpris-ekstra volum	Kr.	2 321,90	2 321,90	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
1420 - 140L- antall tømninger mer enn 1/mnd	Kr.	39,94	39,94	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
1430 - 240L- antall tømninger mer enn 1/mnd	Kr.	67,58	67,58	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
1440 - 400L- antall tømninger mer enn 1/mnd	Kr.	115,63	115,63	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
1510 - Lukeåpninger mer enn 5/mnd	Kr.	9,99	9,99	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
1531 - Lukeåpninger bokollektiv	Kr.	9,99	9,99	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
1540 - Fellesbeholdere - antall kilo	Kr.	2,00	2,00	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling

Spann restavfall

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
1101 - Restavfall Spann 1 tømm.pr uke	Kr.	3 111,33	3 111,33	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
1105 - Restavfall Spann 2 tømm.pr uke	Kr.	4 149,89	4 149,89	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling

Storbeholdere og containere restavfall

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
1 - Restavfall minstepris 1tømm.pr uke	Kr.	2 751,80	2 751,80	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
12101 - Restavfall 660L 1tømm.pr uke	Kr.	15 136,29	15 136,29	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
12102 - Restavfall 660L 2tømm.pr uke	Kr.	33 317,09	33 317,09	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
12201 - Restavfall 4m3 1tømm.pr uke	Kr.	91 435,14	91 435,14	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
12401 - Restavfall 6m3 1tømm.pr uke	Kr.	137 037,61	137 037,61	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
12601 - Restavfall 8m3 1tømm.pr. uke	Kr.	182 640,05	182 640,05	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
14301 - Restavfall nedgravd container	Kr.	3 196,78	3 196,78	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
2 - Restavfall minstepris 2tømm.pr uke	Kr.	3 196,78	3 196,78	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling

Bossug restavfall

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
14203 - Restavfall bossug ordinær	Kr.	3 196,78	3 196,78	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
14204 - Restavfall bossug 2tømm.pr uke	Kr.	3 641,77	3 641,77	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
14205 - Restavfall bossug hver 14.dag	Kr.	2 751,80	2 751,80	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling

Ekstra tømminger papir - fast intervall

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
30502 - Papir 240L hver 14.dag	Kr.	438,49	438,49	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
30503 - Papir 240L 1 tømm.pr uke	Kr.	1 315,47	1 315,47	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
30702 - Papir 400L hver 14.dag	Kr.	648,72	648,72	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
30703 - Papir 400L 1 tømm.pr uke	Kr.	1 943,17	1 943,17	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
30708 - Papir 400L 2 tømm.pr uke	Kr.	4 541,07	4 541,07	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
30901 - Papir 660L 1 tømm.pr mnd for bossugkunder	Kr.	941,55	941,55	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
30902 - Papir 660L hver 14.dag	Kr.	941,55	941,55	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
30903 - Papir 660L 1 tømm.pr uke	Kr.	2 823,15	2 823,15	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
30907 - Papir 660L 2 tømm.pr uke	Kr.	6 590,87	6 590,87	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
31102 - Papircontainer hver 14.dag	Kr.	8 702,22	8 702,22	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
31103 - Papircontainer 1 tømm.pr uke	Kr.	26 103,67	26 103,67	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
31301 - Papircont. 1 tømm.pr mnd for bossugkunder	Kr.	8 702,22	8 702,22	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
31304 - Papircont. hver14.dag for bossugkunder	Kr.	17 402,95	17 402,95	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
31305 - Papir nedgravd hver 14. dag	Kr.	18 565,74	18 565,74	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Ekstra tømminger papir bossug - fast intervall

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
31601 - Papir bossug vakumtank hver 14. dag	Kr.	4 782,84	4 782,84	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
31602 - Papir bossug vakumtank hver uke	Kr.	14 348,53	14 348,53	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
31605 - Papir bossug skrutank hver 14.dag	Kr.	8 272,74	8 272,74	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
31606 - Papir bossug skrutank hver uke	Kr.	24 815,23	24 815,23	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling

Ekstra tømminger plast - fast intervall

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
2022 - Plast 600L 1 tømm.pr uke	Kr.	2 823,25	2 823,25	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
2024 - Plastcontainer hver 14.dag	Kr.	8 701,54	8 701,54	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling

Hytterrenovasjon

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
1220 - Restavfall fritidsbolig 140L	Kr.	2 881,11	2 881,11	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
50001 - Renovasjon fritidsbolig-kategori 2	Kr.	1 440,56	1 440,56	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
50002 - Renovasjon fritidsbolig-kategori 3	Kr.	1 008,38	1 008,38	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
50003 - Renovasjon fritidsbolig-kategori 4	Kr.	720,27	720,27	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
50004 - Renovasjon fritidsbolig-kategori 1	Kr.	2 881,11	2 881,11	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling

Diverse gebyrer

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
1915 - Komm.påslag-etterdrift deponier	Kr.	131,25	131,25	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
1920 - Brukerpåslag bossnett	Kr.	450,50	450,50	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
1921 - Brukerpåslag bokollektiv i bossnettet	Kr.	225,25	225,25	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
1930 - Brukerpåslag NBC (nedgravd bunntømt container/avfallsøsning)	Kr.	250,00	250,00	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
21900 - Lås	Kr.	163,68	163,68	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Erstatning av bortkomne beholdere. Prisen inkluderer merking og utkjøring.

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
0210 - Erstatning 60 liters restavfallsbeholder	Kr.	611,23	611,23	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
0220 - Erstatning 140 liters restavfallsbeholder	Kr.	611,23	611,23	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
0320 - Erstatning 240 liters restavfallsbeholder	Kr.	991,88	991,88	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
0410 - Erstatning 140L papirbeholder	Kr.	611,23	611,23	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
0420 - Erstatning 400 liters restavfallsbeholder	Kr.	1 834,25	1 834,25	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
0510 - Erstatning 240 liters papirbeholder	Kr.	991,88	991,88	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
0520 - Erstatning 660 liters restavfallsbeholder	Kr.	2 925,60	2 925,60	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
0610 - Erstatning 400 liters papirbeholder	Kr.	1 834,25	1 834,25	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
0710 - Erstatning 660 liters papirbeholder	Kr.	2 925,60	2 925,60	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
0810 - 660 liter beholder m/ lås	Kr.	3 525,90	3 525,90	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling

Diverse andre priser

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
0234 - Utrykning ved mistet verdisak i nedkast	Kr.	1 725,00	1 725,00	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
0235 - Verdisaker i bossbil, fastpris	Kr.	3 450,00	3 450,00	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
0236 - Timepris opprydding	Kr.	1 035,00	1 035,00	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
0237 - Timepris bistand	Kr.	661,25	661,25	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
1414 - Nøkkel (Ekstra nøkkel til fellesbeholder)	Kr.	92,00	92,00	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
1415 - Nøkkel (Ekstra nøkkel til hyttebeholder)	Kr.	172,50	172,50	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
1416 - Nøkkel (Brikker/nøkkelkort til avfallsløsninger)	Kr.	115,00	115,00	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
1417 - Låsebøyle	Kr.	166,75	166,75	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
5223 - Betalt sekk	Kr.	115,00	115,00	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
8506 - Hushold.kompoststrø	Kr.	115,00	115,00	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
8540 - Hushold.betalt sekk	Kr.	86,25	86,25	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling

Ekstraordinære tømminger restavfall

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
0203 - Ekstrahenting restavfall (140 liter)	Kr.	106,71	106,71	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
0207 - Ekstrahenting restavfall (240 liter)	Kr.	214,24	214,24	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
0208 - Ekstrahenting restavfall (400 liter)	Kr.	305,23	305,23	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
0209 - Ekstrahenting restavfall (660 liter)	Kr.	459,09	459,09	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
0211 - Ekstrahenting restavfall (4m3 container)	Kr.	2 369,07	2 369,07	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
0212 - Ekstrahenting restavfall (6m3 container)	Kr.	2 830,63	2 830,63	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
0238 - Ekstrahenting restavfall (Krokkonteiner 11-30m3)	Kr.	2 242,62	2 242,62	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
0239 - Ekstrahenting restavfall (Krokkonteiner (11-30m3), behandlingsavgift per tonn)	Kr.	1 630,42	1 630,42	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
5282 - Restavfall tømming nedgravd container (5m3 nedgavd)	Kr.	2 805,02	2 805,02	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling

Ekstraordinære tømminger papir og plast

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
0204 - Ekstrahenting papir (Container)	Kr.	746,92	746,92	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
0240 - Ekstrahenting papir (Krokkonteiner 11-30m3)	Kr.	2 242,62	2 242,62	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
0241 - Ekstrahenting plast (Container)	Kr.	746,92	746,92	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
5284 - Papir tømming nedgravd container (5m3 nedgavd)	Kr.	2 805,02	2 805,02	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling

Ekstratømming glass og metall

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
0213 - Ekstrahenting glass og metall (660 liter)	Kr.	323,43	323,43	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
0214 - Ekstrahenting glass og metall (Iglo)	Kr.	679,47	679,47	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling

Ekstraordinære tømminger bossug

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
0215 - Ekstrahenting bossug	Kr.	1 972,66	1 972,66	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Forsøpling

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
0230 - Fastpris utrykning og transport	Kr.	805,00	805,00	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
0231 - Timepris opprydding	Kr.	661,25	661,25	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
0232 - Levering gjenv.stasjon pr m3	Kr.	57,50	57,50	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
0233 - Administrasjonskostnader	Kr.	718,75	718,75	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling

Innflyttingscontainere papir, papp og plast

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
0242 - Fastpris mobilisering og transport innflyttingscontainere	Kr.	2 530,00	2 530,00	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
0243 - Tømmepris innflyttingscontainer	Kr.	746,92	746,92	0,00	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling

Gjenvinningsstasjonene

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
8509 - Hushold.avfall inntil 0,02 m3 (for syklende eller gående)	Kr.	10	10	0	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
8510 - A-Hushold.avfall 0 - 0,99m3 (Inntil 1 m3)	Kr.	50	50	0	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
8511 - Hushold.avfall 2 - 2,99m3(Inntil 3 m3)	Kr.	150	150	0	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
8512 - A-Hushold.avfall 3 - 3,99m3(Inntil 4 m3)	Kr.	200	200	0	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
8513 - A-Hushold.avfall 4 - 4,99m3(Inntil 5 m3)	Kr.	350	350	0	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
8514 - A-Hushold.avfall 7 - 7,99m3 (Inntil 8 m3)	Kr.	750	750	0	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
8515 - Hushold.avfall 8 - 8,99m3 (Inntil 9 m3)	Kr.	1 200	1 200	0	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
8516 - Hushold.avfall 9 - 9,99m3 (Inntil 10 m3)	Kr.	1 200	1 200	0	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
8517 - A-Hushold.avfall 4 - 4,99m3 (Inntil 6 m3)	Kr.	350	350	0	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
8518 - A-Hushold.avfall 6 - 6,99m3(Inntil 7 m3)	Kr.	750	750	0	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
8519 - Hushold.avfall 10 - 10,99m3	Kr.	1 600	1 600	0	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
8520 - Hushold.avfall 11 - 11,99m3	Kr.	2 000	2 000	0	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
8521- Hushold.avfall 12 - 12,99m3	Kr.	2 400	2 400	0	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
8522 - Hushold.avfall 13 - 13,99m3	Kr.	2 800	2 800	0	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
8523 - Hushold.avfall 14 - 14,99m3	Kr.	3 200	3 200	0	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
8524 - Hushold.avfall 15 - 15,99m3	Kr.	3 600	3 600	0	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
8525 - Hushold.avfall 16 - 16,99m3	Kr.	4 000	4 000	0	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
8526 - Hushold.avfall 17 - 17,99m3	Kr.	4 400	4 400	0	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
8527 - Hushold.avfall 18 - 18,99m3	Kr.	4 800	4 800	0	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
8528 - Hushold.avfall 19 - 19,99m3	Kr.	5 200	5 200	0	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
8529 - Hushold.avfall 20 - 20,99m3	Kr.	5 600	5 600	0	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
8530 - Hushold.avfall 21 - 21,99m3	Kr.	6 000	6 000	0	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
8531 - Hushold.avfall 22 - 22,99m3	Kr.	6 400	6 400	0	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
8532 - Hushold.avfall 23 - 23,99m3	Kr.	6 800	6 800	0	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
8533 - Hushold.avfall 24 - 24,99m3	Kr.	7 200	7 200	0	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
8534 - Hushold.avfall 25 - 25,99m3	Kr.	7 600	7 600	0	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
8535 - Hushold.avfall 26 - 26,99m3	Kr.	8 000	8 000	0	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
8536 - Hushold.avfall 27 - 27,99m3	Kr.	8 400	8 400	0	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
8537 - Hushold.avfall 28 - 28,99m3	Kr.	8 800	8 800	0	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
8538 - Hushold.avfall 29 - 29,99m3	Kr.	9 200	9 200	0	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
8539 - Hushold.avfall 1 - 1,99m3(Inntil 2 m3)	Kr.	100	100	0	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
8559 - Gjenvinningsstasjon-sekk(blank) 10 pk	Kr.	50	50	0	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
8560 - Gjenvinningsstasjon-sekk(blank) pr stk.	Kr.	5	5	0	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling
Hver m3 over	Kr.	400	400	0	0,0 % Sats oppdateres i tilleggsinnstilling

Feiing og tilsyn

For utfyllende informasjon om gebyrer for feiing og tilsyn, se [premisser og gebyrregulativ 2023 for feiing og tilsyn](#)

Feiegebyr pr. røykløp

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Timepris	Kr	0	947	947	0,0 % Ny gebyrmodell

Årlig tilsynsgebyr pr. enhet (boenhet, fritidsbolig, fyrhus, etc.):

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Enkelt gebyr	Kr	0	399	399	0,0 % Ny gebyrmodell

Tilleggsgebyr pr. gang for

Gebyr	Enhet	Sats 2022	Sats 2023	Endring i kr	Endring i % Merknad
Spesielle anlegg, timepris	Kr	0	947	947	0,0 % Ny gebyrmodell

Tilskuddsliste

Tilskuddslisten består av tilskudd til konkrete, navngitte mottakere og søkbare tilskuddsordninger for spesifikke formål. I det følgende vises først de konkrete tilskuddene og deretter de søkbare ordningene som byrådet foreslår for 2023. Listene er sortert per byrådsavdeling som yter tilskuddene.

Den første tabellen under viser hvor mye tilskuddene utgjør til sammen i byrådets budsjettforslag for 2023. Den viser også totale tilskudd per avdeling. Totalsum av alle tilskudd i Vedtatt budsjett 2022 er 405,2 mill.

Tilskudd - totaloversikt

Beløp i 1000 kr

Avdeling	Øk.plan 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026
Byrådsavd. for barnehage, skole og idrett	40 093	42 093	42 093	42 093
Byrådsavdeling for byutvikling	1 333	1 333	1 333	1 333
Byrådsavdeling for finans, næring og eierskap	18 418	18 418	18 418	18 418
Byrådsavdeling for helse og omsorg	5 480	5 480	5 480	5 480
Byrådsavdeling for klima, miljø og samferdsel	10 360	10 160	10 160	10 160
Byrådsavdeling for kultur, sosial og inkludering	336 779	336 479	336 479	336 479
Byrådsleders avdeling	741	741	741	741
Totalsum	413 204	414 704	414 704	414 704

Tilskuddsliste

Byrådsleders avdeling

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2023	Vedtatt bud. 2022
Administrasjon	Tilskudd FN-sambandet - Internasjonal uke		162	158
Administrasjon	Universitetet i Bergen - Utdanning i Bergen		579	564
			741	722
			741	722

Byrådsavdeling for finans, næring og eierskap

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2023	Vedtatt bud. 2022
Administrasjon	Fair play bygg & anlegg Vestland		308	300
			308	300
Andre næringsformål	Impact HUB Bergen AS (995802961)		250	263
Andre næringsformål	Media Region Bergen (913514793)		450	646
Andre næringsformål	Stiftelsen Maritimt Forum Bergensregionen (974332183)		250	316
Andre næringsformål	The seafood innovation cluster AS (913268865)		250	254

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2023	Vedtatt bud. 2022
Andre næringsformål	NCE Maritime cleantech (996700275)		250	250
Andre næringsformål	Bergen Lights		0	900
Andre næringsformål	Dataspillsenteret		250	250
Andre næringsformål	NCE Finance Innovation		250	250
Andre næringsformål	Matarena AS		500	500
Andre næringsformål	StartupLab Bergen		250	250
Andre næringsformål	NOSCA Clean Oceans (980997006)		250	0
Andre næringsformål	Bioregion Institute (925283258)		250	0
Andre næringsformål	Bergen Works (918950419)		250	0
Andre næringsformål	SMB 99 (928641791)		250	0
Andre næringsformål	Visit Bergen (970120580)		4 200	4 212
Andre næringsformål	Bergen Sentrum AS (953010070)		250	316
Andre næringsformål	Vestlandets innovasjonsselskap AS (987753153) - Nyskapingsparken		500	518
Andre næringsformål	Connect Vest-Norge (986856013)		320	316
Andre næringsformål	Design region Bergen (992056827)		250	329
Andre næringsformål	Design region Bergen (992056827) - Raff		0	158
			9 220	9 727
			9 528	10 027

Byrådsavdeling for helse og omsorg

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2023	Vedtatt bud. 2022
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Aktivitets- og administrasjonstilskudd til barne- og ungdomsorganisasjoner		1 997	1 947
			1 997	1 947
Forebyggende arbeid helse og sosial	MSO-Bergen, medisineres seksualopplysning		46	44
Forebyggende arbeid helse og sosial	Bergen Turlag - Folkehelsekoordinator		318	306
			364	351
Andre velferdstiltak funksjonshemmede	Foreningen Norges døvblinde		81	78
Andre velferdstiltak funksjonshemmede	Funksjonshemmedes fellesorganisasjon (FFO) Bergen		402	387
Andre velferdstiltak funksjonshemmede	Landsforeningen for hjerte- og lungesyke - Bergen		162	156
Andre velferdstiltak funksjonshemmede	Norges Blindeforbund i Hordaland		184	177
Andre velferdstiltak funksjonshemmede	Bergen Døvesenter		828	796
			1 656	1 593
Div. tilskudd	Bergen Røde Kors Hjelpekorps		19	19
			19	19
			4 037	3 910

Byrådsavd. for barnehage, skole og idrett

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2023	Vedtatt bud. 2022
Vanlig grunnskoleundervisning	Fargespill		275	268
Vanlig grunnskoleundervisning	Nærmiljøpakke - inkl.søknad om tilskudd		761	742
Vanlig grunnskoleundervisning	Private skoler		0	723
Vanlig grunnskoleundervisning	Tilskudd til private skoler -skolebygg		0	258
Vanlig grunnskoleundervisning	Ungt entreprenørskap		631	615
			1 667	2 605
SFO basistilbud	Tilskudd til private SFO		1 324	1 290
SFO basistilbud	Tilskudd til private SFO for barn med spesielle behov i 5. -7. trinn		318	310
			1 642	1 600
Tilskudd til idrettsorganisasjoner	Hordaland idrettskrets (944773738) - Antidoping og utdanning		106	103
Tilskudd til idrettsorganisasjoner	Hordaland idrettskrets (944773738) - Olympiatoppen Vest - Basistilskudd		715	697
Tilskudd til idrettsorganisasjoner	Idrett Bergen Sør – Aktivitetstilskudd		371	361
Tilskudd til idrettsorganisasjoner	Idrettsrådet i Bergen (971348593) - Basistilskudd		868	846
Tilskudd til idrettsorganisasjoner	Laksevåg Bordtennisclubb		265	258
Tilskudd til idrettsorganisasjoner	Norges svømmeforbund (939102671) - Elitesatsing svømming og stup		309	301
Tilskudd til idrettsorganisasjoner	Nye idrettstiltak og egenorganisert fysisk aktivitet		1 026	1 000
Tilskudd til idrettsorganisasjoner	Arrangementsstøtte - Idrett		1 026	1 000
Tilskudd til idrettsorganisasjoner	Stipend og priser		859	837
Tilskudd til idrettsorganisasjoner	Støtte til private anlegg		14 615	6 447
Tilskudd til idrettsorganisasjoner	Talentmidler - søkbar ordning		318	310
Tilskudd til idrettsorganisasjoner	TIF Viking - Sprek viking		129	125
Tilskudd til idrettsorganisasjoner	TIF Viking med fokus på integreringstiltak		189	184
Tilskudd til idrettsorganisasjoner	Bergen Kickboxing klubb		424	413
Tilskudd til idrettsorganisasjoner	Bergen og Hordaland Turlag		786	767
			22 005	13 650
Tilskudd til fysisk akt. og idrett for barn og ung	Barne- og ungdomsmidler - Idrett		13 292	11 000
			13 292	11 000
Idrettsaktivitet og tilskudd for særskilte grupper	Stimuleringsmidler til aktivitet og inkludering		1 488	1 450
			1 488	1 450
			40 093	30 306

Byrådsavdeling for klima, miljø og samferdsel

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2023	Vedtatt bud. 2022
Grøntfaglig planlegging	Friluftsliv tiltak		83	81
Grøntfaglig planlegging	Stiftelsen Det norske Arboret		436	425
Grøntfaglig planlegging	Bergen Turlag		461	108
			980	614
Landbruk	Stiftelsen dyrebeskyttelsen i Bergen (979303793)		90	87
Landbruk	Bybonden Bergen		616	600
Landbruk	Dyrebeskyttelsen Norge avd. Bergen og Hordaland (988712698) - Dyrenes hus		486	474
Landbruk	Dyrebeskyttelsen Norge Bergen og Hordaland (988712698)		25	24
			1 216	1 186
Parkdrift	Sommerstell av 1000-årsstedet i Fana		45	44
			45	44
Fiske, fangst og viltstell	Fiske, Fangst og Vilt-Jegerprøver- Ettersøk		25	24
			25	24
Klima og miljøtiltak	Klima- og miljøtilskudd		4 205	4 099
Klima og miljøtiltak	Stiftelsen Lystgården (918687394)		670	459
Klima og miljøtiltak	Tilskudd miljøorganisasjoner		1 043	1 017
Klima og miljøtiltak	Bærekraftig liv		410	400
			6 329	5 974
Naturforvaltning	Fiskeformål		83	81
Naturforvaltning	Bergen Elveforum		159	155
Naturforvaltning	Bergen Skog- og trøplantingsselskap		359	350
Naturforvaltning	Bergens Skog- og trøplantingsselskap, forvaltning byfjell/Smørås		107	104
			708	690
			9 303	8 531

Byrådsavdeling for kultur, sosial og inkludering

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2023	Vedtatt bud. 2022
Barne- og ungdomskulturtilskudd	4H Hordaland (993230170) - 4H- Gården		166	162
Barne- og ungdomskulturtilskudd	AKKS Bergen (977530938)		355	346
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Meningsfull oppvekst for barn og unge i bydelen Ytrebygda (986231935) - Mobyttelsen - drift av Søreidehuset		222	216
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Rikskonsertene (974761114) - Kommunal egenandel Rikskonsertene		455	444
Barne- og ungdomskulturtilskudd	S12 Galleri og Verksted DA (988208833) - Søndagsskolen		111	108
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Barn i byen kulturformidling AS (983201652) - Magasinet Barn i byen		222	216

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2023	Vedtatt bud. 2022
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Stiftelsen 3,14 Hordaland internasjonale fylkesgalleri (971349875) - Galleri 3,14 - Kunstformidling barn og unge		54	53
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Stiftelsen Bergen dansesenter (977232090)		720	702
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Stiftelsen Bergen dansesenter (977232090) - Escape		166	162
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Stiftelsen Bergen music fest (976249453) - Ungdomskonserter Bergensfest		277	270
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Stiftelsen fargespill (996906175)		1 319	1 286
Barne- og ungdomskulturtilskudd	AKKS Bergen (977530938) - Eggstockfestivalen		144	140
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Stiftelsen musikksekskapet Harmonien (976619005) - Ung Symfoni/Bergen Filharmoniske Ungdomsorkester		277	270
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Stiftelsen nye Fyllingsdalen teater (998391970)		1 565	1 526
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Teaterdrift Bergen AS (997764907) - Corner teater		2 100	2 047
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Ung i kor - vest (988945722) - Barn synger!		222	216
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Vestlandske teatersenter (933878457)		1 039	1 013
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Bergen døvesenter (939467203) - Tilsk. til Døvefor.		288	281
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Stiftelsen Spillhus Bergen (824751862)		2 090	1 744
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Salt (986356991) - Fritt spillerom (Salt kulturskole)	Omdisponering	108	308
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Foreningen Jung (927768445) (engangstilskudd)		0	50
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Springbrett for ungdom (926813366) (engangstilskudd)		0	150
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Mørkerommet (817115802) (engangstilskudd)		0	50
Barne- og ungdomskulturtilskudd	De unges orkesterforbund Hordaland (980174093) - De unges orkesterforbund		83	81
			11 984	11 841
Andre velferdstiltak funksjonshemmede	Norges handikapforbund, Region Sørvest (986986847)		171	166
			171	166
Andre velferdstiltak utviklingshemmede	TV BRA	Omdisponering ferietilbud til utviklingshemmede i 2021 og 2022	0	850
			0	850
Andre velferdstiltak psykisk helse	Fontenehuset Bergen	Utgående engangstiltak	2 382	2 809
Andre velferdstiltak psykisk helse	Amalie Skrams hus		5 174	5 174
Andre velferdstiltak psykisk helse	Informasjonssenteret Hieronimus		396	396

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2023	Vedtatt bud. 2022
Andre velferdstiltak psykisk helse	Kirkens SOS i Bjørgvin		1 153	1 153
Andre velferdstiltak psykisk helse	Blå Kors Bergen - Kompasset		760	760
Andre velferdstiltak psykisk helse	Landsforeningen for pårørende innen psykiatri LPP Bergen		416	416
Andre velferdstiltak psykisk helse	LEVE - forening for etterlatte etter selvmord		385	385
Andre velferdstiltak psykisk helse	Mental helse Bergen - Treffstedet Loftet		890	890
Andre velferdstiltak psykisk helse	Psykiatricaliansen		1 543	1 543
Andre velferdstiltak psykisk helse	ROS Senter for spiseforstyrrelser		2 359	2 359
Andre velferdstiltak psykisk helse	Sammen - Studentenes psykiske helsetjeneste		1 300	1 300
Andre velferdstiltak psykisk helse	Spillavhengighet Norge		177	177
Andre velferdstiltak psykisk helse	Alf AS		1 000	1 000
			17 933	18 360
Andre velferdstiltak rus	Frelsesarmeen i Solheimsviken	Omdisponering	0	120
Andre velferdstiltak rus	Landsforbundet Mot Stoffmisbruk Bergen Lokallag	Omdisponering	0	68
Andre velferdstiltak rus	LISA-gruppene		585	585
Andre velferdstiltak rus	ProLar Nett		325	325
Andre velferdstiltak rus	Trappen motiveringssenter	Ikke søkt tilskudd i 2023	0	605
Andre velferdstiltak rus	RIO avd. Bergen	Utgående engangstiltak	0	300
Andre velferdstiltak rus	A-larm	Utgående engangstiltak	0	100
			910	2 103
Legetjeneste	Kirkens Bymisjon - Helsesenter for papirløse migranter		1 018	700
			1 018	700
Sosial rådgivning og veiledning	FRI Bergen og Hordaland		966	942
Sosial rådgivning og veiledning	Jussformidlingen		192	192
Sosial rådgivning og veiledning	Kirkens Bymisjon - Gatejuristen	Nedjustering	0	1
Sosial rådgivning og veiledning	Kirkens Bymisjon - Home-Start Familiekontakten, Empo Flerkulturelt Ressurscenter og Bamsehiet		4 455	4 342
Sosial rådgivning og veiledning	Kristent Interkulturelt Arbeid (KIA)		148	144
Sosial rådgivning og veiledning	Matsentralen Bergen		414	414
Sosial rådgivning og veiledning	MO-LA Stiftelsen		191	191
Sosial rådgivning og veiledning	Papillon		878	466
Sosial rådgivning og veiledning	Pust i bakken / Slettebakken menighet		58	58
Sosial rådgivning og veiledning	Skeiv Verden Vest		926	903
Sosial rådgivning og veiledning	Stiftelsen krigsveteranenes minne - Kronstad Hovedgård		311	311
Sosial rådgivning og veiledning	Stiftelsen Robin Hood-huset		3 000	3 000
Sosial rådgivning og veiledning	Wayback Bergen		152	152
Sosial rådgivning og veiledning	Møhlenpris idrettslag (996138666)		462	450
Sosial rådgivning og veiledning	Bergen Røde Kors – Flyktningguide		999	974
Sosial rådgivning og veiledning	Norsk Folkehjelp Bergen (977257131) – DiMe-prosjektet		103	100
Sosial rådgivning og veiledning	Bergen Røde Kors - Døråpner		368	368

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2023	Vedtatt bud. 2022
Sosial rådgivning og veiledning	Bergen Røde Kors - Fellesverket		1 129	1 100
Sosial rådgivning og veiledning	Bergen Røde Kors - Gatemebling		159	155
Sosial rådgivning og veiledning	Bergen Røde Kors - Nettverk etter soning		158	158
Sosial rådgivning og veiledning	Bergen Røde Kors - Norsktraining		97	94
Sosial rådgivning og veiledning	Bergen Røde Kors - Støttespiller for unge flyktninger		314	306
Sosial rådgivning og veiledning	Bergen Uavhengige Sosialrådgivning (BUS) - Høgskulen på Vestlandet		63	63
Sosial rådgivning og veiledning	Caritas Bergen		421	410
			15 965	15 295
Støtte til krisetiltak	Amathea - veiledningstjeneste for gravide		451	451
Støtte til krisetiltak	Nok. Bergen		500	500
			951	951
Rusbehandling, råd og veiledning	Evangeliesenteret	Omdisponering	0	406
Rusbehandling, råd og veiledning	Kirkens bymisjon - Ungdomstiltaket V13		3 255	3 255
Rusbehandling, råd og veiledning	Stiftelsen CRUX Kalfarhuset oppfølgingscenter		2 258	2 258
Rusbehandling, råd og veiledning	Idrett Bergen Sør - Utrustet		53	53
Rusbehandling, råd og veiledning	Albatrossen Ettervernssenter		3 160	3 160
			8 726	9 132
Lavtersketilbud for rusavhengige	Sammen Senteret Laksevåg - IOGT Norge		399	399
Lavtersketilbud for rusavhengige	Kafé Lazarus	Omdisponering	0	32
Lavtersketilbud for rusavhengige	Kirkens Bymisjon - FRI med ProTeam	Nedjustering	0	1
Lavtersketilbud for rusavhengige	Blå Kors Bergen - Fredagskafé	Omdisponering	0	21
Lavtersketilbud for rusavhengige	Stiftelsen Sesam	Omdisponering	0	553
Lavtersketilbud for rusavhengige	Blå Kors Bergen - Hvite Bånd Dagsenter		1 243	1 243
Lavtersketilbud for rusavhengige	Kirkens Bymisjon - Gatenært rusarbeid		888	888
Lavtersketilbud for rusavhengige	Foreningen for human narkotikapolitikk	Nytt tilskudd	150	0
Lavtersketilbud for rusavhengige	A-Larm Arbeid og Helse AS	Nytt tilskudd	2 250	0
			4 930	3 137
Utekontakt	For Freedom - Arbeid mot menneskehandel	Omdisponering	0	258
Utekontakt	Bergen Røde Kors - Arbeid mot menneskehandel		305	305
			305	563
Div. tilskudd	8 Mars initiativet i Bergen (918502645)		31	30
Div. tilskudd	Skeivt Kristent nettverk (924329491)		308	300
			339	330
Vitensenter	Bergen vitensenter AS (989005049) - Vilvite-senteret - ombygging (engangstilskudd)		0	7 500

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2023	Vedtatt bud. 2022
Vitensenter	Bergen vitensenter AS (989005049) - Vilvite-senteret		5 954	5 804
			5 954	13 304
Kulturhistoriske museer	Stiftelsen Bergenssølvet (994085492) - Ved Kunstmuseene i Bergen		160	156
Kulturhistoriske museer	Stiftelsen Bymuseet i Bergen (988212024)		14 230	13 778
Kulturhistoriske museer	Stiftelsen Bymuseet i Bergen (988212024) - Brannmuseet: magasinering av veteranbrannbiler		316	308
Kulturhistoriske museer	Stiftelsen Museum Vest (987669586)	Omdisponering	21 396	20 320
Kulturhistoriske museer	Stiftelsen Museum Vest (987669586) - Gjennomføring av årlige Hansadager		147	144
Kulturhistoriske museer	Stiftelsen Museum Vest (987669586) - Museumslosen		108	105
Kulturhistoriske museer	Stiftelsen seilskipet Statsraad Lehmkuhl (956330874)		2 025	1 960
Kulturhistoriske museer	Stiftinga Museumssenteret i Hordaland (971349743)		1 960	1 898
Kulturhistoriske museer	Stiftinga Museumssenteret i Hordaland (971349743) - Norsk Trikotasjemuseum – skoleavdelingen		216	210
Kulturhistoriske museer	Stiftelsen Bymuseet i Bergen (988212024) - Regionalt pilegrimssenter		421	410
Kulturhistoriske museer	Stiftinga Museumssenteret i Hordaland (971349743) - Tekstilindustrimuseet (engangstilskudd)		0	250
Kulturhistoriske museer	ArkiVest	Omdisponering	500	0
Kulturhistoriske museer	Stiftelsen seilskipet Statsraad Lehmkuhl (956330874) - Engangstilskudd		300	0
Kulturhistoriske museer	Brannmuseum		803	783
			42 582	40 322
Kulturvern	Bergen Kommunale Kystkultursenter AS (990031487)		1 441	1 404
Kulturvern	Bergen Kommunale Kystkultursenter AS (990031487) - Veteranbåtrute Bergen havn		477	465
Kulturvern	Fortidsminneforeningen Bergen og Hordaland avdeling (970576177)		222	216
Kulturvern	Gestapomuseets forening (999537294)		54	53
Kulturvern	Laksevåg kulturhistoriske forening (976590449)		471	459
Kulturvern	Nordhordland Veteranbåtlag (983395430) - Vedlikehold Oster		83	81
Kulturvern	Norsk jernbaneklubb, gamle Vossebanen (971350814) - Veterantoget Garnes - Midtun		948	924
Kulturvern	Sofus Madsens skulpturmuseum		79	77
Kulturvern	Stiftelsen D/S Stord I (889955732) - Vedlikehold D/S Stord I		111	108
Kulturvern	Stiftelsen Espeland fangeleir og Gestapohuset i Veiten 3 (881585952)		1 478	1 245
Kulturvern	Tellevik kystfort (912314553)		237	231

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2023	Vedtatt bud. 2022
Kulturvern	Torgdagen i Bergen (982903874)		83	81
Kulturvern	Veteransklaget fjordabåten (980874737) - Vedlikehold MF Granvin		111	108
Kulturvern	Vulcanus taubåtkompani (994872486) - Vedlikehold Vulcanus		111	108
Kulturvern	Ytre Arna museum (999029159)		98	95
Kulturvern	Memoar (915636926)		105	103
Kulturvern	Sydneshalvøyen kulturhistoriske lag (925310042) - Historietorget		53	51
Kulturvern	Sjødampsprøite		200	0
Kulturvern	Bergen kystlag (990654425)		55	54
Kulturvern	Bergen nasjonale veteranskipshavn		353	344
Kulturvern	Bergens Elektriske Sporvei (990512469) - Veterantrikk Møhlenpris		144	140
Kulturvern	Bergens tekniske museum (992184477)		382	373
Kulturvern	Buekorpsmuseet i Bergen (982165679)		100	97
			7 395	6 818
Kunstmusèer	Kunstmuseene i Bergen (990269343)		60 325	58 762
Kunstmusèer	Kunstmuseene i Bergen (990269343) - Stenersenbygget		811	785
Kunstmusèer	Kunstmuseene i Bergen (990269343) - Magasiner KODE		5 263	5 130
			66 399	64 677
Scenekunst	Kompani13 DA (914242444)		158	154
Scenekunst	Krabatene v/Irene Ahnéll (981780299)	Omdisponering	81	154
Scenekunst	Apropos Teater (977257212)	Omdisponering	81	154
Scenekunst	Proscen - Produsentenhet for scenekunst (993173487)		443	432
Scenekunst	Stiftelsen Bergen internasjonale teater (874695262) - Bergen Internasjonale Teater - Teatergarasjen		4 586	4 469
Scenekunst	Stiftelsen Bergen internasjonale teater (874695262) - Oktoberdans / Meteor		831	810
Scenekunst	Transiteatret-Bergen (985934045)		449	438
Scenekunst	Vibeke Flesland Havre Produksjoner (987275197)		162	158
Scenekunst	Norway Fringe Festival AS (920670202)		105	103
Scenekunst	Dominika Minkacz- Sira (914052971) - Open Window Theatre		158	154
Scenekunst	Idun Vik (914734746) – Cornerstone Bergen dramatikkfestival	Omdisponering	155	0
Scenekunst	Carte Blanche (957214479)		6 735	6 521
Scenekunst	Dukketeaterverkstedet (920172628)		217	212
			14 161	13 758
Musikk	Edvard Grieg Kor (915608523)		1 709	1 665
Musikk	Bergen Metal Fest (890299032)	Omdisponering	307	262
Musikk	Festspillene i Bergen (955599535)		10 436	10 172
Musikk	Folkemusikkklubben Columbi egg (992509678)	Omdisponering	204	161

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2023	Vedtatt bud. 2022
Musikk	Foreningen EKKO (987215933) - Ekko konsertserie		108	105
Musikk	Foreningen EKKO (987215933) - Ekkofestivalen		554	540
Musikk	Antikk Musikk (991917276)		76	74
Musikk	Nattjazz (971349123)		1 680	1 638
Musikk	Ny musikk Bergen (997774515)		255	205
Musikk	Opera Bergen (991905030) - Sommeropera		386	376
Musikk	Perfect sounds forever DA (996507491)		194	189
Musikk	Playdate (997956591)		89	86
Musikk	Avgarde (990 533 652)	Omdisponering	103	127
Musikk	Stiftelsen Bergen music fest (976249453) - Bergenfest		1 108	1 080
Musikk	Stiftelsen Bergen Nasjonale Opera (889288892)		5 018	4 859
Musikk	Stiftelsen BIT20 ensemble (971349670)		1 519	1 481
Musikk	Bergen Barokk AS (981522338)		155	151
Musikk	Stiftelsen Musicanord (977154200)	Omdisponering	104	162
Musikk	Stiftelsen prof. Jiri Hlinka klaverakademi (992861843)	Omdisponering	0	108
Musikk	Stiftelsen Vestnorsk Jazzsenter (979 913 583)		997	972
Musikk	Bergen Big Band (916791801)		111	108
Musikk	Bergen domkirke sokn (976994167) - Bergen kirkeautunnale		217	212
Musikk	Bergen domkirke sokn (976994167) - Kirkemusikk i Bergen domkirke menighet		613	597
Musikk	Vill Vill Vest (816 956 412)	Omdisponering	613	481
Musikk	AKKS Bergen (977530938) - Øvingslokaler		222	216
Musikk	Bergen internasjonale kultursenter (992138122) - Bergen Internasjonale Musikkfestival BIMF		223	217
Musikk	Bergen jazzforum (985260621)		329	321
Musikk	Bergen kirkelige fellesråd (976994434) - Påskefestuken		166	162
Musikk	Bergen Big Band (916791801) - Engangstilskudd		0	200
Musikk	Bergens kammermusikkforening (987626704)		111	108
Musikk	Borealis (985703167)		1 544	1 505
Musikk	Brak (980850609)		942	918
Musikk	Brak (980850609) - Music City Network		107	104
Musikk	Brak (980850609) - Musikkarena		216	210
Musikk	Currentes Jostein Gundersen (989371908) - Currentes	Omdisponering	0	32
			30 417	29 807
Visuell kunst	Aldea AS (918504176) - Gjestekunstnerordning		194	189
Visuell kunst	Entrée (997033957)		324	316
Visuell kunst	Foreningen Trykkeriet (993782157)		425	375
Visuell kunst	Hordaland Kunstsenter (959917485) - Hordaland Kunstnersentrum sommerutstilling		122	119

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2023	Vedtatt bud. 2022
Visuell kunst	Knipsu (997510364)	Omdisponering	0	105
Visuell kunst	KRAFT Bergen AS (999537804)		665	648
Visuell kunst	Kunstnerverksteder (988845256) - Kunstnerverksteder - C. Sundsgt.		511	459
Visuell kunst	PALMERA (916627939)	Omdisponering	143	106
Visuell kunst	Pamflett (917017571) - Pamflett/Bergen Art Book Fair	Omdisponering	168	130
Visuell kunst	S12 Galleri og verksted DA (988208833)		463	451
Visuell kunst	3,14 (971349875) - Kunsthall		166	162
Visuell kunst	Bergen Ateliergruppe (993620858)		205	161
Visuell kunst	Tag Team Studio (995544571)		246	239
Visuell kunst	VISP (994520911)		305	297
Visuell kunst	ALT GÅR BRA (915352561)		105	103
Visuell kunst	Bergen kunstforening (971122900) - Bergen kunsthall / Landmark		3 755	3 660
Visuell kunst	Bergen kunstforening (971122900) - Bergens kunsthall / Festspillutstilling		388	378
Visuell kunst	Bergens triennalen AS (996799298)		5 715	5 570
Visuell kunst	BLOKK (997940458)		121	79
Visuell kunst	B-Open (992194146) - B - Open [biennale]		166	162
			14 188	13 709
Film	Mediefondet Zefyr AS (989661752)		997	972
Film	Nordiske mediedager (990298041)		554	540
Film	Stiftelsen Cinemateket i Bergen (971350539)		495	483
Film	Vestnorsk filmsenter AS (974332981)		1 693	1 650
Film	Vestnorsk filmsenter AS (974332981) - Bergen kommunes filmmelding		2 217	2 161
Film	Vestnorsk filmsenter AS (974332981) - Filmveksthus		535	522
Film	Vestnorsk filmsenter AS (974332981) - Vestnorsk Filmsenter AS manusutvikling		665	648
Film	Mediefondet Zefyr AS (989661752) - Produksjonsmidler		1 053	1 026
Film	Bergen internasjonale filmfestival AS (980555704)		887	864
			9 096	8 866
Litteratur	Henning Bergsvåg - Poesidigg		80	78
Litteratur	Det Vestnorske teater (939734325) - Nynorskens hus		1 532	1 493
Litteratur	Norsk forfattersentrum (960498615) - Festspillforfatteren		111	108
Litteratur	Audiatur (991016260) - Audiatur	Omdisponering	232	324
Litteratur	Stiftelsen Litteraturhuset i Bergen (993607312)	Omdisponering	1 608	1 080
Litteratur	Stiftelsen Bergen internasjonale litteraturfestival for sakprosa og skjønnlitteratur (923217614)		428	417
Litteratur	Tekstallianse (922839549)		211	205
			4 203	3 707
Tverrestetisk	History disposal unit (982250803) - Wrap driftstilskudd		262	216
Tverrestetisk	Kulturhuset Østre AS (913106695)		1 103	1 075
Tverrestetisk	Marie Nerland (984144792) - Volt	Omdisponering	229	189

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2023	Vedtatt bud. 2022
Tverrestetisk	Performance art Bergen (997615034)		139	135
Tverrestetisk	Piksel produksjoner LTD (993164046)		332	324
Tverrestetisk	Stiftelsen Bergen internasjonale teater (874695262) - Prøverommet		248	242
Tverrestetisk	Stiftelsen Bergen senter for elektronisk kunst (881948222)		1 101	1 073
Tverrestetisk	Stiftelsen kulturhuset USF (971348372) - Gjestekunstnerordning USF		610	594
Tverrestetisk	Stiftelsen Lydgalleriet (991284362)		610	594
Tverrestetisk	Stiftelsen Bergen Kjøtt (922635471)		927	903
Tverrestetisk	Vagant AS (919063122) - Tidsskriftet Vagant		214	209
Tverrestetisk	Aldea AS (918504176)		919	895
Tverrestetisk	Stiftelsen Bergen Kjøtt (922635471) - Investeringsstøtte (engangstilskudd)		0	3 000
			6 692	9 450
Ymse kunstformidling	Kunstgarasjen (913838572)		522	509
Ymse kunstformidling	Stiftelsen kulturhuset USF (971348372) - Designinkubator		177	173
Ymse kunstformidling	Unison AS (985298513) - Kulturnatt		443	432
Ymse kunstformidling	Dataspillsenteret - Norsk senter for spillutvikling (924586737)		214	209
Ymse kunstformidling	Bergen Spillfestival (921379498)		74	72
Ymse kunstformidling	Kiosken studio (925141275)	Omdisponering	136	0
Ymse kunstformidling	Buzz AS (996223191) - Musikkfondet Buzz AS	Omdisponering	432	324
Ymse kunstformidling	Design region Bergen (992056827) - Raff		166	162
			2 166	1 881
Musikk og kulturskole	STIFTELSEN BARRATT DUE MUSIKKINSTITUTT (960472675) - Unge talenter		263	257
			263	257
Tilskudd til andres kulturbygg	Raftostiftelsen (877155102) - Raftohuset - Drift av kulturhus		1 108	1 080
Tilskudd til andres kulturbygg	Grieghallen Utbygging AS (926477307) - Utrednings- og planleggingsarbeid Griegkvartalet (engangstilskudd)		0	500
Tilskudd til andres kulturbygg	Stiftelsen Klosteret 17	Omdisponering	80	0
			1 188	1 580
Flerkulturelt kulturtilbud / BIKS	Bergen internasjonale kultursenter (992138122)		3 554	3 464
			3 554	3 464
Seniorkultur	Nasjonalforeningens helselag for eldre i Bergen (857752422)		3 703	3 609
Seniorkultur	Arna eldresenter (971505117)		598	583
Seniorkultur	Stiftelsen Sesam (971500395)		1 759	1 714
Seniorkultur	Stiftelsen Sesam (971500395) - Tilskudd til frivillighetoppfølging		54	52
Seniorkultur	Stiftelsen Sesam (971500395) - Tilskudd til koordinering av frivillige		55	54
			6 169	6 013
Kulturtilbud utv. hemmede	Tveiterås skolekorps (977264685)		81	79
			81	79
Øvrig kulturaktivitet	Regnbuedagene i Bergen AS (922171181)		647	631

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2023	Vedtatt bud. 2022
Øvrig kulturaktivitet	Grieg internasjonale korfestival (986696059)		111	108
Øvrig kulturaktivitet	Grieghallen AS (920945554) - refusjon til lag og organisasjoner		887	864
Øvrig kulturaktivitet	Amatørkulturrådet i Bergen (892626642)		799	779
Øvrig kulturaktivitet	Amatørkulturrådet i Bergen (892626642) - Informasjon og markedsføring amatørkultur		552	538
Øvrig kulturaktivitet	Kultur Vest AS (995683679)		366	356
Øvrig kulturaktivitet	Kulturhuset sentrum I/S (975661830) - Kulturhuset Sentrum - Ytre Arna		163	159
Øvrig kulturaktivitet	Norges korforbund Hordaland (976539419)		222	216
Øvrig kulturaktivitet	Norges musikkorps forbund Hordaland (971561068)		277	270
Øvrig kulturaktivitet	Norges musikkorps forbund Hordaland (971561068) - NM i Brass		194	189
Øvrig kulturaktivitet	Raptus - Bergen tegneseriefestival (980566013)		177	173
Øvrig kulturaktivitet	Stiftelsen kulturhuset USF (971348372) - Kulturhuset USF [inkl Domino I/Arenaprojektet]		7 516	7 325
Øvrig kulturaktivitet	Stiftelsen kulturhuset USF (971348372) - Utviklingsprosjekt Arena USF		173	169
Øvrig kulturaktivitet	Stiftelsen Solhovden (977155711)		144	140
Øvrig kulturaktivitet	Studentkulturhuset i Bergen AS (973199986) - Akademiske kvarter		111	108
Øvrig kulturaktivitet	Tilskudd til frivilligsentraler		5 155	5 025
Øvrig kulturaktivitet	Bergen døvesenter (939467203) - Døves kultursenter		214	209
Øvrig kulturaktivitet	Bergen filharmoniske kor (983842313)		54	53
Øvrig kulturaktivitet	Arabisk filmforening (917946515) (engangstilskudd)		0	50
Øvrig kulturaktivitet	Bergen kulturforum (982123348)		83	81
Øvrig kulturaktivitet	Bergen musikkteater (988608920)		111	108
Øvrig kulturaktivitet	17. maikomiteen i Fana bystrøk (923038973)		55	54
Øvrig kulturaktivitet	Bergen unge kammerorkester (989707787)		188	184
Øvrig kulturaktivitet	Collegium Musicum (978702724)		608	593
			18 809	18 383
Kommunale kulturbygg	Nordvik vel (918020276)		87	85
			87	85
Overføring til andre trossamfunn	Human-Etisk Forbund Bergen lokallag (978628729) - Støtte til leie av lokaler til Humanistisk konfirmasjon og navnefest		250	244
Overføring til andre trossamfunn	Kirkelig dialogsenter (914536367)		170	166
Overføring til andre trossamfunn	Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn i Bergen (998169852)		313	305
			733	715
			297 373	300 302

Byrådsavdeling for byutvikling

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2023	Vedtatt bud. 2022
Kulturminnevern	Andre		74	73
Kulturminnevern	Stiftelsen Bryggen		1 258	1 226
			1 333	1 299
			1 333	1 299

Søkbare tilskuddsordninger**Byrådsavdeling for finans, næring og eierskap**

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2023	Vedtatt bud. 2022
Andre næringsformål	Tilskudd til næringsutvikling - søkbar ordning		5 813	4 924
Andre næringsformål	Tilskudd til grønn og bærekraftig omstilling - søkbar ordning		3 078	3 000
			8 891	7 924
			8 891	7 924

Byrådsavdeling for helse og omsorg

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2023	Vedtatt bud. 2022
Andre velferdstiltak eldre	Foreninger og lag - tilskudd fordelt etter søknad		929	894
Andre velferdstiltak eldre	Foreninger og lag: Tilskudd til tiltak som forebygger ensomhet blant eldre		513	500
			1 442	1 394
			1 442	1 394

Byrådsavdeling for klima, miljø og samferdsel

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2023	Vedtatt bud. 2022
Landbruk	Søkbar tilskuddsordning for dyrevernerorganisasjoner		642	626
Landbruk	Urbant landbruk		415	259
			1 057	884
			1 057	884

Byrådsavdeling for kultur, sosial og inkludering

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2023	Vedtatt bud. 2022
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Håndverk/visuelt amatørkultur	Omdisponering	0	53
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Instrumenttilskudd kor, korps og orkester		662	645
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Kunstformidling barn og unge		1 494	1 456
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Lokal kulturaktivitet		5 525	5 385
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Lokale priser bydeler		185	180
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Skolekorps - beste korps fra Bergen i junior - NM i Brass og janitsjar		106	103
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Tilskudd til barnekor, -korps og -orkester		1 467	1 430
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Buekorps		788	768
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Byomfattende ungdomsprojekter og festivaler		326	318
			10 553	10 338
Sosial rådgivning og veiledning	Markering av den internasjonale migrasjonsdagen		72	70
			72	70
Kulturhistoriske museer	Tilskudd til samlingsgjennomgang		616	600
Kulturhistoriske museer	Nasjonalt kompetansesenter for immateriell kulturarv		359	350
Kulturhistoriske museer	Museer som møtested og nye formidlingstilbud i bydeler		616	600
			1 590	1 550
Kulturvern	Fjordsteam Bergen AS (920042694)		635	424
Kulturvern	Frivillig kulturvern		863	841
Kulturvern	Fartøyvernkonservator		359	350
			1 857	1 615
Scenekunst	Scenekunst - prosjekt, drift og lokaler	Omdisponering	1 556	1 419
Scenekunst	Klimamidler - Pool for scenografi, kostymer etc.		257	250
			1 813	1 669
Musikk	Musikk - prosjekt, drift og lokaler	Omdisponering	1 927	1 781
Musikk	Tilskudd til arrangement - profesjonelle og bydekkende		1 057	1 030
			2 984	2 811
Visuell kunst	Kunstnerhonorar - pilotprosjekt	Omdisponering	0	206
Visuell kunst	Visuell kunst - prosjekt, drift og lokaler	Omdisponering	1 359	1 178
			1 359	1 385
Litteratur	Litteratur - prosjekt, drift og lokaler		390	380
			390	380
Tverrestetisk	Elektronisk kunst - prosjekt, drift og lokaler		249	243
Tverrestetisk	Internasjonal kunst- og kulturutveksling		2 493	2 430
Tverrestetisk	Kritikk og teoriutvikling - prosjekt		571	556
Tverrestetisk	Kulturstipend og -priser		2 284	2 226
Tverrestetisk	Åpne dører! - tilskudd til publikumsrettet aktivitet/gratis		834	813

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2023	Vedtatt bud. 2022
	arrangement for institusjoner og profesjonelle arenaer			
Tverrestetisk	Arbeidsstipend	Omdisponering	1 656	1 390
Tverrestetisk	Talentutvikling	Omdisponering	103	134
Tverrestetisk	Tverrfaglig - prosjekt, drift og lokaler	Omdisponering	951	830
Tverrestetisk	Levende sentrum - tomme lokaler på gateplan til kunstnerisk innhold	Omdisponering	421	666
Tverrestetisk	Kunstloggen AS (915459579) – Julemarked for design, kunst og kunsthåndverk		105	103
Tverrestetisk	Kulturlos		205	200
			9 873	9 590
Ymse kunstformidling	Gatekunst og graffiti - prosjekt, drift og lokaler		161	157
Ymse kunstformidling	Kulturnæring - prosjekt		939	915
Ymse kunstformidling	Utvikling av ny kompetansekylynge		312	305
Ymse kunstformidling	Profesjonelle kunst- og kulturtiltak - Design (tilskuddsordning)	Omdisponering	230	175
			1 642	1 552
Tilskudd til andres kulturbygg	Tilskudd til vedlikehold av ikke-kommunale kulturbygg		790	770
Tilskudd til andres kulturbygg	Vedlikeholdsetterslep museer	Omdisponering	2 634	4 068
			3 424	4 838
Kulturtilbud utv. hemmede	Tilskudd til kultur- og fritidsaktiviteter for mennesker med utviklingshemming		212	206
			212	206
Øvrig kulturaktivitet	Elitekorps		424	413
Øvrig kulturaktivitet	Etablering og drift av lokale kulturråd		104	102
Øvrig kulturaktivitet	Amatørkultur mønstringer	Omdisponering	0	52
Øvrig kulturaktivitet	Folkeverksteder/makerspaces		673	656
Øvrig kulturaktivitet	Tilskudd til kor på særlig høyt nivå		424	413
Øvrig kulturaktivitet	Tilskudd utstyr/lokaler alle sjangere	Omdisponering	0	103
Øvrig kulturaktivitet	Voksenkor, korps og orkester - drift og prosjekt	Omdisponering	1 044	773
Øvrig kulturaktivitet	Ymse kulturformål - prosjekt, drift og lokaler		445	434
Øvrig kulturaktivitet	Klimamidler - Miljøsertifisering	Omdisponering	526	1 000
			3 639	3 945
			39 407	39 949

Sentrale tabeller og oversikter

1A Hovedoversikt drift (§5-4)

Beløp i 1000

	Regnskap 2021	VB 2022	Øk.plan 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026
Rammetilskudd	-6 793 295	-6 342 206	-7 451 846	-7 503 433	-7 533 084	-7 583 308
Inntekts- og formuesskatt	-10 807 544	-10 853 298	-10 837 117	-10 902 224	-10 967 621	-11 033 421
Eiendomsskatt	-1 001 725	-1 030 000	-1 126 000	-1 126 000	-1 126 000	-1 126 000
Andre generelle driftsinntekter	-307 567	-236 517	-464 537	-394 318	-311 293	-307 670
Sum generelle driftsinntekter	-18 910 131	-18 462 021	-19 879 500	-19 925 975	-19 937 998	-20 050 399
Korrigert sum bevilgninger drift, netto	17 140 573	17 461 372	18 969 484	18 568 111	18 589 326	18 649 336
Avskrivninger	984 728	989 503	998 879	1 013 839	1 024 339	1 044 739
Sum netto driftsutgifter	18 125 301	18 450 875	19 968 363	19 581 951	19 613 665	19 694 075
Brutto driftsresultat	-784 831	-11 146	88 864	-344 024	-324 333	-356 324
Renteinntekter	-114 803	-123 521	-484 292	-454 087	-384 533	-359 859
Utbytter	-310 150	-330 000	-552 000	-441 000	-381 000	-331 000
Gevinster og tap på finansielle omløpsmidler	-183	0	0	0	0	0
Renteutgifter	279 142	383 357	826 618	932 508	932 866	918 573
Avdrag på lån	731 444	787 407	843 313	876 003	904 371	931 222
Netto finansutgifter	585 450	717 244	633 639	913 425	1 071 705	1 158 936
Motpost avskrivninger	-984 728	-989 503	-998 879	-1 013 839	-1 024 339	-1 044 739
Netto driftsresultat	-1 184 108	-283 405	-276 377	-444 439	-276 967	-242 127
Disponering eller dekning av netto driftsresultat						
Overføring til investering	549 096	511 240	371 240	372 240	372 240	372 240
Avsetninger til bundne driftsfond	204 448	16 747	8 469	11 310	45 188	64 188
Bruk av bundne driftsfond	-263 248	-84 297	-114 077	-46 218	-32 009	-31 107
Avsetninger til disposisjonsfond	693 813	68 852	117 785	246 000	130 000	218 000
Bruk av disposisjonsfond	0	-229 136	-107 040	-138 893	-238 452	-381 194
Dekning av tidligere års merforbruk i driftsregnskapet	0	0	0	0	0	0
Sum disponeringer eller dekning av netto driftsresultat	1 184 108	283 405	276 377	444 439	276 967	242 127

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Beløp i 1000

	Regnskap 2021	VB 2022	Øk.plan 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026
Fremført til inndekning i senere år (merforbruk)	0	0	0	0	0	0

1B Driftsbevilgninger til tjenesteområdene (§5-4)

Beløp i 1000

	Regnskap 2021	VB 2022	Øk.plan 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026
Barnehage	2 645 549	2 519 400	2 639 582	2 622 040	2 610 197	2 604 655
Skole	3 753 072	3 784 508	4 088 542	4 024 721	4 000 979	3 982 221
Spesialpedagogiske tjenester	280 651	275 935	317 482	316 514	316 239	316 239
Barnevern	651 061	797 642	835 726	831 578	804 693	807 318
Tjenester til eldre	3 605 195	3 409 103	3 688 823	3 700 338	3 738 852	3 836 546
Tjenester til funksjonshemmede	167 116	170 893	175 866	175 780	181 156	181 156
Tjenester til utviklingshemmede	1 638 938	1 563 837	1 716 107	1 724 859	1 787 457	1 821 468
Psykisk helse	546 182	554 716	576 126	569 099	568 188	568 188
Tjenester til rusavhengige og bostedsløse	385 698	357 216	383 174	385 947	393 001	413 206
Sosialhjelp og andre sosiale tjenester	769 104	821 395	800 536	795 737	795 015	795 015
Introduksjons- og tolketjenester	235 162	234 930	297 059	237 794	230 346	225 404
Forebyggende helsearbeid	543 280	295 155	286 055	284 790	284 436	284 436
Behandling og rehabilitering	662 488	635 583	662 771	661 380	663 714	664 696
Overføringer til trossamfunn	169 282	177 323	184 687	185 619	186 619	187 619
Brannvesen	240 785	217 725	247 074	236 381	234 247	234 052
Samferdsel	125 758	123 145	-1 995	90 679	90 007	90 007
Boligtiltak	137 540	102 186	113 791	114 848	119 317	120 442
Offentlige planer, byplanlegging og kulturminnevern	91 043	70 487	86 668	80 470	80 415	80 415
Private planer og byggesak	23 589	18 021	23 556	23 556	23 556	23 556
Naturforvaltning og parkdrift	145 159	147 490	161 296	158 169	158 442	158 742
Klima og miljø	63 655	52 116	47 116	47 201	47 190	49 840
Lærlinger	7 939	59 591	56 815	54 095	54 095	54 095
Arbeidsmarkedstiltak	10 357	11 393	11 766	11 728	11 718	11 718
Kultur	457 288	455 988	477 683	467 577	465 583	465 036
Bibliotek	97 295	94 080	96 867	96 514	96 416	96 416
Idrett	348 433	314 279	408 802	382 121	377 780	380 603
Næring	-15 648	-19 409	-9 249	-13 006	-13 660	-13 660
Bystyrets organer og administrasjon	89 393	83 179	113 796	88 656	110 396	107 566
Administrasjon og fellesfunksjoner	1 161 504	1 019 054	1 075 986	1 056 173	1 049 038	1 048 746
Fellestjenester	16 101	33 464	34 592	34 462	34 425	34 425
Sivilforsvar og beredskap	5 529	3 159	3 320	3 296	3 290	3 290
Vann og avløp	-11 340	966	824	824	824	824
Renovasjon	-743	4 311	6 441	5 062	5 026	5 026
Interne tjenester / fordelt kostnader	0	10 313	10 334	10 334	10 334	10 334
Pensjon og fellesposter	-1 293 940	-924 695	-850 163	-925 982	-908 671	-957 291
Sentrale inntekter og finansposter	0	0	0	0	0	0
Sum bevilgninger drift, netto	17 752 473	17 474 484	18 767 856	18 539 354	18 610 659	18 692 347

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Beløp i 1000

	Regnskap 2021	VB 2022	Øk.plan 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026
Herav:						
Avskrivninger	984 728	989 503	998 879	1 013 839	1 024 339	1 044 739
Motpost avskrivninger	-984 728	-989 503	-998 879	-1 013 839	-1 024 339	-1 044 739
Netto renteutgifter og - inntekter	-1 017	610	-180	-180	-180	-180
Overføring til investering	19 060	11 200	11 200	12 200	12 200	12 200
Avsetninger til bundne driftsfond	204 448	16 747	8 469	11 310	45 188	64 188
Bruk av bundne driftsfond	-263 248	-84 297	-114 077	-46 218	-32 009	-31 107
Avsetninger til disposisjonsfond	652 657	68 852	0	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond	0	0	-107 040	-5 869	-3 865	-2 090
Korrigert sum bevilgninger drift, netto	17 140 573	17 461 372	18 969 484	18 568 111	18 589 326	18 649 336

B3 Økonomisk oversikt drift – artsfordeling (§5-6)

Beløp i 1000

	Regnskap 2021	VB 2022	Øk.plan 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026
Rammetilskudd	-6 793 295	-6 342 206	-7 451 846	-7 503 433	-7 533 084	-7 583 308
Innteks- og formuesskatt	-10 807 544	-10 853 298	-10 837 117	-10 902 224	-10 967 621	-11 033 421
Eiendomsskatt	-1 001 725	-1 029 990	-1 125 990	-1 125 990	-1 125 990	-1 125 990
Andre skatteinntekter	0	0	0	0	0	0
Andre overføringer og tilskudd fra staten	-342 746	-244 216	-472 508	-402 290	-319 265	-315 642
Overføringer og tilskudd fra andre	-3 307 213	-2 262 559	-2 339 311	-2 323 937	-2 337 774	-2 351 974
Brukerbetalinger	-890 000	-977 374	-1 009 233	-1 011 333	-1 011 333	-1 011 333
Salgs- og leieinntekter	-2 558 351	-2 626 123	-2 769 453	-2 876 070	-2 940 669	-2 990 749
Sum driftsinntekter	-25 700 874	-24 335 765	-26 005 458	-26 145 276	-26 235 735	-26 412 416
Lønnsutgifter	10 504 205	10 830 597	11 572 829	11 534 829	11 629 345	11 760 886
Sosiale utgifter	2 542 452	2 629 708	2 774 293	2 743 756	2 779 361	2 757 204
Kjøp av varer og tjenester	8 433 835	7 503 512	8 350 952	8 111 873	8 078 559	8 093 594
Overføringer og tilskudd til andre	2 450 823	2 371 300	2 397 368	2 396 954	2 399 798	2 399 669
Avskrivninger	984 728	989 503	998 879	1 013 839	1 024 339	1 044 739
Sum driftsutgifter	24 916 044	24 324 618	26 094 322	25 801 252	25 911 403	26 056 093
Brutto driftsresultat	-784 831	-11 146	88 864	-344 024	-324 333	-356 324
Renteinntekter	-114 803	-123 521	-484 292	-454 087	-384 533	-359 859
Utbytte	-310 150	-330 000	-552 000	-441 000	-381 000	-331 000
Gevinst og tap på finansielle omløpsmidler	-183	0	0	0	0	0
Renteutgifter	279 142	383 357	826 618	932 508	932 866	918 573
Avdrag på lån	731 444	787 407	843 313	876 003	904 371	931 222
Netto finansutgifter	585 450	717 244	633 639	913 425	1 071 705	1 158 936
Motpost avskrivninger	-984 728	-989 503	-998 879	-1 013 839	-1 024 339	-1 044 739
Netto driftsresultat	-1 184 108	-283 405	-276 377	-444 439	-276 967	-242 127
Disponering eller dekning av netto driftsresultat						
Overføring til investering	549 096	511 240	371 240	372 240	372 240	372 240
Avsetninger til bundne driftsfond	204 448	16 747	8 469	11 310	45 188	64 188
Bruk av bundne driftsfond	-263 248	-84 297	-114 077	-46 218	-32 009	-31 107
Avsetninger til disposisjonsfond	693 813	68 852	117 785	246 000	130 000	218 000
Bruk av disposisjonsfond	0	-229 136	-107 040	-138 893	-238 452	-381 194
Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0	0	0	0
Sum disponeringer eller dekning av netto driftsresultat	1 184 108	283 405	276 377	444 439	276 967	242 127
Fremført til inndekning i senere år (merforbruk)	0	0	0	0	0	0

Utvikling i disposisjonsfond

Tabellene viser utvikling i disposisjonsfondet i økonomiplanperioden (beløp i tusen):

Disposisjonsfond per 31.12.2023

Prosjektnavn (fond)	Inngående balanse per 01.01.	Avsetning til disp.fond (1540)	Bruk av disp.fond (1940)	Utgående balanse per 31.12.
Bufferfond pensjon	2 170 120	100 200	0	2 270 320
Disposisjonsfond Bergen Havn (BOH)	10 729	0	0	10 729
Fond til boligsoneformål	99 239	0	-99 239	0
Parkeringsfond (139/10)	16 982	0	0	16 982
Panteordning ildsteder	5 398	0	0	5 398
Fond til bosettingsformål	2 000	0	0	2 000
Vinterdriftsfond - komm. veinett	20 000	0	0	20 000
Disposisjonsfond Bergen Vann	41 924	0	0	41 924
Disposisjonsfond vedlikehold	223	0	0	223
Disposisjonsfond Bystyrets organer	601	0	0	601
Generelt disposisjonsfond	896 455	17 585	-7 801	906 239
				3 274 418

Disposisjonsfond per 31.12.2024

Prosjektnavn (fond)	Inngående balanse per 01.01.	Avsetning til disp.fond (1540)	Bruk av disp.fond (1940)	Utgående balanse per 31.12.
Bufferfond pensjon	2 270 320	246 000	0	2 516 320
Disposisjonsfond Bergen Havn (BOH)	10 729	0	0	10 729
Fond til boligsoneformål	0	0	0	0
Parkeringsfond (139/10)	16 982	0	0	16 982
Panteordning ildsteder	5 398	0	0	5 398
Fond til bosettingsformål	2 000	0	0	2 000
Vinterdriftsfond - komm. veinett	20 000	0	0	20 000
Disposisjonsfond Bergen Vann	41 924	0	0	41 924
Disposisjonsfond vedlikehold	223	0	0	223
Disposisjonsfond Bystyrets organer	601	0	0	601
Generelt disposisjonsfond	906 239	0	-138 893	767 346
				3 381 524

Disposisjonsfond per 31.12.2025

Prosjektnavn (fond)	Inngående balanse per 01.01.	Avsetning til disp.fond (1540)	Bruk av disp.fond (1940)	Utgående balanse per 31.12.
Bufferfond pensjon	2 516 320	130 000	0	2 646 320
Disposisjonsfond Bergen Havn (BOH)	10 729	0	0	10 729
Fond til boligsoneformål	0	0	0	0
Parkeringsfond (139/10)	16 982	0	0	16 982
Panteordning ildsteder	5 398	0	0	5 398

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Prosjektnavn (fond)	Inngående balanse per 01.01.	Avsetning til disp.fond (1540)	Bruk av disp.fond (1940)	Utgående balanse per 31.12.
Fond til bosettingsformål	2 000	0	0	2 000
Vinterdriftsfond - komm. veinett	20 000	0	0	20 000
Disposisjonsfond Bergen Vann	41 924	0	0	41 924
Disposisjonsfond vedlikehold	223	0	0	223
Disposisjonsfond Bystyrets organer	601	0	0	601
Generelt disposisjonsfond	767 346	0	-238 452	528 894
				3 273 073

Disposisjonsfond per 31.12.2026

Prosjektnavn (fond)	Inngående balanse per 01.01.	Avsetning til disp.fond (1540)	Bruk av disp.fond (1940)	Utgående balanse per 31.12.
Bufferfond pensjon	2 646 320	218 000	0	2 864 320
Disposisjonsfond Bergen Havn (BOH)	10 729	0	0	10 729
Fond til boligsonformål	0	0	0	0
Parkeringsfond (139/10)	16 982	0	0	16 982
Panteordning ildsteder	5 398	0	0	5 398
Fond til bosettingsformål	2 000	0	0	2 000
Vinterdriftsfond - komm. veinett	20 000	0	0	20 000
Disposisjonsfond Bergen Vann	41 924	0	0	41 924
Disposisjonsfond vedlikehold	223	0	0	223
Disposisjonsfond Bystyrets organer	601	0	0	601
Generelt disposisjonsfond	528 894	0	-381 194	147 700
				3 109 879

Kommentar til disposisjonsfondene

Disposisjonsfondsoversikten viser utvikling i disposisjonsfondet i økonomiplanperioden. Disposisjonsfondet består av det generelle disposisjonsfondet som er frie midler, mens øvrige poster inngår i disposisjonsfondet men har en merkelapp. Merkelappene er vedtatt av bystyret. Den største posten er bufferfond pensjon, hvor en avsetter midler til å dekke premieavviket.

Byrådet foreslår å avvikle ordningen med et særskilt boligsonefond og årlig avsetning av midler til dette. Boligsonefondet ble i sin tid opprettet ved bystyrevedtak i desember 1984. Siden har 50 % av inntektene fra boligsoneparkering årlig blitt avsatt til fondet og tillagt renter. Fondet er ved utgangen av 2021 på 88,4 mill. og tillagt budsjettert avsetning i 2022 er prognosen at fondet vil være på 99,2 mill. ved utgangen av 2022. I perioden 2012-2016 ble det brukt midler fra fondet til bygging av Skansedammen beboeranlegg. Etter dette har det kun vært brukt mindre summer til å etablere ladepunkter for elbiler i eksisterende beboeranlegg. Byrådet foreslår derfor å innlemme boligsonefondet i kommunenes generelle disposisjonsfond. Dersom kommunen skal bygge nye boligsoneanlegg, vil disse bli finansiert på samme måte som kommunens øvrige investeringer. Se for øvrig vedtakspunkt 9 under kapitlet Budsjettvedtak.

Avsetning og bruk av fond

Bruk og avsetning til fond

Beløp i 1000 kr

Avsetning/bruk	Tj.område	Tjenestemråde (T)	2023	2024	2025	2026
Avsatt til bundne driftsfond	03C	Tjenester til utviklingshemmede	0	0	0	0
Avsatt til bundne driftsfond	05B	Behandling og rehabilitering	221	221	221	221
Avsatt til bundne driftsfond	07	Brannvesen	1 365	1 365	1 365	1 365
Avsatt til bundne driftsfond	09	Boligtiltak	0	0	0	0
Avsatt til bundne driftsfond	12A	Kultur	5 000	5 000	5 000	5 000
Avsatt til bundne driftsfond	18A	Vann og avløp	0	2 841	36 719	55 719
Avsatt til bundne driftsfond	18B	Renovasjon	1 883	1 883	1 883	1 883
Sum Avsatt til bundne driftsfond			8 469	11 310	45 188	64 188
Avsatt til disp.fond	08	Samferdsel	0	0	0	0
Avsatt til disp.fond	09	Boligtiltak	0	0	0	0
Avsatt til disp.fond	21	Pensjon og fellesposter	0	0	0	0
Avsatt til disp.fond	23	Sentrale inntekter og finansposter	117 785	246 000	130 000	218 000
Sum Avsatt til disp.fond			117 785	246 000	130 000	218 000
Bruk av bundne driftsfond	01A	Barnehage	-99	-99	-99	-99
Bruk av bundne driftsfond	01B	Skole	-23	-23	-23	-23
Bruk av bundne driftsfond	03D	Psykisk helse	0	0	0	0
Bruk av bundne driftsfond	04A	Tjenester til rusavhengige og bostedsløse	0	0	0	0
Bruk av bundne driftsfond	05A	Forebyggende helsearbeid	-895	-895	-895	-895
Bruk av bundne driftsfond	05B	Behandling og rehabilitering	-3 533	-3 533	-3 533	-3 533
Bruk av bundne driftsfond	07	Brannvesen	-4 205	-4 205	-4 205	-4 205
Bruk av bundne driftsfond	09	Boligtiltak	-4 000	-5 000	-5 000	-5 000
Bruk av bundne driftsfond	10A	Offentlige planer, byplanlegging og kulturminnevern	-4 938	-4 938	-4 938	-4 938
Bruk av bundne driftsfond	10B	Private planer og byggesak	-10 308	-308	-308	-308
Bruk av bundne driftsfond	10C	Naturforvaltning og parkdrift	-185	-185	-185	-185
Bruk av bundne driftsfond	10D	Klima og miljø	-375	-375	-375	-375
Bruk av bundne driftsfond	12A	Kultur	0	0	0	0
Bruk av bundne driftsfond	16	Administrasjon og fellesfunksjoner	0	0	0	0
Bruk av bundne driftsfond	18A	Vann og avløp	-76 746	-15 960	-1 751	-849
Bruk av bundne driftsfond	18B	Renovasjon	-6 727	-8 654	-8 654	-8 654

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Avsetning/bruk	Tj.område	Tjenesteområde (T)	2023	2024	2025	2026
Bruk av bundne driftsfond	20	Interne tjenester / fordelte kostnader	-2 044	-2 044	-2 044	-2 044
Sum Bruk av bundne driftsfond			-114 077	-46 218	-32 009	-31 107
Bruk av disposisjonsfond	04B	Sosialhjelp og andre sosiale tjenester	0	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond	08	Samferdsel	-99 239	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond	09	Boligtiltak	-7 801	-5 869	-3 865	-2 090
Bruk av disposisjonsfond	23	Sentrale inntekter og finansposter	0	133 024	234 586	379 105
Sum Bruk av disposisjonsfond			107 040	138 893	238 452	381 194
Totalsum			-94 863	72 199	-95 273	130 113

Overføring fra drift til investering

Beløp i 1000 kr

Overføring til investering	Tj,område	Tj,område	2023	2024	2025	2026
Bundne overf.til inv.regnsk.	09	Boligtiltak	4 000	5 000	5 000	5 000
Bundne overf.til inv.regnsk.	23	Sentrale inntekter og finansposter	40	40	40	40
Sum Bundne overf.til inv.regnsk.			4 040	5 040	5 040	5 040
Ubunden gen.overf. til inv.regn.	16	Administrasjon og fellesfunksjoner	7 200	7 200	7 200	7 200
Ubunden gen.overf. til inv.regn.	23	Sentrale inntekter og finansposter	360 000	360 000	360 000	360 000
Sum Ubunden gen.overf. til inv.regn.			367 200	367 200	367 200	367 200
Totalsum			371 240	372 240	372 240	372 240

Lånefondsbudsjettet - med premisser

Lånefondets driftsbudsjett

Renteutgifter

Lånefondets renteutgifter på eksterne lån, samt låneomkostninger.

Avdrag på lån

Lånefondets avdrag på eksterne lån. Motsvares av bykassens renteutgifter ført i driftsregnskapet.

Renteinntekter

Refunderte renter fra bykassen, samt renteinntekter fra lånefondets bankkonto.

Mottatte avdrag på lån

Mottatte avdrag på utlån til bykassen. Motsvares av bykassens avdrag ført i driftsregnskapet.

Finansutgifter/ finansinntekter	Budsjett	Øk.plan	Øk.plan	Øk.plan	Øk.plan
Tall i hele 1000	2022	2023	2024	2025	2026
Renteutgifter	380 200	869 500	990 500	1 004 500	1 006 500
Avdrag på lån	782 113	837 100	886 200	932 300	978 200
Renteinntekter	-380 200	- 869 500	-990 500	-1 004 500	-1 006 500
Gvinster og tap på finansielle omløpsmidler	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på lån	-782 113	-837 100	-886 200	-932 300	-978 200
Netto finansutgifter	0	0	0	0	0

Lånefondets investeringsbudsjett

Utlån av egne midler

Lånefondets utlån til bykassen. Lån til investeringsformål samt lån til boligsosiale formål (Husbanken). Inneholder også utlån til bykassens lånefinansierte utlån til private pleie- og omsorgsinstitusjoner.

Avdrag på lån

Lånefondets avdrag på lån til boligsosiale formål (Husbanken), samt avdrag på lån vedrørende bykassens lånefinansierte utlån til private pleie- og omsorgsinstitusjoner.

Bruk av lån

Lånefondets låneopptak av sertifikatlån, obligasjonslån og gjeldsbrevlån. Korrigeret for ubrukte lånemidler.

Mottatte avdrag på utlån av egne midler

Mottatte avdrag på utlån til bykassen. Motsvares av bykassens avdrag ført i investeringsregnskapet.

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Investeringsutgifter/ -inntekter	Budsjett	Øk.plan	Øk.plan	Øk.plan	Øk.plan
Tall i hele 1000	2022	2023	2024	2025	2026
Utlån av egne midler	2 679 146	2 821 900	3 015 100	3 293 400	2 897 100
Avdrag på lån	441 400	485 300	525 700	565 700	601 700
Bruk av lån	-2 679 146	-2 821 900	-3 015 100	-3 293 400	-2 897 100
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	-441 400	-485 300	-525 700	-565 700	-601 700
Netto investeringsutgifter	0	0	0	0	0

Gjeld og avdrag

Låneopptak bykassen						
Mill.kr	Regnskap 2021	Prognose budsjett 2022	Forslag budsjett 2023	Forslag 2024	Forslag 2025	Forslag 2026
Investeringsformål - ikke-avgiftsfinansierte lån	2 156	1 449	1 673	1642	1 591	1 522
Investeringsformål - finansiell leasing (OPS)	0	0	0	0	0	0
Investeringsformål - avgiftsfinansierte lån	232	324	399	623	953	625
Sum låneopptak investeringsformål	2 388	1 774	2 072	2 265	2 543	2 147
Boligsosiale formål - lån til videreutlån (Husbanken)	907	750	750	750	750	750
Lånefinansierte utlån til private pleie- og omsorgsinstitusjoner	44	70	0	0	0	0
Sum totale låneopptak bykassen	3 339	2 594	2 822	3 015	3 293	2 897
Alle beløp i løpende priser						
Gjeldsutviklingen fordelt på de enkelte lånetyper						
Investeringsformål - ikke avgiftsfinansiert	14 430	15 295	16 350	17 332	18 226	19 017
Investeringsformål - finansiell leasing (OPS)	311	306	299	292	284	275
Sum inv.formål - ikke avg.finansiert inkl. OPS og ubrukte lånem.	14 741	15 601	16 649	17 625	18 510	19 292

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Investeringsformål - avgiftsfinansiert	3 535	3 646	3 826	4 225	4 946	5 331
Boligsosiale formål - lån til videre utlån	3 957	4 303	4 602	4 858	5 074	5 254
Lånefinansierte utlån til private pleieinstitusjoner	506	549	514	483	451	419
Sum bykassen pr. 31.12	22 738	24 098	25 591	27 189	28 981	30 295
Alle beløp i løpende priser.						
Avdrag						
Avdrag ikke-avgiftsfinansiert investeringsgjeld	520	584	618	659	697	731
Avdrag avgiftsfinansiert investeringsgjeld	207	213	219	225	231	241
Avdrag finansiell leasing	4	5	6	7	8	9
Avdrag i driftsbudsjettet	731	803	843	891	936	981
Avdrag boligsosiale formål - lån til videreutlån (Husbanken)	393	404	451	494	534	570
Avdrag lånefinansiert utlån til private pleieinst.	27	27	34	32	32	32
Avdrag i investeringsbudsjettet	420	431	485	526	566	602
Alle beløp i løpende priser.						

Bergen Kirkelige Fellesråd (BKF)

[Lenke til Bergen Kirkelige Fellesråd \(BKF\) sitt forslag til budsjett finner du](#)

9Fordeling av budsjett på tjenesteområder og avdelinger

Tjenesteområder	BLED	BFNE	BHO	BBSI	BKMS	BKSI	BBU	BORG	SENT	Sum
01A - Barnehage	0,0	8,0	0,0	2 528,8	102,8	0,0	0,0	0,0	0,0	2 639,6
01B - Skole	15,4	0,0	0,0	3 467,4	606,5	0,0	0,0	0,0	-0,6	4 088,5
01C - Spesialpedagogiske tjenester	0,0	0,0	10,5	306,7	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	317,5
02 - Barnevern	6,4	0,0	0,0	0,0	0,8	828,5	0,0	0,0	0,0	835,7
03A - Tjenester til eldre	0,0	-29,6	3 466,6	0,0	257,3	0,0	0,0	0,0	-5,5	3 688,8
03B - Tjenester til funksjonshemmede	0,0	-2,0	177,7	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	175,9
03C - Tjenester til utviklingshemmede	0,0	-45,0	1 765,6	0,0	2,2	1,8	0,0	0,0	-8,4	1 716,1
03D - Psykisk helse	0,0	-20,7	28,6	0,0	0,2	569,8	0,0	0,0	-1,8	576,1
04A - Tjenester til rusavhengige og bostedsløse	0,0	0,0	0,0	0,0	3,5	379,7	0,0	0,0	0,0	383,2
04B - Sosialhjelp og andre sosiale tjenester	0,0	0,0	0,0	0,0	1,3	800,1	0,0	0,0	-0,8	800,5
04C - Introduksjons- og tolketjenester	0,0	0,0	0,0	0,0	2,9	294,1	0,0	0,0	0,0	297,1
05A - Forebyggende helsearbeid	0,0	-1,5	58,3	0,0	0,7	228,5	0,0	0,0	0,0	286,1
05B - Behandling og rehabilitering	0,0	0,0	628,8	0,0	0,5	33,5	0,0	0,0	0,0	662,8
06 - Overføringer til trossamfunn	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	183,2	0,0	0,0	1,4	184,7
07 - Brannvesen	0,3	0,0	0,0	0,0	252,5	0,0	0,0	0,0	-5,8	247,1
08 - Samferdsel	0,0	0,0	0,0	0,0	23,0	0,0	0,0	0,0	-25,0	-2,0
09 - Boligtiltak	0,0	123,4	0,0	0,0	-1,0	194,5	0,0	0,0	-203,1	113,8
10A - Offentlige planer, byplanlegging og kulturminnevern	0,0	0,0	0,0	0,0	21,0	3,1	62,7	0,0	-0,2	86,7
10B - Private planer og byggesak	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	23,6	0,0	0,0	23,6
10C - Naturforvaltning og parkdrift	0,0	0,0	0,0	0,0	161,3	0,0	0,0	0,0	0,0	161,3
10D - Klima og miljø	0,0	0,0	0,0	0,0	47,1	0,0	0,0	0,0	0,0	47,1
11A - Lærlinger	0,0	56,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	56,8
11B - Arbeidsmarkedstiltak	0,0	10,0	0,0	0,0	1,5	0,2	0,0	0,0	0,0	11,8
12A - Kultur	0,0	1,0	5,6	0,0	14,4	452,8	0,0	0,0	3,9	477,7
12B - Bibliotek	0,0	0,0	0,0	0,0	5,4	91,5	0,0	0,0	0,0	96,9
13 - Idrett	0,0	1,0	0,0	233,7	174,1	0,0	0,0	0,0	0,0	408,8
14 - Næring	0,0	31,2	0,0	0,0	-56,2	0,0	0,0	0,0	15,7	-9,2
15 - Bystyrets organer og administrasjon	2,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	111,7	0,0	113,8
- Administrasjon og fellesfunksjoner	112,8	436,4	89,2	80,9	194,4	146,1	16,1	0,0	0,0	1 076,0
17A - Fellestjenester	0,0	29,9	0,1	0,0	4,3	0,3	0,0	0,0	0,0	34,6
17B - Sivilforsvar og beredskap	1,2	0,0	0,0	0,0	2,1	0,0	0,0	0,0	0,0	3,3

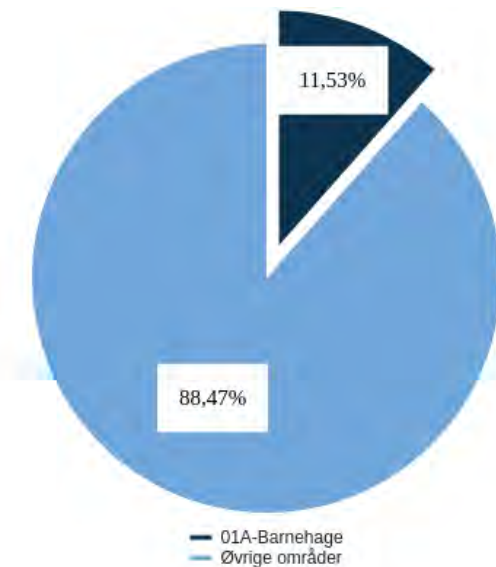
HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

18A - Vann og avløp	0,0	0,0	0,0	0,0	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,8
18B - Renovasjon	0,0	0,0	0,0	0,0	6,4	0,0	0,0	0,0	0,0	6,4
20 - Interne tjenester / fordelte kostnader	0,0	0,0	0,0	0,0	10,4	0,0	0,0	0,0	-0,1	10,3
21 - Pensjon og fellesposter	2,0	- 106,8	-5,4	-67,1	-582,3	-3,3	-2,8	0,0	-84,4	-850,2
23 - Sentrale inntekter og finansposter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-18 767,9	-18 767,9
Samlet sum	140,2	492,4	6 225,7	6 550,4	1 258,2	4 204,5	99,5	111,7	-19 082,6	0,0

Kommunens tjenesteområder med forslag til endringer

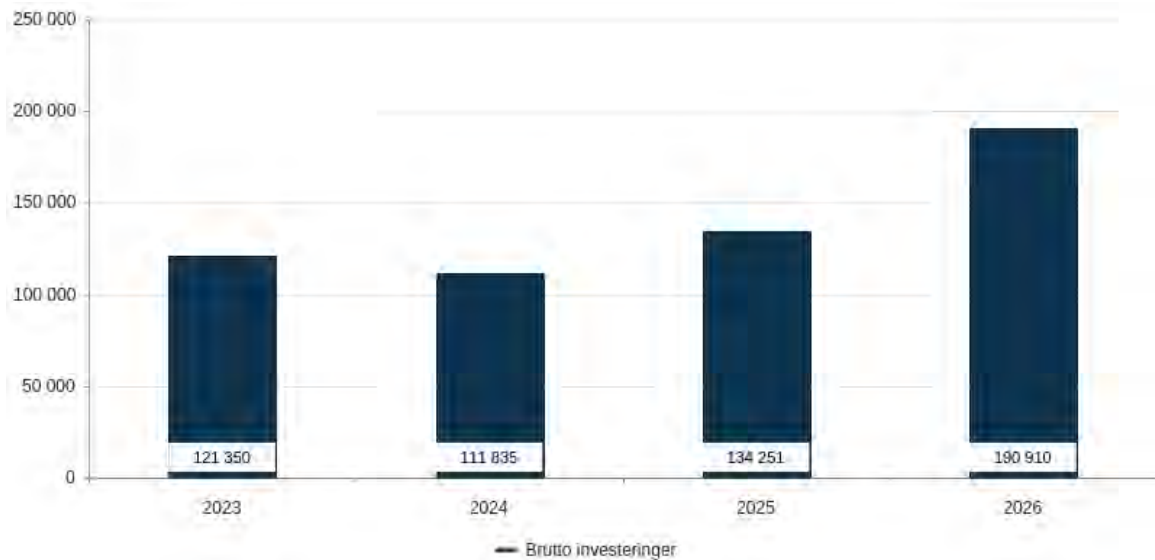
01A-Barnehage

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Tjenesteområdet omfatter alle private og kommunale barnehager i Bergen kommune. Barnehagesektoren reguleres av Lov om barnehager med forskrifter (barnehageloven). Bergen kommune er barnehagemyndighet for alle barnehagene i kommunen og eier av de kommunale barnehagene. Kommunen skal gi veiledning og påse at barnehagene drives i samsvar med gjeldende regelverk. Siden 2009 har kommunen hatt ansvaret for å innfri den lovfestede retten til

barnehageplass, og siden barnehagesektoren ble rammefinansiert i 2011 har kommunen også hatt ansvaret for tildeling av det offentlige tilskuddet til de private barnehagene.

Tjenesteområdet inneholder tilskudd til drift av alle kommunale og private barnehager i Bergen kommune.

Hovedprioriteringer

I Bergen skal alle barn ha like muligheter, og verken økonomi eller sosial bakgrunn skal begrense barns muligheter til å lykkes i livet. Byrådet prioriterer barn og unge og vil bidra til å utjevne sosiale forskjeller gjennom barnehagen, skolen og idretten.

Byrådet vil sikre at byggene som barnehagebarn tilbringer hverdagen sin i er godt egnet for lek og læring, og fortsetter sin ambisiøse satsing på rehabilitering av barnehager.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Dokumentversjon	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Vedtatt budsjett 2022	2 519 400	2 519 400	2 519 400	2 519 400
Sum Lønns- og prisvekst mv.	123 741	110 787	107 233	107 233
Sum Tekniske justeringer	-14 265	-14 265	-14 265	-14 265
Sum Utgående engangstiltak	-3 650	-3 650	-3 650	-3 650
Prisjustering og diverse endringer	105 826	92 872	89 318	89 318
Konsekvensjustert ramme	2 625 227	2 612 273	2 608 719	2 608 719
Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett				
Overtagelse av busser fra Akasia barnehage AS	Innstilling1	800	2 000	2 000
Rette opp antall årsverk på tjenesteområde	Innstilling1	-824	-824	-824
Sum Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett		-24	1 176	1 176
Tilpasning til aktivitetsnivå				
EBE - Justering av FDV-ramme for endringer i byggporteføljen	Innstilling1	4 740	4 740	4 740
Nedtrekk i tråd med demografisk utvikling	Innstilling1	-34 000	-41 000	-49 000
Transport ved oppgradering av barnehager	Innstilling1	1 900	1 000	3 350
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå		-27 360	-35 260	-42 260
Nye tiltak				
Avsetning til driftsutgifter nytt areal barnehage	Innstilling1	792	792	1 667
Barnehagetilbud til bosatte flyktninger	Innstilling1	16 145	16 145	11 940
Gratis barnehage for tredje barn	Innstilling1	700	1 700	1 700
Utredning tidlig fase barnehageprosjekter	Innstilling1	2 000	2 000	2 000
Økt bemanningstilskudd åpne barnehager	Innstilling1	1 000	1 000	1 000
Sum Nye tiltak		20 637	21 637	18 307
Nye engangstiltak				
Alternativ transport til Fløyfjellet barnehage	Innstilling1	750	375	0

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Beløp i 1000

	Dokumentversjon	Økonomiplan			
		2023	2024	2025	2026
Sum Nye engangstiltak		750	375	0	0
Effektivisering					
EBE - Ytterligere 10 % reduksjon i energiforbruk i kommunale bygg	Innstilling1	-347	-461	-595	-790
Sum Effektivisering		-347	-461	-595	-790
Kutt					
EBE - Strømsparingstiltak i kommunale bygg	Innstilling1	-3 200	-1 600	-400	-400
Sum Kutt		-3 200	-1 600	-400	-400
Inntektsendringer					
Endret makspris barnehager	Innstilling1	23 900	23 900	23 900	23 900
Sum Inntektsendringer		23 900	23 900	23 900	23 900
Nye tiltak og realendringer budsjett		14 356	9 767	1 478	-4 064
Ramme 2023-2026		2 639 582	2 622 040	2 610 197	2 604 655

Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett

Alternativ transport til Fløyfjellet barnehage

Kostnaden gjelder alternativ transport til barnehagen på Fløyen mens Fløibanen ble rehabilitert. Byrådet vedtok 10.12.2020 i sak 1330/20 at reisen med Fløibanen til og fra Fløyfjellet naturbarnehage skulle bli en del av det pedagogiske tilbudet i barnehagen og at kostnadene for reisen med Fløibanen skulle dekkes i sin helhet av Bergen kommune fra 1. januar 2021. Fløibanen har vært stengt i deler av 2021 og 2022, og det tilkom da en merkostnad for innleie av busser på 500 000 i 2021 og 250 000 i 2022. Tilskuddet til private barnehager baseres på utgiftene i kommunale barnehager to år før. Tiltaket gir derfor utgifter til de private barnehagene med 750 000 i 2023 og 375 000 i 2024.

Overtagelse av busser fra Akasia barnehage AS

Det ble i 1. tertial 2022 besluttet å beholde bussene som de 18 Akasia barnehage AS disponerte da Bergen kommune overtok selskapet. Det påløper en rekke driftskostnader i forbindelse med disse. Flere av bussene er leaset og det vil tilkomme kostnader ved å si opp leasingavtalen. Videre er enkelte barnehager avhengige av turer fordi de ikke har tilstrekkelig utearealer i barnehagen. Bussene kan også brukes i forbindelse med flytting av barnehager som følge av oppgraderingsprosjekter. Byrådsavdelingen vil vurdere ulike transportbehov opp mot kostnaden ved bussene for å se om bruk av egne busser også på lengre sikt kan bidra redusere framtidige transportkostnader. Kostnaden til kommunale barnehager er stipulert til om lag 800 000 kroner. Effekten på tilskuddet til de private barnehagene to år etter er beregnet 1,2 mill. kroner. Til sammen utgjør dette 2 mill. kroner for årene 2024 til 2026.

Rette opp antall årsverk på tjenesteområde

Det ble i 1. tertial 2022 vedtatt å flytte et årsverk fra Etat for barnehage til Etat for spes.ped. for bedre å reflektere den reelle utgiften på de respektive tjenesteområdene.

Tilpasning til aktivitetsnivå

EBE - Justering av FDV-ramme for endringer i byggporteføljen

Etat for bygg og eiendoms (EBE) ramme til forvaltning, drift og vedlikehold (FDV) av byggporteføljen justeres årlig som følge av endringer i areal. Endringene gjelder tilgang og avgang av bygg, herunder nye bygg som tas i bruk og bygg som tas ut av bruk, enten på varig basis eller for en periode. Ved

totalrehabilitering justeres FDV-rammen ned når bygget tas ut av ordinær drift og opp igjen når bygget kommer tilbake i ordinær drift.

Nedtrekk i tråd med demografisk utvikling

I henhold til tall fra SSB forventes det en nedgang i antall barn i barnehagealder i Bergen kommune de neste årene. Det tilsier isolert sett en tilsvarende lavere belastning på kommunens budsjetter. På denne bakgrunn har byrådet lagt inn en skjønnsmessig reduksjon i budsjettene på tjenesteområde barnehage. Barnetallene kan imidlertid endre seg. En ser også tendenser til økt dekningsgrad, dvs. at flere barn i barnehagealder går i barnehage. Utviklingen i antall barn i barnehage vil derfor bli vurdert ved rulleringen av HØP slik at tildelingen til området bedre reflekterer utviklingen i utgifter som følge av demografiske endringer.

Transport ved oppgradering av barnehager

Mange kommunale barnehagebygg planlegges utbedret i årene som kommer. Ombygging og vedlikehold på barnehager eller deres uteområder medfører jevnlig behov for erstatningslokaler og eventuelt transport til erstatningslokaler. Det er nødvendig å sette av midler til å dekke merutgifter i forbindelse med opphold i erstatningslokaler.

I 2023 vil Laksevåg barnehage bli rehabilitert og barn derfra vil bli transportert til Damsgårdsundet barnehage. Flaktveit barnehage forventes rehabilitert fra høsten 2023. Det foreslås derfor å justere tildelingen til transport ved oppgradering av barnehager. Kostnaden for transporten er stipulert til 1,5 millioner kr i 2023 og 0,5 million i 2024. I tillegg tilkommer det kostnader ved utflytting og innflytting i nye lokaler på ca 0,5 millioner pr år.

Tilskuddet til private barnehager baseres på utgiftene i kommunale barnehager to år før. Endringen i utgifter vil derfor medføre økning i tilskuddet til de private barnehagene og kostnadene øker til 3,35 millioner i 2025 og 2 millioner i 2026.

Nye tiltak

Avsetning til driftsutgifter nytt areal barnehage

Avsetningen gjelder økte driftsutgifter som følge av nettoøkning av areal på 4750 kvm i fullførte barnehager etter ombygging. De økte driftsutgiftene knytter seg blant annet til renhold og kommunale avgifter. Beløpene øker utover perioden da flere barnehager kommer i drift.

Barnehagetilbud til bosatte flyktninger

Bergen kommune bosetter ekstra mange flyktninger i 2022 som følge av krigen i Ukraina. Det er legges til grunn en bosetting av 1000 flyktninger, og mange av disse er barn, også barn i barnehagealder. Dette medfører behov for økt tildeling til barnehageplasser. Anslaget er usikkert og avhenger av hvor mange små og store barnehagebarn som bosettes, og i hvilken grad disse vil benytte seg av barnehagetilbud i private eller kommunale barnehager. Det legges til grunn at de fleste vil kvalifisere for ordninger med redusert betaling. Beløpet blir mindre utover i perioden som følge av at barna gradvis blir eldre og begynner på skole.

Gratis barnehage for tredje barn

Foreldre med mer enn ett barn i barnehage får søskenmoderasjon. I 2022 gis det 30 pst. søskenmoderasjon for barn nummer to, og 50 pst. søskenmoderasjon for barn nummer tre. Byrådet foreslår å gjøre det billigere med flere enn to barn i barnehage, ved å tilby gratis barnehageplass til de som har tre eller flere barn i barnehagen.

Transport ved oppgradering av barnehager

Mange kommunale barnehagebygg planlegges utbedret i årene som kommer. Ombygging og vedlikehold på barnehager eller deres uteområder medfører jevnlig behov for erstatningslokaler og eventuelt transport til erstatningslokaler. Det er nødvendig å sette av midler til å dekke merutgifter i forbindelse med opphold i erstatningslokaler.

I 2023 vil Laksevåg barnehage bli rehabilitert og barn derfra vil bli transportert til Damsgårdsundet barnehage. Flaktveit barnehage forventes rehabilitert fra høsten 2023. Det foreslås derfor å justere tildelingen til transport ved oppgradering av barnehager. Kostnaden for transporten er stipulert til 1,5 millioner kr i 2023 og 0,5 million i 2024. I tillegg tilkommer det kostnader ved utflytting og innflytting i nye lokaler på ca 0,5 millioner pr år.

Tilskuddet til private barnehager baseres på utgiftene i kommunale barnehager to år før. Endringen i utgifter vil derfor medføre økning i tilskuddet til de private barnehagene og kostnadene øker til 3,35 millioner i 2025 og 2 millioner i 2026.

Utredning tidlig fase barnehageprosjekter

I henhold til kommunal regnskapsstandard vil kun utgifter til prosjektering av en anskaffelse som vil være en investering etter KRS nr. 4, inngå i anskaffelseskost. Utgifter til generell planlegging av investeringer, inngår ikke i anskaffelseskost. Eksempler på tiltak som ikke kan finansieres over investeringsbudsjettet er tomtesøk og kartlegging. I tillegg er det behov for å avklare hvor det kan realiseres erstatningsarealer som kan benyttes når barnehager rehabiliteres.

For å kunne følge opp barnehagebruksplanen, og sikre at vi til en hver tid har barnehageplasser til alle som har rett, og at disse oppfyller gjeldende krav, vil BBSI til enhver tid ha noen barnehageprosjekter i en usikker eller tidlig fase. I dag er det ikke avsatt midler til prosjekter i tidlig fase eller til søk etter erstatningslokaler på driftsbudsjettet. Det foreslås å sette av en sum midler på driftsbudsjettet for å sikre framdrift i disse prosjektene og for å kunne sikre barnehageplasser der en har akutte behov.

I 2023 er midlene tenkt brukt til konseptvalgnote for barnehage på Møhlenpris og Sydneshaugen, samt til søk etter erstatningslokaler ifm. barnehager under oppgradering.

Økt bemanningstilskudd åpne barnehager

Åpen barnehage er et viktig tilskudd til barn som ikke har fått barnehageplass eller ikke ønsker det. Det er en viktig og inkluderende sosialmøteplass både for barn og foreldre. Byrådet mener det er viktig å styrke tilbudet til de åpne barnehagene slik at flere kan benytte seg av det. Åpne barnehager i Bergen mottar tilskudd i henhold til nasjonale satser. I tillegg tildeler kommunen et bemanningstilskudd på 1 mill. kroner som fordeles mellom de åpne barnehagene i kommunen. Byrådet foreslår å doble dette tilskuddet til 2 mill. kroner fra 2023.

Nye engangstiltak

Alternativ transport til Fløyfjellet barnehage

Kostnaden gjelder alternativ transport til barnehagen på Fløyen mens Fløibanen ble rehabilitert. Byrådet vedtok 10.12.2020 i sak 1330/20 at reisen med Fløibanen til og fra Fløyfjellet naturbarnehage skulle bli en del av det pedagogiske tilbudet i barnehagen og at kostnadene for reisen med Fløibanen skulle dekkes i sin helhet av Bergen kommune fra 1. januar 2021. Fløibanen har vært stengt i deler av 2021 og 2022, og det tilkom da en merkostnad for innleie av busser på 500 000 i 2021 og 250 000 i 2022. Tilskuddet til private barnehager baseres på utgiftene i kommunale barnehager to år før. Tiltaket gir derfor utgifter til de private barnehagene med 750 000 i 2023 og 375 000 i 2024.

Effektivisering

EBE - Ytterligere 10 % reduksjon i energiforbruk i kommunale bygg

I Klima- og miljøplanen for Bergen kommunes virksomheter 2017-2020 ble det vedtatt en målsetting om å redusere energiforbruket i kommunale bygg med 15 % innen 2020, og deretter med ytterligere 10 % innen 2030. Med andre ord er målet en innsparing på ytterligere 1%-prosentpoeng av energibudsjettet per år økonomiplanperioden. Effekten av ENØK-tiltakene fordeler seg på flere tjenestoområder, men utgjør samlet en innsparing på kr 4 340 000 i 2023, kr 5 757 000 i 2024, kr 7 434 000 i 2025 og kr 9 874 000 i 2026. Dette er hhv. 1%, 2%, 3% og 4% av energibudsjettet til drift av kommunale bygg i 2023, 2024, 2025 og 2026.

Kutt

EBE - Strømsparingstiltak i kommunale bygg

Byrådet vedtok 15.09.2022 sak [1265.1/22 - "Reduksjon av energiforbruk i kommunale bygg"](#). Det er i dag store utfordringer med energiknapphet i Norge og ellers i Europa. Krigen i Ukraina, kombinert med klimautfordringer med hetebølger og lite nedbør, har resultert i en energiknapphet vi aldri før har sett. Resultatet er at prisen på energi har økt voldsomt. Bergen kommune er landets nest største kommune etter folketall, og kommunen har en stor bygningsmasse som forvaltes av Etat for bygg og eiendom (EBE). Kommunen kartlegger faktorer og tiltak som er mulig å gjennomføre for å redusere energiforbruket i Bergen kommune.

Pr. tjenestoområde fordeler tiltaket seg slik:

Tall i hele tusen	2023	2024	2025	2026
01A - Barnehage	- 3 200	- 1 600	- 400	- 400
01B - Skole	- 9 600	- 4 800	- 1 200	- 1 200
03A - Tjenester til eldre	- 9 600	- 4 800	- 1 200	- 1 200
07 - Brannvesen	- 3 200	- 1 600	- 400	- 400
12A - Kultur	- 1 600	- 800	- 200	- 200
13 - Idrett	- 8 000	- 4 000	- 1 000	- 1 000
16 - Administrasjon og fellesfunksjoner	- 4 800	- 2 400	- 600	- 600
Sum	-40 000	-20 000	-5 000	-5 000

Inntektsendringer

Endret makspris barnehager

I statsbudsjett for 2022 ble maksimal foreldrebetaling økt fra 3 230 kroner til 3 315 kroner per måned fra 1. januar 2022, dvs. en økning på 85 kroner per måned. Prisen ble deretter redusert til 3050 kroner fra august. Total foreldrebetaling i 2021 for et barn var 35 530 kroner som gikk ned til 35 140 kroner i 2022. Når foreldrebetalingen går ned må kommunen betale en større andel av kostnadene ved en barnehageplass.

Rammen til de kommunale barnehagene, og tilskuddet til de private barnehagene, må økes tilsvarende. Effekten fra 2023 og fremover vil bli 29,8 mill for kommunale og private barnehager. Budsjettet for 2023 må korrigeres med helårseffekten av tiltaket, 23,9 mill. kroner.

Sammendrag budsjett

Budsjettet på tjenesteområde barnehage preges av to satsninger. Byrådet foreslår å bruke 0,7 mill. kroner i 2023 på gratis barnehage for tre eller flere barn. Videre vil byrådet bruke 1 mill. kroner i 2023 til økt bemanningstilskudd for åpne barnehager.

Budsjettet preges også av forventede utgifter til bosetting av flyktninger i 2023 og reduserte utgifter som følge av færre barn i barnehage de neste årene.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Driftsutgifter						
Lønn	912 796	1 046 594	1 069 237	1 062 237	1 050 032	1 045 827
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	236 919	155 127	177 139	165 597	165 959	164 622
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	1 731 544	1 538 490	1 615 783	1 616 783	1 616 783	1 616 783
Overføringsutgifter	30 972	42 699	43 622	43 622	43 622	43 622
Finansutgifter	55 107	35 794	35 794	35 794	35 794	35 794
Sum Driftsutgifter	2 967 338	2 818 705	2 941 575	2 924 033	2 912 190	2 906 647
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-181 803	-196 470	-197 319	-197 319	-197 319	-197 319
Refusjoner	-149 405	-102 735	-104 575	-104 575	-104 575	-104 575
Overføringsinntekter	-4	0	0	0	0	0
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-14 911	-99	-99	-99	-99	-99
Sum Driftsinntekter	-346 123	-299 305	-301 993	-301 993	-301 993	-301 993
Sum	2 621 215	2 519 400	2 639 582	2 622 040	2 610 197	2 604 655

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Byrådsavdeling for finans, næring og eierskap	20 518	6 840	8 049	8 049	8 049	8 049
Byrådsavd. for barnehage, skole og idrett	2 417 359	2 403 124	2 528 769	2 521 420	2 511 711	2 506 364
Byrådsavdeling for klima, miljø og samferdsel	80 046	74 564	102 764	92 571	90 437	90 242
Fellesposter - bykassen	103 280	34 873	0	0	0	0
Sum	2 621 215	2 519 400	2 639 582	2 622 040	2 610 197	2 604 655

Fordeling på tjeneste (tabell)

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Barnehage	2 318 690	2 283 157	2 368 319	2 363 144	2 350 564	2 346 359
To-språklig assistanse	15 884	10 494	10 758	10 758	10 758	10 758
Førskolelokaler og uteareal	286 627	225 749	260 505	248 138	248 875	247 538
Sum	2 621 215	2 519 400	2 639 582	2 622 040	2 610 197	2 604 655

Kostra-analyse

	Bergen 2020	Bergen 2021	Oslo kommune	Trondheim	Stavanger	ASSS uten Oslo
Prioritet						
Netto driftsutgifter barnehagesektoren i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter	15,4 %	15,7 %	14,6 %	16,7 %	16,4 %	15,7 %
Netto driftsutgifter per innbygger 1-5 år i kroner, barnehager *) **)	166 424	179 571	192 714	180 039	178 090	176 549
Produktivitet						
Antall barn korrigert for alder per årsverk til basisvirksomhet i kommunale barnehager (B)	5,8	5,8	5,8	5,8	5,7	5,8
Antall barn korrigert for alder per årsverk til basisvirksomhet i private barnehager (B)	5,9	5,9	5,8	5,8	5,7	5,8
Korrigerte brutto driftsutgifter f201 per korrigert oppholdstid i kommunale barnehager (kr) *)	59,5	66,3	75,2	64,1	63,8	64,6
Kvalitet						
Andel barnehagelærere i prosent av grunnbemanningen (prosent)	45,2 %	45,3 %	37,2 %	46,2 %	37,2 %	42,1 %

*) Inflasjonsjustert med deflator

**) Justert for utgiftsbehov

Prioritet

I 2021 gikk 15,7 prosent av totale netto driftsutgifter i Bergen kommune til barnehagesektoren, hvilket er marginalt høyere enn 2020. Andelen ligger over Oslo, under Stavanger og Trondheim, og er på snittet for ASSS-kommunene.

Netto driftsutgifter per innbygger 1-5 år, dvs. totale netto utgifter for hele barnehagesektoren i kommunen per innbygger 1-5 år, utgjør 179 571 kroner i 2021, hvilket er en økning fra året før. Bergen ligger under Oslo og Trondheim, men noe over snittet for ASSS-kommunene og Stavanger.

Produktivitet

Bergen hadde ved utgangen av 2021 en bemanningstetthet på 5,8 barn per voksen i kommunale barnehager og 5,9 i private barnehager. De kommunale og private barnehagene i Bergen ligger i gjennomsnitt innenfor bemanningsnormen. Bemanningstettheter er på snittet i ASSS for kommunale barnehager og noe over for private barnehager.

Korrigerte brutto driftsutgifter for funksjon 201 per korrigert oppholdstid i kommunale barnehager, er et nøkkeltall som sier noe om kommunens kostnader til drift av egne barnehager. I dette tallet er kostnader til bygg og tilrettelegging for barn med spesielle behov holdt utenfor. Nøkkeltallet tar sikte på å synliggjøre effektivitet i tjenesteproduksjonen. I 2021 leverte Bergen tjenester under snittet i ASSS. Utgiften var i 2021 på 66,30 kroner som er noe opp fra 2020.

Kvalitet

Andelen ansatte med barnehagelærerutdanning er høy i Bergen i 2021 med 45,3 prosent. Snittet i ASSS er 42,1 prosent. Bergen ligger vesentlig høyere enn Oslo og Stavanger og snittet for ASSS-kommunene, og noe under Trondheim som har 46,2 prosent.

Utfordringer og strategi

Barn som vokser opp i det 21. århundre står overfor nye muligheter og utfordringer. Dagens barn må være i stand til å tilpasse seg nye situasjoner med andre jobber og roller enn i dag. Barnehagen skal legge et grunnlag for barnets livslange læring som skal bidra til livsmestring og bærekraftig utvikling i fremtiden. Barn og unge skal forvalte og utvikle morgendagens samfunn, og fremtiden vil bli utformet innenfor rammene av deres verdier, holdninger, kunnskaper og ferdigheter.

Hovedsatsingsområdet i «[Sammen for kvalitet - Lek og læring. Kvalitetsutviklingsplan for kommunale barnehager i Bergen 2018-2021](#)» (forlenget til 2023/24) er *Grunnlag for livslang læring i det 21. århundre – medvirkende barn i lek og læring*. Innenfor dette fokuserer planen både på *barns grunnlag for livslang læring i det 21. århundre og personalets kompetanse og tilrettelegging*. Arbeidet med områdene Språk som basiskompetanse, Matematisk kompetanse og Pedagogisk relasjonskompetanse er videreført fra den forrige kvalitetsutviklingsplanen. Arbeidet med å rullere kvalitetsutviklingsplanen for de kommunale barnehagene er påbegynt høsten 2022.

Det gjennomføres kvalitetsoppfølging i alle kommunale barnehager. Kvalitetsoppfølgingen tar utgangspunkt i mål og strategier fra kvalitetsutviklingsplanen, og er basert på felles kvalitetsstandarder fra kvalitetsutviklingsplanen og på den enkelte barnehages mål og ståsted. Analysene fra kvalitetsoppfølgingen bidrar til prioriteringer og tiltak i arbeidet med kompetanseheving og kvalitetsutvikling i kommunale barnehager. Gjennom kvalitetsoppfølgingen skal Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett sikres god kunnskap om barnehagene og danne et grunnlag for videre oppfølging og veiledning ved Etat for barnehage.

Planen «[Spør oss! Strategi for inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO](#)» ble vedtatt av bystyret i januar 2021, og er en overordnet plan som gir retning for arbeidet innenfor både det spesialpedagogiske og det allmenpedagogiske feltet, gjennom å formulere strategier for å møte utfordringene knyttet til tidlig innsats og hjelp til barn og unge med særlige behov. Strategiplanen skal sikre at alle barn og unge får realisert sitt potensiale for læring og utvikling, at de får medvirke i utformingen av sitt eget tilbud og at de inkluderes i et fellesskap. Planen har som hovedstrategi å koble det spesialpedagogiske og allmenpedagogiske arbeidet tettere sammen. Som tittelen «Spør oss» antyder er barns medvirkning en hovedstrategi i dette arbeidet i Bergen. I forbindelse med planen utarbeides det en handlingsplan med konkrete tiltak innenfor de ulike områdene. Planen legges frem for bystyret.

Bergen kommune vedtok i 2019 planen «[Skyfritt – inkluderende oppvekstmiljø for barn og unge i Bergen](#)», med en rekke strategier og tiltak for å redusere mobbing og krenkelser på oppvekstfeltet i Bergen. I de kommunale barnehagene er en av strategiene i planen en fornyet innsats knyttet til sensitiviseringsprogrammet ICDP (International Child Development Programme). ICDP er et teori- og evidensbasert veiledningsprogram, som skal styrke og øke kvaliteten på samspillet mellom barn og voksne.

Det ble fra 2021 innført nye bestemmelser i barnehageloven, som gir barnehagene skjerpede krav til et godt psykososialt barnehagemiljø, jfr. barnehageloven kapittel 8. Bergen kommune har utarbeidet et helhetlig støttesystem for å ivareta de nye bestemmelsene i barnehageloven, som inkluderer handlingsveileder og aktivitetsplan for de kommunale barnehagene. Det er i tillegg laget veiledere og

prosedyrer for forsvarlig forvaltning av bestemmelsene. Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett ved Etat for barnehage vil jevnlig evaluere og videreutvikle det helhetlige støttesystemet.

Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett ved Etat for barnehage har et utstrakt samarbeid med *BarnKunne*, det nasjonale senteret for barnehageforskning ved Høgskulen på Vestlandet. I dette samarbeidet inngår prosjekter som involverer flere kommunale barnehager, Etat for barnehage, Etat for barn og familie og Folkehelseinstituttet. Dette samarbeidet har stor faglig betydning for barnehagene, og bidrar til forskning og kunnskapsutvikling i barnehagesektoren lokalt og nasjonalt.

Utfordringer knyttet til forskningssamarbeid er at mange prosjekter har høye krav til deltakelse og kompetanse, tilstrekkelig kapasitet i barnehagene til å delta i tidkrevende prosesser, og mange forskjellige aktører som ønsker å inngå forsknings- og utviklingssamarbeid med kommunen og de kommunale barnehagene.

Rekrutteringen til stillinger i de kommunale barnehagene er tilfredsstillende. Det er et godt tilfang av søkere til stillinger, slik at pedagog- og bemanningsnorm etter barnehageloven overholdes. Det er noe mer utfordrende å rekruttere til ledige styrerstillinger. Kommunens bemanningstjeneste (HR konsern), benyttes til å dekke behov for vikarer. Det siste året har det vært utfordringer med å dekke behovet for vikarer. Dette skyldes både høyt sykefravær og et generelt stramt arbeidsmarked, samt at behovet har vært større enn det antall vikarer som er tilsatt/tilgjengelig.

Høyt nærvær er av stor betydning for kvalitet i tjenestetilbudet og for et godt arbeidsmiljø. Den kommunale barnehagesektoren har et svært høyt sykefravær, og arbeidet med IA-avtalen og det systematiske HMS-arbeidet skal prioriteres for å nå mål i HMS – IA handlingsplan og de mål og tiltak Bergen kommune har satt for arbeidet.

År med pandemi preger naturlig nok fremdeles sykefraværstatistikken i kommunale barnehager. Byrådsavdeling for barnehage skole og idrett ved Etat for barnehage får signaler om at to år med “unntakstilstand” har slitt på de ansatte og på barnehagen som organisasjon. Bergen kommune ved Etat for barnehage har utarbeidet Sykefraværstrappen, en modell for systematisk arbeid for å redusere sykefraværet. Sykefraværstrappen vektlegger partssamarbeid og inneholder blant annet forslag til kollektive og individuelle tiltak, tilpasset den enkelte barnehages nivå på sykefravær. Åtte kommunale barnehager samarbeider med NAV Arbeidslivssenter Vestland om å skape et mer inkluderende arbeidsliv, redusere sykefraværet og hindre frafall.

Det har blitt jobbet aktivt med tiltak fra saken [«Fagarbeidernes rolle i barnehager, skoler og på idrettsfeltet»](#). Det lyses alltid ut etter fagarbeidere når det er ledige stillinger på dette feltet, og andel fagarbeidere i kommunale barnehager er om lag på 32 %. Styrerne er blitt oppfordret til å følge opp medarbeidere som kan være aktuelle for å ta fagbrev og å etablere faggrupper for fagarbeiderne i den enkelte barnehage, slik at man styrker deres faglighet og utvikler ansvarsoppgaver og organisering i tråd med deres kompetanse. Det er laget egne kompetansepakker for nytilsatte fagarbeider, og Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett har fokus på tema knyttet til fagarbeideren sin rolle og oppgaver.

De kommunale barnehagene arbeider med forebygging av vold og trusler. Ett av målene i satsingen er formulert slik: *“Redusere antall hendelser de ansatte utsettes for vold og trusler på arbeidsplassen gjennom å øke kompetanse i forebygging, håndtering og oppfølging av vold og trusler mot ansatte i hele BBSI.”*

I 2017 kom ny rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. Rammeplanen gir barnehagene et tydelig oppdrag og mandat til å ta i bruk digitale verktøy som en arbeidsmåte i barnehagen. [«Plan for](#)

[smart oppvekst i Bergen](#)» ble vedtatt i 2019, og skisserer tiltak for at alle barn og unge i Bergen skal utvikle sin digitale kompetanse, og oppleve teknologi og digitale verktøy som en integrert del av leke- og læringsmiljøet både i barnehage og skole. Tetthet av digitale enheter, pedagogiske verktøy, programvare og digital kompetanse varierer i de kommunale barnehagene. En målsetting fremover er å sikre en god digital infrastruktur i alle kommunale barnehager, slik at alle kan ta i bruk teknologien på en god måte. Sentrale utfordringer knyttet til «Plan for smart oppvekst» er å øke ansattes digitale forståelse og -kompetanse, både når det gjelder digitale systemer og til systematisk utforske spill til lek, læring og fysisk aktivitet, sikre tilgang til programmer og applikasjoner som er ROS-vurdert og prioritere midler til å øke antall digitale enheter, deriblant nettbrett.

De kommunale barnehagene tar høsten 2022 i bruk kommunikasjonsmodulen i det oppvekstadministrative systemet Vigilo. Målet er å tilrettelegge for god og sikker kommunikasjon mellom hjem og barnehage.

Realisering og oppfølging av strukturtiltak fra Barnehagebruksplan 2016-2030 «Rett bygg på rett sted til rett tid» har medvirket til at Bergen kommunen også i 2022 oppnådde full bydelsvis barnehagedekning. I tillegg oppfylles barnehageretten årlig.

Av byrådets politiske plattform fremgår det at det er et mål for byrådet at alle skal få tilbud om barnehageplass i nærmiljøet sitt gjennom en modell der alle barn har førsterett til barnehageplass innenfor egen skolekrets. Hvis det ikke er nok barnehager i skolekretsen skal man få plass i en barnehage i nærmeste skolekrets. Byrådet vedtok i 2021 strategi om at ved etablering av nye barnehager og barnehageplasser søkes det etablert barnehager i skolekretser hvor det er underdekning på plasser. Denne strategien legges også til grunn i ny barnehagebruksplan for perioden 2022-2035.

Høringsutkast for ny barnehagebruksplan ble lagt ut på ekstern høring i august 2022. Barnehagebruksplanen skal sikre at arealene i de kommunale barnehagene er av en slik kvalitet at de gir rom for lek og læring i pedagogisk trygge og gode arealer. I tillegg skal barnehagebruksplanen sikre en helhetlig barnehagestruktur som vil gi tilstrekkelig barnehageplasser på kort og lang sikt. Strategier skal bidra til å oppnå disse målsetningene er blant annet at kommunen skal bygge barnehager med inne- og uteareal av høy kvalitet ved nybygging og større rehabiliteringer, øke kommunal andel barnehageplasser og sikre samlokalisering og sambruk av offentlige tjenester.

Av høringsutkastet for ny barnehagebruksplan fremgår det at rehabilitering og ombygging må prioriteres for å sikre godkjente kommunale barnehager og at eksisterende barnehagebygg moderniseres i den grad det er behov for det. Dette vil være sentralt også for å kunne utnytte tilgjengelig arealmessig kapasitet i eksisterende barnehager, og for å sikre at en har barnehagearealer av tilfredsstillende kvalitet. For å ivareta et bærekraftig investeringsbudsjett er det viktig å prioritere de områdene der det er størst behov for nye plasser. Det må også ses på hvor relokalisering kan være et alternativ. Enkelte barnehager er utformet på en slik måte at det vil være svært vanskelig å rehabilitere slik at de oppfyller dagens krav og normer. I perioden barnehager rehabiliteres vil barnehagene flyttes til kommunens erstatningsbarnehager/avdelinger.

Det arbeides målrettet for at alle barnehager innehar en helseverngodkjenning. Pr. august 2022 var det fem kommunale barnehager som manglet godkjenning etter *Forskrift om miljørettet helsevern mv*. Av disse får Liakroken barnehage, Bønnes barnehage og Rolland-Ulsetåsen barnehage mindre ombygginger for å lukke helsevernavvik, mens Laksevåg barnehage skal starte rehabilitering så snart Damsgårdssundet erstatningslokaler er tilgjengelige. Kronstad oppvekststun barnehage åpnet august 2022, og det forventes at prosess med helseverngodkjenning gjennomføres 1. august 2022.

Bergen kommune har ansvar for å ivareta og videreutvikle støtteordninger og kompetansehevende tiltak for å sikre at kommunale og private barnehager i Bergen legger til rette for et godt tilbud til minoritetsspråklige barn og deres familier. Dette er forankret i en intern fagplan for det migrasjonspedagogiske arbeidet i Bergen kommune. Bergen kommune mottar statlige tilskudd basert på antall flerspråklige barn. Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett, ved Etat for barnehage tildeler ekstra tilskuddsmidler til økt bemanning, tospråklige assistenter innenfor noen språkgrupper og veiledning av migrasjonspedagoger i private og kommunale barnehager med minoritetsspråklige barn.

Kompetanseheving gjennom den nasjonale kompetansestrategien «Regional ordning for kompetanseutvikling (REKOMP)» gir tilbud til hele barnehagesektoren. Dette er en statlig ordning som forvaltes av Statsforvalteren og administreres av Barnehagemyndigheten i Bergen kommune. Denne regionale kompetanseordningen gjennomføres i samarbeid med universitets- og høyskolesektoren. Tiltakene skal følge temaene i den nasjonale kompetansestrategien «Kompetanse for fremtidens barnehage» og knyttes til «Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver».

Det er viktig at barn tidlig blir trygge i vann. Det er innført en nasjonal tilskuddsordning for å gjennomføre svømmeopplæring for barnehagebarn i alderen 4-6 år, slik at de skal bli tryggere i vann og få bedre svømmeferdigheter. Målsettingen for Bergen kommune er at inntil 1500 barnehagebarn får tilbud om svømmeopplæring årlig som et ledd i å bli svømmedyktig. Tilbudet går til både kommunale og private barnehager.

Overordnede mål

- **En attraktiv og levende by**

Bergen skal være en attraktiv og levende by som folk har lyst å bo i og besøke.

En god by er en by som utformes på menneskenes og naturens premisser. En by med gode møteplasser, folkeliv, rom for spontanitet, gode idretts- og kulturopplevelser og hvor bilen tar mindre plass enn før. Derfor vil byrådet skape en grønn, levende, rettferdig og raus by som er attraktiv å oppleve, drive næring i, vokse opp i, arbeide i og bo i. Barn og unge er fremtiden, og derfor vil byrådet prioritere dem.

- **En rettferdig og inkluderende by**

Bergen skal være en rettferdig og inkluderende by for alle, med små forskjeller og like muligheter.

Bergen skal være en god, rettferdig og inkluderende by, hvor det er godt å bo for alle uavhengig av økonomi, sosial bakgrunn, funksjonsnivå, livssyn og religiøs tilhørighet. Byrådet vil kjempe for likestilling, og ingen skal diskrimineres eller bli trakassert på bakgrunn av kjønn, etnisitet, religion, funksjonsevne, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk eller seksuell orientering. Som menneskerettighetsby vil byrådet legge menneskerettighetene til grunn for hele kommunens virksomhet.

- **Norges grønneste storby**

Bergen skal være Norges grønneste storbyby der klima og miljøhensyn legges til grunn for samfunnsutviklingen.

Bergen har en målsetning om å være Norges grønneste storby. Det krever målrettet innsats og et temposkifte i klimaarbeidet. Klimakrisen er vår tids største utfordring og solidaritetsak, og Bergen må ta sin del av ansvaret. Vårt mål er at Bergen skal være et lavutslippssamfunn i 2030. Vi må slutte å bygge ned naturen, opprettholde artsmangfold, sikre god dyrevelferd i kommunen og sørge for at alle har tilgang til grønne rekreasjonsområder.

- **Trygg økonomistyring**

Bergen skal være en ansvarlig by der trygg økonomistyring sees på som en forutsetning for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet, også i et generasjonsperspektiv.

En ansvarlig og trygg økonomistyring, samsvar mellom kommunens inntekter og utgifter og en seriøs arbeidsgiverpolitikk tuftet på heltidskultur danner grunnlaget for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet og skape den byen vi ønsker. Byrådet vil bruke sin innkjøpsmakt strategisk for å sikre at klima og miljø, arbeidsvilkår, tariffavtale, godkjent lærebedrift og seriøsitetskrav i større grad blir vektlagt i anbudene.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026	
En attraktiv og levende by							
En rettferdig og inkluderende by	Barnehagebarn møter et personale med høy kompetanse	Andel ansatte med barnehagelærerutdanning, annen pedagogisk utdanning eller annen høyere utdanning			50,0 %	50,0 %	
		Andel fagarbeidere i kommunale barnehager	30,0 %	30,0 %	35,0 %	35,0 %	
		Andel menn ansatt i barnehager			14,0 %	20,0 %	
Ansatte skal ha et godt og inkluderende arbeidsmiljø		Sykefravær blant ansatte		10,8 %	10,8 %	10,8 %	
		Score fra medarbeiderundersøkelsen 10 faktor: Mestringsorientert ledelse		4,0	4,0	4,5	
		Score fra medarbeiderundersøkelsen 10 faktor: Rolleklarhet		4,0	4,0	4,5	
		Barnehagebarn er aktive og medskapende i lek og læring	Foreldreundersøkelse Udir: Medvirkning		4,5	4,6	4,7
		Barnehagebarn utvikler sin sosiale og språklige kompetanse	Foreldreundersøkelse Udir: Barnets utvikling		4,6	4,7	4,7
		Barnehagebarn har et trygt og inkluderende oppvekst- og læringsmiljø som fremmer helse, trivsel og læring	Foreldreundersøkelse Udir: Barnets trivsel		4,7	4,7	4,7
		Foreldreundersøkelse Udir: Relasjon mellom barn og voksen		4,5	4,7	4,7	

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026
	Barnehagens digitale praksis skal bidra til barns lek, kreativitet og læring	Andel barnehager som har fått digitale utstyrspakker	25,0 %	30,0 %	75,0 %	100,0 %
	Barnehagebarn skal være trygge i vann og utvikle svømmeferdigheter	Antall 4-6 åringer som har fått svømmeopplæring	1 500	1 500	1 500	1 500
	Barnehage tilbudet er tilpasset forventet barnehagebehov	Foreldreundersøkelse Udir: Tilfredshet		4,5	4,7	4,7
		Andel av barn med rett som fikk plass i hovedopptaket	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
		Behovsdekning	94,5 %	95,0 %	95,0 %	96,0 %
		Andel kommunale barnehageplasser	31,0 %	39,5 %	40,0 %	40,0 %
		Antall bydeler med full dekning	8	8	8	8
		Antall ferdigstilte barnehagebyggprosjekter		100,0 %	100,0 %	100,0 %
		Andel helseverngodkjente kommunale barnehager		96	98	100
	Barnehagenes inne- og utemiljø er av høy kvalitet som gir rom for lek og læring i pedagogisk trygge og gode arealer	Foreldreundersøkelsen: Ute og innemiljø		4,2	4,5	4,5
Norges grønneste storby						
Trygg økonomistyring						

Virkemiddel for å nå mål

Målene for tjenesteområde barnehage er forankret i barnehageloven, rammeplan for barnehager. Målene er også forankret i barnehagebruksplanen og «Sammen for kvalitet - Lek og læring. Kvalitetsutviklingsplan for kommunale barnehager i Bergen 2018-2021» (forlenget til 2023/24).

I tillegg er det utarbeidet mål knyttet til kompetanseheving i de kommunale barnehagene og til tilsynsrollen for barnehagemyndigheten. Kompetanseheving for alle barnehager er knyttet til rammeplanen og den statlige strategien «Kompetanse for fremtidens barnehager».

For å nå målene innenfor dette tjenesteområdet vil byrådet:

- Gjennomføre tiltakene i [«Sammen for kvalitet - Lek og læring. Kvalitetsutviklingsplan for kommunale barnehager i Bergen 2018-2021» \(2023-24\)](#)
- Gjennomføre tiltak i [«Fagarbeidernes rolle i barnehager, skoler og på idrettsfeltet»](#)
- Gjennomføre tiltakene i [«Skyfritt – plan for inkluderende oppvekstmiljø for barn og unge i Bergen»](#)

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

- Gjennomføre tiltak i [«Plan for seksuell helse, seksualopplysning og seksualitetsundervisning»](#)
- Gjennomføre tiltakene i [«Plan for smart oppvekst»](#)
- Gjennomføre tiltakene i [«Spør oss! Strategi for inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO»](#)
 - Følge opp tiltakene i den tilhørende handlingsplanen, som er under utarbeidelse.
- Gjennomføre tiltakene i «Barnehagebruksplan 2022-2035», som er under utarbeidelse

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	
Andel 0-åring i barnehage av alle 0-åring	8,4 %	5,5 %	5,5 %	5,5 %	5,5 %	5,5 %	5,5 %	
Andel barn i kommunale barnehager	3,3 %	30,2 %	39,0 %	39,0 %	39,0 %	39,0 %	39,0 %	
Antall barnehager	257	255	255	255	255	255	255	
Antall godkjente plasser - åpne barnehager	575	575	575	575	575	575	575	
Barn 0 år med barnehageplass	232	284	175	174	174	175	175	
Barn 1-2 år med barnehageplass	5 464	5 453	5 464	5 334	5 438	5 439	5 465	
Barn 1-3 år	6 150	6 150	6 150	6 000	6 117	6 118	6 147	
Barn 3-5 år	9 549	0	9 549	8 840	8 685	8 668	8 673	
Barn 3-5 år med barnehageplass	9 326	9 012	9 326	8 637	8 485	8 469	8 474	
Barn 6 år med barnehageplass	21	25	21	23	23	23	23	
Dekningsgrad barn 1-3 år	88,9 %	88,9 %	88,9 %	88,9 %	88,9 %	88,9 %	88,9 %	
Dekningsgrad barn 1-5 år	94,2 %	0,0 %	94,2 %	95,0 %	95,0 %	95,0 %	95,0 %	
Dekningsgrad barn 3-5 år	97,7 %	97,7 %	97,7 %	97,7 %	97,7 %	97,7 %	97,7 %	
Sum alle barn med barnehageplass	15 043	14 774	15 043	14 168	14 120	14 106	14 137	
Sum barn 1-5 år	15 699	0	15 699	14 840	14 802	14 786	14 820	
Sum barn 1-5 år med barnehageplass	14 790	14 465	14 790	14 098	14 062	14 047	14 079	

Investeringsbudsjett

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp					Økonomiplan				Sum 2023-26		
	Ferdig år	Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjekt utgift	Ørem. fin.	Netto prosjekt utgift	2023	2024	2025		2026	
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer												
Arna Prestegård barnehage - konseptutvikling	2024		IA	10,4	0,0	10,4	3,5	5,0	0,0	0,0	8,5	
Barnehage - Rehabilitering og nybygg	Løpende						20,3	46,7	44,3	85,3	196,5	
ENØK-prosjekter	Løpende						3,0	3,0	3,0	3,0	12,0	
Gyldenpris barnehage - konseptutvikling	2024		IA	10,5	0,0	10,5	5,3	4,2	0,0	0,0	9,5	
Handlingsplan 1-2 - barnehage	Løpende						10,0	0,0	0,0	0,0	10,0	
Haugatun barnehage - konseptutvikling	2026		IA	10,9	0,0	10,9	0,0	0,0	3,7	5,3	9,0	
Indre Arna barnehage - konseptutvikling	2024		IA	9,8	0,0	9,8	3,0	3,2	0,0	0,0	6,1	
Inventar byggeprosjekter - barnehage	Løpende						5,0	5,0	5,0	5,0	20,0	
Iristunet barnehage - oppgradering	2024		IA	10,0	0,0	10,0	5,0	0,0	0,0	0,0	5,0	
Kronstad oppveksttun - rehabilitering/ombygging	2022	BY 160/18	69,8	106,8	0,0	106,8	3,0	0,0	0,0	0,0	3,0	
Laksevåg barnehage - totalrehabilitering	2024		IA	70,4	0,0	70,4	38,8	16,5	0,0	0,0	55,3	
Mindre bygginvesteringer - sekkepost	Løpende						16,5	25,0	25,0	25,0	91,5	
Olsvik barnehage	2027		IA	167,4	0,0	167,4	0,0	0,0	50,0	64,1	114,2	
Oppgradering uteareal barnehage	Løpende						2,5	2,5	2,5	2,5	10,0	
Rehabilitering av Flaktveit - konseptutvikling	2025		IA	2,4	0,0	2,4	1,2	0,0	0,0	0,0	1,2	
Slettebakken erstatningsbarnehage - konseptutvikling	2023		IA	5,3	0,0	5,3	3,1	0,0	0,0	0,0	3,1	
Smart oppvekst	Løpende						0,7	0,7	0,7	0,7	2,9	
Søre Skogvei barnehage - konseptutvikling	2023		IA	5,7	0,0	5,7	0,5	0,0	0,0	0,0	0,5	
Sum ikke-avgiftsfinansierte investeringer				69,8	409,6	0,0	409,6	121,4	111,8	134,3	190,9	558,3

Arna Prestegård barnehage - konseptutvikling

Gamle Arna prestegård vurderes som erstatningsbarnehage for Indre Arna midlertidige barnehage når den skal utvides og omgjøres til permanent barnehage. Budsjettet skal dekke kostnader til planlegging og utvikling av prosjektet.

Barnehage - Rehabilitering og nybygg

Investeringen er en sekkepost med midler til senere gjennomføring av både nybyggs- og rehabiliteringsprosjekter. I tidlig fase vil investeringsprosjektene vises som egne linjer i investeringsprogrammet, med tilstrekkelige midler til gjennomføring av tidlig fase (utredning, regulering, forprosjekt mv.). Midler til gjennomføring (byggefase) tilføres så prosjektet når det er tilstrekkelig avklart. Prosjekter som inngår her er blant andre Indre Arna barnehage, Slettebakken erstatningsbarnehage, Søre Skogvei barnehage og Fløyfjellet naturbarnehage. Det foreslås en prisjustering som gjenspeiler siste tids økning i relevante indekser og periodisering etter oppdaterte framdriftsplaner.

ENØK-prosjekter

I Klima- og miljøhandlingsplanen til Bergen kommune er det et mål å redusere energiforbruket i kommunens bygg med 15 % innen utgangen av 2020 og med 25 % innen 2030. Typiske ENØK-tiltak som skal gjennomføres er:

- Skifte ut defekt luft/vann-varmepumpe, ombygging varmesentral
- Tiltak for å kontrollere radon i utsatte bygg
- Bytte eldre varmegjenvinner mot roterende gjenvinner i ventilasjonsanlegg
- Innregulering av varmeanlegg
- Nyinstallasjon og utskiftning av SD-anlegg (SD = sentral driftsstyring)
- Installasjon av solfangere
- Enkel automatisering av styring av panelovner
- Installere varmepumpe i bygg med vannbåren varme

Det er fortsatt ytterligere klima- og miljøgevinster å hente. Byrådet prioriterer derfor å fortsette satsingen gjennom årlige bevilgninger til ENØK-prosjekter i kommunale bygg.

Gyldenpris barnehage - konseptutvikling

Det er behov for en ombygging av Gyldenpris barnehage for å tilfredsstillende myndighetskrav og opprettholde dagens antall barnehageplasser. Budsjettet skal dekke kostnader til planlegging og utvikling av prosjektet.

Handlingsplan 1-2 - barnehage

Med bakgrunn i byrådssak 20/19 Prinsipper og tiltak for å realisere full bydelsvis barnehagedekning fra 2019 ble det startet en større kartlegging av utvalgte eksisterende kommunale barnehagenes behov. En del av barnehagene hadde avvik etter tilsyn som måtte utbedres.

Budsjettposten omfattet i utgangspunktet 24 barnehager. Prosjektet har i etterkant fått justert innhold ved at antallet barnehager er redusert, samtidig som prosjektomfanget i de barnehagene som utbedres er blitt større. Tiltak ved Bønnes og Nordås barnehage er skilt ut som egne budsjettposter som følge av at prosjektene har kostnad på over 10 millioner kroner. Innenfor budsjettposten er det planlagt tiltak ved Salhus, Liakroken, Arnatveit, Skjold, Rolland barnehage, samt Granebo naturbarnehage. Byrådet foreslår å bevilge midler på sekkeposten også i 2023 til å fullføre igangsatte prosjekter.

Haugatun barnehage - konseptutvikling

Det er behov for en ombygging av Haugatun barnehage for å tilfredsstille myndighetskrav og opprettholde dagens antall barnehageplasser. Budsjettet skal dekke kostnader til planlegging og utvikling av prosjektet.

Indre Arna barnehage - konseptutvikling

Da Indre Arna skole ble avviklet i 2011 ble deler av lokalene omdisponert til barnehagedrift. Barnehagen har kapasitet for 69 barn, og har midlertidig godkjenning. Bygget er på ca 1 800 m2 fordelt på tre etasjer, hvorav kun en etasje benyttes av barnehagen i dag. Det planlegges å gjennomføre tiltak for å ta hele bygget i bruk som barnehage, samt å oppnå permanent godkjenning. Dette vil kunne gi en kapasitet på 132 plasser. Ombyggingen vil medføre behov for avlastningslokaler, og det er derfor tenkt gjennomført når det er tilgjengelig erstatningsbarnehage. Periodisering av kostnader foreslås justert i tråd med oppdatert fremdriftsplan. Budsjettet skal dekke kostnader for planlegging og utvikling av prosjektet, mens budsjett for gjennomføringsfasen inngår i sekkepost inntil videre. Det foreslås en prisjustering som gjenspeiler siste tids økning i relevante indekser.

Inventar byggeprosjekter - barnehage

Byrådet foreslår at det avsettes 5 mill. kroner årlig til anskaffelse av inventar og utstyr i barnehager som ikke har større byggeprosjekter. Midlene kan benyttes til nødvendig utskifting av inventar etter søknad fra barnehagene. Det prioriteres tiltak som gjelder oppgradering av leke og læringsmiljøet, garderobe og til utstyr som gir bedre personalfasiliteter.

Iristunet barnehage - oppgradering

Iristunet skal benyttes som erstatningsbarnehage for flere barnehager og det er i den forbindelse behov for oppgradering av tekniske anlegg og oppgradering av overflater i bygget. Akutte arealbehov knyttet til flyktninger fra Ukraina gjør at oppgraderingen er utsatt og i 1. tertial 2022 ble 5 million kroner av bevilgningen for 2022 flyttet til 2023. Endringen er innarbeidet i budsjettet for 2023.

Kronstad oppvekststun - rehabilitering/ombygging

Bergen kommune har etablert et oppvekststun for ca. 80 barnehagebarn og 300 skoleelever. Bygget ble ferdigstilt og tatt i bruk til skolestart i august 2022. Endelig økonomisk sluttoppgjør vil trolig finne sted først i 2023, og det foreslås derfor at deler av budsjett for 2022 overføres for å ha inndekning for dette.

Laksevåg barnehage - totalrehabilitering

I forbindelse med tilstandskartlegging av de kommunale barnehagene i Bergen ble hovedhuset ved Laksevåg barnehage beskrevet som et bygg med stort behov for vedlikehold. Bygningen er opprinnelig en såkalt tyskerbrakke oppført i 1940, som ble ombygget til barnehage i 1949. Gjennomføring av prosjektet er satt til 1.kvartal 2023. Det foreslås en prisjustering som gjenspeiler siste tids økning i relevante indekser og kostnadsøkning utover prisstigning basert på oppdatert kalkyle.

Mindre bygginvesteringer - sekkepost

Sekkeposten Mindre bygginvesteringer er på kr 110 millioner i hvert av årene i planperioden. Midlene benyttes til å gjennomføre rehabiliteringsprosjekter og andre oppgraderinger i kommunens bygningsmasse.

Midler i sekkeposten vil også bli benyttet til selve gjennomføringen av prosjekter som er under planlegging. Inntil videre er det bare midler til tidligfase/ konseptutvikling som ligger på de konkrete prosjektene, men når prosjekt er godkjent for gjennomføring kan midlene bli overført fra sekkeposten.

- Aurdalslia skole - Oppgradering
- Arna Stadion - Garderobebygg
- Rehabilitering av Flaktveit Barnehage
- Haukeland skole - Oppgradering (gymbygg)
- Haukelandshallen - Oppgradering
- Hjeltestad skole - Oppgradering gymbygg
- Hordnestunet - Oppgradering og ombygging
- Kommunehuset Nesttun - Luftbehandlingsanlegg og oppgradering
- Lynghaug skole - Oppgradering
- Mjølkeråen skole - Oppgradering
- Olsvik skole - oppgradering Olsvikhallen
- Sandgotna skole - Rehab. / ombygging 1. etg.
- Skur 7 - Statsråd Lehmkuhl

Midlene kan brukes på alle kommunens tjenesteområder i samsvar med etatens fullmakt til å prioritere prosjekter innenfor byggporteføljen.

Olsvik barnehage

Det er planlagt etablert barnehage i Olsvik på en tomt der det i dag er oppført en midlertidig barnehage som ble tatt ut av drift i 2016. To kommunale barnehager (Grøntulien og Olsvikparken) vil relokaliseres til den nye barnehagen. Det fremkommer omfattende rekkefølgekrav i reguleringsplanen for å få gjennomført nybygget, disse er skilt ut i egne budsjettposter. Det må blant annet gjøres utbedringer på infrastruktur og opparbeides BMX-bane.

Oppgradering uteareal barnehage

Barnehagenes uteareal er en viktig arena for barns utfoldelse, utvikling og læring og må derfor tilrettelegges for allsidig lek i et fysisk og sosialt trygt miljø. Byrådet foreslår at det avsettes et årlig beløp til modernisering, oppgraderinger og utvikling av uteområdene i barnehagene

Rehabilitering av Flaktveit - konseptutvikling

Flaktveit barnehage består av 4 avdelinger. Barnehagen har stort behov for rehabilitering og oppgradering. Målet med prosjektet er å få et bedre skille mellom ren og skitten sone, oppgradere stellerom og toaletter, bygge et mindre tilbygg og utføre andre nødvendige oppgraderinger for å oppfylle myndighetskrav. Budsjettet skal dekke kostnader for planlegging og utvikling av prosjektet.

Budsjettmidler til gjennomføringsfasen vil prioriteres innenfor sekkeposten for mindre bygginvesteringer når prosjektet er ferdig bearbeidet og godkjent for gjennomføring.

Slettebakken erstatningsbarnehage - konseptutvikling

Slettebakken barnehage er bygget i 2011 som midlertidig lokale for Sletten ISB barnehage. Lokalene har vært fraflyttet siden 2019, da ISB tok i bruk nye arealer på Sandsli. Det er besluttet at barnehagen skal tas i bruk som erstatningslokaler for barnehager som trenger omfattende rehabilitering i Årstad bydel. Det ble gjennomført en mulighetsstudie i 2021 som anbefaler et nybygg på tomten, dette legges til grunn for videre planlegging. Budsjettposten skal dekke kostnader til planlegging og utvikling av prosjektet, mens gjennomføringsfasen inngår i sekkepost inntil videre. Det foreslås en prisjustering som gjenspeiler siste tids økning i relevante indekser.

Smart oppvekst

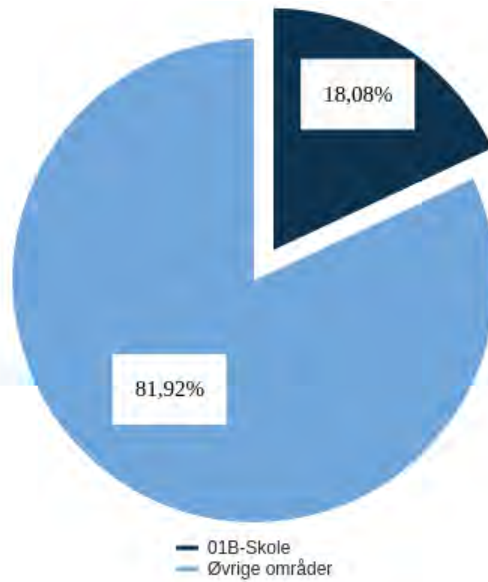
Byrådet la høsten 2018 frem en plan for SMART Oppvekst som skal sikre en helhetlig tilnærming til valg av, og investeringer i, digitale plattformer og løsninger. Hoveddelen av IKT investeringene går til fornying og utvidelse av IKT infrastruktur, da dette er avgjørende for å kunne benytte de digitale enhetene til læring i skoler og barnehager. Det har de siste årene vært satset stort på denne fornyingen og for denne økonomiplanperioden foreslår byrådet at det avsettes totalt 22,9 mill. kroner, fordelt med 20 mill. på tjenesteområde skole og 2,9 mill. på barnehage.

Søre Skogvei barnehage - konseptutvikling

Søre Skogvei barnehage er tilstandskartlagt i 2015 i forbindelse med Handlingsplan 1 for barnehager. Eiendommen har blant annet behov for oppgradering av utearealer, samt ombygginger for å møte krav til helseverngodkjenning. Det er foreløpig satt i gang innledende prosesser og kartlegging av alternative løsninger for fremtidig bruk av eiendommen. Gjennomføring av tiltaket er avhengig av tilgang på erstatningslokaler. Budsjettposten skal dekke kostnader til planlegging og utvikling av prosjektet, mens gjennomføringsfasen inngår i sekkepost inntil videre. Det foreslås en prisjustering som gjenspeiler siste tids økning i relevante indekser.

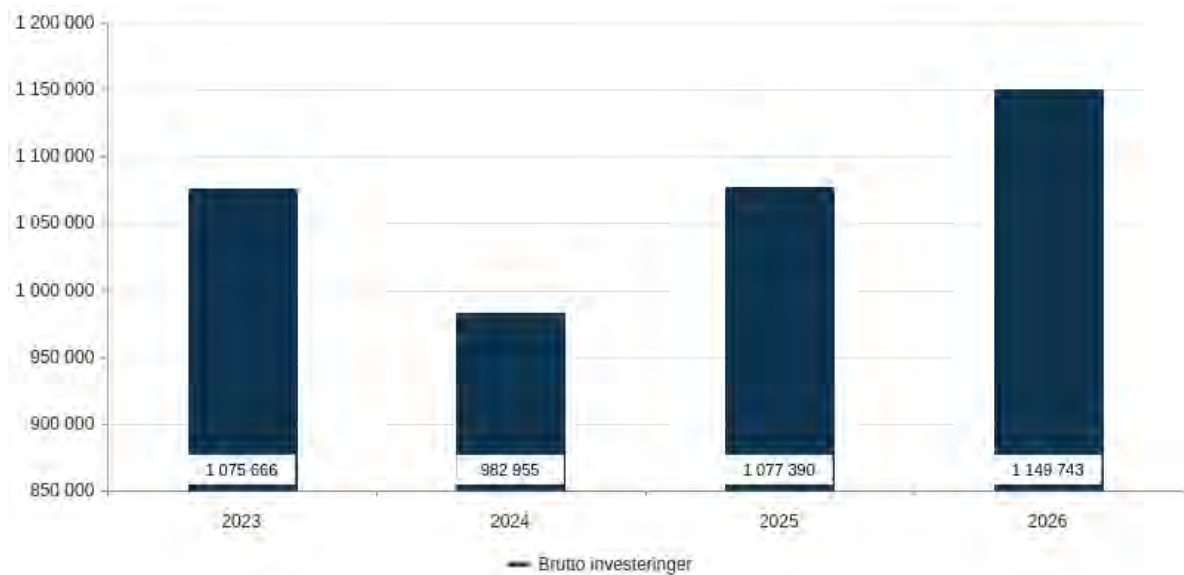
01B-Skole

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Opplæringsloven og Kunnskapsløftet 2020 (LK20) gir de nasjonale føringene på dette tjenesteområdet. Organisatorisk omfatter tjenesteområdet alle ordinære kommunale grunnskoler. I Bergen er det også 10 private grunnskoler som er underlagt Utdanningsdirektoratet, og som i tillegg til ovennevnte også reguleres av friskoleloven.

Skolebruksplanen er kommunens viktigste plandokument for planlegging av utforming av skoleanlegg og framtidig skolestruktur. Kvalitetsutviklingsplanen og SFO-planen er kommunens viktigste plandokumenter for innholdet i skolen.

Hovedprioriteringer

I Bergen skal alle barn ha like muligheter, og verken økonomi eller sosial bakgrunn skal begrense barns muligheter til å lykkes i livet. Byrådet prioriterer barn og unge og vil bidra til å utjevne sosiale forskjeller gjennom barnehagen, skolen og idretten.

Alle barn skal oppleve mestring på skolen. Mange skoler rapporterer om krevende ressursituasjoner som følge av store tilretteleggingsbehov for elever med sammensatte utfordringer, både helsemessig og atferdsmessig. Byrådet foreslår å styrke tildelingene til skoler som har flere barn med stort hjelpebehov.

I etterkant av pandemien opplever skolene økning i bekymringsfullt skolefravær. Å være på skolen er helt grunnleggende for barns læring og sosiale nettverk, skolefravær har store konsekvenser for den enkelte og for oss som samfunn. Byrådet ønsker derfor å opprette et eget team som skal bistå skolene i arbeid med fraværproblematikk.

Alle barn fortjener gode, funksjonelle og sunne skolebygg, og byrådet fortsetter sin ambisiøse satsing på skolebygg, både gjennom rehabilitering og nybygg.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Dokumentversjon	Økonomiplan			
		2023	2024	2025	2026
Vedtatt budsjett 2022		3 809 669	3 809 669	3 809 669	3 809 669
Sum Lønns- og prisvekst mv.		221 292	180 959	169 888	169 888
Sum Tekniske justeringer		-26 319	-27 504	-28 110	-28 731
Sum Utgående engangstiltak		-8 400	-8 400	-8 400	-8 400
Prisjustering og diverse endringer		186 573	145 055	133 378	132 757
Konsekvensjustert ramme		3 996 243	3 954 725	3 943 047	3 942 427
Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett					
Elever med stort hjelpebehov	Innstilling1	15 000	15 000	15 000	15 000
Overføring av Vigilo fra prosjekt til linjen	Innstilling1	5 000	5 000	5 000	5 000
Smart oppvekst. Opprettholde full dekning digitale enheter 5.-10. trinn	Innstilling1	9 000	9 000	9 000	9 000
Spesialundervisning friskoler	Innstilling1	4 000	4 000	4 000	4 000
Sum Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett		33 000	33 000	33 000	33 000
Tilpasning til aktivitetsnivå					

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Beløp i 1000

		Økonomiplan			
Dokumentversjon		2023	2024	2025	2026
EBE - Justering av FDV-ramme for endringer i byggporteføljen	Innstilling1	10 191	10 191	10 191	10 191
Konsekvenser av demografisk utvikling på tjenesteområde skole	Innstilling1	0	-13 500	-30 000	-50 000
Konsulent- og utviklingskostnader Vigilo	Innstilling1	-4 700	-11 200	-11 200	-11 200
Skoetilbud til bosatte flyktninger	Innstilling1	28 890	26 790	26 793	26 793
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå		34 381	12 281	-4 216	-24 216
Nye tiltak					
Avsetning til driftsutgifter for nytt areal i skoler	Innstilling1	1 366	4 702	5 937	8 387
Gratis halvdagsplass i SFO for alle elever på 1. trinn	Innstilling1	24 000	24 000	24 000	24 000
Ny ungdomsskole i sentrum	Innstilling1	8 000	0	0	0
Team skolefravær på BKL	Innstilling1	3 200	3 200	3 200	3 200
Sum Nye tiltak		36 566	31 902	33 137	35 587
Effektivisering					
EBE - Ytterligere 10 % reduksjon i energiforbruk i kommunale bygg	Innstilling1	-1 042	-1 382	-1 784	-2 370
Sum Effektivisering		-1 042	-1 382	-1 784	-2 370
Kutt					
Avvikling av tilskudd til grunnskole ved privatskoler i Bergen	Innstilling1	-1 006	-1 006	-1 006	-1 006
EBE - Strømsparingstiltak i kommunale bygg	Innstilling1	-9 600	-4 800	-1 200	-1 200
Sum Kutt		-10 606	-5 806	-2 206	-2 206
Nye tiltak og realendringer budsjett		92 300	69 996	57 931	39 796
Ramme 2023-2026		4 088 542	4 024 721	4 000 979	3 982 222

Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett

Elever med stort hjelpebehov

Antall elever med særskilte behov øker. For å ivareta barns individuelle rettigheter ble tildelingen økt med 10 mill. kroner i 2021. I 1. tertial i 2022 ble det besluttet å øke tildelingen fra 10 mill. kroner til 25 mill. Mange skoler rapporterer om krevende ressursituasjoner som følge av store tilretteleggingsbehov for elever med sammensatte utfordringer, både helsemessig og atferdsmessig. I mange av disse tilfellene kreves det en til en dekning for at barnet skal kunne delta i undervisningen og for at de øvrige elevene skal oppleve å ha et trygt og godt skolemiljø.

Overføring av Vigilo fra prosjekt til linjen

Vigilo er et overordnet oppvekstadministrativt system som håndterer alt fra opptak i skole, barnehage og SFO, timeplaner, fravær, kommunikasjon med hjemmet og fakturering. For å sikre effektiv drift og for å ivareta både barns og foresattes rettigheter og personvern, er det avgjørende at organisasjonen har tilstrekkelige ressurser og rett kompetanse til å drifte systemet. Prosjektet for utvikling av Vigilo som nytt oppvekstadministrativt system (OAS), består i dag av 8,7 årsverk av innleide konsulenter. Disse driver både systemforvaltningen og store deler av driftsoppgavene. For å kunne avslutte prosjektet og komme i normal drift med nytt oppvekstadministrativt system, må oppgaver overføres fra prosjektet til linjen. I 1. tertial 2022 ble det satt av 2 mill. kroner for å sikre nødvendig overlapping i 2022. Fra 2023 er det nødvendig å sette av til sammen 5 mill. kroner for å sikre tilstrekkelig kapasitet til drift. Stadige

endringer i regelverket som Vigilo skal håndtere, innebærer at behovet for utvikling ikke stanser når prosjektet avsluttes. Det er avgjørende å sikre nødvendig kompetanse til videre oppfølging. Et sikkert og godt fungerende OAS er et gode for Bergens innbyggere. Ytterligere utvikling med tanke på brukervennlighet og funksjonalitet gir besparelser også i ressursbruken hos foresatte.

Smart oppvekst. Opprettholde full dekning digitale enheter 5. -10. trinn

Bystyret har vedtatt at alle elever på 5. – 10. trinn skal ha egen Chromebook. 1. tertial 2022 ble det satt av 15 mill. kroner for å dekke kostnaden ved rullering av Chromebooks/elev-PCer som utløp på dato i 2022. Fra 2023 foreslås det en varig økning på 9 mill. kroner i avsetningen til Smart oppvekst for å sikre 1:1-dekning.

Spesialundervisning friskoler

Bergen kommune dekker utgifter til spesialundervisning i friskoler etter sats. Utgiftene til spesialundervisning har økt betydelig over det siste tiåret. Budsjettposten spesialundervisning friskoler ble i 2021 styrket med 11 mill. kroner grunnet forventet underskudd. Faktiske overføringer (regnskap 2021) viste imidlertid et merforbruk på 4 mill. kroner sammenlignet med justert budsjett, og avsetningen ble derfor økt for 2022. Denne økningen foreslås videreført i 2023.

Tilpasning til aktivitetsnivå

EBE - Justering av FDV-ramme for endringer i byggporteføljen

Etat for bygg og eiendoms (EBE) ramme til forvaltning, drift og vedlikehold (FDV) av byggporteføljen justeres årlig som følge av endringer i areal. Endringene gjelder tilgang og avgang av bygg, herunder nye bygg som tas i bruk og bygg som tas ut av bruk, enten på varig basis eller for en periode. Ved totalrehabilitering justeres FDV-rammen ned når bygget tas ut av ordinær drift og opp igjen når bygget kommer tilbake i ordinær drift.

Konsekvenser av demografisk utvikling på tjenesteområde skole

I henhold til tall fra SSB forventes det en nedgang i antall barn i skolealder i Bergen kommune de neste årene. Det tilsier isolert sett en tilsvarende lavere belastning på kommunens budsjetter. På denne bakgrunn foreslås en reduksjon i budsjettene på tjenesteområde skole fra 2024 og videre basert på anslått utvikling i barnetall. Tallene kan imidlertid endre seg. Utviklingen i antall skoleelever vil derfor bli vurdert ved rulleringen av Handlings og økonomiplan slik at tildelingen til området reflekterer utviklingen i utgifter som følge av demografiske endringer.

Konsulent- og utviklingskostnader Vigilo

Det har tidligere vært en rekke komplikasjoner som medførte at en ikke har kunnet avslutte Vigilo-prosjektet og implementere systemet i linjen som planlagt. Blant annet er det avdekket uforutsette mangler i leveranser og kvalitet fra leverandør. Det har derfor vært helt nødvendig å bruke midler på konsulenter og andre utviklingskostnader for å sikre fortsatt framdrift. Konsulentene jobber i kritiske funksjoner i prosjektet og det er avgjørende at vi sikrer kontinuitet slik at vi får avsluttet prosjektet. I 2022 var det budsjettet 11,2 mill. kroner til prosjektet. Prosjektet fases nå ut iløpet av 2023.

Skoletilbud til bosatte flyktninger

Det er lagt til grunn en bosetting av tusen flyktninger i Bergen som følge av krigen i Ukraina. Mange av disse er barn, også barn i skolealder. Det må derfor settes av midler til å sikre skoleplasser til disse barna.

Ved beregning av budsjettbehovet er det lagt til grunn ordinær tildeling per barn, med et tillegg per barn for særlige utgifter knyttet til blant annet morsmålsundervisning. Det er også lagt til utgifter knyttet til SFO for barn 1.-4. trinn. Det legges til grunn at de fleste vil kvalifisere for redusert foreldrebetaling.

Nye tiltak

Avsetning til driftsutgifter for nytt areal i skoler

Avsetningen er relatert til de kapasitetsøkende tiltakene i den vedtatte skolebruksplanen, og skal dekke økte driftsutgifter som følge av at det tas i bruk økt areal, dvs. utgifter til renhold, tilsyn, kommunale avgifter mv.

Gratis halvdagsplass i SFO for alle elever på 1. trinn

I budsjettbehandlingen 2022 på Stortinget ble det enighet om å tilby gratis halvdagsplass/kjernetid ved SFO (12 timer uken) for alle 1. klassinger fra august 2022. Rammetilskuddet til kommunene er økt for å kompensere for merutgiftene ved dette. For Bergen anslås det at rammetilskuddet vil øke med 30,4 mill. i 2022 og 66,5 mill. fra og med 2023. Samlet ble det avsatt 41 mill. kroner til gratis SFO i budsjettet i 2022. Samlet kostnad ligger på 65 mill. kroner i påfølgende år. Av anslaget på 41 mill. kroner til utvidet SFO var 1 mill. kroner knyttet til nødvendige systemendringer og administrative kostnader som følge av endringen. Anslagene tar hensyn til at utgiftene til moderasjoner vil bli redusert. Det ble lagt til grunn at de som velger heldagsplass må betale mellomlegget mellom prisen for heldagsplass og redusert plass. I 2023 utgjør dette kr 601. I Bergen utgjør halvdagsplass 15 timer. For 2023 økes avsetningen for å ta høyde for helårseffekten av tiltaket.

Ny ungdomsskole i sentrum

Det er behov for etablering av en permanent ny ungdomsskole i sentrum. Det foreslås avsatt midler til konseptutredning av ny permanent ungdomsskole. Midlene skal benyttes til å se på ulike tomter og løsninger for en ny fremtidig ungdomsskole.

Prisstigning badekjøring

BBSI har inngått kontrakter med busselskaper for kjøring av elever til og fra svømme- og gymundervisning i skoletiden, f.eks kjøring av elever til og fra ADO. Historisk har dette utgjort om lag 7 mill. kroner årlig. Kontraktene som er inngått baserer seg på at prisen skal reguleres ift SSB sin indeks for transport. Denne indeksen er økt med 11,1 prosent fra juli 2021 til juli 2022. Den årlige kostnadsøkningen basert på denne prisøkningen er beregnet til om lag 700 000 kroner.

Skoletilbud til bosatte flyktninger

Det er lagt til grunn en bosetting av tusen flyktninger i Bergen som følge av krigen i Ukraina. Mange av disse er barn, også barn i skolealder. Det må derfor settes av midler til å sikre skoleplasser til disse barna.

Ved beregning av budsjettbehovet er det lagt til grunn ordinær tildeling per barn, med et tillegg per barn for særlige utgifter knyttet til blant annet morsmålsundervisning. Det er også lagt til utgifter knyttet til SFO for barn 1.-4. trinn. Det legges til grunn at de fleste vil kvalifisere for redusert foreldrebetaling.

Team skolefravær på BKL

Byrådet er bekymret for økning i bekymringsfullt skolefravær hos barn og unge. Flere skoler melder at omfanget har økt som følge av pandemien. Tilstedeværelse på skolen er grunnleggende for elevenes læring og sosiale omgang. Skolen skal være en trygg og inkluderende arena for alle. I verste fall mister elever skolegang og muligheter for videre utdanning. Skolefraværet har store konsekvenser for den enkelte og for oss som samfunn. Byrådet foreslår derfor å styrke Bergen kompetansesenter for læringsmiljø (BKL) med et team som skal arbeide med fraværproblematikk og bistå skolene med tiltak.

Utredning tidlig fase skoleprosjekter

Tidligere har så å si all utredning og planlegging av investeringsprosjekter i tidlig fase blitt finansiert over investeringsbudsjettet i Bergen kommune. I henhold til kommunal regnskapsstandard vil imidlertid kun utgifter til prosjektering av en anskaffelse som vil være en investering etter KRS nr. 4, inngå i anskaffelseskost. Det foreslåes derfor satt av midler til å dekke utgifter til skoleprosjekter i tidlig fase før de blir konkretisert. I 2023 er midlene tenkt brukt til konseptvalgnotat for Slettebakken skole og Eventyrskogen skole.,

Effektivisering**EBE - Ytterligere 10 % reduksjon i energiforbruk i kommunale bygg**

I Klima- og miljøplanen for Bergen kommunes virksomheter 2017-2020 ble det vedtatt en målsetting om å redusere energiforbruket i kommunale bygg med 15 % innen 2020, og deretter med ytterligere 10 % innen 2030. Med andre ord er målet en innsparing på ytterligere 1%-prosentpoeng av energibudsjettet per år økonomiplanperioden. Effekten av ENØK-tiltakene fordeler seg på flere tjenesteområder, men utgjør samlet en innsparing på kr 4 340 000 i 2023, kr 5 757 000 i 2024, kr 7 434 000 i 2025 og kr 9 874 000 i 2026. Dette er hhv. 1%, 2%, 3% og 4% av energibudsjettet til drift av kommunale bygg i 2023, 2024, 2025 og 2026.

Kutt**Avvikling av tilskudd til grunnskole ved privatskoler i Bergen**

Private skoler som tilbyr grunnskoleundervisning mottar tilskudd til skoledriften fra staten. Privatskoler i Bergen har likevel mottatt overkant av 1 mill. kroner årlig i ekstra tilskudd fra Bergen kommune de siste årene. Byrådet foreslår å omprioritere dette tilskuddet til organisert barne- og ungdomsidrett i kommunen, for at midlene skal komme et større antall barn til gode.

EBE - Strømsparingstiltak i kommunale bygg

Byrådet vedtok 15.09.2022 sak [1265.1/22 - "Reduksjon av energiforbruk i kommunale bygg"](#). Det er i dag store utfordringer med energiknapphet i Norge og ellers i Europa. Krigen i Ukraina, kombinert med klimautfordringer med hetebølger og lite nedbør, har resultert i en energiknapphet vi aldri før har sett. Resultatet er at prisen på energi har økt voldsomt. Bergen kommune er landets nest største kommune etter folketall, og kommunen har en stor bygningsmasse som forvaltes av Etat for bygg og eiendom (EBE). Kommunen kartlegger faktorer og tiltak som er mulig å gjennomføre for å redusere energiforbruket i Bergen kommune.

Pr. tjenesteområde fordeler tiltaket seg slik:

Tall i hele tusen	2023	2024	2025	2026
01A - Barnehage	- 3 200	- 1 600	- 400	- 400
01B - Skole	- 9 600	- 4 800	- 1 200	- 1 200
03A - Tjenester til eldre	- 9 600	- 4 800	- 1 200	- 1 200
07 - Brannvesen	- 3 200	- 1 600	- 400	- 400
12A - Kultur	- 1 600	- 800	- 200	- 200
13 - Idrett	- 8 000	- 4 000	- 1 000	- 1 000
16 - Administrasjon og fellesfunksjoner	- 4 800	- 2 400	- 600	- 600
Sum	-40 000	-20 000	-5 000	-5 000

Konsekvenser av demografisk utvikling på tjenesteområde skole

I henhold til tall fra SSB forventes det en nedgang i antall barn i skolealder i Bergen kommune de neste årene. Det tilsier isolert sett en tilsvarende lavere belastning på kommunens budsjetter. På denne bakgrunn foreslås en reduksjon i budsjettene på tjenesteområde skole fra 2024 og videre basert på anslått utvikling i barnetall. Tallene kan imidlertid endre seg. Utviklingen i antall skoleelever vil derfor bli vurdert ved rulleringen av Handlings og økonomiplan slik at tildelingen til området reflekterer utviklingen i utgifter som følge av demografiske endringer.

Sammendrag budsjett

Budsjettet på tjenesteområde skole preges av satsingen på team skolefravær. Her har byrådet satt av 3,2 mill. kroner for å styrke bemanningen ved Bergen kompetansesenter for læringsmiljø.

Budsjettet for 2023 inneholder en rekke oppjusteringer til aktivitetsnivået. Dette gjelder i stor grad skoletilbudet til bosatte flyktninger. Samtidig er det satt av midler til å overføre det oppvekstadministrative systemet Vigilo til linjen. Byrådet viderefører også gratis halvdagsplass i SFO for alle elever på 1.trinn i 2023.

Følgkostnader inneklimatematikk i skolebygg

Inneklimatematikk har de seneste årene medført merutgifter i form av styrking av lærer- og assistentressurser, skyssutgifter til alternative undervisningslokaler, samt andre driftsutgifter. Sentral avsetning på 17,5 mill. til dekning av slike følgkostnader for inneklimatematikk i skoler foreslås videreført i perioden.

Driftsbudsjett**Fordeling på hovedart**

Beløp i 1000	Regnskap		Økonomiplan			
	Budsjett 2021	Budsjett 2022	2023	2024	2025	2026
Driftsutgifter						
Lønn	3 310 504	3 182 068	3 334 126	3 318 526	3 302 029	3 282 029
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	662 926	647 895	807 333	759 111	751 866	753 109
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	95 275	98 653	106 548	106 548	106 548	106 548
Overføringsutgifter	122 523	119 013	119 772	119 772	119 772	119 772
Finansutgifter	291 620	264 408	264 408	264 408	264 408	264 408
Sum Driftsutgifter	4 482 848	4 312 037	4 632 187	4 568 365	4 544 623	4 525 866
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-240 571	-243 956	-252 317	-252 317	-252 317	-252 317
Refusjoner	-419 255	-282 734	-290 459	-290 459	-290 459	-290 459
Overføringsinntekter	-8 183	-816	-845	-845	-845	-845
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-21 239	-23	-23	-23	-23	-23
Sum Driftsinntekter	-689 247	-527 528	-543 644	-543 644	-543 644	-543 644
Sum	3 793 600	3 784 508	4 088 542	4 024 721	4 000 979	3 982 221

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Byrådsleders avdeling	14 794	15 364	15 364	15 364	15 364	15 364
Byrådsavd. for barnehage, skole og idrett	3 222 475	3 202 205	3 467 376	3 435 319	3 418 586	3 401 036
Byrådsavdeling for klima, miljø og samferdsel	491 840	505 393	606 451	575 871	569 468	568 883
Fellesposter - bykassen	51 273	61 546	-649	-1 834	-2 440	-3 062
Sum	3 793 600	3 784 508	4 088 542	4 024 721	4 000 979	3 982 221

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Vanlig grunnskoleundervisning	2 832 686	2 853 777	3 000 868	2 978 768	2 962 271	2 942 271
SFO basistilbud	97 438	102 115	128 821	128 821	128 821	128 821
Skolelokaler og uteareal	795 841	771 523	900 277	858 556	851 311	852 553
Skoleskyss	67 636	57 093	58 576	58 576	58 576	58 576
Sum	3 793 600	3 784 508	4 088 542	4 024 721	4 000 979	3 982 221

Kostra-analyse

	Bergen 2020	Bergen 2021	Oslo kommune	Trondheim	Stavanger	ASSS uten Oslo
Prioritet						
Netto driftsutgifter til grunnskole (202), i prosent av samlede netto driftsutgifter	15,6 %	15,7 %	13,5 %	17,0 %	17,8 %	17,2 %
Netto driftsutgifter til grunnskole (202), per innbygger 6-15 år *) **)	91 273	93 909	105 932	93 538	91 360	92 309
Netto driftsutgifter til skoleskyss (223), per innbygger 6-15 år *) **)	2 113	2 231	1 672	1 596	1 032	1 564
Produktivitet						
Korrigerte brutto driftsutgifter til skoleskyss (223), per elev som får skoleskyss *)	14 414,3	15 845,7	28 141,7	17 430,6	10 818,7	13 349,9
Dekningsgrad						
Andel elever i grunnskolen som får spesialundervisning	5,8 %	5,9 %	6,6 %	6,0 %	8,7 %	7,4 %
Andel elever i grunnskolen som får tilbud om skoleskyss	14,0 %	13,8 %	5,8 %	10,0 %	8,3 %	11,9 %
Andel innbyggere 6-9 år i kommunal SFO	65,5 %	70,1 %	81,2 %	75,7 %	66,2 %	62,9 %

*) Inflasjonsjustert med deflator

**) Justert for utgiftsbehov

Prioritet

Prioritering av grunnskoletjenesten, uttrykt ved netto driftsutgifter i prosent av samlede netto

driftsutgifter, viser at Bergen i 2021 lå på 15,7 prosent, et godt stykke over Oslo, lavere enn Stavanger og Trondheim, samt snittet for ASSS-kommunene.

Netto driftsutgifter til grunnskole per innbygger 6-15 år utgjør 93 909 kroner, hvilket er noe høyere enn i 2020, men også over snittet for ASSS-kommunene. Sammenlignet med storbyene brukte Bergen mindre enn Oslo, men litt mer enn Trondheim og Stavanger.

Netto driftsutgifter til skoleskyss per innbygger 6-15 år i Bergen utgjør 2 231 kroner, hvilket er høyest av storbyene som sammenlignes i tabellen, og vesentlig høyere enn snittet for ASSS-kommunene. Det høye utgiftsnivået skyldes blant annet at den høye andelen elever som får skoleskyss.

Produktivitet

Korrigerte brutto driftsutgifter til skoleskyss per elev som får skoleskyss utgjorde 15 845 kroner i 2021. Utgiftene per elev i Bergen er høyere enn snittet for ASSS-kommunene, men betydelig lavere enn Oslo og Trondheim. De høye utgiftene per innbygger 6-15 år er derfor i hovedsak et resultat av det høye volumet, heller enn at utgiftsnivået per elev som får skoleskyss er høyt.

Dekningsgrad

Bergen har en relativt lav andel med spesialundervisning. I Bergen får 5,9 prosent av elevene spesialundervisning i 2021, opp fra 5,7 prosent i 2019 og 5,8 prosent i 2020. Det er lavere enn Oslo, Stavanger og Trondheim, og lavere enn gjennomsnittet for ASSS-kommunene.

Andel elever i grunnskolen som får tilbud om skoleskyss i Bergen er 13,8 prosent, noe ned fra 2020. Det er langt over de andre storbyene, og langt over snittet for ASSS-kommunene. Deler av dette skyldes at en stor andel av elevene fikk sin undervisning i alternative undervisningslokaler i 2021 som følge av den pågående rehabiliteringen av skolebygg. Bergen mottar derfor en høyere kompensasjon i rammetilskuddet enn for eksempel Oslo.

Andel innbyggere 6-9 år i kommunal SFO er 70,1 prosent, hvilket er en oppgang fra 2020. Nøkkeltallet viser at det er flere av innbyggerne på 6-9 år i Bergen som bruker SFO enn snittet for i ASSS-kommunene og Stavanger, men færre enn i Trondheim og Oslo.

Utfordringer og strategi

Dagens og morgendagens elever i grunnskolen må utvikle kompetanse som gjør at de kan bli aktive deltakere i fremtidens arbeids- og samfunnsliv. Gjennom «Sammen for kvalitet – læring og medvirkning. Kvalitetsutviklingsplan for bergensskolen 2022/23- 2026/27», er det fastsatt en strategi med mål og satsinger og en handlingsplan med tiltak for å utvikle barn og unges kompetanser for mestring av eget liv. Denne planen behandles i Bergen bystyre i september 2022.

Den nye kvalitetsutviklingsplanen for bergensskolen er en faglig forankret og strategisk femårig plan for kvalitetsutvikling i bergensskolen. Planen er forankret i læreplanen LK20, og gir hovedretning for skolens faglige og pedagogiske utviklingsarbeid i perioden.

Innføring av læreplanverket LK20 krever stor arbeidsinnsats fra skolene. Skolene etablerer eierskap til læreplanen gjennom arbeid i profesjonelle læringsfelleskap med refleksjon og utprøving i praksis. Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett, ved Etat for skole, støtter skolens arbeid gjennom samlinger, nettverk og individuell oppfølging. Pandemien har imidlertid påvirket utviklingsarbeidet med LK20. Men erfaringer som skolene har gjort gjennom pandemien med blant annet økt digitalt arbeid, kan ha vært en positiv faktor for videre pedagogisk og faglig utviklingsarbeid.

Gode grunnleggende ferdigheter er avgjørende for at elever skal kunne lære og utvikle seg, både på skolen og i samfunnslivet. Elevenes ferdigheter må derfor videreutvikles slik at kompetansen deres stadig forbedres. Det er viktig å sette inn tiltak for å sikre gode grunnleggende ferdigheter. Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett ved Etat for skole bidrar ut mot skolenes arbeid med godt støttemateriell og tilbyr hjelp til trinn og skoler som trenger støtte i læringsarbeidet.

Grunnskolene i Bergen gjennomfører jevnlig egenvurdering av læringsarbeidet, læringsmiljøet og elevresultater. Både elever, ansatte og foresatte medvirker i prosessen. Kvalitetsvurderingen er basert på felles kvalitetsstandarder og tegn på god praksis, og på den enkelte skoles mål og ståsted. Analysene fra skolenes kvalitetsvurdering bidrar til prioriteringer og tiltak i arbeidet med kvalitetsutvikling, og kvalitetsoppfølgingsmøtene i regi av etaten vil fremdeles være viktige verktøy.

En viktig forutsetning for elevenes læring er lærere med høy faglig og pedagogisk kompetanse. Det er derfor avsatt 4 millioner kroner årlig i kommunale midler for å gi flere lærere tilbud om videreutdanning i statlig regi. I tillegg gjennomføres tiltak for kompetanseheving gjennom den nasjonale kompetansestrategien «Desentralisert ordning for kompetanseutvikling i skolen (DEKOMP)». Dette er en statlig ordning som forvaltes av Statsforvalteren og administreres av Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett ved Etat for skole i Bergen kommune. Kompetansetiltakene er forankret i lokalt definerte behov. Midlene skal brukes til skolebasert kompetanseutvikling, og tiltakene gjennomføres i partnerskap mellom skoleeier, universitet og høyskole. De lokale behovene vurderes med utgangspunkt i nasjonale mål og regjeringens sektormål for skole, læreplaner, og mål om å styrke kompetanse som bidrar til å gi et likeverdig tilbud til barn og elever.

Planen «[Spør oss! Strategi for inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO](#)», ble vedtatt av bystyret i januar 2021, og er en overordnet plan som gir retning for arbeidet innenfor både det spesialpedagogiske og det allmennpedagogiske feltet, gjennom å formulere strategier for å møte utfordringene knyttet til hjelpen til barn og unge med særlige behov. Strategiplanen skal sikre at alle barn og unge får realisert sitt potensiale for læring og utvikling, at de får medvirke i utformingen av sitt eget tilbud og at de inkluderes i et fellesskap. Planen har som hovedstrategi å koble det spesialpedagogiske og allmenpedagogiske arbeidet tettere sammen. Som tittelen «Spør oss» antyder er barns medvirkning en hovedstrategi i dette arbeidet i Bergen. I forbindelse med planen utarbeides det en handlingsplan med konkrete tiltak innenfor de ulike områdene. Planen legges frem for bystyret.

Det er viktig at barn blir trygge i vann og får nødvendige svømmeferdigheter. I Bergen har det vært store forskjeller på svømmeopplæringen og tilgjengelig bassengtid ved de ulike skolene. Bergen har valgt å satse særlig på svømmeopplæring gjennom programmet «Svøm Bergen», som tilbys 3. og 4. trinn, der opplæringen skjer i samarbeid mellom instruktører fra svømmeklubber og pedagogisk ansvarlige fra skolene. Bassengkapasiteten er viktig for å kunne gjennomføre tilfredsstillende svømmeopplæring for alle elevene i bergensskolen. Sak om [fremtidig bassengstruktur](#) i kommunen er vedtatt av bystyret, og kan være med på å sikre oppnåelse av kompetansemålene i skolefaget svømming, gjennom økt utnyttelse og en mer helhetlig og rettferdig fordeling av bruk av bassengene. Fra høsten 2022 har alle skolene tilbud om tid i basseng til 2.- 7.trinn og ett trinn på ungdomsskolen i tillegg til opplæringsprogrammet «Svøm Bergen» for barn på 3. og 4. trinn i Bergensskolene.

[Skolebruksplanen](#) rulleres hvert fjerde år og er kommunens viktigste plandokument for å planlegge og utforme skolebygg og fremtidig skolestruktur som fremmer helse, trivsel og læring. Gjeldende skolebruksplan ble vedtatt av Bergen bystyre i september 2021. Fordi skoleanlegget er en viktig arena som møteplass i lokalmiljøet også utenom skoletid, spesielt innen aktiviteter knyttet til skole, idrett og kultur, er det vedtatt flere strategier for å utvikle skolen som hjerte i nærmiljøet. Dette er strategier som samlokalisering av kommunale tjenester ved planlegging av nye skoleanlegg og ved større rehabiliteringsprosjekter, skolebygg og uteområder som i større grad skal tilrettelegges for sambruk, og

et pilotprosjekt for å videreutvikle innholdet i skolen som hjerte i nærmiljøet. Dette samsvarer med mål i kommuneplanens samfunnsdel om at det skal legges til rette for sosiale møteplasser i nærmiljøene.

Det er et mål å holde skoleanleggene mest mulig åpne og tilgjengelige etter skoletid for innbyggerne. Det er gratis for frivillige og organisasjoner å låne arealene til skolene på ettermiddags og kveldstid via «Aktiv kommune». Aktiv kommune er en digital løsning som gir oversikt over ulike lokaler som kan leies. Per i dag er 14 skoler medlem av ordningen. I tillegg er det utlån av gymsaler og øvrige arealer til idrettslag og ulike nærmiljøaktiviteter.

Skolebruksplanen legger også føringer for hvordan fremtidens skolebygg skal utformes i Bergen. Skolebyggene skal legge til rette for et trygt og godt læringsmiljø, der alle elever får muligheten til å utvikle seg. Gjennom revidert funksjons- og arealprogram skal utformingen av skolebyggene videreutvikles med utgangspunkt i hva som er god og ønsket læringspraksis. Det skal også tilstrebes en helhetlig tilnærming til universell utforming utover det som ligger i minstekravene når det bygges nye skoleanlegg, slik at skolene kan møte mangfold og variasjon i behov hos brukerne, og gi elevene et likeverdig tilbud.

Fremtidig skolestruktur skal sikre nødvendig skolekapasitet der det er behov, for blant annet å ivareta nærskoleprinsippet. Skolebruksplanen beskriver hvordan den fremtidige skolestrukturen skal se ut. Det er en utfordring å innhente vedlikeholdsetterslepet og arbeide for at alle skoler har helsevern godkjenning, samtidig som skolekapasiteten må svare til forventet boligbygging og elevtallsvekst. Per august 2022 var det 19 grunnskoler som manglet godkjenning etter forskrift om miljørettet helsevern mv. Det er planlagt en rekke rehabiliteringsprosjekter i årene fremover. For å kunne gjennomføre rehabilitering og sikre at elever og ansatte har gode fysiske forhold, er en avhengig av tilgang til egnede erstatningsarealer. Kronstad oppvekststun skole åpnet august 2022, og det forventes at prosess med helsevern godkjenning gjennomføres 2022.

Overordnede mål

- **En attraktiv og levende by**

Bergen skal være en attraktiv og levende by som folk har lyst å bo i og besøke.

En god by er en by som utformes på menneskenes og naturens premisser. En by med gode møteplasser, folkeliv, rom for spontanitet, gode idretts- og kulturopplevelser og hvor bilen tar mindre plass enn før. Derfor vil byrådet skape en grønn, levende, rettferdig og raus by som er attraktiv å oppleve, drive næring i, vokse opp i, arbeide i og bo i. Barn og unge er fremtiden, og derfor vil byrådet prioritere dem.

- **En rettferdig og inkluderende by**

Bergen skal være en rettferdig og inkluderende by for alle, med små forskjeller og like muligheter.

Bergen skal være en god, rettferdig og inkluderende by, hvor det er godt å bo for alle uavhengig av økonomi, sosial bakgrunn, funksjonsnivå, livssyn og religiøs tilhørighet. Byrådet vil kjempe for likestilling, og ingen skal diskrimineres eller bli trakassert på bakgrunn av kjønn, etnisitet, religion, funksjonsevne, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk eller seksuell orientering. Som menneskerettighetsby vil byrådet legge menneskerettighetene til grunn for hele kommunens virksomhet.

- **Norges grønneste storby**

Bergen skal være Norges grønneste storby der klima og miljøhensyn legges til grunn for samfunnsutviklingen.

Bergen har en målsetning om å være Norges grønneste storby. Det krever målrettet innsats og et temposkifte i klimaarbeidet. Klimakrisen er vår tids største utfordring og solidaritetssak, og Bergen må ta sin del av ansvaret. Vårt mål er derfor at Bergen skal halvere klimagassutslippene innen 2023, og vil styrke kommunens klimaarbeid. Vi må slutte å bygge ned naturen, opprettholde artsmangfold, sikre god dyrevelferd i kommunen og sørge for at alle har tilgang til grønne rekreasjonsområder.

- **Trygg økonomistyring**

Bergen skal være en ansvarlig by der trygg økonomistyring sees på som en forutsetning for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet, også i et generasjonsperspektiv.

En ansvarlig og trygg økonomistyring, samsvar mellom kommunens inntekter og utgifter og en seriøs arbeidsgiverpolitikk tuftet på heltidskultur danner grunnlaget for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet og skape den byen vi ønsker. Byrådet vil bruke sin innkjøpsmakt strategisk for å sikre at klima og miljø, arbeidsvilkår, tariffavtale, godkjent lærebedrift og seriøsitetsskrav i større grad blir vektlagt i anbudene.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026	
En attraktiv og levende by							
En rettferdig og inkluderende by	Bergensskolen har profesjonelle læringsfellesskap som fremmer kompetanseutvikling og øker kollektiv kapasitet	Andel lærere som tilfredsstill kompetansekravene i fagene de underviser i	78,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	
		Andel fagarbeidere i SFO	44,9 %	46,8 %	60,0 %	60,0 %	
		Elevundersøkelsen: Overordnet tilfredshet med støtte fra lærerne		4,6	4,6	4,7	
		Foreldreundersøkelsen: Overordnet tilfredshet med læringsforhold på skolen		4,1	4,1	4,2	
		Ansatte skal ha et godt og inkluderende arbeidsmiljø	Sykefravær blant ansatte		7,5 %	7,5 %	7,5 %
			Score fra medarbeiderundersøkelsen 10 faktor: Mestringsorientert ledelse		4,1	4,1	4,3
			Score fra medarbeiderundersøkelsen 10 faktor: Rolleklarhet		4,1	4,1	4,3
			I bergensskolen medvirker elevene i læringsarbeidet og oppnår gode elevresultater	Elevundersøkelsen: Overordnet tilfredshet med medvirkning - 7. trinn	3,6	3,6	3,6
			Elevundersøkelsen: Overordnet tilfredshet med medvirkning - 10. trinn		3,2	3,2	3,3

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026
		Elevundersøkelsen: Overordnet tilfredshet med vurdering for læring - 7. trinn	3,7	3,7	3,7	3,8
		Elevundersøkelsen: Overordnet tilfredshet med vurdering for læring - 10. trinn	3,2	3,2	3,2	3,3
		Foreldreundersøkelsen: Overordnet tilfredshet med dialog og medvirkning	4,4	4,4	4,4	4,5
		Eksamensresultater norsk hovedmål, skriftlig - 10. trinn			3,6	3,7
		Eksamensresultater norsk sidemål, skriftlig - 10. trinn			3,2	3,3
		Eksamensresultater engelsk, skriftlig - 10. trinn			4,0	4,1
		Eksamensresultater matematikk skriftlig - 10. trinn			3,7	3,8
		Resultat fra nasjonale prøver 5 trinn - engelsk	51,0	51,0	51,0	52,0
		Resultat fra nasjonale prøver 5 trinn - lesing	51,0	51,0	51,0	52,0
		Resultat fra nasjonale prøver 5 trinn - regning	51,0	51,0	51,0	52,0
		Gjennomsnittlige grunnskolepoeng	44,1	44,1	44,1	44,3
	I bergensskolen utvikler elevene kompetanser for mestring av eget liv	Elevundersøkelsen: Trives du på skolen? - 7. trinn	4,1	4,1	4,1	4,2
		Elevundersøkelsen: Trives du på skolen? - 10. trinn	4,0	4,0	4,0	4,1
		Elevundersøkelsen: Mobbing på 7. trinn	8.7	8.7	8.6	8.4
		Elevundersøkelsen: Mobbing på 10. trinn	6.6	6.6	6.5	6.3
		Elevundersøkelsen: Overordnet tilfredshet med motivasjon - 7. trinn	3,5	3,5	3,5	3,6
		Elevundersøkelsen: Overordnet tilfredshet med motivasjon - 10. trinn	3,3	3,3	3,3	3,4
		Foreldreundersøkelsen: Overordnet tilfredshet med læring og utvikling	4,1	4,1	4,1	4,2
		Foreldreundersøkelsen: Overordnet tilfredshet med SFO	4,3	4,3	4,3	4,4
	Elever har et leke- og læringsmiljø der digitale ferdigheter videreutvikles for å møte fremtidens utfordringer	Andel av skolene som har 1-1 digital utstyrsdekning på 5.-7. trinn	95,0 %	95,0 %	100,0 %	100,0 %
		Andel av skolene som har 1-1 digital utstyrsdekning på 8.-10. trinn	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026
Norges grønneste storby	Elever sikres svømmeferdigheter	Andel som har oppnådd kompetansemålene i svømme- og livredningsferdigheter etter 4. trinn	60,0 %	61,0 %	62,0 %	65,0 %
	Skoletilbudet er tilpasset for å møte forventet elevtall	Andel ferdigstilte skolebyggprosjekter	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
		Andel helseverngodkjente skoler	79	80	82	87
Trygg økonomistyring						

Virkemiddel for å nå mål

Skolene har både et danningsoppdrag og et utdanningsoppdrag. Bergensskolen skal ha høy kvalitet og utvikle elevenes evne til livslang læring for mestring av eget liv og å sikre fremtidig velferd, vekst og verdiskaping.

Dagens og morgendagens grunnskoleelever må utvikle kompetanser som gjør dem i stand til stadig å tilegne seg ny kunnskap og nye ferdigheter. Kompetanse for nåtid og framtid innebærer at eleven gjøres i stand til å skape ny kunnskap alene og sammen med andre – og skolen skal derfor legge til rette for elevenes utvikling av læringskompetanse, grunnleggende ferdigheter og for at elever medvirker i hele læringsprosessen.

Byrådet ønsker kompetanse for alle i mulighetenes skole. Alle barn skal ha samme muligheter, uavhengig av hvor i byen de bor eller familiens økonomiske og sosiale forhold. Skolen utgjør en unik arena for å utjevne sosiale forskjeller gjennom å gi et likeverdig tilbud. For byrådet er det grunnleggende at det gis et likeverdig skoletilbud til alle elever i bergensskolen.

SFO skal kjennetegnes av høy kvalitet på tilbudet og kompetente medarbeidere. Samhandlingen mellom SFO og skole skal styrkes og kvaliteten på innholdet skal økes.

Gode og funksjonelle skolebygg med et fysisk miljø som fremmer helse og trivsel er viktig for å skape gode læringsmiljø. Bergen kommune skal bygge og rehabilitere skoleanlegg som er rustet til å møte fremtidige endringer i pedagogisk praksis.

Byrådets tiltak for å nå målene for dette tjenesteområdet er:

- Gjennomføre tiltak i [«Sammen for kvalitet – læring og medvirkning»](#), behandles i Bergen bystyre i september 2022
- Gjennomføre tiltak i [«Fagarbeidernes rolle i barnehager, skoler og på idrettsfeltet»](#)
- Gjennomføre tiltak i [«Rammeplan for SFO – sammen i vennskap, lek og læring»](#)
- Gjennomføre tiltak i [«Plan for Smart oppvekst i Bergen»](#)
- Gjennomføre tiltak i [«Skyfritt – plan for inkluderende oppvekstmiljø for barn og unge i Bergen»](#)
- Gjennomføre tiltak i [«Plan for seksuell helse, seksualopplysning og seksualitetsundervisning»](#)
- Gjennomføre tiltak i [«Skolebruksplan for Bergen 2021-2030»](#)

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

- Gjennomføre tiltak i [«Fremtidig bassengstruktur. Rehabilitering av basseng. Nye basseng og endringer i bruks- og driftskonseptet»](#)
- Følge opp strategiene i [«Spør oss! Strategi for inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO»](#)
 - Følge opp tiltakene i den tilhørende handlingsplanen, som er under utarbeidelse.

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	
1.-4. trinn Gruppestørrelse 2 (antall)	13,7	13,7	13,7	13,7	13,7	13,7	13,7	
5.-7. trinn Gruppestørrelse 2 (antall)	17,8	17,8	17,8	17,8	17,8	17,8	17,8	
8.-10. trinn Gruppestørrelse 2 (antall)	18,4	18,4	18,4	18,4	18,4	18,4	18,4	
Antall elever i kommunale og private grunnskoler	30 724	30 697	30 724	30 724	30 724	30 724	30 724	
Antall kommunale grunnskoler	83	83	83	83	83	83	83	
Antall private skoler	10	10	10	10	10	10	10	
Elever barnetrinnet (kommunale skoler)	20 601	20 406	20 601	20 601	20 601	20 601	20 601	
Elever ungdomstrinnet (kommunale skoler)	8 359	8 491	8 359	8 359	8 359	8 359	8 359	
Sum elever (kommunale skoler)	28 960	28 897	28 960	28 960	28 960	28 960	28 960	

Investeringsbudsjett

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp					Økonomiplan				Sum 2023-26		
	Ferdig år	Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjekt utgift	Ørem. fin.	Netto prosjekt utgift	2023	2024	2025		2026	
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer												
Aurdalslia skole - oppgradering - konseptutvikling	2024		IA	2,0	0,0	2,0	2,0	0,0	0,0	0,0	2,0	
Christi Krybbe skoler SFO	2022		IA	16,9	0,0	16,9	4,0	0,0	0,0	0,0	4,0	
Eidsvåg skole - rehabilitering, nybygg og idrettshall	2024	BY 31/19		516,4	546,0	-10,0	536,0	200,8	100,2	0,0	0,0	301,0
ENØK-prosjekter	Løpende						5,0	5,0	5,0	5,0	20,0	
Fridalen skole, ombygging	2024		IA	11,8	0,0	11,8	4,5	6,0	0,0	0,0	10,5	
Garnes U, svømmehall - oppgradering	2025	BY 144/22		80,4	82,0	0,0	82,0	26,4	47,5	5,7	0,0	79,5
Garnes ungdomsskole - riving og nybygg	2025	BY 145/22		725,6	760,6	0,0	760,6	288,0	267,4	115,7	0,0	671,1
Gimle ungdomsskole – konseptutvikling	2026		IA	54,0	0,0	54,0	2,5	5,0	24,5	22,0	54,0	
Haukedalen skole - konseptutvikling	2026		IA	28,4	0,0	28,4	1,7	3,1	10,5	10,6	25,9	
Haukeland skole – kapasitetsutvidelse	2024	BY 171/21		125,5	170,2	0,0	170,2	131,8	10,8	0,0	0,0	142,6
Hjellestad skole - oppgradering gymbygg - konseptutvikling	2024		IA	2,0	0,0	2,0	0,0	2,0	0,0	0,0	2,0	
Innvendig oppgradering - skoler	Løpende						3,0	3,0	3,0	3,0	12,0	
Inventar, byggeprosjekter - skole	Løpende						6,0	6,0	6,0	6,0	24,0	
Kronstad oppveksttun - rehabilitering/ombygging	2022	BY 160/18		350,7	491,7	0,0	491,7	11,0	0,0	0,0	0,0	11,0
Li skole - oppgradering	2024		IA	7,0	0,0	7,0	5,0	0,0	0,0	0,0	5,0	
Loddefjord skole - konseptutvikling	2023		IA	16,7	0,0	16,7	10,0	0,0	0,0	0,0	10,0	
Lynghaug skole - oppgradering - konseptutvikling	2025		IA	2,5	0,0	2,5	1,0	0,0	0,0	0,0	1,0	
Minde skole og idrettshall	2024		IA	10,8	0,0	10,8	2,4	1,0	0,0	0,0	3,5	
Mindemyren flerbruksbygg - konseptutvikling	2025		IA	73,7	0,0	73,7	10,7	19,2	19,2	0,0	49,0	
Mindre bygginvesteringer - sekkepost	Løpende						33,0	30,0	30,0	30,0	123,0	
Mjølkeråen skole - oppgradering - konseptutvikling	2025		IA	2,0	0,0	2,0	0,0	2,0	0,0	0,0	2,0	
Olsvik skole - oppgradering Olsvikhallen - konseptutvikling	2024		IA	2,5	0,0	2,5	0,0	2,5	0,0	0,0	2,5	
Oppgradering av uteareal - skole	Løpende						5,0	5,0	5,0	5,0	20,0	
Ortun skole – konseptutvikling	2022		IA	38,8	0,0	38,8	35,7	0,0	0,0	0,0	35,7	
Ortun skole - svømmehall	2022	BY 22/20		IA	255,3	0,0	255,3	14,0	0,0	0,0	0,0	14,0
Rolland skole, riving og nybygg - konseptutvikling	2024		IA	31,8	0,0	31,8	11,1	7,2	0,0	0,0	18,3	

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp					Økonomiplan				Sum 2023-26	
	Ferdig år Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjekt utgift	Ørem. fin.	Netto prosjekt utgift	2023	2024	2025	2026		
Rå skole, idrettshall	2024	IA	100,0	0,0	100,0	20,2	60,6	9,9	0,0	90,7	
Salhus skole – konseptutvikling	2026	IA	19,7	0,0	19,7	4,0	4,3	5,0	5,0	18,3	
Sandgotna skole - Rehab. / ombygging 1 etg.	2024	IA	2,0	0,0	2,0	2,0	0,0	0,0	0,0	2,0	
Skole - Rehabilitering og nybygg	Løpende					3,6	255,0	738,5	1 055,6	2 052,7	
Slettebakken skole - konseptutvikling	2025	IA	49,9	0,0	49,9	2,3	21,0	23,9	0,0	47,3	
Slåtthaug skole - konseptutvikling	2024	IA	26,3	0,0	26,3	10,2	5,9	0,0	0,0	16,1	
Smart oppvekst	Løpende					5,0	5,0	5,0	5,0	20,0	
Storetveit skole, rehabilitering og ny idrettshall - konseptutvikling	2023	IA	43,9	0,0	43,9	7,9	0,0	0,0	0,0	7,9	
Søreide ungdomsskole, nybygg - konseptutvikling	2023	IA	35,4	0,0	35,4	12,5	12,4	0,0	0,0	24,9	
Tiltak for personer med funksjonsnedsettelse	Løpende					2,5	2,5	2,5	2,5	10,0	
Tveiterås skole - riving og nybygg	2023 BY 217-20		262,6	270,3	0,0	270,3	66,4	0,0	0,0	0,0	66,4
Ulriken avlastningsskole	2023	IA	60,2	0,0	60,2	44,2	0,0	0,0	0,0	44,2	
Varden skole, utvidelse – konseptutvikling	2023	IA	37,5	0,0	37,5	23,8	6,8	0,0	0,0	30,6	
Ytre Arna skole - konseptutvikling	2024	IA	33,6	0,0	33,6	18,7	3,5	0,0	0,0	22,2	
Åstveit skole, administrasjonsfløy	2025	IA	200,6	0,0	200,6	37,7	82,9	68,0	0,0	188,7	
Sum Ikke-avgiftsfinansierte investeringer			2 061,2	3 486,1	-10,0	3 476,1	1 075,7	983,0	1 077,4	1 149,7	4 285,8

Aurdalslia skole - oppgradering - konseptutvikling

Aurdalslia skole har behov for rehabilitering. Det er tidligere lagt til grunn at prosjektet skal omfatte rehabilitering av toaletter og nye gulvbelegg, samt oppgradering av uteområde, lekeapparater og naturområder. Planlagt oppstart var i 2020.

Kapasitetsufordringer med mer gjør at prosjektet er blitt forsinket. Det har også blitt konkludert med at det er behov for andre tiltak ved enkelte bygg på skolen. Blant annet er det utfordringer knyttet til taket på et av skolebyggene. Høst 2022 / tidlig 2023 er det planlagt gjennomført en prosess med kartlegging og evt. prosjektering i forhold til hvilke tiltak som bør prioriteres.

Budsjettmidler til gjennomføringsfasen vil prioriteres innenfor sekkeposten for mindre bygginvesteringer når prosjektet er ferdig bearbeidet og godkjent for gjennomføring.

Christi Krybbe skoler SFO

Det har vært utredet flere alternative løsninger for SFO-tilbudet på Christi Krybbe. I vedtatt ny skolebruksplan foreligger det planer om å kombinere ombygging med kapasitetsutvidelse, men dette er ikke forenelig med ønsker fra vernemyndighetene.

Det skal i første omgang gjennomføres en konseptvalgutredning der de ulike løsningene kartlegges ytterligere og detaljeres. Denne vil danne grunnlag for en fremtidig beslutning om hvilke tiltak som skal gjennomføres, samt kostnadsestimater for fremtidig budsjettering av eventuelt byggeprosjekt. Det foreslås en lønns- og prisjustering til 2022-nivå for resterende budsjettmidler.

Eidsvåg skole - rehabilitering, nybygg og idrettshall

Det gjennomføres omfattende ombygging og rehabilitering av "1952-bygget" på Eidsvåg skole, og det etableres et tilbygg til dette. De andre byggene på eiendommen ble revet i 2021. Den nye skolen er dimensjonert for 300 elever med mulighet for utvidelse for ytterligere 50 elever ved behov. Det skal også oppføres en stor, frittstående idrettshall med opparbeidet uteområde på taket. Byggearbeidene for skolen startet opp høsten 2021 og forventes ferdigstilt i løpet av 2024. Det er også gjennomført omfattende trafikksikringstiltak som følge av rekkefølgekrav i reguleringsplanen. Grunnet forsinkelser i framdrift og høy prisstigning i perioden foreslås det en prisjustering som tilsvarer økning i relevante indekser.

Bilde: LINK ARKITEKTUR

ENØK-prosjekter

I Klima- og miljøhandlingsplanen til Bergen kommune er det et mål å redusere energiforbruket i kommunens bygg med 15 % innen utgangen av 2020 og med 25 % innen 2030. Typiske ENØK-tiltak som skal gjennomføres er:

- Skifte ut defekt luft/vann-varmepumpe, ombygging varmesentral
- Tiltak for å kontrollere radon i utsatte bygg
- Bytte eldre varmegjenvinner mot roterende gjenvinner i ventilasjonsanlegg
- Innregulering av varmeanlegg
- Nyinstallasjon og utskiftning av SD-anlegg (SD = sentral driftsstyring)
- Installasjon av solfangere
- Enkel automatisering av styring av panelovner
- Installere varmepumpe i bygg med vannbåren varme

Det er fortsatt ytterligere klima- og miljøgevinster å hente. Byrådet prioriterer derfor å fortsette satsingen gjennom årlige bevilgninger til ENØK-prosjekter i kommunale bygg.

Fridalen skole, ombygging

Grunnet kapasitetsutfordringer på Fridalen skole har Bergen kommune avsluttet leieforholdet med Fridalen barnehage. Leieforholdet ble avsluttet 5. august 2022. Prosjektering av ombygging pågår og det forventes at skolen kan ta i bruk arealene til skolestart august 2023.

Garnes U, svømmehall - oppgradering

Svømmehallen på Garnes har ikke helseverngodkjenning. Årsaken til dette er blant annet bassengets utforming som gjør at det er en viss fare for opphopning av klogasser over vannspeilet. Fremtiden for svømmehallen ble behandlet i bystyret 27.01.2021 i sak 19/21. I saken ble det blant annet vedtatt at rehabilitering av bassenget på Garnes skulle søkes innarbeidet i byggeperioden for nybygging av Garnes

Ungdomsskole. Gymsalen vil i liten grad bli berørt og kun bli oppgradert i forhold til ventilasjon. Svømmehall/gymsal vil være stengt i byggeperioden. Fremdriften på prosjektet vil bli tilpasset fremdriften for bygging av ny Garnes Ungdomsskole. Grunnet forsinkelser ved utarbeidelse av anbud og høy prisstigning den siste tiden foreslås det en prisjustering.

Garnes ungdomsskole - riving og nybygg

Tilstanden på skolen er dårlig, og det er på bakgrunn av en utredning besluttet at eksisterende bygg skal rives og erstattes av nybygg for 500 elever. Tiltaket krever detaljregulering, og reguleringsplanen ble vedtatt av Bergen bystyre i juni 2021. Prosjektering er avsluttet og planlagt byggestart er høsten 2022. I forbindelse med ny reguleringsplan har det fremkommet svært omfattende krav til opparbeidelse av infrastruktur, og disse tiltakene er spilt inn som en egen budsjettpost. Grunnet forsinkelser ved utarbeidelse av anbud og høy prisstigning den siste tiden foreslås det en prisjustering.

Gimle ungdomsskole – konseptutvikling

Gimle oppvekststun har behov for rehabilitering. Det foreslås at det avsettes midler til konseptvalgnotat av Gimle oppvekststun . Budsjettet skal dekke kostnader for planlegging og utvikling av prosjektet, mens budsjett for gjennomføringsfasen vil bli innarbeidet i sekkeposten Skole – Rehabilitering og nybygg inntil videre. Fremdrift og tidsperspektiv på et eventuelt byggeprosjekt vil være avhengig av tilgang på erstatningsarealer.

Haukedalen skole - konseptutvikling

I skolebruksplanen 2016-2030 ble det vedtatt å oppgradere Haukedalen skole, inkludert utbedring av trafiksikkerheten. Skolen inngår i Handlingsplan 2, og i tilstandsvurderingen er det beskrevet at det er behov for full innvendig opprustning og omfattende tiltak utvendig. Det anbefales ikke å gjennomføre prosjektet med hel eller delvis drift på eiendommen, og det er derfor planlagt at elevene fra Haukedalen skal benytte erstatningslokaler på Eidsvåg etter at nye Eidsvåg og deretter Rolland skole er ferdig. Ferdigstillelse av Haukedalen er dermed avhengig av fremdrift i de foregående skoleprosjektene, og det er en forskyvning i oppstart som følge av forsinkelse på Eidsvåg skole.

Budsjettposten skal dekke kostnader til planlegging og utvikling av prosjektet, mens gjennomføringsfasen inngår i sekkepost inntil videre. Det foreslås en prisjustering som gjenspeiler siste tids økning i relevante indekser.

Haukeland skole – kapasitetsutvidelse

Haukeland skole har behov for tilleggsareal både for å sikre skolen tilstrekkelig elevtallkapasitet og for å gi skolen tjenlige spesialrom. Det skal oppføres et nybygg i tre etasjer, som kobles til eksisterende bygg med en gangbro. I forhåndskonferanse for tiltaket fremkom det en rekke kostnadsdrivende krav som normalt ikke er inkludert i et mindre tilbygg, herunder etablering av hjertesone med tilhørende omfattende endringer i uteområdene, ras- og flomsikring samt støyskjerming. Det har også vært utfordringer tilknyttet grensesnitt mellom tilbygg og eksisterende bygg, spesielt med tanke på de tekniske anleggene.

Prosjektet har vært gjennom en runde med optimalisering av løsninger og krav, og gikk på nytt ut på anbud 1. halvår 2022. Etter foreløpig framdriftsplan forventes entreprenør kontrahert i løpet av høsten 2022 og byggestart i 2023. Grunnet forsinkelser i framdrift og høy prisvekst i perioden foreslås det en prisjustering som tilsvarer økning i relevante indekser.

Hjellestad skole - oppgradering gymbygg - konseptutvikling

Det er behov for rehabilitering av gymbygget på Hjellestad skole med nytt tak, ny ventilasjon og oppgradering av innvendige og utvendige overflater. Budsjettet skal dekke kostnader for planlegging og utvikling av prosjektet. Budsjettmidler til gjennomføringsfasen vil prioriteres innenfor sekkeposten for mindre bygginvesteringer når prosjektet er ferdig bearbeidet og godkjent for gjennomføring.

Innvendig oppgradering - skoler

Midlene skal i hovedsak gå til skoler som ikke omfattes av helhetlige rehabiliterings-/utvidelsesprosjekter, og brukes til mindre innvendige tiltak og oppgraderinger. Det foreslås avsatt totalt 12 mill. kroner i økonomiplanperioden. Midlene skal brukes i tråd med føringer i Bergen kommunes kvalitetsutviklingsplan for skolene og læreplanverket Kunnskapsløftet 2020 (LK20). Skolene kan søke på midlene og søknaden må møte kriterier som er satt i Skolebruksplan for Bergen 2021-2030.

Inventar, byggeprosjekter - skole

Det avsettes midler til anskaffelse av det inventaret og utstyret som ikke blir budsjettert som en del av de enkelte større byggeprosjektene.

For økonomiplanperioden foreslås det avsatt 24 mill. kroner. Midlene skal brukes i tråd med føringer i Bergen kommunes kvalitetsutviklingsplan for skolene og læreplanverket Kunnskapsløftet 2020 (LK20). Skolene kan søke på midlene og søknaden må møte kriterier som er satt i Skolebruksplan for Bergen 2021-2030.

Kronstad oppvekststun - rehabilitering/ombygging

Bergen kommune har etablert et oppvekststun for ca. 80 barnehagebarn og 300 skoleelever. Bygget ble ferdigstilt og tatt i bruk til skolestart i august 2022. Endelig økonomisk sluttoppgjør vil trolig finne sted først i 2023, og det foreslås derfor at deler av budsjett for 2022 overføres for å ha inndekning for dette.

Li skole - oppgradering

Det har tidligere vært avsatt 13 mill. til diverse oppgraderinger ved Li skole. Etter hvert har behovene endret seg, blant annet fordi noen tiltak har blitt finansiert fra driftsbudsjettet, og brannalarmanlegg er blitt fornyet som del av korona tiltakene.

Prosjektet er nå avgrenset til å gjelde oppgradering av el-anlegg med nye undersentraler, samt oppgradering av garderobeanlegg. Arbeidet med el-anlegget er påbegynt i 2022, mens oppgradering av garderobeanlegg er planlagt gjennomført i 2023.

Loddefjord skole - konseptutvikling

Loddefjord skole ble tilstandsvurdert i forbindelse med Handlingsplan 3 for skoler. I tilstandsrapporten vurderes de utvendige flatene som bra, mens innvendige overflater og tekniske anlegg har behov for utskiftning. Svømmebassenget har også behov for oppgradering, og det er potensiale for energiøkonomisering. Det er foreløpig igangsatt innledende planlegging av tiltaket. Budsjettposten skal dekke kostnader for planlegging og utvikling av prosjektet, mens budsjett for gjennomføringsfasen inngår i sekkepost inntil videre. Det foreslås en prisjustering som gjenspeiler siste tids økning i relevante indekser.

Lynghaug skole - oppgradering - konseptutvikling

Lynghaug skole har behov for bygningsmessig oppgradering. Garderober og dusjsoner er i dårlig forfatning og bør totalrehabiliteres, og sportsgulv i gymsal bør skiftes ut.

Fagavdelingen jobber med et notat, hvor en også vurderer om andre deler av skolen bør tas med.

Prosjektering er planlagt startet opp i 2022, Budsjettet skal dekke kostnader for videre planlegging og utvikling av prosjektet. Budsjettmidler til gjennomføringsfasen vil prioriteres innenfor sekkeposten for mindre bygginvesteringer når prosjektet er ferdig bearbeidet og godkjent for gjennomføring.

Minde skole og idrettshall

SFO ved Minde skole holder til i lokaler som har en uhensiktsmessig plassering og utforming i forhold til faktisk bruk. Det er anskaffet tilleggsarealer i tilknytning til skoleeiendommen og satt i gang reguleringsarbeid for området, slik at man potensielt kan oppføre et nybygg sør for skolen. Det vurderes ulike løsninger for best mulig utnyttelse av eiendommen, herunder hvilke funksjoner som skal legges i et eventuelt nybygg. Det vurderes å inkludere en idrettshall ettersom det kan bli utfordrende å sikre tilstrekkelig tilgang til idrettsflater for et skoletiltak på Mindemyren. Kostnad og fremdrift er avhengig av utfallet av den pågående reguleringsprosessen. Budsjettposten skal dekke kostnader for planlegging og utvikling av prosjektet, mens budsjett for gjennomføringsfasen inngår i sekkepost inntil videre.

Mindemyren flerbruksbygg - konseptutvikling

Bergen kommune har anskaffet den tidligere postterminalen på Mindemyren for å imøtekomme behov for kommunale tjenester i den nye bydelen. Det er gjennomført en konseptvalgutredning for å sammenligne ulike alternativer for utbygging som grunnlag for valg av konsept for videre utvikling. Saken er fremlagt til politisk behandling i Bergen bystyre 16.06.2021 (saksnummer 209/21), og det ble vedtatt å gå videre med et generasjonskonsept som består av skole for 450 elever, idrettshall, allrom og kultursal, omsorg+ boliger samt dagaktivitetssenter og frivillighetssentral. Bergen kommune gjennomfører en offentlig detaljreguleringsplan for to delområder med felles torg der flerbruksbygget inngår i søndre del (S16). Budsjettposten skal dekke kostnader til planlegging og utvikling av prosjektet, mens gjennomføringsfasen inngår i sekkepost inntil videre. Det foreslås en prisjustering som gjenspeiler siste tids økning i relevante indekser og en kostnadsøkning utover pristigning basert på oppdatert kalkyle.

Mindre bygginvesteringer - sekkepost

Sekkeposten Mindre bygginvesteringer er på kr 110 millioner i hvert av årene i planperioden. Midlene benyttes til å gjennomføre rehabiliteringsprosjekter og andre oppgraderinger i kommunens bygningsmasse.

Midler i sekkeposten vil også bli benyttet til selve gjennomføringen av prosjekter som er under planlegging. Inntil videre er det bare midler til tidligfase/ konseptutvikling som ligger på de konkrete prosjektene, men når prosjekt er godkjent for gjennomføring kan midlene bli overført fra sekkeposten.

- Aurdalslia skole - Oppgradering
- Arna Stadion - Garderobebygg
- Rehabilitering av Flaktveit Barnehage
- Haukeland skole - Oppgradering (gymbygg)
- Haukelandshallen - Oppgradering
- Hjellestad skole - Oppgradering gymbygg
- Hordnestunet - Oppgradering og ombygging
- Kommunehuset Nesttun - Luftbehandlingsanlegg og oppgradering
- Lynghaug skole - Oppgradering
- Mjølkeråen skole - Oppgradering
- Olsvik skole - oppgradering Olsvikhallen
- Sandgotna skole - Rehab. / ombygging 1. etg.
- Skur 7 - Statsråd Lehmkuhl

Midlene kan brukes på alle kommunens tjenesteområder i samsvar med etatens fullmakt til å prioritere prosjekter innenfor byggporteføljen.

Mjølkeråen skole - oppgradering - konseptutvikling

Det er behov for videre oppgradering på Mjølkeråen skole. Det er de siste årene gjennomført tiltak for å bedre inneklima ved skolen gjennom etablering av desentralisert ventilasjon. Ytterligere tiltak knyttet til ventilasjon og inneklima bør vurderes som en del av en langsiktig og helhetlig vurdering av skolen. Videre er det behov for oppgradering av dusjer og garderober samt oppgradering av innvendige overflater med mer. Budsjettet skal dekke kostnader for planlegging og utvikling av prosjektet. Budsjettmidler til gjennomføringsfasen vil prioriteres innenfor sekkeposten for mindre bygginvesteringer når prosjektet er ferdig bearbeidet og godkjent for gjennomføring.

Olsvik skole - oppgradering Olsvikhallen - konseptutvikling

Prosjektet gjelder rehabilitering av gymbygget ved Olsvik skole med nytt tak, ny ventilasjon og oppgradering av innvendige og utvendige overflater. Budsjettet skal dekke kostnader for planlegging og utvikling av prosjektet. Budsjettmidler til gjennomføringsfasen vil prioriteres innenfor sekkeposten for mindre bygginvesteringer når prosjektet er ferdig bearbeidet og godkjent for gjennomføring.

Oppgradering av uteareal - skole

Skolenes uteareal utgjør en viktig del av skoleanleggene og læringsmiljøet. For at uteområdene og skolebyggene skal utgjøre et helhetlig leke- og læringsmiljø, er det behov for midler til å modernisere, oppgradere og utvikle uteområdene på skolene. Byrådet foreslår at det avsettes et årlig beløp til modernisering, oppgraderinger og utvikling av uteområdene i skolene.

Ortun skole – konseptutvikling

Ortun skole har behov for rehabilitering som følge av vedlikeholdsetterslep og dermed foreslår byrådet at det avsettes 35,7 mill. kroner i 2023. Det er startet opp et arbeid med prosjektering / forprosjekt med en forventet kostnad på vel 3,1 million kroner, som forventes slutført til årsskiftet 2022 /2023. Som premiss for prosjekteringsfasen er det lagt til grunn at fasade og rominndeling i hovedsak skal bestå, men at blant annet ventilasjon og uteområde skal oppgraderes. Det planlegges for at skolen får erstatningsarealer i Lynghaugparken 2 fra 1.kvartal 2023.

Ortun skole - svømmehall

Svømmebassenget på Ortun skole har vært igjennom en omfattende oppgradering, hvor det nå er bygget et helt nytt badeanlegg med blant annet hev-senkubunn og eget opplæringsbasseng. Oppgradering av utomhusanlegg og atkomstvei har også vært en del av prosjektet. Bygget ble nylig overlevert fra entreprenør og er planlagt tatt i bruk i løpet av høsten 2022. De siste økonomiske forpliktelser vil finne sted i 2023.

Bilde: Norconsult

Rolland skole, riving og nybygg - konseptutvikling

I tråd med tidligere vedtak skal det bygges ny barneskole på Rolland for 350 elever. Planlagt fremdrift forutsetter at elevene benytter erstatningsskole på Eidsvåg når ny skole der er ferdigstilt.

Reguleringsplan er godkjent i januar 2022, planarbeidet har vært krevende på grunn av hensynet til trafikksikkerhet. Ettersom byggestart er planlagt i 2024 inkluderer denne budsjettposten kun kostnader som påløper i tidlig fase. Det foreslås en prisjustering som gjenspeiler siste tids økning i relevante indekser.

Rå skole, idrettshall

I gjeldende skolebruksplan er det vedtatt oppført en mindre idrettshall i tilknytning til Rå skole som erstatning for eksisterende idrettsfasiliteter som er i dårlig stand og skal rives. Det er også ønsket å utvide prosjektet til å omfatte ombygging av bassengrommet i undervisningsbygget til annen bruk ettersom bassenget er avviklet og arealene står ubrukte. Det er senere vedtatt å bygge en basketballhall istedenfor en volleyballhall. Det foreslås å overføre midler fra sekkepost til denne budsjettposten da prosjektet er nær gjennomføringsfase og en prisjustering som gjenspeiler siste tids økning i relevante indekser.

Salhus skole – konseptutvikling

Skolen har behov for rehabilitering som følge av vedlikeholdsetterslep. Det foreslås at det avsettes prosjekterings- og utredningsmidler til rehabilitering av skolen inkl. Landmarkshuset i løpet av perioden. Fremdrift og tidsperspektiv på et eventuelt byggeprosjekt vil være avhengig av tilgang på erstatningsarealer. Budsjettet skal dekke kostnader for planlegging og utvikling av prosjektet, mens

budsjett for gjennomføringsfasen vil bli innarbeidet i sekkeposten Skole – Rehabilitering og nybygg inntil videre.

Sandgotna skole - Rehab. / ombygging 1 etg.

For å opprettholde elevkapasiteten ved skolen er det behov for noe ombygging og etablering av flere grupperom. Det er gjennomført en kartlegging og konkludert med at dette bør løses gjennom ombygging av første etasje. Budsjettet skal dekke kostnader for planlegging og utvikling prosjektet. Budsjettmidler til gjennomføringsfasen vil prioriteres innenfor sekkeposten for mindre bygginvesteringer når prosjektet er ferdig bearbeidet og godkjent for gjennomføring

Skole - Rehabilitering og nybygg

Investeringen er en sekkepost med midler til senere gjennomføring av både nybyggs- og rehabiliteringsprosjekter. I tidlig fase vil investeringsprosjektene vises som egne linjer i investeringsprogrammet, med tilstrekkelige midler til gjennomføring av tidlig fase (utredning, regulering, forprosjekt mv.). Midler til gjennomføring (byggefase) tilføres så prosjektet når det er tilstrekkelig avklart. Prosjekter som inngår her er blant andre Haukedalen skole, Loddefjord skole, Minde skole og idrettshall, Mindemyren, Rolland skole, Slettebakken skole, Slåtthaug skole, Storetveit skole, Søreide ungdomsskole, Ytre Arna skole, Gimle skole og Varden skole. Det foreslås en prisjustering som gjenspeiler siste tids økning i relevante indekser og en periodisering av midler etter oppdaterte framdriftsplaner.

Slettebakken skole - konseptutvikling

Slettebakken skole er tilstandsvurdert i forbindelse med handlingsplan 5 for skoler, og det er konkludert med at bygningene har stort innvendig vedlikeholdsetterslep. Det er behov for omfattende ombygninger og oppgraderinger for å tilpasse bygningsmassen til moderne skoledrift og tilfredsstillende krav til arbeidsmiljø. Endret plan for avlastningslokaler medfører en forskyvning i oppstart. Budsjettet skal dekke kostnader for planlegging og utvikling av prosjektet, mens budsjett for gjennomføringsfasen inngår i sekkepost inntil videre. Det foreslås en prisjustering som gjenspeiler siste tids økning i relevante indekser.

Slåtthaug skole - konseptutvikling

Slåtthaug skole er en ungdomsskole med ca 460 elever. Eiendommen inngår i Handlingsplan 5 for skoler, og en tilstandsvurdering har vist at det er behov for større vedlikeholdstiltak og modernisering. Samtidig har Byantikvaren fastslått at bygget har høy verneverdi, noe som må hensyntas i en eventuell rehabilitering. Det er nå avklart at det må gjennomføres en detaljregulering, noe som vil ha stor betydning for prosjektets fremdrift. Budsjettposten skal dekke kostnader for planlegging og utvikling av prosjektet, mens gjennomføringsfasen inngår i sekkepost inntil videre. Det foreslås en prisjustering som gjenspeiler siste tids økning i relevante indekser.

Smart oppvekst

Byrådet la høsten 2018 frem en plan for SMART Oppvekst som skal sikre en helhetlig tilnærming til valg av, og investeringer i, digitale plattformer og løsninger. Hoveddelen av IKT investeringene går til fornying og utvidelse av IKT infrastruktur, da dette er avgjørende for å kunne benytte de digitale enhetene til læring i skoler og barnehager. Det har de siste årene vært satset stort på denne fornyingen og for denne økonomiplanperioden foreslår byrådet at det avsettes totalt 22,9 mill. kroner, fordelt med 20 mill. på tjenesteområde skole og 2,9 mill. på barnehage.

Storetveit skole, rehabilitering og ny idrettshall - konseptutvikling

Det er et stort behov for total oppgradering av Storetveit skole, noe som framkommer både av tilstandsrapport i forbindelse med handlingsplan for skoler samt etter tilsyn fra Helsevernenheten. Skolen er også bygget med en åpen løsning som er utfordrende i henhold til dagens brannforskrifter. Skolebygningen vurderes av Byantikvaren å ha høy verneverdi, så det er et hovedmål å finne en løsning for å rehabilitere og oppgradere bygningen fremfor å rive. Rehabilitering av skolebygget gjennomføres parallelt med riving av gymbygg og oppføring av ny idrettshall. Budsjettet skal dekke kostnader for planlegging og utvikling av prosjektet, mens budsjett for gjennomføringsfasen inngår i sekkepost inntil videre. Det foreslås en prisjustering som gjenspeiler siste tids økning i relevante indekser.

Søreide ungdomsskole, nybygg - konseptutvikling

Det er utredet muligheter for og kostnader ved å bygge en ny ungdomsskole på Søreide med plass til 400 elever. Det er gjennomført en mulighetsstudie på tomten hvor Søreide barneskole var tidligere, og denne viser at det vil være mulig å få plass til en ungdomsskole for 400 elever på tomten. Det vil være behov for omregulering, og denne prosessen er igangsatt. Budsjettposten skal dekke kostnader til planlegging og utvikling av prosjektet, mens gjennomføringsfasen inngår i sekkepost inntil videre.

Tiltak for personer med funksjonsnedsettelse

Avsetningen retter seg inn mot bygningsmessige tiltak for å tilrettelegge for elever med fysiske funksjonsnedsettelse i skolene. Behovene varierer fra år til år, men har kort gjennomføringsfrist når de først oppstår. For å sikre en mest mulig rettidig gjennomføring av slike tiltak foreslår byrådet en årlig avsetning som bestillinger kan føres mot.

Tveiterås skole - riving og nybygg

Tveiterås skole er en spesialskole for elever med spesielle behov, lokalisert på Paradis. Bygningsmassen på eiendommen ble i forbindelse med tilstandsvurdering beskrevet som i dårlig tilstand og u hensiktsmessig i forhold til bruken. Etter vurdering av ulike alternativer for videre drift ble det besluttet at det eksisterende skolebygget skulle rives og nytt bygg oppføres på samme tomt. Rivingen er gjennomført i 2021, og nybygget ventes ferdigstilt i 2023. I byggetiden skal skolen benytte erstatningslokaler på Sydneshaugen.

Bilde: HLM ARKITEKTER

Ulriken avlastningsskole

Ulriken avlastningsskole er under planlegging for en oppjustert elevkapasitet på 400, gjennom omdisponering/utvidelse av arealer. Forarbeid til prosjekteringsfase har klargjort tekniske krav, og gitt et mer konkret bilde på oppgraderingsbehov og tilhørende kostnader. Som en del av prosjektet skal det gjøres tiltak for brannkonsept og brannløsninger, samt at det er behov for oppgradering av ventilasjonsanlegg. Det må i tillegg tilrettelegges for garderobeskap til elever og arbeidsplasser for ansatte. Beregnet total kostnad for prosjektet er 60,2 mill. kroner. Byrådet foreslår derfor å avsette 44,2 mill. kroner i 2023, i tillegg til allerede avsatte midler, for gjennomføring av prosjektet.

Varden skole, utvidelse – konseptutvikling

I byrådssak 2018/63018-11 fremgikk det at en vil ta initiativ for å få startet prosjektering av en utvidelse av kapasiteten på Varden skole. Med bakgrunn i denne saken ble det satt av midler til prosjektering. Analyse av romprogram vil gi svar på veien videre i prosjektet. Først når denne er klar er det mulig å estimere videre fremdrift. I tråd med skolebruksplanen foreslås Varden skole å utvides til en normal kapasitet på 500 elever. Det foreslås også at gymkasitet utvides til basketballhall. Budsjettet skal dekke kostnader for planlegging og utvikling av prosjektet, mens budsjett for gjennomføringsfasen inngår i sekkeposten Skole – Rehabilitering og nybygg inntil videre.

Ytre Arna skole - konseptutvikling

Ytre Arna skole inngår i Handlingsplan 3 for skoler, og har behov for både ombygging, rehabilitering og modernisering for å kunne bli en moderne skole med gode løsninger. I skolebruksplan 2016-2030 ble det vedtatt at ungdomstrinnet på Ytre Arna avvikles når ny Garnes ungdomsskole står klar. Skolen skal rehabiliteres med svømmebasseng og nærmiljøfunksjon. Forventet ferdigstilling er avhengig av tilgang på erstatningsarealer, som frigjøres når Garnes blir ferdigstilt og tatt i bruk. Ettersom byggestart ligger noen år frem i tid inkluderer denne budsjettposten bare kostnader som påløper i tidlig fase. Selve

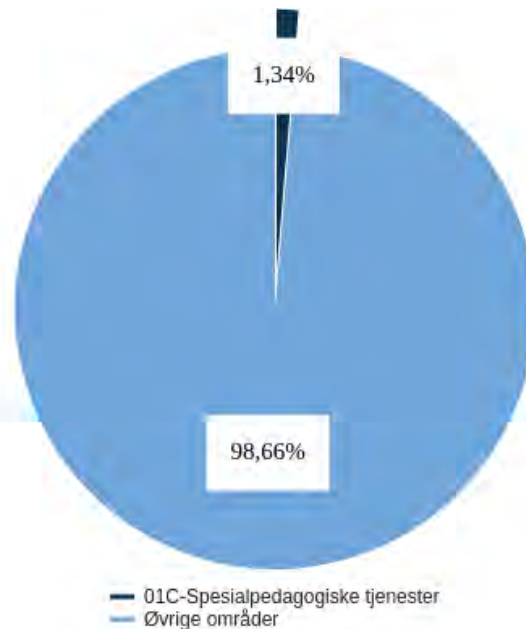
gjennomføringsfasen inngår i sekkepost inntil videre. Det foreslås en prisjustering som gjenspeiler siste tids økning i relevante indekser.

Åstveit skole, administrasjonsfløy

I tilstandsvurderingen for Åstveit skole er det angitt at det er behov for vesentlige oppgraderinger både bygningsmessig og for de tekniske anleggene i administrasjonsfløyen. Etter at ungdomstrinnet ved Eidsvåg ble lagt ned, har det i tillegg vært en elevtallsvekst som medfører behov for økte arealer. Det ble derfor besluttet i mars 2019 at prosjektet skal inkludere en utvidelse. Det er gjennomført et mulighetsstudie og valgt et konsept som dekker behovet ved skolen. Det foreslås å overføre midler fra sekkepost til denne budsjettposten da prosjektet er nær gjennomføringsfase, periodisering etter oppdatert framdriftsplan og en prisjustering som gjenspeiler siste tids økning i relevante indekser.

01C-Spesialpedagogiske tjenester

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Om tjenesteområdet

Spesialpedagogiske tjenester skal støtte opp om de tjenestene som kommunen yter innenfor barnehage- og grunnskolesektoren, og bidra til at den enkelte får et best mulig utbytte av det helhetlige læringsløpet som barnehage og skole utgjør. Lov om barnehage og Opplæringsloven er styrende for de spesialpedagogiske tjenestene som ytes.

Hovedprioriteringer

Pedagogisk psykologisk sentre (PPS) skal jobbe sammen med barnehage og skole for å skape et inkluderende læringsmiljø som ivaretar alle barn og unge.

Barn og unge skal få nødvendig hjelp og støtte i form av tidlig innsats i barnehage og skole så snart de møter utfordringer som krever særlige tiltak. Byrådet styrker rammene for PPS for å ivareta barns behov.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Dokumentversjon	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Vedtatt budsjett 2022	275 935	275 935	275 935	275 935
Sum Lønns- og prisvekst mv.	11 222	10 254	9 979	9 979
Sum Utgående engangstiltak	-5 000	-5 000	-5 000	-5 000
Prisjustering og diverse endringer	6 222	5 254	4 979	4 979
Konsekvensjustert ramme	282 158	281 190	280 915	280 915
Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett				
Flytte vakant stilling innad i etat for PPT - mellom tjenesteområder	Innstilling1	-500	-500	-500
Rette opp antall årsverk på tjenesteområde	Innstilling1	824	824	824
Økt vedtaksvolum pedagogiske fagsentre	Innstilling1	35 000	35 000	35 000
Sum Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett		35 324	35 324	35 324
Nye tiltak og realendringer budsjett		35 324	35 324	35 324
Ramme 2023-2026		317 482	316 514	316 239

Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett

Flytte vakant stilling innad i etat for PPT - mellom tjenesteområder

Av hensyn til riktig budsjettering ble det i 1.tertial 2022 vedtatt å flytte en vakant 60 % - stilling fra Bergen voksenopplæringen til etatsadministrasjonen i PPT. Budsjettet er ment å dekke etat for PPT sin andel av en stilling for en person som jobber på etat for barnehage.

Rette opp antall årsverk på tjenesteområde

Det ble i 1.tertial 2022 vedtatt å flytte et årsverk fra Etat for barnehage til Etat for spes.ped. for bedre å reflektere den reelle utgiften på de respektive tjenesteområdene.

Økt vedtaksvolum pedagogiske fagsentre

De bydelsvise pedagogiske fagsentrene er organisert som del av de fire pedagogisk psykologiske sentrene (PPS), og gir spesialpedagogisk hjelp til barn i både kommunale og private barnehager. Etat for spesialpedagogiske tjenester fatter vedtak om spesialpedagogisk hjelp basert på sakkyndig vurdering. De siste årene har det vært en stor vekst både i antall barn som får spesialpedagogisk hjelp, og i antall timer som gis. Utgiftene vokste gjennom hele 2021 og 2022, og det ble derfor satt av ekstra budsjettmidler i 1. tertial i 2022. Nivået antas å være på samme nivå i 2023 og midlene foreslås derfor videreført.

Sammendrag budsjett

Budsjettet for 2023 preges av ett forhold, og det er økt vedtaksvolum på de pedagogiske fagsentrene.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Driftsutgifter						
Lønn	242 175	246 778	250 138	250 138	250 138	250 138
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	100 865	51 316	89 849	88 881	88 606	88 606
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	1 329	0	0	0	0	0
Overføringsutgifter	4 350	3 362	3 450	3 450	3 450	3 450
Finansutgifter	523	136	136	136	136	136
Sum Driftsutgifter	349 242	301 593	343 573	342 605	342 330	342 330
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-4 465	-2 360	-2 444	-2 444	-2 444	-2 444
Refusjoner	-34 200	-23 227	-23 576	-23 576	-23 576	-23 576
Overføringsinntekter	-1 963	-70	-72	-72	-72	-72
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-386	0	0	0	0	0
Sum Driftsinntekter	-41 013	-25 657	-26 092	-26 092	-26 092	-26 092
Sum	308 228	275 935	317 482	316 514	316 239	316 239

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Byrådsavdeling for helse og omsorg	8 779	10 183	10 513	10 513	10 513	10 513
Byrådsavd. for barnehage, skole og idrett	287 345	258 735	306 701	305 733	305 458	305 458
Byrådsavdeling for klima, miljø og samferdsel	82	267	267	267	267	267
Fellesposter - bykassen	11 534	6 750	0	0	0	0
Sum	308 228	275 935	317 482	316 514	316 239	316 239

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
PPT grunnskole	54 269	63 733	60 802	60 802	60 802	60 802
Syns-og audioped. tj. gr.skole	2 121	1 661	1 693	1 693	1 693	1 693
PPT førskole	22 526	18 973	19 662	19 662	19 662	19 662
Spesialtiltak for førskolebarn	202 313	164 025	207 380	206 412	206 137	206 137
Syns- og audioped. tj. førskole	1 187	825	853	853	853	853
PPT for voksne og ungdom	3 477	2 674	2 769	2 769	2 769	2 769
Særskilt voksenopplæring	19 013	20 605	20 766	20 766	20 766	20 766
Syns-og audioped. tj.voksne	3 322	3 440	3 557	3 557	3 557	3 557
Sum	308 228	275 935	317 482	316 514	316 239	316 239

Utfordringer og strategi

Barn og unge som strever er en mangeartet og sammensatt gruppe. Bergen kommune har et variert og godt tilbud på oppvekstfeltet, men må jobbe kontinuerlig for å videreutvikle tilbudet. Byrådsavdeling for

barnehage, skole og idrett, ved Etat for spesialpedagogiske tjenester har ansvar for mange tiltak og tjenester, som sammen med de andre etatene i byrådsavdelingen og andre kommunale og statlige tjenester utgjør et bredt apparat for å hjelpe barn som har vansker eller står i fare for å utvikle vansker.

Det viktigste arbeidet for å forebygge vansker hos barn og unge er å utvikle enda bedre barnehager og skoler, og bidra til et oppvekstmiljø der fritidsaktiviteter og familie fungerer best mulig.

Planen [Spør oss! Strategi for inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO](#), ble vedtatt av bystyret i januar 2021, og er en overordnet plan som gir retning for arbeidet innenfor både det spesialpedagogiske og det allmennpedagogiske feltet. Planen har tre mål: voksne må lytte til barn, voksne må passe på at alle kan delta og voksne må hjelpe barn som ikke har det bra. Gjennom å formulere strategier til disse tre målene, skal planen møte utfordringene knyttet til hjelpen til barn og unge med særlige behov. Strategiplanen skal sikre at alle barn og unge får realisert sitt potensiale for læring og utvikling, at de får medvirke i utformingen av sitt eget tilbud og at de inkluderes i et fellesskap. Strategien har som hovedstrategi å koble det spesialpedagogiske og allmennpedagogiske arbeidet tettere sammen. Som tittelen «Spør oss» antyder er barns medvirkning en hovedstrategi i dette arbeidet i Bergen.

+Noen barn ekskluderes i dag fra et lærende og sosialt fellesskap. For eksempel er barn og unge med minoritetsbakgrunn overrepresentert innenfor spesialpedagogiske tiltak. Forskning viser at kvaliteten på det spesialpedagogiske tilbudet som gis i mange tilfeller ikke er god nok. Barnehagene, skolene og støttesystemene må rigges bedre for å møte nye utfordringer, bl.a. med økende omfang av bekymringsfullt fravær og samspillsvansker hos stadig yngre elever. I forbindelse med strategiplanen utarbeides det en handlingsplan med konkrete tiltak innenfor de omtalte områdene. Det skal opprettes Team skolefravær som skal reise ut til barnehager og skoler for å hjelpe dem med utfordringene de har innenfor fravær og samspill. Planen legges frem for bystyret.

I forbindelse med strategiplanen utarbeides det en handlingsplan med konkrete tiltak innenfor de omtalte områdene. Det foreslås å sette av midler i budsjettet for 2023 til å opprette Team skolefravær, etter modell av Team skyfritt eller Fagteam autisme, som skal reise ut til barnehager og skoler for å hjelpe dem med utfordringene de har innenfor fravær og samspill. Handlingsplanen legges frem for bystyret.

Noen barn har behov for hjelp fra flere tjenester, men nasjonale utredninger viser at det er store variasjoner i kvaliteten på og organiseringen av tverrfaglig samarbeid. Det stilles få krav til at tjenestene samarbeider for å utvikle mer helhetlige tjenestetilbud for barn på tvers av sektorgrensene. Strategiplanen legger imidlertid opp til at Bergen kommune skal arbeide for at barn og unge med særskilte behov får et godt tverrfaglig og samordnet hjelpetilbud, slik at hjelpetilbudet skal bli mer helhetlig og koordinert. Det jobbes også med å sikre at barn og unge med særskilte behov i større grad har medvirkning i saker som angår dem selv.

Andel elever som får spesialundervisning i Bergen holder seg stabilt på et lavt nivå sammenliknet med landsgjennomsnittet, men Bergen ligger høyt på tildelingen til den enkelte elev. Skoleåret 2021/22 var det 1635 elever, tilsvarende 5,6 prosent av elevene i bergensskolen, som fikk spesialundervisning etter enkeltvedtak. På barnehagefeltet har det i Bergen vært en klar økning i andel barn som får spesialpedagogisk hjelp etter §31 i barnehageloven. I 2016 fikk 2,2 prosent spesialpedagogiske hjelp, mens i 2021 var andelen 3,7 prosent. Landsgjennomsnittet er 3,6 prosent. Samtidig har det vært en økning i tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne etter §37 i barnehageloven. Bystyret har justert budsjettet med 45 millioner kroner for å ivareta økningen i hjelp til barnehagebarn.

«Kompetanseløftet for spesialpedagogikk og inkluderende opplæring» er en ny statlig satsing som skal bidra til å heve kompetansen på det spesialpedagogiske feltet. Satsingen ble initiert i stortingsmelding

6 [Tett på - tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO](#). Satsingen sees i sammenheng med de pågående nasjonale satsingene «Regional ordning for kompetanseutvikling i barnehage» og «Desentralisert kompetanseutvikling i skole».

Bergen kommune har inngått partnerskap med NLA høgskolen og Læringsmiljøsentret ved Universitetet i Stavanger og er i en oppstartsfasen av Kompetanseløftet.

Bystyret vedtok i 2019 planen [«Skyfritt – inkluderende oppvekstmiljø for barn og unge i Bergen»](#), med en rekke strategier og tiltak for å redusere mobbing og krenkelser på oppvekstfeltet i Bergen. Etat for spesialpedagogiske tjenester har et hovedansvar for å koordinere tiltakene i planen. Team Skyfritt er etablert som en støtte til kommunale barnehager og skoler og organisert som en del av de utadrettede tjenestene ved Bergen kompetansesenter for læringsmiljø (BKL). Teamet ble etablert under pandemien, men er nå godt etablert og får oppdrag fra barnehager og skoler både på enkeltsaker og på utvikling av gode systemer for å forebygge, håndtere og følge opp barn som blir krenket eller mobbet.

Rekrutteringen til stillinger har i hovedsak vært tilfredsstillende i Etat for spesialpedagogiske tjenester. De siste to årene har det imidlertid vært en økende utfordring å rekruttere til PP-tjenesten, spesielt har det vært vanskelig å rekruttere psykologer. Gjennom pandemien har det også vært vanskeligere enn normalt å få kvalifiserte vikarer til de spesialpedagogiske fagsentrene i PPS.

Det har også vært en økende turnover i PP-tjenesten, noe som har bidratt til å forsterke utfordringene med lang saksbehandlingstid som har vært en utfordring i flere år. Det er likevel verdt å merke seg tendensen til positiv utvikling i saksbehandlingstiden ved de tre siste rapporteringsperiodene (november 2021-april 2022), spesielt siden dette var en periode med høyt sykefravær grunnet covid19 i Etat for spesialpedagogiske tjenester, med over 20 prosent fravær i 1. kvartal 2022. Det vil være vanskelig å vurdere de reelle kapasitetsutfordringene før pandemien og det som forhåpentligvis er en topp i sykefraværet er over. Det har også vært en utfordring for kommunens bemanningstjeneste at tiltak etter §37 i barnehageloven, *Tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne*, i stor grad blir ivaretatt ved at barnehagene bruker bemanningstjenestene (vikarer) og ikke ansetter i faste stillinger. Dette er en utfordring som Etat for spesialpedagogiske tjenester, i samarbeid med Etat for barnehage, vil følge opp.

Høyt nærvær er av stor betydning for kvalitet i tjenestetilbudet og for et godt arbeidsmiljø. Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett ved Etat for spesialpedagogiske tjenester har samlet et svært høyt sykefravær, men det er stor variasjon mellom enhetene. Etaten samarbeider med etat for barnehage om arbeidet med sykefravær, blant annet gjennom felles personalrådgivere og bruk av sykefraværstrappen. Sykefraværstrappen vektlegger partssamarbeid og inneholder blant annet forslag til kollektive og individuelle tiltak, tilpasset den enkelte enhets nivå på sykefravær. Arbeidsmiljøgruppen i den enkelte enhet i samarbeid med Etat for spesialpedagogiske tjenester, vil følge opp enheter med høyt sykefravær.

Overordnede mål

- [En attraktiv og levende by](#)
Bergen skal være en attraktiv og levende by som folk har lyst å bo i og besøke.

En god by er en by som utformes på menneskenes og naturens premisser. En by med gode møteplasser, folkeliv, rom for spontanitet, gode idretts- og kulturopplevelser og hvor bilen tar mindre plass enn før. Derfor vil byrådet skape en grønn, levende, rettferdig og raus by som er attraktiv å oppleve, drive næring i, vokse opp i, arbeide i og bo i. Barn og unge er fremtiden, og derfor vil byrådet prioritere dem.

- **En rettferdig og inkluderende by**

Bergen skal være en rettferdig og inkluderende by for alle, med små forskjeller og like muligheter.

Bergen skal være en god, rettferdig og inkluderende by, hvor det er godt å bo for alle uavhengig av økonomi, sosial bakgrunn, funksjonsnivå, livssyn og religiøs tilhørighet. Byrådet vil kjempe for likestilling, og ingen skal diskrimineres eller bli trakassert på bakgrunn av kjønn, etnisitet, religion, funksjonsevne, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk eller seksuell orientering. Som menneskerettighetsby vil byrådet legge menneskerettighetene til grunn for hele kommunens virksomhet.

- **Norges grønneste storby**

Bergen skal være Norges grønneste storbyby der klima og miljøhensyn legges til grunn for samfunnsutviklingen.

Bergen har en målsetning om å være Norges grønneste storby. Det krever målrettet innsats og et temposkifte i klimaarbeidet. Klimakrisen er vår tids største utfordring og solidaritetssak, og Bergen må ta sin del av ansvaret. Vårt mål er derfor at Bergen skal halvere klimagassutslippene innen 2023, og vil styrke kommunens klimaarbeid. Vi må slutte å bygge ned naturen, opprettholde artsmangfold, sikre god dyrevelferd i kommunen og sørge for at alle har tilgang til grønne rekreasjonsområder.

- **Trygg økonomistyring**

Bergen skal være en ansvarlig by der trygg økonomistyring sees på som en forutsetning for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet, også i et generasjonsperspektiv.

En ansvarlig og trygg økonomistyring, samsvar mellom kommunens inntekter og utgifter og en seriøs arbeidsgiverpolitikk tuftet på heltidskultur danner grunnlaget for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet og skape den byen vi ønsker. Byrådet vil bruke sin innkjøpsmakt strategisk for å sikre at klima og miljø, arbeidsvilkår, tariffavtale, godkjent lærebedrift og seriøsitetsskrav i større grad blir vektlagt i anbudene.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026
En attraktiv og levende by						
En rettferdig og inkluderende by	Ansatte skal ha et godt og inkluderende arbeidsmiljø	Sykefravær blant ansatte		10,5 %	10,5 %	10,5 %
		Score fra medarbeiderundersøkelsen 10 faktor: Mestringsorientert ledelse		4,5	4,5	4,5

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste Forventet måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026
		Score fra medarbeiderundersøkelsen 10 faktor: Rolleklarhet		4,5	4,5	4,5
	Barnehagebarn og grunnskoleelever møter voksne som hjelper barn som ikke har det bra, som passer på at alle kan delta og som lytter til barn og tar de på alvor	Andel saker med saksbehandlingstid innenfor 3 måneder	26,0 %		80,0 %	80,0 %
Norges grønneste storby						
Trygg økonomistyring						

Virkemiddel for å nå mål

Barnehagene og skolene i Bergen skal sikre et leke- og læringsfellesskap som inkluderer alle barn, der mangfold anerkjennes og respekteres. Alle barns læringspotensial skal møtes slik at hver enkelt gis muligheter til å delta i videre utdanning, arbeid og samfunnsniv, og til å bidra til velferd, vekst og verdiskaping. Alle barn og unge har krav på et likeverdig og inkluderende opplæringstilbud. Byrådets mål om økt inkludering av barn, unge og voksne i barnehage og skole innenfor det ordinære tilbudet er i samsvar med dette. Kommunen skal samtidig sikre et tilbud av høy kvalitet for gruppen av barn og unge med store og sammensatte vansker som har behov for et særskilt tilrettelagt tilbud og at de opplever reell inkludering så langt dette er mulig. Det arbeides med å intensivere arbeidet med inkludering blant annet gjennom systemarbeid og ved stadig å øke kvaliteten på tilbudet til barn, unge og voksne med særskilte behov. Dette vil ikke minst kreve økt kapasitet, herunder økt kompetanse, i alle enheter, hvilket fordrer en streng prioritering av tilgjengelige ressurser.

Byrådets tiltak for å nå målene for dette tjenesteområdet er:

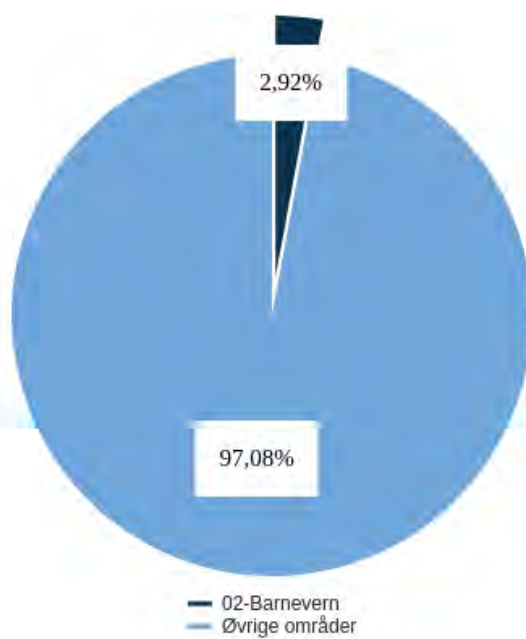
- Følge opp strategiene i [Spør oss! Strategi for inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO](#)
 - Følge opp tiltakene i den tilhørende handlingsplanen, som er under utarbeidelse.
- Gjennomføre tiltakene i [«Skyfritt – plan for inkluderende oppvekstmiljø for barn og unge i Bergen»](#)
- Gjennomføre tiltak i «Sammen for kvalitet – læring og medvirkning», som behandles i Bergen bystyre i september 2022
- Gjennomføre tiltakene i [«Sammen for kvalitet - Lek og læring. Kvalitetsutviklingsplan for kommunale barnehager i Bergen 2018-2021» \(2023-24\)](#)
- Gjennomføre tiltakene i «Barnehagebruksplan 2022-2035», som er under utarbeidelse
- Gjennomføre tiltak i [«Skolebruksplan for Bergen 2021-2030»](#)
 - Barn og unge skal få tilpasset opplæring på nærskolen eller i tilrettelagte avdelinger
 - Universell utforming av skolebygg
 - Forsterkede avdelinger i bydelene

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	
Andel barn som har vedtak om spesialpedagogisk hjelp etter barnehageloven §31	0,0 %	0,0 %	0,0 %	3,7 %	3,7 %	3,7 %	3,7 %	
Andel elever som får spesialundervisning etter enkeltvedtak	0,0 %	0,0 %	0,0 %	5,6 %	5,6 %	5,6 %	5,6 %	
Antall individsaker Team Skyfritt har vært involvert i – barnehage	0	0	0	20	20	20	20	
Antall individsaker Team Skyfritt har vært involvert i – skole	0	0	0	40	40	40	40	
Antall saker der Team Skyfritt har bistått barnehager på systemnivå	0	0	0	50	50	50	50	
Antall saker der Team Skyfritt har bistått skoler på systemnivå	0	0	0	70	70	70	70	

02-Barnevern

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Om tjenesteområdet

Et samfunn som er godt for barna, er godt for alle. Barnevernet skal sikre at barn som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid.

Tiltakene som barnevernet iverksetter skal bidra til å gi det enkelte barn trygge oppvekstvilkår og gode utviklingsmuligheter, fortrinnsvis i barnets hjem og nærmiljø. Barnevernets tiltak må sikre at barn/unge får rett hjelp til rett tid, og at familier får kvalifisert og nødvendig hjelp for å kunne mestre foreldrerollen best mulig. Barn som ikke kan få nødvendig omsorg og trygghet i foreldrehjemmet skal tilbys en god alternativ omsorgsbasis, fortrinnsvis i et fosterhjem rekruttert i barnets slekt og nettverk. Kommunenes ansvar og oppgaver for tjenesteområdet følger av lov om barneverntjenester med tilhørende forskrifter og retningslinjer.

Lov om barneverntjenester har følgende formål: "Loven skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. Loven skal bidra til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse og at alle barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår." (Lov om barneverntjenester § 1.1.)

Barneverntjenesten består i dag av fem resultatenheter. Disse er fordelt på fire byområder og en barneverntjeneste for enslige mindreårige flyktninger. I tillegg har Bergen en byomfattende barnevernvakt lokalisert ved Sentrum politistasjon. Bergen har vertskommunesamarbeid om barnevernvakt med seks kommuner, herunder Bjørnafjorden, Kvam, Osterøy, Samnanger, Tysnes og Austevoll. Barneverntjenesten har også en spesialisert tjeneste for oppfølging og tilsyn i fosterhjem. Barneverntjenesten benytter en rekke tiltak i regi av utekontakt "DUE" (Der ungdom er) og fra "Barne- og familiehjelpen".

Kommuneadvokatens kontor er prosessfullmektig for kommunen i saker om tvangsinngrep etter barnevernloven og helse - og omsorgstjenesteloven som bringes inn for fylkesnemnd og domstoler.

Hovedprioriteringer

Med barnevernsreformen (2022) har kommunene fått et mer helhetlig ansvar for økonomi. Formålet med endringene er et bedre barnevern samlet sett, og rett hjelp til rett tid innenfor de ressursene barnevernet og kommunen ellers til enhver tid disponerer. Endringene vil også gi kommunene sterkere insentiver til å jobbe forebyggende. Målene i reformen blir kun oppnådd gjennom endringer i hele oppvekstsektoren, derfor kalles reformen også Oppvekstreformen.

Reformen kommer samtidig med at barnevernet i Bergen har fått i oppdrag å forbedre deler av tjenesten etter flere tilsyn og revisjoner. Utviklingsarbeidet intensiveres i 2023. «*Bergens barn – byens fremtid. Plan for helsestasjon og skolehelsetjeneste, psykisk helsearbeid for barn og unge og barnevernet i Bergen, 2016-2026*» rulleres i 2023. Byrådet vil se til at pågående plan- og utviklingsarbeid ses opp mot arbeidet med samlokalisering av forebyggende helse- og barneverntjenester, oppvekstreformen og nye rettigheter for utsatte barn.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Dokumentversjon	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Vedtatt budsjett 2022	797 642	797 642	797 642	797 642
Sum Lønns- og prisvekst mv.	30 427	28 954	28 545	28 545
Sum Tekniske justeringer	107	107	107	107
Sum Utgående engangstiltak	-8 200	-9 300	-9 300	-9 300
Prisjustering og diverse endringer	22 334	19 761	19 352	19 352
Konsekvensjustert ramme	819 977	817 404	816 994	816 994
Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett				
Oppvekstreformen	Innstilling1	15 817	14 317	14 317
(barnevernsreformen)				
Samlokalisering	Innstilling1	479	479	479
Sum Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett		16 296	14 796	14 796
Tilpasning til aktivitetsnivå				
Nødvendig tilpasning av integreringsaktivitet	Innstilling1	-4 600	-7 300	-36 400
Samlokalisering	Innstilling1	1 428	1 428	1 428
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå		-3 172	-5 872	-34 972
Nye tiltak				
Krav om masterutdanning i barnevernet	Innstilling1	2 625	5 250	7 875
Sum Nye tiltak		2 625	5 250	10 500
Nye tiltak og realendringer budsjett		15 749	14 174	-12 301
Ramme 2023-2026		835 726	831 578	804 693
			807 318	

Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett

Oppvekstreformen (barnevernsreformen)

[Barnevernsreformen, som trådte i kraft 1. januar 2022](#), gir kommunene mer ansvar på barnevernsområdet, og er viktig for utviklingen i barnevernet i årene som kommer. Gjennom reformen får kommunene et større ansvar for barnevernet, både faglig og økonomisk. Kommunene får fullt økonomisk ansvar for statlige barnevernstiltak og ordinære fosterhjem, og et helhetlig ansvar for å følge opp og veilede fosterhjem.

Formålet med endringene er at de samlet sett skal gi et bedre barnevern, slik at flest mulig barn kan få tilpasset hjelp innenfor de ressursene barnevernet og kommunen til enhver tid disponerer. Endringene vil også gi kommunene sterkere incentiver til å jobbe forebyggende. Målene i reformen blir kun oppnådd gjennom endringer i hele oppvekstsektoren, og derfor blir barnevernsreformen i tillegg omtalt som en oppvekstreform.

Kostnadsestimatet i handlings- og økonomiplanen 2022-2025 til Bergen kommune forutsatte uendret egenandel i 2022 for barn med eksisterende tiltak i institusjon, men det viste seg at egenandelen i 2022 økte for denne type tiltak. Oppvekstreformen utgjør en betydelig endring for barnevernet og for forebyggende tiltak, og det er iverksatt et prosjektarbeid for å imøtekomme den nye reformen. Bystyret vedtok i første tertialrapportering 2022 å oppjustere budsjettet i tråd med økte egenandeler for barn med eksisterende tiltak i institusjon og i tråd med omstillingskostnader til prosjektarbeid. Byrådet foreslår videreføring av oppjusteringen, men med en ytterligere justering i 2024 i henhold til reduserte omstillingskostnader.

Samlokalisering

Byrådet ønsker å samle flere tjenester til barn og unge i felles lokaler for å bidra til at barn og familier får rett hjelp til rett tid. Avdelinger innenfor psykisk helse samlokaliseres med mål om mer koordinerte tjenester og økt faglig miljø. NAV kontor samlokaliseres i felles byområder, fra tidligere bydelskontor. Ref. bystyresak [2018-18882-7](#) om Fremtidens NAV i Bergen. NAV Stat går også inn med flere regionsfunksjoner.

Samlokalisering - Nye behov i HØP 23-26:

Etter innflytting i NAV Årstad, NAV Bergen Nord, Familiens hus Fyllingsdalen/Laksevåg og Bontelabo (Botjenester i Bergenhus og Årstad, Forvaltningsenhet og Avlastningstjenester for personer med utviklingshemming) er budsjettbehovet knyttet til husleieutgiftene høyere enn tidligere anslått. I forbindelse med 1. tertialrapportering ble det vedtatt en tilpasning av årsbudsjett på kr. 5,9 mill. til faktisk husleienivå. Totalt husleiebudsjet beløper seg til kr. 8,3 mill.

Byrådet foreslår å styrke budsjettet, tilsvarende justeringen i 1. tertialrapportering, med kr. 5,9 mill. utover i planperioden.

Tjenesteområder	Fra HØP 22-25	Vedtatt i 1. tertialrapportering	Totalt per tj.omr.
02-Barnevern	1 428	479	1 907
03C-Tjenester til utviklingshemmede	0	742	742
03D-Psykisk helse	-	570	570

04A-Tjenester til rusavhengige og bostedsløse	-	675	675
04B-Sosialhjelp og andre sosiale tjenester	131	1 770	1 639
05A-Forebyggende helsearbeid	784	718	1 502
05B-Behandling og rehabilitering	261	0	261
09-Boligtiltak	0	977	977
Totalt for tj.omr.	2 342	5 930	8 272

Budsjettøkningen omfatter tjenesteområdene 02 Barnevern, 03C tjenester til utviklingshemmede, 03D Psykisk helse, 04A Tjenester til rusavhengige og bostedsløse, 04B Sosialhjelp og andre sosial tjenester, 05A Behandling og rehabilitering og 09 Botiltak.

Tilpasning til aktivitetsnivå

Nødvendig tilpasning av integreringsaktivitet

Det ble i handlings- og økonomiplan 2022-2025 vedtatt en nødvendig nedjustering av integreringsaktivitet knyttet til bosetting og inkludering som følge av betydelig lavere bosetning. Nedjusteringen innebar en trinnvis nedlegging av institusjoner og bofellesskap i tillegg til en reduksjon av aktivitetsnivå i andre deler av tjenesten.

I forbindelse med krigen i Ukraina anmodet IMDI at det skal bosettes 19 enslige mindreårige flyktninger i Bergen i 2022. Dette øker kostnaden til integreringsaktivitet for bosetting og inkludering.

Integreringstilskuddet fra staten skal gi en rimelig dekning av kommunenes utgifter til bosetting av flyktninger. I neste økonomiplanperiode anslås det at tilskuddet fra staten vil reduseres.

Nedjustering med trinnvis nedlegging i henhold til lavere bosetning er gjennomført og det gir grunnlag til nye beregninger som viser større effekt i handlings- og økonomiplan 2023-2026, selv med hensyn til økte kostnader knyttet til ukrainske flyktninger. Byrådet foreslår å tilpasse nedjusteringen i tråd med nye beregninger og redusert overføring fra staten.

Samlokalisering

Byrådet ønsker å samle flere tjenester til barn og unge i felles lokaler for å bidra til at barn og familier får rett hjelp til rett tid. Avdelinger innenfor psykisk helse samlokaliseres med mål om mer koordinerte tjenester og økt faglig miljø. NAV kontor samlokaliseres i felles byområder, fra tidligere bydelskontor. Ref. bystyresak [2018-18882-7](#) om Fremtidens NAV i Bergen. NAV Stat går også inn med flere regionsfunksjoner.

Samlokalisering - Nye behov i HØP 23-26:

Etter innflytting i NAV Årstad, NAV Bergen Nord, Familiens hus Fyllingsdalen/Laksevåg og Bontelabo (Botjenester i Bergenhus og Årstad, Forvaltningsenhet og Avlastningstjenester for personer med utviklingshemming) er budsjettbehovet knyttet til husleieutgiftene høyere enn tidligere anslått. I forbindelse med 1. tertialrapportering ble det vedtatt en tilpasning av årsbudsjett på kr. 5,9 mill. til faktisk husleienivå. Totalt husleiebudsjet beløper seg til kr. 8,3 mill.

Byrådet foreslår å styrke budsjettet, tilsvarende justeringen i 1. tertialrapportering, med kr. 5,9 mill. utover i planperioden.

Tjenesteområder	Fra HØP 22-25	Vedtatt i 1. tertialrapportering	Totalt per tj.omr.
02-Barnevern	1 428	479	1 907
03C-Tjenester til utviklingshemmede	0	742	742
03D-Psykisk helse	-	570	570
04A-Tjenester til rusavhengige og bostedsløse	-	675	675
04B-Sosialhjelp og andre sosiale tjenester	131	1 770	1 639
05A-Forebyggende helsearbeid	784	718	1 502
05B-Behandling og rehabilitering	261	0	261
09-Boligtiltak	0	977	977
Totalt for tj.omr.	2 342	5 930	8 272

Budsjettøkningen omfatter tjenesteområdene 02 Barnevern, 03C tjenester til utviklingshemmede, 03D Psykisk helse, 04A Tjenester til rusavhengige og bostedsløse, 04B Sosialhjelp og andre sosial tjenester, 05A Behandling og rehabilitering og 09 Botiltak.

Nye tiltak

DigiBarnevern

DigiBarnevern er et nasjonalt samarbeidsprosjekt for utvikling av digitale tjenester i barneverntjenesten og etter hvert kjøp og implementering. Dette er en gjensidig forpliktende avtale mellom KS, Bufdir og syv kommuner hvorav Bergen inngår. Ref. byrådssak 285/18.

Bakgrunn:

- Barn og familier (tjenestemottakere) har gjennom dagens IT-løsninger ikke hatt mulighet til å få oversikt over saken sin eller å utøve brukermedvirkning
- For ansatte i barnevernet er dagens IT-løsning lite funksjonell og hindrer dem i å kunne levere barnevernstjenester som er effektive, forsvarlige og av høy kvalitet
- Ledere i barnevernet hindres med dagens IT-løsninger å utøve god ledelse, styring og rapportering
- Påkrevd og viktig digital samhandling mellom ulike interne og eksterne aktører hindres av dagens IT løsning

DigiBarnevern vil øke kvaliteten i det kommunale barnevernet og sikre raskere og bedre hjelp til barn og unge som trenger det. I dette ligger kvalitetssikring av saksbehandling, åpenhet og reduksjon av avvik.

Samarbeidsprosjektet nærmer seg ferdigstilt og budsjettet knyttet til utviklings- og implementeringskostnader kan nedjusteres.

Krav om masterutdanning i barnevernet

Stortinget har vedtatt nye krav om relevant utdanning for barnevernansatte, med en implementeringsperiode over ti år. Krav om relevant mastergrad for ansatte med bestemte kjerneoppgaver i barnevernet ble iverksatt 1. januar 2022. Det ble laget en overgangsordning som gir mulighet for at en kombinasjon av relevant bachelorgrad, arbeidserfaring og etterutdanning kan kompensere for kravet til mastergrad. I statsbudsjettet for 2022 ble det vedtatt å innarbeide 52,5 mill. i kommunerammene for å kompensere for nye krav.

Byrådet vil innfri krav om relevant utdanning for ansatte i barnevernet, og foreslår en gradvis opptrapping til formålet i handlings- og økonomiplanperioden.

Sammendrag budsjett

Barneverntjenesten er i en stor endring med ny oppvekstreformen, krav til masterutdanning i barnevernet, samlokalisering til familiens hus, nytt digitalt fagsystem og nedgang i integreringsaktiviteter og bosetninger.

Oppvekstreformen medfører at kommunene får det fulle økonomiske og faglige ansvaret, og byrådet foreslår å videreføre styrking av budsjettet fra tertialrapport 1 2022 til 2026.

Det er gjennomført samlokalisering til Familiens hus i flere bydeler, og budsjettbehovet knyttet til husleiekostnader er høyere enn tidligere anslått. Byrådet foreslår å styrke budsjettet tilsvarende merutgiftene.

Samarbeidsprosjektet DigiBarnevern for utvikling og kjøp av blant annet nytt digitalt fagsystem i barneverntjenesten er ferdigstilt og budsjettet knyttet til utviklings- og implementeringskostnader kan nedjusteres.

Nedgangen i integreringsaktivitet knyttet til bosetting og inkludering medfører reduserte kostnader og byrådet foreslår en nedjustering som er tilpasset aktivitetsnivået.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Driftsutgifter						
Lønn	482 293	436 626	452 939	451 364	424 889	427 514
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	139 935	148 665	149 697	147 124	146 715	146 715
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	15 020	7 562	7 796	7 796	7 796	7 796
Overføringsutgifter	150 075	224 739	244 134	244 134	244 134	244 134

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Finansutgifter	2 094	488	488	488	488	488
Sum Driftsutgifter	789 418	818 079	855 054	850 906	824 022	826 647
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-7 704	-1 357	-1 405	-1 405	-1 405	-1 405
Refusjoner	-89 244	-16 279	-15 023	-15 023	-15 023	-15 023
Overføringsinntekter	-6 500	-2 800	-2 900	-2 900	-2 900	-2 900
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-1 863	0	0	0	0	0
Sum Driftsinntekter	-105 310	-20 437	-19 328	-19 328	-19 328	-19 328
Sum	684 108	797 642	835 726	831 578	804 693	807 318

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Byrådsleders avdeling	6 497	6 241	6 442	6 442	6 442	6 442
Byrådsavdeling for klima, miljø og samferdsel	854	822	822	822	822	822
Byrådsavdeling for kultur, sosial og inkludering	657 310	779 088	828 463	824 314	797 430	800 055
Fellesposter - bykassen	18 796	11 492	0	0	0	0
Sum	684 108	797 642	835 726	831 578	804 693	807 318

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Barneverntjeneste	218 134	253 373	259 869	258 660	260 943	260 943
Barnevernvakt	13 871	12 207	12 617	12 617	12 617	12 617
Tiltak i familien	89 110	82 886	87 407	87 320	87 296	87 296
Tiltak utenfor familien	353 233	445 325	471 880	469 028	439 886	442 511
Psykiske helsetjenester og tjenester til utviklingshemmede for hjemmeboende (Barnevernet)	2 430	3 852	3 952	3 952	3 952	3 952
Sum	684 108	797 642	835 726	831 578	804 693	807 318

Kostra-analyse

	Bergen 2020	Bergen 2021	Oslo kommune	Trondheim	Stavanger	ASSS uten Oslo
Prioritet						
Andel netto driftsutgifter til barn som er plassert av barnevernet (f.252)	56,1 %	51,8 %	43,0 %	57,2 %	55,4 %	52,5 %
Netto driftsutgifter per innbygger 0-17 år, barnevernstjenesten *) **)	11 838	11 859	9 788	11 602	9 982	10 136
Produktivitet						
Andel undersøkelser med behandlingstid innen 3 måneder	93,0 %	95,0 %	96,0 %	85,0 %	95,0 %	93,4 %
Brutto driftsutgifter per barn som ikke er plassert av barnevernet (funksjon 251) *)	49 361	58 576	61 955	62 250	31 402	48 996
Dekningsgrad						
Andel barn med barnevernstiltak pr 31.12 ift. innbyggere 0-17 år	2,3 %	2,2 %	2,1 %	2,2 %	2,5 %	2,2 %

Økonomi

Brutto driftsutgifter (funksjon 244) per barn med undersøking eller tiltak (kr) *)	62 345	73 136	83 933	61 969	50 504	62 688
--	--------	--------	--------	--------	--------	--------

Andre nøkkeltall

Ressursbruk Barnevern	106,61	103,20	90,24	95,00	87,19	89,62
-----------------------	--------	--------	-------	-------	-------	-------

*) Inflasjonsjustert med deflator

**) Justert for utgiftsbehov

Prioritering, behov og produktivitet

Bergen kommune prioriterer barnevern og har en ressursbruksindikator på 103. Dette betyr at kommunen bruker 3% mer på barneverntjenester i forhold enn gjennomsnittskommunen, og 14 % mer i forhold til gjennomsnittet for ASSS-kommunene utenom Oslo.

Kommunen prioriterer spesielt forebyggende tiltak, og har med en økning av forebyggende tiltak oppnådd en reduksjon i mer krevende tiltak som plassering i institusjon. Dette er ønskelig vridning som er i tråd med oppvekstreformen. Denne effekten fremkommer i KOSTRA-analysen ved at brutto driftsutgifter pr barn som ikke er plassert av barnevernet (funksjon 251) har økt til 20% høyere enn snittet i ASSS utenom Oslo, samtidig som andel netto driftsutgifter til barn som er plassert av barnevernet (f.252) er redusert til litt lavere enn snittet i ASSS.

Driftsutgifter (f. 244) for barneverntjenesten har økt som følge av en omorganisering for blant annet å imøtekomme oppvekstreformen og Bergens nye barnevern, i tillegg følger økningen fra en reduksjon i antall barn med barnevernstiltak.

Dekningsgrader

Andel barn med tiltak fra barnevernet er lik snittet blant ASSS-kommunene utenom Oslo. De fleste barna som får tiltak fra barnevernet i Bergen får hjelp i hjemmet, men kommunen har også en høy andel barn som er plassert utenfor hjemmet.

Kvalitet

Bergen har gode resultater på kvalitetsutfordringer og har best resultat i nettverket på andel av barna som får tiltak som har utarbeidet plan.

Utfordringer og strategi

Ny barnevernlov er vedtatt.

- Ny barnevernlov vil tre i kraft fra 2023. Loven inneholder blant annet kompetansekrav, mer forebygging, økte krav til dokumentasjon og begrunnelser, og mer styring og ledelse til kommunene lokalt. Barns rettigheter styrkes og samværsreglene endres i tråd med føringer fra Høyesterett og den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD). Målet er å sikre økt rettsikkerhet for familiene som mottar hjelp fra barnevernet, og gi enda flere barn en trygg oppvekst. Det blir også en tydeligere plikt til tverrfaglig samarbeid.
 - *“§ 15-6 Krav til kompetanse for barnevernstjenestens personell m.m. Personell i barnevernstjenesten som skal utføre oppgaver etter § 15-3 tredje ledd, skal fra 1. januar 2031 oppfylle ett av følgende vilkår: a) barnevernsfaglig mastergrad eller annen relevant utdanning på tilsvarende nivå b) relevant bachelorutdanning dersom det innen 1. januar 2031 kan dokumenteres minst fire års arbeidserfaring fra barnevernet i tillegg til at det*

er gjennomført en barnevernsfaglig eller annen relevant videreutdanning med minst 30 studiepoeng.”

- Barnevernreformen, også kalt oppvekstreformen, trådte i kraft 1. januar 2022. Kommunene har nå økt faglig og økonomisk ansvar for barnevernet. Det overordnede målet med reformen er et bedre barnevernsfaglig arbeid, der tjenestetilbudet skal kunne tilpasses lokale behov. Intensjonen med barnevernsreformen fra statens side er å gi kommunene incentiver og muligheter i arbeidet med å forebygge omsorgssvikt samt bedre samarbeid på tvers av tjenester. Selv om reformen først og fremst regulerer barnevernet, er det enighet om at målene best oppnås gjennom endringer i hele oppvekstsektoren. Regjeringen har uttalt at kommunene vil bli kompensert for økt økonomisk ansvar for barnevernet gjennom en økning i rammetilskuddet, men det er ikke lenger øremerkede midler.

Byrådet vil prioritere sårbare og utsatte grupper, bekjempe fattigdom og utjevne sosiale forskjeller. Planen [Bergens barn – byens fremtid](#) skal legge til rette for en mer helhetlig og tverrfaglig samordnet hjelpetjeneste for barn og unge. Opprettelsen av de tverrfaglige ressursentrene - Barne- og familiehjelpen - i de fire byområdene, bidrar til bedre hjelp for byens gravide, barn, ungdom og foreldre. Gjennom et mer systematisk samarbeid etterstreber barnevernet å ivareta barns trygghet.

- Tjenesten arbeider kontinuerlig med å øke kvaliteten på undersøkelsene, sikre kontradiksjon og dokumentasjon av tjenestens vurderinger. Det har vært arbeidet med å sikre at barn skal kunne fortelle trygt om det som er vanskelig, og at tjenestens medarbeidere skal ha særlig oppmerksomhet rettet mot at barnets meninger skal bli lyttet til og tillegges stor vekt.
- Medvirkning og samarbeid er en viktig del av et moderne tre-delt kunnskapssyn: fra forskning, fra ansattes erfaring og fra barn og foreldre. Etat for barn og familie har de senere år hatt et nært og aktivt samarbeid med barn og familier i sin tjenesteutvikling. Det har også vært et uttalt ønske at hver enkelt som får hjelp og bistand skal spørres om hvordan de har opplevd tjenestene de har fått og hva som kunne vært bedre. Dette arbeidet videreføres, blant annet gjennom å ta i bruk Feedback-informerte tjenester (FIT).
- Bergen kommune, gjennom Etat -for barn og familie, arbeider med en rekke forbedringer, samtidig som kommunen følger opp nasjonale føringene for utvikling av barneverntjenesten. I etterkant av rapporten fra Fjeld-utvalget foreslo bystyret en rekke tiltak. Tiltakene er i tråd med mange av de endringer som ny barnevernlov initierer. Noen av tiltakene er gjennomført og andre er i prosess.
- Bergen kommune har vært og er en signifikant bosettingskommune for enslige mindreårige flyktninger. Tiltaksapparatet tilpasser seg antall bosettinger. En utfordring, når tjenesten nedskaleres, er å beholde utviklet kompetanse og beredskap dersom kommunen blir anmodet om å bosette et større antall barn og unge. Byrådet har et uttalt mål om å bosette flyktninger og har vært tydelig på at vi både ha kompetanse og ønsker om å ta vår del av enslige mindreårige flyktninger også i kommende år.
- DigiBarnevern er et gjensidig forpliktende samarbeidsprosjekt om å utvikle et nytt digitalt verktøy, byrådssak sak 1277/19, mellom syv storkommuner, bl.a. Oslo og Trondheim, KS og Buf.dir. Prosjektet forventes ferdig implementert i 2023. Prosjektet har som formål å øke kvaliteten på tjenesteutøvelsen og opplevd tjenestemottak for alle brukergrupper. DigiBarnevern er i rapporten fra "Fjeldutvalget" trukket frem som et sentralt tiltak for oversikt og styring av barneverntjenesten. Et moderne og godt tilpasset elektronisk saksbehandlingssystem vil gi betydelige kvalitetsforbedringer i barnevernet. Tid man sparer på manuelle prosesser kan frigjøres til å gjennomføre samtaler med barn, foreldre og aktuelle samarbeidsparter. Barnevernets saksbehandlingssystem skal understøtte fagfolks arbeid slik at hvert barn får forsvarlige tjenester i tråd med lovkrav. Det skal også bidra til at ledelsen får bedre styringsinformasjon. Barnevernet skal være en åpen og tilgjengelig tjeneste. Gjennom

bruk av sikre digitale kanaler vil barn og foreldre kunne oppleve at kommunikasjonen med barnevernet blir enklere og at informasjon om egen sak blir mer tilgjengelig.

Overordnede mål

- **En attraktiv og levende by**

Bergen skal være en attraktiv og levende by som folk har lyst å bo i og besøke.

En god by er en by som utformes på menneskenes og naturens premisser. En by med gode møteplasser, folkeliv, rom for spontanitet, gode idretts- og kulturopplevelser og hvor bilen tar mindre plass enn før. Derfor vil byrådet skape en grønn, levende, rettferdig og raus by som er attraktiv å oppleve, drive næring i, vokse opp i, arbeide i og bo i. Barn og unge er fremtiden, og derfor vil byrådet prioritere dem.

- **En rettferdig og inkluderende by**

Bergen skal være en rettferdig og inkluderende by for alle, med små forskjeller og like muligheter.

Bergen skal være en god, rettferdig og inkluderende by, hvor det er godt å bo for alle uavhengig av økonomi, sosial bakgrunn, funksjonsnivå, livssyn og religiøs tilhørighet. Byrådet vil kjempe for likestilling, og ingen skal diskrimineres eller bli trakassert på bakgrunn av kjønn, etnisitet, religion, funksjonsevne, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk eller seksuell orientering. Som menneskerettighetsby vil byrådet legge menneskerettighetene til grunn for hele kommunens virksomhet.

- **Norges grønneste storby**

Bergen skal være Norges grønneste storbyby der klima og miljøhensyn legges til grunn for samfunnsutviklingen.

Bergen har en målsetning om å være Norges grønneste storby. Det krever målrettet innsats og et temposkifte i klimaarbeidet. Klimakrisen er vår tids største utfordring og solidaritetssak, og Bergen må ta sin del av ansvaret. Vårt mål er derfor at Bergen skal halvere klimagassutslippene innen 2023, og vil styrke kommunens klimaarbeid. Vi må slutte å bygge ned naturen, opprettholde artsmangfold, sikre god dyrevelferd i kommunen og sørge for at alle har tilgang til grønne rekreasjonsområder.

- **Trygg økonomistyring**

Bergen skal være en ansvarlig by der trygg økonomistyring sees på som en forutsetning for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet, også i et generasjonsperspektiv.

En ansvarlig og trygg økonomistyring, samsvar mellom kommunens inntekter og utgifter og en seriøs arbeidsgiverpolitikk tuftet på heltidskultur danner grunnlaget for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet og skape den byen vi ønsker. Byrådet vil bruke sin innkjøpsmakt strategisk for å sikre at klima og miljø, arbeidsvilkår, tariffavtale, godkjent lærebedrift og seriøsitetsskrav i større grad blir vektlagt i anbudene.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026
En attraktiv og levende by						

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026
En rettferdig og inkluderende by	Barn i barnevernet skal få identifisert behov for psykisk helsehjelp.	Andel undersøkelser avsluttet for barn 4-17 år med gjennomført screening av psykisk helse (SDQ)	60,0 %	60,0 %	70,0 %	80,0 %
	Barnevernet skal legge til rette for at barn får hjelp og støtte i slekt og nettverk. (1)	Andel barn flyttet til slekts- og nettverksfosterhjem	70,0 %	70,0 %	70,0 %	70,0 %
	Barnevernet skal legge til rette for at barn får hjelp og støtte i slekt og nettverk.(2)	Antall barn som har fått gjennomført familieråd	150	220	270	300
	Hasteflyttinger er et stort og alvorlig inngrep i barn og unges liv og skal så langt som mulig forebygges uten at det går på bekostning av "barnets beste".	Andel hasteflyttinger drøftet i Tverretattlig hasteteam	65,0 %	70,0 %	80,0 %	80,0 %
	Institusjon som bosted for barn og unge skal som hovedregel være midlertidig.	Andel barn/unge med botid i institusjon over 6 måneder	30,0 %	14,0 %	10,0 %	10,0 %
	Tiltak skal bidra til at barn får god omsorg og gode utviklingsmuligheter.	Andel av alle barn med vedtak om hjelpetiltak fra barnevernet som får hjelp fra Barne- og familiehjelpen	50,0 %	50,0 %	50,0 %	60,0 %
	Norges grønneste storby					
Trygg økonomistyring						

Virkemiddel for å nå mål

Byrådet jobber målrettet for at alle barn som trenger det skal få god hjelp til riktig tid. Planen Bergens barn – byens fremtid skal legge til rette for en mer helhetlig og tverrfaglig samordnet hjelpetjeneste for barn og unge. Særlig skal innsatsen for psykisk helse styrkes. Opprettelsen av de tverrfaglige ressursentrene - Barne- og familiehjelpen - i de fire byområdene skal bidra til lettere tilgjengelig hjelp for byens gravide, barn, ungdom og foreldre.

Barnet skal alltid være i sentrum, og det viktigste er å finne gode tiltak som gjør at barnet både har medbestemmelse og at tiltaket er til barnets beste. Byrådet ønsker at barn og unge hjelpes gjennom forebyggende tiltak i familien når det er mulig. Barnets slekt og nettverk er en ressurs som byrådet ser som viktig og som i større grad skal involveres i planer og tiltak for det enkelte barn. Barnevernets bruk av Familieråd som beslutningsmodell skal utvides. Når barn ikke kan bo hjemme skal fosterhjem brukes som tiltak før institusjon, under forutsetning av barnet kan dra nytte av et slikt familiebasert tilbud. Fosterhjem skal fortrinnsvis rekrutteres i barnets slekt og nettverk. For å møte forventninger og krav til nye oppgaver knyttet til den kommende nasjonale barnevernreformen vil byrådet styrke arbeidet med rekruttering, opplæring og veiledning av fosterhjem.

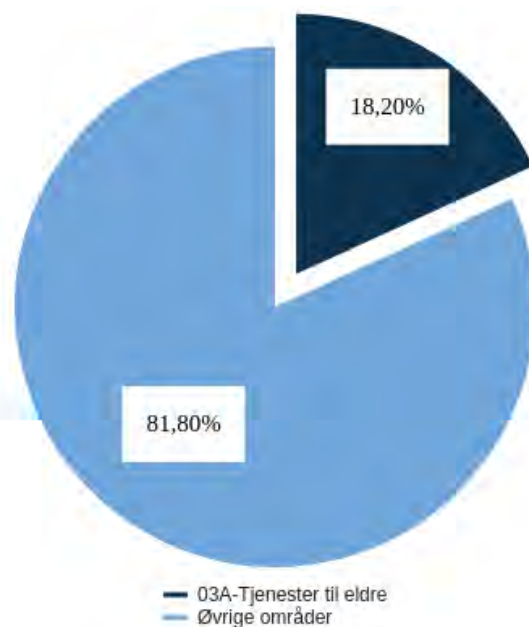
I Plan for forskning, innovasjon og utdanning beskrives behovet for kunnskapsbaserte helse- og omsorgstjenester. Gjennom [Kunnskapskommunen Helse omsorg Vest](#) har Bergen kommunen et formalisert samarbeid med forskningsmiljøer. Samarbeidet legger til rette for forskning sammen med tjenester for barn, unge og deres familier, slik at forskningens resultater kan føre til nye eller forbedrede tjenester.

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	
Barn med bare hjelpetiltak i løpet av året	1 947	2 082	1 950	1 900	1 850	1 800	1 750	Kommunens satsing på mer lavterskel og forebyggende tiltak for barn og familier forventes å ha en reduserende effekt på behovet for barneverntjenester.
Barn med barneverntiltak 0-22 år i løpet av året	2 391	0	2 400	2 400	2 350	2 300	2 300	Kommunens satsing på mer lavterskel og forebyggende tiltak for barn og familier forventes å ha en reduserende effekt på behovet for barneverntjenester.
Barn med barneverntiltak 0-22 år per 31.12	1 633	1 623	1 600	1 600	1 600	1 600	1 600	Kommunens satsing på mer lavterskel og forebyggende tiltak for barn og familier forventes å ha en reduserende effekt på behovet for barneverntjenester.
Barn med omsorgstiltak i løpet av året	444	371	450	380	350	350	350	Med utbyggingen av lavterskel og forebyggende hjelpetiltak skal barnevernet dreie innsatsen i større grad mot kjerneoppgavene. Det forventes derfor ikke like stor reduksjon i antall barn med behov for omsorgstiltak i løpet av året.
Barn med undersøkelse	2 261	1 757	2 350	2 300	2 200	2 000	2 000	Kommunes satsing på mer lavterskel og forebyggende tiltak for barn og familier forventes å ha en reduserende effekt på behovet for barneverntjenester
Undersøkelser antall 0-17 år	2 439	0	2 450	1 700	1 700	1 700	1 700	Høyere kvalitet på barnevernets utredningsarbeid i undersøkelsesfasen skal redusere behovet for at det må gjennomføres flere undersøkelser pr. barn i løpet av året. (Rett - første gangen)

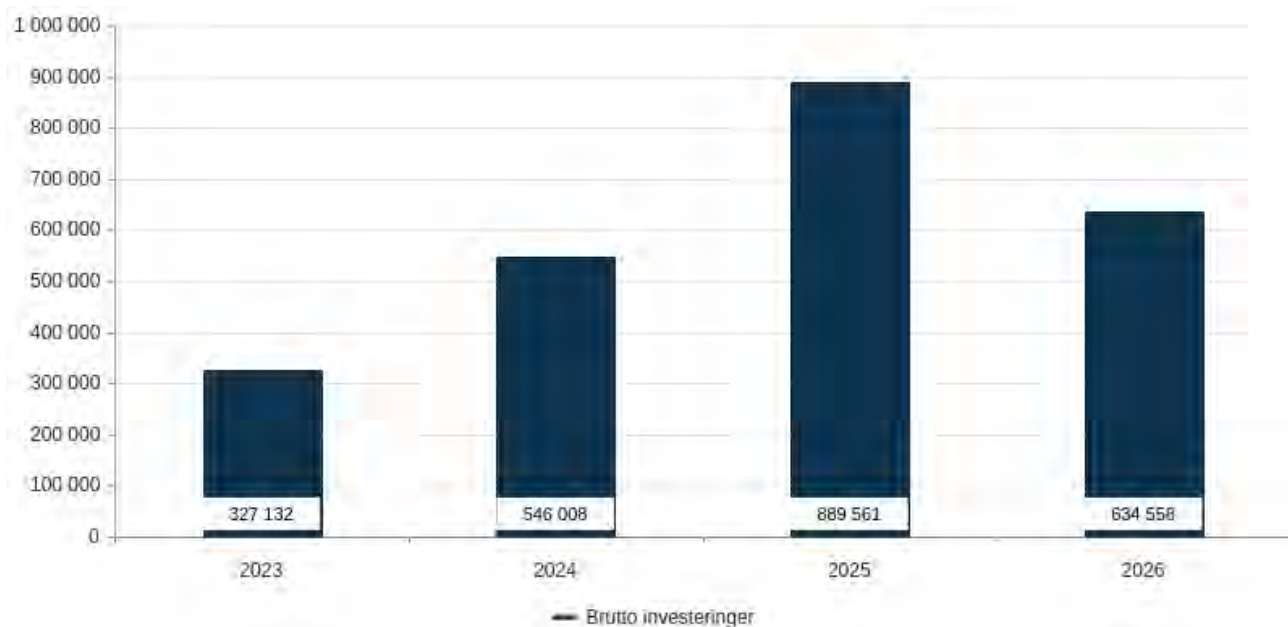
03A-Tjenester til eldre

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Hjemmetjenester er et samlebegrep for flere kommunale helse- og omsorgstjenester: helsetjenester i hjemmet (hjemmesykepleie og ergo-/fysioterapi), praktisk bistand, velferdsteknologi, avlastningstiltak

og aktivitetssenter. Et mangfoldig tilbud bidrar til at personer med funksjonstap kan få individuelt tilpasset hjelp. Tjenestene som tilbys skal bidra til læring, motivasjon, økt funksjons- og mestringsevne, likeverdighet og deltakelse.

Eldre er av offentlige myndigheter definert å være personer som er 65 år eller eldre. Også noen yngre personer får tjenester finansiert over dette tjenesteområdet. Vi vil i 2022 korrigere dette slik at vi er trygge på at bruk av ressurser til ulike brukergrupper belastes på korrekt tjenesteområde fra 2023.

Bergen kommune har ulike typer omsorgsboliger og sykehjem. Sykehjem er helseinstitusjoner som tilbyr langtids- og korttidsopphold. Korttidsopphold er et viktig tilbud for å nå målsettingen om at eldre skal kunne bo lenger hjemme. Korttidsopphold brukes for å sikre pårørende avlastning, tilby rehabilitering til personer med funksjonstap og gi medisinsk behandling.

I 2022 er det besluttet av korttidssykehjem skal skifte navn til behandlingssenter.

Tjenester i hjemmet

Hjemmesykepleie er den største tjenesten i kategorien hjemmebaserte tjenester. Ved utgangen av 2021 fikk 4014 brukere hjemmesykepleie. Det er om lag syv prosent færre enn på samme tidspunkt i 2019, før pandemien inntraff. En mulig forklaring til nedgangen, er effekten av nye måter å organisere og gi tjenester på. Enkelte brukere har valgt å takke nei til hjelp fra hjemmetjenestene under pandemien, av frykt for smitte. En nedgang i andre smittsomme sykdommer enn covid-19 kan også ha redusert behovet for hjemmetjenester.

Avtalene med de private leverandørene om brukervalg ved tjenesten *praktisk bistand hushold* (hjemmehjelp) utløper 31.03.2023. Da er alle opsjoner/avtaleforlengelser tatt ut. Det vil ikke bli lyst ut ny konkurranse om brukervalg, og denne tjenesten vil dermed bli utført og driftet av kommunen selv.

Noen eldre har boliger som er uegnet når helsen svikter. Bergen kommune tilbyr tilrettelagte omsorgsboliger med livsløpsstandard, som har fellesareal med miljøtilbud. Beboerne i omsorgsboliger får nødvendig bistand fra hjemmetjenestene. I tillegg har kommunen 267 boliger med stedlig bemanning (omsorg pluss-boliger, bofellesskap og bokollektiv).

Institusjonstjenester

Bergen kommune har over lang tid hatt en omfattende satsing på forbedring av eksisterende sykehjem (enkeltrum) og bygging av nye sykehjems plasser og boliger med heldøgnsbemanning. Byrådet fortsetter denne satsingen for å møte fremtidige omsorgsutfordringer basert på demografiske framskrivninger.

Dekningsgrad for aldersgruppen 80 år og eldre som bor på institusjoner og boliger med heldøgnsbemanning, var 21,7 % ved årsslutt 2021. Ved utgangen av 2021 disponerte Bergen kommune 2392 sykehjems plasser og 35 omsorgssenter plasser. Om lag 20 prosent av sykehjems plassene er korttids- og rehabiliteringsplasser på behandlingssenter. De privat-ideelle institusjonene er viktige aktører i eldreomsorgen. 745 sykehjems plasser og 41 omsorg pluss-boliger drives av privat-ideelle organisasjoner.

Etat for sykehjem har ansvaret for drift av de kommunale institusjonene, og har samhandling og driftsoppfølging med de private-ideelle institusjonene. Øyeblikkelig hjelp døgnenhet (ØHD) og Kommunal mottaksavdeling (KMA) er slått sammen til Kommunal allmennt medisinsk sengepost (KAS), med totalt 34 senger. Driftsansvar er lagt til Etat for sykehjem. Sengeposten gir tjenester til både utskrivningsklare pasienter fra sykehus, og til pasienter som trenger medisinsk behandling, men som ikke trenger innleggelse på sykehus.

Hovedprioriteringer

Det skal være godt å bli gammel i Bergen kommune. Eldre skal ha mulighet til å leve aktive og selvstendige liv, og bo trygt hjemme, så lenge de selv ønsker det. Å bo i sitt eget hjem gir kontroll på eget liv. Forebygging, tidlig innsats, rehabilitering, medvirkning og hjelp til å mestre hverdagen i eget hjem er derfor viktige prioriteringer for byrådet. Kommunens tjenester skal være lett tilgjengelige, kunnskapsbaserte og av god kvalitet. Behandlingstilbud er i stadig utvikling og mer av behandlingen skjer poliklinisk eller i hjemmet.

[Tillit- og faglighetsreformen](#) skal sikre at medarbeidere får brukt sin fagkompetanse i tett samhandling med innbyggerne som trenger helsetjenester fra kommunen. Det er satt i gang flere nye prosjekter som har gitt gode resultater. Innføring av [vurderingsteam](#) har ført til bedre tverrfaglig kartlegging og oppfølging av personer som søker helse- og omsorgstjenester. Prosjekt [HeltOm](#), med helsetjenesteteam og omsorgsteam, har ført til at ansatte får brukt sin kompetanse mer målrettet. Prosjekt Kraftsenter for rehabilitering skal styrke rehabiliteringsfokuset i tjenestene.

Sentralt i reformen er også endring av leder- medarbeider relasjonen. Ledere skal være tydelige på de overordnede målene for tjenesten, mens kompetente medarbeidere skal ha frihet under ansvar til å finne gode måter å nå målene. Tiltak skal bygge på tilgjengelig kunnskap. Unødvendig rapportering og byråkrati skal fjernes.

En av de største utfordringene for å opprettholde likeverdige og gode helsetjenester til befolkningen er rekruttering av helsepersonell. Dette er en av de viktigste prioriterte satsingsområder for byrådet. Faste heltidsstillinger vil være et viktig tiltak for rekruttering og økt kvalitet.

Byrådet bidrar også til å skape et aldersvennlig samfunn ved å tilrettelegge for aktivitet, frivillighet, inkluderende bomiljø og styrke tiltak for å motvirke ensomhet blant eldre innbyggere.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Dokumentversjon	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Vedtatt budsjett 2022	3 409 103	3 409 103	3 409 103	3 409 103
Sum Lønns- og prisvekst mv.	257 551	196 306	179 022	179 022
Sum Utgående engangstiltak	-2 500	-2 500	-2 500	-2 500
Prisjustering og diverse endringer	255 051	193 806	176 522	176 522
Konsekvensjustert ramme	3 664 154	3 602 909	3 585 625	3 585 625
Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett				
Feilaktig pensjonsnedtrekk - covid-19 tiltak	Innstilling1	400	400	400
Sum Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett		400	400	400
Tilpasning til aktivitetsnivå				
EBE - Justering av FDV-ramme for endringer i byggporteføljen	Innstilling1	1 211	1 211	1 211
Fortsette kjøp av Huntingtonsplasser ved NKS Olaviken	Innstilling1	2 400	2 400	2 400
Privat ideelle virksomheter - økte lokalkostnader	Innstilling1	1 000	3 000	3 000
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå		4 611	6 611	6 611
Nye tiltak				
Betanien - Nytt sykehjem	Innstilling1	0	0	10 000

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Beløp i 1000

	Dokumentversjon	Økonomiplan			
		2023	2024	2025	2026
Landås Menighets eldrecenter - Konseptvalgsutredning	Innstilling1	2 000	0	0	0
Metodisthjemmet - Tilbygg og rehabilitering	Innstilling1	0	20 100	20 100	20 100
Midtbygda behandlingssenter - Nytt sykehjem	Innstilling1	-72 300	-78 800	-78 800	-23 320
Økte tjenester til hjemmeboende	Innstilling1	60 100	115 000	199 600	246 400
Åsaheimen - Nytt sykehjem	Innstilling1	67 900	73 700	73 700	73 700
Sum Nye tiltak		57 700	130 000	214 600	326 880
Nye engangstiltak					
Nye avtaler med privatideelle sykehjem	Innstilling1	2 000	3 000	1 000	0
Sum Nye engangstiltak		2 000	3 000	1 000	0
Effektivisering					
Bo lenger hjemme - Effekt av forebyggende tiltak og nye arbeidsmetoder	Innstilling1	-25 000	-32 000	-62 000	-75 000
EBE - Ytterligere 10 % reduksjon i energiforbruk i kommunale bygg	Innstilling1	-1 042	-1 382	-1 784	-2 370
Sum Effektivisering		-26 042	-33 382	-63 784	-77 370
Kutt					
EBE - Strømsparingstiltak i kommunale bygg	Innstilling1	-9 600	-4 800	-1 200	-1 200
Sykehjemskjøkken Kolstihagen og Lyngbøtunet	Innstilling1	-4 400	-4 400	-4 400	-4 400
Sum Kutt		-14 000	-9 200	-5 600	-5 600
Nye tiltak og realendringer budsjett		24 669	97 429	153 227	250 921
Ramme 2023-2026		3 688 823	3 700 338	3 738 852	3 836 546

Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett

Feilaktig pensjonsnedtrekk - covid-19 tiltak

Ved en feil ble endringer i pensjonssatser 2021 for Etat for håndtering av covid-19 videreført i 2022. Dette ble korrigert i tertialrapport 1-2022, og byrådet foreslår at justeringen videreføres på varig basis.

Justeringen gjelder følgende tjenesteområder:

Tjenesteområde	Beløp 1000 kr
Tjenester til eldre	400
Forbyggende helsearbeid	611
Behandling og rehabilitering	865
Sum	1 876

Tilpasning til aktivitetsnivå

EBE - Justering av FDV-ramme for endringer i byggporteføljen

Etat for bygg og eiendoms (EBE) ramme til forvaltning, drift og vedlikehold (FDV) av byggporteføljen justeres årlig som følge av endringer i areal. Endringene gjelder tilgang og avgang av bygg, herunder nye bygg som tas i bruk og bygg som tas ut av bruk, enten på varig basis eller for en periode. Ved

totalrehabilitering justeres FDV-rammen ned når bygget tas ut av ordinær drift og opp igjen når bygget kommer tilbake i ordinær drift.

Fortsette kjøp av Huntingtonsplasser ved NKS Olaviken

Vedtatt handlings- og økonomiplan 2022-2025 innebærer at kjøp av Huntingtonsplasser ved NKS Olaviken skal avvikles fra og med 2023. Byrådet har gjort en ny vurdering av behovet for disse spesialiserte plassene, og foreslår at det fortsatt skal kjøpes plasser ved institusjonen. Byrådets forslag innebærer at reduksjonen i vedtatt handlings- og økonomiplan 2022-2025 på 5,4 mill. kr. reverseres, og at budsjettet i tillegg styrkes med 2,4 mill. kr. Styrkingen er nødvendig for å kunne kjøpe tjenester til brukere med et særlig stort behov som ligger utover det som kan gies ved kommunale institusjoner.

Privat ideelle virksomheter - økte lokalkostnader

Bergen kommune inngikk tidlig på 2000-tallet drifts- og husleieavtaler med privatideelle virksomheter som driver institusjoner innenfor eldreomsorgen. Husleieavtalene har hatt en løpetid på 20 år, og må i tiden som kommer reforhandles for å sikre nødvendig sykehjemskapasitet. Flere av virksomhetene melder om at det er behov for nødvendig opprustning av bygningsmassen. Det må settes av midler til forventet høyere husleiekostnad som følge av dette når avtalene skal fornyes.

Nye tiltak

Betanien - Nytt sykehjem

Bergen kommune har en langsiktig drifts- og husleieavtale med den privatideelle Stiftelsen Betanien Bergen om drift av sykehjemsplasser. I planen «Omsorg med kunnskap», vedtatt av bystyret i 2016, var det forutsatt en ombygging av den eksisterende bygningsmassen slik at plassene kunne tilfredsstille dagens standard. Den planlagte ombyggingen ble drøftet med Husbanken. De fleste beboerrommene er på omtrent 20 m², mens Husbankens standard tilsier romstørrelse på 28 m². Strukturen i bygget er slik at en eventuell utvidelse av rommene vanskelig lar seg gjennomføre. Husbanken har derfor sagt nei til å gi investeringstilskudd til et byggeprosjekt som innebærer å opprettholde romstørrelsen på 20 m². Kommunen har i samarbeid med Stiftelsen Betanien Bergen derfor skrinlagt planleggingen av ombyggingsprosjektet.

Stiftelsen Betanien Bergen tok initiativ til å starte en byggeprosess som gjelder et nytt bygg for driften av Betanien rehabilitering og sykehjem. Stiftelsen har en tilgjengelig tomt for et slikt formål. Det nye bygget vil i så fall erstatte dagens bygg. Et slikt byggeprosjekt vil også kunne oppnå investeringstilskudd fra Husbanken men de resterende byggekostnadene må finansieres av Bergen kommune.

Realisering av et nybygg vil være et omfattende arbeid og det vil kreve deltakelse fra Stiftelsen Betanien Bergen og kommunen over lengre tid. Partene fant det hensiktsmessig at arbeidet ble forankret i en intensjonsavtale, og en slik avtale ble inngått i 2020 ([byrådssak 1167/20](#)). Prosjektet er også omhandlet i temaplanen «Omsorg med kunnskap - Plan for helseinstitusjoner og boliger med heldøgnsbemanning i Bergen kommune 2016 – 2030 - [vedlegg 2](#). Denne planen ble behandlet i bystyret [sak 154/21](#).

Nybygget skal inneholde 120 sykehjemsplasser, som gir en netto økning med 19 nye sykehjemsplasser. Bygget skal i tillegg innbefatte 30 omsorg pluss-boliger samt 20-30 plasser i aktivitetssenter. Bygget vil tidligst stå ferdig i slutten av 2026.

Budsjettet vil gå med til å dekke økt antall plasser og økning i dekning av kapitalkostnader.

Bo lenger hjemme - Effekt av forebyggende tiltak og nye arbeidsmetoder

Antallet eldre i Bergen vil de kommende årene øke betydelig. Det er derfor behov for at hjemmetjeneste styrkes tilsvarende i handlings- og økonomiplanperioden, slik at eldre kan bli boende i eget hjem så lenge det er faglig forsvarlig (se endringen «Økte tjenester til hjemmeboende»).

Samtidig må hjemmetjenesten utvikles på en slik måte at den er bærekraftig, både når det gjelder økonomi og helsepersonell. Bergen kommune har iverksatt mange tiltak som skal bidra til en bærekraftig utvikling av tjenestene til eldre. Dette inkluderer ulike forebyggende tiltak rettet mot den eldre delen av befolkningen (trening, fallforebygging, aktivitetssenter, tiltak mot ensomhet etc.), og tiltak for å effektivisere og endre arbeidsmetoder (vurderingsteam, helse og omsorgstjenesteteam, velferdsteknologi etc.), slik at tjenestene ytes på en kostnadseffektiv måte.

Beløpene er en samlet anslått effekt av disse tiltakene som kommunen har iverksatt, og må sees i sammenheng med endringen «Økte tjenester til hjemmeboende».

Landås Menighets eldrecenter - Konseptvalsutredning

Bergen kommune har en langsiktig drifts- og husleieavtale med den privateidele Stiftelsen Landås menighets eldrecenter om drift av 80 sykehjems plasser.

I rulleringen av temaplanen «Omsorg med kunnskap - Plan for helseinstitusjoner og boliger med heldøgnsbemanning i Bergen kommune 2016 – 2030» - [vedlegg 2](#) (behandlet i bystyret [sak 154/21](#)) omtales institusjonen slik:

«Siden 2016 er flere alternativer for ombygging og oppgradering av Landås menighets eldrecenter utredet. Konsekvens- og risikoanalyse utført av Etat for utbygging høsten 2018 konkluderte med at store byggetekniske utfordringer i eksisterende bygningsmasse ikke vil gi oss en fremtidsrettet løsning som kan forsvare betydelige investeringer. Det anbefales dermed at det ikke foretas ombygging/oppgradering av eksisterende bygningsmasse utover oppfølging av myndighetskrav (ventilasjonsanlegg). Kommunen og eier bør bli enige om en gjenstående levetid for bygget (anslag: 5-10 år). Det bør gjennomføres en mulighetsstudie for å undersøke hvor mange sykehjems plasser en kan få på eksisterende tomt, dersom bygget blir revet og nybygg blir oppført.»

Byrådet foreslår at det gjennomføres en konseptvalsutredning i 2023.

Metodisthjemmet - Tilbygg og rehabilitering

Metodisthjemmet i Bergen er en eldre institusjon med 46 sykehjems plasser som har hatt behov for oppgradering. Institusjonen er nå under rehabilitering. Det skal i tillegg bygges et tilbygg slik at det samlede plasstallet økes til 60 plasser. Prosjektet vil være ferdig til å tas i bruk første tertial 2024. I mellomtiden driftes institusjonen ved tidligere Storetveit sykehjem, som er blitt rustet opp for å kunne brukes som erstatningslokaler. Den budsjettmessige økningen knytter seg til drift av et økt antall sykehjems plasser, og økte kapitalutgifter.

Midtbygda behandlingssenter - Nytt sykehjem

Når Åsaheimen står ferdig i 1. kvartal 2023, flytter beboerne på Midtbygda sjukeheim inn. Dagens Midtbygda sjukeheim skal rives og det vil bli bygget et helt nytt sykehjem. Kommunens korttidssykehjem vil få benevnelsen «behandlingssenter». Utgiftsreduksjonen skyldes at beboerne flytter inn på Åsaheimen som fra før er budsjettert, (se også endringen «Åsaheimen - Nytt sykehjem»). Det nye «Midtbygda behandlingssenter» forventes å stå ferdig i andre kvartal 2026.

Økte tjenester til hjemmeboende

Antall eldre i Bergen øker, og det er derfor behov for å styrke budsjettammen til området *tjenester for hjemmeboende*. Dette budsjettområdet gjelder i hovedsak helse- og omsorgstjenester i hjemmet, dagaktivitetssenter, etc.

Den beregnede økningen baserer seg på befolkningsframskrivningen fra SSB fra juli 2022, og foreventet andel av innbyggerne i de ulike aldersgruppene som vil få behov for kommunale helse og omsorgstjenester.

Det jobbes målrettet med bedre kartlegginger av de eldre sine behov slik at de får rett hjelp og behandling. Sammensetningen og innretningen av tjenestene vil endre seg som følge av ny kunnskap om behandling og ny teknologi.

Effekten av at det iverksettes forebyggende tiltak og at det tas i bruk nye arbeidsmetoder er innarbeidet i endringen "[Bo lenger hjemme - Effekt av forebyggende tiltak og nye arbeidsmetoder](#)".

Disse to endringene ("Økte tjenester til hjemmeboende" og "[Bo lenger hjemme - Effekt av forebyggende tiltak og nye arbeidsmetoder](#)") må sees i sammenheng.

Åsaheimen - Nytt sykehjem

Det bygges et nytt sykehjem i Åsane med 100 plasser. Det nye sykehjemmet får navnet Åsaheimen, og blir bygget på en tomt som grenser til eksisterende Midtbygda sjukeheim. Bygningsmassen på dagens Midtbygda sjukeheim skal rives og det vil bli bygget et helt nytt sykehjem på tomten. For Åsaheimen er det valgt en såkalt «klyngetunløsning» tilpasset personer med demens. Det vil bli en sammenbygging mellom de to sykehjemmene.

Åsaheimen starter opp driften 1. kvartal 2023.

Nye engangstiltak

Nye avtaler med privateideelle sykehjem

Ideelle virksomheter har lang tradisjon for å levere gode velferdstjenester i Bergen, og byrådet ønsker å legge til rette for gode rammevilkår for ideelle aktører, slik at de fortsatt kan ha en sentral rolle i å levere gode kvalitetstjenester til byens eldre. Privat-ideelle virksomheter drifter ca. en tredjedel av sykehjems plassene i Bergen. Avtalene med de fleste av disse virksomhetene ble utformet tidlig på 2000-tallet. Både forventningene og krav til drift, samt rettstilstanden med EØS-regelverket i offentlige anskaffelser, har forandret seg mye sidene avtalene ble inngått. Det er behov for å utforme nye tidsmessige avtaler som tilfredsstillende dagens anskaffelsesregelverk, kvalitetskrav til sykehjem og partenes behov og forventninger.

Byrådet må starte opp dette arbeidet i 2023, og foreslår å avsette dedikerte ressurser (økt personellbistand) til dette formålet i en periode fram til 2025.

Effektivisering

Bo lenger hjemme - Effekt av forebyggende tiltak og nye arbeidsmetoder

Antallet eldre i Bergen vil de kommende årene øke betydelig. Det er derfor behov for at hjemmetjeneste styrkes tilsvarende i handlings- og økonomiplanperioden, slik at eldre kan bli boende i eget hjem så lenge det er faglig forsvarlig (se endringen «Økte tjenester til hjemmeboende»).

Samtidig må hjemmetjenesten utvikles på en slik måte at den er bærekraftig, både når det gjelder økonomi og helsepersonell. Bergen kommune har iverksatt mange tiltak som skal bidra til en bærekraftig utvikling av tjenestene til eldre. Dette inkluderer ulike forebyggende tiltak rettet mot den eldre delen av befolkningen (trening, fallforebygging, aktivitetssenter, tiltak mot ensomhet etc.) , og tiltak for å effektivisere og endre arbeidsmetoder (vurderingsteam, helse og omsorgstjenestetsteam, velferdsteknologi etc.), slik at tjenestene ytes på en kostnadseffektiv måte.

Beløpene er en samlet anslått effekt av disse tiltakene som kommunen har iverksatt, og må sees i sammenheng med endringen «Økte tjenester til hjemmeboende».

EBE - Ytterligere 10 % reduksjon i energiforbruk i kommunale bygg

I Klima- og miljøplanen for Bergen kommunes virksomheter 2017-2020 ble det vedtatt en målsetting om å redusere energiforbruket i kommunale bygg med 15 % innen 2020, og deretter med ytterligere 10 % innen 2030. Med andre ord er målet en innsparing på ytterligere 1%-prosentpoeng av energibudsjettet per år økonomiplanperioden. Effekten av ENØK-tiltakene fordeler seg på flere tjenesteområder, men utgjør samlet en innsparing på kr 4 340 000 i 2023, kr 5 757 000 i 2024, kr 7 434 000 i 2025 og kr 9 874 000 i 2026. Dette er hhv. 1%, 2%, 3% og 4% av energibudsjettet til drift av kommunale bygg i 2023, 2024, 2025 og 2026.

Kutt

EBE - Strømsparingstiltak i kommunale bygg

Byrådet vedtok 15.09.2022 sak [1265.1/22 - "Reduksjon av energiforbruk i kommunale bygg"](#). Det er i dag store utfordringer med energiknapphet i Norge og ellers i Europa. Krigen i Ukraina, kombinert med klimautfordringer med hetebølger og lite nedbør, har resultert i en energiknapphet vi aldri før har sett. Resultatet er at prisen på energi har økt voldsomt. Bergen kommune er landets nest største kommune etter folketall, og kommunen har en stor bygningsmasse som forvaltes av Etat for bygg og eiendom (EBE). Kommunen kartlegger faktorer og tiltak som er mulig å gjennomføre for å redusere energiforbruket i Bergen kommune.

Pr. tjenesteområde fordeler tiltaket seg slik:

<i>Tall i hele tusen</i>	2023	2024	2025	2026
01A - Barnehage	- 3 200	- 1 600	- 400	- 400
01B - Skole	- 9 600	- 4 800	- 1 200	- 1 200
03A - Tjenester til eldre	- 9 600	- 4 800	- 1 200	- 1 200
07 - Brannvesen	- 3 200	- 1 600	- 400	- 400
12A - Kultur	- 1 600	- 800	- 200	- 200
13 - Idrett	- 8 000	- 4 000	- 1 000	- 1 000
16 - Administrasjon og fellesfunksjoner	- 4 800	- 2 400	- 600	- 600
Sum	-40 000	-20 000	-5 000	-5 000

Fortsette kjøp av Huntingtonsplasser ved NKS Olaviken

Vedtatt handlings- og økonomiplan 2022-2025 innebærer at kjøp av Huntingtonsplasser ved NKS Olaviken skal avvikes fra og med 2023. Byrådet har gjort en ny vurdering av behovet for disse spesialiserte plassene, og foreslår at det fortsatt skal kjøpes plasser ved institusjonen. Byrådets forslag innebærer at reduksjonen i vedtatt handlings- og økonomiplan 2022-2025 på 5,4 mill. kr. reverseres, og at budsjettet i tillegg styrkes med 2,4 mill. kr. Styrkingen er nødvendig for å kunne kjøpe tjenester til brukere med et særlig stort behov som ligger utover det som kan gies ved kommunale institusjoner.

Sykehjemskjøkken Kolstihagen og Lyngbøtunet

I behandlingen av handlings og økonomiplanen for 2022-2025 ble avviklingen av to lokale produksjonskjøkken utsatt, og det ble lagt inn midler kun til å drive disse i 2022. Det innebærer at produksjonskjøkkenene blir avviklet fra og med 2023.

Sammendrag budsjett

I de nærmeste årene vil Bergen få en kraftig økning i eldrebefolkningen. Byrådets forslag til handlings- og økonomiplan svarer på denne utfordringen med en kraftig styrking av dette tjenesteområdet. Budsjettforslaget innebærer at tjenester til hjemmeboende eldre styrkes vesentlig hvert eneste år i perioden, og innebærer både en styrking av kapasiteten i hjemmebaserte tjenester og økt satsing på nye arbeidsmetoder og tjenesteutvikling.

Tidlig i 2023 åpner Åsaheimen med 100 sykehjemsplasser. Når Åsaheimen er ferdig vil Midtbygda sjukeheim bli revet, og bli erstattet av et helt nytt bygg. Dette blir et rent korttidssykehjem som vil stå ferdig i 2026.

Metodisthjemmet rehabiliteres og bygges på, slik at det i 2024 åpner med 60 plasser som har nybyggstandard. På Slettemarken vil dagens sykehjem med 30 plasser bli revet og erstattet av et helt nytt sykehjem med 90 plasser. Bergen kommune har inngått en intensjonsavtale med Stiftelsen Betanien Bergen om bygging av et nytt sykehjem i Fyllingdalen. Dette vil trolig kunne stå ferdig i 2026/2027. Byrådet foreslår også at det gjennomføres en konseptvalgsutredning ved Landås Menighets Eldresenter for å avklare mulige løsninger for å videreutvikle sykehjemmet.

Driftsbudsjett**Fordeling på hovedart**

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Driftsutgifter						
Lønn	2 847 582	2 660 066	2 779 307	2 827 807	2 882 407	2 971 687
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	644 583	613 848	758 996	699 911	683 824	682 239
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	963 911	938 668	978 585	1 002 785	1 002 785	1 012 785
Overføringsutgifter	88 441	146 516	149 751	149 751	149 751	149 751
Finansutgifter	125 670	110 360	110 360	110 360	110 360	110 360
Sum Driftsutgifter	4 670 188	4 469 459	4 776 999	4 790 614	4 829 127	4 926 822
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-765 448	-750 819	-773 290	-775 390	-775 390	-775 390
Refusjoner	-298 929	-309 491	-314 838	-314 838	-314 838	-314 838
Overføringsinntekter	-1 624	-46	-47	-47	-47	-47
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-15 932	0	0	0	0	0

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Sum Driftsinntekter	-1 081 932	-1 060 355	-1 088 176	-1 090 276	-1 090 276	-1 090 276
Sum	3 588 256	3 409 103	3 688 823	3 700 338	3 738 852	3 836 546

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Byrådsavdeling for finans, næring og eierskap	-16 517	-34 561	-29 565	-29 565	-29 565	-29 565
Byrådsavdeling for helse og omsorg	3 299 029	3 255 085	3 466 630	3 508 725	3 553 641	3 651 921
Byrådsavdeling for klima, miljø og samferdsel	185 754	185 201	257 296	226 715	220 313	219 727
Fellesposter - bykassen	119 992	3 378	-5 537	-5 537	-5 537	-5 537
Sum	3 588 256	3 409 103	3 688 823	3 700 338	3 738 852	3 836 546

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Åpne aktivitetstilbud eldre	10 615	10 907	12 371	11 851	11 706	11 706
Dagsenter eldre	62 954	76 476	82 279	87 306	91 987	91 987
Miljøtiltak i bolig	32 345	31 847	33 513	33 330	33 280	33 280
Andre velferdstiltak eldre	37 417	57 333	59 626	59 317	59 232	59 232
Hverdagsrehabilitering	15 905	17 338	17 916	17 916	17 916	17 916
Sykehjem døgnopphold eldre	2 033 330	1 831 740	1 889 387	1 904 908	1 902 907	1 967 387
Utskrivningsklare pasienter i somatiske sykehus	3 557	1 858	1 908	1 908	1 908	1 908
Praktisk hjelp og bistand eldre	65 576	55 128	57 441	57 340	57 313	57 313
Heldøgnsbemannede omsorgsboliger (omsorg+)	142 777	136 387	141 432	141 279	141 237	141 237
Hjemmesykepleie eldre	959 227	948 834	1 020 108	1 061 309	1 110 406	1 144 206
Byggdrift sykehjem	281 314	276 660	406 339	357 371	344 456	343 871
Byggdrift aldershjem	200	277	277	277	277	277
Byggdrift serviceboliger	-44 737	-5 391	-3 921	-3 921	-3 921	-3 921
Byggdrift Heldøgnsbemannede omsorgsboliger (omsorg+)	0	-27 199	-27 906	-27 906	-27 906	-27 906
Byggdrift trygdeboliger	-12 222	-3 092	-1 949	-1 949	-1 949	-1 949
Sum	3 588 256	3 409 103	3 688 823	3 700 338	3 738 852	3 836 546

Kostra-analyse

	Bergen 2020	Bergen 2021	Oslo kommune	Trondheim	Stavanger	ASSS uten Oslo
Prioritet						
Netto driftsutgifter pr. innbygger i kroner, pleie- og omsorgstjenesten (B *) **)	20 072	22 149	23 520	20 633	21 916	22 285
Produktivitet						
Korrigerte brutto driftsutgifter, institusjon, pr. kommunal plass *)	1 148 325	1 272 223	1 646 415	1 263 802	1 350 640	1 438 058
Dekningsgrad						
67-79 år Heimeteneste Omsorgstjenester - brukere per 1000 innbyggere (antall)	54,9	56,2	66,2	60,1	61,3	59,6
Gjennomsnittlig tall timer i uka til heimesykepleie og praktisk bistand, alle aldre, alle bistandsbehov	10,5	11,4	9,8	8,3	7,8	9,6
over 80 år Heimeteneste Omsorgstjenester - brukere per 1000 innbyggere (antall)	264,1	257,5	256,8	262,6	246,7	259,6
over 80 år Institusjonstenester Omsorgstjenester - brukere per 1000 innbyggere (antall)	134,9	136,6	128,6	141,9	140,2	128,1
Plasser i institusjon i prosent av innbyggere 80 år over (B)	21,7 %	20,9 %	18,4 %	21,2 %	21,8 %	18,4 %
Kvalitet						
Andel brukerrettede årsverk i omsorgstjenesten m/ helsefagutdanning (prosent)	76,3 %	76,6 %	73,3 %	81,6 %	80,4 %	78,2 %
Legetimer per uke per beboer i sykehjem (timer)	0,54	0,67	0,50	0,65	0,73	0,68

*) Inflasjonsjustert med deflator

***) Justert for utgiftsbehov

Nøkkeltallene innenfor KOSTRA-området «pleie og omsorg» omfatter alle tjenester som inngår i tjenesteområdene Tjenester til eldre, Tjenester til funksjonshemmede, Tjenester til utviklingshemmede og Psykisk helse. Nøkkeltallene blir derfor generelle, og gir ikke spesifikk informasjon om de nevnte tjenesteområdene.

Nivået på indikatoren *Netto driftsutgifter pr. innbygger i kroner i pleie og omsorgstjenesten* viser at ressursbruken på dette området i 2021 har vært om lag som ASSS-gjennomsnittet og Stavanger. Bergen kommune ligger noe under Oslo og noe over Trondheim i driftsutgifter pr. innbygger. Dette er om lag samme forhold som i 2020.

Korrigerte brutto driftsutgifter, institusjon, pr. kommunal plass viser enhetskostnaden (produktiviteten) for institusjonsplassene som kommunen selv produserer. Korrigert for prisvekst var utgiftene i Bergen snaut 125 000 mer per plass i 2021 sammenliknet med 2020. Selv om utgiftsnivået har økt i 2021 har Bergen fortsatt lave utgifter per plass sammenliknet med de andre storbyene og [ASSS](#)-snittet.

Det er forholdsvis små endringer i bruken av omsorgstjenester pr. 1000 innbyggere fra 2020 til 2021 i Bergen.

Andel brukerrettede årsverk i omsorgstjenesten med helsefagutdanning fortsetter å øke fra 2020 til 2021, men Bergen ligger fortsatt under de andre sammenligningskommunene, med unntak av Oslo.

Utfordringer og strategi

I fire-års perioden 2023-2026 forventes antallet innbyggere som er 80-89 år å øke med 18 prosent, og innbyggere 90 år og eldre ventes å øke med fem prosent sammenlignet med situasjonen per 1.1.2022 (Kilde: ssb.no, tabellene 07459 og 12882). I samme periode forventes antallet innbyggere i yrkesaktiv alder (20-66 år) kun å øke med én prosent.

I Bergen har 39,4 prosent av innbyggerne over 80 år kommunale helse- og omsorgstjenester, i form av hjemmetjenester (25,7 %) eller opphold i sykehjem (13,7 %) (kilde: ssb.no, tabell 12209). Bergen ligger 0,6 prosent over snittet i dekningsgrad, sammenlignet med øvrige [ASSS kommuner](#) (utenom Oslo). ASSS er et nettverk som består av følgende kommuner: Bergen, Bærum, Drammen, Fredrikstad, Kristiansand, Oslo, Sandnes, Stavanger, Trondheim, Tromsø, samt KS.

Forekomsten av demens øker med alderen. En norsk [forskningsrapport](#) fra 2020 viser at 33 prosent i aldersgruppen 85–89 år, og 48,1 prosent over 90 år har demens. Det kan dermed forventes flere med demens etterhvert som antallet eldre øker.

Befolkningen blir eldre. Bergen kommune skal være en god kommune å bli gammel i. Vi skal også være en demensvennlig kommune. Det er viktig at vi tilrettelegger for at både friske og syke eldre skal ha gode og meningsfulle liv. Ved å ta i bruk innovasjon og velferdsteknologi, tilrettelegge for aktiviteter uavhengig av helse- og funksjonsnivå, samtidig som vi vurderer effekten av tjenestene og tiltakene som er i drift, vil vi sikre våre innbyggere en god alderdom.

Vi må også klare å rekruttere nok ansatte til tjenestene våre. Heltidskultur er en viktig strategi for å både sikre kvalitet i tjenestene, men også for å rekruttere nok ansatte, samtidig som de ansatte får sikkerhet i arbeid og får utnyttet sin arbeidskraft.

Bergen bystyre har vedtatt tre kommunale planer for målgruppen eldre:

1) Seniorplanen [Et eldrevennlig Bergen](#) (2019-2024) gir strategier for hvordan Bergen kommune skal bli en enda mer aldersvennlig by.

2) Planen [En alderdom med mening, mestring og trygghet \(2019-2029\)](#), beskriver hvordan kommunen skal bidra til at eldre med hjelpebehov kan bo lengst mulig i eget hjem.

3) Rullert plan [Omsorg med kunnskap](#), beskriver hvordan byrådet vil oppgradere, bygge nye sykehjem, og styrke kvaliteten ved sykehjemmene. Tiltak i planene vil bli fasett inn i tråd med det økonomiske handlingsrommet i de årlige handlings og økonomiplanene. I økonomiplanperioden 2023-2026 fremmer byrådet et budsjettforslag som innebærer at tjenesteområdet 03A eldre, styrkes vesentlig.

En av våre dyktige spesialhjelpepleiere, Nina Hauge, ansatt i et av hjemmetjenestens omsorgsteam. Foto: Ann Kristin Berge

I sak 259/17 [Tillit og faglighet, avvikling av dagens normtidssystem og veien videre](#) - ble det vedtatt viktige prinsipper for videre utvikling av hjemmetjenestene. Prinsippene er senere gjort gjeldende for alle tjenester i byrådsavdelingen.

[Tillits- og faglighetsreformen](#) innebærer at tjenestene som gis skal være kunnskapsbaserte, og nye metoder skal utvikles i nær dialog med ansatte og brukere. Gjennom aktivt medarbeiderskap skal ansatte sikres at deres fagkompetanse blir brukt og unødvendig byråkrati fjernes. Samskapt styring skal sikre at brukerrepresentanter, tillitsvalgte og vernetjeneste aktivt tas med når organisasjonen utvikles. Representanter fra alle de aktører som berøres av en styringsutfordring skal involveres i et forpliktende samarbeid for å løse utfordringene. Samskapt styring er en måte å realisere mål og prinsipper i Tillits- og faglighetsreformen. Flere prosjekter er gjennomført med gode resultat, og flere prosjekter vil bli igangsatt. Mange endringer gjøres lokalt på det enkelte arbeidssted. Prosjekter som settes i gang vil kreve ekstraressurser i en startfase. På sikt skal dette frigjøre ressurser til en økende andel eldre som vil få behov for tjenester.

Det er et mål at eldre skal bo i sitt eget hjem så lenge det er faglig forsvarlig. Kommunen skal legge til rette med forebyggende tiltak, tidlig innsats og målrettet rehabilitering. Behovet for pleie- og omsorgstjenester kan reduseres gjennom tilpassede boligforhold. Mange eldre kan bli boende i eget hjem med hjelpemidler og velferdsteknologi.

Øvsttunheimen sykehjem. Foto: Andrew Buller

Eldre som ikke lenger mestrer livet i eget hjem skal få god behandling og pleie på sykehjem eller i en bolig med heldøgns bemanning. Sykehjem og omsorg pluss-anlegg har høy standard og gir et stort kvalitetsløft til eldreomsorgen i Bergen. Rommene på sykehjem blir større og tilrettelagt med hjelpemidler og velferdsteknologi. Sykehjemmene har også lokaliseringsteknologi (for eksempel GPS) som gjør at beboere kan bevege seg friere.

Mangel på tilgjengelige tomter for nye helsebygg i Bergen kommune gir økt risiko for forsinkelser i bygging av nye sykehjem.

To nye sykehjem og to rehabiliterte sykehjem, skal ferdigstilles i den kommende planperiode.

Nye sykehjem:

[Åsaheimen](#) i Åsane planlegges å være i drift i løpet av første kvartal 2023.

Kolstihagen sykehjem. Foto: Nina Blågestad

[Midtbygda sjukeheim](#) skal rives og erstattes av et nytt bygg. Bygget skal etter planen stå ferdig andre kvartal 2026.

Rehabiliterte sykehjem:

[Stiftelsen Metodisthjemmet Bergen](#) i Årstad forventes i drift fra januar 2024, etter en omfattende rehabilitering til nybyggstandard.

Hordnestunet i Fana åpner i 2023 etter oppgraderinger og bygningsmessige tilpasninger.

Dette gir en økning på totalt 114 sykehjemsplasser. Det pågår også en mulighetsstudie med tomtesøk og utredning av alternativer for ytterligere to sykehjem, fortrinnsvis i Bergen vest. I 2026 skal Bergen kommune etter planen ha 2481 sykehjemsplasser.

Overordnede mål

- **En attraktiv og levende by**

Bergen skal være en attraktiv og levende by som folk har lyst å bo i og besøke.

En god by er en by som utformes på menneskenes og naturens premisser. En by med gode møteplasser, folkeliv, rom for spontanitet, gode idretts- og kulturopplevelser og hvor bilen tar mindre plass enn før. Derfor vil byrådet skape en grønn, levende, rettferdig og raus by som er attraktiv å oppleve, drive næring i, vokse opp i, arbeide i og bo i. Barn og unge er fremtiden, og derfor vil byrådet prioritere dem.

- **En rettferdig og inkluderende by**

Bergen skal være en rettferdig og inkluderende by for alle, med små forskjeller og like muligheter.

Bergen skal være en god, rettferdig og inkluderende by, hvor det er godt å bo for alle uavhengig av økonomi, sosial bakgrunn, funksjonsnivå, livssyn og religiøs tilhørighet. Byrådet vil kjempe for likestilling, og ingen skal diskrimineres eller bli trakassert på bakgrunn av kjønn, etnisitet, religion, funksjonsevne, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk eller seksuell orientering. Som menneskerettighetsby vil byrådet legge menneskerettighetene til grunn for hele kommunens virksomhet.

- **Norges grønneste storby**

Bergen skal være Norges grønneste storby der klima og miljøhensyn legges til grunn for samfunnsutviklingen.

Bergen har en målsetning om å være Norges grønneste storby. Det krever målrettet innsats og et temposkifte i klimaarbeidet. Klimakrisen er vår tids største utfordring og solidaritetssak, og Bergen må ta sin del av ansvaret. Vårt mål er derfor at Bergen skal halvere klimagassutslippene innen 2023, og vil styrke kommunens klimaarbeid. Vi må slutte å bygge ned naturen, opprettholde artsmangfold, sikre god dyrevelferd i kommunen og sørge for at alle har tilgang til grønne rekreasjonsområder.

- **Trygg økonomistyring**

Bergen skal være en ansvarlig by der trygg økonomistyring sees på som en forutsetning for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet, også i et generasjonsperspektiv.

En ansvarlig og trygg økonomistyring, samsvar mellom kommunens inntekter og utgifter og en seriøs arbeidsgiverpolitikk tuftet på heltidskultur danner grunnlaget for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet og skape den byen vi ønsker. Byrådet vil bruke sin innkjøpsmakt strategisk for å sikre at klima og miljø, arbeidsvilkår, tariffavtale, godkjent lærebedrift og seriøsitetsskrav i større grad blir vektlagt i anbudene.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026
En attraktiv og levende by	Minoriteter deltar aktivt i sivilsamfunnet					
En rettferdig og inkluderende by	Eldre skal få bo hjemme så lenge de mestrer det	Andel innbyggere 80-89 år som ikke bor i institusjon	91,7 %	92,0 %	92,2 %	93,0 %
		Andel innbyggere 90 år og eldre som ikke bor i institusjon	74,3 %	75,9 %	76,4 %	76,4 %
	Øke mestring og selvstendighet	Antall brukere av lokaliseringsteknologi	231	300	350	400
		Antall brukere av medisineringsstøtte	324	550	450	600
		Antall brukere av trygghetspakker (unntatt røyksensor)	344	550	600	650
Norges grønneste storby	Reduserte utslipp av klimagasser fra kommunens bilpark	Andel el-biler i Etat for hjemmebaserte tjenester	90,5 %	96,0 %	96,0 %	98,0 %
Trygg økonomistyring	Heltidskultur - øke gjennomsnittlig stillingsstørrelse	Gjennomsnittlig stillingsprosent i Etat for hjemmebaserte tjenester (faste stillinger, eks. studentstillinger, avlastere og oppdragstakere)	70,3 %	76,0 %	76,0 %	80,0 %
		Gjennomsnittlig stillingsprosent i Etat for sykehjem (faste stillinger, eks. studentstillinger, avlastere og oppdragstakere)	71,3 %	75,0 %	76,0 %	80,0 %

Virkemiddel for å nå mål

Velferdsteknologi

Bergen kommune skal være en foregangskommune for bruk og utvikling av teknologiske løsninger. Også i 2023 vil byrådet sikre at flere får tilbud om trygghets- og mestringsteknologi i form av digitalt tilsyn (trygghetsalarm, sensorteknologi, kamera), lokaliseringsteknologi og medisineringsstøtte. Personer med demens har vist seg å ha særlig godt utbytte av slik teknologi.

Velferdsteknologi trygger brukere og pårørende, bidrar til mestring, og legger til rette for deltakelse i samfunnet. Dette gjelder både for brukere som bor i eget hjem, og beboere på sykehjem. I alle nye institusjoner og omsorg pluss-anlegg installeres det velferdsteknologi.

Økt satsing på velferdsteknologi fordrer at kommunen har ressurser og kompetanse til å håndtere teknologien. Kommunen har et eget responscenter med døgndrift for mottak og vurdering av utløste alarmer fra alle de ulike velferdsteknologiløsningene, samt utrykning ved behov for bistand i hjemmet. I

tillegg kartlegger de brukerbehov og hvordan velferdsteknologi kan bidra, tilbyr veiledning og opplæring av ansatte og brukere, og installerer teknologiløsninger hjemme hos den enkelte bruker.

Heltidskultur

For å nå målsetningen om heltidskultur i helse- og omsorgstjenestene ble det i 2022 utarbeidet en administrativ strategisk plan for arbeid med heltidskultur i byrådsavdeling for helse og omsorg. Det arbeides med kompetansedeling og erfaringsdeling på tvers av etatene i byrådsavdelingen for at heltidskultur skal bli standarden. Å endre en kultur tar tid. Både Etat for hjemmebaserte tjenester og Etat for sykehjem er i gang med arbeidet med heltidskultur. Arbeidet med heltidskultur er noe forsinket grunnet pandemien. Tjenestene tilbyr hovedsakelig 100 % stillinger, men den største utfordringen for å nå målet om en heltidskultur er det høye antallet helgestillinger, samt at endel ansatte selv ønsker å jobbe deltid. Det må arbeides videre med kulturendring og tilrettelegging av alternative turnusordninger.

Bærekraftig miljø

Bergen har en målsetning om å være Norges grønneste storby, og byrådet vil stille krav om nullutslipp av klimagasser etter hvert som teknologiutviklingen gjør det mulig. Å få tak i elektriske varebiler med heis til rullestoler har vist seg utfordrende, men Bergen kommune vil fortsette arbeidet med å få på plass så mange grønne og bærekraftige løsninger som mulig, til det beste for byens befolkning.

Å redusere matsvinn er politisk forankret i Byrådets politiske plattform og vedtatte handlingsplan for mat, måltider og ernæringsarbeid i pleie- og omsorgstjenesten *Maten servert (2018-2023)*. Etat for sykehjem gjennomførte i 2021 et pilotprosjekt for å redusere matsvinn ved Fantoft omsorgssenter og Lyngbøtunet sykehjem. Dette ble gjort i samarbeid med NORSUS (Norsk institutt for bærekraftsforskning). I løpet av prosjektperioden reduserte sykehjemmene matsvinn med henholdsvis 37 og 10 prosent.

Tiltakene skal nå implementeres på flere kommunale sykehjem med mål om bedre håndtering av mat og redusert matsvinn.

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	
Antall brukere som har fått oppfølging av vurderingsteam i løpet av året	1 450	2 946	3 000	3 300	3 400	3 500	3 600	Antall brukere som har fått oppfølging av vurderingsteam i løpet av året.
Antall brukere som har fått tjenesten hverdagsrehabilitering i løpet av året	413	388	420	440	460	480	500	
Antall institusjonsplasser og boliger med heldøgnsomsorg i forhold til antall innbyggere 80 år og over (dekningsgrad).	22,1 %	21,7 %	21,2 %	20,4 %	19,7 %	19,0 %	18,7 %	
Antall omsorg pluss-boliger 31.12	227	267	267	267	267	267	297	
Antall omsorgsenterplasser 31.12	35	35	35	35	35	35	35	
Antall sykehjemsplasser 31.12	2 401	2 392	2 385	2 360	2 374	2 390	2 490	
Dagaktivitetstilbud - andel innbyggere 80-89 år utenfor institusjon som har dagaktivitetstilbud	3,7 %	4,3 %	4,7 %	4,6 %	4,5 %	4,4 %	4,0 %	

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	
Dagaktivitetstilbud - andel innbyggere 90 år og eldre utenfor institusjon som har dagaktivitetstilbud	9,4 %	11,0 %	11,9 %	12,2 %	12,2 %	12,5 %	12,4 %	
Hjemmetjenester pr 31.12 - Antall innbyggere 90 år og over som mottar helsetjenester	830	823	838	845	874	880	893	
Hjemmetjenester pr 31.12 - Antall innbyggere 67 - 79 år som mottar helsetjenester	1 156	1 213	1 242	1 263	1 275	1 289	1 293	
Hjemmetjenester pr 31.12 - Antall innbyggere 67 - 79 år som mottar praktisk hjelp - daglige gjøremål	875	943	965	951	929	909	883	
Hjemmetjenester pr 31.12 - Antall innbyggere 80 - 89 år som mottar helsetjenester	1 565	1 521	1 555	1 601	1 665	1 746	1 868	
Hjemmetjenester pr 31.12 - Antall innbyggere 80 - 89 år som mottar praktisk hjelp - daglige gjøremål	1 399	1 378	1 409	1 408	1 421	1 446	1 501	
Hjemmetjenester pr 31.12 - Antall innbyggere 90 år og over som mottar praktisk hjelp - daglige gjøremål	789	806	821	807	815	800	792	
Trygghetsalarm - andel innbyggere 80-89 år utenfor institusjon som har trygghetsalarm	21,8 %	22,2 %	22,4 %	22,3 %	22,2 %	22,1 %	22,1 %	
Trygghetsalarm - andel innbyggere 90 år og eldre utenfor institusjon som har trygghetsalarm	61,2 %	64,9 %	64,8 %	65,6 %	65,6 %	66,6 %	66,9 %	Trygghetsalarm - andel innbyggere 90 år og eldre utenfor institusjon som har trygghetsalarm

Investeringsbudsjett

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp					Økonomiplan				Sum 2023-26	
	Ferdig år Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjekt utgift	Ørem. fin.	Netto prosjekt utgift	2023	2024	2025	2026		
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer											
Biler til transport av eldre	Løpende					0,8	0,8	0,8	0,8	3,0	
ENØK-prosjekter	Løpende					5,0	5,0	5,0	5,0	20,0	
Frieda Fasmer, nytt sykehjem - konseptutvikling	2024	IA	100,1	-6,1	94,0	32,6	22,7	0,0	0,0	55,2	
IKT-prosjekter – Eldre, helse og frivillighet	Løpende					1,8	1,8	1,8	1,8	7,0	
Kalfaret sykehjem - oppgradering	2023	BR 1239/22	16,4	0,0	16,4	15,5	0,0	0,0	0,0	15,5	
Midtbygda sjukeheim, riving og nybygg	2026	IA	932,6	0,0	932,6	172,5	281,9	331,9	107,2	893,6	
Mindemyren flerbruksbygg - konseptutvikling	2025	IA	46,5	0,0	46,5	9,0	18,8	18,8	0,0	46,5	
Mindre bygginvesteringer - sekkepost	Løpende					5,2	12,0	12,0	12,0	41,2	
Slettemarken sykehjem, nybygg - konseptutvikling	2023	IA	73,3	0,0	73,3	31,1	0,0	0,0	0,0	31,1	
Sykehjem - Oppgradering uteområder	Løpende					5,0	5,0	5,0	5,0	20,0	
Sykehjem - Rehabilitering og nybygg	Løpende					0,0	197,2	513,4	501,8	1 212,4	
Tilpasning av lokaler - sekkepost	Løpende					1,0	1,0	1,0	1,0	4,0	
Åsaheimen	2023	BY 295/17	549,8	661,7	-198,0	463,7	47,8	0,0	0,0	47,8	
Sum Ikke-avgiftsfinansierte investeringer			549,8	1 830,6	-204,1	1 626,5	327,1	546,0	889,6	634,6	2 397,3

Biler til transport av eldre

Budsjettposten gjelder kjøp av minibusser til transport av hjemmeboende eldre til og fra aktivitetssentre.

ENØK-prosjekter

I Klima- og miljøhandlingsplanen til Bergen kommune er det et mål å redusere energiforbruket i kommunens bygg med 15 % innen utgangen av 2020 og med 25 % innen 2030. Typiske ENØK-tiltak som skal gjennomføres er:

- Skifte ut defekt luft/vann-varmepumpe, ombygging varmesentral
- Tiltak for å kontrollere radon i utsatte bygg
- Bytte eldre varmegjenvinner mot roterende gjenvinner i ventilasjonsanlegg
- Innregulering av varmeanlegg
- Nyinstallasjon og utskiftning av SD-anlegg (SD = sentral driftsstyring)
- Installasjon av solfangere
- Enkel automatisering av styring av panelovner
- Installere varmepumpe i bygg med vannbåren varme

Det er fortsatt ytterligere klima- og miljøgevinster å hente. Byrådet prioriterer derfor å fortsette satsingen gjennom årlige bevilgninger til ENØK-prosjekter i kommunale bygg.

Frieda Fasmer, nytt sykehjem - konseptutvikling

Det er behov for flere sykehjemsplasser, og basert på en mulighetsstudie har det vært planlagt oppføring av et nytt sykehjem med 120 plasser på nabotomten til Frieda Fasmers minne. Det eksisterende sykehjemmet har utdaterte løsninger, og er ikke egnet for moderne sykehjemsdrift. For at tomten skal kunne tas i bruk til formålet vil det måtte gjennomføres reguleringsprosess, og det er satt igang planarbeid og prosjektering i parallelle prosesser. Reguleringsplanen er omfattende og kompleks, og utarbeides parallelt med områdereguleringsplan for Loddefjordåsen. Statsforvalter har varslet innsigelse mot detaljreguleringsplanen, og har krevd konsekvensutredning for flere tomtevalg for et sykehjem i området. Som en følge av dette er prosjekteringen satt på hold, og det er gjennomført en konsekvensutredning for seks ulike tomter på kommunal grunn som skal drøftes med Statsforvalter. Det fremstår som sannsynlig at størrelsen på sykehjemmet må reduseres, men dette vil bli avklart i den videre prosessen. Utfordringene som er oppstått i forbindelse med reguleringsarbeidet har medført en forsinkelse.

Frem til valg av tomt er endelig avklart vil det være stor usikkerhet i anslag for kostnad og ferdigstillelse. Budsjettposten skal dekke kostnader for planlegging og utvikling av prosjektet, mens gjennomføringsfasen inngår i sekkepost inntil videre. Det foreslås en prisjustering som gjenspeiler siste tids økning i relevante indekser.

IKT-prosjekter – Eldre, helse og frivillighet

Budsjettet benyttes til forbedringer og utvikling av ny funksjonalitet i fagsystemer og teknisk infrastruktur, herunder integrasjoner mellom ulike fagsystemer som understøtter bedre og mer effektiv tjenesteyting.

Kalfaret sykehjem - oppgradering

Det er behov for å etablere nytt trappehus/heis ved Kalfaret sykehjem. Det er videre behov for generell oppgradering av innvendige overflater. I tertialrapport nr. 1 - 2022 er det skissert revidert fremdrift med fokus på prosjektering i 2022, og gjennomføring av øvrige arbeider i 2023. Det ble gjennomført anbud

vår/sommer 2022. Tilbyder som vant konkurransen kunne starte opp arbeid umiddelbart. Faktisk fremdrift blir derfor raskere enn lagt til grunn i tertialrapport nr. 1. Forslag til endret periodisering vil bli fremmet i tertialrapport nr 2 i 2022.

Midtbygda sjukeheim, riving og nybygg

Tilstandsvurderingen av Midtbygda sjukeheim har avdekket et stort vedlikeholdsetterslep både for tekniske installasjoner og det bygningsmessige. Det bygges nytt sykehjem på nabotomten, Åsaheimen, og dette medfører en mulighet til å gjennomføre tiltak på Midtbygda da det nye sykehjemmet kan fungere som avlastningslokaler i byggetiden. Det er tenkt at de to sykehjemmene skal bygges sammen og ha en viss samdrift i fremtiden. Utredninger har vist at begrensningene ved de eksisterende strukturene gjør det vanskelig å oppnå ønsket antall plasser med dagens krav til utforming av boenhetene. For å oppnå rasjonell drift med moderne løsninger vil den beste løsningen være å rive eksisterende bygg og etablere nybygg, og dette ble vedtatt av Bergen bystyre i saksnummer BY 115/20.

Prosjektet er nå i en fase med oppstart av forprosjekt, og er pilot for utslippsfri byggeplass. Anskaffelsesprosessen har vært omfattende, og det har derfor tatt noe lengre tid enn opprinnelig antatt. Det foreslås en prisjustering som gjenspeiler siste tids økning i relevante indekser og en detaljbudsjettering da prosjektet er nær gjennomføringsfase.

Mindemyren flerbruksbygg - konseptutvikling

Bergen kommune har anskaffet den tidligere postterminalen på Mindemyren for å imøtekomme behov for kommunale tjenester i den nye bydelen. Det er gjennomført en konseptvalgutredning for å sammenligne ulike alternativer for utbygging som grunnlag for valg av konsept for videre utvikling. Saken er fremlagt til politisk behandling i Bergen bystyre 16.06.2021 (saksnummer 209/21), og det ble vedtatt å gå videre med et generasjonskonsept som består av skole for 450 elever, idrettshall, allrom og kultursal, omsorg+ boliger samt dagaktivitetssenter og frivillighetssentral. Bergen kommune gjennomfører en offentlig detaljreguleringsplan for to delområder med felles torg der flerbruksbygget inngår i søndre del (S16). Budsjettposten skal dekke kostnader til planlegging og utvikling av prosjektet, mens gjennomføringsfasen inngår i sekkepost inntil videre. Det foreslås en prisjustering som gjenspeiler siste tids økning i relevante indekser og en kostnadsøkning utover prisstigning basert på oppdatert kalkyle.

Mindre bygginvesteringer - sekkepost

Sekkeposten Mindre bygginvesteringer er på kr 110 millioner i hvert av årene i planperioden. Midlene benyttes til å gjennomføre rehabiliteringsprosjekter og andre oppgraderinger i kommunens bygningsmasse.

Midler i sekkeposten vil også bli benyttet til selve gjennomføringen av prosjekter som er under planlegging. Inntil videre er det bare midler til tidligfase/ konseptutvikling som ligger på de konkrete prosjektene, men når prosjekt er godkjent for gjennomføring kan midlene bli overført fra sekkeposten.

- Aurdalslia skole - Oppgradering
- Arna Stadion - Garderobebygg
- Rehabilitering av Flaktveit Barnehage
- Haukeland skole - Oppgradering (gymbygg)
- Haukelandshallen - Oppgradering
- Hjellestad skole - Oppgradering gymbygg
- Hordnestunet - Oppgradering og ombygging
- Kommunehuset Nesttun - Luftbehandlingsanlegg og oppgradering
- Lynghaug skole - Oppgradering

- Mjølkeråen skole - Oppgradering
- Olsvik skole - oppgradering Olsvikhallen
- Sandgotna skole - Rehab. / ombygging 1. etg.
- Skur 7 - Statsråd Lehmkuhl

Midlene kan brukes på alle kommunens tjenesteområder i samsvar med etatens fullmakt til å prioritere prosjekter innenfor byggporteføljen.

Slettemarken sykehjem, nybygg - konseptutvikling

Det har vært gjennomført en mulighetsstudie, og det mest realistiske alternativet innebærer rivning av eksisterende bygningsmasse og oppføring av et helt nytt sykehjem med 100 plasser. Kjøp av tomt er gjennomført i 2021, og det er satt igang arbeid med reguleringsplan og prosjektering. Ettersom byggestart ligger noen år frem i tid vil denne budsjettposten bare inkludere kostnader som påløper i tidlig fase. Selve gjennomføringsfasen inngår inntil videre i sekkepost. Prosjektet har nylig startet skisseprosjektet. Det foreslås en prisjustering som gjenspeiler siste tids økning i relevante indekser.

Sykehjem - Oppgradering uteområder

Sykehjem har ofte store sansehager som krever mye oppfølging og har behov for oppgradering for å få bedre funksjon i forhold til brukerne. Det settes derfor av årlige investeringsmidler i planperioden.

Sykehjem - Rehabilitering og nybygg

Investeringen er en sekkepost med midler til senere gjennomføring av både nybyggs- og rehabiliteringsprosjekter. I tidlig fase vil investeringsprosjektene vises som egne linjer i investeringsprogrammet, med tilstrekkelige midler til gjennomføring av tidlig fase (utredning, regulering, forprosjekt mv.). Midler til gjennomføring (byggefase) tilføres så prosjektet når det er tilstrekkelig avklart. Prosjekter som inngår her er blant andre Mindemyren, Frieda Fasmers Minne og Slettemarken sykehjem. Det foreslås en prisjustering som gjenspeiler siste tids økning i relevante indekser og periodisering av midler etter oppdaterte framdriftsplaner.

Tilpasning av lokaler - sekkepost

Sekkeposten benyttes til mindre bygningsmessige tilpasninger i ulike lokaler som disponeres av kommunen.

Åsaheimen

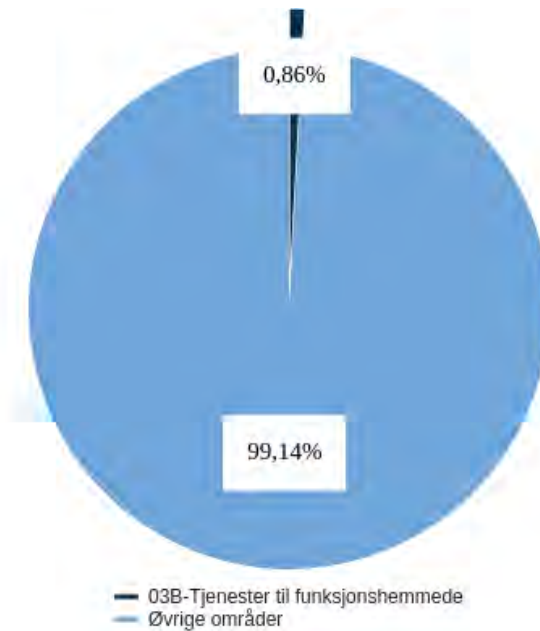
Det skal bygges nytt sykehjem i Åsane bydel, og dette er planlagt gjennomført på en tomt som grenser til eksisterende Midtbygda sjukeheim. Det er valgt en såkalt «Klyngetunløsning» med samordning og sammenbygging av nytt og eksisterende sykehjem, da dette vurderes å være det som i størst grad ivaretar tilpasning for personer med demens. Tiltaket krevde ny reguleringsplan, og grunnet utfordringer i denne prosessen har prosjektet hatt en forsinket oppstart i forhold til det som tidligere har vært lagt til grunn.

Prosjektet gjennomføres som samspillsentreprise og er forventet ferdigstilt våren 2023.

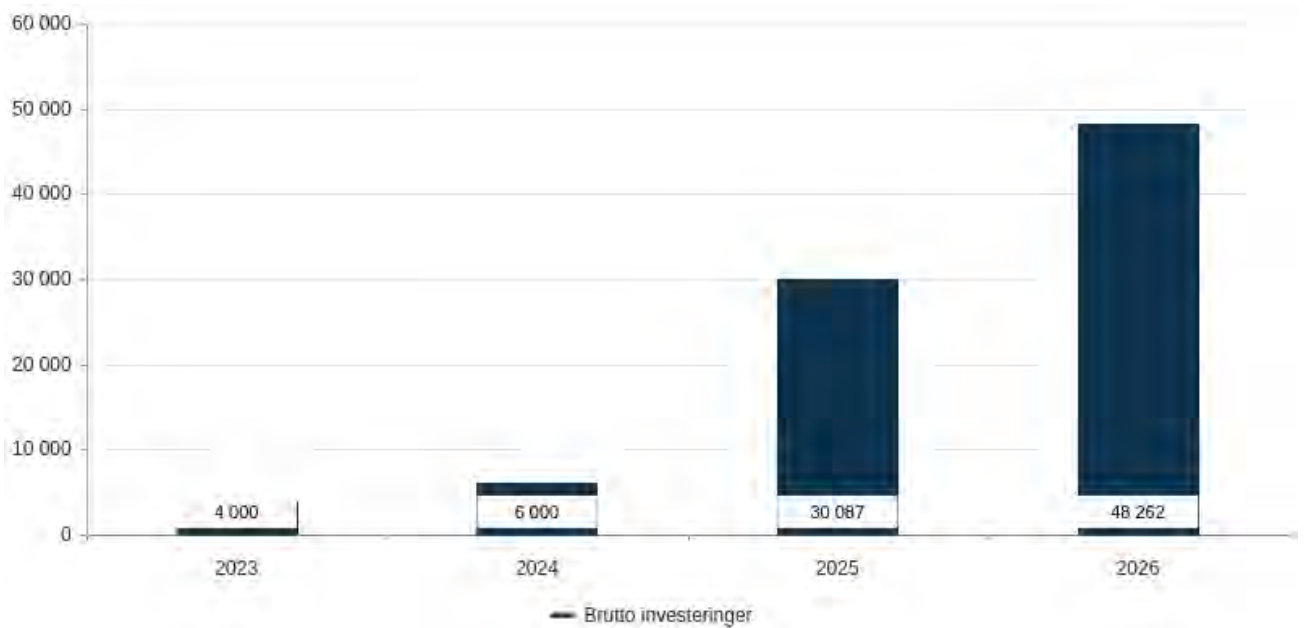
03B-Tjenester til funksjonshemmede

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Tjenesteområdet omfatter noen spesifikke tjenester til personer med ulike typer funksjonsnedsettelse. Funksjonsnedsettelse forstås her som resultatet av et misforhold mellom enkeltmenneskers forutsetninger og samfunnets innretning. Graden av funksjonsnedsettelse kan reduseres ved å tilrettelegge samfunnet og bygge ned funksjonshemmende barrierer, eller ved å støtte og bygge opp individets forutsetninger gjennom behandling, opplæring og bistand.

De mest sentrale tilbudene innen tjenesteområdet er:

- Brukerstyrt personlig assistanse (BPA). BPA er en alternativ måte å organisere praktisk bistand og opplæring på. BPA er rettet mot personer med langvarig og stort behov for personlig assistanse, både i og utenfor hjemmet. Målet med BPA- ordningen er å bidra til at personer med bistandsbehov får et aktivt og mest mulig uavhengig liv til tross for funksjonsnedsettelsen. BPA er et viktig bidrag til likeverd, likestilling og samfunnsdeltakelse for personer med nedsatt funksjonsevne og stort behov for bistand. Det er kommunen som vurderer bistandsbehovet til brukerne, og som i samarbeid med den enkelte pasient eller bruker vurderer om det skal tilbys tjenester i form av BPA. Bergen kommune har fritt brukervalg på BPA, og brukerne kan velge kommunal eller privat leverandør. Pr. 01.05.2022 er det 139 personer som har vedtak om BPA.
- Bokollektiv/-fellesskap. Tjenesten er for voksne personer med funksjonsnedsettelse som ikke kan bo i eget hjem med tjenester. Det er tre bokollektiv med heldøgns bemanning med til sammen 29 boenheter for målgruppen.
- Dagaktivitetstilbud for voksne. Bergen kommune har avtale med Stiftelsen «Dagsenter for fysisk funksjonshemmede i Bergen». Dagsenteret har plass til inntil 65 brukere fordelt på ukens dager. Ved dagsenteret legges det til rette for ulike aktiviteter tilpasset den enkelte bruker.
- Rådgivningskontor for hørselshemmede og døvblinde er et lavterskeltilbud som gir bistand til personer med hørselshemming og døvblindhet som trenger informasjon, råd, veiledning og bistand. Mange av brukerne er tegnspråklige døve som ikke får dekket sitt behov for hjelp av andre instanser.
- Omsorgsstønad. Svært mye hjelp, pleie og tilsyn i hjemmet blir utført av private omsorgspersoner. På tross av offentlige tjenester og støtteordninger er det private omsorgsarbeidet helt avgjørende i samfunnet sin innsats for dem som trenger hjelp og pleie. Omsorgsstønad er en økonomisk kompensasjon til privatpersoner f.eks. ektefelle eller pårørende, som tar seg av særlig tyngende omsorgsarbeid over tid. Hovedformålet med omsorgsstønad er å bidra til best mulig omsorg og gjøre det mulig for privatpersoner å stå for arbeidet. Pr. 01.08.2022 er det 146 personer i Bergen kommune som har vedtak om omsorgsstønad.
- Ledsagerbevis gir ledsager til personer med funksjonsnedsettelse fri adgang til offentlige kultur- og fritidsarrangement, samt offentlige transportmiddel som den funksjonshemmede ikke ville kunne nyttiggjøre seg uten bistand. Formålet er at personer med funksjonsnedsettelse som er helt avhengig av følge, skal ha anledning til å delta i samfunnet uten å måtte betale for ledsager. Ordningen er et virkemiddel for å forebygge isolasjon og bidra til økt livskvalitet for personer med funksjonsnedsettelse. Pr. 01.08.2022 er det 865 personer som har vedtak om ledsagerbevis.

Flere helse- og omsorgstjenester som personer med funksjonsnedsettelse har behov for, omtales under andre tjenesteområder. Vi viser spesielt til tjenester som gis i hjemmet som er beskrevet under tjenesteområdet 03A Tjenester til eldre og tjenesteområdet 05B Behandling og rehabilitering.

Hovedprioriteringer

Det skal være godt å bo i Bergen for alle, uavhengig av økonomi, sosial bakgrunn, funksjonsnivå, alder, livssyn og religiøs tilhørighet. Arbeidet med å tilrettelegge for at personer med funksjonsnedsettelse kan leve gode liv er et viktig likestillingstiltak som byrådet er opptatt av å videreutvikle med et tydelig brukerperspektiv.

Personer med funksjonsnedsettelse skal ha tilgang til likeverdige helse- og omsorgstjenester av god kvalitet basert på aktiv medvirkning og god kunnskap om funksjonsnedsettelse. Behovet til personer med funksjonsnedsettelse er mangfoldig, og det er viktig at tjenestene jobber tverrfaglig og mobiliserer brukernes egne ressurser. Kommunens *Koordinerende enhet for habilitering og rehabilitering* skal bidra til å sikre helhetlige og koordinerte tjenester til brukere med langvarige og sammensatte behov.

Brukerstyrt personlig assistanse (BPA) er et viktig bidrag til likeverd, likestilling og samfunnsdeltakelse for personer med nedsatt funksjonsevne og stort behov for bistand. Byrådet fremhever i sin politiske plattform betydningen av BPA som verktøy for å fremme likestilling. For å forsterke dette, har byrådet støttet flertallet i lovutvalget som anbefaler å endre lovgivningen, slik at BPA ikke lenger skal være en kommunal helse- og omsorgstjeneste, men en rettighet etter Folketrygdloven. Det vil være i samsvar med de forventninger som både personer med funksjonsnedsettelse og deres interesseorganisasjoner har jobbet for.

Personer med funksjonsnedsettelse kan ha behov for bistand til å skaffe seg en bolig og til å mestre et boforhold. Byrådet prioriterer å bygge nye boliger for personer med funksjonsnedsettelse, slik at det bokollektivet som i dag er lokalisert ved Midtbygda sykehjem, vil bli etablert som et selvstendig bokollektiv utenfor sykehjemmet i et ordinært bomiljø.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Dokumentversjon	Økonomiplan				
	2023	2024	2025	2026	
Vedtatt budsjett 2022	170 893	170 893	170 893	170 893	
Sum Lønns- og prisvekst mv.	4 972	4 886	4 862	4 862	
Prisjustering og diverse endringer	4 972	4 886	4 862	4 862	
Konsekvensjustert ramme	175 866	175 780	175 756	175 756	
Nye tiltak					
Boliger for personer med funksjonsnedsettelse	Innstilling1	0	0	5 400	5 400
Sum Nye tiltak		0	0	5 400	5 400
Nye tiltak og realendringer budsjett		0	0	5 400	5 400
Ramme 2023-2026	175 866	175 780	181 156	181 156	

Nye tiltak

Boliger for personer med funksjonsnedsettelse

I forbindelse med at det skal bygges nytt sykehjem ved Midtbygda sjukeheim, skal det etableres nye tilrettelagte boliger for de 16 beboerne som i dag bor i bokollektivet for funksjonshemmede ved institusjonen. Beløpet gjelder økte driftsutgifter til bemanning som følge av flyttingen fra institusjon til egne tilrettelagte boliger. Det nye bofellesskapet forventes å stå ferdig tidlig i 2025.

Sammendrag budsjett

Budsjettforslaget innebærer at bokollektivet som i dag er lokalisert ved Midtbygda sykehjem, blir etablert som et selvstendig bokollektiv utenfor sykehjemmet i et ordinært bomiljø. Det nye bokollektivet vil ikke stå ferdig når dagens Midtbygda fraflyttes, og bokollektivet vil fram til nybygget står ferdig være lokalisert på Åsaheimen. Det nye bokollektivet som vil stå ferdig i 2025 vil gjøre at beboerne får et kvalitetsmessig bedre botilbud, og kostnadene vil derfor også øke.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Driftsutgifter						
Lønn	69 721	68 472	70 703	70 703	76 103	76 103
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	17 321	16 140	16 542	16 456	16 432	16 432
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	128 077	133 668	137 305	137 305	137 305	137 305
Overføringsutgifter	2 653	2 622	2 711	2 711	2 711	2 711
Finansutgifter	5	0	0	0	0	0
Sum Driftsutgifter	217 778	220 902	227 261	227 175	232 551	232 551
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-9 093	-10 487	-10 546	-10 546	-10 546	-10 546
Refusjoner	-38 978	-39 522	-40 850	-40 850	-40 850	-40 850
Overføringsinntekter	-942	0	0	0	0	0
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-5	0	0	0	0	0
Sum Driftsinntekter	-49 019	-50 009	-51 396	-51 396	-51 396	-51 396
Sum	168 759	170 893	175 866	175 780	181 156	181 156

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Byrådsavdeling for finans, næring og eierskap	313	-1 965	-2 015	-2 015	-2 015	-2 015
Byrådsavdeling for helse og omsorg	165 971	170 692	177 710	177 624	183 000	183 000
Byrådsavdeling for kultur, sosial og inkludering	0	166	171	171	171	171
Fellesposter - bykassen	2 475	2 000	0	0	0	0
Sum	168 759	170 893	175 866	175 780	181 156	181 156

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Dagsenter funksjonshemmede	2 732	3 103	3 215	3 215	3 215	3 215
Andre velferdstiltak funksjonshemmede	3 703	4 962	5 139	5 139	5 139	5 139
Sykehjem døgnopphold funksjonshemmede	30 867	31 493	32 542	32 542	32 542	32 542
Praktisk hjelp og bistand funksjonshemmede	21 164	20 624	21 427	21 341	26 717	26 717
Personlig assistent	109 963	112 339	115 208	115 208	115 208	115 208

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Hjemmesykepleie funksjonshemmede	278	338	350	350	350	350
Byggedrift bofellesskap for funksjonshemmede	0	-1 965	-2 015	-2 015	-2 015	-2 015
Sum	168 759	170 893	175 866	175 780	181 156	181 156

Utfordringer og strategi

Ulike rapporter og kunnskapsgrunnlag tyder på at personer med funksjonsnedsettelse ikke er likestilt med befolkningen for øvrig når det gjelder å få oppfylt grunnleggende rettigheter som tilgang til utdanning, arbeid, god helse, familieliv og samfunnsdeltakelse. Nasjonalt er det i handlingsplanen [Et samfunn for alle – Likestilling, demokrati og menneskerettigheter](#) rettet innsats mot fire spesifikke områder: utdanning, arbeid, helse og omsorg og kultur og fritid. Disse satsingsområdene er valgt basert på kunnskap om hvilke barrierer personer med funksjonsnedsettelse møter, og hvilke innsatser som bør prioriteres for å oppnå likestilling.

Tilfredshet med livet og god helse er viktige mål på livskvalitet og uttrykk for hvordan den enkelte oppfatter tilværelsen. Personer med funksjonsnedsettelse er hyppigere i kontakt med helse- og omsorgstjenester enn andre, og 34 prosent av personer med funksjonsnedsettelse rapporterer å ha dårlig helse, mot seks prosent i befolkningen generelt ([Et samfunn for alle – Likestilling, demokrati og menneskerettigheter](#)).

I 2013 uttalte daværende helseminister Jonas Gahr Støre: «Ansvar for egen helse er av de viktigste punktene for bedre folkehelse. Vi må forebygge sykdom og fremme helse i alle sektorer i samfunnet. Det er hver enkelt sitt ansvar, og det er et felles ansvar.» (Tale i forbindelse med presentasjon av Stortingsmelding nr.34, Folkehelsemeldingen “God helse - felles ansvar, 2013”).

Det offentlige skal bidra til å fremme helse, forebygge sykdom og tilby nødvendige helse- og omsorgstjenester. Tjenestetilbudet skal så langt som mulig være helhetlig og tilpasset den enkelte. Det er viktig at tjenestene er innrettet på å forebygge sykdom og funksjonsnedsettelse. For å nå målet skal mestringsstrategi være en del av tjenestene og helsepersonell skal jobbe sammen i tverrfaglige enheter/grupper. På den måten skal personer med funksjonsnedsettelse få god hjelp, oppfølging og tilrettelegging.

Re-/habiliteringstilbud og teknologiske hjelpemidler er viktige tiltak for personer med funksjonsnedsettelse. Godt samarbeid mellom tjenestene og brukermedvirkning gir bedre kvalitet på tjenestetilbudet, og øker sannsynligheten for at brukerne opplever mestring, økt selvstendighet i hverdagen og god helse og livskvalitet.

Koordinerte tjenester

Mange personer med funksjonsnedsettelse har behov for flere ulike tjenester fra kommunehelsetjenesten og mange har også behov for tjenester fra spesialisthelsetjenesten i tillegg. Selv om tjenestene er organisert i ulike etater, sektorer og tjenestenivå skal de ulike instansene samarbeide godt slik at innbyggeren opplever å få et helhetlig og individuelt tilpasset tilbud.

Alle kommuner skal ha en koordinerende enhet for habilitering og rehabilitering (KE). KE skal bidra til å sikre helhetlige og koordinerte tilbud til innbyggerne. KE skal være et synlig kontaktpunkt og fungere som “en dør inn” for personer med behov for langvarige og sammensatte tjenester. Personer med behov for langvarige og koordinerte helse- og omsorgstjenester har rett til individuell plan (IP) og/eller å få tilbud om koordinator. Familier som har eller venter barn med alvorlig sykdom, skade eller nedsatt funksjonsevne, og som vil ha behov for langvarige og sammensatte eller koordinerte helse- og

omsorgstjenester og andre velferdstjenester, har fra 01.08.2022 fått en lovfestet rett til barnekoordinator. Vi viser for øvrig til tjenesteområde 05B Behandling og rehabilitering.

Re-/habiliteringstilbud og teknologiske hjelpemidler er viktige tiltak for denne målgruppen. Mange trenger tjenester fra både kommunens helse- og omsorgstjenester og spesialisthelsetjenesten. Godt samarbeid mellom tjenestene eller organisering av flere yrkesgrupper i team, kan bidra til å gi god kvalitet på tjenestetilbudet, og kan øke sannsynligheten for at bruker opplever mestring, økt selvstendighet i hverdagen og god helse og bedre livskvalitet.

Brukerstyrt personlig assistanse (BPA)

Tallet på brukere som har brukerstyrt personlig assistanse (BPA) har økt gradvis de siste årene. Brukerstyrt personlig assistanse gir mennesker med stort behov for praktisk bistand en større mulighet til å ta ansvar for eget liv og egen velferd.

Brukerstyrt personlig assistanse Foto: Kristin Bergitte Hauge

Boliger for personer med funksjonshemming

I forbindelse med bygging av nytt Midtbygda sykehjem er det behov for å etablere et nytt bofellesskap for de 16 personene med fysisk funksjonsnedsettelse som i dag bor i et bokollektiv i sykehjemanlegget. Nytt bofellesskap skulle etableres enten ved å kjøpe tilpassete arealer i et allerede planlagt byggeprosjekt, alternativt ved bygging i egenregi på en tomt som allerede er regulert til formålet. Status i prosjektet er at det søkes etter tomt som er regulert til riktig formål, slik at arbeidet med bofellesskapet kommer i gang så raskt som mulig.

Sansetap

Prosjektet *Samordnet innsats for personer med sansetap* ble gjennomført i 2019/2020 som et ledd i styrking av tjenestene til personer med syns- og hørselsnedsettelse. Tiltaket er forankret i [Handlingsplan](#)

[for habilitering og rehabilitering](#). Bergen kommune har en rekke kommunale tjenester som gir et godt tilbud til personer med sansetap, men det mangler grunnleggende strukturer knyttet til samhandling mellom aktørene, kompetanseheving for ansatte og tilgjengelig informasjon for innbyggerne. Det er også identifisert utfordringer knyttet til samhandling mellom kommune og spesialisthelsetjeneste og overganger mellom ulike livsfaser. Sluttrapporten *Samordnet innsats for personer med sansetap* viser til utfordringer knyttet til samhandling mellom kommune og spesialisthelsetjeneste og overganger mellom ulike nivå og livsfaser.

Byrådet ønsker å videreutvikle og styrke kommunens tjenester til personer med syns- og/eller hørselsnedsettelse og døvblindhet i et rådgivningskontor for syns- og/eller hørselsnedsettelse.

Tiltak for å ivareta pårørende og sikre medvirkning

Pårørende er en viktig ressurs og gir mye privat omsorg. Avlastning, veiledning, pårørendestøtte og målrettet bruk av omsorgstjenester skal sikre at pårørende ivaretas. Møtet mellom bruker, pårørende og helse- og omsorgstjenesten skal være preget av god informasjon og forutsigbar dialog. Bergen kommune anerkjenner og skal bruke pårørende sin kunnskap og innsikt i planlegging, utvikling og drift av dagens og fremtidens tjenester.

Bergen kommune ønsker å videreutvikle og styrke samarbeidet med pårørende på individ-, tjeneste og systemnivå. Møtet mellom bruker, pårørende og helse- og omsorgstjenesten skal være preget av god informasjon, medvirkning og forutsigbar dialog. Bergen kommune anerkjenner og skal bruke pårørende sin kunnskap og innsikt i planlegging, utvikling og drift av dagens og fremtidens tjenester. Bergen kommune ønsker å videreutvikle og styrke samarbeidet med pårørende på individ-, tjeneste og systemnivå gjennom å utrede etablering av et ressurscenter for bruker - og pårørendemedvirkning i samarbeid med partnere i Alrek helseklynge.

Måltabell

[INGEN MÅL]

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	
Antall boliger/plasser for funksjonshemmede med heldøgns omsorg	29	29	29	29	29	29	29	
Gjennomsnittlig antall timer brukerstyrt personlig assistanse (BPA) pr. mottaker pr. uke	60	59	61	61	61	61	61	Inkluderer ikke mottakere innenfor området "Tjenester til utviklingshemmede".
Mottakere av brukerstyrt personlig assistanse (BPA)	114	135	135	145	145	145	145	Inkluderer ikke mottakere innenfor området "Tjenester til utviklingshemmede".
Antall timer brukerstyrt personlig assistanse (BPA) totalt pr. uke	6 240	7 227	7 300	7 300	7 300	7 300	7 300	Inkluderer ikke mottakere innenfor området "Tjenester til utviklingshemmede".

Investeringsbudsjett

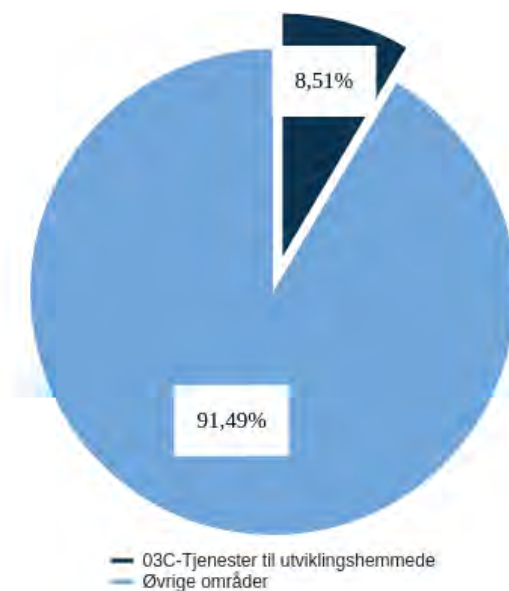
Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp					Økonomiplan				Sum 2023-26	
	Ferdig år	Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjekt utgift	Ørem. fin. Netto prosjekt utgift	2023	2024	2025	2026		
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer											
Nytt bofellesskap for unge funksjonshemmede	2027	BY 155-19	115,0	133,7	-25,7	108,0	4,0	6,0	30,1	48,3	88,3
Sum ikke-avgiftsfinansierte investeringer			115,0	133,7	-25,7	108,0	4,0	6,0	30,1	48,3	88,3

Nytt bofellesskap for unge funksjonshemmede

I forbindelse med ombygging og rehabilitering av Midtbygda sykehjem er det behov for etablering av et nytt bofellesskap for 16 unge fysisk funksjonshemmede som idag er lokalisert i sykehjemsanlegget. Det var tenkt at dette skulle gjøres ved å kjøpe tilpassede arealer i et allerede planlagt byggeprosjekt, men det søkes nå etter en tomt som allerede er regulert til riktig formål for bygging i egenregi. Det har fremkommet behov for en større justering av utformingen til enhetene for å øke boligpreget, og anskaffelsesprosessen har derfor blitt satt på vent. Grunnet forsinkelser i framdrift foreslås det en prisjustering som gjenspeiler siste tids økning i relevante indekser og en periodisering av midler til senere perioder.

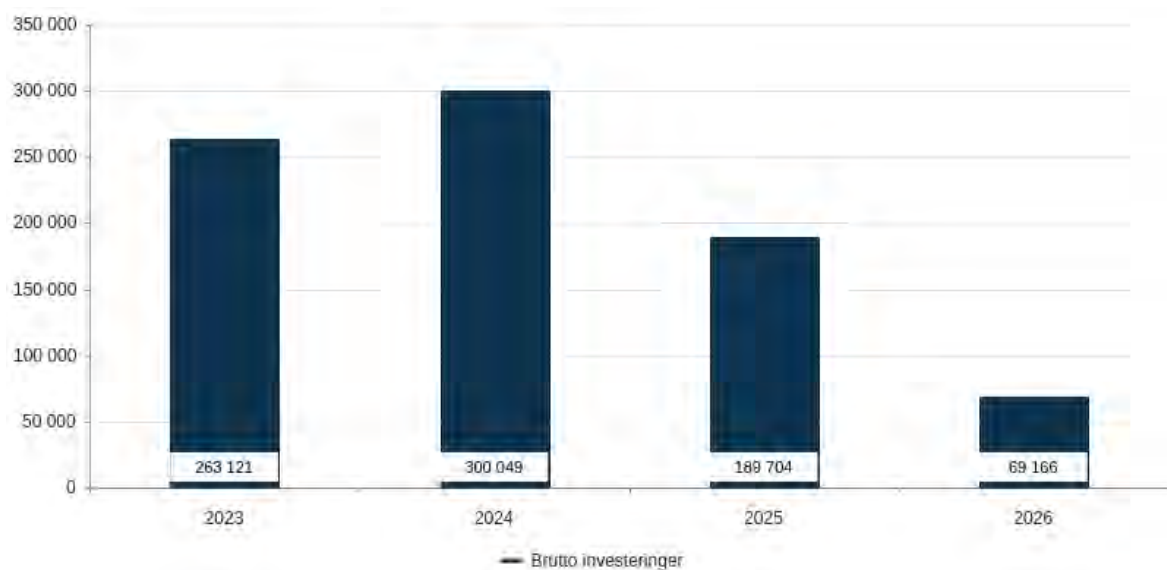
03C-Tjenester til utviklingshemmede

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Det kommunale samfunnsoppdraget på tjenesteområdet er å legge til rette for at personer med utviklingshemming sikres et helt liv med mening, vekst og utvikling. Personer med utviklingshemming er

en uensartet gruppe med ulike behov i forskjellige livsfaser. Bergen kommune gir helse- og omsorgstjenester til personer i denne målgruppen i foreldrehjem, i privat eiet eller leiet bolig, i barne- og avlastningsboliger, kommunale og privat-ideelle bofellesskap, private bogrupper med kommunal tjenestebase og i dagsenter. Kommunen tildeler avlastning for å støtte pårørende som har særlig tyngende omsorgsoppgaver. Avlastning kan gis på timebasis både i og utenfor hjemmet, som besøkshjem, eller i avlastningsbolig. Målgruppens tjenestebehov er i stor grad sammensatt og livslangt. Personer med utviklingshemming har som andre innbyggere rett på tjenester fra andre kommunale etater og statlige instanser, blant annet fra spesialisthelsetjenesten og NAV. En kvalitetssikret tjenesteutøvelse fordrer tverrfaglig kompetanse og godt samarbeid på tvers av ulike sektorer.

Et dagaktivitetstilbud er viktig for å bringe mennesker ut av sosial isolasjon, bygge sosiale nettverk, og for at den enkelte skal kunne få en tilværelse preget av meningsfullt innhold. Dagsentervirksomheten i Bergen kommune er en byomfattende tjeneste som gir dagtilbud til voksne personer med utviklingshemming. Der tilbys varierte aktiviteter som forming, fysisk aktivitet, kreativ utfoldelse og produksjon av varer og tjenester. Arbeidslivet er også en viktig arena for deltakelse og inkludering i samfunnet. En del personer med utviklingshemming deltar i arbeidslivet og kan ha behov for tilrettelegging, eksempelvis i varig tilrettelagt arbeid (VTA). VTA kan foregå både i skjermet virksomhet (VTA-S), slik som i vekstbedrifter og arbeidsmarkedsbedrifter, eller i ordinære virksomheter (VTA-O). Hovedformålet med VTA-tiltakene, som NAV stat har et hovedansvar for, er å styrke deltakernes muligheter til å skaffe seg, og beholde, arbeid. Kommunen har et medfinansieringsansvar for VTA-tiltakene og finansierer 25 % av det statlige tilskuddet.

Fritid er også viktig for at personer skal oppleve å ha gode, innholdsrike liv. Fritidsaktiviteter er sentrale arenaer for læring, mestring, utvikling og sosiale fellesskap. En meningsfull fritid forutsetter valgfrihet i aktiviteter og at ulike aktiviteter er tilgjengelige for dem som ønsker det. Bergen kommune driver, og tilrettelegger for, et bredt spekter av fritidsaktiviteter tilrettelagt for målgruppen. Det satses i tillegg på tilgjengeliggjøring av ordinære fritidsaktiviteter, blant annet gjennom støttekontaktordningen og tilskuddsordninger for frivillige organisasjoner. Det skal være lett å komme seg ut og delta i samfunnet.

Hovedprioriteringer

Boligløftet er en av hovedsatsingene på tjenesteområdet, og byrådet vil videreføre prioritering av arbeidet med å kutte boligkøen gjennom etablering av 130 nye leiligheter. Realisering av *Boligløftet* er et viktig bidrag for å sikre at personer med utviklingshemming får rett tjeneste til rett tid, og god livskvalitet.

Det å inneha kvalifisert bemanning er avgjørende for å kunne gi gode og helhetlige helse- og omsorgstjenester. Rekruttering av kvalifisert personell er en økende utfordring på tjenesteområdet, slik det er i helse- og omsorgstjenestene generelt. Med hensyn til vekst i både antall personer med utviklingshemming og det gjennomsnittlige tjenestebehov, er det en stor og viktig oppgave å sørge for bemanning og kompetanse i årene fremover. Tiltak for å rekruttere og beholde ansatte er en prioritert oppgave, sammen med videre innsats for å styrke heltidskultur på tjenesteområdet.

Tverrfaglig innsats og samarbeid er et viktig utviklingsområde for å kunne tilby gode løsninger og helhetlige tjenester for personer med omfattende og komplekse behov. Tett samarbeid med andre kommunale og statlige tjenester innen psykisk helse og rusproblematikk er avgjørende i dette arbeidet.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Dokumentversjon	Økonomiplan				
	2023	2024	2025	2026	
Vedtatt budsjett 2022	1 563 837	1 563 837	1 563 837	1 563 837	
Sum Lønns- og prisvekst mv.	59 995	54 872	53 449	53 449	
Sum Tekniske justeringer	46	1 536	1 536	1 536	
Sum Utgående engangstiltak	-850	-850	-850	-850	
Prisjustering og diverse endringer	59 191	55 558	54 135	54 135	
Konsekvensjustert ramme	1 623 029	1 619 395	1 617 972	1 617 972	
Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett					
Arbeidskjøring VTA	Innstilling1	10 547	10 547	10 547	10 547
Brukerstyrt Personlig Assistent utviklingshemmede	Innstilling1	8 600	8 600	8 600	8 600
Nye brukere i dagsenter i 2022	Innstilling1	7 200	7 200	7 200	7 200
Samlokalisering	Innstilling1	742	742	742	742
Tilpasning til aktivitetsnivå og økt tjenestebehov for tjenester til utviklingshemmede	Innstilling1	40 000	40 000	40 000	40 000
Sum Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett		67 089	67 089	67 089	67 089
Tilpasning til aktivitetsnivå					
Kjøp av avlastningsplasser i påvente av avlastningsboliger/barneboliger	Innstilling1	-27 000	-27 000	-27 000	-27 000
Redusert kjøp av avlastningsplasser	Innstilling1	-7 000	-7 000	-7 000	-7 000
Tilbakeføring av feriemidler til personer med utviklingshemming	Innstilling1	425	425	425	425
Underdekning boliger EBF	Innstilling1	0	785	785	785
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå		-33 575	-32 790	-32 790	-32 790
Nye tiltak					
Barne- og avlastningsboliger for barn og unge med alvorlig funksjonshemming	Innstilling1	27 000	27 000	27 000	27 000
Boligløftet Bergen - Bispengaten 21	Innstilling1	2 510	2 510	2 510	2 510
Boligløftet Bergen - Haugland skole 1	Innstilling1	0	0	12 238	16 318
Boligløftet Bergen - Haugland skole 2	Innstilling1	0	0	12 238	16 318
Boligløftet Bergen - Kong Oscarsgt. 90	Innstilling1	0	0	0	9 120
Boligløftet Bergen - Krohnåstoppen 4	Innstilling1	5 603	7 470	7 470	7 470
Boligløftet Bergen - Krohnåstoppen 6	Innstilling1	5 604	7 470	7 470	7 470
Boligløftet Bergen - Landåsveien 33	Innstilling1	8 925	11 900	11 900	11 900
Boligløftet Bergen - Midtunvegen	Innstilling1	0	0	13 628	18 170
Boligløftet Bergen - Nedre Totland/Riple Skole	Innstilling1	0	0	12 289	16 318
Boligløftet Bergen - Teigane	Innstilling1	0	0	8 159	16 318
Boligløftet Bergen - Unnelandsvegen	Innstilling1	0	0	7 470	7 470
EBF - FDV-kostnader - nye boliger	Innstilling1	1 210	1 614	1 614	1 614
EBF - Husleieinntekter - nye boliger	Innstilling1	-2 713	-3 618	-3 618	-3 618
EBF - Underdekning - nye boliger	Innstilling1	-2 355	-3 139	-3 139	-3 139
Tjenester i Privatinitierte boligløsninger	Innstilling1	15 781	23 958	23 958	23 958
Sum Nye tiltak		61 564	75 165	141 186	175 197

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Beløp i 1000

	Dokumentversjon	Økonomiplan			
		2023	2024	2025	2026
Effektivisering					
Effektivisering i tjenestene (forenkle, fornye og forbedre)	Innstilling1	-2 000	-4 000	-6 000	-6 000
Sum Effektivisering		-2 000	-4 000	-6 000	-6 000
Nye tiltak og realendringer budsjett		93 078	105 464	169 485	203 496
Ramme 2023-2026		1 716 107	1 724 859	1 787 457	1 821 468

Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett

Arbeidskjøring VTA

Vestland fylkeskommune vedtok å avslutte sitt tidligere tilbud om arbeidskjøring av arbeidstakere som ikke kunne nyttiggjøre seg offentlig transport til og fra varig tilrettelagte arbeidsplasser (VTA-plasser) fra og med 1. juli 2022. Bergen kommune har overtatt ansvaret for arbeidskjøringen i den hensikt å sikre utviklingshemmede et verdifullt arbeidstilbud, samt å unngå betydelig større tjenestekostnader for målgruppen om arbeidstilbudet skulle måtte opphøre som følge av mangel på denne tiltrenkte transportordningen. Det er rundt 100 personer med utviklingshemming i Bergen som benytter arbeidskjøringstilbudet. Budsjettet ble styrket etter 1. tertial 2022 med delårseffekt for 2022 .

Byrådet foreslår å videreføre styrkingen av dette tiltaket med helårsvirkning fra 2023.

Brukerstyrt Personlig Assistent utviklingshemmede

For personer med nedsatt funksjonsevne og et omfattende behov for praktisk personlig hjelp i hverdagen kan man søke om brukerstyrt personlig assistent (BPA). Søknader for vedtak om BPA fra brukere innen tjenester til utviklingshemmede har økt og flere innvilges tjenesten. I 2022 er antall brukere med BPA økt, i tillegg har eksisterende brukere fått økt sitt vedtak. Budsjettet ble styrket etter 1. tertial 2022 med helårseffekt for 2022 med 8,6 millioner.

Byrådet foreslår å videreføre styrkingen av dette tiltaket for å ivareta at personer med bistandsbehov får et aktivt og mest mulig uavhengig liv til tross for funksjonsnedsettelsen.

Nye brukere i dagsenter i 2022

Etat for tjenester til utviklingshemmede får årlig nye søknader om dagsentertilbud fra personer med utviklingshemming som avslutter videregående utdanning og folkehøyskoler. Etaten drifter per i dag 10 kommunale dagsentre med totalt 12 avdelinger. I tillegg er det 3 privat-ideelle stiftelser som gir dagtilbud til målgruppen. Omfanget søkere varierer fra år til år og er derfor vanskelig å stipulere for mer enn inntil to år av gangen. Etaten har utviklet og tatt i bruk forløpsplaner for å sikre godt samarbeid med brukere og pårørende, og rett informasjon til rett tid med hensyn til planlegging av overganger som kommer i livet. Det varierer imidlertid når nye brukere kommer i kontakt med denne etaten og der det foreligger en forløpsplan kan behovet hos den enkelte likevel endre seg på kort varsel. Grunnlaget for meldt budsjettbehov hviler på aktuelle søknader i 2022 fra personer med utviklingshemming som bor i foreldrehjem, og som vil være i behov for tilsyn på dagtid når foreldre er på jobb – fra og med august 2022. For de meldte personene vil det bli søkt om mer kostnadskrevende tjenester i form av timeavlastning og/eller hjemmetjenester om ikke dagsentertilbud gis.

Budsjettet ble styrket etter 1. tertial 2022 med delårseffekt for 2022 med 3,6 millioner.

Byrådet ber om at det tas hensyn til utviklingen i utgiftsbehovet for denne tjenesten til stadig nye brukere som kommer ut av videregående skole og folkehøyskole, og foreslår å videreføre styrkingen av dette tiltaket med helårseffekt fra 2023 med 7,2 millioner.

Samlokalisering

Byrådet ønsker å samle flere tjenester til barn og unge i felles lokaler for å bidra til at barn og familier får rett hjelp til rett tid. Avdelinger innenfor psykisk helse samlokaliseres med mål om mer koordinerte tjenester og økt faglig miljø. NAV kontor samlokaliseres i felles byområder, fra tidligere bydelskontor. Ref. bystyresak [2018-18882-7](#) om Fremtidens NAV i Bergen. NAV Stat går også inn med flere regionsfunksjoner.

Samlokalisering - Nye behov i HØP 23-26:

Etter innflytting i NAV Årstad, NAV Bergen Nord, Familiens hus Fyllingsdalen/Laksevåg og Bontelabo (Botjenester i Bergenhus og Årstad, Forvaltningsenhet og Avlastningstjenester for personer med utviklingshemming) er budsjettbehovet knyttet til husleieutgiftene høyere enn tidligere anslått. I forbindelse med 1. tertialrapportering ble det vedtatt en tilpasning av årsbudsjett på kr. 5,9 mill. til faktisk husleienivå. Totalt husleiebudsjett beløper seg til kr. 8,3 mill.

Byrådet foreslår å styrke budsjettet, tilsvarende justeringen i 1. tertialrapportering, med kr. 5,9 mill. utover i planperioden.

Tjenesteområder	Fra HØP 22-25	Vedtatt i 1. tertialrapportering	Totalt per tj.omr.
02-Barnevern	1 428	479	1 907
03C-Tjenester til utviklingshemmede	0	742	742
03D-Psykisk helse	-	570	570
04A-Tjenester til rusavhengige og bostedsløse	-	675	675
04B-Sosialhjelp og andre sosiale tjenester	131	1 770	1 639
05A-Forebyggende helsearbeid	784	718	1 502
05B-Behandling og rehabilitering	261	0	261
09-Boligtiltak	0	977	977
Totalt for tj.omr.	2 342	5 930	8 272

Budsjettøkningen omfatter tjenesteområdene 02 Barnevern, 03C tjenester til utviklingshemmede, 03D Psykisk helse, 04A Tjenester til rusavhengige og bostedsløse, 04B Sosialhjelp og andre sosial tjenester, 05A Behandling og rehabilitering og 09 Botiltak.

Tilpasning til aktivitetsnivå og økt tjenestebehov for tjenester til utviklingshemmede

Tjenesteområde for utviklingshemmede har hatt en årlig utgiftsvekst rundt brukere som lever lenge og har rett på tjenester på tidlig tidspunkt i livet. Endring i tjenestebehov, som følge av ytterligere mental

og fysisk funksjonssvikt hos flere eksisterende brukere, medfører økt behov for kommunale tjenester. I tillegg er det en økning i nye brukere med behov for omfattende helse- og omsorgstjenester knyttet til alvorlige diagnoser. For alle disse brukerne vil tjenestene kunne forandre tvangsutøvelse og tilhørende høy bemanning i tråd med kap. 9 i helse og omsorgstjenesteloven.

Det planlagte Boligløftet, samt barneboliger og privatinitierte boliger trer inn med full tyngde på slutten av økonomiplanperioden og forventes å påvirke øvrige tjenester på positivt vis, spesielt i forhold til bolig- og avlastningskøen. Slik vil en tilsvarende kunne forvente at tilpasningen i 2025/2026 kunne vært noe lavere, men tjenesteområdet må ta høyde for at andre faktorer som, erfaringsmessig, vil kunne påvirke motsatt vei.

Dette er faktorer som:

- Nedbygging i psykiatrien (spesialisthelsetjenesten) med reduksjon av antall sengeplasser og tilhørende forventning om kommunal tjenesteutøvelse og utbygging av de kommunale tjenestene
- Vekst i søknader om barneboliger der statsforvalter avkrever innvilgelsesvedtak
- Flyktninger med rett til omfattende helse- og omsorgstjenester. Kommunen kan i slike tilfeller søke statlige Funkhem-tilskudd fra IMDi i inntil fem år etter bosetting.
- Økt alder blant målgruppen, økning av somatiske tjenester og flere med demens.
- Økning i akutt saker, ofte knyttet til foreldrehjem med akuttbehov for omfattende tjenester i avlastningsbolig, barnebolig eller bofellesskap som følge av spesielle hendelser.
- Generell tilførsel av nye brukere i foreldrehjem med behov for hjemmetjenester og tjenester i avlastningsbolig, barnebolig og bofellesskap – gjør at boligø og venteliste på avlastning opprettholdes til tross for realisering av boligøftet og avgrenset etablering av barneboliger.

Det er på dette grunnlag utfordrende å fastslå utgiftsnivået eksakt i kommende perioder.

Budsjettet ble styrket etter 1. tertial 2022, og byrådet foreslår å videreføre denne styrkingen.

Tilpasning til aktivitetsnivå

Avstemming husleie EBF - Investeringer

Avstemming av internleie mot etat for boligforvaltning (EBF). Avstemmingen gjelder Krohnåstoppen og Landåsveien 33.

Kjøp av avlastningsplasser i påvente av avlastningsboliger/barneboliger

Med forankring i planene "[Bergens barn - byens framtid](#)" og "[Et helt liv med mening, vekst og utvikling](#)", har bystyret (sak 319/16) vedtatt å øke kapasiteten til barne- og avlastningsboliger for barn og unge med alvorlig funksjonshemming. Byrådet mener dette er et viktig tiltak å få gjennomført, og følger opp vedtaket ved å prioritere å innarbeide tiltaket både i investerings - og driftsbudsjettet i perioden. I påvente av at tiltakene er etablert i kommunal regi, har det vært behov for å styrke budsjettet med driftsmidler for å kunne kjøpe midlertidige plasser til denne sårbare målgruppen.

Kommunen tar nå i bruk kommunale boliger i egenregi til avlastning for personer med utviklingshemming og kjøp fra privatkommersielle foretak opphører rundt målgruppen 1. januar 2023.

Redusert kjøp av avlastningsplasser

Som en følge av at tjenestene tar i bruk nye boliger reduseres antall kjøpeplasser fra eksterne leverandører. Byrådet foreslår å innarbeide en reduksjon i budsjettet som følge av dette.

Samlokalisering

Byrådet ønsker å samle flere tjenester til barn og unge i felles lokaler for å bidra til at barn og familier får rett hjelp til rett tid. Avdelinger innenfor psykisk helse samlokaliseres med mål om mer koordinerte tjenester og økt faglig miljø. NAV kontor samlokaliseres i felles byområder, fra tidligere bydelskontor. Ref. bystyresak [2018-18882-7](#) om Fremtidens NAV i Bergen. NAV Stat går også inn med flere regionsfunksjoner.

Samlokalisering - Nye behov i HØP 23-26:

Etter innflytting i NAV Årstad, NAV Bergen Nord, Familiens hus Fyllingsdalen/Laksevåg og Bontelabo (Botjenester i Bergenhus og Årstad, Forvaltningsenhet og Avlastningstjenester for personer med utviklingshemming) er budsjettbehovet knyttet til husleieutgiftene høyere enn tidligere anslått. I forbindelse med 1. tertialrapportering ble det vedtatt en tilpasning av årsbudsjett på kr. 5,9 mill. til faktisk husleienivå. Totalt husleiebudsjet beløper seg til kr. 8,3 mill.

Byrådet foreslår å styrke budsjettet, tilsvarende justeringen i 1. tertialrapportering, med kr. 5,9 mill. utover i planperioden.

Tjenesteområder	Fra HØP 22-25	Vedtatt i 1. tertialrapportering	Totalt per tj.omr.
02-Barnevern	1 428	479	1 907
03C-Tjenester til utviklingshemmede	0	742	742
03D-Psykisk helse	-	570	570
04A-Tjenester til rusavhengige og bostedsløse	-	675	675
04B-Sosialhjelp og andre sosiale tjenester	131	1 770	1 639
05A-Forebyggende helsearbeid	784	718	1 502
05B-Behandling og rehabilitering	261	0	261
09-Boligtiltak	0	977	977
Totalt for tj.omr.	2 342	5 930	8 272

Budsjettøkningen omfatter tjenesteområdene 02 Barnevern, 03C tjenester til utviklingshemmede, 03D Psykisk helse, 04A Tjenester til rusavhengige og bostedsløse, 04B Sosialhjelp og andre sosial tjenester, 05A Behandling og rehabilitering og 09 Botiltak.

Tilbakeføring av feriemidler til personer med utviklingshemming

Som følge av koronapandemien har Bergen kommune ikke kunnet gjennomføre tilbudet om feriereiser til personer med utviklingshemming i pandemifasen. Bystyret vedtok i 2020 å omdisponere en mindre andel av budsjettet for feriereiser for å yte tilskudd til organisasjonen TV BRA i et begrenset tidsrom på to år (for 2021 og 2022). Omdisponeringen ble ført med lik andel på to tjenesteområder, tjenesteområde 12A Kultur og 03C Tjenester til utviklingshemmede. TV BRA bidrar til verdifulle og kunnskapsbaserte arbeidsplasser for personer med utviklingshemming. Prosjekttilskuddet til TV BRA utgår fra 2023, og midlene tilbakeføres til feriereiser til personer med utviklingshemming.

Underdekning boliger EBF

Underdekning overføres til Etat for boligforvaltning (EBF) for byggeprosjekter. Underdekning skal dekke differansen mellom EBFs utgifter til de nye boligene (kapitalkostnader og FDV (forvaltning, drift og vedlikehold)), og de tilhørende husleieinntektene. Ses i sammenheng med EBF - Underdekning - nye boliger.

Nye tiltak

«Boligløftet Bergen» - plan for å avvike boligkøen

Byrådet foreslår å videreføre planen om å bygge og anskaffe flere kommunale boliger for utviklingshemmede, ref statusrapport [Boligløftet](#). Et bofellesskap består av flere leiligheter og som oftest en tjenestebase, med nødvendige personalfasiliteter og mulighet for felles aktiviteter. Bofellesskapene har bemanning hele eller deler av døgnet, avhengig av behovet til beboere. Behovet for tjenester er ofte livslangt og krever flerfaglig kompetanse.

Byrådet vil først prioritere å etablere boliger for brukere med omfattende behov for tjenester. En slik prioritering vil frigi avlastningskapasitet. Samtidig forhindres hasteflyttinger og opprettelse av enetiltak som følge av at pårørende som har særlig tyngende omsorgsoppgaver sliter seg ut.

Barne- og avlastningsboliger for barn og unge med alvorlig funksjonshemming

Gjennom planene "Bergens barn - byens framtid" og "Et helt liv med mening, vekst og utvikling", har bystyret (sak 319/16) vedtatt å øke kapasiteten til avlastningsboliger og barneboliger for barn og unge med alvorlig funksjonshemming. Det er etablert nye avlastningsboliger i Leirvikåsen.

Byrådet mener dette er et viktig tiltak å få gjennomført, og følger opp vedtaket ved å innarbeide finansiering både i investerings- og driftsbudsjettet.

Boligløftet Bergen - Bispengaten 21

Byrådet foreslår å videreføre planen om å bygge og anskaffe flere kommunale boliger for utviklingshemmede, ref statusrapport Boligløftet. Et bofellesskap består av flere leiligheter og som oftest en tjenestebase, med nødvendige personalfasiliteter og mulighet for felles aktiviteter. Bofellesskapene har bemanning hele eller deler av døgnet, avhengig av behovet til beboere. Behovet for tjenester er ofte livslangt og krever flerfaglig kompetanse.

Byrådet vil først prioritere å etablere boliger for brukere med omfattende behov for tjenester. En slik prioritering vil frigi avlastningskapasitet. Samtidig forhindres hasteflyttinger og opprettelse av enetiltak som følge av at pårørende som har særlig tyngende omsorgsoppgaver sliter seg ut.

Bispengaten består av 8 boliger for brukere med ordinært bistandsbehov. Bispengaten har oppstart 1. kvartal 2022. Endringer i forutsetninger for bemanning har gitt et økt budsjettbehov, fra kr. 7,47 mill. til kr. 9,98 mill.

Byrådet foreslår å øke budsjettet tilsvarende aktivitetsnivå fra 2023.

Boligløftet Bergen - Haugland skole 1

Byrådet foreslår å videreføre planen om å bygge og anskaffe flere kommunale boliger for utviklingshemmede, ref statusrapport [Boligløftet](#). Et bofellesskap består av flere leiligheter og som oftest en tjenestebase, med nødvendige personalfasiliteter og mulighet for felles aktiviteter. Bofellesskapene har bemanning hele eller deler av døgnet, avhengig av behovet til beboere. Behovet for tjenester er ofte livslangt og krever flerfaglig kompetanse.

Byrådet vil først prioritere å etablere boliger for brukere med omfattende behov for tjenester. En slik prioritering vil frigi avlastningskapasitet. Samtidig forhindres hasteflyttinger og opprettelse av enetiltak som følge av at pårørende som har særlig tyngende omsorgsoppgaver sliter seg ut.

Hauglandvegen 100 A (Haugland skole 1) består av 6 boliger for brukere med omfattende bistandsbehov. Anslått oppstart av drift er 2. kvartal 2025. Det legges derfor til grunn driftskonsekvenser med delårseffekt i 2025, og helårseffekt i påfølgende år.

Boligløftet Bergen - Haugland skole 2

Byrådet foreslår å videreføre planen om å bygge og anskaffe flere kommunale boliger for utviklingshemmede, ref statusrapport [Boligløftet](#). Et bofellesskap består av flere leiligheter og som oftest en tjenestebase, med nødvendige personalfasiliteter og mulighet for felles aktiviteter. Bofellesskapene har bemanning hele eller deler av døgnet, avhengig av behovet til beboere. Behovet for tjenester er ofte livslangt og krever flerfaglig kompetanse.

Byrådet vil først prioritere å etablere boliger for brukere med omfattende behov for tjenester. En slik prioritering vil frigi avlastningskapasitet. Samtidig forhindres hasteflyttinger og opprettelse av enetiltak som følge av at pårørende som har særlig tyngende omsorgsoppgaver sliter seg ut.

Hauglandvegen 100 B (Haugland skole 2) består av 6 boliger for brukere med omfattende bistandsbehov. Anslått oppstart av drift er 2. kvartal 2025. Det legges derfor til grunn driftskonsekvenser med delårseffekt i 2025, og helårseffekt i påfølgende år.

Boligløftet Bergen - Kong Oscarsgt. 90

Byrådet foreslår å videreføre planen om å bygge og anskaffe flere kommunale boliger for utviklingshemmede, ref statusrapport [Boligløftet](#). Et bofellesskap består av flere leiligheter og som oftest en tjenestebase, med nødvendige personalfasiliteter og mulighet for felles aktiviteter. Bofellesskapene har bemanning hele eller deler av døgnet, avhengig av behovet til beboere. Behovet for tjenester er ofte livslangt og krever flerfaglig kompetanse.

Byrådet vil først prioritere å etablere boliger for brukere med omfattende behov for tjenester. En slik prioritering vil frigi avlastningskapasitet. Samtidig forhindres hasteflyttinger og opprettelse av enetiltak som følge av at pårørende som har særlig tyngende omsorgsoppgaver sliter seg ut.

Kong Oscarsgt 90 består av 8 boliger for brukere med ordinært bistandsbehov. Anslått oppstart av drift er 2. kvartal 2026. Det legges derfor til grunn driftskonsekvenser med delårseffekt i 2026, og helårseffekt i påfølgende år.

Boligløftet Bergen - Krohnåstoppen 4

Byrådet foreslår å videreføre planen om å bygge og anskaffe flere kommunale boliger for utviklingshemmede, ref statusrapport [Boligløftet](#). Et bofellesskap består av flere leiligheter og som oftest en tjenestebase, med nødvendige personalfasiliteter og mulighet for felles aktiviteter. Bofellesskapene har bemanning hele eller deler av døgnet, avhengig av behovet til beboere. Behovet for tjenester er ofte livslangt og krever flerfaglig kompetanse.

Byrådet vil først prioritere å etablere boliger for brukere med omfattende behov for tjenester. En slik prioritering vil frigi avlastningskapasitet. Samtidig forhindres hasteflyttinger og opprettelse av enetiltak som følge av at pårørende som har særlig tyngende omsorgsoppgaver sliter seg ut.

Øvre Krohnåsen 4 består av 8 boliger for brukere med ordinært bistandsbehov. Anslått oppstart av drift er 2. kvartal 2023. Det legges derfor til grunn driftskonsekvenser med delårseffekt i 2023, og helårseffekt i påfølgende år.

Boligløftet Bergen - Krohnåstoppen 6

Byrådet foreslår å videreføre planen om å bygge og anskaffe flere kommunale boliger for utviklingshemmede, ref statusrapport [Boligløftet](#). Et bofellesskap består av flere leiligheter og som oftest en tjenestebase, med nødvendige personalfasiliteter og mulighet for felles aktiviteter. Bofellesskapene har bemanning hele eller deler av døgnet, avhengig av behovet til beboere. Behovet for tjenester er ofte livslangt og krever flerfaglig kompetanse.

Byrådet vil først prioritere å etablere boliger for brukere med omfattende behov for tjenester. En slik prioritering vil frigi avlastningskapasitet. Samtidig forhindres hasteflyttinger og opprettelse av enetiltak som følge av at pårørende som har særlig tyngende omsorgsoppgaver sliter seg ut.

Øvre Krohnåsen 6 består av 8 boliger for brukere med ordinært bistandsbehov . Anslått oppstart av drift er 2. kvartal 2023. Det legges derfor til grunn driftskonsekvenser med delårseffekt i 2023, og helårseffekt i påfølgende år.

Boligløftet Bergen - Landåsveien 33

Byrådet foreslår å videreføre planen om å bygge og anskaffe flere kommunale boliger for utviklingshemmede, ref statusrapport [Boligløftet](#). Et bofellesskap består av flere leiligheter og som oftest en tjenestebase, med nødvendige personalfasiliteter og mulighet for felles aktiviteter. Bofellesskapene har bemanning hele eller deler av døgnet, avhengig av behovet til beboere. Behovet for tjenester er ofte livslangt og krever flerfaglig kompetanse.

Byrådet vil først prioritere å etablere boliger for brukere med omfattende behov for tjenester. En slik prioritering vil frigi avlastningskapasitet. Samtidig forhindres hasteflyttinger og opprettelse av enetiltak som følge av at pårørende som har særlig tyngende omsorgsoppgaver sliter seg ut.

Landåsveien 33 - (Gamle Landås skole) består av 9 boliger for brukere med ordinært-/multi bistandsbehov . Anslått oppstart av drift er 2. kvartal 2023. Det legges derfor til grunn driftskonsekvenser med delårseffekt i 2023, og helårseffekt i påfølgende år.

Boligløftet Bergen - Midtunvegen

Byrådet foreslår å videreføre planen om å bygge og anskaffe flere kommunale boliger for utviklingshemmede, ref statusrapport [Boligløftet](#). Et bofellesskap består av flere leiligheter og som oftest en tjenestebase, med nødvendige personalfasiliteter og mulighet for felles aktiviteter. Bofellesskapene har bemanning hele eller deler av døgnet, avhengig av behovet til beboere. Behovet for tjenester er ofte livslangt og krever flerfaglig kompetanse.

Byrådet vil først prioritere å etablere boliger for brukere med omfattende behov for tjenester. En slik prioritering vil frigi avlastningskapasitet. Samtidig forhindres hasteflyttinger og opprettelse av enetiltak som følge av at pårørende som har særlig tyngende omsorgsoppgaver sliter seg ut.

Midttunvegen består av 8 boliger for brukere med multi funksjonshemming. Anslått oppstart av drift er 2. kvartal 2025. Det legges derfor til grunn driftskonsekvenser med delårseffekt i 2025, og helårseffekt i påfølgende år.

Boligløftet Bergen - Nedre Totland/Riple Skole

Byrådet foreslår å videreføre planen om å bygge og anskaffe flere kommunale boliger for utviklingshemmede, ref statusrapport [Boligløftet](#). Et bofellesskap består av flere leiligheter og som oftest en tjenestebase, med nødvendige personalfasiliteter og mulighet for felles aktiviteter. Bofellesskapene har bemanning hele eller deler av døgnet, avhengig av behovet til beboere. Behovet for tjenester er ofte livslangt og krever flerfaglig kompetanse.

Byrådet vil først prioritere å etablere boliger for brukere med omfattende behov for tjenester. En slik prioritering vil frigi avlastningskapasitet. Samtidig forhindres hasteflyttinger og opprettelse av enetiltak som følge av at pårørende som har særlig tyngende omsorgsoppgaver sliter seg ut.

Totlandsvegen 415 (Nedre Totland/Ripe skole) består av 6 boliger for brukere med omfattende bistandsbehov. Anslått oppstart av drift er 2. kvartal 2025. Det legges derfor til grunn driftskonsekvenser med delårseffekt i 2025, og helårseffekt i påfølgende år.

Boligløftet Bergen - Teigane

Byrådet foreslår å videreføre planen om å bygge og anskaffe flere kommunale boliger for utviklingshemmede, ref statusrapport [Boligløftet](#). Et bofellesskap består av flere leiligheter og som oftest en tjenestebase, med nødvendige personalfasiliteter og mulighet for felles aktiviteter. Bofellesskapene har bemanning hele eller deler av døgnet, avhengig av behovet til beboere. Behovet for tjenester er ofte livslangt og krever flerfaglig kompetanse.

Byrådet vil først prioritere å etablere boliger for brukere med omfattende behov for tjenester. En slik prioritering vil frigi avlastningskapasitet. Samtidig forhindres hasteflyttinger og opprettelse av enetiltak som følge av at pårørende som har særlig tyngende omsorgsoppgaver sliter seg ut.

Teigane består av 6 boliger for brukere med omfattende bistandsbehov . Anslått oppstart av drift er 3. kvartal 2025. Det legges derfor til grunn driftskonsekvenser med delårseffekt i 2025, og helårseffekt i påfølgende år.

Boligløftet Bergen - Unnelandsvegen

Byrådet foreslår å videreføre planen om å bygge og anskaffe flere kommunale boliger for utviklingshemmede, ref statusrapport [Boligløftet](#). Et bofellesskap består av flere leiligheter og som oftest en tjenestebase, med nødvendige personalfasiliteter og mulighet for felles aktiviteter. Bofellesskapene har bemanning hele eller deler av døgnet, avhengig av behovet til beboere. Behovet for tjenester er ofte livslangt og krever flerfaglig kompetanse.

Byrådet vil først prioritere å etablere boliger for brukere med omfattende behov for tjenester. En slik prioritering vil frigi avlastningskapasitet. Samtidig forhindres hasteflyttinger og opprettelse av enetiltak som følge av at pårørende som har særlig tyngende omsorgsoppgaver sliter seg ut.

Unnelandvegen består av 8 boliger for brukere med ordinært bistandsbehov . Anslått oppstart av drift er 1. kvartal 2025. Det legges derfor til grunn driftskonsekvenser med helårseffekt i 2025 og videre i planperioden.

Drift av trådløst nett på alle tjenestesteder (bofellesskap, bogrupper, dagsentre og avlastningsboliger)

Bergen skal ha fremtidsrettede løsninger i kommunal tjenesteyting. I dag er det mange tjenestesteder innen både psykisk helse og tjenester til utviklingshemmede som ikke har grunnleggende digital infrastruktur som trådløst nett. Dette er til hinder for effektiv og fremtidsrettet drift. Manglende tilgang til trådløst nett hindrer videre vedtatt budsjettmål om å ta i bruk velferdsteknologi. Etablering av trådløst nett i samlokaliserte boliger, dagsentre og avlastningstjenester er vedtatt i planen Et helt liv med mening, vekst og utvikling, tiltak 80: "Bergen kommune vil: etablere nett-tilgang i samlokaliserte boliger, dagsentre og avlastningstjenester". Tiltaket bidrar til å sikre målsettingen om at "Bergen kommune skal ha et tjenestetilbud av høy kvalitet med kompetente ansatte". Trådløs nettilgang vil bidra til mer effektiv tidsbruk og bedre kvalitet på dokumentasjon, da ansatte ikke lenger vil være avhengig av tilgang til stasjonær PC for å skrive rapporter i fagsystemet, delta i digitale møter/kurs og lignende.

Det foreslås å innvilge driftsbudsjett til årlige utgifter for trådløst nett på tjenestestedene.

EBF - FDV-kostnader - nye boliger

Landåsveien 33 skal totalrehabiliteres og ombygges fra skolebygg til boligbygg. Det etableres 9 nye leiligheter til personer med utviklingshemming med tilhørende personalfasiliteter. Det samme gjelder Krohnåstoppen bofellesskap hvor det etableres 16 nye boliger til utviklingshemmede med tilhørende personalfasiliteter. Prosjektene er en del av Boligløftet Bergen (byrådssak 340/18). De nye anleggene forventes innflytningsklart i april 2023 og årlige kostnader til forvaltning, drift og vedlikehold (FDV) er beregnet og tillagt Etat for boligforvaltnings boligportefølje.

EBF - Husleieinntekter - nye boliger

Endring i årlige husleieinntekter for Etat for boligforvaltning som følge av iverksettelse av nye prosjekter.

Rehabilitering og ombygging av Landåsveien 33 fra skolebygg til et nytt bofellesskap for personer med utviklingshemming. Prosjektet er en del av Boligløftet Bergen (Byrådssak 340/18). Anlegget forventes innflytningsklart årsskiftet 2023/2024. Anlegget er nytt i etatens boligportefølje og medfører økte husleieinntekter.

EBF - Underdekning - nye boliger

Underdekning fremkommer som differansen mellom husleieinntekter på den ene siden, og summen av kapitalkostnader og utgifter til forvaltning, drift og vedlikehold av boligene på den andre siden. Underdekning er en internpris som betales til Etat for boligforvaltning av den byrådsavdelingen som benytter boligene i sitt tjenestetilbud.

Tjenester i Privatinitierte boligløsninger

Det er flere personer med utviklingshemming som, med bistand av pårørende, velger enten å bygge egen bolig eller å kjøpe seg inn i et borettslag/boligsameie, og hvor det er/blir etablert tjenestebase som kommunen gir tjenester fra. Kommunen er forpliktet å gi nødvendige helse- og omsorgstjenester i beboernes hjem, og budsjettet skal dekke utgifter til bemanning og andre driftsutgifter.

Det er 8 private bogrupper med kommunale tjenestebaser som er ferdigstilt i perioden 2019 til 2022. Ytterligere 1 er under planlegging med forventet ferdigstilling i 2024 og inngår i planperioden 2023 til 2026. Av disse totalt 9 prosjektene har kommunen kjøpt tjenestebasene i 7 av prosjektene. 2 av tjenestebasene leies grunnet særskilte forhold som gjorde at det ikke var mulig å kjøpe disse.

I de 9 prosjektene er det totalt 70 leiligheter. Av de personene som skal flytte inn i boligene er det ca. 17 personer som står eller har stått på kommunens venteliste for tildeling av leilighet. De resterende har ikke søkt om leilighet i kommunalt bofellesskap.

Effektivisering

Effektivisering i tjenestene (forenkle, fornye og forbedre)

Byrådet skal anvende metoder for kontinuerlige forbedring i den eksisterende driften. Det forventes at dette, sammen med mer lederstyrte organisasjonsendringer og mindre bruk av eksterne leverandører til de mest ressurskrevende tjenestemottakere, skal bidra til en økonomisk gevinst. Det skal foretas en systematisk gjennomgang av arbeidsprosesser og ressursbruk. Det er forventet gevinster i form av økt effektivitet, økt kvalitet og mindre tidsbruk.

Sammendrag budsjett

Økning i tjenestebehov hos eksisterende brukere, samt flere nye brukere, medfører økte utgifter. Budsjettet ble styrket ved tertialrapport 1/2022 og Byrådet foreslår en varig videreføring av styrkingen.

I likhet med andre kommuner i landet har Bergen en kostnadsvekst på tjenesteområdet totalt sett. Det vises her til NF rapport nr. 10/21 "[Årsaker til kostnadsvekst i kommunal pleie og omsorgstjeneste](#)" som underbygger dette. Når det gjelder kostnader pr person med utviklingshemming viser snittallene i [ASSS](#) at Bergen kommune har klart å begrense denne kostnadsveksten med hele 14 % fra 2019 til 2021 da kommunen bare lå 3 % over snittet mot 17 % i 2019.

Ordnningen om Brukerstyrt personlig assistent er rettighetsfestet gjennom pasient- og brukerrettighetsloven, og skal bidra til å legge til rette for at personer med nedsatt funksjonsevne og stort behov for bistand skal leve et selvstendig og aktivt liv. Byrådet foreslår å styrke budsjettet til tjenesten, som en tilpasning til økt etterspørsel og bidra til at personer får frihet til å styre tjenestene og hverdagen selv.

Byrådet har som mål å avvikle boligkøen for utviklingshemmede, og foreslår å styrke driftsbudsjettet for å gi flere et egnet bo- og tjenestetilbud.

Gjennom boligprogrammet *Boligløftet* bygges det flere kommunale bofellesskap som skal driftes i kommunal regi, og det gjøres bruk av kommunale omsorgsboliger i eksisterende kommunal boligmasse. Byrådet styrker også rammene for drift av barne- og avlastningsboliger for barn og unge med alvorlig funksjonshemming og gir flere tjenester i privat initierte boligløsninger.

Nå som flere boliger er klare for bruk, vil kapasiteten i kommunale avlastningsboliger øke, og behovet for kjøp av avlastningstjenester fra eksterne kommersielle leverandører bli betydelig redusert i 2023.

Årlig kommer det nye søknader om dagsentertilbud fra personer med utviklingshemming som har avsluttet videregående utdanning og folkehøgskolestudier. Omfanget søkere varierer fra år til år. Dersom det ikke gis dagsentertilbud vil dette medføre søknader om mer kostnadskrevende tjenester i form av timeavlastning og/eller hjemmetjenester.

Bergen kommune overtok 1. juli 2022 ansvaret for arbeidskjøring av arbeidstakere som ikke kan nyttiggjøre seg offentlig transport til og fra varig tilrettelagte arbeidsplasser (VTA). Dette i den hensikt å sikre utviklingshemmede et verdifullt arbeidstilbud, samt å unngå betydelig mer kostnadskrevende alternative tjenester.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000	Regnskap 2021	Budsjett 2022	Økonomiplan			
			2023	2024	2025	2026
Driftsutgifter						
Lønn	1 657 479	1 601 306	1 772 079	1 789 815	1 884 344	1 932 105
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	195 207	173 003	198 872	191 578	191 054	191 504
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	281 412	252 679	228 589	228 589	228 589	228 589
Overføringsutgifter	22 069	23 071	22 665	22 665	22 665	22 665
Finansutgifter	20 589	15 049	15 020	15 020	15 020	15 020
Sum Driftsutgifter	2 176 755	2 065 107	2 237 225	2 247 667	2 341 673	2 389 884
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-98 860	-118 975	-126 289	-127 978	-127 978	-127 978
Refusjoner	-426 898	-382 295	-394 830	-394 830	-426 238	-440 438
Overføringsinntekter	-5 208	0	0	0	0	0
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-1 273	0	0	0	0	0
Sum Driftsinntekter	-532 239	-501 270	-521 119	-522 808	-554 216	-568 416
Sum	1 644 516	1 563 837	1 716 107	1 724 859	1 787 457	1 821 468

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000	Regnskap 2021	Budsjett 2022	Økonomiplan			
			2023	2024	2025	2026
Byrådsavdeling for finans, næring og eierskap	-36 973	-44 861	-45 043	-45 043	-45 043	-45 043
Byrådsavdeling for helse og omsorg	1 586 457	1 567 370	1 765 604	1 774 318	1 836 916	1 870 927
Byrådsavdeling for klima, miljø og samferdsel	4 751	2 188	2 188	2 188	2 188	2 188
Byrådsavdeling for kultur, sosial og inkludering	7 980	7 458	1 777	1 777	1 777	1 777
Fellesposter - bykassen	82 301	31 682	-8 419	-8 381	-8 381	-8 381
Sum	1 644 516	1 563 837	1 716 107	1 724 859	1 787 457	1 821 468

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000	Regnskap 2021	Budsjett 2022	Økonomiplan			
			2023	2024	2025	2026
Dagsenter utviklingshemmede	210 893	201 647	216 979	215 355	214 904	214 904
Andre velferdstiltak utviklingshemmede	19 879	34 449	35 129	35 129	35 129	35 129
Tiltak i avlastningsbolig	227 058	196 230	220 627	196 760	220 674	220 674
Tiltak i barnebolig	20 107	16 055	30 096	43 596	43 596	43 596
Personlig assistent utviklingshemmede	28 212	27 610	36 955	36 955	36 955	36 955
Praktisk bistand utviklingshemmede	1 169 833	1 123 634	1 216 989	1 236 910	1 276 045	1 310 056
Byggdrift avlastningsboliger	1 077	1 053	1 053	1 053	1 053	1 053
Byggdrift bofellesskap for utviklingshemmede	-32 705	-36 842	-41 722	-40 899	-40 899	-40 899
Sum	1 644 516	1 563 837	1 716 107	1 724 859	1 787 457	1 821 468

Utfordringer og strategi

Tjenesteområdet utfordres på å møte vekst i tjenestebehov. Antall personer med utviklingshemming i Bergen øker i takt med den generelle befolkningsveksten i kommunen, og andel personer med utviklingshemming i befolkningen ligger jevnt over tid. Parallelt med økning i antall brukere sees en økning i gjennomsnittlig tjenestebehov hos personer som mottar tjenester, vurdert etter IPLOS-skår (Individbasert pleie- og omsorgsstatistikk). Denne utviklingen, sammen med at innslagspunktet for refusjon for ressurskrevende tjenester øker, utfordrer tjenestene på å gi gode helse- og omsorgstjenester innenfor begrensede økonomiske rammer.

Utfordringsbildet kompliseres ytterligere ved at tjenestene, i større grad enn tidligere, ivaretar brukere med multiple diagnoser der psykiske lidelser, rusutfordringer, atferdsproblemer og lett utviklingshemming inngår, men der den psykiske helsetilstanden, rus- og atferdsproblematikken utgjør det overordnede grunnlaget for tjenestebehovet. Ivaretagelse av personer med sammensatte utfordringer er en viktig og ressurskrevende utfordring for kommunen, og må sees i sammenheng med nedbyggingen av institusjonsplasser i spesialisthelsetjenesten.

Boligløftet, lansert i 2018 i planen [Et helt liv med mening, vekst og utvikling](#), er en viktig strategi for å møte utfordringer knyttet til vekst i både antall brukere og tjenestebehov. Denne satsingen skal sikre 130 nye leiligheter tilrettelagt for personer med utviklingshemming innen 2025, og med det kutte den lange boligkøen for målgruppen. Gjennom realisering av Boligløftet vil det frigjøres kapasitet i andre deler av tjenestene til nye tjenestebrukere. Dette forventes å ha en positiv effekt på ventelister på avlastningstjenester og bedre måloppnåelse av planmål om rett tjeneste til rett tid. Etablering av nye tjenestesteder vil på sikt også kunne gi rom for å utvikle lite hensiktsmessige tjenestesteder, noe som vil gi en kvalitetsheving av fasiliteter for både beboere og ansatte.

Kvalifisert og tilstrekkelig bemanning er avgjørende for å yte gode helse- og omsorgstjenester. Kommunen yter en rekke ulike helse- og omsorgstjenester gjennom timebaserte tjenester i og utenfor foreldrehjemmet, dagtjenester på dagsenter, avgrensede døgnstjenester i avlastningsboliger og heldøgntjenester i barnebolig og bofellesskap. Tjenestene har per i dag nær 2700 ansatte fordelt på 1800 årsverk og i overkant av 100 tjenestesteder. Utfordringer knyttet til å rekruttere og beholde kvalifisert personell er økende. Utlyste terapeutstillinger får i økende grad få eller ingen kvalifiserte søkere. Rekruttering til nyetablerte tjenestesteder er lettere og innbefatter også interne søkere fra eldre tjenestebygg. Det forsterker rekrutteringsutfordringene og det å kvalitetssikre tjenester i alle enheter.

Rekrutteringsutfordringene er gjeldende i store deler av helse- og omsorgstjenestene. Kommunen opplever at elementer som turnus med ubeleilig arbeidstid, små tjenestesteder med små fagmiljø, noe uhensiktsmessig bygningsmasse og et lederspenn som er langt større enn hos sammenlignbare tjenester, fører til økte utfordringer.

Tjenesteområdet har stort fokus på å etablere strategier for å sikre god rekruttering og tiltrengt bemanning. Her inngår tiltak for å styrke heltidskulturarbeidet - både gjennom å øke gjennomsnittlig stillingsprosent og antall langvakter. Like fullt står tjenestene overfor økende utfordringer med hensyn til å sikre kompetent arbeidskraft. Realiseringen av Boligløftet med etablering av nye tjenestesteder øker behovet for arbeidskraft.

Evaluering av tjenesteområdets organisering ble påbegynt i 2022 med mål om å sikre at tjenestene struktureres best mulig i møte med utfordringene tjenesteområdet står overfor.

Overordnede mål

- **En attraktiv og levende by**

Bergen skal være en attraktiv og levende by som folk har lyst å bo i og besøke.

En god by er en by som utformes på menneskenes og naturens premisser. En by med gode møteplasser, folkeliv, rom for spontanitet, gode idretts- og kulturopplevelser og hvor bilen tar mindre plass enn før. Derfor vil byrådet skape en grønn, levende, rettferdig og raus by som er attraktiv å oppleve, drive næring i, vokse opp i, arbeide i og bo i. Barn og unge er fremtiden, og derfor vil byrådet prioritere dem.

- **En rettferdig og inkluderende by**

Bergen skal være en rettferdig og inkluderende by for alle, med små forskjeller og like muligheter.

Bergen skal være en god, rettferdig og inkluderende by, hvor det er godt å bo for alle uavhengig av økonomi, sosial bakgrunn, funksjonsnivå, livssyn og religiøs tilhørighet. Byrådet vil kjempe for likestilling, og ingen skal diskrimineres eller bli trakassert på bakgrunn av kjønn, etnisitet, religion, funksjonsevne, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk eller seksuell orientering. Som menneskerettighetsby vil byrådet legge menneskerettighetene til grunn for hele kommunens virksomhet.

- **Norges grønneste storby**

Bergen skal være Norges grønneste storbyby der klima og miljøhensyn legges til grunn for samfunnsutviklingen.

Bergen har en målsetning om å være Norges grønneste storby. Det krever målrettet innsats og et temposkifte i klimaarbeidet. Klimakrisen er vår tids største utfordring og solidaritetssak, og Bergen må ta sin del av ansvaret. Vårt mål er derfor at Bergen skal halvere klimagassutslippene innen 2023, og vil styrke kommunens klimaarbeid. Vi må slutte å bygge ned naturen, opprettholde artsmangfold, sikre god dyrevelferd i kommunen og sørge for at alle har tilgang til grønne rekreasjonsområder.

- **Trygg økonomistyring**

Bergen skal være en ansvarlig by der trygg økonomistyring sees på som en forutsetning for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet, også i et generasjonsperspektiv.

En ansvarlig og trygg økonomistyring, samsvar mellom kommunens inntekter og utgifter og en seriøs arbeidsgiverpolitikk tuftet på heltidskultur danner grunnlaget for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet og skape den byen vi ønsker. Byrådet vil bruke sin innkjøpsmakt strategisk for å sikre at klima og miljø, arbeidsvilkår, tariffavtale, godkjent lærebedrift og seriøsitetsskrav i større grad blir vektlagt i anbudene.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026
En attraktiv og levende by						
En rettferdig og inkluderende by	Boligløftet Bergen	Antall personer med vedtak om boligbehov som står på venteliste (totalt)	123	98	65	0
		Antall personer ved vedtak om boligbehov som står på venteliste, som ikke har eksisterende botilbud	105	78	52	0
	Brukere skal ha færre ansatte å forholde seg til	Antall personer ved vedtak om boligbehov som står på venteliste, som ønsker å bytte botilbud	18	20	13	0
		Antall ansatte som jobber langvakter dagtid på 10 timer eller mer	1 040	1 180	1 200	1 275
Heltidskultur - øke gjennomsnittlig stillingsstørrelse (Etat for tjenester til utviklingshemmede)		Gjennomsnittlig stillingsprosent i Etat for tjenester til utviklingshemmede (faste stillinger, eks. studentstillinger, avlastere og oppdragstakere)	71,5 %	72,0 %	74,0 %	80,0 %
Norges grønneste storby						
Trygg økonomistyring						

Virkemiddel for å nå mål

Boligløftet og etablering av barneboliger utgjør det viktigste virkemiddelet for å oppnå en kvalitetssikret faglig og økonomisk driftssituasjon i tjenesten til utviklingshemmede.

For å nå målsettingen om flere hele stillinger i helse- og omsorgstjenestene, er det opprettet arbeidsgrupper. Arbeidsgruppene iverksetter og følger opp tiltak som skal fremme en heltidskultur i tjenestene. Utveksling av erfaringer på tvers av tjenester og tjenesteområder er også viktig for å utvikle en ønsket praksis hvor hele stillinger og heltidskultur er standarden. Kvaliteten på tjenestene skal bli bedre når tjenestemottakerne møter kjente og faste ansatte i hele stillinger, også ved bruk av langvakter. Kommunen skal være en attraktiv arbeidsgiver som tilbyr faste hele stillinger. Kommunen skal ha et system for bemanning som bidrar til kvalitet for tjenestemottakerne. I tjenestene til

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

utviklingshemmede er det, i samarbeid med tillitsvalgte, igangsatt tiltak for å skape en heltidskultur ved å blant annet å utarbeide tilpassete og egnete turnuser.

Det er et mål å kunne gjøre bruk av eksisterende og ny velferdsteknologi. Dette fordrer strategisk planlegging og budsjettering for etablering av trådløst nettverk på tjenestestedene.

Byrådet vil bidra til god geografisk plassering og tildeling av boliger i tråd med faglige vurderinger.

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	
Antall kommunale avlastningsplasser (målt som senger)	0	67	67	67	67	67	67	
Gjennomsnittlig ventetid på bolig (dager)	1 321	1 254	966	678	390	100	100	
Antall personer som mottar én eller flere tjenester fra ETTU	1 307	1 335	1 358	1 381	1 404	1 428	1 452	
Gjennomsnittlig IPLOS-skår for tjenestebrukere tilknyttet ETTU	3,82	3,82	3,83	3,84	3,84	3,85	3,86	
Antall bofellesskap med kommunal tildelingsrett (kommunale og privat-ideelle bofellesskap)	87	86	88	91	95	99	100	
Antall beboere i bofellesskap (kommunale og privat-ideelle)	550	545	556	581	619	645	653	
Antall kommunale tjenestebaser tilknyttet private bogrupper	9	11	14	14	15	16	16	
Antall beboere i private bogrupper med kommunal tjenestebase	83	73	99	99	107	118	118	
Antall avlastningsdøgn tildelt totalt i avlastningsbolig	23 884	22 910	23 665	23 665	23 665	23 665	23 665	
Antall personer som venter på oppstart eller økning av avlastning i avlastningsbolig	74	64	57	50	43	36	29	
Gjennomsnittlig ventetid for personer som er godkjent for oppstart eller økning i avlastning og som venter på avlastning (dager)	587	513	397	327	269	222	183	
Antall personer med utviklingshemming som har støttekontakt	567	538	550	550	550	550	550	
Antall personer med dagsenterplass (kommunale og privat-ideelle)	408	436	436	436	436	436	436	

Investeringsbudsjett

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp					Økonomiplan				Sum 2023-26	
	Ferdig år Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjekt utgift	Ørem. fin.	Netto prosjekt utgift	2023	2024	2025	2026		
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer											
"Boligløftet Bergen" - nye boliger	Løpende					22,4	26,7	26,7	59,2	134,9	
Barne- og avlastningsboliger for barn og unge med alvorlig funksjonshemming	2024	IA	21,0	-14,8	6,2	15,2	0,0	0,0	0,0	15,2	
Barne- og Avlastningsboliger - Leirvikåsen 11, 13 og 15	2026	IA	30,0	-16,5	13,5	0,0	10,0	20,0	0,0	30,0	
Biler til transport av utviklingshemmede	Løpende					0,7	0,0	0,0	0,0	0,7	
Boligplan - Tjenester til utviklingshemmede - Oppgradering tjenestebaser	Løpende					10,0	10,0	10,0	10,0	40,0	
Boligplan - Tjenester til utviklingshemmede - sekkepost	Løpende					0,0	6,6	0,0	0,0	6,6	
Haugland bofelleskap	2025	IA	181,4	-21,2	160,2	31,0	90,0	60,4	0,0	181,4	
Krohnåstoppen bofellesskap for utviklingshemmede	2023 BY 263/20	127,6	127,6	-26,8	80,0	19,9	0,0	0,0	0,0	19,9	
Landåsveien 33 - Bofellesskap for utviklingshemmede	2023 BY 216/21	111,1	111,1	-15,5	95,6	56,1	0,0	0,0	0,0	56,1	
Midtunvegen bofelleskap	2025	IA	127,6	-13,0	86,3	34,4	52,3	14,5	0,0	101,1	
Mindre bygginvesteringer - sekkepost	Løpende					8,0	0,0	0,0	0,0	8,0	
Odins vei 102, bofellesskap - konseptutvikling	2025	IA	7,7	0,0	7,7	0,0	0,0	7,7	0,0	7,7	
Riple bofellesskap	2025	IA	88,1	-14,2	73,9	15,1	51,0	22,0	0,0	88,1	
Teigane bofellesskap	2025	IA	69,9	-10,6	59,3	17,0	34,9	18,0	0,0	69,9	
Unneland bofellesskap	2025 BY 263/20	64,7	62,4	-14,2	48,2	33,3	18,6	10,5	0,0	62,4	
Sum Ikke-avgiftsfinansierte investeringer			303,4	826,8	-146,8	630,9	263,1	300,0	189,7	69,2	822,0

"Boligløftet Bergen" - nye boliger

Midlene innenfor boligløftet skal anvendes til å planlegge, regulere, prosjektere og bygge/kjøre nye bofellesskap til utviklingshemmede. Det pågår arbeid med en lang rekke eiendommer. Prosjektet skal anskaffe 130 flere boliger til utviklingshemmede. Noen av boligene bygges i eksisterende kommunale bygg, noen på kommunale tomter og noen av midlene brukes til innkjøp av tomt med prosjekt. Det pågår regulering på flere ulike eiendommer og noen eiendommer er klar for å bygges på.

Budsjettmidlene overføres til konkrete investeringer når prosjektet er ferdig bearbeidet og godkjent for gjennomføring.

Konkrete prosjekter hvor det er overført budsjettmidler er: Riple skole, Haugland skole 1 og 2, Odinsvei 102 A og B, Teigane, Midtunvegen, Øvre Krohnåsen 4 og 6, Unnelandsvegen, Landåsveien 33 og Bispengaten. Øvre Krohnåsen 4, Øvre Krohnåsen 6 og Landåsveien 33 er i byggefase.

Investeringsmidler knyttet Kong Oscarsgt. 90 er ikke overført.

Barne- og avlastningsboliger for barn og unge med alvorlig funksjonshemming

Prosjektet skal etablere nye kommunale plasser i barne- og avlastningsboliger for barn og unge med alvorlige funksjonshemninger. Det er budsjettet med barne- og avlastningsboliger i Leirvikåsen 7, 9 og 17. Tiltakene ble beskrevet og vedtatt i planene "Bergens barn byens fremtid" som ble vedtatt av bystyret i sak 319-16, og "Et liv med mening, vekst og utvikling". Plan for tjenester til personer med utviklingshemming", sak 10/19.

Leirvikåsen jobbes det med å bygge om eldre boligmasse slik at vi kan avvikle kjøp hos private aktører. Prosjektet planlagt sluttført fjerde kvartal 2022.

Barne- og Avlastningsboliger - Leirvikåsen 11, 13 og 15

Prosjektet skal etablere kommunale barne- og avlastningsboliger i Leirvikåsen 11, 13 og 15 for barn og unge med alvorlige funksjonshemninger. To av prosjektene skal erstatte eksisterende avlastningstilbud, som i dag risikerer å bli stengt som følge av mangler for å oppfylle kravene i arbeidsmiljøloven. Det er tatt utgangspunkt i seks boliger per lokasjon, totalt 18 boliger.

Biler til transport av utviklingshemmede

Budsjettposten gjelder kjøp av minibusser til transport mellom hjem og dagsenter for personer i målgruppen.

Det er planlagt å fornye 1 bil i 2023. Videre er det planlagt å fornye 6 biler i 2027.

Boligplan - Tjenester til utviklingshemmede - Oppgradering tjenestebaser

Midlene er planlagt brukt til oppgraderinger i eksisterende kommunale bofellesskap.

Breisteinvegen 190, Garnesfjæra og Utløbakken 77 er prosjekter som vurderes gjennomført i planperioden.

Boligplan - Tjenester til utviklingshemmede - sekkepost

Foreldre og pårørende kan gå sammen om å opprette private boligprosjekter slik at deres voksne barn med funksjons- eller utviklingshemming kan få egen bolig. Bergen kommune anvender midler i sekkeposten for å legge til rette for hjelp og oppfølging av beboere i deres private boliger. Midler går til kjøp av leiligheter (tjenestebaser) som tilrettelegges som arbeidsplass for ansatte.

Totalt er fire prosjekter ferdigstilt og satt i drift, og utgjør 33 boliger totalt. Det er tre pågående prosjekter, hvor det er planlagt å åpne to nye tjenestebaser i 2022, og ett i 2024. Samlet inneholder disse tre prosjektene 24 nye boliger, med åtte boliger i hvert prosjekt.

Haugland bofelleskap

Det er planlagt et nytt bofelleskap i Ytre Arna for personer med utviklingshemming. Gamle Haugland skole skal rehabiliteres kombinert med nybygg på tomten og det skal bygges 12 leiligheter fordelt på to bofellesskap med tjenestebaser. Det foreslås en periodisering etter oppdatert framdriftsplan og en oppjustering av totalramme etter endelig kostnadskalkyle.

På eiendommen ligger det også en gymsal som var del av skolebebyggelsen. Gymsalen skal bevares både for beboere i bofellesskapet og for nærmiljøet, og gir muligheter for bedre integrering av bofellesskapet i nabolaget. Ombygging av gymsalen er skilt ut i et eget prosjekt og budsjettpost.

Krohnåstoppen bofellesskap for utviklingshemmede

Det bygges to nye bofellesskap med totalt 16 leiligheter i Øvre Krohnåsen, Fana bydel. Bofellesskapene vil ha felles underjordisk parkeringsanlegg og uteområde. Prosjektet inngår som den del av Boligløftet Bergen, et boligpolitisk tiltak som har som formål å avvikle kø for bolig til personer med utviklingshemming.

Landåsveien 33 - Bofellesskap for utviklingshemmede

Landåsveien 33 ble tidligere benyttet av Landås skole, men har vært fraflyttet siden det nye skolebygget ble tatt i bruk. Bygget er nå under totalrehabilitering og skal ombygges til bofellesskap for utviklingshemmede med totalt ni leiligheter. Prosjektet inngår som den del av Boligløftet Bergen, et boligpolitisk tiltak som har som formål å avvikle kø for bolig til personer med utviklingshemming.

Midtunvegen bofelleskap

Det er planlagt etablert nytt bofellesskap på en tomt ved Fana Herredshus i Midtunveien. Anlegget skal omfatte åtte boenheter for utviklingshemmede med tilhørende fellesarealer og personalfasiliteter. I forbindelse med det pågående reguleringsarbeidet forventes det betydelige kostnader til infrastrukturtiltak grunnet rekkefølgekrav. Rekkefølgekrav er skilt ut i en egen budsjettpost. Det foreslås en prisjustering som gjenspeiler siste tids økning i relevante indekser.

Mindre bygginvesteringer - sekkepost

Sekkeposten Mindre bygginvesteringer er på kr 110 millioner i hvert av årene i planperioden. Midlene benyttes til å gjennomføre rehabiliteringsprosjekter og andre oppgraderinger i kommunens bygningsmasse.

Midler i sekkeposten vil også bli benyttet til selve gjennomføringen av prosjekter som er under planlegging. Inntil videre er det bare midler til tidligfase/ konseptutvikling som ligger på de konkrete prosjektene, men når prosjekt er godkjent for gjennomføring kan midlene bli overført fra sekkeposten.

- Aurdalslia skole - Oppgradering
- Arna Stadion - Garderobebygg
- Rehabilitering av Flaktveit Barnehage
- Haukeland skole - Oppgradering (gymsbygg)
- Haukelandshallen - Oppgradering
- Hjellestad skole - Oppgradering gymsbygg

- Hordnestunet - Oppgradering og ombygging
- Kommunehuset Nesttun - Luftbehandlingsanlegg og oppgradering
- Lynghaug skole - Oppgradering
- Mjølkeråen skole - Oppgradering
- Olsvik skole - oppgradering Olsvikhallen
- Sandgotna skole - Rehab. / ombygging 1. etg.
- Skur 7 - Statsråd Lehmkuhl

Midlene kan brukes på alle kommunens tjenesteområder i samsvar med etatens fullmakt til å prioritere prosjekter innenfor byggporteføljen.

Odins vei 102, bofellesskap - konseptutvikling

I Odins veg 102 på Nesttun er det planlagt to bofellesskap med henholdsvis åtte og ti boenheter i tillegg til fellesarealer. Denne budsjettposten skal dekke konseptutviklingsfasen, mens gjennomføringsfasen beholdes i sekkepost inntil videre. Prosjektet har foreløpig ventet byggestart i 2026.

Riple bofellesskap

Det er planlagt et nytt bofellesskap for utviklingshemmede på Nedre Totland. Det gamle skolebygget på Riple skal være tjenestebase for ansatte, mens seks leiligheter i bofellesskapet kommer i et nybygg. Det foreslås en oppjustering av totalramme etter endelig kostnadskalkyle.

Teigane bofellesskap

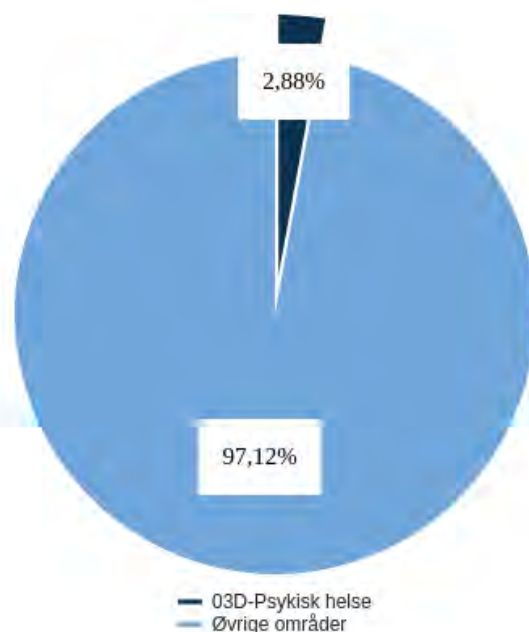
Det er planlagt et nytt bofellesskap for utviklingshemmede på en tomt i Indre Arna. Det skal etableres seks boenheter og en tjenestebase. Det foreslås periodisering av midler etter oppdatert framdriftsplan.

Unneland bofellesskap

Prosjektet omfatter bygging av et bofellesskap med 8 boenheter og tjenestebase for lettere utviklingshemmede. Det har vært lyst ut en konkurranse på totalentreprise, hvor entreprenør også måtte stille med ferdig regulert tomt. Prosjektet inngår som en del av Boligløftet Bergen, et boligpolitisk tiltak som har som formål å avvikle kø for bolig til personer med utviklingshemminger.

03D-Psykisk helse

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Tjenesteområde for psykisk helse omfatter både barn, unge og voksne.

Psykisk helsearbeid for barn og unge er bredt, variert og omfattende. På den ene siden kan det være tidlig og ofte kortvarig hjelp fra ulike tjenester til barn og unge med milde og moderate psykiske og psykososiale vansker med formål å forebygge forverring eller redusere psykiske helseplager (omtales under budsjettområde 05A: Forebyggende helsearbeid). Psykisk helsearbeid, som omtales under dette budsjettområdet, kan også være langvarige hjelpetiltak som støttekontakt, avlastning og omsorgslønn, samt oppfølging og koordinering for barn og unge som har alvorlige psykiske lidelser eller uavklarte tilstander og ofte sammensatte hjelpebehov.

'Barne- og familiehjelpen' i Barne- og familietjenesten (se tjenesteområdet 05A Forebyggende helsearbeid) følger opp barn og familier gjennom oppfølging av vedtak, koordinering av tjenestetilbud, tverretattlig samarbeid med mer. Barn kan få støttekontakt, foreldre kan få avlastning når det er behov for avlastningstiltak utenfor hjemmet. Barnebolig tilbys når barnet ikke kan bo hjemme på grunn av omfattende og krevende hjelpebehov. Formålet er blant annet å bidra med samordnet hjelp til best mulig oppvekst og familieliv, med mål om å få en god overgang til voksenlivet gjennom utdanning og mulig arbeidsliv - eventuelt med fortsatt bistand fra kommune og spesialisthelsetjeneste.

Hovedmålet for **psykisk helsearbeid for voksne** er at hver enkelt bruker skal finne mening og mestring i hverdagen, og at tjenestene legger til rette for at det kan skje. Oppnåelse av målet fordrer stor grad av fleksibilitet og evne til å skreddersy tilbudene. Brukerne er gjennom sin kompetanse om seg selv og sine utfordringer viktige ressurser i arbeidet. Det har de siste årene vært gjennomført en styrt dreining fra individuell oppfølging til aktivitet, arbeid og skole. Dreiningen gjelder både for nye brukere i tjenestene og for personer som har hatt individuell oppfølging over tid.

Hovedprioriteringer

Psykisk helse barn og unge:

Barn og unge med psykiske lidelser og sammensatte og langvarige funksjonsnedsettelse har i tillegg til behov for helsehjelp ofte behov for tilpasset opplæring i barnehage og skole, og mange har utvidet behov for omsorg og samordnet oppfølging. Noen har behov for plass i avlastningsbolig eller barnebolig. «*Bergens barn – byens fremtid. Plan for helsestasjon og skolehelsetjeneste, psykisk helsearbeid for barn og unge og barnevernet i Bergen, 2016-2026*» har vært viktig og førende for utviklingen av Etat for barn og familie sine tjenester og tilbud til denne målgruppen. Planen skal rulleres i 2023 og byrådet vil følge med på at planen følger opp kunnskap om barn og unges psykisk helse etter to år med pandemi.

Fra 1.august 2022 har familier med barn med sammensatte og varige hjelpebehov fått en utvidet rett til «Barnekoordinator». Bergen tilbyr dette fra de aktuelle tjenestene. Byrådet vil påse at det arbeides godt med rutiner og systemer for å gi barn og unge med psykiske lidelser og/eller uavklarte sammensatte tilstander den helsehjelpen og koordineringen som de og familien trenger. Det samlede psykisk helsearbeidet til barn og unge skal bli mer helhetlig og bedre koordinert. For ungdom som trenger det, skal en god overgang til tjenester for voksne sikres bedre. Byrådet mener at det er avgjørende å fremme psykisk helse og forebygge og gi tidlig hjelp for psykiske plager hos barn og unge, for å forebygge senere og mer omfattende hjelpebehov. Byrådet vil påse at pågående plan- og utviklingsarbeid i Etat for barn og familie ses opp mot arbeidet med samlokalisering av forebyggende helse- og barneverntjenester til barn og unge og deres familier, oppvekstreformen intensjoner og tjenesteutvikling for øvrig, samt nye rettigheter for utsatte barn og unge.

Psykisk helse voksne:

Det er et sterkt ønske om å bedre tilgang til behandling for personer med milde til moderate psykiske problemer. Byrådet startet opp programmet Rask psykisk helsehjelp for Bergenhus og Årstad januar 2021. Tilbudet er senere styrket til å omfatte flere byområder, og i tillegg er aldersgrensen redusert fra 18 til 16 år. Rask psykisk helsehjelp er et lavterskeltilbud der personer selv kan henvende seg for å få behandling for mild til moderat angst, depresjon, begynnende rusproblemer og/eller søvnvansker. Behandlingstilbudet har fått mange henvendelser og gode tilbakemeldinger på effekten av tilbudet.

Sammenlignet med andre store byer har Bergen relativt mange plasser i botilbud med tjenestebase. Samtidig er det et mål at så mange som mulig bor i individuelle boliger i samfunnet. Det er også et mål å redusere antallet som venter på kommunalt botilbud fra psykiatriske institusjoner. Det er særlig ett tiltak som skal bidra til at en større andel av brukerne skal bo i individuelle boliger i samfunnet med støtte. Mestringsteamet skal primært hjelpe beboere i botilbud over i egen eid eller leid bolig. Pr. september 2022 har Mestringsteamet gjennomført 22 utflyttinger. Blant de teamet har bistått er det både er personer som har bodd i tilrettelagte botilbud og tidligere bostedsløse. Temaet er fundamentert på brukermedvirkning og recovery, hvor deltakeren er hovedpersonen og legger premissene. I mestringsteamet er halvparten av de ansatte erfaringskonsulenter.

Bergen Kommune er midt i gjennomføringen av Handlingsplan for selvmordsforebygging. Etter at noen av tiltakene ble forsinket av pandemien, har programmene startet opp igjen for fullt. Dette gjelder særlig opplæring av ansatte innenfor skole, helse og sosiale tjenester. Handlingsplanen skal rulleres i 2023.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Dokumentversjon	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Vedtatt budsjett 2022	554 716	554 716	554 716	554 716
Sum Lønns- og prisvekst mv.	19 503	16 225	15 315	15 315
Sum Tekniske justeringer	449	449	449	449
Sum Utgående engangstiltak	-2 400	-6 950	-6 950	-6 950
Prisjustering og diverse endringer	17 552	9 724	8 814	8 814
Konsekvensjustert ramme	572 268	564 441	563 530	563 530
Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett				
Samlokalisering	Innstilling1	570	570	570
Sum Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett		570	570	570
Tilpasning til aktivitetsnivå				
Brukerstyrt personlig assistent - psykisk helse	Innstilling1	1 915	1 915	1 915
Rask psykisk helsehjelp	Innstilling1	200	1 000	1 000
Samlokalisering	Innstilling1	0	0	0
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå		2 115	2 915	2 915
Nye tiltak				
Omdisponeringer tilskudd	Innstilling1	1 173	1 173	1 173
Sum Nye tiltak		1 173	1 173	1 173
Nye tiltak og realendringer budsjett		3 858	4 658	4 658
Ramme 2023-2026		576 126	569 099	568 188

Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett

Samlokalisering

Byrådet ønsker å samle flere tjenester til barn og unge i felles lokaler for å bidra til at barn og familier får rett hjelp til rett tid. Avdelinger innenfor psykisk helse samlokaliseres med mål om mer koordinerte tjenester og økt faglig miljø. NAV kontor samlokaliseres i felles byområder, fra tidligere bydelskontor. Ref. bystyresak [2018-18882-7](#) om Fremtidens NAV i Bergen. NAV Stat går også inn med flere regionsfunksjoner.

Samlokalisering - Nye behov i HØP 23-26:

Etter innflytting i NAV Årstad, NAV Bergen Nord, Familiens hus Fyllingsdalen/Laksevåg og Bontelabo (Botjenester i Bergenhus og Årstad, Forvaltningsenhet og Avlastningstjenester for personer med utviklingshemming) er budsjettbehovet knyttet til husleieutgiftene høyere enn tidligere anslått. I forbindelse med 1. tertialrapportering ble det vedtatt en tilpasning av årsbudsjett på kr. 5,9 mill. til faktisk husleienivå. Totalt husleiebudsjett beløper seg til kr. 8,3 mill.

Byrådet foreslår å styrke budsjettet, tilsvarende justeringen i 1. tertialrapportering, med kr. 5,9 mill. utover i planperioden.

Tjenesteområder	Fra HØP 22-25	Vedtatt i 1. tertialrapportering	Totalt per tj.omr.
02-Barnevern	1 428	479	1 907
03C-Tjenester til utviklingshemmede	0	742	742
03D-Psykisk helse	-	570	570
04A-Tjenester til rusavhengige og bostedsløse	-	675	675
04B-Sosialhjelp og andre sosiale tjenester	131	1 770	1 639
05A-Forebyggende helsearbeid	784	718	1 502
05B-Behandling og rehabilitering	261	0	261
09-Boligtiltak	0	977	977
Totalt for tj.omr.	2 342	5 930	8 272

Budsjettøkningen omfatter tjenesteområdene 02 Barnevern, 03C tjenester til utviklingshemmede, 03D Psykisk helse, 04A Tjenester til rusavhengige og bostedsløse, 04B Sosialhjelp og andre sosial tjenester, 05A Behandling og rehabilitering og 09 Botiltak.

Tilpasning til aktivitetsnivå

Brukerstyrt personlig assistent - psykisk helse

For personer med nedsatt funksjonsevne og et omfattende behov for praktisk personlig hjelp i hverdagen kan man søke om brukerstyrt personlig assistent (BPA). Søknader for vedtak om BPA fra brukere innen psykisk helse voksne har økt og flere innvilges tjenesten. I 2022 er antall brukere med BPA økt, i tillegg har eksisterende bruker fått økt sitt vedtak. Økning i vedtak er totalt på 77 timer pr. uke sammenlignet med 2021 nivå, til en timepris på kr. 476. Byrådet foreslår å styrke budsjettet med 1,9 mill., som tilsvarer helårseffekt i 2023 av økte vedtak, for å ivareta at personer med bistandsbehov får et aktivt og mest mulig uavhengig liv til tross for funksjonsnedsettelsen.

Kjøp av avlastningsplasser i påvente av avlastningsboliger/barneboliger

Med forankring i planene "[Bergens barn - byens framtid](#)" og "[Et helt liv med mening, vekst og utvikling](#)", har bystyret (sak 319/16) vedtatt å øke kapasiteten til barne- og avlastningsboliger for barn og unge med alvorlig funksjonshemming. Byrådet mener dette er et viktig tiltak å få gjennomført, og følger opp vedtaket ved å prioritere å innarbeide tiltaket både i investerings - og driftsbudsjettet i perioden. I påvente av at tiltakene er etablert i kommunal regi, har det vært behov for å styrke budsjettet med driftsmidler for å kunne kjøpe midlertidige plasser til denne sårbare målgruppen.

Kommunen tar nå i bruk kommunale boliger i egenregi til avlastning for personer med utviklingshemming og kjøp fra privatkommersielle foretak opphører rundt målgruppen 1. januar 2023.

Rask psykisk helsehjelp

Rask psykisk helsehjelp (RPH) er et lavterskel behandlingstilbud for personer med milde til moderate psykiske lidelser/utfordringer. Behandlingstilbudet består av veiledet selvhjelp, grupper og kurstilbud og individuell kognitiv terapi. Personer som ønsker hjelp kan selv ta kontakt og trenger ikke henvisning. Tilbudet er gratis for pasientene.

Staten ved Helsedirektoratet ønsker at RPH blir etablert i alle norske kommuner, og tilbyr gratis to-års opplæring i behandlingsmetodene til alle nyansatte terapeuter i denne tjenesten.

RPH startet opp i byområdet sentrum i januar 2021. Det har vært stor etterspørsel etter denne tjenesten, også stor pågang fra personer fra andre byområder. Bystyret besluttet sommeren 2021 å tilføre ytterligere 2,5 millioner som en varig styrking. Styrkingen blir benyttet til å utvide tilbudet til Arna og samtidig senke aldersgrensen fra 18 til 16 år. I budsjettvedtaket for 2022 ble tilbudet styrket med 3,75 mill. for utvidelse til Åsane. Helsedirektoratet anbefaler en ressursnorm på 4,5 årsverk per 20 000 innbyggere over 16 år.

Bergen kommune fikk tilskudd til oppstart fra Helsedirektoratet på 1,5 millioner i 2021. Tilskuddet trappes ned over tre år og fases ut. Av de 1,5 mill. ble 0,5 mill. kompensert i budsjettet for 2022. Byrådet foreslår at budsjettet styrkes i tråd med videre nedtrapping tilskudd.

Samlokalisering

Byrådet ønsker å samle flere tjenester til barn og unge i felles lokaler for å bidra til at barn og familier får rett hjelp til rett tid. Avdelinger innenfor psykisk helse samlokaliseres med mål om mer koordinerte tjenester og økt faglig miljø. NAV kontor samlokaliseres i felles byområder, fra tidligere bydelskontor. Ref. bystyresak [2018-18882-7](#) om Fremtidens NAV i Bergen. NAV Stat går også inn med flere regionsfunksjoner.

Samlokalisering - Nye behov i HØP 23-26:

Etter innflytting i NAV Årstad, NAV Bergen Nord, Familiens hus Fyllingsdalen/Laksevåg og Bontelabo (Botjenester i Bergenhus og Årstad, Forvaltningsenhet og Avlastningstjenester for personer med utviklingshemming) er budsjettbehovet knyttet til husleieutgiftene høyere enn tidligere anslått. I forbindelse med 1. tertialrapportering ble det vedtatt en tilpasning av årsbudsjett på kr. 5,9 mill. til faktisk husleienivå. Totalt husleiebudsjet beløper seg til kr. 8,3 mill.

Byrådet foreslår å styrke budsjettet, tilsvarende justeringen i 1. tertialrapportering, med kr. 5,9 mill. utover i planperioden.

Tjenesteområder	Fra HØP 22-25	Vedtatt i 1. tertialrapportering	Totalt per tj.omr.
02-Barnevern	1 428	479	1 907
03C-Tjenester til utviklingshemmede	0	742	742
03D-Psykisk helse	-	570	570

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

04A-Tjenester til rusavhengige og bostedsløse	-	675	675
04B-Sosialhjelp og andre sosiale tjenester	131	1 770	1 639
05A-Forebyggende helsearbeid	784	718	1 502
05B-Behandling og rehabilitering	261	0	261
09-Boligtiltak	0	977	977
Totalt for tj.omr.	2 342	5 930	8 272

Budsjettøkningen omfatter tjenesteområdene 02 Barnevern, 03C tjenester til utviklingshemmede, 03D Psykisk helse, 04A Tjenester til rusavhengige og bostedsløse, 04B Sosialhjelp og andre sosial tjenester, 05A Behandling og rehabilitering og 09 Botiltak.

Nye tiltak

Drift av trådløst nett på alle tjenestesteder (bofellesskap, bogrupper, dagsentre og avlastningsboliger)

Bergen skal ha fremtidsrettede løsninger i kommunal tjenesteyting. I dag er det mange tjenestesteder innen både psykisk helse og tjenester til utviklingshemmede som ikke har grunnleggende digital infrastruktur som trådløst nett. Dette er til hinder for effektiv og fremtidsrettet drift. Manglende tilgang til trådløst nett hindrer videre vedtatt budsjettmål om å ta i bruk velferdsteknologi. Etablering av trådløst nett i samlokaliserte boliger, dagsentre og avlastningstjenester er vedtatt i planen Et helt liv med mening, vekst og utvikling, tiltak 80: "Bergen kommune vil: etablere nett-tilgang i samlokaliserte boliger, dagsentre og avlastningstjenester". Tiltaket bidrar til å sikre målsettingen om at "Bergen kommune skal ha et tjenestetilbud av høy kvalitet med kompetente ansatte". Trådløs nettilgang vil bidra til mer effektiv tidsbruk og bedre kvalitet på dokumentasjon, da ansatte ikke lenger vil være avhengig av tilgang til stasjonær PC for å skrive rapporter i fagsystemet, delta i digitale møter/kurs og lignende.

Det foreslås å innvilge driftsbudsjett til årlige utgifter for trådløst nett på tjenestestedene.

Omdisponeringer tilskudd

Byrådet foreslår omdisponeringer innenfor tjenesteområde 3D psykisk helse og 04A tjenester til rusavhengige og bostedsløse.

Omdisponeringene er merket på tilskuddslisten.

I dette beløpet ligger det en styrking på 1,5 mill. til A-larm helse og arbeid, som det totalt er foreslått skal motta 2,25 mill. i tilskudd i 2023.

Sammendrag budsjett

Bergen har de siste årene hatt en økning i antall brukere med store hjelpebehov og behov for særlig tilrettelagte tjenester. Byrådet legger til grunn at en i den kommende periode, etter endret organisering av tjenestene, har redusert/reducerer grunnlaget for videre utgiftsvekst.

Ordringen om Brukerstyrt personlig assistent er rettighetsfestet gjennom pasient- og brukerrettighetsloven, og skal bidra til å legge til rette for at personer med nedsatt funksjonsevne og stort behov for bistand skal leve et selvstendig og aktivt liv. Byrådet foreslår å styrke budsjettet til tjenesten, som en tilpasning til økt etterspørsel og bidra til til at personer får frihet til å styre tjenestene og hverdagen selv.

Byrådet legger til grunn at det er et potensiale for at tjenestene gjennom et systematisk program- og forbedringsarbeid (Lean metode med fokus på å forenkle, fornye og forbedre og «IDE programmet» som fokuserer på mer styrte program for innovasjon, digitalisering og effektivisering) skal kunne synliggjøre gevinster i form av økt effektivitet, økt kvalitet og mindre tidsbruk. IDE programmet skal arbeide aktivt med forbedringsarbeid i organisasjonen også i 2023. Fra 2024 er det en forventning om at tjenestene selv vil kunne drive arbeidet videre, og programmet med tilhørende budsjett utgår.

Rask psykisk helsehjelp er et lavterskeltilbud der personer selv kan henvende seg for å få behandling for mild til moderat angst, depresjon, begynnende rusproblemer og/eller søvnvansker. Tilbudet er tidligere tildelt budsjett og er nå startet opp innenfor to byområder. For kommende periode vil Byrådet prioritere å kompensere for bortfall av tilskuddsmidler.

I forbindelse med at avdelinger samlokaliseres, for å bedre samhandling og kvalitet i og på tvers av tjenestetilbud, tilpasses budsjettet for økte husleiekostnader.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Driftsutgifter						
Lønn	488 441	425 393	439 538	434 988	434 988	434 988
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	106 933	143 891	152 427	149 950	149 039	149 039
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	123 209	111 330	114 798	114 798	114 798	114 798
Overføringsutgifter	37 283	38 707	39 138	39 138	39 138	39 138
Finansutgifter	11 058	8 735	8 735	8 735	8 735	8 735
Sum Driftsutgifter	766 924	728 056	754 636	747 609	746 698	746 698
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-65 510	-68 269	-70 310	-70 310	-70 310	-70 310
Refusjoner	-121 884	-104 804	-108 200	-108 200	-108 200	-108 200
Overføringsinntekter	-64	0	0	0	0	0
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-4 017	-267	0	0	0	0
Sum Driftsinntekter	-191 475	-173 340	-178 510	-178 510	-178 510	-178 510
Sum	575 450	554 716	576 126	569 099	568 188	568 188

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Byrådsavdeling for finans, næring og eierskap	-20 090	-20 694	-20 668	-20 668	-20 668	-20 668
Byrådsavdeling for helse og omsorg	28 389	27 932	28 576	28 576	28 576	28 576
Byrådsavdeling for klima, miljø og samferdsel	1 688	201	201	201	201	201
Byrådsavdeling for kultur, sosial og inkludering	547 640	542 637	569 773	562 745	561 835	561 835
Fellesposter - bykassen	17 824	4 641	-1 755	-1 755	-1 755	-1 755
Sum	575 450	554 716	576 126	569 099	568 188	568 188

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Åpne aktivitetstilbud psykisk helse	16 967	15 649	16 378	16 223	16 180	16 180
Andre velferdstiltak psykisk helse	53 125	54 266	55 423	55 423	55 423	55 423
Tiltak i avlastningsbolig for barn og unge	17 651	4 046	4 049	4 049	4 049	4 049
Boform heldøgns omsorg (institusjon KHL)	160 112	152 409	158 088	156 608	156 197	156 197
Utskrivningsklare pasienter psykisk helse og rus	11 878	9 767	10 030	10 030	10 030	10 030
Praktisk hjelp og bistand psykisk helse	174 519	171 688	177 885	172 274	171 980	171 980
Personlig assistent psykisk helse	1 364	1 159	3 115	3 115	3 115	3 115
Hjemmesykepleie psykisk helse	133 824	139 909	145 255	145 473	145 311	145 311
Psykiske helsetjenester for barn og unge	23 506	24 599	24 653	24 653	24 653	24 653
Byggedrift boform heldøgns omsorg (inst KHL)	37	38	38	38	38	38
Byggedrift bofellesskap for mennesker med psykiske lidelser	-17 536	-18 814	-18 788	-18 788	-18 788	-18 788
Sum	575 450	554 716	576 126	569 099	568 188	568 188

Kostra-analyse

KOSTRA er svært mangelfull når det gjelder psykisk helsearbeid og hjelp til mildere og moderate psykososiale hjelpebehov, både for barn og unge og voksne. Det som finnes av data om psykisk helsearbeid inneholder dessuten flere mål- og aldersgrupper enn barn og voksne personer med psykiske lidelser (herunder eldre, utviklingshemmede og funksjonshemmede). Det er derfor vanskelig å sammenligne ressursbruk og aktivitetsnivå innen psykisk helse i Bergen med andre kommuner ved hjelp av KOSTRA.

I mangel av KOSTRA tall kartlegger Helseledelse kommunal innsats for psykisk helsearbeid i en egen kartlegging (IS 24-8) hvert år.

Psykisk helsearbeid for barn og unge

Psykisk helsearbeid for barn og unge inkluderer hjelp for milde, moderate og alvorlige psykiske helseplager. Hjelpen inkluderer forbygging, behandling og koordinering når barnet har sammensatte og langvarige hjelpebehov som gir rett til vedtakspliktige helse- og omsorgstjenester.

I 2022 er antall årsverk totalt knyttet til psykisk helsearbeid for barn og unge på 3,56 årsverk per 1000 innbyggere. Med det ligger Bergen over landsgjennomsnittet (3,12) og likt med Stavanger (3,48). Bergen

ligger godt over Oslo (2,83) mens Kristiansand og Trondheim ligger godt over Bergen med henholdsvis 4,35 og 4,37 årsverk. Når det gjelder antall årsverk med høyere utdanning innen psykisk helse (høgskole og universitet) ligger Bergen høyest av storbyene sammen med Kristiansand.

Psykisk helse voksne

Bergen ligger omtrent på snittet for de største byene i Norge. Tallene for 2021 er først klare i løpet av høsten 2022.

Utfordringer og strategi

Psykisk helsearbeid for barn og unge med psykiske lidelser

Barn og unge med psykiske lidelser og deres familier strever ofte på mange livsområder. Omsorgsoppgavene for foreldre kan være betydelige. Barnas behov dekkes av ulike sektorer (som helse, opplæring og fritid) og samarbeidet må styrkes, for best mulig helhetlig innsats både for barn og familier. Dette gjelder både i forebygging og behandling.

Planen [Bergens Barn – byens fremtid](#), vedtatt i desember 2016, har lagt til rette for mer helhetlige, tverrfaglige og samordnete helse- og barnevernstjenester for barn og unge. Den samlede innsatsen til barn og unge skal bli mer helhetlig og bedre koordinert, og ikke minst skal tidlig innsats videreutvikles for å forebygge senere og mer omfattende hjelpetiltak. Barn og unge skal sikres medvirkning og mulighet til å evaluere og påvirke hjelpen de mottar. For ungdom som trenger det, skal en god overgang til tjenester for voksne sikres bedre.

Det har vært en økning i antall barn og unge med psykiske lidelser som søker vedtakspliktige tjenester etter helse- og omsorgstjenesteloven. Disse barna har langvarige og sammensatte hjelpebehov, barna trenger mange typer hjelp og familiene har ofte behov for avlastende hjelpetiltak, veiledning og koordinert oppfølging. Barnas langvarige hjelpebehov og belastninger på familien og foreldre gjør at det for noen er behov for utvidet avlastning i avlastningsbolig eller opphold i barnebolig. For disse barna og familiene har det i perioder ikke vært mulig å tilby avlastning eller bolig for de som trenger det i det omfang som er ønskelig.

Planen [Bergens Barn – byens fremtid](#) beskrev tiltak for å øke kapasitet av plasser i avlastnings- og barneboliger. Psykisk helsearbeid for barn og unge kan også være tett knyttet til barnevernets arbeid, blant annet gjennom bistand fra to team i enhet for barnevernvakt og fosterhjemoppfølging. Teamene bistår familier med barn og unge der familiesituasjonen har blitt akutt og kritisk. Dette er ofte barn og unge med større og mer sammensatte hjelpebehov og psykiske lidelser og familier med langvarig belastning og store omsorgsoppgaver.

Det er behov for å styrke det tverrsektorielle samarbeidet og sikre en tjenesteutvikling som innehar tiltrengt kompetanse i arbeidet for barn og unges psykiske helse. Det kan derfor være tjenlig å opprette en tverrsektoriell samhandlingsarena der en samordnet kommunal innsats bidrar til en kvalitetssikret tjenesteutøvelse og klar ansvars- og kostnadsdeling i kommunens arbeid rundt barn og unge.

Psykisk helse voksne

Det er utfordrende å finne og etablere tilpasset bo- og tjenestetilbud til personer med store hjelpebehov. Herunder for personer som er utskrivningsklare etter behandling i spesialisthelsetjenesten. Det er også utfordrende og ofte svært ressurskrevende å få mange ulike tjenester, på ulike forvaltningsnivå, til å samhandle fleksibelt ut fra brukernes behov. Tjenestene vil satse på å bistå flere beboere i tilrettede botilbud til å finne individuelle boliger i samfunnet, etter hvert som de har tilfrisknet og er klar for det.

Personer med milde til moderate psykiske problemer har hatt dårlig tilgang til behandling. I spesialisthelsetjenesten blir de ikke prioritert, og det finnes få relevante tilbud på kommunalt nivå. For å gi denne gruppen bedre tilgang til behandling, har byrådet startet programmet "Rask Psykisk Helsehjelp". Tilbudet gjelder i dag byområdene Bergen Sentrum og Bergen Nord, og gjelder personer fra 16 år og oppover. Rask psykisk helsehjelp er i dag en egen enhet sammen med Bergen Recovery-skole. I begge disse tilbudene er pedagogiske tilbud sentrale elementer. Bergen Recovery-skole skal bidra til økt egenmestring i hverdagen og til at flere i brukergruppen kan nærme seg ordinært skole og arbeidsliv. Skolen bygger på prinsipper om likeverdighet mellom kompetanse fra egenerfaring og fagkompetanse, og samarbeider med Helse Bergen og Høgskulen på Vestlandet.

En økende del av brukerne blir eldre, og brukergruppen trenger samlet mer pleie og medisinsk hjelp. Dette gjelder både i de tilrettelagte botilbudene og i ordinære boliger. Bare de aller fysiske dårligste flyttes til sykehjem, de andre får sine pleiebehov dekket der de bor.

Tjenesteproduksjonen har de senere år økt i omfang og kostnadene knyttet til ressurskrevende tjenester øker. Det pågår en prosess hvor tjenestene gjennomgås med tanke på å møte fremtidens utfordringer med en endringsdyktig tjeneste. Program for innovasjon, digitalisering og effektivisering (IDE-programmet) gjennomfører forbedringsprosjekter som skal løse konkrete utfordringer, samt bygge generell kompetanse for styrt endrings- og utviklingsarbeid (Lean-metodikk). Prosjektet VIP 2025 (Vekst og Innovasjon i Psykisk helse) er et sentralt tiltak i IDE-programmet. Det skal foretas en gjennomgang av tjenesteproduksjon og tjenesteportefølje med fokus på målgruppe for tjenester, inngangsport/system til tjenester og behov for verktøy, kompetanse, metoder, ressurser og lokasjoner.

Det ble fra 1.1.2019 innført betalingsplikt for utskrivningsklare pasienter fra spesialisthelsetjenesten innen rus og psykisk helse. Innretningen er betaling pr. døgn (kr. 5306 i 2022) der kommunen ikke kan tilby rettighetsbaserte tjenester på utskrivningstidspunktet. Antall utskrivningsklare har vært stabilt under ti de siste årene og ved utgangen av mai 2022 er det fem personer som utløser betalingskrav mot Bergen kommune.

Flere ROP-brukere (brukere med samtidige lidelser knyttet til rus og psykisk helse) har fått tilrettelagt botilbud de siste årene. Ventelisten på tilrettelagte botilbud er ved utgangen av mai 2022 37 mot 25 per. mai 2021. 15 av disse venter på heldøgns botilbud. I det pågående boligprogrammet der det skal bygges 125 utleieboliger, vil det også etableres boliger til brukere med samtidige lidelser knyttet til rus og psykisk helse.

Overordnede mål

- **En attraktiv og levende by**

Bergen skal være en attraktiv og levende by som folk har lyst å bo i og besøke.

En god by er en by som utformes på menneskenes og naturens premisser. En by med gode møteplasser, folkeliv, rom for spontanitet, gode idretts- og kulturopplevelser og hvor bilen tar mindre plass enn før. Derfor vil byrådet skape en grønn, levende, rettferdig og raus by som er attraktiv å oppleve, drive næring i, vokse opp i, arbeide i og bo i. Barn og unge er fremtiden, og derfor vil byrådet prioritere dem.

- **En rettferdig og inkluderende by**

Bergen skal være en rettferdig og inkluderende by for alle, med små forskjeller og like muligheter.

Bergen skal være en god, rettferdig og inkluderende by, hvor det er godt å bo for alle uavhengig av økonomi, sosial bakgrunn, funksjonsnivå, livssyn og religiøs tilhørighet. Byrådet vil kjempe for likestilling, og ingen skal diskrimineres eller bli trakassert på bakgrunn av kjønn, etnisitet, religion, funksjonsevne, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk eller seksuell orientering. Som menneskerettighetsby vil byrådet legge menneskerettighetene til grunn for hele kommunens virksomhet.

- **Norges grønneste storby**

Bergen skal være Norges grønneste storbyby der klima og miljøhensyn legges til grunn for samfunnsutviklingen.

Bergen har en målsetning om å være Norges grønneste storby. Det krever målrettet innsats og et temposkifte i klimaarbeidet. Klimakrisen er vår tids største utfordring og solidaritetssak, og Bergen må ta sin del av ansvaret. Vårt mål er derfor at Bergen skal halvere klimagassutslippene innen 2023, og vil styrke kommunens klimaarbeid. Vi må slutte å bygge ned naturen, opprettholde artsmangfold, sikre god dyrevelferd i kommunen og sørge for at alle har tilgang til grønne rekreasjonsområder.

- **Trygg økonomistyring**

Bergen skal være en ansvarlig by der trygg økonomistyring sees på som en forutsetning for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet, også i et generasjonsperspektiv.

En ansvarlig og trygg økonomistyring, samsvar mellom kommunens inntekter og utgifter og en seriøs arbeidsgiverpolitikk tuftet på heltidskultur danner grunnlaget for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet og skape den byen vi ønsker. Byrådet vil bruke sin innkjøpsmakt strategisk for å sikre at klima og miljø, arbeidsvilkår, tariffavtale, godkjent lærebedrift og seriøsitetsskrav i større grad blir vektlagt i anbudene.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026
En attraktiv og levende by						
En rettferdig og inkluderende by	Andel personer som selv opplever å være i meningsfull aktivitet skal økes	Antall brukere som mottar lovpålagt tjeneste (Bosenter, tilrettelagt botilbud, vedtak om individuell oppfølging) som selv opplever å være i meningsfull aktivitet / Totalt antall brukere som mottar disse tjenestene	82,0 %	85,0 %	90,0 %	95,0 %
	Antall beboere som flytter ut fra bosenter grunnet tilfriskning skal økes	Antall beboere som flytter ut fra bosenter grunnet tilfriskning	2	2	3	3

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026
	Antall beboere som flytter ut fra tilrettelagte botilbud med bemanning grunnet tilfriskning skal økes	Antall beboere som flytter ut fra tilrettelagte botilbud med bemanning grunnet tilfriskning	5	8	9	11
	Barn og unge med langvarige og sammensatte hjelpebehov grunnet psykisk lidelse skal ha tilgjengelige tjenester	Andel vedtak etter helse- og omsorgsloven som er effektivt innen 3 mnd.	80,0 %	85,0 %	95,0 %	100,0 %
	Barn og unge med langvarige og sammensatte hjelpebehov grunnet psykisk lidelse skal sikres medvirkning	Andel av barn og unge (etter fylte 10 år) med vedtak etter helse- og omsorgslov som deltar i utforming og/eller evaluering av tiltaksplan for vedtaket	65,0 %	70,0 %	75,0 %	85,0 %
Norges grønneste storby						
Trygg økonomistyring						

Virkemiddel for å nå mål

Psykisk helse barn og unge

Planen [Bergens Barn – byens fremtid](#) beskrev tiltak for å øke kapasitet av plasser i avlastnings- og barneboliger. Psykisk helsearbeid for barn og unge kan også være tett knyttet til barnevernets arbeid, blant annet gjennom bistand fra to team i enhet for barnevernvakt og fosterhjemoppfølging. Teamene bistår familier med barn og unge der familiesituasjonen har blitt akutt og kritisk. Dette er ofte barn og unge med større og mer sammensatte hjelpebehov og psykiske lidelser og familier med langvarig belastning og store omsorgsoppgaver. Ut over dette er det stor grad av samarbeid mellom etater og tjenester om avlastning og andre støttetiltak, tverrfaglig tjeneste- og tiltaksutvikling, både på kort og lang sikt.

Psykisk helse voksne

De psykiske helsetjenestene omfatter oppfølgingssamtaler på kontoret, hjemme hos bruker eller på andre aktuelle arenaer. Samtalene skal bidra til at flere mestrer dagliglivet sitt, og motiverer og stimulerer til deltagelse i gruppeaktiviteter, arbeid og skole. Målet er et godt liv, definert av brukeren selv, og en god ønsket tilhørighet til samfunnet.

Tjenestene som gis skal bidra til at brukerne knyttes sterkere til samfunnet, og at en stadig større andel av brukerne knyttes til aktivitet, arbeid og skole. Aktivitetstilbud i grupper, og ulike typer tilbud innen arbeid og skole vurderes som særlig viktige, mens individuell oppfølging forbeholdes de som er helt avhengig av dette. Tilbudet Bergen Recovery skole skal utvikles videre ved å tilby ulike samproduserte

kurs som styrker deltakernes evne til å mestre livet sitt og øker tilknytningen deres til annen utdanning, arbeid og frivillighet. Det er etablert et eget kommunalt team for individuell jobbstøtte (IPS) for å hjelpe tjenestebrukere inn på arbeidsmarkedet.

Ressursene i de tilrettelagte botilbudene skal utnyttes bedre. Beboere som viser bedring skal tilbys andre og mer selvstendige boformer etter hvert som de er klare for det. De som flytter ut skal få god støtte til dette også på kveld og helg, om de trenger det. Et eget mestringsteam arbeider målrettet med å tilrettelegge for utflytting til egen individuell bolig, eller til bolig med mindre tjenester. Teamet samarbeider aktivt med de ansatte i botilbudene for at tilbudet om hjelp til å flytte ut blir markedsført på en god måte.

Aktivitet (Nøkkeltall)

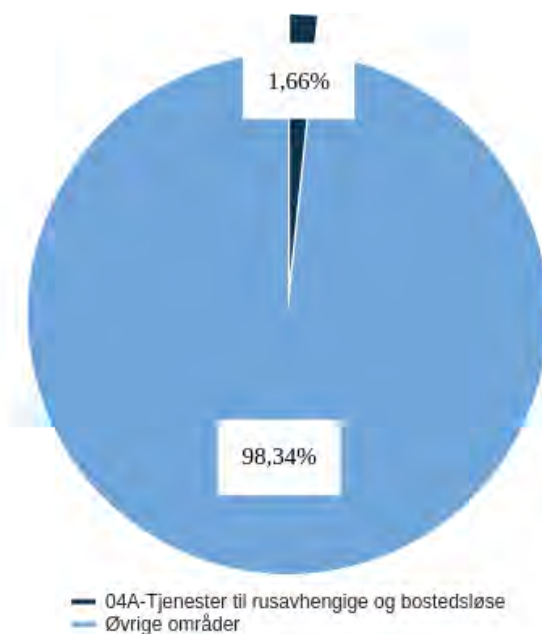
Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	
Tilrettelagte botilbud for voksne (boteam, bofellesskap og bosentre)	348	348	348	348	348	348	348	
Totalt antall brukere av avd. psykisk helse	1 666	1 710	1 810	1 840	1 840	1 840	1 840	
Antall barn og unge i Barne- og familiehjelpen som har koordinering	223	184	235	240	245	250	250	
Antall barn og unge i målgruppen som mottar ulike typer vedtakspliktig hjelp - jfr. helse - og omsorgsloven	380	542	550	555	560	565	570	
Antall barn og unge med vedtak om støttekontakt (individuell og i gruppe)	204	244	245	250	260	270	280	
Antall saker med oppfølging fra kriseteamet	44	45	70	70	70	70	70	
Antall saker med oppfølging fra kriseteamet etter overdosedødsfall	4	1	15	15	15	15	15	15 Kriseteamet har tidligere nådd svært få av familiene som har opplevd overdosedødsfall. Det er et viktig mål å nå så mange som mulig av disse familiene. Selv om det er en innsats for å redusere overdosedødsfall, vil antallet saker som får oppfølging fra kriseteamet øke.
Antall saker med oppfølging fra kriseteamet etter selvmord	16	16	25	20	20	20	20	Målsettingen er å nå alle familier som opplever selvmord. Samtidig er mange tiltak satt i verk for å redusere antallet selvmord i Bergen. Virkningen av tiltakene vil trolig ta noe tid.
Antall selvmord i Bergen	31	33	26	22	20	18	18	
Antall vedtak til barn om avlastning (timeavlastning i hjemmet/utenfor hjemmet, helgeavlastning, døgnavlastning)	181	209	210	220	230	240	250	

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	
Antall voksne som jevnlig deltar i aktivitetstilbud i grupper, arbeid og skole (antall medlemmer i Amalie Skrams Hus er tatt med)	891	1 031	1 050	1 050	1 050	1 050	1 050	
Antall voksne som mottok individuell oppfølging	1 309	1 321	1 300	1 300	1 300	1 300	1 300	

04A-Tjenester til rusavhengige og bostedsløse

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Om tjenesteområdet

Tjenesteområdet omfatter individuelle og gruppebaserte tjenester til personer med rusutfordringer. Dette innebærer blant annet: oppsøkende og kriminalitetsforebyggende arbeid mot ungdom, booppfølging, ulike ambulante tjenester, tilrettelagte botilbud med bemanning, rehabiliterende bo- og oppfølgingstiltak, bo- og/eller omsorgs/rehabiliteringstilbud, heldøgns helse- og omsorgstjenester, rehabiliterende arbeids- og aktivitetstiltak, mottak- og oppfølgingssentere (MO-senter) og brukerrom for trygge inntak av rusmidler.

Etat for sosiale tjenester og Etat for psykisk helse og rustjenester har felles ansvar for å yte og koordinere tjenester til personer over 18 år med rusutfordringer. I tillegg har Etat for barn og familie ansvaret for rus og kriminalitetsforebyggende arbeid for unge under 25 år. Samtlige etater er organisert under Byrådsavdeling for kultur, sosial og inkludering.

I arbeidet med å skape koordinerte og sammenhengende tjenester og forløp, har byrådet lagt til rette for langsiktig og strukturert samarbeid mellom kommunen, andre offentlige instanser, frivillige/ideelle-, pårørende- og brukerorganisasjoner.

Hovedprioriteringer

For byrådet er det høyt prioritert å utvikle midlertidige botilbud med kvalitetsavtale. Byrådet vil erstatte de to midlertidige botilbudene med kvalitetsavtale (hospitsene) som i dag benyttes med et døgnbemannet midlertidig botilbud i kommunal regi.

Arbeid og aktiviteter representerer utviklingsmuligheter og sosialt fellesskap. Inkludering i arbeid- og aktivitetsbaserte tiltak styrker også læring av sosiale regler og koder for samvær. Byrådet har som mål å få flere rusavhengige til å delta i fritidsaktiviteter, arbeid og utdanning.

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Byrådet er fortsatt bekymret for utviklingen i rusmiljøene knyttet til vold og alvorlige trusler. Arbeidet mot vold gjennom Sent ute videreføres, trygghet i midlertidige botiltak for bostedsløse styrkes og et krisesenter for personer i aktiv rus skal realiseres.

Byrådet er glad for at mennesker i rusmiljøet i byen nå får et nytt samlingspunkt i sentrum. Aktivitetshuset i Sverres gate er landets første brukerstyrte aktivitetshus, og vil bety mye for rusavhengige i Bergen som et aktivitetstilbud, møteplass og oppfølging. Bergen kommune gikk i 2022 inn med 1,5 millioner kroner til å få på plass tilbudet, og sørger i 2023 for varige driftsmidler på 2,25 millioner kroner. I tillegg øker byrådet tilskuddet til Foreningen for human narkotikapolitikk.

Menneskehandel henger sammen med internasjonale levekårsutfordringer. Byrådet har fremmet et bredt spekter av tiltak i arbeidet mot menneskehandel som del av FN's bærekraftsmål globalt.

En annen hovedprioritering i 2023 er knyttet til arbeid mot negativ sosial kontroll. Det er både viktig å spre kunnskap i tjenestene om dette temaet og ha på plass tjenester som kan hjelpe de som blir rammet av dette. Byrådet setter av midler til tiltak under Ligestillingsplanen, og ønsker med det å opprette et tverretattlig operativt team for negativ sosial kontroll og æresrelatert vold.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Dokumentversjon	Økonomiplan				
	2023	2024	2025	2026	
Vedtatt budsjett 2022	357 216	357 216	357 216	357 216	
Sum Lønns- og prisvekst mv.	13 097	11 670	11 273	11 273	
Sum Tekniske justeringer	311	311	311	311	
Sum Utgående engangstiltak	-800	-1 000	-1 000	-1 000	
Prisjustering og diverse endringer	12 608	10 980	10 584	10 584	
Konsekvensjustert ramme	369 823	368 196	367 800	367 800	
Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett					
Boligprogrammet 250 - Nyhavnsvei 10 og Møllendalsveien 19	Innstilling1	7 650	7 650	7 650	7 650
Enetiltak innen rusfeltet	Innstilling1	4 035	4 035	4 035	4 035
Samlokalisering	Innstilling1	675	675	675	675
Sum Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett		12 360	12 360	12 360	12 360
Tilpasning til aktivitetsnivå					
Redusert husleie ved MO senteret Gyldenpris	Innstilling1	-5 821	-5 821	-5 821	-5 821
Samlokalisering	Innstilling1	0	0	0	0
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå		-5 821	-5 821	-5 821	-5 821
Nye tiltak					
A-Larm arbeid og helse AS	Innstilling1	750	750	750	750
Boligprogrammet 250 - Dolviken	Innstilling1	0	0	0	510
Boligprogrammet 250 - Hylkje	Innstilling1	0	0	0	5 625
Boligprogrammet 250 - Nyhavnsvei 10 og Møllendalsveien 19	Innstilling1	5 575	5 575	5 575	5 575
Boligprogrammet 250 - Petedalsmyra	Innstilling1	0	0	3 050	12 200
Boligprogrammet 250 - Rød	Innstilling1	0	0	0	510
Boligprogrammet 250 - Sandalsringen	Innstilling1	0	0	0	3 900
Boligprogrammet 250 - Steinsvikkroken	Innstilling1	0	4 400	8 800	8 800

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Beløp i 1000

	Dokumentversjon	Økonomiplan			
		2023	2024	2025	2026
Boligprogrammet 250 - Tomt med prosjekt, anskaffelse i markedet - 12 enkeltleiligheter	Innstilling1	0	0	0	510
Foreningen for human narkotikapolitikk	Innstilling1	150	150	150	150
Omdisponeringer tilskudd	Innstilling1	1 900	1 900	1 900	1 900
Tverretatlig operativt team (TOT) Negativ sosial kontroll og æresrelatert vold	Innstilling1	500	500	500	500
Sum Nye tiltak		8 875	13 275	20 725	40 930
Kutt					
Omdisponeringer tilskudd	Innstilling1	-2 063	-2 063	-2 063	-2 063
Sum Kutt		-2 063	-2 063	-2 063	-2 063
Nye tiltak og realendringer budsjett		13 351	17 751	25 201	45 406
Ramme 2023-2026		383 174	385 947	393 001	413 206

Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett

Boligprogrammet 250 - Nyhavnsvei 10 og Møllendalsveien 19

Byrådet foreslår at det tildeles midler til booppfølging, vektertjenester og driftsutgifter for å kunne ta i bruk 125 nye boliger. Det beregnede budsjettbehovet følger av den vedtatt handlingsplanen for 250 nye boliger, hvorav halvparten av boligene skal bygges for særlig ressurskrevende grupper. Ved å prioritere oppfølgingen av dem som skal bo i de nye boligene, vil flere med psykisk helse- og rusutfordringer også kunne bo stabilt i egen bolig.

Opprinnelige forutsetninger for driftsbudsjett var booppfølging og vektertjenester. Det økte budsjettbehovet er i tråd med vedtatt gjennomføringvedtak om døgnbemannet personalbase (sak [296/21](#)). I tillegg skal minst 40% av bemanningen ha helse- og sosialfaglig utdanning på bachelor-nivå. I forbindelse med 1. tertialrapport 2022 ble budsjetttrammen økt med 3,8 mill. for å dekke delårseffekten i 2022. Byrådet foreslår å innarbeide helårseffekten på 7,65 mill. fra 2023.

Totalt budsjettbehov for drift av Nyhavnsvei 10 er beregnet til å være 17,3 mill. Kr. 4,075 mill. er allerede innarbeidet i budsjett for 2022.

Det gjøres en omfordeling av budsjett mellom tjenesteområder, da utgifter knyttet til utbetaling av bostøtte (tjenesteområde 09 Boligtiltak) og kjøp av private botjenester i Møllendalsveien (tjenesteområde 04B Sosiale tjenester) reduseres når Nyhavnsvei 10 åpner for drift (tjenesteområde 04A Tjenester til rusavhengige og bostedsløse).

Oppsummert

	Beløp (i tusen)	Beskrivelse
Vedtatt budsjett for 22-25	4 075	
Foreslått økning		
Videreføring av budsjettjustering - 1. tertialrapportering	7 650	Økt bemanning fra generell booppfølging til døgnbemanning.

Nytt tiltak - oppjustering til aktivitetsnivå	5 575	Økt budsjett knyttet til drift.
Sum økning på 04A i HØP23-26	13 225	
Totalt budsjettbehov for drift av Nyhavnsvei 10	17 300	
Finansiering:		
Nedjustering til aktivitetsnivå - Tjenesteområde 04B	-5 500	Kjøp av private botjenester i Møllendalsveien som faller bort
Nedjustering til aktivitetsnivå - Tjenesteområde 09	-1 900	Bortfall av bostøtteutgifter
Sum finansiering	-7 400	
Totalt netto driftsbehov i HØP23-26	5 825	Netto budsjett som foreslås innarbeidet fra 2023

Byrådet foreslår å innarbeide justeringene fra 2023.

Enetiltak innen rusfeltet

Anskaffelse av tiltak til en enkeltbruker med sammensatte utfordringer og som ikke kan bosettes i noen av kommunens eksisterende botilbud eller helseinstitusjoner. Brukeren har behov for bolig og heldøgns helse- og omsorgstjenester. Byrådet foreslår å styrke budsjettet for å ivareta enkeltbrukers bistandsbehov.

Samlokalisering

Byrådet ønsker å samle flere tjenester til barn og unge i felles lokaler for å bidra til at barn og familier får rett hjelp til rett tid. Avdelinger innenfor psykisk helse samlokaliseres med mål om mer koordinerte tjenester og økt faglig miljø. NAV kontor samlokaliseres i felles byområder, fra tidligere bydelskontor. Ref. bystyresak [2018-18882-7](#) om Fremtidens NAV i Bergen. NAV Stat går også inn med flere regionsfunksjoner.

Samlokalisering - Nye behov i HØP 23-26:

Etter innflytting i NAV Årstad, NAV Bergen Nord, Familiens hus Fyllingsdalen/Laksevåg og Bontelabo (Botjenester i Bergenhus og Årstad, Forvaltningsenhet og Avlastningstjenester for personer med utviklingshemming) er budsjettbehovet knyttet til husleieutgiftene høyere enn tidligere anslått. I forbindelse med 1. tertialrapportering ble det vedtatt en tilpasning av årsbudsjett på kr. 5,9 mill. til faktisk husleienivå. Totalt husleiebudsjet beløper seg til kr. 8,3 mill.

Byrådet foreslår å styrke budsjettet, tilsvarende justeringen i 1. tertialrapportering, med kr. 5,9 mill. utover i planperioden.

Tjenesteområder	Fra HØP 22-25	Vedtatt i 1. tertialrapportering	Totalt per tj.omr.
02-Barnevern	1 428	479	1 907

03C-Tjenester til utviklingshemmede	0	742	742
03D-Psykisk helse	-	570	570
04A-Tjenester til rusavhengige og bostedsløse	-	675	675
04B-Sosialhjelp og andre sosiale tjenester	131	1 770	1 639
05A-Forebyggende helsearbeid	784	718	1 502
05B-Behandling og rehabilitering	261	0	261
09-Boligtiltak	0	977	977
Totalt for tj.omr.	2 342	5 930	8 272

Budsjettøkningen omfatter tjenesteområdene 02 Barnevern, 03C tjenester til utviklingshemmede, 03D Psykisk helse, 04A Tjenester til rusavhengige og bostedsløse, 04B Sosialhjelp og andre sosial tjenester, 05A Behandling og rehabilitering og 09 Botiltak.

Tilpasning til aktivitetsnivå

Redusert husleie ved MO senteret Gyldenpris

Kostnader for tidligere ombygging av brukerrommet ble lagt på husleiekostnadene for en periode på 5 år. Fra 2023 bortfaller delen av husleien knyttet til ombyggingen og budsjettet kan nedjusteres.

Samlokalisering

Byrådet ønsker å samle flere tjenester til barn og unge i felles lokaler for å bidra til at barn og familier får rett hjelp til rett tid. Avdelinger innenfor psykisk helse samlokaliseres med mål om mer koordinerte tjenester og økt faglig miljø. NAV kontor samlokaliseres i felles byområder, fra tidligere bydelskontor. Ref. bystyresak [2018-18882-7](#) om Fremtidens NAV i Bergen. NAV Stat går også inn med flere regionsfunksjoner.

Samlokalisering - Nye behov i HØP 23-26:

Etter innflytting i NAV Årstad, NAV Bergen Nord, Familiens hus Fyllingsdalen/Laksevåg og Bontelabo (Botjenester i Bergenhus og Årstad, Forvaltningsenhet og Avlastningstjenester for personer med utviklingshemming) er budsjettbehovet knyttet til husleieutgiftene høyere enn tidligere anslått. I forbindelse med 1. tertialrapportering ble det vedtatt en tilpasning av årsbudsjett på kr. 5,9 mill. til faktisk husleienivå. Totalt husleiebudsjett beløper seg til kr. 8,3 mill.

Byrådet foreslår å styrke budsjettet, tilsvarende justeringen i 1. tertialrapportering, med kr. 5,9 mill. utover i planperioden.

Tjenesteområder	Vedtatt i 1. Fra HØP 22-25 tertialrapporte Totalt per tj.omr. ring	
-----------------	---	--

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

02-Barnevern	1 428	479	1 907
03C-Tjenester til utviklingshemmede	0	742	742
03D-Psykisk helse	-	570	570
04A-Tjenester til rusavhengige og bostedsløse	-	675	675
04B-Sosialhjelp og andre sosiale tjenester	131	1 770	1 639
05A-Forebyggende helsearbeid	784	718	1 502
05B-Behandling og rehabilitering	261	0	261
09-Boligtiltak	0	977	977
Totalt for tj.omr.	2 342	5 930	8 272

Budsjettøkningen omfatter tjenesteområdene 02 Barnevern, 03C tjenester til utviklingshemmede, 03D Psykisk helse, 04A Tjenester til rusavhengige og bostedsløse, 04B Sosialhjelp og andre sosial tjenester, 05A Behandling og rehabilitering og 09 Botiltak.

Nye tiltak

125 nye boliger i kommunal egenregi - Booppfølging og vektertjenester

Byrådet foreslår at det tildeles midler til booppfølging, vektertjenester og driftsutgifter for å kunne ta i bruk 125 nye boliger. Det beregnede budsjettbehovet følger av den vedtatt handlingsplanen for 250 nye boliger, hvorav halvparten av boligene skal bygges for særlig ressurskrevende grupper. Ved å prioritere oppfølgingen av dem som skal bo i de nye boligene, vil flere med psykisk helse- og rusutfordringer også kunne bo stabilt i egen bolig.

Budsjettet for booppfølging og vektertjenester brukes til planlagte enkeltanlegg med stedlig bemanning, samt ambulante tjenester til anlegg uten stedlig bemanning.

A-Larm arbeid og helse AS

Byrådet foreslår et tilskudd på kr. 0,750 mill. til formålet.

Se for øvrig tilskuddslisten.

Boligprogrammet 250 - Dolviken

Byrådet foreslår at det tildeles midler til booppfølging, vektertjenester og driftsutgifter for å kunne ta i bruk 125 nye boliger. Det beregnede budsjettbehovet følger av den vedtatt handlingsplanen for 250 nye boliger, hvorav halvparten av boligene skal bygges for særlig ressurskrevende grupper. Ved å prioritere oppfølgingen av dem som skal bo i de nye boligene, vil flere med psykisk helse- og rusutfordringer også kunne bo stabilt i egen bolig.

Budsjettet for booppfølging og vektertjenester brukes til planlagte enkeltanlegg med stedlig bemanning, samt ambulante tjenester til anlegg uten stedlig bemanning.

Dolviken består av 6 boliger med anslått oppstart av drift 1. kvartal 2026. Det legges derfor til grunn driftskonsekvenser med helårseffekt fra 2026.

Boligprogrammet 250 - Hylkje

Byrådet foreslår at det tildeles midler til booppfølging, vektertjenester og driftsutgifter for å kunne ta i bruk 125 nye boliger. Det beregnede budsjettbehovet følger av den vedtatt handlingsplanen for 250 nye boliger, hvorav halvparten av boligene skal bygges for særlig ressurskrevende grupper. Ved å prioritere oppfølgingen av dem som skal bo i de nye boligene, vil flere med psykisk helse- og rusutfordringer også kunne bo stabilt i egen bolig.

Budsjettet for booppfølging og vektertjenester brukes til planlagte enkeltanlegg med stedlig bemanning, samt ambulante tjenester til anlegg uten stedlig bemanning.

Prosjektet "Hylkje" består av 8 boliger med anslått oppstart av drift 3. kvartal 2026. Det legges derfor til grunn driftskonsekvenser med delårseffekt i 2026, og helårseffekt i påfølgende år.

Boligprogrammet 250 - Nyhavnsvei 10 og Møllendalsveien 19

Byrådet foreslår at det tildeles midler til booppfølging, vektertjenester og driftsutgifter for å kunne ta i bruk 125 nye boliger. Det beregnede budsjettbehovet følger av den vedtatt handlingsplanen for 250 nye boliger, hvorav halvparten av boligene skal bygges for særlig ressurskrevende grupper. Ved å prioritere oppfølgingen av dem som skal bo i de nye boligene, vil flere med psykisk helse- og rusutfordringer også kunne bo stabilt i egen bolig.

Opprinnelige forutsetninger for driftsbudsjett var booppfølging og vektertjenester. Det økte budsjettbehovet er i tråd med vedtatt gjennomføringvedtak om døgnbemannet personalbase (sak [296/21](#)). I tillegg skal minst 40% av bemanningen ha helse- og sosialfaglig utdanning på bachelor-nivå. I forbindelse med 1. tertialrapport 2022 ble budsjetttrammen økt med 3,8 mill. for å dekke delårseffekten i 2022. Byrådet foreslår å innarbeide helårseffekten på 7,65 mill. fra 2023.

Totalt budsjettbehov for drift av Nyhavnsvei 10 er beregnet til å være 17,3 mill. Kr. 4,075 mill. er allerede innarbeidet i budsjett for 2022.

Det gjøres en omfordeling av budsjett mellom tjenesteområder, da utgifter knyttet til utbetaling av bostøtte (tjenesteområde 09 Boligtiltak) og kjøp av private botjenester i Møllendalsveien (tjenesteområde 04B Sosiale tjenester) reduseres når Nyhavnsvei 10 åpner for drift (tjenesteområde 04A Tjenester til rusavhengige og bostedsløse).

Oppsummert

	Beløp (i tusen)	Beskrivelse
Vedtatt budsjett for 22-25	4 075	
Foreslått økning		
Videreføring av budsjettjustering - 1. tertialrapportering	7 650	Økt bemanning fra generell booppfølging til døgnbemanning.
Nytt tiltak - oppjustering til aktivitetsnivå	5 575	Økt budsjett knyttet til drift.
Sum økning på 04A i HØP23-26	13 225	
Totalt budsjettbehov for drift av Nyhavnsvei 10	17 300	
Finansiering:		
Nedjustering til aktivitetsnivå - Tjenesteområde 04B	-5 500	Kjøp av private botjenester i Møllendalsveien som faller bort
Nedjustering til aktivitetsnivå - Tjenesteområde 09	-1 900	Bortfall av bostøtteutgifter
Sum finansiering	-7 400	
Totalt netto driftsbehov i HØP23- 26	5 825	Netto budsjett som foreslås innarbeidet fra 2023

Byrådet foreslår å innarbeide justeringene fra 2023.

Boligprogrammet 250 - Petedalsmyra

Byrådet foreslår at det tildeles midler til booppfølging, vektertjenester og driftsutgifter for å kunne ta i bruk 125 nye boliger. Det beregnede budsjettbehovet følger av den vedtatt handlingsplanen for 250 nye boliger, hvorav halvparten av boligene skal bygges for særlig ressurskrevende grupper. Ved å prioritere oppfølgingen av dem som skal bo i de nye boligene, vil flere med psykisk helse- og rusutfordringer også kunne bo stabilt i egen bolig.

Budsjettet for booppfølging og vektertjenester brukes til planlagte enkeltanlegg med stedlig bemanning, samt ambulante tjenester til anlegg uten stedlig bemanning.

Petedalsmyra - boenheter m/base består av 8 boliger med anslått oppstart av drift 4. kvartal 2025. Det legges derfor til grunn driftskonsekvenser med delårseffekt i 2025, og helårseffekt i påfølgende år.

Boligprogrammet 250 - Rød

Byrådet foreslår at det tildeles midler til booppfølging, vektertjenester og driftsutgifter for å kunne ta i bruk 125 nye boliger. Det beregnede budsjettbehovet følger av den vedtatt handlingsplanen for 250 nye boliger, hvorav halvparten av boligene skal bygges for særlig ressurskrevende grupper. Ved å prioritere oppfølgingen av dem som skal bo i de nye boligene, vil flere med psykisk helse- og rusutfordringer også kunne bo stabilt i egen bolig.

Budsjettet for booppfølging og vektertjenester brukes til planlagte enkeltanlegg med stedlig bemanning, samt ambulante tjenester til anlegg uten stedlig bemanning.

Rød består av 6 boliger med anslått oppstart av drift 1. kvartal 2026. Det legges derfor til grunn driftskonsekvenser med helårseffekt fra 2026.

Boligprogrammet 250 - Sandalsringen

Byrådet foreslår at det tildeles midler til booppfølging, vektertjenester og driftsutgifter for å kunne ta i bruk 125 nye boliger. Det beregnede budsjettbehovet følger av den vedtatt handlingsplanen for 250 nye boliger, hvorav halvparten av boligene skal bygges for særlig ressurskrevende grupper. Ved å prioritere oppfølgingen av dem som skal bo i de nye boligene, vil flere med psykisk helse- og rusutfordringer også kunne bo stabilt i egen bolig.

Budsjettet for booppfølging og vektertjenester brukes til planlagte enkeltanlegg med stedlig bemanning, samt ambulante tjenester til anlegg uten stedlig bemanning.

Sandalsringen består av 12 boliger med anslått oppstart av drift 3. kvartal 2026. Det legges derfor til grunn driftskonsekvenser med delårseffekt i 2026, og helårseffekt i påfølgende år.

Boligprogrammet 250 - Steinsvikkroken

Byrådet foreslår at det tildeles midler til booppfølging, vektertjenester og driftsutgifter for å kunne ta i bruk 125 nye boliger. Det beregnede budsjettbehovet følger av den vedtatt handlingsplanen for 250 nye boliger, hvorav halvparten av boligene skal bygges for særlig ressurskrevende grupper. Ved å prioritere oppfølgingen av dem som skal bo i de nye boligene, vil flere med psykisk helse- og rusutfordringer også kunne bo stabilt i egen bolig.

Budsjettet for booppfølging og vektertjenester brukes til planlagte enkeltanlegg med stedlig bemanning, samt ambulante tjenester til anlegg uten stedlig bemanning.

Steinsvikkroken bofelleskap består av 6 boliger med anslått oppstart av drift 2. kvartal 2024. Det legges derfor til grunn driftskonsekvenser med delårseffekt i 2024, og helårseffekt i påfølgende år.

Boligprogrammet 250 - Tomt med prosjekt, anskaffelse i markedet - 12 enkeltleiligheter

Byrådet foreslår at det tildeles midler til booppfølging, vektertjenester og driftsutgifter for å kunne ta i bruk 125 nye boliger. Det beregnede budsjettbehovet følger av den vedtatt handlingsplanen for 250 nye boliger, hvorav halvparten av boligene skal bygges for særlig ressurskrevende grupper. Ved å prioritere oppfølgingen av dem som skal bo i de nye boligene, vil flere med psykisk helse- og rusutfordringer også kunne bo stabilt i egen bolig.

Budsjettet for booppfølging og vektertjenester brukes til planlagte enkeltanlegg med stedlig bemanning, samt ambulante tjenester til anlegg uten stedlig bemanning.

"Tomt med prosjekt, anskaffelse i markedet" består av 12 boliger med anslått oppstart av drift 1. kvartal 2026. Det legges derfor til grunn driftskonsekvenser med helårseffekt fra 2026.

Foreningen for human narkotikapolitikk

Byrådet foreslår et tilskudd på kr. 0,150 mill. til formålet.

Omdisponeringer tilskudd

Byrådet foreslår omdisponeringer innenfor tjenestekområde 3D psykisk helse og 04A tjenester til rusavhengige og bostedsløse.

Omdisponeringene er merket på tilskuddslisten.

I dette beløpet ligger det en styrking på 1,5 mill. til A-larm helse og arbeid, som det totalt er foreslått skal motta 2,25 mill. i tilskudd i 2023.

Tverretatlig operativt team (TOT) Negativ sosial kontroll og æresrelatert vold

Byrådet foreslår å opprette et tverretatlig operativt team for negativ sosial kontroll og æresrelatert vold bestående av representanter fra de operative tjenestene Utekontakten, oppfølgingsavdelingene, (avdelingsleder), Vest politidistrikt og RVTS Vest. Erfaringene fra tilsvarende team for radikaliserings og menneskehandel er svært gode, og vi foreslår nå å overføre samme modell til arbeidet med å forebygge og bekjempe negativ sosial kontroll og æresrelatert vold. Temaet og dets oppgaver er en sentral del av ovennevnte veileder.

Teamet skal tilby tverrfaglige konsultasjoner når det er bekymring for om barn, unge eller voksne utsettes for negativ sosial kontroll eller æresrelatert vold. Eksterne aktører kan melde inn henvendelser med karakter av drøfting, råd og veiledning, som vil bli tatt opp ved månedlige møter. Ved akutte saker skal teamet arbeide operativt, samt arbeide kontinuerlig med oppfølging og evaluering av igangsatte tiltak. Barneverntjenesten og NAV inviteres til drøfting og dialog etter behov, alt etter om offeret er under eller over 18 år. Teamet kan innvilge vedtak om miljøterapeutisk oppfølging etter DUE-modellen.

Kutt

Omdisponeringer tilskudd

Byrådet foreslår omdisponeringer innenfor tjenestekområde 3D psykisk helse og 04A tjenester til rusavhengige og bostedsløse.

Omdisponeringene er merket på tilskuddslisten.

I dette beløpet ligger det en styrking på 1,5 mill. til A-larm helse og arbeid, som det totalt er foreslått skal motta 2,25 mill. i tilskudd i 2023.

Sammendrag budsjett

Byrådet har de senere år innført en rekke nye tiltak med mål om et verdig liv for rusavhengige.

Byrådet fortsetter arbeidet med å etablere flere boliger for rusavhengige og vanskeligstilte med tilhørende booppfølgingstjenester. For å imøtekomme behovet blant rusavhengige som har rett på nødvendig helsehjelp, har også rammene til kjøp av plasser økt.

Aktivitets- og arbeidsrettede rehabiliteringstiltak for rusavhengige videreføres, og det iverksettes tiltak for å hjelpe personer med samtidige rus- og psykisk helseutfordringer ut i arbeid.

Byrådet styrker Aktivitetshuset i Sverres gate som er landets første brukerstyrte aktivitetshus og yter tilskudd til Foreningen for human narkotikapolitikk.

Byrådet styrker tjenesteområde med midler til tverretattlig team for forebygging av negativ sosial kontroll og æresrelatert vold.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Driftsutgifter						
Lønn	273 777	263 255	278 577	280 927	285 602	301 682
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	77 888	69 232	78 645	79 068	81 446	85 571
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	62 606	61 560	67 626	67 626	67 626	67 626
Overføringsutgifter	36 000	34 826	35 141	35 141	35 141	35 141
Finansutgifter	2 959	1 524	1 524	1 524	1 524	1 524
Sum Driftsutgifter	453 230	430 397	461 513	464 286	471 339	491 544
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-37 445	-41 193	-45 669	-45 669	-45 669	-45 669
Refusjoner	-53 998	-31 988	-32 670	-32 670	-32 670	-32 670
Overføringsinntekter	-91	0	0	0	0	0
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-2 392	0	0	0	0	0
Sum Driftsinntekter	-93 926	-73 181	-78 339	-78 339	-78 339	-78 339
Sum	359 304	357 216	383 174	385 947	393 001	413 206

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Byrådsavdeling for helse og omsorg	0	-1	-1	-1	-1	-1
Byrådsavdeling for klima, miljø og samferdsel	1 845	3 456	3 456	3 456	3 456	3 456
Byrådsavdeling for kultur, sosial og inkludering	340 543	343 610	379 719	382 491	389 545	409 750
Fellesposter - bykassen	16 376	10 150	0	0	0	0
Sum	359 304	357 216	383 174	385 947	393 001	413 206

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Andre velferdstiltak rus	2 310	2 949	1 829	1 829	1 829	1 829
Rusbehandling, råd og veiledning	197 350	203 162	235 664	248 144	260 548	296 833
Lavtersketilbud for rusavhengige	87 028	88 165	79 900	70 330	65 017	48 937
Utekontakt	38 359	30 881	32 046	32 046	32 046	32 046
Overnattingstilbud til bostedsløse	3 648	4 872	5 064	5 064	5 064	5 064
Midl opph. m/tils-ikke ind.rettet	13 718	11 493	11 874	11 874	11 874	11 874
Botreningstjeneste ikke individrettet	16 891	15 694	16 797	16 661	16 623	16 623
Sum	359 304	357 216	383 174	385 947	393 001	413 206

Utfordringer og strategi**Kommunalt midlertidige botilbud for bostedsløse**

Mangel på tilrettelagte boliger til personer med mange og sammensatte utfordringer inkludert rusavhengighet er en utfordring. Tjenestene i kommunen har god oversikt over brukere og behov. Byrådet ser at innenfor boligprogrammet (bystyresak 43/17) sin prioritering av tilbud om bolig med samtidige tjenester til personer med sammensatte utfordringer kan bruk av midlertidige botilbud reduseres når boligene foreligger, men aldri avvikles helt. For personer i aktiv rus mellom leieforhold, og for rusavhengige der tjenesten må kartlegge livssituasjon og muligheter før fremskaffelse av tilpasset botilbud, vil det også i framtiden være behov for midlertidig botilbud.

Arbeid og aktivitet

Personer som har stått lenge utenfor arbeidslivet kan ha vansker med å komme i arbeid, og personer med langvarig, kronisk ruslidelse kan i tillegg mangle erfaring fra arbeidslivet. Byrådet har fremmet en rekke tiltak for å styrke individuelle rehabiliteringsforløp for rusavhengige. Som følge av byrådets prioritering av rehabiliterende tiltak i rusfeltet har byrådet etablert et ambulerende IPS-team (Individual Placement and Support). IPS er en kunnskapsbasert metode som bidrar til at mennesker med moderate til alvorlige psykiske lidelser og/eller rusmiddelavhengighet kan nyttiggjøre seg egen arbeidsevne og komme i ordinært lønnet arbeid.

Byrådet støtter utviklingen av et brukerstyrt hus i Bergen sentrum som en erstatning for MO-senter i Bergen sentrum. Tiltaket, et ideelt A/S som er eid av tre brukerorganisasjoner, har arbeidstittel «Huset». «Huset» skal arbeide med å redusere helsemessige og sosiale skader og problemer forbundet med rusmiddelbruk, arbeide recoveryorientert og jobbe for den enkelte brukers rettigheter, myndiggjøring og tilfriskning. Tiltaket skal bidra til en sosial regulering i og av nærmiljøet ved miljøvandring med ansatte og frivillige for å fremme medborgerskap og medansvar. Tiltaket skiller seg fra ordinære lavtersketilbud ved at det er brukereid og brukerstyrt. Det innebærer blant annet at brukere som oppsøker og finner sin tilhørighet i tiltaket vil få innflytelse på innholdet i tjenesten, og ikke minst muligheten til selv å engasjere seg i utviklingen og driften av tiltaket. Tiltaket har en annen innretning

enn et MO-senter, men bygger på det samme grunnleggende ide: gjennom inkludering og medborgerskap fremme mestring, håp, muligheter og gi bistand til dem som ønsker og trenger det.

Skadereduksjon

Å redusere risiko for skadelige følger av rusbruk er bakgrunnen for byrådets satsing på tiltak som MO-sentre, brukerrom , Tverrfaglig overdoseteam og andre tiltak i Handlingsplan for forebygging av overdoser- og overdødsfall. Mennesker som sliter med rusavhengighet skal kunne leve verdige liv, og den hjelpen de får i MO-sentrene skal støtte opp om deres egen evne til mestring og selvstendighet.

Byrådets satsing på rehabiliterende tiltak betyr at de skadereduserende tjenestene skal mer fokus på å motivere brukere til deltakelse i aktiviteter. En helhetlig tilnærming er grunnlaget for gode kommunale tjenester. Dette innebærer til et strukturert samarbeid mellom den enkelte bruker og både kommunale og ideelle tilbydere av lavterskel aktiviteter.

Vold i rusmiljøet

Adferden enkeltpersoner i rusmiljøet utviser kan virke skremmende og skaper utrygghet både innad i miljøet og for omgivelsene. Byrådet har etablert prosjektet Sent ute der formålet er å bidra til at personer som oppholder seg på de åpne russcenene og preger miljøet der i negativ retning tilbys godt koordinerte, samordnede tjenester. Komplekse saksfelt der ulike instanser som arbeider utfra forskjellig lovgrunnlag er involvert er særlig utfordrende. Samarbeid mellom kommune, politi og spesialisthelsetjenesten er avgjørende for å få til gode forløp. Det er etablert flere samarbeidsflater mellom kommunen, politiet og Helse Bergen HF på individnivå for å imøtegå problemstillingen. I tråd med Plan for rusfeltet 2018-2022 er det opprettet krisesentertilbud for personer i aktiv rus. For å sikre trygghet for beboere i midlertidige botiltak med kvalitetsavtale har byrådet engasjert vekttertjeneste ved begge lokalitetene.

Tidlig innsats

Det rapporteres at ungdom i større grad enn tidligere opplever utfordringer knyttet til sin psykiske helse. For noen leder livsutfordringer til eksperimentering med rusmidler.

Utekontakten har et særlig søkelys på å legge til rette for tidligere identifisering, innsats og oppfølging av utsatte ungdommer. Det jobbes aktivt og tverretatlig på individ og gruppenivå for å forebygge problemutvikling i forhold til rus, psykisk helse og kriminalitet. Gjennom oppsøkende sosialt arbeid etablerer Utekontakten kontakt med risikoutsatte unge. Formålet er å avdekke hjelpebehov, motivere til endring, og sikre at barn og unge får tilbud om hjelp og behandling.

Stortinget vedtok 7. juni 2021 ny § 3-9 b i lov om kommunale helse- og omsorgstjenester, om etablering av Rådgivende enheter for russaker i kommunene. Denne enheten skal ha ansvaret for å møte personer når oppmøte for enheten er satt som vilkår for en bestemt strafferettslig reaksjon. Byrådet har vurdert at samarbeidet som må etableres i forbindelse iverksetting av enheten allerede foreligger i det eksisterende Tidlig Ute samarbeidet mellom Utekontakten, Vest politidistrikt og Helse Bergen HF. Ny Rådgivende enhet for russaker i Bergen kommune er derfor lagt til Etat for barn og familie ved Utekontakten, som får det faglige ansvaret for å utvikle denne lovpålagte tjenesten i tråd med de faglige anbefalingene og standardene som fremkommer i nasjonale rutiner og retningslinjer.

Menneskehandel

Ivaretagelse av mulige ofre for menneskehandel koordineres av tverretatlig operativt team ved Utekontakten. Det er ikke avsatt egen stilling til formålet, men er del av ansvarsområdet til medarbeider. I april 2019 vedtok Bergen bystyre Et liv i frihet – Plan mot menneskehandel 2019 – 2023. Planen danner grunnlag for prioritering av kommunens innsats på området. Innfasing av tiltak som

krever økt bevilgning, inkludert etablering av stillinger som skal iverksette planens øvrige tiltak, vil byrådet vurdere i forbindelse med fremtidige budsjettframleggelsler.

Overordnede mål

- **En attraktiv og levende by**

Bergen skal være en attraktiv og levende by som folk har lyst å bo i og besøke.

En god by er en by som utformes på menneskenes og naturens premisser. En by med gode møteplasser, folkeliv, rom for spontanitet, gode idretts- og kulturopplevelser og hvor bilen tar mindre plass enn før. Derfor vil byrådet skape en grønn, levende, rettferdig og raus by som er attraktiv å oppleve, drive næring i, vokse opp i, arbeide i og bo i. Barn og unge er fremtiden, og derfor vil byrådet prioritere dem.

- **En rettferdig og inkluderende by**

Bergen skal være en rettferdig og inkluderende by for alle, med små forskjeller og like muligheter.

Bergen skal være en god, rettferdig og inkluderende by, hvor det er godt å bo for alle uavhengig av økonomi, sosial bakgrunn, funksjonsnivå, livssyn og religiøs tilhørighet. Byrådet vil kjempe for likestilling, og ingen skal diskrimineres eller bli trakassert på bakgrunn av kjønn, etnisitet, religion, funksjonsevne, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk eller seksuell orientering. Som menneskerettighetsby vil byrådet legge menneskerettighetene til grunn for hele kommunens virksomhet.

- **Norges grønneste storby**

Bergen skal være Norges grønneste storbyby der klima og miljøhensyn legges til grunn for samfunnsutviklingen.

Bergen har en målsetning om å være Norges grønneste storby. Det krever målrettet innsats og et temposkifte i klimaarbeidet. Klimakrisen er vår tids største utfordring og solidaritetssak, og Bergen må ta sin del av ansvaret. Vårt mål er derfor at Bergen skal halvere klimagassutslippene innen 2023, og vil styrke kommunens klimaarbeid. Vi må slutte å bygge ned naturen, opprettholde artsmangfold, sikre god dyrevelferd i kommunen og sørge for at alle har tilgang til grønne rekreasjonsområder.

- **Trygg økonomistyring**

Bergen skal være en ansvarlig by der trygg økonomistyring sees på som en forutsetning for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet, også i et generasjonsperspektiv.

En ansvarlig og trygg økonomistyring, samsvar mellom kommunens inntekter og utgifter og en seriøs arbeidsgiverpolitikk tuftet på heltidskultur danner grunnlaget for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet og skape den byen vi ønsker. Byrådet vil bruke sin innkjøpsmakt strategisk for å sikre at klima og miljø, arbeidsvilkår, tariffavtale, godkjent lærebedrift og seriøsitetsskrav i større grad blir vektlagt i anbudene.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026
En attraktiv og levende by						
En rettferdig og inkluderende by	Antall personer i gruppen rusavhengige og bostedsløse med individuell oppfølging i egen bolig skal holdes stabilt					
	Bedre helsetjenester til rusavhengige personer	Antall konsultasjoner i helserom	2 200	2 200	2 300	2 400
	Styrke arbeidet med rehabilitering for rusavhengige	Andelen utnyttede plasser i aktivitetssentre i regi av NAV sosialtjeneste	80,0 %	95,0 %	80,0 %	90,0 %
		Antall personer som innvilges opphold i rehabiliteringsinstitusjon årlig	61	23	40	40
		Gjennomsnittlig botid i rehabiliteringsinstitusjon (mnd.)	3,0	3,8	5,0	5,0
	Utgifter til bruk av midlertidig botilbud for rusavhengige og bostedsløse skal holdes stabilt	Utgifter til bruk av midlertidig botilbud (i mill. kr.)	36,0	36,0	36,0	36,0
Norges grønneste storby						
Trygg økonomistyring						

Virkemiddel for å nå mål

Bruker- og pårørende perspektiv

For å løfte frem bruker/pårørende-stemmene i rusfeltet har byrådet etablert et ruspolitisk råd. Rådet har gitt gode innspill til byrådet og bystyret i saker som omhandler rusfeltet. Ved siden av å fortsette å ansette flere personer med brukerfaring i tjenestene har byrådet besluttet å videreføre ruspolitisk råd.

IDE programmet

Byrådsavdeling for kultur, sosial, inkludering startet i 2019 startet program for innovasjon, digitalisering og effektivisering. Det gjennomføres forbedringsprosjekter som skal løse konkrete utfordringer, samt

bygge generell kompetanse for styrt endrings- og utviklingsarbeid i tjenestene (Lean-metodikk). Arbeidet skal videreføres.

Samarbeid med frivillige og ideelle organisasjoner

Byrådet gir årlige tilskudd til frivillig sektor til uløste oppgaver innenfor ulike felt. Vi trenger et rikt og bredt organisasjonsliv for at Bergen skal være et godt sted å bo. Det frivillige arbeidet er med på å gi mening i tilværelsen, og nettopp derfor er det også et viktig arbeid innenfor rusfeltet. I handlingsplanen mot åpne russcener stilles det krav til ivaretagelse av nærmiljøet tjenestene etablerer seg i. Byrådet ønsker ikke en fortetting av tjenester i umiddelbar nærhet av åpne russcener slik at flere brukere trekkes til området.

Økt sikkerhet og kvalitet i midlertidige botilbud

Byrådet satser på tett individuell oppfølging av personer som bor i midlertidige botilbud. Bostedsløse kartlegges ift. livssituasjon og fungering med mål om å fremskaffe best mulig tilpasset botilbud. Sikkerheten i de to private midlertidige botilbudene oppskaleres med stasjonær vekttertjeneste inntil et døgnbemannet tilbud i kommunal regi er på plass.

Samhandling på tvers av etater og instanser

Videreføring av samarbeid mellom kommunen og Helse Bergen HF er av stor betydning for å sikre sammenhengende helse- og omsorgstjenester. Som likeverdige partnere med felles eierskap og ansvar for ruspasientene vil en sikre innovasjon og implementering av nye virksomme tiltak. Styrket arbeid med rehabilitering for rusavhengige er et felles mål for alle kommunale tjenester som tilbys rusavhengige personer. Dette innebærer å motivere til tverrfaglig spesialisert rusbehandling, opphold i rehabiliteringsinstitusjoner og deltakelse i tilrettelagte arbeids- og aktivitetstiltak. Målet er at brukerne møter recovery-orienterte ansatte i alle tjenester. Koordinert samarbeid og samhandling med spesialisthelsetjeneste og politiet er i tillegg avgjørende både for å håndtere utfordringer med åpne russcener.

Menneskehandel

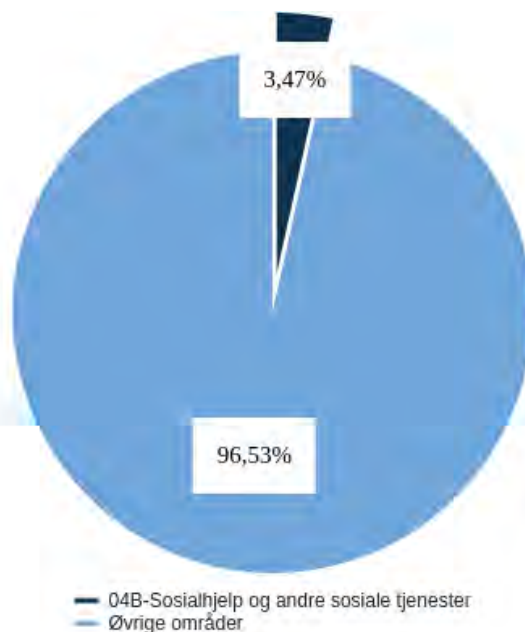
Byrådet skal iverksette tiltakene i Et liv i frihet – Plan mot menneskehandel 2019-2023 i planperioden.

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	
Antall personer i gruppen rusavhengige og bostedsløse med individuell oppfølging i egen bolig	595	542	645	600	600	600	600	
Årlig besøk i MO-sentrene	31 274	34 444	68 550	68 500	68 500	68 500	68 500	

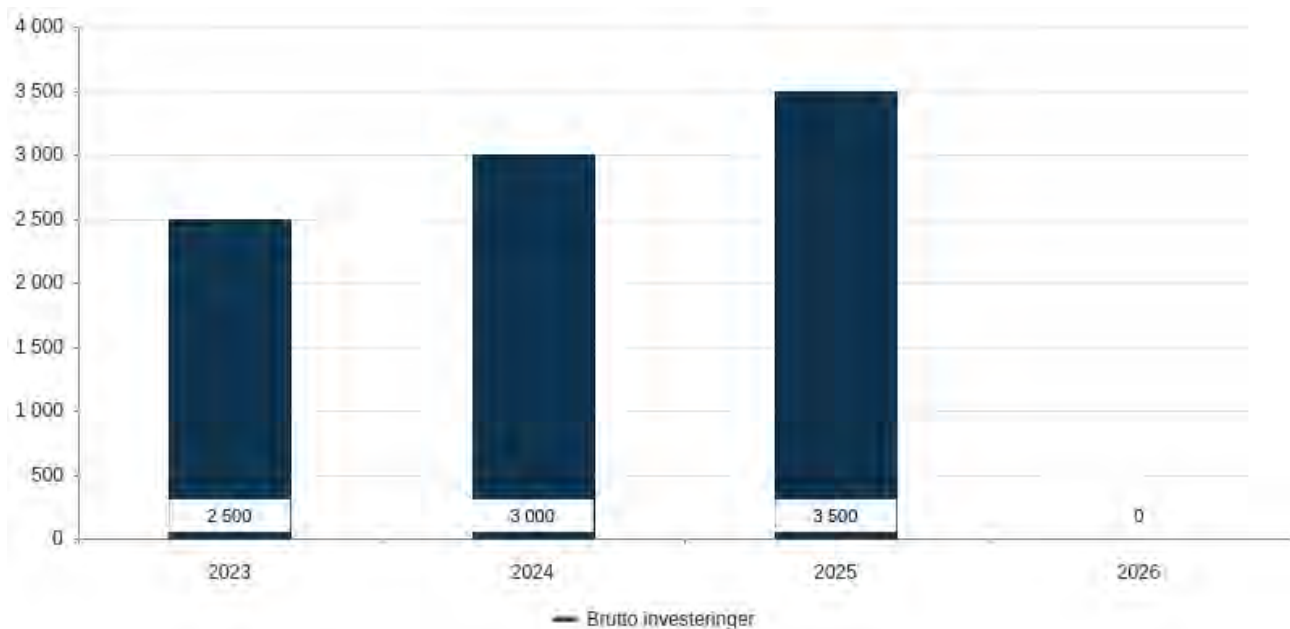
04B-Sosialhjelp og andre sosiale tjenester

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

- Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Tjenesteområdet omfatter tjenester som blir gitt av sosialtjenesten ved de lokale NAV kontorene. Dette omfatter sosial rådgivning og veiledning, økonomisk sosialhjelp, kvalifiseringsprogrammet, aktivitetsplikt, særlige tiltak for rusmiddelbrukere, gjeldsrådgivning, midlertidig botilbud til bostedsløse samt oppfølgingstjenester for at flere skal kunne bo i egen bolig.

Videre omfatter tjenesteområdet avtale om drift av Kriesesenter for Bergen og omegn. Kriesesenteret skal sikre et godt og helhetlig kriesesentertilbud til personer utsatt for vold eller trusler om vold, og som har behov for rådgivning eller et trygt midlertidig botilbud. Kommunen har avtale med 17 omegnskommuner om drift av Kriesesenter for Bergen og omegn. Kriesesenteret har separat bolig for kvinner og menn. I tillegg driftes egne plasser for personer i aktiv rus.

Bergen kommune har en avtale med Stiftelsen Alternativ til Vold (ATV) om et helhetlig behandlingstilbud for familier i Bergen som lever med vold. Den kliniske virksomheten ved ATV Bergen utføres av psykologer og består av individuell behandling, partnersamtaler, familiesamtaler og ulike gruppetilbud. Behandlingstilbudet gis både til voldsutøver og de som utsettes for vold i nære relasjoner.

Hovedprioriteringer

En by bør måles på hvordan den behandler mennesker i vanskelige livssituasjoner. For byrådet er det viktig å prioritere dem som mest av alt trenger kommunen. Dette budsjettet bidrar til å bedre levekårene for vanskeligstilte, gjennom sosial og økonomisk trygghet, tilknytning til arbeidslivet og aktiv deltakelse i samfunnet.

Bergen er en mangfoldsby og en menneskerettighetsby. Ingen skal diskrimineres eller bli trakassert på bakgrunn av kjønn, etnisitet, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk eller seksuell orientering. Bergen skal være en kommune der alle kan være seg selv og samtidig sikres likeverdige tjenester og muligheter, og byrådet vil kjempe for reell likestilling.

For byrådet er det viktig å sikre nødvendig tilgang på helsetjenester for transpersoner som trenger det, god kunnskap om kjønns- og seksualitetsmangfold i alle deler av det offentlige, samt fortsette systematisk holdningsskapende arbeid. I 2023 legger byrådet frem en ny Plan for kjønns- og seksualitetsmangfold for Bergen og det kommer flere nye tiltak knyttet til å gjøre byen mer inkluderende for målgruppen til denne planen. Byrådet foreslår å sette av 1 million kroner til tiltak under planen, der aktuelle tiltak kan være et bedre helsestasjonstilbud og psykisk helsetilbud for skeive.

I tillegg foreslår byrådet å styrke arbeidet knyttet til antirasisme og anti-radikalisering, blant annet gjennom medlemskap i Safe cities-nettverket for å styrke arbeidet for å forebygge radikalisering og voldelig ekstremisme.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Dokumentversjon	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Vedtatt budsjett 2022	821 395	821 395	821 395	821 395
Sum Lønns- og prisvekst mv.	29 190	26 591	25 869	25 869
Sum Tekniske justeringer	142	142	142	142
Sum Utgående engangstiltak	-10 700	-12 900	-12 900	-12 900
Prisjustering og diverse endringer	18 632	13 833	13 111	13 111
Konsekvensjustert ramme	840 028	835 229	834 507	834 507
Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett				
Samlokalisering	Innstilling1	1 770	1 770	1 770
Sum Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett		1 770	1 770	1 770
Tilpasning til aktivitetsnivå				

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Beløp i 1000

	Dokumentversjon	Økonomiplan			
		2023	2024	2025	2026
Boligprogrammet 250 - Nyhavnsvei 10 og Møllendalsveien 19	Innstilling1	-5 500	-5 500	-5 500	-5 500
Samlokalisering	Innstilling1	-131	-131	-131	-131
Tilpasning til aktivitetsnivå - Kvalifiseringsprogram	Innstilling1	-15 000	-15 000	-15 000	-15 000
Tilpasning til aktivitetsnivå økonomisk sosialhjelp	Innstilling1	-26 398	-26 398	-26 398	-26 398
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå		-47 029	-47 029	-47 029	-47 029
Nye tiltak					
Mangfoldsmidler til anti-rasisme, anti-radikalisering	Innstilling1	200	200	200	200
Papillon	Innstilling1	400	400	400	400
Regnbueplan	Innstilling1	1 000	1 000	1 000	1 000
Økning av sosialhjelpssatsene for tilpasning til SIFOs referansebudsjett	Innstilling1	4 167	4 167	4 167	4 167
Sum Nye tiltak		5 767	5 767	5 767	5 767
Nye tiltak og realendringer budsjett		-39 492	-39 492	-39 492	-39 492
Ramme 2023-2026		800 536	795 737	795 015	795 015

Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett

Samlokalisering

Byrådet ønsker å samle flere tjenester til barn og unge i felles lokaler for å bidra til at barn og familier får rett hjelp til rett tid. Avdelinger innenfor psykisk helse samlokaliseres med mål om mer koordinerte tjenester og økt faglig miljø. NAV kontor samlokaliseres i felles byområder, fra tidligere bydelskontor. Ref. bystyresak [2018-18882-7](#) om Fremtidens NAV i Bergen. NAV Stat går også inn med flere regionsfunksjoner.

Samlokalisering - Nye behov i HØP 23-26:

Etter innflytting i NAV Årstad, NAV Bergen Nord, Familiens hus Fyllingsdalen/Laksevåg og Bontelabo (Botjenester i Bergenhus og Årstad, Forvaltningsenhet og Avlastningstjenester for personer med utviklingshemming) er budsjettbehovet knyttet til husleieutgiftene høyere enn tidligere anslått. I forbindelse med 1. tertialrapportering ble det vedtatt en tilpasning av årsbudsjett på kr. 5,9 mill. til faktisk husleienivå. Totalt husleiebudsjett beløper seg til kr. 8,3 mill.

Byrådet foreslår å styrke budsjettet, tilsvarende justeringen i 1. tertialrapportering, med kr. 5,9 mill. utover i planperioden.

Tjenesteområder	Fra HØP 22-25	Vedtatt i 1. tertrialrapportering	Totalt per tj.omr.
02-Barnevern	1 428	479	1 907
03C-Tjenester til utviklingshemme de	0	742	742
03D-Psykisk helse	-	570	570
04A-Tjenester til rusavhengige og bostedsløse	-	675	675

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

04B-Sosialhjelp og andre sosiale tjenester	-	131	1 770	1 639
05A-Forebyggende helsearbeid		784	718	1 502
05B-Behandling og rehabilitering		261	0	261
09-Boligtiltak	-	0	977	977
Totalt for tj.omr.		2 342	5 930	8 272

Budsjettøkningen omfatter tjenesteområdene 02 Barnevern, 03C tjenester til utviklingshemmede, 03D Psykisk helse, 04A Tjenester til rusavhengige og bostedsløse, 04B Sosialhjelp og andre sosial tjenester, 05A Behandling og rehabilitering og 09 Botiltak.

Tilpasning til aktivitetsnivå

Boligprogrammet 250 - Nyhavnsvei 10 og Møllendalsveien 19

Byrådet foreslår at det tildeles midler til booppfølging, vektertjenester og driftsutgifter for å kunne ta i bruk 125 nye boliger. Det beregnede budsjettbehovet følger av den vedtatt handlingsplanen for 250 nye boliger, hvorav halvparten av boligene skal bygges for særlig ressurskrevende grupper. Ved å prioritere oppfølgingen av dem som skal bo i de nye boligene, vil flere med psykisk helse- og rusutfordringer også kunne bo stabilt i egen bolig.

Opprinnelige forutsetninger for driftsbudsjett var booppfølging og vektertjenester. Det økte budsjettbehovet er i tråd med vedtatt gjennomføringvedtak om døgnbemannet personalbase (sak [296/21](#)). I tillegg skal minst 40% av bemanningen ha helse- og sosialfaglig utdanning på bachelor-nivå. I forbindelse med 1. tertialrapport 2022 ble budsjetttrammen økt med 3,8 mill. for å dekke delårseffekten i 2022. Byrådet foreslår å innarbeide helårseffekten på 7,65 mill. fra 2023.

Totalt budsjettbehov for drift av Nyhavnsvei 10 er beregnet til å være 17,3 mill. Kr. 4,075 mill. er allerede innarbeidet i budsjett for 2022.

Det gjøres en omfordeling av budsjett mellom tjenesteområder, da utgifter knyttet til utbetaling av bostøtte (tjenesteområde 09 Boligtiltak) og kjøp av private botjenester i Møllendalsveien (tjenesteområde 04B Sosiale tjenester) reduseres når Nyhavnsvei 10 åpner for drift (tjenesteområde 04A Tjenester til rusavhengige og bostedsløse).

Oppsummert

	Beløp (i tusen)	Beskrivelse
Vedtatt budsjett for 22-25	4 075	
Foreslått økning		
Videreføring av budsjettjustering - 1. tertialrapportering	7 650	Økt bemanning fra generell booppfølging til døgnbemanning.
Nytt tiltak - oppjustering til aktivitetsnivå	5 575	Økt budsjett knyttet til drift.
Sum økning på 04A i HØP23-26	13 225	
Totalt budsjettbehov for drift av Nyhavnsvei 10	17 300	
Finansiering:		
Nedjustering til aktivitetsnivå - Tjenesteområde 04B	-5 500	Kjøp av private botjenester i Møllendalsveien som faller bort
Nedjustering til aktivitetsnivå - Tjenesteområde 09	-1 900	Bortfall av bostøtteutgifter
Sum finansiering	-7 400	
Totalt netto driftsbehov i HØP23-26	5 825	Netto budsjett som foreslås innarbeidet fra 2023

Byrådet foreslår å innarbeide justeringene fra 2023.

Samlokalisering

Byrådet ønsker å samle flere tjenester til barn og unge i felles lokaler for å bidra til at barn og familier får rett hjelp til rett tid. Avdelinger innenfor psykisk helse samlokaliseres med mål om mer koordinerte tjenester og økt faglig miljø. NAV kontor samlokaliseres i felles byområder, fra tidligere bydelskontor. Ref. bystyresak [2018-18882-7](#) om Fremtidens NAV i Bergen. NAV Stat går også inn med flere regionsfunksjoner.

Samlokalisering - Nye behov i HØP 23-26:

Etter innflytting i NAV Årstad, NAV Bergen Nord, Familiens hus Fyllingsdalen/Laksevåg og Bontelabo (Botjenester i Bergenhus og Årstad, Forvaltningsenhet og Avlastningstjenester for personer med utviklingshemming) er budsjettbehovet knyttet til husleieutgiftene høyere enn tidligere anslått. I forbindelse med 1. tertialrapportering ble det vedtatt en tilpasning av årsbudsjett på kr. 5,9 mill. til faktisk husleienivå. Totalt husleiebudsjet beløper seg til kr. 8,3 mill.

Byrådet foreslår å styrke budsjettet, tilsvarende justeringen i 1. tertialrapportering, med kr. 5,9 mill. utover i planperioden.

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Tjenesteområder	Fra HØP 22-25	Vedtatt i 1. tertialrapportering	Totalt per tj.omr.
02-Barnevern	1 428	479	1 907
03C-Tjenester til utviklingshemmede	0	742	742
03D-Psykisk helse	-	570	570
04A-Tjenester til rusavhengige og bostedsløse	-	675	675
04B-Sosialhjelp og andre sosiale tjenester	131	1 770	1 639
05A-Forebyggende helsearbeid	784	718	1 502
05B-Behandling og rehabilitering	261	0	261
09-Boligtiltak	0	977	977
Totalt for tj.omr.	2 342	5 930	8 272

Budsjettøkningen omfatter tjenesteområdene 02 Barnevern, 03C tjenester til utviklingshemmede, 03D Psykisk helse, 04A Tjenester til rusavhengige og bostedsløse, 04B Sosialhjelp og andre sosial tjenester, 05A Behandling og rehabilitering og 09 Botiltak.

Tilpasning til aktivitetsnivå - Kvalifiseringsprogram

Byrådet foreslår nedjustering av kvalifiseringsstønadene med 15 mill. fra 2023 som følge av redusert antall deltakere. Det har vært en utfordring å oppnå måltall på 525 og som følge av dette reduseres måltallet til 475 deltakere.

Tilpasning til aktivitetsnivå økonomisk sosialhjelp

Byrådet foreslår nedjustering av økonomisk sosialhjelp med 26,4 mill. fra 2023 som følge av færre søkere. De siste årene har antallet mottakere av økonomisk sosialhjelp gått vesentlig ned. Antall mottakere var i 2019 på 7394, i 2020 på 6991 og i 2021 på 6747. Prognosen for 2023 og videre år er 6750 mottakere. Utgifter til sosialhjelp var i 2021 på 355 mill.

Når en ser på andre faktorer som påvirker antall mottakere av økonomisk sosialhjelp som går på statlige tiltak, arbeidsmarked etc. er det ikke en forventning på at dette skal endre seg på relativt kort sikt. Det er ikke tatt høyde for vekst i antall mottakere av økonomisk sosialhjelp grunnet flyktninger fra Ukraina, da denne situasjonen er uavklart. Økonomisk sosialhjelp til disse flyktningene holdes dermed utenfor budsjettet. Det er lagt til grunn satser, iht, satser innført 01.03.22, men ikke en ytterligere økning for tilpassing til SIFOs referansebudsjett nivå. Det forutsettes prisjustering. Juletillegg er ikke medregnet i estimerte budsjettkostnader.

Nye tiltak

Mangfoldsmidler til anti-rasisme, anti-radikalisering

Byrådet foreslår kr. 0,2 mill. til å bekjempe rasisme og utenforskap.

Papillon

Byrådet foreslår et økt tilskudd på kr. 0,4 mill. til organisasjonen Papillon.

Regnbueplan

Byrådet foreslår å bevilge kr. 1,0 mill. årlig til tiltak i den rullerte planen for kjønns- og seksualitetsmangfold. Aktuelle tiltak kan være tilskudd til frivillige organisasjoner på feltet og styrking av kommunale tilbud til målgruppen.

Økning av sosialhjelpssatsene for tilpasning til SIFOs referansebudsjett

Byrådet foreslår å styrke budsjett med helårsvirkning av tilpasning til SIFOs referansebudsjett. 01.03.22 ble det lagt inn satsøkning for å tilnærme seg SIFOs referansebudsjett. 4,167 mill. gjelder helårseffekt av satsøkningen.

Sammendrag budsjett

Byrådet fortsetter arbeidet med å bekjempe fattigdom gjennom økte sosialhjelpssatser og bruk av kvalifiseringsprogram. Sammen med økte sosialhjelpssatser har dette gitt flere et større økonomisk handlingsrom. Budsjettet legger grunnlaget for fortsatt tett og effektiv sosialfaglig oppfølging av sosialhjelpsmottakerne, å bedre levekårene for vanskeligstilte og å bidra til sosial og økonomisk trygghet. Samtidig forventes det gevinster gjennom effekt av arbeidstiltak, herunder effektiviseringstiltak i perioden.

IDE-programmet med underliggende prosjekter og generelt økt endringstakt forventes å gi effektiviseringsgevinster i økonomiplanperioden.

Tilpasning til aktivitetsnivå økonomisk sosialhjelp

Utgiftsnivået er relativt stabilt og forventes å holde seg på et slikt nivå i perioden. Selv om kommunen skal ta imot et økt antall flyktninger så forventes ikke dette å gi vesentlige økning av utgifter.

Oppdaterte prognoser på økonomisk sosialhjelp viser at en forventer at antall som mottar sosialhjelp vil holde seg relativt stabil og et mindrebehov sammenlignet med byrådets innstilling til HØP22-25. Beregnet utgiftsnivå er basert på et fortsatt godt arbeidsmarked. Bystyret foreslår at budsjettet justeres i tråd med oppdaterte prognoser.

Kvalifiseringsstønad

Byrådet foreslår å tilpasse budsjettet til kvalifiseringsstønad i tråd med forventet utvikling for kommende handlings- og økonomiplanperiode. Det forventes ikke en økning i tilbudet grunnet generell bedring i arbeidsmarkedet.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Driftsutgifter						
Lønn	371 858	379 151	378 454	376 254	376 254	376 254
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	64 112	55 606	63 683	61 084	60 362	60 362
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	5 289	5 739	5 888	5 888	5 888	5 888
Overføringsutgifter	421 105	458 590	432 417	432 417	432 417	432 417
Finansutgifter	10 991	7 275	7 275	7 275	7 275	7 275
Sum Driftsutgifter	873 356	906 360	887 717	882 918	882 196	882 196
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-19 246	-4 991	-5 104	-5 104	-5 104	-5 104
Refusjoner	-71 040	-65 660	-67 356	-67 356	-67 356	-67 356
Overføringsinntekter	-119	-11 452	-11 859	-11 859	-11 859	-11 859
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-9 797	-2 862	-2 862	-2 862	-2 862	-2 862
Sum Driftsinntekter	-100 201	-84 965	-87 181	-87 181	-87 181	-87 181
Sum	773 155	821 395	800 536	795 737	795 015	795 015

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Byrådsavdeling for klima, miljø og samferdsel	3 612	1 269	1 269	1 269	1 269	1 269
Byrådsavdeling for kultur, sosial og inkludering	756 204	820 721	800 101	795 302	794 580	794 580
Fellesposter - bykassen	12 770	-595	-835	-835	-835	-835
Sum	773 155	821 395	800 536	795 737	795 015	795 015

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Sosial rådgivning og veiledning	257 336	245 327	260 015	255 340	254 652	254 652
Støtte til krisetiltak	22 088	21 746	22 258	22 233	22 226	22 226
Kvalifiseringsordningen	138 623	156 393	148 449	148 350	148 323	148 323
Økonomisk sosialhjelp - individrettet	355 108	397 931	369 814	369 814	369 814	369 814
Sum	773 155	821 395	800 536	795 737	795 015	795 015

Kostra-analyse

	Bergen 2020	Bergen 2021	Oslo kommune	Trondheim	Stavanger	ASSS uten Oslo
Prioritet						
Netto driftsutgifter til sosialtjenesten pr. innbygger 20-66 år (B) *) **)	6 891	7 161	6 581	6 119	6 633	6 072

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Netto driftsutgifter til økonomisk sosialhjelp pr innbygger 20-66 år (B) *) **)	1 985	1 937	1 964	1 897	2 216	2 010
Produktivitet						
Brutto driftsutgifter til økonomisk sosialhjelp pr. mottaker (B) *)	57 539	57 261	71 060	52 113	57 540	56 883
Dekningsgrad						
Andel mottakere med sosialhjelp som hovedinntektskilde (B)	38,3 %	34,9 %	39,9 %	37,3 %	34,7 %	37,6 %
Andelen sosialhjelpsmottakere 18-24 år, av innbyggerne (19)-24 år (B)	4,6 %	4,5 %	3,9 %	4,3 %	5,9 %	4,7 %
Andelen sosialhjelpsmottakere i alderen 20-66 år, av innbyggerne 20-66 år (B)	3,6 %	3,5 %	3,9 %	3,4 %	3,9 %	3,6 %
Andelen sosialhjelpsmottakere i forhold til innbyggere i alderen 20-66 år (B) **)	3,6 %	3,5 %	2,9 %	3,7 %	3,9 %	3,6 %
Gjennomsnittlig stønadslengde for mottakere med sosialhjelp som hovedinntekt (måneder)	8,0	7,9	7,5	5,4	7,3	6,7
Mottakere av kvalifiseringsstønad per 1000 innbyggere 20-66 år (B) **)	3,5	4,2	3,3	5,1	5,0	4,3
Grunnlagsdata (Nivå 3)						
Gjennomsnittlig utbetaling per stønadsmåned (kr) *)	9 847	10 022	11 092	15 190	9 599	10 533
Samlet stønadssum (bidrag + lån) *)	411 530 914	393 529 530	1 352 293 570	324 779 654	216 438 054	186 950 807
Sosialhjelpsmottakere	7 009	6 771	19 515	4 886	3 769	3 204

*) Inflasjonsjustert med deflator

**) Justert for utgiftsbehov

Prioritet

Netto driftsutgifter til sosialtjenesten pr. innbygger 20-66 år: Bergen har de siste årene gått opp i netto driftsutgifter til sosialtjenesten. Dette kommer av at Bergen har hatt en betydelig økt satsing på rusomsorg. Av de største byene så er det Bergen som har de høyeste netto driftsutgiftene til sosialtjenesten pr. innbygger.

Netto driftsutgifter til økonomisk sosialhjelp pr. innbygger 20-66 år: Bergen har nest lavest netto driftsutgifter sammenlignet med de 3 andre største byene i Norge og ligger også under snittet for ASSS kommunene. Lave snittutbetalinger på grunn av lav andel mottakere med sosialhjelp som hovedinntekt samt effektiv forvaltning av sosialhjelpsbudsjettet bidrar til dette.

Produktivitet

Brutto driftsutgifter til økonomisk sosialhjelp pr. mottaker: Her ligger Bergen under Oslo og Stavanger men noe over snittet for ASSS. Dette kommer i av at vi har en høyere sosialhjelpssatser enn alle de andre storbyene.

Dekningsgrad

Andel mottakere med sosialhjelp som hovedinntektskilde: Bergen har den nest laveste andelen med hovedinntekt sosialhjelp på 34,9 % av alle mottakere. De fleste som får supplerende sosialhjelp, har trygd som hovedinntekt. Dette trekker også opp stønadslengden generelt på økonomisk sosialhjelp i Bergen.

Andel sosialhjelpsmottakere pr. innb. 18-24 år: Bergen ligger under snittet for ASSS kommunene på denne indikatoren og har hatt en nedgang det siste året. Satsing på denne aldersgruppen i sosialtjenesten har medført at det er en nedgang av ungdommer som mottar økonomisk sosialhjelp.

Andel sosialhjelpsmottakere pr. innb. 20-66 år: Bergen ligger rett under snittet på denne indikatoren for ASSS kommunene, og har også her hatt en nedgang siste året.

Gjennomsnittlig stønadslengde for mottakere med hovedinntekt sosialhjelp: Her ligger Bergen høyest men har gått noe ned fra 2020. Stønadslengden må ses i sammenheng med at Bergen har en lavere andel på sosialhjelp enn de fleste andre storbyer. Bergen har over tid jobbet godt med mottakere av økonomisk sosialhjelp og det er foretatt grundige kartlegginger. Vi vurderer at dette er noe grunnen til at Bergen har gått ned på antall mottakere av økonomisk sosialhjelp, men da går også stønadslengden opp da de sosialtjenesten sitter igjen med trenger lengre tid for å komme seg ut i arbeid eller tiltak.

Mottakere av kvalifiseringsstønad pr. 1000 innbyggere 20-66 år. Antallet mottakere i Bergen ligger rett under snittet i nettverket, men har en økning sammenlignet med 2020.

Grunnlagsdata

Gjennomsnittlig utbetaling pr. stønadsmåned: Bergen ligger under snittet for ASSS kommunene. Dette kommer igjen av den lave andelen med hovedinntekt sosialhjelp.

Samlet stønadssum. I Oslo har samlet stønads sum gått ned fra 1382,9 mill. i 2020 til 1352,3 i 2021. I Stavanger har stønads summen gått ned fra 221,1 mill. i 2020 til 216,4 mill. i 2021. I Trondheim har stønads summen gått ned fra 270,7 mill. i 2020 til 241 mill. i 2021. Bergen har gått ned fra 400,7 i 2020 til 393,5 i 2021. Nedgangen skyldes en nedgang i antallet mottakere av økonomisk sosialhjelp.

Sosialhjelpsmottakere: Antall mottakere i Bergen har gått ned med 240 mottakere fra 2020, i Oslo har gått ned med 667 mottakere, Stavanger har gått ned med 161 mottakere, mens Trondheim gikk ned med 304 mottakere. Så langt i 2022 ser vi en fortsatt nedgang i antallet mottakere av økonomisk sosialhjelp i Bergen.

Utfordringer og strategi

I perioden 2013-2021 ble det registrert 20 357 nye unike brukere ved sosialtjenesten i Bergen. Netto økning i antallet sosialhjelpsmottakere fra 2013 til 2021 var i Bergen 0,1 % i denne perioden. Til sammenligning var økningen i samme periode 9,9 % i Oslo, 17,5 % i Trondheim og 18,9 % i Stavanger.

Sosialtjenesten i Bergen har relativt sett hatt gode resultater når det gjelder å bistå brukere til å bli uavhengige av sosialhjelp. Stikkord for innholdet i arbeidet er:

- Tett sosialfaglig oppfølging og individuelt tilpassede tiltak.
- Aktiv bruk av vilkår og oppbygging av arbeidsrettede tiltak.
- FIA (Folk i arbeid) for å gi reelt arbeidsrettet innhold i aktivitetsplikten.
- Bruk av statlige tiltak i NAV.
- KVP tiltakene Ny Sjanse og NorA er arbeidsrettede tiltak for brukere med innvandrerbakgrunn.

Sosialhjelpsutgiftene bestemmes av antall mottakere og stønadslengder samt av nivået på sosialhjelpen. Sosialhjelps nivået fastsettes av den enkelte kommune. De fleste kommunene følger

de veiledende statlige normene for livsopphold. Fra 1. mars 2020 fragikk Bergen kommune de statlige veiledningssatsene og har nå landets høyeste sosialhjelpssatser. Byrådet legger til grunn for budsjettet et fortsatt godt arbeidsmarked.

I 2021 ble det utbetalt kr. 393,5 mill. brutto i økonomisk sosialhjelp i Bergen. I Oslo ble det utbetalt ca. 1352,3 mill., Trondheim ca. 241 mill. og i Stavanger 216,4 mill.. Netto utgifter til sosialhjelp pr. innbygger var i 2021 i Bergen kommune 1960 mens den for Oslo er 2721, Stavanger 2293 og i Trondheim 1776.

Frem til 2019 så vi en økning i sosialhjelpsutgiftene, mens fra 2020 har utgiftene gått ned. Årsaken til dette er den relativt store nedgangen av mottakere av økonomisk sosialhjelp.

NAV sine digitale selvbetjeningsløsninger for kommunene har medført at brukere kan søke digitalt om økonomisk sosialhjelp. Andelen digitale søknader ligger på ca 75% i 2022.

I 2020 var det 1 336 husholdninger med 2 494 barn som mottok økonomisk sosialhjelp i Bergen. Tilsvarende tall i 2021 var 1 287 husholdninger med 2 367 barn. Byrådet ser det som svært positivt at antallet barn som lever i familier som mottar økonomisk sosialhjelp har gått ned. Barnefamilier har vært et satsingsområde over flere år etter at Handlingsplan mot fattigdom ble lagt frem for Bystyret.

Byrådet gir årlige tilskudd til frivillig sektor til uløste oppgaver innenfor ulike felt. Byrådet ønsker et rikt og bredt organisasjonsliv for at Bergen skal være et godt sted å bo. Det frivillige arbeidet er med på å gi mening i tilværelsen, og nettopp derfor er det også et viktig forebyggende arbeid. Frivillige organisasjoner og menigheter er viktige verdiformidlere, og deres arbeid anerkjennes ved økonomisk støtte fra kommunen.

Overordnede mål

- **En attraktiv og levende by**

Bergen skal være en attraktiv og levende by som folk har lyst å bo i og besøke.

En god by er en by som utformes på menneskenes og naturens premisser. En by med gode møteplasser, folkeliv, rom for spontanitet, gode idretts- og kulturopplevelser og hvor bilen tar mindre plass enn før. Derfor vil byrådet skape en grønn, levende, rettferdig og raus by som er attraktiv å oppleve, drive næring i, vokse opp i, arbeide i og bo i. Barn og unge er fremtiden, og derfor vil byrådet prioritere dem.

- **En rettferdig og inkluderende by**

Bergen skal være en rettferdig og inkluderende by for alle, med små forskjeller og like muligheter.

Bergen skal være en god, rettferdig og inkluderende by, hvor det er godt å bo for alle uavhengig av økonomi, sosial bakgrunn, funksjonsnivå, livssyn og religiøs tilhørighet. Byrådet vil kjempe for likestilling, og ingen skal diskrimineres eller bli trakassert på bakgrunn av kjønn, etnisitet, religion, funksjonsevne, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk eller seksuell orientering. Som menneskerettighetsby vil byrådet legge menneskerettighetene til grunn for hele kommunens virksomhet.

- **Norges grønneste storby**

Bergen skal være Norges grønneste storbyby der klima og miljøhensyn legges til grunn for samfunnsutviklingen.

Bergen har en målsetning om å være Norges grønneste storby. Det krever målrettet innsats og et temposkifte i klimaarbeidet. Klimakrisen er vår tids største utfordring og solidaritets sak, og Bergen må ta sin del av ansvaret. Vårt mål er derfor at Bergen skal halvere klimagassutslippene innen 2023, og vil styrke kommunens klimaarbeid. Vi må slutte å bygge ned naturen, opprettholde arts mangfold, sikre god dyrevelferd i kommunen og sørge for at alle har tilgang til grønne rekreasjonsområder.

- **Trygg økonomistyring**

Bergen skal være en ansvarlig by der trygg økonomistyring sees på som en forutsetning for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet, også i et generasjonsperspektiv.

En ansvarlig og trygg økonomistyring, samsvar mellom kommunens inntekter og utgifter og en seriøs arbeidsgiverpolitikk tuftet på heltidskultur danner grunnlaget for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet og skape den byen vi ønsker. Byrådet vil bruke sin innkjøpsmakt strategisk for å sikre at klima og miljø, arbeidsvilkår, tariffavtale, godkjent lærebedrift og seriositetskrav i større grad blir vektlagt i anbudene.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026
En attraktiv og levende by						
En rettferdig og inkluderende by	55 % av kvalifiseringsprogrammene skal inneholde statlige tiltak	Andel deltakere med statlige tiltak i kvalifiseringsprogrammet	55,0 %	55,0 %	55,0 %	55,0 %
	Andelen digitale søknader om økonomisk sosialhjelp skal være 70 %	Andel digitale søknader om økonomisk sosialhjelp	70,0 %	75,0 %	70,0 %	70,0 %
	Flere i arbeid og aktivitet, færre på stønad	Antall deltakere som har deltatt i kvalifiseringsprogrammet	730	730	730	700
	Reduksjon av stønadslengde for brukere i alderen 18-24 år som mottaker økonomisk sosialhjelp	Gjennomsnittlig stønadslengde mottakere 18-24 år	4,5	4,8	4,5	4,5
Norges grønneste storby						
Trygg økonomistyring						

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat 2020	Resultat 2021	Anslag 2022	Anslag 2023	Anslag 2024	Anslag 2025	Anslag 2026	Beskrivelse
Andel sosialhjelpsmottakere med sosialhjelp som hovedinntektskilde (%)	38,8 %	35,3 %	39,0 %	39,0 %	39,0 %	39,0 %	39,0 %	
Antall sosialhjelpsmottakere	6 991	6 747	6 900	6 750	6 750	6 750	6 750	

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	
Brutto driftsutgifter til økonomisk sosialhjelp pr. mottaker	57 087	57 907	53 700	53 800	53 800	53 800	53 800	
Gjennomsnittlig stønadslengde (mnd)	5,2	5,2	4,9	4,8	4,8	4,8	4,8	

Investeringsbudsjett

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp				Økonomiplan				Sum		
	Ferdig år	Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjekt utgift	Ørem. fin. prosjekt utgift	Netto 2023	2024	2025	2026	2023-26	
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer											
Krisesenter for Bergen og omegn	2026		IA	9,0	0,0	9,0	2,5	3,0	3,5	0,0	9,0
Sum Ikke-avgiftsfinansierte investeringer				0,0	9,0	9,0	2,5	3,0	3,5	0,0	9,0

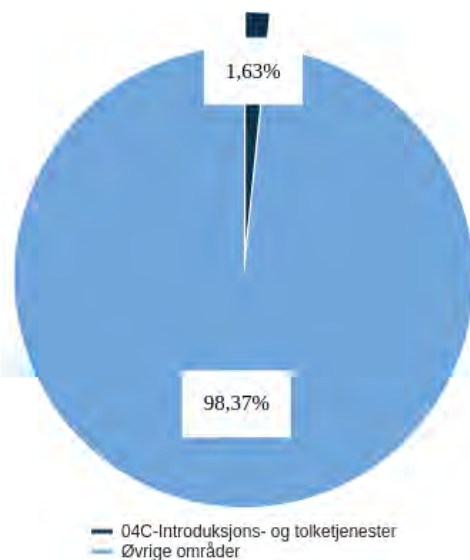
Krisesenter for Bergen og omegn

Dagens krisesenter har en utforming og byggkvalitet som vanskeliggjør gode faglige løsninger, og gir dårlige rammebetingelser for sikkerhet og gode arbeidsplasser.

Det settes derfor av midler til konseptutvikling til et nytt krisesenter, som ivaretar behovet for ulike målgrupper, sikkerhet og arbeidsforhold til ansa

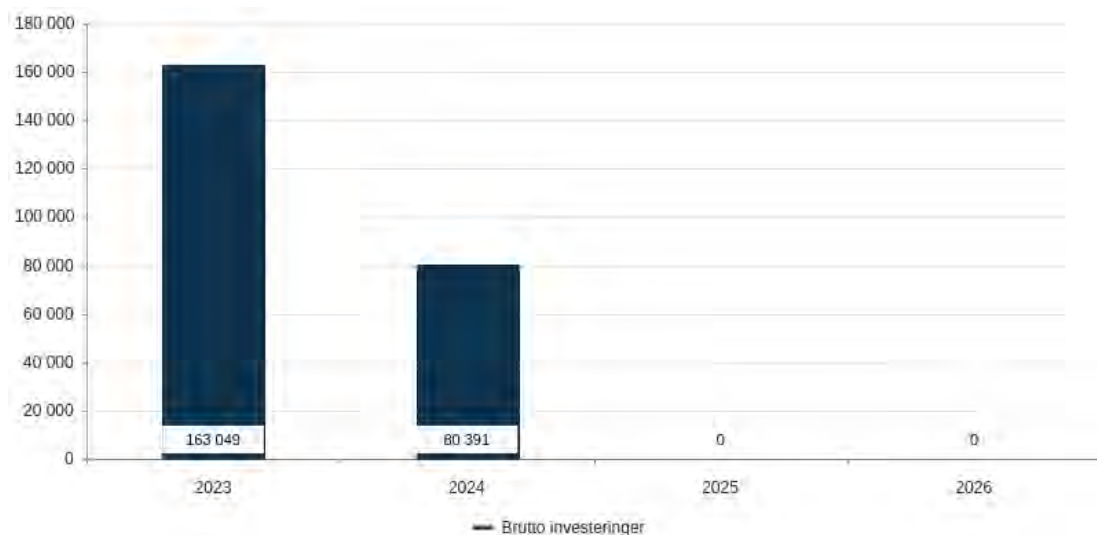
04C-Introduksjons- og tolketjenester

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

- Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Nyankomne innvandrere og flyktninger er samlet i tjenesteområdet Introduksjons- og tolketjenester. Tjenestene som utføres er bosetting av nyankomne flyktninger, opplæring i norsk og samfunnskunnskap, grunnskoleopplæring for voksne, introduksjonsprogram og tolketjenester.

Flyktninger og tidligere asylsøkere som er bosatt med offentlig hjelp har rett og plikt til introduksjonsprogram jfr. lov om integrering. Dette gjelder også familiegjenforente med denne gruppen. Voksne innvandrere mellom 18 og 67 år som har en oppholdstillatelse som danner grunnlag for varig opphold i Norge, har plikt og/eller rett til norskopplæring jf. Lov om integrering, og Bergen kommune plikter å gi et tilbud om opplæring innen tre måneder etter at det er fremsatt krav om dette.

Læringscenteret for norsk og samfunnskunnskap og Introduksjonscenteret forvalter de lov-baserte ordningene. Læringscenteret gir også norskopplæring til betalingslever som faller utenfor ordningen med rett til norskopplæring. Fra 2022 er Grunnskolen for voksne skilt ut som en egen enhet i Etat for inkludering.

Tolketjenesten yter tolketjenester til personer som mangler språkfelleskap med tjenesteyter i de kommunale tjenestene. Det selges også tjenester til oppdragsgivere utenfor kommunen.

Hovedprioriteringer

Bergen kommune skal være en trygg havn for mennesker på flukt. Byrådet mener Bergen bør ta vår del av ansvaret for å bosette flyktninger, og har et ønske om at både Bergen og Norge kan ta et større ansvar for mennesker på flukt. Vi er positive til å bosette det antallet flyktninger vi blir anmodet om, og mener en mangfoldig by er en bedre by. Vi ser muligheter i at verden kommer tettere på oss, og har rigget tjenestene til nyankomne innvandrere og flyktninger til å gi en best mulig språkopplæring og forberedelse til videre utdanning og arbeidsliv.

Flyktningstrømmen i Europa etter Russlands invasjon av Ukraina har vist hvor viktig det er at vi er forberedt på å hjelpe mange mennesker på kort varsel. Få hadde forutsett omfanget av Russlands angrep på nabolandet, og naboland som Polen og Romania mottok på kort tid mange flyktninger. Også i Bergen preget håndtering av flyktningstrømmen fra Ukraina tjenestene i stor grad i 2022 og det vil være viktig at kommunen er rustet på å gi ukrainere med behov for beskyttelse god oppfølging i 2023. Det er fortsatt usikkert hvor mange ukrainere som vil oppholde seg i Norge fremover, men det er en helt vesentlig oppgave at Bergen stiller opp så lenge det er behov.

Bergen bosetter også flyktninger fra andre konfliktområder og det er viktig for byrådet at personer med beskyttelsesbehov fra land som Afghanistan, Palestina, Myanmar eller andre steder også må få best mulig hjelp.

I 2024 åpner Bergen inkluderingscenter på Landås. Dette nye senteret skal, i tillegg å huse tjenestene knyttet til inkludering av flyktninger og innvandrere, være et senter for hele Bergen. Byggearbeidene i den gamle lærerskolen er kommet godt i gang og det blir et praktfullt anlegg som byrådet har ambisjoner om at skal være fylt med aktivitet hele uken.

Byrådet foreslår i tillegg å styrke helsetilbudet til papirløse migranter med 300.000 kroner for å sikre også papirløse tilgang på grunnleggende helsetjenester.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Dokumentversjon	Økonomiplan				
	2023	2024	2025	2026	
Vedtatt budsjett 2022	234 930	234 930	234 930	234 930	
Sum Lønns- og prisvekst mv.	14 201	12 237	11 693	11 693	
Sum Utgående engangstiltak	-4 800	-4 800	-4 800	-4 800	
Prisjustering og diverse endringer	9 401	7 437	6 893	6 893	
Konsekvensjustert ramme	244 331	242 368	241 824	241 824	
Tilpasning til aktivitetsnivå					
Etat for inkludering: reversering av reduksjon i rammen fra 2022	Innstilling1	9 884	9 884	4 942	0
Nedjustering i lys av reduksjon i integreringstilskudd	Innstilling1	-5 000	-10 000	-18 700	-18 700
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå		4 884	-116	-13 758	-18 700
Nye tiltak					
Drift av Bergen inkluderingscenter	Innstilling1	2 000	3 000	3 000	3 000
Etat for inkludering: flytting til Bergen inkluderingscenter på Landås	Innstilling1	600	0	0	0
Sum Nye tiltak		2 600	3 000	3 000	3 000
Nye engangstiltak					
Økte utgifter ved Etat for inkludering som følge av krigen i Ukraina	Innstilling1	46 084	-6 737	0	0
Sum Nye engangstiltak		46 084	-6 737	0	0
Kutt					
Generell reduksjon i rammen - Tolketjenesten	Innstilling1	-840	-720	-720	-720
Sum Kutt		-840	-720	-720	-720
Nye tiltak og realendringer budsjett		52 728	-4 573	-11 478	-16 420
Ramme 2023-2026		297 059	237 794	230 346	225 404

Tilpasning til aktivitetsnivå

Etat for inkludering: reversering av reduksjon i rammen fra 2022

Budsjettrammen til Etat for inkludering var i 2022 beregnet ut fra en anmodning om en bosetting på 164 flyktninger i 2022. Bystyrevedtak om bosetting ble gjort i etterkant av budsjettvedtaket med en vedtatt anmodning om bosetting av 182 flyktninger. Som følge av krigen i Ukraina er anmodningen økt ytterligere til totalt 1 000 flyktninger. Kostnadsestimater knyttet for dette er skilt ut som et eget tiltak. Det økte antallet har ført til et behov for å skyve nedtrekket i handlings- og økonomiplan 22-25 til årene 2025 og 2026. Byrådet foreslår nedjusteringer av budsjettrammene på tjenesteområde 04C i økonomiplanperioden for å tilpasse rammene til et normalnivå på bosetting. Se også tiltak "nedjustering i lys av reduksjon i integreringstilskudd".

Nedjustering i lys av reduksjon i integreringstilskudd

Integreringstilskuddet fra staten skal gi en rimelig dekning av kommunenes utgifter til bosetting av flyktninger. I neste økonomiplanperiode anslås det at tilskuddet vil reduseres. Byrådet foreslår derfor nedjusteringer av budsjettrammene på tjenesteområde 04C i økonomiplanperioden for å imøtekomme reduserte overføring fra staten.

Det vises også til sammendraget av budsjettet under denne tabellen, og til omtale av statstilskuddene i kapitlet *Finansiering av kommunens tjenester*.

Nye tiltak

Drift av Bergen inkluderingscenter

Bergen inkluderingscenter åpner i 2024. Byrådet foreslår å avsette kr. 2 mill. i 2023 knyttet til blant annet etablering av senterledelse og kommunikasjonsplattform.

Etat for inkludering: flytting til Bergen inkluderingscenter på Landås

Den tidligere lærerskolen på Landås skal bli et inkluderingscenter for hele Bergen, med utstrakt sambruk mellom tjenestene som jobber med å ta imot nyankomne innvandrere. Arbeidet med å fastlegge driftskonsept pågår. Utgangspunktet for driftskostnader knyttet til aktivitet er at dette kan dekkes av kostnadene som bortfaller når eksisterende lokaler avvikles. I forkant av åpning er det behov for en periode med testdrift, og det er i 2023 foreslått kr. 0,6 mill. midler knyttet vektertjenester.

Nye engangstiltak

Økte utgifter ved Etat for inkludering som følge av krigen i Ukraina

Som følge av krigen i Ukraina er det vedtatt at Bergen kommune skal bosette 1000 flyktninger, 812 flere enn opprinnelig vedtak på 182. Dette medfører en del ekstra utgifter ved Etat for inkludering også videre i kommende handlings- og økonomiplanperiode i form av økte lønnskostnader og utbetalinger av start- og introduksjonsstønad. Økt norsktilskudd trekker andre veien. Merbehovet totalt sett er beregnet til kr. 46,1 mill. i 2023. I 2024 vil det være et mindrebehov på kr. 6,7 mill. De årlige variasjonene skyldes bortfall av introduksjonsstønad, norsktilskudd og en nedjustering av antall årsverk. Det er i forslaget til budsjett lagt inn en forutsetning om at bemanningen skal tilbake til normalnivå på sikt.

Kutt

Etat for inkludering: flytting til Bergen inkluderingscenter på Landås

Den tidligere lærerskolen på Landås skal bli et inkluderingscenter for hele Bergen, med utstrakt sambruk mellom tjenestene som jobber med å ta imot nyankomne innvandrere. Arbeidet med å fastlegge driftskonsept pågår. Utgangspunktet for driftskostnader knyttet til aktivitet er at dette kan dekkes av kostnadene som bortfaller når eksisterende lokaler avvikles. I forkant av åpning er det behov for en periode med testdrift, og det er i 2023 foreslått kr. 0,6 mill. midler knyttet vektertjenester.

Generell reduksjon i rammen - Tolketjenesten

Tolketjenesten i Bergen kommune er en stor og faglig sterk organisasjon som har investert mye i å kvalifisere tolkene som jobber der til å være rustet for å oppfylle kravene til den nye tolkeloven. Tjenesten er likevel i en krevende situasjon der det har vært en fallende oppdragsmengde samtidig som den ikke kan konkurrere om større tolkeoppdrag med private leverandører på grunn av konkurranselovgivningen. Det ble i 2021 gjennomført en utredning om hva som vil være den mest hensiktsmessige organiseringen av tolketjenesten innenfor de juridiske rammene tolkemarkedet opererer innenfor i dag. Det jobbes med å følge opp funn i denne utredningen knyttet til hvordan tjenesten bør driftes.

Sammendrag budsjett

Endrede budsjettbehov for tjenester knyttet til bosetting av flyktninger har de siste årene blitt vedtatt av bystyret gjennom årlig sak om bosetting. De siste årene har vært preget av store svingninger i ankomster av flyktninger til Norge. Fra en topp i 2016 og 2017 var det flere år med lav bosetting før krigen i Ukraina endret dette bildet. 2022 blir et toppår for bosetting og dette får konsekvenser videre

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

inn i HØP-perioden. Utviklingen videre vil avhenge av statlige anmodninger, som i 2022 er varslet i november.

Det endelige bosettingsbehovet vil avhenge av lokale, nasjonale og internasjonale politiske beslutninger. Bosetting på et lavt nivå innebærer lavere inntekter fra det statlige integreringstilskuddet og norsktilskuddet når store bosettingskohorter som utløser tilskudd erstattes av kohorter med færre som utløser tilskudd.

Budsjettforslaget er basert på bosetting av til sammen 1000 flyktninger i 2022. På grunn av usikkerhet rundt statens videre politikk for mottak av flyktninger er det i budsjettet ikke regnet med en varig økt bosetting. Ut fra disse forutsetningene foreslår byrådet en nedjustering av budsjetttrammene på 04C i slutten av økonomiplanperioden. Disse estimatene vil måtte revurderes fortløpende ut fra statens anmodning om bosetting av flyktninger i 2023 og årene fremover.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Driftsutgifter						
Lønn	248 865	239 603	321 648	258 272	239 125	239 125
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	63 384	59 777	71 152	61 895	56 023	51 081
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	1 769	1 008	1 034	1 034	1 034	1 034
Overføringsutgifter	18 901	17 741	22 208	18 202	18 202	18 202
Finansutgifter	67	67	67	67	67	67
Sum Driftsutgifter	332 986	318 196	416 109	339 470	314 451	309 509
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-19 985	-11 350	-11 753	-11 753	-11 753	-11 753
Refusjoner	-71 157	-68 586	-103 850	-86 475	-68 905	-68 905
Overføringsinntekter	-3 489	-3 330	-3 448	-3 448	-3 448	-3 448
Sum Driftsinntekter	-94 632	-83 266	-119 050	-101 676	-84 105	-84 105
Sum	238 354	234 930	297 059	237 794	230 346	225 404

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Byrådsavdeling for klima, miljø og samferdsel	-266	2 928	2 928	2 928	2 928	2 928
Byrådsavdeling for kultur, sosial og inkludering	232 177	232 002	294 130	234 866	227 417	222 475
Sum	238 354	234 930	297 059	237 794	230 346	225 404

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Eksamensrettet grunnskoleopplæring for voksne	73 365	73 084	77 080	76 324	76 114	76 114
Norskopplæring for voksne innvandrere	21 157	17 871	491	9 529	20 594	20 594
Tolketjeneste	42 170	37 640	41 538	40 609	39 415	38 245

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Introduksjonsordningen	95 080	96 917	164 357	101 745	84 635	80 863
Andre ytelser til livsopphold for flyktninger	6 582	6 490	10 665	6 659	6 659	6 659
Utgifter til asylmottak m.m.	0	2 928	2 928	2 928	2 928	2 928
Sum	238 354	234 930	297 059	237 794	230 346	225 404

Kostra-analyse

	Bergen 2020	Bergen 2021	Oslo kommune	Trondheim	Stavanger	ASSS uten Oslo
Andre nøkkeltall						
Flyktninger - Anmodning om bosetting - antall personer	128	165	206	140	95	87
Flyktninger - Vedtak om bosetting - antall personer	195	165	206	140	95	86

Utfordringer og strategi

Den største utfordringen er å gi de nyankomne en god start på det nye livet i Bergen og sikre en robust inkludering i arbeids- og samfunnsliv.

Deltakerne i introduksjonsprogrammet er en sammensatt gruppe av personer med ulik arbeids- og utdanningsbakgrunn. En del har høy utdanning fra hjemlandet eller har arbeidserfaringer som gjør at de etter relativt kort tid i Norge kan gå over i ordinært arbeid eller utdanning. Mange kommer imidlertid fra de mest konfliktpregete landene i verden og har hatt få muligheter til å skaffe seg en utdanning og arbeidserfaring som er relevant for det norske arbeidsmarkedet. Gjennom å tilby deltakerne et godt individuelt tilrettelagt introduksjonsprogram gir Bergen kommune de bosatte flyktningene en mulighet til å ta del i det norske arbeidslivet. Det er av samfunnsøkonomisk betydning at kommunen klarer å hjelpe flest mulig i denne gruppen til å bli økonomisk selvstendige.

Lov om integrering, som trådte i kraft ved årsskiftet 01.01.2021, åpner for individuelle forskjeller i hvor lang programtid den enkelte deltaker kan innvilges basert på hva slags kompetanse den enkelte har. I 2022 har et stort antall ukrainske flyktninger med midlertidig kollektiv beskyttelse startet i norskopplæring og introduksjonsprogram. For denne gruppen er det en Lov om midlertidige endringer i lovverket som følge av ankomst av fordrevne fra Ukraina som innebærer enda større fleksibilitet i hvordan kvalifiseringen gjennomføres. Dette innebærer nye utfordringer og muligheter for tjenestene, men konsekvensene for hvordan gjennomføringen av programmet vil bli er uklart ved inngangen av høsten 2022.

Planlegging av bosettings- og inkluderingsarbeidet er krevende fordi det er store variasjoner i antallet personer som skal bosettes og tallet på innvandrere i Bergen. I 2017, 2018, og til dels i begynnelsen av 2019 var det rekordmange deltakere i introduksjonsprogrammet i Bergen samtidig som tallet på innvandrere som må betale for egen opplæring ved Nygård skole var lave. Den store tilstrømningen av asylsøkere i 2015 er blitt avløst av en periode med få asylsøkere, men flere overføringsflyktninger, som ofte har behov for særlig tilpassede tjenester og et lengre kvalifiseringsløp. I 2022 er dette erstattet av en ny gruppe flyktninger som i stor grad har gjennomført minst videregående opplæring men som har kort tid bak seg som flyktning.

Tjenester som gis til målgruppene til introduksjonsloven er i stor grad finansiert med per capita-tilskuddsordninger (integrerings- og norsktilskudd). Det er vanskelig å lage gode prognoser for inntekter fra staten fremover når det er så stor usikkerhet rundt prognosene for nyankomne flyktninger. På den ene side er det behov for en stabil og robust organisasjon og tiltakspakker, mens det på den andre side er ønskelig med organisasjoner og tiltak som er fleksible til å kunne ned – og oppskaleres snarlig ved endret behov. Byrådsavdelingen vil jobbe videre med rett dimensjonering av tjenestene i 2023.

Overordnede mål

- **En attraktiv og levende by**

Bergen skal være en attraktiv og levende by som folk har lyst å bo i og besøke.

En god by er en by som utformes på menneskenes og naturens premisser. En by med gode møteplasser, folkeliv, rom for spontanitet, gode idretts- og kulturopplevelser og hvor bilen tar mindre plass enn før. Derfor vil byrådet skape en grønn, levende, rettferdig og raus by som er attraktiv å oppleve, drive næring i, vokse opp i, arbeide i og bo i. Barn og unge er fremtiden, og derfor vil byrådet prioritere dem.

- **En rettferdig og inkluderende by**

Bergen skal være en rettferdig og inkluderende by for alle, med små forskjeller og like muligheter.

Bergen skal være en god, rettferdig og inkluderende by, hvor det er godt å bo for alle uavhengig av økonomi, sosial bakgrunn, funksjonsnivå, livssyn og religiøs tilhørighet. Byrådet vil kjempe for likestilling, og ingen skal diskrimineres eller bli trakassert på bakgrunn av kjønn, etnisitet, religion, funksjonsevne, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk eller seksuell orientering. Som menneskerettighetsby vil byrådet legge menneskerettighetene til grunn for hele kommunens virksomhet.

- **Norges grønneste storby**

Bergen skal være Norges grønneste storbyby der klima og miljøhensyn legges til grunn for samfunnsutviklingen.

Bergen har en målsetning om å være Norges grønneste storby. Det krever målrettet innsats og et temposkifte i klimaarbeidet. Klimakrisen er vår tids største utfordring og solidaritetssak, og Bergen må ta sin del av ansvaret. Vårt mål er derfor at Bergen skal halvere klimagassutslippene innen 2023, og vil styrke kommunens klimaarbeid. Vi må slutte å bygge ned naturen, opprettholde artsmangfold, sikre god dyrevelferd i kommunen og sørge for at alle har tilgang til grønne rekreasjonsområder.

- **Trygg økonomistyring**

Bergen skal være en ansvarlig by der trygg økonomistyring sees på som en forutsetning for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet, også i et generasjonsperspektiv.

En ansvarlig og trygg økonomistyring, samsvar mellom kommunens inntekter og utgifter og en seriøs arbeidsgiverpolitikk tuftet på heltidskultur danner grunnlaget for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet og skape den byen vi ønsker. Byrådet vil bruke sin innkjøpsmakt strategisk for å sikre at klima og miljø, arbeidsvilkår, tariffavtale, godkjent lærebedrift og seriøsitetsskrav i større grad blir vektlagt i anbudene.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026
En attraktiv og levende by						
En rettferdig og inkluderende by	En raus og inkluderende by for mennesker som har behov for beskyttelse.	Bosetning av flyktninger i tråd med bystyrets vedtak.	100,0 %	0,8 %	100,0 %	100,0 %
	Likeverdige offentlige tjenester til innvandrerbefolkningen i Bergen.	Andel tolkeoppdrag gjennomført av kvalifiserte tolker.	90,0 %	0,7 %	92,0 %	95,0 %
	Robust tilknytning til arbeidslivet og samfunnet for alle flyktninger og innvandrere i Bergen.	Andel deltakere som får tilbud om språk- eller arbeidspraksis.	95,0 %	0,0 %	95,0 %	95,0 %
		Andel som består språkprøve på nivå A2 skriftlig og B1 muntlig.	90,0 %	0,0 %	90,0 %	90,0 %
		Antall i ordinært arbeid eller utdanning etter gjennomført introduksjonsprogram.	50,0 %	52,0 %	53,0 %	55,0 %
Norges grønneste storby						
Trygg økonomistyring						

Aktivitet (Nøkkeltall)

Bosatte flyktninger

Indikatornavn	Resultat							Beskrivelse
	2020	2021	Anslag 2022	Anslag 2023	Anslag 2024	Anslag 2025	Anslag 2026	
Anmodning	0	165	1 000	185	185	185	185	
Bosatte flyktninger	0	148	1 000	185	185	185	185	
Familiegjenforente	0	41	25	25	25	25	25	
Totalt bosettingstall (flyktninger + familiegjenforente)	0	183	220	220	220	220	220	

Investeringsbudsjett

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp					Økonomiplan				Sum 2023-26	
	Ferdig år	Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjekt utgift	Ørem. fin. Netto prosjekt utgift	2023	2024	2025	2026		
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer											
Landåssvingen 15 - kjøp, tilpasning og oppussing	2024	BY 111-19	889,0	927,6	0,0	927,6	163,0	80,4	0,0	0,0	243,4
Sum ikke-avgiftsfinansierte investeringer			889,0	927,6	0,0	927,6	163,0	80,4	0,0	0,0	243,4

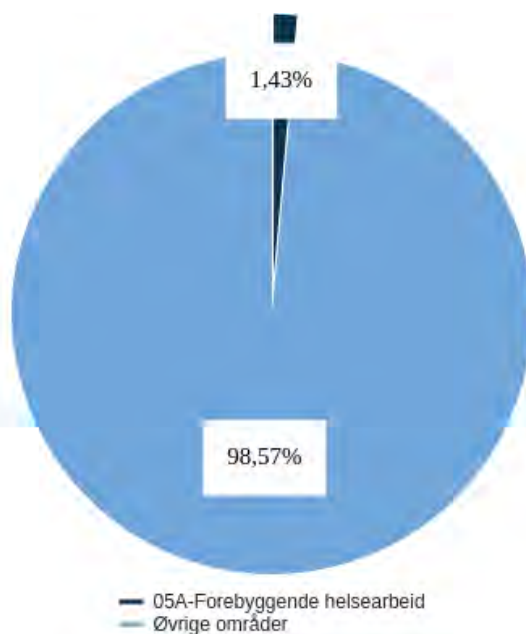
Landåssvingen 15 - kjøp, tilpasning og oppussing

Den tidligere Lærerhøyskolen på Landås ble kjøpt av Bergen kommune i 2015. Det må foretas ombygging og transformasjon av bygningsmassen til endret bruk, i tillegg til generell rehabilitering. Planlagte brukere av bygget er Etat for inkludering, Introduksjonssenteret og undervisningsformål med voksenopplæring, samt senter for migrasjonshelse. Totalrammen inkluderer eiendomskjøpet. Rivearbeidene ble satt i gang våren 2020, og ble ferdigstilt mot slutten av samme år. Byggearbeider pågår både inn- og utvendig. Grunnet forsinkelser i framdrift og høy prisvekst den siste tiden foreslås det en prisjustering.

05A-Forebyggende helsearbeid

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Om tjenesteområdet

Tjenesteområdet inkluderer følgende tjenester og særlige innsatser:

Folkehelsearbeidet utgjør summen av den kommunale innsatsen som blir gjort i alle avdelinger og tjenesteområder for befolkningens totale helsetilstand. Byrådsavdeling for helse og omsorg har et overordnet ansvar for å koordinere folkehelsearbeidet og følge med på helsetilstanden til befolkningen.

Frisklivssentralen består av flere ulike tjenester innen helsefremmende og forebyggende arbeid. De ulike tjenestene arbeider hovedsakelig på gruppe- og systemnivå og består av Frisklivssentralen, sosionomtjeneste, kreftkoordinatorer, forebyggende hjemmebesøk, rådgivningskontor for hørselshemmede og døvblinde og seniortreningen Sterk og stødig.

Senter for migrasjonshelse (SEMI) er en kommunal tverrfaglig helsetjeneste for asylsøkere, familiegjenforente og nyankomne flyktninger. Senteret består av et tverrfaglig team med bred erfaring fra migrasjonshelsefeltet og omfatter helsesekretærer, sosionomer, leger, helsesøstre, psykologer og fysioterapeuter. Senteret jobber også for å utvikle og dele ny kunnskap for å styrke kompetansen i migrasjonshelsefeltet i Bergen kommune. Semi bidrar også med veiledning av øvrige helsekompetanse og samordning av tiltak for å gi individuelt tilpassede tjenester på riktig nivå, særlig ved bosetting av personer med nedsatt funksjonsevne eller atferdsvansker.

Miljørettet helsevern fører tilsyn med at innbyggernes miljø ikke gir negative helseeffekter. Dette inkluderer blant annet å drifte målestasjonene for luftkvalitet, vurdere helsemessige forhold i reguleringsplaner og utføre hygienekontroll av skip. Miljørettet helsevern fører tilsyn med både

kommunale og private tjenestetilbud og installasjoner. Tjenesten behandler også klager på blant annet støy, lukt, luftforurensning, forurensning og forsøpling.

Smittevern skal sørge for at alle som bor eller midlertidig oppholder seg i kommunen i forbindelse med smittsom sykdom er sikret nødvendige forebyggende tiltak, undersøkelsesmuligheter, behandling og pleie utenfor institusjon, eller i sykehjem eller annen kommunal helseinstitusjon. Smittevernkontoret følger opp utbrudd av smittsomme sykdommer og driver generell smitteovervåking.

Seksjon for kommuneleger har ansvar for helsefaglig rådgivning med vekt på folkehelse, forebyggende helsearbeid, helseovervåking, miljørettet helsevern og helsemessig beredskap. Avdelingen består av kommuneoverlegen, smittevernoverlegen og flere assisterende kommuneleger. De gir råd til både politisk og administrativ ledelse på ulike nivå i Bergen kommune, og til flere byrådsavdelinger.

Forebyggende helsearbeid, utvidet og lavterskel psykisk helsetilbud til barn og unge tilbys fra Barne- og familietjenesten (BFT). BFT omfatter helsestasjon og skolehelsetjeneste, Barne- og familiehjelpen og Ung Arena. De to sistnevnte gir tilbud innenfor følgende tre tjenesteområder:

- 1) hjelp og oppfølging til barn med psykiske lidelser (tjenesteområde 03D: Psykisk helse),
- 2) hjelp og oppfølging etter vedtak fra barnevernet (tjenesteområde 02: Barnevern) og
- 3) lavterskeltilbud for psykisk helse (tjenesteområde 05A: Forebyggende helsearbeid)

Hovedprioriteringer

Covid-19-pandemien har rammet alle samfunnsområder hardt, og kommunen har brukt store ressurser på håndteringen av pandemien i perioden 2020-2022. Den har rammet voldsomt i form av sykdom og isolasjon. Vi vet ennå ikke de langsiktige konsekvensene av pandemien og byrådet er spesielt bekymret for barn og unge. Pandemien medførte også et massivt press på hele helse- og omsorgssektoren. Hele samfunnet, alle innbyggere og næringsliv ble rammet som konsekvens av nedstengning og de mest inngripende tiltak i fredstid. Pandemien er ikke helt over, og vi må bruke den kunnskapen vi har utviklet for å ha god beredskap ved fremtidige pandemier og lignende kriser. Byrådet har derfor styrket den generelle beredskapen gjennom et permanent beredskapslager, og styrket operativ beredskap. Ifølge Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap utgjør helserelaterte hendelser den største risikoen i samfunnet. Bergen kommune vil følge de nasjonale reglene for håndteringen av pandemien videre.

Folkehelse og utjevning av sosiale forskjeller i helse krever et langsiktig, kunnskapsbasert og systematisk arbeid på tvers av alle byrådsavdelinger i kommunen. Det er en lineær sammenheng mellom sosioøkonomisk status og helse. Tidlig innsats er et sentralt begrep i arbeidet for en god folkehelse. Folkehelseoversikten gir kunnskap om hvordan helsen utvikler seg, men den gir også kunnskap om hvor man bør sette inn tiltak. Byrådet vil at folkehelseoversikten skal være et sentralt verktøy i utformingen av kommunens planer og saker. Byrådet vil derfor ha en oppdatert og løpende digital oversikt over folkehelsen i tiden mellom hovedoversikten som lages hvert fjerde år.

Det forebyggende arbeidet for barn og unge og deres familier er betydelig styrket de senere år, både gjennom utvidet oppfølging til gravide og nybakte foreldre og etablering av lavterskel psykisk helsetilbud som Barne- og familiehjelpen og en Ung Arena i Etat for barn og familie. «Bergens barn byens fremtid. Plan for helsestasjon og skolehelsetjeneste, psykisk helsearbeid for barn og unge og barnevernet i Bergen, 2016-2026» har vært førende for tjenesteutviklingen.

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

I krevende tider er det de som sliter mest som får det verst. Derfor foreslår byrådet å sette av midler i 2023 til opprettelse av en ny Ung Arena, for å utvide og styrke tilgang til Ung Arena og nå flere ungdommer i målgruppen gjennom et viktig lavterskeltilbud. En ny Ung Arena vil bidra til at ungdom får et etterspurt sted å oppsøke hjelp, særlig de som faller mellom ulike stoler i hjelpeapparatet.

Byrådet mener det er viktig å styrke seksuell helse og å forebygge uønsket graviditet hos ungdommer. Byrådet foreslår å sette av midler for å tilby gratis hormonell prevensjon til jenter under 16 år.

Barnevernreformen (2022) kalles også Oppvekstreformen, da den gir kommunen sterkere incentiver til å jobbe forebyggende. Målene i reformen blir kun oppnådd gjennom endringer i hele oppvekstsektoren. Byrådet vil se til at rullering av «Bergens barn - byens fremtid» ivaretar utviklingsbehovene for forebyggende helse- og barneverntjenester og samarbeidet på tvers gjennom oppveksten. Planens tiltak skal understøtte både Oppvekstreformen og tjenesteutvikling for øvrig, som samlokalisering av tjenestene og ny rettighet til Barnekoordinator.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Dokumentversjon	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Vedtatt budsjett 2022	295 155	295 155	295 155	295 155
Sum Lønns- og prisvekst mv.	11 405	10 139	9 785	9 785
Sum Tekniske justeringer	73	73	73	73
Sum Utgående engangstiltak	-40 600	-40 600	-40 600	-40 600
Prisjustering og diverse endringer	-29 123	-30 388	-30 742	-30 742
Konsekvensjustert ramme	266 032	264 767	264 413	264 413
Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett				
Feilaktig pensjonsnedtrekk - covid-19 tiltak	Innstilling1	611	611	611
Gjenoppretting av midler til vakante stillinger i Barne- og familiehjelpen	Innstilling1	4 000	4 000	4 000
Samlokalisering	Innstilling1	718	718	718
Samlokalisering - Satellitter av helsestasjon	Innstilling1	3 110	3 110	3 110
Sum Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett		8 439	8 439	8 439
Tilpasning til aktivitetsnivå				
Samlokalisering	Innstilling1	784	784	784
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå		784	784	784
Nye tiltak				
Gratis meningokk vaksine til elevene i Vestland fylke	Innstilling1	500	500	500
Helseberedskap - økt kapasitet	Innstilling1	5 000	5 000	5 000
Seksuell helse	Innstilling1	100	100	100
Styrke lavterskeltilbudet for barn og unge ved opprettelse av ny Ung Arena	Innstilling1	5 200	5 200	5 200
Sum Nye tiltak		10 800	10 800	10 800
Nye tiltak og realendringer budsjett		20 023	20 023	20 023
Ramme 2023-2026		286 055	284 790	284 436

Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett

Feilaktig pensjonsnedtrekk - covid-19 tiltak

Ved en feil ble endringer i pensjonssetser 2021 for Etat for håndtering av covid-19 videreført i 2022. Dette ble korrigert i tertialrapport 1-2022, og byrådet foreslår at justeringen videreføres på varig basis.

Justeringen gjelder følgende tjenesteområder:

Tjenesteområde	Beløp 1000 kr
Tjenester til eldre	400
Forbyggende helsearbeid	611
Behandling og rehabilitering	865
Sum	1 876

Gjenoppretting av midler til vakante stillinger i Barne- og familiehjelpen

Det ble i handlings- og økonomiplanen for 2022-2025 vedtatt å redusere antall stillinger med 4-5 årsverk i Barne- og familiehjelpen, for å imøtekomme en anstrengt kommuneøkonomi. Byrådet ser viktigheten av forebyggende arbeid rundt sårbare barn, unge og deres familier, og spesielt viktig i perioden etter pandemien. Bystyret vedtok derfor å reversere kuttet, for å imøtekomme barn og unges behov for forebyggende innsats. Byrådet foreslår å videreføre justeringen.

Samlokalisering

Byrådet ønsker å samle flere tjenester til barn og unge i felles lokaler for å bidra til at barn og familier får rett hjelp til rett tid. Avdelinger innenfor psykisk helse samlokaliseres med mål om mer koordinerte tjenester og økt faglig miljø. NAV kontor samlokaliseres i felles byområder, fra tidligere bydelskontor. Ref. bystyresak [2018-18882-7](#) om Fremtidens NAV i Bergen. NAV Stat går også inn med flere regionsfunksjoner.

Samlokalisering - Nye behov i HØP 23-26:

Etter innflytting i NAV Årstad, NAV Bergen Nord, Familiens hus Fyllingsdalen/Laksevåg og Bontelabo (Botjenester i Bergenhus og Årstad, Forvaltningsenhet og Avlastningstjenester for personer med utviklingshemming) er budsjettbehovet knyttet til husleieutgiftene høyere enn tidligere anslått. I forbindelse med 1. tertialrapportering ble det vedtatt en tilpasning av årsbudsjett på kr. 5,9 mill. til faktisk husleienivå. Totalt husleiebudsjet beløper seg til kr. 8,3 mill.

Byrådet foreslår å styrke budsjettet, tilsvarende justeringen i 1. tertialrapportering, med kr. 5,9 mill. utover i planperioden.

Tjenesteområder	Fra HØP 22-25	Vedtatt i 1. tertialrapportering	Totalt per tj.omr.
02-Barnevern	1 428	479	1 907
03C-Tjenester til utviklingshemmede	0	742	742
03D-Psykisk helse	-	570	570
04A-Tjenester til rusavhengige og bostedsløse	-	675	675

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

04B-Sosialhjelp og andre sosiale tjenester	-	131	1 770	1 639
05A-Forebyggende helsearbeid		784	718	1 502
05B-Behandling og rehabilitering		261	0	261
09-Boligtiltak	-	0	977	977
Totalt for tj.omr.		2 342	5 930	8 272

Budsjettøkningen omfatter tjenesteområdene 02 Barnevern, 03C tjenester til utviklingshemmede, 03D Psykisk helse, 04A Tjenester til rusavhengige og bostedsløse, 04B Sosialhjelp og andre sosial tjenester, 05A Behandling og rehabilitering og 09 Botiltak.

Samlokalisering - Satellitter av helsestasjon

I forbindelse med samlokaliseringsprosjektene for Familiens hus er det besluttet i bystyret, lagt frem i sak 2021/96338, at på nåværende tidspunkt skal opprettholdes satellitter av helsestasjoner i områdene Olsvik, Loddefjord, Laksevåg, Arna og Åsane. Dette er en merkostnad for tjenestene, og det er derfor behov for justering av budsjett for å opprettholde satellittene i de nevnte områdene.

I 1. tertialrapportering ble det følgelig vedtatt en justering av budsjett for å dekke merkostnadene ved å opprettholde helsestasjonene på kr. 3,1 mill.

Tilpasning til aktivitetsnivå

Gjenoppretting av midler til vakante stillinger i Barne- og familiehjelpen

Det ble i handlings- og økonomiplanen for 2022-2025 vedtatt å redusere antall stillinger med 4-5 årsverk i Barne- og familiehjelpen, for å imøtekomme en anstrengt kommuneøkonomi. Byrådet ser viktigheten av forebyggende arbeid rundt sårbare barn, unge og deres familier, og spesielt viktig i perioden etter pandemien. Bystyret vedtok derfor å reversere kuttet, for å imøtekomme barn og unges behov for forebyggende innsats. Byrådet foreslår å videreføre justeringen.

Koronatiltak - forlengelse av tiltak i 2022

En del koronatiltak ble forlenget fra 2021 til 2022. Byrådet foreslår ikke noen forlengelse av koronatiltak inn i 2023, og budsjettet i 2022 faller derfor bort. Eventuelle tiltak i 2023 er noe man må komme tilbake til senere.

Samlokalisering

Byrådet ønsker å samle flere tjenester til barn og unge i felles lokaler for å bidra til at barn og familier får rett hjelp til rett tid. Avdelinger innenfor psykisk helse samlokaliseres med mål om mer koordinerte tjenester og økt faglig miljø. NAV kontor samlokaliseres i felles byområder, fra tidligere bydelskontor. Ref. bystyresak [2018-18882-7](#) om Fremtidens NAV i Bergen. NAV Stat går også inn med flere regionsfunksjoner.

Samlokalisering - Nye behov i HØP 23-26:

Etter innflytting i NAV Årstad, NAV Bergen Nord, Familiens hus Fyllingsdalen/Laksevåg og Bontelabo (Botjenester i Bergenhus og Årstad, Forvaltningsenhet og Avlastningstjenester for personer med

utviklingshemming) er budsjettbehovet knyttet til husleieutgiftene høyere enn tidligere anslått. I forbindelse med 1. tertialrapportering ble det vedtatt en tilpasning av årsbudsjett på kr. 5,9 mill. til faktisk husleienivå. Totalt husleiebudsjet beløper seg til kr. 8,3 mill.

Byrådet foreslår å styrke budsjettet, tilsvarende justeringen i 1. tertialrapportering, med kr. 5,9 mill. utover i planperioden.

Tjenesteområder	Fra HØP 22-25	Vedtatt i 1. tertialrapportering	Totalt per tj.omr.
02-Barnevern	1 428	479	1 907
03C-Tjenester til utviklingshemmede	0	742	742
03D-Psykisk helse	-	570	570
04A-Tjenester til rusavhengige og bostedsløse	-	675	675
04B-Sosialhjelp og andre sosiale tjenester	131	1 770	1 639
05A-Forebyggende helsearbeid	784	718	1 502
05B-Behandling og rehabilitering	261	0	261
09-Boligtiltak	0	977	977
Totalt for tj.omr.	2 342	5 930	8 272

Budsjettøkningen omfatter tjenesteområdene 02 Barnevern, 03C tjenester til utviklingshemmede, 03D Psykisk helse, 04A Tjenester til rusavhengige og bostedsløse, 04B Sosialhjelp og andre sosial tjenester, 05A Behandling og rehabilitering og 09 Botiltak.

Nye tiltak

Gratis meningokokk vaksine til elevene i Vestland fylke

Fylkestinget i Vestland vedtok 17. desember 2019 at alle elever i videregående skoler i Vestland skal få tilbud om vaksine.

Vestland fylkeskommune dekker halve kostnaden, med forutsetning om at vertskommunen dekker halve. Gratistilbudet går til alle elever i de fylkeskommunale og private videregående skolene som ikke har tatt vaksinen. En vaksine gir beskyttelse i ca. 5 år.

Helseberedskap - økt kapasitet

Norge har de siste 2 årene vært sterkt preget av en pandemi. Kommunene har ansvar for viktige helsetjenester til befolkningen og spesifikke oppgaver er lagt til kommunene i Lov om vern mot

smittsomme sykdommer. I tillegg til å overvåke, teste og behandle innbyggere, er ansvaret for å sette inn nødvendige og forholdsmessige tiltak noe som må utredes. Kommunen har også ansvar for beredskapsplaner og -tiltak, organisere og ledelse av arbeidet knyttet til smittevern. Pandemien har avdekket at kommunens organisasjonen må styrkes beredskapsmessig for å være rustet til å håndtere kommende helserelaterte hendelser, herunder nye pandemier og andre helserelaterte kriser.

Pandemier, matbåren smitte, legemiddelmangel og sykdomsutbrudd med antibiotika resistente bakterier er blant de risikoer som av direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) er vurdert som sannsynlige. Pandemier og legemiddelmangel er rangert som svært sannsynlige. Av nye forhold kan nevnes krigen i Ukraina som også krever fokus på økt helseberedskap.

For å møte fremtidige kriser knyttet til helserelaterte hendelser foreslår byrådet å varig styrke bemanningen til helseberedskap i kommunen.

Seksuell helse

Byrådet foreslår at det settes av midler for å styrke seksuell helse hos ungdommer, ved å tilby gratis hormonell prevensjon på helsestasjoner for ungdom til jenter under 16 år for å forebygge uønsket graviditet.

Styrke lavterskeltilbudet for barn og unge ved opprettelse av ny Ung Arena

Ung Arena er i dag et byomfattende tilbud som er lokalisert på Nesttun. Flere kartlegginger viser at tilbudet derimot brukes i hovedsak av ungdom i geografisk nærhet til Nesttun, særlig fra sentrum og sørover.

Forskning anbefaler et åpent allment tilbud for ungdom for å nå særlig jenter, eldre ungdom, barn og unge i familier med levekårsutfordringer og migrasjonsbakgrunn. Dette er ungdom som bruker dagens Ung Arena på Nesttun, og som også er godt representert i andre byområder som ikke benytter tilbudet på Nesttun.

Behovene som Ung Arena møter på er typisk knyttet til tema som psykisk helse og rus, konflikter hjemme og ute, rettigheter, identitet, utdanning og fremtid. Ung Arena brukes som et sted for ungdom hvor de kan komme innom for en prat, samvær, temakvelder, individuelle samtaler eller gruppesamtaler. For mange av ungdommene er det viktig at de får treffe unge erfaringskonsulenter. Ungdom med behov for mer omfattende og sammensatte hjelpebehov utgjør 1/4.

Byrådet foreslår å styrke tilgang til tverrfaglig lavterskeltilbud for unge mellom 12-23 år ved å opprette en Ung Arena i Åsane ved Familiens hus Arna og Åsane. Midlene vil i hovedsak gå til ansettelser av nødvendig personell.

Ung Arena i Åsane vil bidra til at ungdom får et etterspurt sted å oppsøke hjelp, særlig de som ofte faller mellom ulike stoler i hjelpeapparatet. Det kan gi utsatt ungdom rett hjelp til rett tid og i neste omgang føre til reduserte utgifter i barnevernet, i skolen, i NAV og i kommunale rus- og psykiske helsetjenester. Det kan også redusere presset på spesialisthelsetjenesten.

Sammendrag budsjett

Omfanget på tjenesteområdet har vært høyt i både i 2021 og 2022 på grunn av pandemihåndteringen. I byrådets forslag er det ikke budsjettert med slike utgifter i 2023. Det er sannsynlig at det vil påløpe noen utgifter til koronatiltak på dette tjenesteområdet også i 2023, blant annet til vaksiner, men byrådet vil komme tilbake til dette i en tilleggsinnstilling etter at regjeringens forslag til statsbudsjett for 2023 er lagt frem.

Pandemien de to siste årene har vist at kommunen har hatt en for lav beredskapskapasitet for å håndtere helsemessige kriser, og byrådet foreslår å styrke dette området permanent.

Byrådet ser viktigheten av forebyggende arbeid rundt sårbare barn, unge og deres familier, spesielt etter pandemien, og foreslår å reversere tidligere kutt på fire stillinger i tillegg til å etablere en ny Ung Arena i et nytt byområde.

Byrådet ønsker å beholde satellitter av helsestasjoner i områdene Olsvik, Loddefjord, Laksevåg, Arna og Åsane i tillegg til Familiens hus Arna og Åsane og Familiens hus Fyllingsdalen og Laksevåg. Satellittene utgjør en merkostnad for tjenestene, og byrådet foreslår å styrke budsjettet tilsvarende merutgiftene.

Byrådet foreslår å tilby gratis hormonell prevensjon til jenter under 16 år for å styrke seksuell helse hos ungdommer.

Tiltaket for å rekruttere mannlige helsesykepleiere er gjennomført og byrådet foreslår en nedjustering av budsjettet tilsvarende den midlertidige styrkingen.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Driftsutgifter						
Lønn	468 887	259 426	249 141	249 141	249 141	249 141
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	186 189	56 081	57 695	56 429	56 076	56 076
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	33 951	2 370	2 438	2 438	2 438	2 438
Overføringsutgifter	38 622	51 499	52 839	52 839	52 839	52 839
Finansutgifter	8 568	882	882	882	882	882
Sum Driftsutgifter	736 216	370 258	362 996	361 730	361 377	361 377
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-10 872	-4 052	-4 196	-4 196	-4 196	-4 196
Refusjoner	-153 932	-69 334	-71 073	-71 073	-71 073	-71 073
Overføringsinntekter	-2 190	-750	-777	-777	-777	-777
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-15 970	-967	-895	-895	-895	-895
Sum Driftsinntekter	-182 964	-75 103	-76 941	-76 941	-76 941	-76 941
Sum	553 252	295 155	286 055	284 790	284 436	284 436

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Byrådsavdeling for finans, næring og eierskap	-702	-1 423	-1 474	-1 474	-1 474	-1 474
Byrådsavdeling for helse og omsorg	335 738	49 152	58 343	57 788	57 632	57 632
Byrådsavdeling for klima, miljø og samferdsel	120	706	706	706	706	706
Byrådsavdeling for kultur, sosial og inkludering	201 234	204 437	228 481	227 770	227 572	227 572
Fellesposter - bykassen	16 855	42 283	0	0	0	0
Sum	553 252	295 155	286 055	284 790	284 436	284 436

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Helsestasjon	112 325	107 889	116 370	115 659	115 461	115 461
Skolehelsetjeneste	86 886	86 966	90 427	90 427	90 427	90 427
Helsestasjon for ungdom	5 351	5 295	5 575	5 575	5 575	5 575
Smittevern	295 544	45 340	7 029	7 029	7 029	7 029
Miljørettet helsevern	5 652	4 606	4 829	4 791	4 780	4 780
Forebyggende arbeid helse og sosial	47 495	45 059	61 826	61 309	61 164	61 164
Sum	553 252	295 155	286 055	284 790	284 436	284 436

Kostra-analyse

	Bergen 2020	Bergen 2021	Oslo kommune	Trondheim	Stavanger	ASSS uten Oslo
Prioritet						
Netto driftsutgifter til forebygging, helsestasjons- og skolehelsetj. pr. innb 0-20 år (B) *) **)	2 848	3 395	5 146	3 437	3 537	3 360
Netto driftsutgifter til forebyggende arbeid, helse pr. innbygger (B) *) **)	529	1 292	1 724	1 573	862	1 314
Dekningsgrad						
Hjemmebesøk nyfødte Andel barn (prosent)	78,2 %	88,8 %	66,8 %	43,7 %	75,3 %	71,8 %
Undersøkt grunnskole 1. trinn Andel barn (prosent)	99,1 %	94,9 %	90,8 %	92,0 %	74,0 %	77,5 %
Undersøkt ved 2-års alder Andel barn (prosent)	97,0 %	94,2 %	97,7 %	87,8 %	97,1 %	90,2 %
Undersøkt ved 4-års alder Andel barn (prosent)	95,2 %	93,8 %	86,0 %	88,8 %	111,7 %	95,4 %
Årsverk av helsesøstre pr. 10 000 innbyggere 0-5 år. Funksjon 232	83,3	82,2	79,9	92,2	66,7	75,1
Årsverk av leger pr. 10 000 innbyggere 0-5 år. Funksjon 232	6,5	6,9	5,1	7,6	3,1	5,1
Kvalitet						
Avtalte årsverk i helsestasjons- og skolehelsetjenesten per 10 000 innbyggere 0-20 år (årsverk)	44,7	48,3	57,1	37,4	43,3	40,4
Hjemmebesøk av jordmor innen tre døgn etter hjemkomst Andel barn (prosent)	34,6	57,9	44,1	35,1	20,2	48,4
Grunnlagsdata (Nivå 3)						

Jordmor avtalte årsverk i helsestasjons- og skolehelsetjenesten per 10 000 innbyggere 0-5 år (årsverk)	14,8	16,0	18,6	8,3	13,3	13,9
--	------	------	------	-----	------	------

*) Inflasjonsjustert med deflator

**) Justert for utgiftsbehov

Bergen kommune ligger stort sett rundt gjennomsnittene for ASSS-kommunene når det gjelder aktivitets- og årsverksindikatorerne for basistilbudene i helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Bergen leverer godt på aktivitetene som myndighetene etterspør. Tidlige hjemmebesøk til nyfødte har i større grad enn i andre ASSS-kommuner blitt opprettholdt til tross for pandemi. Årsverkene av helsesykepleiere og jordmødre totalt øker fortsatt.

Kommunen sine totale driftsutgifter har økt siste året med bakgrunn i innsats mot koronapandemien. Kommunen sine utgifter til forebygging, helsestasjons- og skolehelsetjenesten er feil, på grunn av to feilføringer:

1. Der smittevernforebyggende arbeid som testing, smittesporing og koronavaksinering har benyttet ressurser fra helsestasjons- og skolehelsetjenesten, har dette ikke vært meldt inn på funksjon 233, som det skulle ha vært.
2. Kommunen har en stor satsing på forebyggende og lavterskel psykisk helsetilbud i forlengelsen av helsestasjons- og skolehelsetjeneste som kalles Barne- og familiehjelpen og Ung Arena. Dette arbeidet har i for stor grad vært meldt inn på funksjon 254 (hjelp til barn med psykiske lidelser). Kommunen har ved flere anledninger etterspurt en omforent og nasjonal videreutvikling av KOSTRA og hva som er beste føring for forebyggende og lavterskel psykisk helsearbeid for barn og unge.

Utfordringer og strategi

Befolkningens helsetilstand og folkehelsearbeidet både påvirker og påvirkes av den generelle samfunnsutviklingen. I årene fremover vil Bergen kommune, i likhet med resten av landet stå overfor utviklingstrekk i samfunnet som utfordrer bærekraften i helse- og velferdstjenestene. Med en aldrende befolkning og færre i yrkesaktiv alder, peker Helsedirektoratet på følgende trekk ved samfunnsutviklingen som hver for seg er bekymringsfulle og som stiller krav til en enda større satsing på helsefremmende og forebyggende arbeid:

- Økende helseutgifter og færre i yrkesaktiv alder
- Andelen eldre øker
- Økende sosiale helseforskjeller
- Endret sykdomsbyrde som resultat av økende alder i befolkningen

Kilde: [Helsedirektoratet.no/rapporter/folkehelse i et livsloppsperspektiv](https://helsedirektoratet.no/rapporter/folkehelse-i-et-livsloppsperspektiv) Helsedirektoratets innspill til ny folkehelsemelding

Covid-19-pandemien som nå er gått over i en ny fase har fortsatt innvirkning på folkehelsen. Regjeringen framhever god overvåking, gode planer og vaksinasjon som de viktigste forutsetningene for å leve med covid-19 fremover ([Regjeringen, 2022](#)). Nedstenging av samfunnet og strenge smitteverntiltak har hatt innvirkning på folkehelsen og sosiale forskjeller i helse. Ifølge Helsedirektoratet og Folkehelseinstituttet er det vanskelig å si hvorvidt ettervirkningen av pandemien vil bli tydeligere over tid, eller om de er mer forbigående. Det er uansett viktig å følge med på utviklingen fremover jf. «føre var» - prinsippet som folkehelseloven bygger på.

Utfordringsbildet for folkehelsen i Bergen er det samme som landet for øvrig med en økning i forekomst av psykiske plager hos barn og unge. Hos voksne er det muskel- og skjelettplager, psykiske plager og fallskader som påvirker helse og livskvalitet mest, mens hjerte- og karsykdommer og kreft påvirker livslengden mest ([Sykdomsbyrde Vestland](#), 2019).

Folkehelsearbeidet i Bergen kommune vil i årene fremover fortsette med å videreutvikle samarbeidet på tvers av byrådsavdelingene, styrke forankringen av folkehelseperspektivet innenfor alle sektorer og legge til rette for gode samarbeid med frivillig og privat sektor. Målet er å legge til rette for en helsefremmende og bærekraftig samfunnsutvikling som styrker folkehelsen og redusere sosiale forskjeller i helse.

Håndtering av covid-19

For å avlaste eksisterende etater i Byrådsavdeling for helse og omsorg vedtok byrådet 14. januar 2021 å opprette Etat for håndtering av covid-19. Etaten har hatt ansvar for utvalgte koronarelaterte oppgaver i Bergen kommune som drift av teststasjoner, smittesporing, koronatelefonen, vaksinerings og beredskapslageret. Etaten var midlertidig og skulle være operativ så lenge det var behov for det.

Det er forventet at tiden fremover vil bli tilnærmet normale år for innbyggerne i Bergen uten behov for ekstraordinære smitteverntiltak, og etaten ble derfor avviklet i august 2022. Ansvaret for covid-19 håndteringen blir overført til Etat for helsetjenester. Bergen kommune følger de nasjonale reglene for håndteringen av pandemien videre. Det foreligger fortsatt smittevernråd og anbefalinger, men disse ligner på de generelle anbefalingene som gjelder for andre luftveisinfeksjoner.

Selv om vaksinedekningen etter hvert blir svært høy, vet vi ikke nok om varigheten av beskyttelsen. Det kan også komme nye virusvarianter som vaksinene virker dårligere mot, slik at det igjen kan bli nødvendig med nasjonale eller lokale tiltak. Kommunene har derfor fått beskjed om å opprettholde et beredskapsnivå, dvs organisasjons- og ledelsesberedskap. Kommunene skal ha planer for oppskalering av kapasitet gjennom omdisponering av personell. I tillegg må kommunen ha planer for å etablere et smittesporingssystem i løpet av to uker, blant annet gjennom å beholde nødvendig infrastruktur som telefon- og IKT-systemer ([Regjeringen, 2022](#)). Videre skal kommunene også ha en grunnberedskap for TISK som innebærer å kunne dele ut hurtigtester til 10 prosent av befolkningen per uke. Kommunene skal kunne teste én prosent av befolkningen ukentlig, og må samtidig ha beredskap til å i løpet av fem dager øke kapasiteten ytterligere til fem prosent av befolkningen, og skalere TISK-arbeidet ellers i samsvar med dette.

Folkehelsearbeid

Folkehelsearbeid er samfunnets felles innsats for å påvirke faktorer som direkte eller indirekte fremmer befolkningens helse og trivsel, forebygger psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse, eller som beskytter mot helsetrusler, samt arbeid for en jevnere fordeling av faktorer som direkte eller indirekte påvirker helsen (Folkehelseloven, 2012).

Folkehelseloven angir en arbeidsform for folkehelsearbeidet som tar utgangspunkt i en kommunestyreperiode på fire år (figur 1). Dette betyr at Bergen kommunene hvert fjerde år kartlegger befolkningens helsetilstand og påvirkningsfaktorer.

Folkehelseutfordringer som fremkommer av oversiktarbeidet følges opp gjennom kommunens planstrategi. Kommuneplanens samfunnsdel og arealdel er viktige strategier for det overordnede folkehelsearbeidet sammen med planen "Aktiv by - friske bergensere", som er kommunens felles plan for folkehelsearbeid. Videre er det flere strategier og temaplaner som bidrar til å beskrive kommunens folkehelseinnsats i de ulike byrådsavdelingene, innenfor ulike tjenesteområder og for ulike målgrupper. Eksempel på dette er [Ungdomsplanen](#), [Bergens barn, byens framtid](#), [Handlingsplan mot fattigdom](#), [Plan for områdesatsing](#), [Plan for frivillighet](#), [Plan for inkluderende oppvekstmiljø for barn og unge](#), [Plan for et eldrevennlig Bergen](#), [Idrettsbyen Bergen](#) og [Plan mot vold i nære relasjoner](#).

Oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer utgjør hovedgrunnlaget for kommunens folkehelsearbeid. Bergen kommunes folkehelseoversikt danner sammen med fylkeskommunens folkehelseundersøkelse og folkehelseinstituttet sine årlige folkehelseprofiler og oppvekstprofiler et godt kunnskapsgrunnlag for et systematisk og langsiktig folkehelsearbeid for perioden 2023-2026. I 2023 er det fire år siden den forrige [Folkehelseoversikt - levekår og helse i Bergen 2019](#) ble levert til bystyret, og det skal derfor lages en ny folkehelseoversikt dette året.

Parallelt med folkehelseoversikten er det laget en [nettbasert statistikkløsning](#) og en digital [kartportal](#). Her kan man utforske statistikk materialet nærmere og finne mer data enn det som er tilgjengelig i den [trykte rapporten](#).

Organisering av folkehelsearbeidet

I Bergen kommune er det politiske og faglige ansvaret for folkehelsearbeidet lagt til Byrådsavdeling for helse og omsorg. Folkehelsenettverket representert av folkehelsekontakter på strategisk nivå i alle byrådsavdelingene bidrar til å forankre folkehelsearbeidet på tvers av sektorer. Folkehelsenettverket har i 2022 oppdatert mandatet sitt og skal i kommende periode jobbe for følgende:

- Ha en pådriverrolle for folkehelseperspektivet i byrådsavdelingen

Figur 1: Systematisk folkehelsearbeid i Bergen

Folkehelsenettverket i Bergen kommune. Foto: Nina Johnsen

- Holde seg faglig oppdatert om folkehelse og påvirkningsfaktorer
- Vurdere betydningen planer og saker har for levekår og helse, og arbeide for et systematisk og samordnet folkehelsearbeid i kommunen
- Følge opp Bergen kommune sin folkehelseplan og følge med på kommunens helsetilstand og påvirkningsfaktorer

For å vite at forebyggende og helsefremmende arbeid virker, og for å kunne prioritere godt mellom ulike tiltak, trenger vi kunnskap. Fortsatt forskes det mindre på kommunale tjenesteområder enn det utgiftsnivået skulle tilsi, og lite sammenlignet med forskning på spesialisthelsetjenesten.

[Kunnskapskommunen Helse Omsorg Vest](#) er en kunnskapssatsing i kommunenes helse- og omsorgstjenester. Åtte kommuner og syv forskningsinstitusjoner samarbeider om å styrke forskning, innovasjon og kunnskapsutvikling i kommunene. Målet er å sikre kunnskapsbaserte tjenester og tiltak for innbyggerne. Kunnskapskommunen Helse Omsorg Vest har også hatt en ledende rolle i utviklingen av en regional struktur for forskning i kommunene kalt Kommunenes strategiske forskningsorgan Vest.

Bergen kommune er partner i Alrek helseklynge, som er en unik satsing på folkehelse og primærhelse. Kommunen og relevante forskningsmiljø er her samlet under samme tak. Alrek helseklynge skal skape innovative helse- og omsorgsløsninger ved hjelp av fremragende forskning og utdanning, fullverdige praksisarenaer og tverrfaglig samhandling.

[Program for folkehelse](#) er en ti-årig nasjonal satsing for å utvikle kommunene sitt arbeid med å fremme helse og livskvalitet blant barn og unge 0-24 år. Bergen kommune er programkommune, og startet i 2021 opp med et innovasjonsprosjekt som heter «[Sammen for de minste](#)» som forgår i perioden 2021-2024. Prosjektet skal kartlegge behov for hvordan samhandling på tvers av helse og oppvekst kan styrkes, og utvikle en felles opplæringsmodul for alle som arbeider med barn 0-5 år i Bergen kommune. Målet med tiltaket er å styrke samarbeid og kompetanseutveksling mellom de som arbeider med barn i denne aldersgruppen. Intensjonen er å øke kunnskap rundt barnesyn, barns rettigheter og barns psykiske helse. Prosjektet er et samarbeid med Folkehelseinstituttet og BARNkunne, Senter for barnehageforskning ved Høgskulen på Vestlandet.

Forebyggende og helsefremmende arbeid - eldre

Forventet levealder er en viktig pekepinn på hvordan det står til med folkehelsen, og Norge befinner seg høyt på listen over land i verden med høyest forventet levealder. Høy levealder skyldes en positiv utvikling av folkehelsen, men byr likevel på utfordringer fremover med tanke på endringer i sykdomsbilde og økt behov for helse og omsorgstjenester som følge av flere eldre. Samtidig vil det være færre i yrkesaktiv alder i fremtiden, noe som stiller særlig krav til en forsterket innsats innen forebyggende og helsefremmende arbeid for byens kommende seniorer, med mål om å legge til rette for en samfunnsutvikling som fremmer en alderdom preget av god helse og livskvalitet, aktivitet og samfunnsengasjement samt opplevelsen av trygghet og selvstendighet, slik at flest mulig eldre kan være selvhjulpne, og bo lengst mulig hjemme.

Som en videreføring av folkehelseplanens fokus på en god alderdom, la byrådet i juni 2019 fram planen «[Et eldrevennlig Bergen – Seniorplan for Bergen kommune 2019-2024](#)». Seniorplanen er forankret i kvalitetsreformen Leve hele livet og er et viktig verktøy i arbeidet med å fremme helse og forebygge funksjonssvikt og ensomhet. Tilrettelegging for at flere kan være aktive, selvstendige, bo lenge hjemme og være inkludert i samfunnet gjennom hele livet er hovedmålsettingen med planen.

Miljørettet helsevern

Miljørettet helsevern har et bredt fagfelt og oppgaveportefølje, og arbeider for å fremme befolkningens helse og beskytte mot forhold som kan føre til helseskade.

Avdelingen Miljørettet helsevern er et forvaltningsorgan som har delegert myndighet til å føre tilsyn og fatter vedtak om retting etter en rekke forskrifter. Miljørettet helsevern omfatter alt i vårt miljø som direkte eller indirekte kan ha innvirkning på helsen, og innebærer biologiske, kjemiske, fysiske og sosiale miljøfaktorer.

Miljørettet helsevern sin oppgaveportefølje innebærer tilsyn med bl.a. kjøletårn, svømmebasseng, skip og frisør-, hudpleie-, tatovering- og hulltakingsvirksomheter. Avdelingen behandler også klager knyttet til f.eks. støyplager, skadedyr, luktplager og forsøpling. Avdelingen drifter fem målestasjoner for luftforurensning, og deltar i forskningsprosjekter blant annet om luftkvalitet. Avdelingen gir også uttalelser til reguleringsplaner og overordnede planer, og medvirker til at helsemessige hensyn blir ivaretatt i offentlige organers planlegging.

Frisklivssentralen

Alle tjenestene i Frisklivssentralen arbeider helsefremmende og forebyggende. Et viktig mål for virksomheten er å bidra inn i arbeidet med å utjevne sosiale helseforskjeller i befolkningen. Hovedmålet er å styrke fysiske, mentale og sosiale ressurser for helse, endring og mestring for personer i alle aldre med økt risiko for, eller allerede utviklet sykdom.

Gjennom sitt tjenestetilbud skal Frisklivssentralen bidra til å nå byrådets mål om å fremme aktivitet, mestring og livskvalitet, forebygge sykdom og legge til rette for at flere eldre kan bo hjemme så lenge som mulig. Frisklivssentralen i Bergen er en av Helsedirektoratets utviklingssentraler og den eneste i Vestland fylke. Dette innebærer at de skal bistå og støtte andre frisklivssentraler i Vestland fylke og gi bidrag til utvikling av frisklivsarbeid nasjonalt.

Kursene til Frisklivssentralen har fokus på forebygging og mestring av lette til moderate psykiske plager. Dette er folkehelseutfordringer som vi vet har økt som følge av covid-19-pandemien. Kursene og aktivitetstilbudene skal videreutvikles i 2023 for i enda større grad nå ut til de som trenger det mest. Dette skal Frisklivssentralen få til blant annet gjennom enda tydeligere samarbeid med lavterskeltilbudet "[Rask psykisk helsehjelp](#)" og ulike arbeidsmarkedsbedrifter i Bergen. Målsettingen er at flere skal komme tilbake i, eller kunne stå i arbeid til tross for helseutfordringer.

«Pakkeforløp hjem» for pasienter med kreft, skal bidra til å sikre god struktur og logistikk i helsetjenesten, samt sikre trygghet og forutsigbarhet for personer som lever med kreft eller etter endt kreftbehandling. Innføringen av «Pakkeforløp hjem» startet i 2022 og vil være klart til oppstart i 2023.

Tjenestene «Forebyggende hjemmebesøk», «Kreftkoordinatorene» og «Rådgivningskontor for hørselshemmede og døvblinde» tilbyr i all hovedsak individuelle oppfølginger, men har også gruppetilbud i begrenset omfang.

Senter for migrasjonshelse

På grunn av redusert inntekt til kommunen fra det ordinære integreringstilskuddet og nedlegging av det statlige mottaket i Arna har tjenesten over de siste årene gradvis blitt bygget ned. Da flyktningsstrømmen fra Ukraina oppstod, måtte SEMI umiddelbart rekruttere nye medarbeidere, gi opplæring og bygge opp nødvendig infrastruktur rundt tjenesten. Senteret har etablert tilbud om nødvendige helsetjenester for ukrainske flyktninger på akutt plasseringshotellene. Den systematiske helsekartleggingen som skal gjøres av hver enkelt flyktning har på grunn av den store økningen vært noe forsinket. Ettersom kapasiteten ved fastlegeordningen også er presset, må det forventes at SEMI kommer til å bruke betydelige ressurser på flyktninger fra Ukraina og årets 184 overføringsflyktninger, også i 2023.

Barne- og familietjenesten - helsefremmende og forebyggende arbeid for barn og familier

De fleste barn og unge i Bergen har det bra og har god helse (UngData). Likevel opplever Bergen, som andre større byer i Norge, at det er en økning i antall barn som lever i lavinntektsfamilier. Det er også et altfor stort frafall fra videregående skole, særlig i levekårsutsatte områder. Andelen ungdomsskoleelever i Bergen som oppgir at de er plaget av ensomhet og nedstemthet er høyere i Bergen enn landsnivået. Det foreligger også bekymring for økende uro, kriminalitet og rusbruk blant ungdom (barnefattigdom.no, Folkehelse og levekårsrapport 2019, FHI sin oppvekstrapport 2021). Dette er kunnskap kjent fra før pandemien.

Bergensstudien (Bergen i endring/BIE-Covid-19 studien om konsekvenser av pandemien) oppsummerer at jenter, eldre ungdom, ungdom i familier med lavere sosioøkonomisk status eller med migrasjonsbakgrunn fra u-land, opplever nedstengning som mer krevende enn annen ungdom. Forskerne spør seg om samfunnet bør tenke på bedre bistand til disse gruppene i fortsettelsen.

Barne- og familietjenesten har en viktig rolle for å bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Tjenesten er en sentral aktør i kommunens folkehelsearbeid gjennom tiltak for alle, tidlig innsats for utsatte grupper og samordnet innsats for de som trenger det. Den mest virksomme innsatsen for å forebygge mange av problemstillingene gjennom oppveksten er godt, tidlig og lett tilgjengelige tverrfaglige hjelpetilbud og tverrsektorielt samarbeid. Barn og unge i sårbare situasjoner trenger ofte hjelp fra flere tjenester samtidig og tjenestene må og skal ta ansvar for helheten slik at barn og unge får den hjelpen de trenger. En styrket og samordnet satsing vil gi bedre liv for flere og satsingen vil kunne gi varige og helsefremmende konsekvenser.

Byrådet har mål om å samlokalisere noen tjenester til barn og familier. Dette arbeidet er i tråd med faglige intensjoner fra planen "Bergens Barn-byens fremtid - Plan for helsestasjons- og skolehelsetjenesten, psykisk helsearbeid for barn og unge og barnevernet i Bergen 2016-2025" og følger lokale og nasjonale faglige føringer. Tjenestene som skal samlokaliseres er deler av Barne- og familietjenesten, barneverntjenesten og ergo- og fysioterapitjenesten for barn og unge.

En tverrsektoriell temaplan for kommunens helhetlige innsats for ungdom er levert for behandling i bystyret i 2022. Denne planen foreslår tiltak som typisk krever et utstrakt samarbeid på tvers av sektorer og nødvendig felles innsats for ungdom i gråsoner og mellomrom mellom tradisjonelle ansvars- og budsjettområder, både internt i kommunen og sammen med frivillig sektor og fylkeskommunen. Rullering av 10-årsplanen "Bergens Barn- byens fremtid" har også startet opp i 2022.

Overordnede mål

- **En attraktiv og levende by**

Bergen skal være en attraktiv og levende by som folk har lyst å bo i og besøke.

En god by er en by som utformes på menneskenes og naturens premisser. En by med gode møteplasser, folkeliv, rom for spontanitet, gode idretts- og kulturopplevelser og hvor bilen tar mindre plass enn før. Derfor vil byrådet skape en grønn, levende, rettferdig og raus by som er attraktiv å oppleve, drive næring i, vokse opp i, arbeide i og bo i. Barn og unge er fremtiden, og derfor vil byrådet prioritere dem.

- **En rettferdig og inkluderende by**

Bergen skal være en rettferdig og inkluderende by for alle, med små forskjeller og like muligheter.

Bergen skal være en god, rettferdig og inkluderende by, hvor det er godt å bo for alle uavhengig av økonomi, sosial bakgrunn, funksjonsnivå, livssyn og religiøs tilhørighet. Byrådet vil kjempe for likestilling, og ingen skal diskrimineres eller bli trakassert på bakgrunn av kjønn, etnisitet, religion,

funksjonsevne, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk eller seksuell orientering. Som menneskerettighetsby vil byrådet legge menneskerettighetene til grunn for hele kommunens virksomhet.

- **Norges grønneste storby**

Bergen skal være Norges grønneste storbyby der klima og miljøhensyn legges til grunn for samfunnsutviklingen.

Bergen har en målsetning om å være Norges grønneste storby. Det krever målrettet innsats og et temposkifte i klimaarbeidet. Klimakrisen er vår tids største utfordring og solidaritetssak, og Bergen må ta sin del av ansvaret. Vårt mål er derfor at Bergen skal halvere klimagassutslippene innen 2023, og vil styrke kommunens klimaarbeid. Vi må slutte å bygge ned naturen, opprettholde artsmangfold, sikre god dyrevelferd i kommunen og sørge for at alle har tilgang til grønne rekreasjonsområder.

- **Trygg økonomistyring** Bergen skal være en ansvarlig by der trygg økonomistyring sees på som en forutsetning for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet, også i et generasjonsperspektiv.

En ansvarlig og trygg økonomistyring, samsvar mellom kommunens inntekter og utgifter og en seriøs arbeidsgiverpolitikk tuftet på heltidskultur danner grunnlaget for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet og skape den byen vi ønsker. Byrådet vil bruke sin innkjøpsmakt strategisk for å sikre at klima og miljø, arbeidsvilkår, tariffavtale, godkjent lærebedrift og seriøsitetsskrav i større grad blir vektlagt i anbudene.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026
En attraktiv og levende by						
En rettferdig og inkluderende by	Drive godt forebyggende og helsefremmende arbeid for barn og unge	Andel barn og unge som har rett på IP, som får tilbud om IP	94,0 %	95,0 %	96,0 %	99,0 %
		Andel gravide som følges opp i helsestasjonens svangerskapsomsorg som kartlegges for voldserfaringer	96,0 %	96,0 %	97,0 %	100,0 %
		Antall barn og unge 0-23 år (inkludert gravide og foreldre) som får lavterskeltilbud fra Barne- og familiehjelpen og Ung Arena	2 300	2 500	2 500	2 900
		Antall førstegangsfødende som deltar på kurset Godt Samliv	400	425	500	600
Styrke fallforebyggende arbeid blant eldre	Antall personer som benytter seg av "Hoftesterk"	5	35	48	48	

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026
		Antall personer som benytter seg av "Sterk og stødig"	464	420	450	450
		Antall personer som benytter seg av "Trygg på to bein (T2B)"	82	150	170	170
Norges grønneste storby						
Trygg økonomistyring						

Virkemiddel for å nå mål

Byrådet vil videreføre oppfølgingen av ["Aktiv by - friske Bergensere. Folkehelseplan for Bergen kommune 2015-2025"](#) og rapporten [Levekår og helse i Bergen](#) gjennom blant annet folkehelsenettverket, kompetanseheving på tvers av byrådsavdelingene, informasjonsarbeid og utvikling av nye tiltak.

Planen [«Et eldrevennlig Bergen – Seniorplan for Bergen kommune 2019-2024»](#) skal legge til rette for at Bergen kan bli en enda mer eldrevennlig by.

Barn og unge med varige og sammensatte funksjonsnedsettelse, både fysiske, psykiske og kognitive, skal få god og samordnet hjelp til mestring og deltakelse. Barna skal få enklere tilgang til mer allmenne psykososiale hjelpetilbud og foreldre skal få bedre oppfølging, støtte og tilgang til foreldreveiledning. Som et bidrag til å styrke det tverrfaglige samarbeidet for særlig utsatte barn er alle årsverkene for ergo- og fysioterapeuter for barn og unge fra høsten 2020 overført fra Etat for helsetjenester til Etat for barn og familie. Byrådet vil følge utviklingen av denne organisasjonsendringen og komme tilbake til hvordan habiliterings- og rehabiliteringstjenestene til barn og unge kan utvikles videre, sammen med resten av oppvekstfeltet. Se også tjenesteområde 05B Behandling og rehabilitering.

Et viktig mål med samlokaliseringen av flere tjenester til barn og unge er et godt forebyggende og helsefremmende arbeid, lavere faglige terskler og mer samlet tverrfaglig spisskompetanse, styrket samarbeid mellom avdelinger og profesjoner og bedre samarbeid og hjelp for det enkelte barn, ungdom og familie som trenger det. Ved å samle mange av tjenestene i etaten under samme tak, etableres det et fremtidsrettet tverrfaglig kraftsenter for barn og unge i kommunen for forebygging, tidlig innsats og samordnet oppfølging. Arbeidet følges opp av Kunnskapscenteret i Etat for barn og familie.

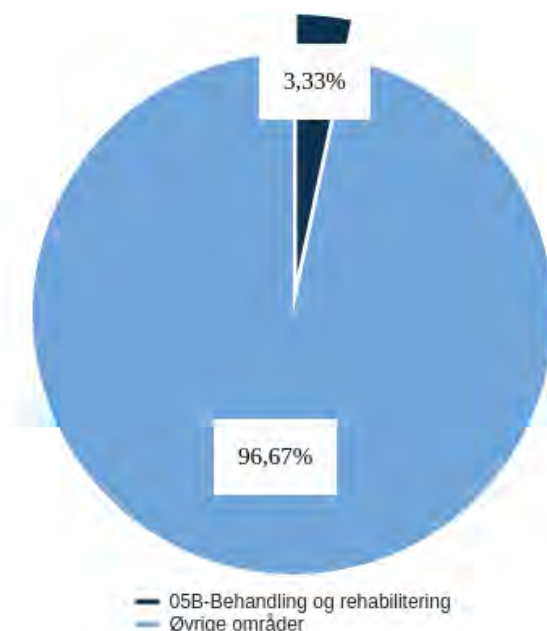
Mange barn og unge går gjennom oppveksten med tilbud, hjelp og bistand fra mange ulike tjenester, både fra kommunal og statlige sektorer. Derfor er det en utfordring å få til en god og samordnet utvikling av tilbud og tjenester for de som trenger det. Et av de foreslåtte tiltakene i ny Ungdomsplan er derfor å gjenopprette et «0-24-samarbeidsforum» med deltagelse fra flere byrådsavdelinger. Gruppen skal legge til rette for og bidra til mer samordnet kommunal innsats.

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	
Andel barnehager som er risikovurdert i forhold til totalt antall barnehager	79,4 %	94,0 %	96,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	
Andel skoler som er risikovurdert i forhold til totalt antall skoler	55,0 %	83,0 %	87,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	
Antall barnehager som har hatt tilsyn de siste 12 måneder	23	34	37	35	35	35	35	
Antall personer som får lavterskel psykisk helsehjelp fra Barne- og familietjenesten	1 825	3 183	3 500	3 600	3 700	3 800	3 800	Dette er samlet antall gravide, barn og unge og foreldre som får hjelp fra psykologer i helsestasjon og skolehelsetjeneste, fra lavterskeltilbudet i Barne- og familiehjelpen, fra Ung Arena og fra gatepsykologen på Utekontakten
Antall skoler som har hatt tilsyn siste 12 måneder	8	17	18	15	15	15	15	
Antall årsverk av psykologer i Etat for barn og familie (stab og tjenester)	30	31	32	33	33	33	33	
Antall årsverk i skolehelsetjenesten (uten ledelse)	73	82	82	83	84	85	86	
Antall årsverk i skolehelsetjenesten på videregående skole (uten ledelse)	20	21	22	22	22	22	22	
Antall årsverk ved helsestasjon 0-5 år (uten ledelse)	106	108	108	108	108	108	108	
Frisklivs- og mestringssenteret - antall individuelle oppfølginger de siste 12 måneder	1 440	1 218	1 300	2 300	2 200	2 100	2 100	
Frisklivs- og mestringssenteret - antall kurstimer de siste 12 måneder	190	623	450	500	600	650	650	
Frisklivs- og mestringssenteret - antall treningstimer de siste 12 måneder	750	1 255	1 300	1 355	1 400	1 400	1 400	

05B-Behandling og rehabilitering

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Om tjenesteområdet

Tjenesteområdet består av allmennlegetjeneste, legevaktjeneste, øyeblikkelig hjelp døgntilbud, fengselshelsetjeneste, ergo- og fysioterapitjeneste og kommunal hjelpemiddelservice. Tjenestene skal gi innbyggerne tilbud om diagnostikk, behandling og medisinsk, sosial og psykososial habilitering og rehabilitering. Virksomheten er bred og sammensatt, og innebærer samarbeid på tvers av etater, tjenester og tjenestenivå.

Mottaksavdelingen for pasienter som utskrives fra sykehus ble i 2022 sammenslått med Øyeblikkelig hjelp døgnetenhet (ØHD) på helsehuset. Samordningen innebærer bedre kapasitetsutnyttelse og at kommunens mest moderne og funksjonelle lokaler blir fullt utnyttet til formålet.

Ergo – og fysioterapeutene gir tjenester både individuelt og i grupper til barn og unge med fysiske og psykiske helseutfordringer. Mange brukere følges opp over lange perioder og mange ansatte er koordinator for barn og unge med behov for sammensatte og langvarige tjenester fra flere tjenesteytere.

Hovedprioriteringer

For byrådet er det viktig at byens befolkning har god tilgang til legetjenester. Rekruttering til allmennlegetjenesten og styrking av Bergen legevakt samt styrking av fastlegeordningen er helt avgjørende for å sikre god helsehjelp. 80 prosent av all helsehjelp skjer i kommunenes regi. Byrådet jobber aktivt med å løfte allmennlegetjenesten og sette inn relevante rekrutteringstiltak. Rehabilitering er et viktig satsingsområde for å opprettholde god livskvalitet.

Fra 1.august 2022 har familier med barn med sammensatte og varige hjelpebehov fått en utvidet rett til «Barnekoordinator». Bergen tilbyr allerede dette, ikke minst fra tjenestene i Etat for barn og familie som

nå samler de fleste helse- og hjelpetjenester for barn og unge. Byrådet vil påse at det arbeides godt med rutiner og systemer for å gi familiene den hjelpen og koordineringen som de trenger. Pågående plan- og utviklingsarbeid i Etat for barn og familie må ses opp mot samlokalisering av helse- og barneverntjenester til barn og unge og deres familier, Oppvekstreformen og nye rettigheter for familier med barn (som barnekoordinator).

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Dokumentversjon	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Vedtatt budsjett 2022	635 583	635 583	635 583	635 583
Sum Lønns- og prisvekst mv.	23 252	19 211	18 059	18 059
Sum Tekniske justeringer	4	4	4	4
Sum Utgående engangstiltak	-6 000	-6 538	-6 538	-6 538
Prisjustering og diverse endringer	17 256	12 677	11 525	11 525
Konsekvensjustert ramme	652 839	648 259	647 107	647 107
Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett				
Feilaktig pensjonsnedtrekk - covid-19 tiltak	Innstilling1	865	865	865
Oppbudsjettere helsetjenesten	Innstilling1	5 000	5 000	5 000
Sum Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett		5 865	5 865	5 865
Tilpasning til aktivitetsnivå				
Fastlegeordningen - økning som følge av befolkningsvekst	Innstilling1	1 411	2 280	3 246
Nasjonale e-helseløsninger - kostnadsvekst	Innstilling1	1 670	3 590	6 110
Samlokalisering	Innstilling1	261	261	261
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå		3 342	6 131	9 617
Nye tiltak				
Allmennlegetjenesten - økt antall leger i spesialisering (LIS1)	Innstilling1	1 725	1 725	1 725
Kirkens Bymisjon - Helsecenter for papirløse migranter	Innstilling1	300	300	300
Sum Nye tiltak		2 025	2 025	2 025
Kutt				
Reorganisere og samordne øyeblikkelig hjelp - døgnetenhet og kommunal mottaksavdeling	Innstilling1	-1 300	-900	-900
Sum Kutt		-1 300	-900	-900
Nye tiltak og realendringer budsjett		9 932	13 121	16 607
Ramme 2023-2026		662 771	661 380	663 714
				664 696

Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett

Feilaktig pensjonsnedtrekk - covid-19 tiltak

Ved en feil ble endringer i pensjonssatser 2021 for Etat for håndtering av covid-19 videreført i 2022. Dette ble korrigert i tertialrapport 1-2022, og byrådet foreslår at justeringen videreføres på varig basis.

Justeringen gjelder følgende tjenesteområder:

Tjenesteområde	Beløp 1000 kr
Tjenester til eldre	400
Forbyggende helsearbeid	611
Behandling og rehabilitering	865
Sum	1 876

Oppbudsjettere helsetjenesten

Helsetjenesten er i en presset situasjon, med store rekrutteringsutfordringer av leger. Det er iverksatt flere kostnadsreducerende tiltak, deriblant "Ring først" ved Bergen legevakt.

I tillegg til at det gjennomføres kostnadsreducerende tiltak i Etat for helsetjenester er det behov for en moderat styrking av helsetjenesten. Det gjelder spesielt Bergen Legevakt, Enhet for allmenntidmedisin og Fængselshelsetjenesten.

Dette er en videreføring av budsjettjusteringen i tertialrapport 1-2022.

Tilpasning til aktivitetsnivå

Fastlegeordningen - økning som følge av befolkningsvekst

Økte fastlegeutgifter som følge av forventet befolkningsvekst i perioden. Justert i henhold til befolkningsframskrivning fra SSB publisert juli 2022.

Koronatiltak - forlengelse av tiltak i 2022

En del koronatiltak ble forlenget fra 2021 til 2022. Byrådet foreslår ikke noen forlengelse av koronatiltak inn i 2023, og budsjettet i 2022 faller derfor bort. Eventuelle tiltak i 2023 er noe man må komme tilbake til senere.

Nasjonale e-helseløsninger - kostnadsvekst

Endringene i pasientjournalloven ble vedtatt av Stortinget den 17. desember 2021. Endringene gir virksomheter som yter helse- og omsorgstjenester etter spesialisthelsetjenesteloven, helse- og omsorgstjenesteloven, apotekloven og tannhelsetjenesteloven plikt til å ta i bruk de nasjonale e-helseløsningene. Samme dag ble også endringer i forskrift om standarder og nasjonale e-helseløsninger vedtatt. De nye bestemmelsene gir utfyllende regler for virksomhetenes plikt til å bruke løsningene og betale for forvaltning og drift av dem. Forskriften regulerer virksomhetenes plikt til betaling. De regionale helseforetakene, kommunene og apotek/bandasjist får dermed en lovfestet plikt til å betale for Helsenettet inkl. grunndata og helseID, samt de nasjonale e-helseløsningene kjernejournal, e-resept og Helsenorge. Forskriftsendringen trådte i kraft 1. januar 2022.

Kommunene fikk i rammetilskuddet for 2022 kompensasjon for det eksisterende nivået i 2021, mens kostnadsveksten må dekkes av kommunens generelle frie inntekter. Utviklingen i drift- og forvaltningskostnadene for de nasjonale e-helseløsningene og Helsenett har vært presentert for teknisk beregningsutvalg. Basert på teknisk beregningsutvalgs vurderinger våren 2022 forventes det en kostnadsvekst i økonomiplanperioden.

Pasientens legemiddelliste - nasjonalt prosjekt

Pasientens legemiddelliste (PLL) er et nasjonalt tiltak som skal gjøre tilgjengelig pasientens legemiddelopplysninger i én felles, nasjonal oversikt. Pasientens legemiddelliste skal gi helsepersonell tilgang til oppdatert informasjon om en pasients legemiddelbruk, og er et svært viktig tiltak for å redusere feil bruk av legemidler. Det viktigste gevinstområdet er innenfor pasientsikkerhet og kvalitet.

Bergen kommune er med i et pilotprosjekt. Prosjektet forventes avsluttet 2023/2024 og utgiftene til prosjektet bortfaller fra 2024.

Samlokalisering

Byrådet ønsker å samle flere tjenester til barn og unge i felles lokaler for å bidra til at barn og familier får rett hjelp til rett tid. Avdelinger innenfor psykisk helse samlokaliseres med mål om mer koordinerte tjenester og økt faglig miljø. NAV kontor samlokaliseres i felles byområder, fra tidligere bydelskontor. Ref. bystyresak [2018-18882-7](#) om Fremtidens NAV i Bergen. NAV Stat går også inn med flere regionsfunksjoner.

Samlokalisering - Nye behov i HØP 23-26:

Etter innflytting i NAV Årstad, NAV Bergen Nord, Familiens hus Fyllingsdalen/Laksevåg og Bontelabo (Botjenester i Bergenhus og Årstad, Forvaltningsenhet og Avlastningstjenester for personer med utviklingshemming) er budsjettbehovet knyttet til husleieutgiftene høyere enn tidligere anslått. I forbindelse med 1. tertialrapportering ble det vedtatt en tilpasning av årsbudsjett på kr. 5,9 mill. til faktisk husleienivå. Totalt husleiebudsjett beløper seg til kr. 8,3 mill.

Byrådet foreslår å styrke budsjettet, tilsvarende justeringen i 1. tertialrapportering, med kr. 5,9 mill. utover i planperioden.

Tjenesteområder	Vedtatt i 1.		Totalt per tj.omr.
	Fra HØP 22-25	tertia	
	l	l	
02-Barnevern	1 428	479	1 907
03C-Tjenester til utviklingshemmede	0	742	742
03D-Psykisk helse	-	570	570
04A-Tjenester til rusavhengige og bostedsløse	-	675	675
04B-Sosialhjelp og andre sosiale tjenester	131	1 770	1 639
05A-Forebyggende helsearbeid	784	718	1 502
05B-Behandling og rehabilitering	261	0	261
09-Boligtiltak	0	977	977
Totalt for tj.omr.	2 342	5 930	8 272

Budsjettøkningen omfatter tjenesteområdene 02 Barnevern, 03C tjenester til utviklingshemmede, 03D Psykisk helse, 04A Tjenester til rusavhengige og bostedsløse, 04B Sosialhjelp og andre sosial tjenester, 05A Behandling og rehabilitering og 09 Botiltak.

Nye tiltak

Allmennlegetjenesten - økt antall leger i spesialisering (LIS1)

Helårsvirkning av 5 stillinger til leger i spesialisering (LIS1). Som en del av handlingsplanen for allmennlegetjenesten styrket regjeringen Solberg i statsbudsjett for 2022 utdanningskapasiteten gjennom å opprette nye stillinger for leger i spesialisering. Det ble opprettet 62 nye stillinger med oppstart fra høsten 2022. Utgiftene blir delvis finansiert gjennom statstilskudd, refusjon fra Helfo, og egenandeler fra pasientene. Nettoutgiften for kommunen for disse 5 stillingene er beregnet til 4,25 mill.

Kirkens Bymisjon - Helsecenter for papirløse migranter

Byrådet foreslår et økt tilskudd på kr. 0,3 mill. til formålet.

Kutt

Reorganisere og samordne øyeblikkelig hjelp - døgnenhet og kommunal mottaksavdeling

Beløpet gjelder helårsvirkning av tiltaket som ble vedtatt i handlings - og økonomiplanen for 2021-2024. Mottaksavdelingen for pasienter som utskrives fra sykehus samordnes med Øyeblikkelig hjelp døgnenhet (ØHD) på helsehuset. Samordningen innebærer bedre kapasitetsutnyttelse og at kommunens mest moderne og funksjonelle lokaler blir fullt utnyttet til formålet.

Sammendrag budsjett

Omfanget på tjenesteområdet har vært høyt i både i 2021 og 2022 på grunn av pandemihåndteringen. I byrådets forslag er det ikke budsjettert med slike utgifter i 2023. Byrådet foreslår å videreføre styrkingen som ble gitt i tertialrapport 1-2022. Det foreslås også å øke budsjettet til fastlegetjenesten som følge av at befolkningen øker.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Driftsutgifter						
Lønn	395 804	320 337	325 101	324 563	324 563	324 563
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	116 821	117 009	134 706	130 955	129 803	129 803
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	292 326	303 859	311 325	314 224	317 710	318 692
Overføringsutgifter	58 317	84 697	87 199	87 199	87 199	87 199
Finansutgifter	23 106	1 540	1 540	1 540	1 540	1 540
Sum Driftsutgifter	886 373	827 442	859 871	858 481	860 815	861 797
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-45 715	-42 215	-43 458	-43 458	-43 458	-43 458
Refusjoner	-146 542	-146 121	-150 121	-150 121	-150 121	-150 121
Overføringsinntekter	-52	10	10	10	10	10
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-22 888	-3 533	-3 533	-3 533	-3 533	-3 533
Sum Driftsinntekter	-215 197	-191 859	-197 101	-197 101	-197 101	-197 101
Sum	671 176	635 583	662 771	661 380	663 714	664 696

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Byrådsavdeling for helse og omsorg	635 262	566 058	628 772	627 558	629 941	630 923
Byrådsavdeling for klima, miljø og samferdsel	457	451	451	451	451	451
Byrådsavdeling for kultur, sosial og inkludering	27 720	31 478	33 549	33 372	33 323	33 323
Fellesposter - bykassen	7 030	37 596	0	0	0	0
Sum	671 176	635 583	662 771	661 380	663 714	664 696

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Legetjeneste	413 408	389 718	403 721	404 610	407 687	408 669
Fengselshelsetjeneste	2 287	524	538	538	538	538
Fysioterapitjeneste	136 181	147 969	156 172	154 935	154 593	154 593
Ergoterapitjeneste	36 755	33 545	34 688	34 688	34 688	34 688
Formidling av tekniske hjelpemidler	17 102	13 815	14 664	14 462	14 406	14 406
Øyeblikkelig helsehjelp døgntilbud	65 443	50 012	52 988	52 148	51 803	51 803
Sum	671 176	635 583	662 771	661 380	663 714	664 696

Kostra-analyse

	Bergen 2020	Bergen 2021	Oslo kommune	Trondheim	Stavanger	ASSS uten Oslo
Prioritet						
Netto driftsutg til diagnose, behandling og rehabilitering pr. innbygger (B) *) **)	2 067	2 332	3 444	2 458	2 546	2 458
Dekningsgrad						
Årsverk av leger pr. 10 000 innbyggere. Funksjon 241	9,2	9,1	8,2	7,1	8,3	8,9
Kvalitet						
Andel nyfødte med hjemmebesøk innen to uker etter hjemkomst (prosent)	78,2 %	88,8 %	66,8 %	43,7 %	75,3 %	71,8 %
Antall åpne fastlegelister	24	3	135	0	3	5
Avtalte fysioterapeutårsverk per 10 000 innbyggere (årsverk)	9,1	9,1	8,8	9,9	8,9	9,0
Reservekapasitet fastlege	100,0	99,0	104,0	98,0	99,0	98,4

*) Inflasjonsjustert med deflator

**) Justert for utgiftsbehov

Tabellen over viser utviklingen i utvalgte indikatorer for tjenesteområdet sammenlignet med andre storbyer. Tjenesteområdet omfatter her KOSTRA-funksjonen 241 Diagnose, behandling, re-/habilitering. Netto driftsutgifter til diagnose, behandling og rehabilitering pr. innbygger har steget de senere år. De øvrige kommunene har også hatt en økning i perioden, men for Bergen særskilt har det vært utslagsgivende at samarbeidsmodellen med Helse Bergen om Bergen Legevakt ble sagt opp med virkning fra våren 2018.

I Bergen var Årsverk av leger pr. 10.000 innbyggere stabilt fra i 2020 til 2021, mens Antall åpne fastlegelister (antall fastlegelister som man kan velge mellom) gikk ned fra 24 ved utgangen av 2020 til 3 ved utgangen av 2021. Her har det vært en betydelig nedgang også i Trondheim, Stavanger og ASSS uten Oslo, mens Oslo kommune har hatt en relativt sett mindre nedgang.

Indikatoren *Reservekapasitet fastlege* er totalt antall plasser på fastlegenes lister (listetak), delt på totalt antall pasienter på listene i prosent. En verdi over 100 betyr at det i snitt er ledige plasser. Sammen med indikatoren *Antall åpne fastlegelister* sier den noe om hvor lett det er å velge fastlege etter egne preferanser. Tabellen viser at ved utgangen av 2021 hadde alle sammenligningskommunene, med unntak av Oslo, en reservekapasitet på under 100. Det betyr at det for alle disse kommunen i snitt ikke var tilgjengelige ledige plasser. Dette gjenspeiler den nasjonale fastlegekrisen.

Utfordringer og strategi

Fastlegeordningen

Fastlegene er populære og svært viktige for innbyggerne i kommunen. De er tilgjengelig for alle, og gir høykompetent og effektiv helsehjelp når folk trenger det. En av de store styrkene ved fastlegeordningen er at fastlegen følger pasientene over lengre tid. I en ny studie slås det fast at kontinuiteten i behandlingen fra fastlegene kan redde liv og redusere antall sykehusinnleggelser. Sannsynligheten for å bli innlagt på sykehus reduseres med 30 prosent for pasienter som har hatt samme fastlege i mer enn 15 år. Dødeligheten reduseres med 25 prosent.

Det har over tid vært utfordringer knyttet til rekruttering av nye fastleger i Bergen. Det er i perioder ledige fastlegehemler som ikke lar seg omsette i markedet, og få eller ingen ledige listeplasser tilgjengelig for innbyggerne.

Fastlegeordningen er under et stort press i store deler av landet, og regjeringen har varslet flere tiltak for å bedre situasjonen. Byrådet har i sin byrådsplattform slått fast at det i tillegg må settes inn tiltak lokalt for å sikre at alle bergensere skal kunne ha et godt fastlegetilbud fremover.

Bergen legevakt

Det er iverksatt flere kostnadsreducerende tiltak på Bergen legevakt, deriblant "Ring først".

I tillegg til at det gjennomføres kostnadsreducerende tiltak i etat for helsetjenester er det behov for en moderat styrking av helsetjenesten. Det gjelder spesielt Bergen Legevakt, enhet for allmenntjeneste og Fængselshelsetjenesten.

Kraftsenter for rehabilitering

Som en del av kommunens strategi for å videreutvikle og tilby kunnskapsbaserte og innovative tjenester etablerte Etat for vurdering og rehabilitering i 2021 Kraftsenter for rehabilitering. Kraftsenteret skal være pådriver for utvikling av rehabiliteringstjenester i kommunen. Satsingen understøtter måle i kommunens Plan for habilitering og rehabilitering «Mestring og medvirkning» 2018-2021.

Kraftsenter skal være driver for kunnskapsbaserte rehabiliteringstjenester og legge til rette for tidlig innsats og rehabilitering som støtter brukers egeninnsats til å gjenvinne funksjoner og bli mest mulig selvhjulpne. Etablering av Kraftsenter for rehabilitering skal først og fremst legge til rette for kunnskapsbasert praksis der fagutøverne våre har tilgang til å bruke ulike kunnskapskilder i praksis. Ved å bruke forskningsbasert kunnskap, erfaringer fra praksis og pasientens kunnskap og behov bedrer vi kvaliteten på tjenestene våre. Kraftsenter må knytte til seg både forskningsfeltet, erfaringsfeltet og brukere for å kunne ivareta alle disse tre hensyn. Kraftsenter skal være en ressurs for den øvrige helse- og omsorgstjenesten når det gjelder rehabiliteringsfaglig kompetanse.

Barn med funksjonsnedsettelse, sammensatte og langvarige hjelpebehov og deres familier gir jevnlig tilbakemeldinger om at de opplever noen tilbud og hjelp som for dårlig koordinert og for lite tverrfaglig. Barn med spesielle behov og oppfølging av foreldre med behov for utvidet støtte trenger noen ganger at flere og ulike fagfolk samarbeider samtidig. Slik får barnet og familien lettere riktig og mer helhetlig

hjelp til riktig tid. Byrådet har i handlingsplanen [Mestring og medvirkning. Handlingsplan for habilitering og rehabilitering \(2018-2021\)](#) foreslått flere tiltak, arbeidsformer og gode forløp som støtter opp under den enkeltes mestring, deltakelse og medvirkning – som også gjelder barn og ungdom. Planen [Bergens barn – byens fremtid](#) la til rette for utviklingen av mer helhetlige, tverrfaglige og samordnete hjelpetjenester for barn og unge. Et sentralt mål var at barn og unge med varige og sammensatte funksjonsnedsettelse, både fysiske, psykiske og kognitive, skal få god og samordnet hjelp til mestring og deltakelse.

Alle ergo- og fysioterapitjenestene for barn og unge skal etter hvert samlokaliseres med de andre tjenestene for barn og familier i de nye Familienes Hus i alle fire byområdene. Samlokaliseringen er påbegynt. Fra 1.august 2022 er retten til “barnekoordinator” (en forsterket rett til Individuell Plan) vedtatt, her vil ergo- og fysioterapitjenesten være en viktig aktør. Samarbeidspartene rundt barn og unge arbeider med å utvikle det tverrfaglige samarbeidet, både i byområder, mellom tjenester og mellom kommunens mange etater.

Overordnede mål

- **En attraktiv og levende by**

Bergen skal være en attraktiv og levende by som folk har lyst å bo i og besøke.

En god by er en by som utformes på menneskenes og naturens premisser. En by med gode møteplasser, folkeliv, rom for spontanitet, gode idretts- og kulturopplevelser og hvor bilen tar mindre plass enn før. Derfor vil byrådet skape en grønn, levende, rettferdig og raus by som er attraktiv å oppleve, drive næring i, vokse opp i, arbeide i og bo i. Barn og unge er fremtiden, og derfor vil byrådet prioritere dem.

- **En rettferdig og inkluderende by**

Bergen skal være en rettferdig og inkluderende by for alle, med små forskjeller og like muligheter.

Bergen skal være en god, rettferdig og inkluderende by, hvor det er godt å bo for alle uavhengig av økonomi, sosial bakgrunn, funksjonsnivå, livssyn og religiøs tilhørighet. Byrådet vil kjempe for likestilling, og ingen skal diskrimineres eller bli trakassert på bakgrunn av kjønn, etnisitet, religion, funksjonsevne, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk eller seksuell orientering. Som menneskerettighetsby vil byrådet legge menneskerettighetene til grunn for hele kommunens virksomhet.

- **Norges grønneste storby**

Bergen skal være Norges grønneste storbyby der klima og miljøhensyn legges til grunn for samfunnsutviklingen.

Bergen har en målsetning om å være Norges grønneste storby. Det krever målrettet innsats og et temposkifte i klimaarbeidet. Klimakrisen er vår tids største utfordring og solidaritetssak, og Bergen må ta sin del av ansvaret. Vårt mål er derfor at Bergen skal halvere klimagassutslippene innen 2023, og vil styrke kommunens klimaarbeid. Vi må slutte å bygge ned naturen, opprettholde artsmangfold, sikre god dyrevelferd i kommunen og sørge for at alle har tilgang til grønne rekreasjonsområder.

- **Trygg økonomistyring**

Bergen skal være en ansvarlig by der trygg økonomistyring sees på som en forutsetning for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet, også i et generasjonsperspektiv.

En ansvarlig og trygg økonomistyring, samsvar mellom kommunens inntekter og utgifter og en

seriøs arbeidsgiverpolitikk tuftet på heltidskultur danner grunnlaget for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet og skape den byen vi ønsker. Byrådet vil bruke sin innkjøpsmakt strategisk for å sikre at klima og miljø, arbeidsvilkår, tariffavtale, godkjent lærebedrift og seriøsitetskrav i større grad blir vektlagt i anbudene.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026
En attraktiv og levende by						
En rettferdig og inkluderende by	God fastlegeordning som sikrer innbyggerne reell valgmulighet til å velge fastlege i rimelig avstand.	Andel ledige plasser hos fastlege	0,1 %	1,2 %	0,5 %	2,0 %
	Gode øyeblikkelig hjelp helsetjenester	Besvare telefoner på legevaktssentralen innen to minutter	80,0 %	80,0 %	80,0 %	80,0 %
	Personer med rett til og ønske om individuell plan og/eller koordinator skal få tilbud om dette.	Antall gjennomførte opplæringstreffpunkt (grunnkurs koordinator og møteplass for koordinatorene) pr. år	7	8	8	8
Norges grønneste storby						
Trygg økonomistyring						

Virkemiddel for å nå mål

Det er et mål i kommuneplanens samfunnsdel at bergensere skal tilbys gode tjenester i alle livets faser. For å lykkes med dette må innsatsen i de kommunale tjenestene være både helhetlige og koordinerte.

Byrådet skal rekruttere og beholde flere fastleger i Bergen. I Handlings- og økonomiplan (HØP) 2021-2021 vedtok bystyret en lokal tiltakspakke med en budsjetttramme på 5 millioner som skal gi bedre rammebetingelser for fastlegene, og gjøre det enklere å starte opp egen fastlegepraksis eller overta en praksis. Budsjettet ble ytterligere styrket til 15 millioner for 2022, og byrådet vedtok en [forsterket tiltakspakke](#) for 2022-2025 i februar 2022.

Bergen legevakt har innført ny praksis der innbyggere må ringe først. Dette gjøres for å redusere køer og sikre rask hjelp for dem som trenger det mest, og gjelder både ved hovedlegevakten i sentrum og legevaktstasjonene i bydelene. Legevakten kan hjelpe flere hjemme med å gi gode råd på telefon, og de kan gjøre tilbudet mer forutsigbart for dem som bes om å møte på legevakten. Målet er at en sykepleier på legevakten ser på pasientene som kommer innen et kvarter, og sikrer at de som trenger rask hjelp slipper raskt til

Byrådet har i handlingsplanen [Mestring og medvirkning. Handlingsplan for habilitering og rehabilitering \(2018-2021\)](#) foreslått flere tiltak, arbeidsformer og gode forløp som støtter opp under mestring, brukermedvirkning og deltakelse. Kommunen satser særlig på å bedre koordinering av tjenester for

personer med funksjonsnedsettelse som trenger bistand fra flere fagområder, sektorer og tjenestenivåer. Dette gjøres også ved at helsepersonell med forskjellig fagutdanning arbeider under felles ledelse. Byrådet vil at personer som har behov for langvarige og koordinerte tjenester skal oppleve at kommunens koordinerende enhet er "én dør inn" til kommunens tjenester.

Bergen kommune har som målsetning at innbyggerne skal få mulighet til å bo hjemme så lenge de kan og selv ønsker det. Forebygging, tidlig innsats, rehabilitering og mestring er viktige strategier for å nå dette målet.

Hjelpemidler er et av mange viktige tiltak for at innbyggerne i Bergen skal kunne mestre hverdagen og bo hjemme så lenge de ønsker. Utlån av hjelpemidler er et delt ansvar mellom kommune og stat. Staten har ansvar for langvarig utlån (NAV hjelpemiddelsentral), og kommunen ansvar for korttidsutlån (mindre enn to år). Kommunal hjelpemiddelservice består av to underavdelinger: Hjelpemiddelhuset og Servicemannstjenesten. De har til sammen 27 årsverk. Hjelpemiddelhuset har ansvar for formidling og transport av alle hjelpemidler både fra kommune og fra stat (NAV). Det jobbes for å tilrettelegge for forenklet flyt av hyppig brukte hjelpemidler der også bruk av digitale søknader til NAV om tekniske hjelpemidler skal tas i bruk (DigiHot).

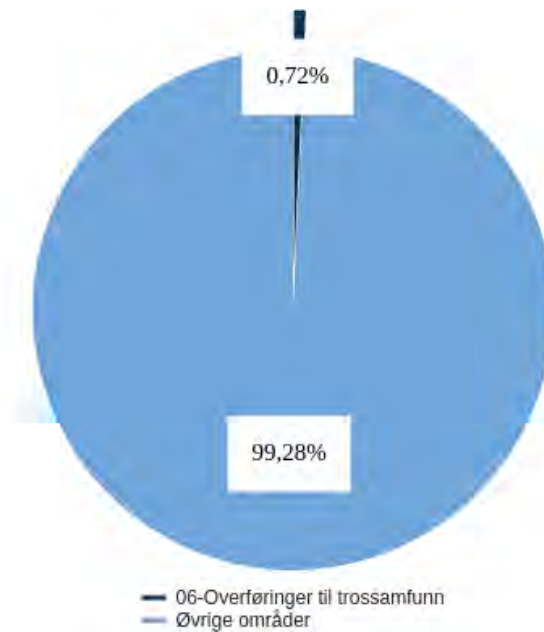
Bruker og pårørende kan møte opp på kommunens Hjelpemiddelhus, og få faglig bistand til å søke om, og hente hjelpemidler. Kommunens servicemannstjeneste bistår hjemmeboende med å installere og reparere utlånte hjelpemidler, trygghetsalarmer og velferdsteknologi. Bergen kommune er størst i landet på distribusjon av hjelpemidler. Det er en økning i antall hjelpemidler som lånes ut på korttidsutlån per år, og antall oppdrag utført av servicemannstjenesten øker også. Dette er forventet og i tråd med målet om at eldre skal bo lengre hjemme.

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	
Antall barn med fysioterapitjenester - Barne- og familietjenesten	1 977	2 051	2 060	2 070	2 080	2 090	2 100	
Antall barn og unge med ergoterapitjenester - Barne- og familietjenesten	569	580	590	600	600	600	600	
Antall brukere med tjenester fra innsatsteamet	230	250	230	250	250	250	250	
Antall fastleger	244	251	255	260	265	270	275	
Antall hjelpemidler som lånes ut på korttidsutlån pr. år	5 252	5 866	5 800	6 000	6 100	6 200	6 200	
Antall oppdrag utført av servicemannstjenesten	20 689	22 800	22 450	23 000	23 100	23 200	23 200	
Antall pasientkontakter ved Bergen legevakt (målt per regningskort)	322 551	90 000	88 500	87 000	85 500	84 000	84 000	
Antall samtaler på Legevaktens nummer 116117	190 049	172 044	170 000	170 000	180 000	190 000	200 000	
Antall voksne med ergoterapiterapitjenester- Habiliterings- og rehabiliteringstjenesten	3 878	4 093	4 100	4 100	4 100	4 100	4 100	
Antall voksne med fysioterapitjenester- Habiliterings- og rehabiliteringstjenesten	4 404	5 214	5 200	5 200	5 200	5 200	5 200	

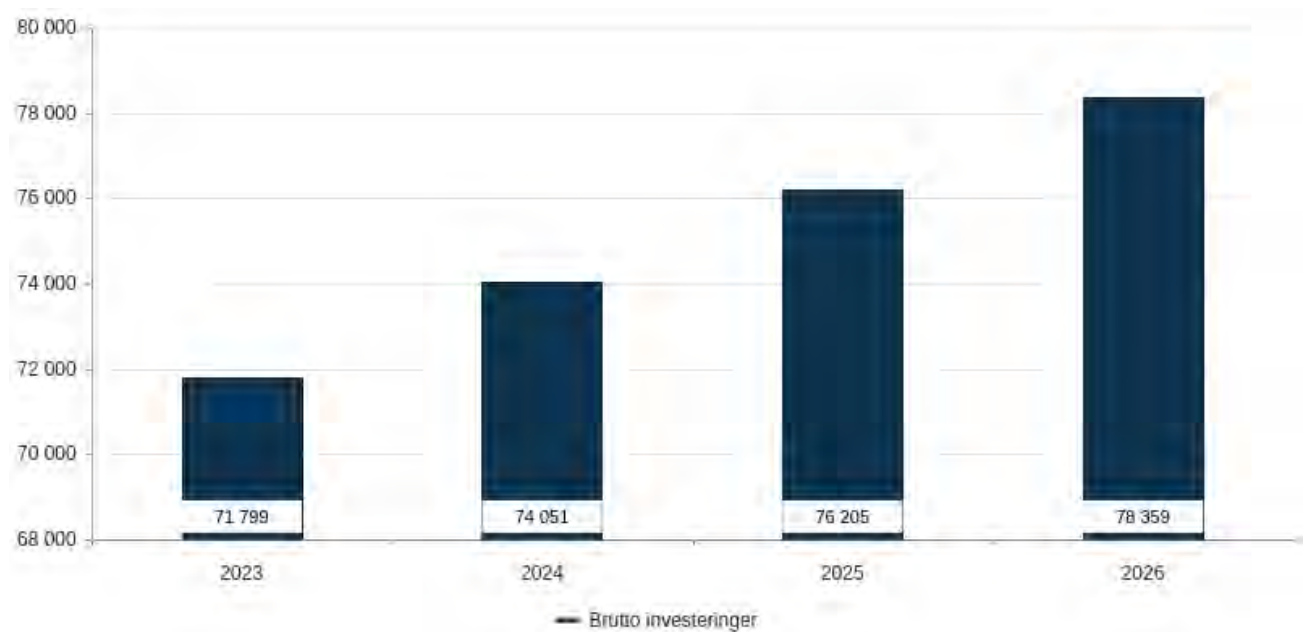
06-Overføringer til trossamfunn

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Over 470 tros- og livssynssamfunn har medlemmer i Bergen. Den norske kirke/ Bergen Kirkelig Fellesråd er det største trossamfunnet med 25 menigheter. Det store mangfoldet av tros- og livssynssamfunn i

byen reflekterer at Bergen er en flerkulturell by, hvor tros- og livssyns-samfunnene er viktige lokale fellesskap for store og små befolkningsgrupper.

Bergen kommune yter tilskudd basert på lov til Den norske kirke. Bergen kommune gir videre tilskudd til Bergen kirkelige fellesråd til gravferd for alle, og eget tilskudd til restaurering av middelalderkirkene. Fra og med budsjettåret 2021 forvaltes tilskudd til andre tros- og livssynssamfunn av staten.

Hovedprioriteringer

Bergen har et rikt mangfold av tros- og livssynssamfunn. Den store frivillige innsatsen som gjøres for Bergen og byens innbyggere er med på å gjøre Bergen til en mer spennende og mangfoldig by.

Byrådet jobber for å fremme respekt og toleranse for tro og livssyn i det offentlige rom blant annet gjennom Handlingsplan mot diskriminering av og hat mot muslimer. Det satses også på interreligiøst dialogarbeid og synliggjøring av religiøse minoritetsmiljøer, blant annet ved tilskudd til Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn.

Den norske kirken i Bergen med sine 25 menigheter er viktige lokale institusjoner og organisasjoner som byrådet vil sikre gode vilkår for. Både de flere tusen sosiale tiltakene og de brede lokale kulturaktiviteter og bydekkende kunstopplevelser er viktig for hele byen. Ny nærkirke i Sædalen forventes tatt i bruk i 2023, og byrådet vektlegger videreføring av opprustning av de kulturhistoriske kirker i Bergen sentrum.

Det gjøres et arbeid innenfor gravplassforvaltningen for å tilpasse tilbudet til en mer mangfoldig befolkning. Blant annet etableres det flere navnete minnelunder og legges til rette for gravplasser for ulike livssyns- og trosretninger.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Dokumentversjon	Økonomiplan				
	2023	2024	2025	2026	
Vedtatt budsjett 2022	177 323	177 323	177 323	177 323	
Sum Lønns- og prisvekst mv.	6 364	6 364	6 364	6 364	
Sum Tekniske justeringer	0	-68	-68	-68	
Prisjustering og diverse endringer	6 364	6 296	6 296	6 296	
Konsekvensjustert ramme	183 687	183 619	183 619	183 619	
Nye tiltak					
Drift nye felt på gravplassene	Innstilling1	1 000	2 000	3 000	4 000
Sum Nye tiltak		1 000	2 000	3 000	4 000
Nye tiltak og realendringer budsjett		1 000	2 000	3 000	4 000
Ramme 2023-2026	184 687	185 619	186 619	187 619	

Nye tiltak

Drift nye felt på gravplassene

De senere årene er flere av gravplassene utvidet med nye felt og det er etablert flere navnete minnelunder. Nye miljøtiltak som f.eks. anlegg av eng, biologisk ugressbekjempelse og avfallshåndtering krever også økt innsats. I tillegg til et det behov for å legge til rette for ulike tros- og livssynssamfunn sine ønsker i forbindelse med gravferd.

Byrådet foreslår en økt bevilgning til formålet på kr. 1,0 mill. i 2023.

Drift nye felt på gravplassene

De senere årene er flere av gravplassene utvidet med nye felt og det er etablert flere navnete minnelunder uten en endring i rammetilskuddet til Bergen kirkelige fellesråd før i 2021 hvor bystyret bevilget en økning på kr. 1,0 mill. til formålet. I 2021 ble Antveit gravplass tatt i bruk, og etter planen skal Fyllingsdalen gravplass utvides. I tillegg etableres en ny navnet minnelund pr år.

Verdige kistegravferder og urnenedsettelse vi alltid ha høyest prioritet, og det innebærer at det årlig blir for små ressurser til andre driftsoppgaver. Nye miljøtiltak som f.eks. anlegg av eng, biologisk ugressbekjempelse og avfallshåndtering krever også økt innsats.

I tillegg til et generelt økt driftsbehov er det også et økende behov for å legge til rette for ulike tros- og livssynssamfunn sine ønsker i forbindelse med gravferd.

Byrådet foreslår en økt bevilgning til formålet på kr. 1,0 mill. i 2022.

Sammendrag budsjett

Bergen kommune oppfyller lovbestemte tilskudds-krav. Lovens krav om 3% gravreserver i Bergen er også oppfylt.

Bergen Kirkelige Fellesråd (BKF) sitt budsjettinnspill følger vedlagt i sin helhet i forslag til budsjett for 2023.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Driftsutgifter						
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	687	1 364	1 491	1 350	1 350	1 350
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	7	0	0	0	0	0
Overføringsutgifter	168 824	176 065	183 308	184 308	185 308	186 308
Finansutgifter	367	368	368	368	368	368
Sum Driftsutgifter	169 886	177 796	185 166	186 025	187 025	188 025
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-594	-467	-473	-400	-400	-400
Refusjoner	-10	-6	-6	-6	-6	-6
Sum Driftsinntekter	-604	-473	-479	-406	-406	-406
Sum	169 282	177 323	184 687	185 619	186 619	187 619

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Byrådsavdeling for finans, næring og eierskap	-661	22	117	153	116	-259
Byrådsavdeling for klima, miljø og samferdsel	38	26	26	26	26	26
Byrådsavdeling for kultur, sosial og inkludering	168 898	175 958	183 189	184 116	185 116	186 116
Fellesposter - bykassen	1 007	1 317	1 354	1 323	1 360	1 735
Sum	169 282	177 323	184 687	185 619	186 619	187 619

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Kirkelig administrasjon	18 823	18 195	18 840	18 840	18 840	18 840
Kirker og menigheter	97 649	101 397	104 997	104 997	104 997	104 997
Presteboliger	444	1 433	1 560	1 492	1 492	1 492
Overføring til andre trossamfunn	-867	715	733	733	733	733
Gravplasser og krematorier	53 233	55 583	58 557	59 557	60 557	61 557
Sum	169 282	177 323	184 687	185 619	186 619	187 619

Kostra-analyse

	Bergen 2020	Bergen 2021	Oslo kommune	Trondheim	Stavanger	ASSS uten Oslo
Prioritet						
Netto driftsutgifter per innbygger (393 gravplasser og krematori er (B) *) **)	185	186	131	153	218	131
Netto driftsutgifter pr. innbygger til Kirke (B) *) **)	702	590	336	573	730	585
Dekningsgrad						
Medlemmer i tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke i prosent av antall innbyggere	12,2 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Grunnlagsdata (Nivå 3)						
Antall kor for barn og unge	50	49	52	11	27	21
Antall kor for voksne/familiekor	32	37	47	15	20	15
Deltakere på konserter og kulturarrangementer i regi av andre enn menigheten	4 807	10 598	30 749	16 087	2 027	6 451
Deltakere på konserter og kulturarrangementer i regi av menigheten	12 965	13 136	28 043	57 949	4 038	11 371
Deltakere, gudstjenester totalt	158 163	137 110	170 652	86 046	74 297	64 593
Konserter og kulturarrangement i regi av andre enn menigheten	80	106	250	123	47	57
Andre nøkkeltall						
Kirkelige gravferder i prosent av antall døde	77,7 %	77,2 %	64,8 %	69,7 %	63,2 %	79,4 %
Konfirmerte i prosent av 15-åringer	52,5 %	52,1 %	27,7 %	48,3 %	48,3 %	45,6 %
Medlem og tilhørige i Dnk i prosent av antall innbyggere	66,0 %	63,2 %	43,3 %	63,9 %	59,1 %	60,7 %

*) Inflasjonsjustert med deflator

**) Justert for utgiftsbehov

Utfordringer og strategi

Bergen kirkelig fellesråd (BKF) har et beregnet etterslep på vedlikehold av bygg på ca. kr. 200 mill. (basert på tilstandsrapporter fra kirkene), hvor Johanneskirken utgjør halvparten. Domkirken og Korskirken kommer utenom dette tallet. Rehabilitering av Korskirken og Domkirken ble påbegynt i 2016. De totale kostnader er beregnet til kr. 350 mill. ekskl. mva. Byrådet arbeider for statlig tilskudd til rehabilitering av både fredede og listeførte kirker.

BKF ønsker nye bygg i vekstområder og å utvide det sosiale arbeidet i flere bydeler. Kirke i Sædalen forventes ferdig i 2023, og på Haukås foregår det reguleringsplanarbeid for ny kirke.

Bystyret vedtok i 2018 en gravferdsplan for perioden fram til 2028; Planens strategiske grep omfatter at bergenserne fortsatt skal kunne gravlegges i egen bydel, utredning av et større livssynsnøytralt seremonirom, bevaringsplan for historiske anlegg og klimatilpassing. Byrådet vektlegger i økonomiplanperioden at gravkapasiteten utvides som følge av de siste 40 års befolkningsvekst. Det er behov for investeringer til utvidelser og rehabilitering av gravplasser. Den største utfordringen er at rehabiliteringen av Solheim kapell og mur langs Fjøsangerveien har et foreløpig anslag på 50 millioner. Utover i økonomiplanperioden blir rehabilitering av anlegget på Møllendal en viktig satsing. På Loddefjord og Øvstun blir det nødvendig å legge til rette for nye graver og rehabiliteringer innenfor eksisterende grenser. Det er et prioritert område å øke bruk av navnedde minnelunder fremover.

Diakoni er et viktig satsingsområde for BKF. Under pandemien ble sosiale tiltak prioritert, disse er nå tilbake på normalt nivå. Gjennom sitt diakonale arbeid ønsker BKF å bidra til oppnåelse av FNs bærekraftsmål, blant annet målene om å sikre god helse og fremme livskvalitet (3), arbeid for å redusere effekter av fattigdom (1), inkluderende, trygge og bærekraftige byer (11), bærekraftig livsstil (12), stoppe klimaendringene (13) og fredelige og inkluderende lokalsamfunn (16).

Årsmelding til Bergen kirkelig fellesråd ligger her: [Bergen Kirkelige Fellesråd Årsmelding 2021 \(kirken.no\)](#), budsjettsøknaden til fellesrådet følger forslag til budsjett for Bergen kommune som vedlegg i tråd med lovkrav.

Overordnede mål

- **En attraktiv og levende by**

Bergen skal være en attraktiv og levende by som folk har lyst å bo i og besøke.

En god by er en by som utformes på menneskenes og naturens premisser. En by med gode møteplasser, folkeliv, rom for spontanitet, gode idretts- og kulturopplevelser og hvor bilen tar mindre plass enn før. Derfor vil byrådet skape en grønn, levende, rettferdig og raus by som er attraktiv å oppleve, drive næring i, vokse opp i, arbeide i og bo i. Barn og unge er fremtiden, og derfor vil byrådet prioritere dem.

- **En rettferdig og inkluderende by**

Bergen skal være en rettferdig og inkluderende by for alle, med små forskjeller og like muligheter.

Bergen skal være en god, rettferdig og inkluderende by, hvor det er godt å bo for alle uavhengig av økonomi, sosial bakgrunn, funksjonsnivå, livssyn og religiøs tilhørighet. Byrådet vil kjempe for likestilling, og ingen skal diskrimineres eller bli trakassert på bakgrunn av kjønn, etnisitet, religion, funksjonsevne, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk eller seksuell orientering. Som menneskerettighetsby vil byrådet legge menneskerettighetene til grunn for hele kommunens virksomhet.

- **Norges grønneste storby**

Bergen skal være Norges grønneste storbyby der klima og miljøhensyn legges til grunn for samfunnsutviklingen.

Bergen har en målsetning om å være Norges grønneste storby. Det krever målrettet innsats og et temposkifte i klimaarbeidet. Klimakrisen er vår tids største utfordring og solidaritetssak, og Bergen må ta sin del av ansvaret. Vårt mål er derfor at Bergen skal halvere klimagassutslippene innen 2023, og vil styrke kommunens klimaarbeid. Vi må slutte å bygge ned naturen, opprettholde artsmangfold, sikre god dyrevelferd i kommunen og sørge for at alle har tilgang til grønne rekreasjonsområder.

- **Trygg økonomistyring**

Bergen skal være en ansvarlig by der trygg økonomistyring sees på som en forutsetning for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet, også i et generasjonsperspektiv.

En ansvarlig og trygg økonomistyring, samsvar mellom kommunens inntekter og utgifter og en seriøs arbeidsgiverpolitikk tuftet på heltidskultur danner grunnlaget for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet og skape den byen vi ønsker. Byrådet vil bruke sin innkjøpsmakt strategisk for å sikre at klima og miljø, arbeidsvilkår, tariffavtale, godkjent lærebedrift og seriøsitetskrav i større grad blir vektlagt i anbudene.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026
En attraktiv og levende by						
En rettferdig og inkluderende by	Den Norske kirke som sosiale og kulturelle nærmiljøsentre	Antall besøk på kulturtilbud og arrangementer		40 000	70 000	95 000
		Antall sosiale tiltak (diakoni)	3 571	2 500	2 700	3 000
		Antall åpne konserter og forestillinger		700	850	930
	Trygg gravferd etter eget valg	Andel av befolkningen det er gravreserver til - lovkrav min. 3%	3,0 %	3,0 %	3,0 %	3,0 %
		Antall navnete minnelund	7	8	9	16
Norges grønneste storby						
Trygg økonomistyring						

Virkemiddel for å nå mål

Bergen kommune yter tilskudd til Den Norske kirke/ Bergen kirkelige fellestråd. Det ytes ett tilskudd til drift og aktiviteter i menigheter og ett separat tilskudd til drift av gravferdstjenester inkludert gravkapeller, krematorier og gravplasser. Bergen kommune har gyldig plan for gravferdsutvikling.

Aktivitet (Nøkkeltall)**Tros- og livssynssamfunn**

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	
Andel befolkningen som det er gravreserver til	3,2 %	3,0 %	3,0 %	3,0 %	3,0 %	3,0 %	3,0 %	
Antall besøk på kulturtilbud og arrangementer	12 855	26 642	60 000	70 000	80 000	90 000	95 000	
Antall sosiale tiltak	2 641	2 574	2 500	2 700	2 900	3 000	3 000	

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	
Andel gravlagt i navnet minnelund	9,1 %	9,4 %	10,0 %	11,0 %	12,0 %	13,0 %	14,0 %	
Totalt antall besøkende per år	0	0	0 900 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	

Investeringsbudsjett

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp					Økonomiplan				Sum 2023-26	
	Ferdig år	Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjekt utgift	Ørem. fin. Netto prosjekt utgift	2023	2024	2025	2026		
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer											
Gravplassinvestering	Løpende					25,8	28,1	30,2	32,4	116,5	
Johanneskirken rehabilitering	2026	IA	57,1	0,0	57,1	11,6	11,6	11,6	11,6	46,4	
Kirkeinvesteringer	Løpende					13,4	13,4	13,4	13,4	53,8	
Middelalderkirker	Løpende					20,9	20,9	20,9	20,9	83,7	
Sum Ikke-avgiftsfinansierte investeringer			0,0	57,1	0,0	57,1	71,8	74,1	76,2	78,4	300,4
Øvrige											
Sum Øvrige			0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Gravplassinvestering

Bystyret vedtok i 2018 Bergens første gravferdsplan, med mål om å sikre nok gravplasser for befolkningen og bøte på følger av klimaendringer. Budsjettmidlene overføres til Bergen kirkelige fellesråd (BKF). Bergen oppfyller lovens krav om 3% gravreserver. I lys av byrådets forslag om å redusere kommunens totale investeringsprogram foreslås det å halvere den løpende budsjettposten gravplassinvesteringer i handlings- og økonomiplan 2023-2026. Det vises i denne sammenheng til generell omtale av investeringsprogrammet innledningsvis i budsjettforslaget.

Johanneskirken rehabilitering

FN's bærekraftsmål 11 (Styrke innsatsen for å verne om og sikre verdens kultur- og naturarv) påpeker ansvaret for å ta vare på den unike kulturarven som ligger i de gamle byggene våre. De 20 vernede kirkene i Bergen utgjør en stor andel av denne kulturarven. Ansvar for vernede kirker er ifølge Kirkeloven lagt til fellesrådet, på samme måte som for de andre kirkene i byen. Kirkebyggene i byen er alle kulturbygg som vi må ta vare på.

Ferske tilstandsanalyser for 18 (av totalt 30) kirkebygg (de fredede middelalderkirkene er ikke inkludert) synliggjør et vedlikeholdsetterslep på over 200 millioner kroner, hvorav rehabiliteringsbehovet for Johanneskirken alene er beregnet til 93 millioner kroner.

Det er Bergen kirkelige fellesråd sitt mål å dekke mesteparten av vedlikeholdsetterslepet på kirkene gjennom det årlige rammetilskuddet på kr. 24 mill., men det vil være utfordrende å klare hele rehabiliteringen av Johanneskirken uten ekstramidler. Eksempelvis er kobberet på taket 125 år, og modent for total utskifting. Johanneskirken kom på en god 2.plass i BT sin kåring av «Bergens flotteste bygning», og er et bygg det er særs viktig å eliminere vedlikeholdsetterslepet.

Byrådet foreslår å imøtekomme fellesrådets søknad om ekstrabevilgning på 10,8 millioner kroner fra 2022. Beløpet er en videreføring av utgående ekstratilskudd til Sædalen- og Haukås nærkirke.

I mars 2020 har Stortinget vedtatt endringer av Opplysningsvesenets fond som vil gi grunnlag for statlig medfinansiering av rehabilitering av verneverdige kirkebygg. Bergen kirkelige fellesråd vil jobbe for statlig medfinansiering av rehabiliteringsarbeidet i Johanneskirken.

Kirkeinvesteringer

Kirkeinvesteringer går til vedlikehold, universell tilkomst og grønn strategi for kirkene i Bergen. Budsjettmidlene overføres til Bergen kirkelige fellesråd (BKF). I lys av byrådets forslag om å redusere kommunens totale investeringsprogram foreslås det å halvere den løpende budsjettposten kirkeinvesteringer i handlings- og økonomiplan 2023-2026. Det vises i denne sammenheng til generell omtale av investeringsprogrammet innledningsvis i budsjettforslaget.

Middelalderkirker

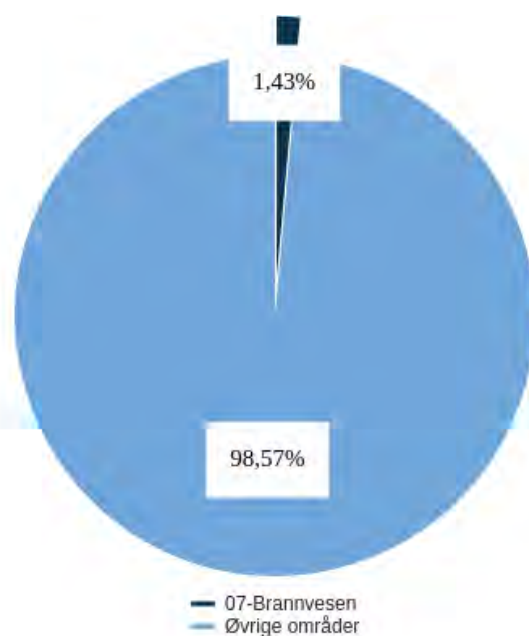
Investeringen gjelder rehabilitering av middelalderkirker, hvor det er pågående arbeid på Korskirken og Domkirken. Se for øvrig BKF's budsjettforslag under kapitelet Sentrale tabeller og oversikter.

Salg av eiendom / kapitalfrigjøring EBF

Beløpet er en årlig sum som er satt av til salgskostnader av presteboliger som skal selges. Det er budsjettert med salg av presteboliger for 5 mill. i 2021.

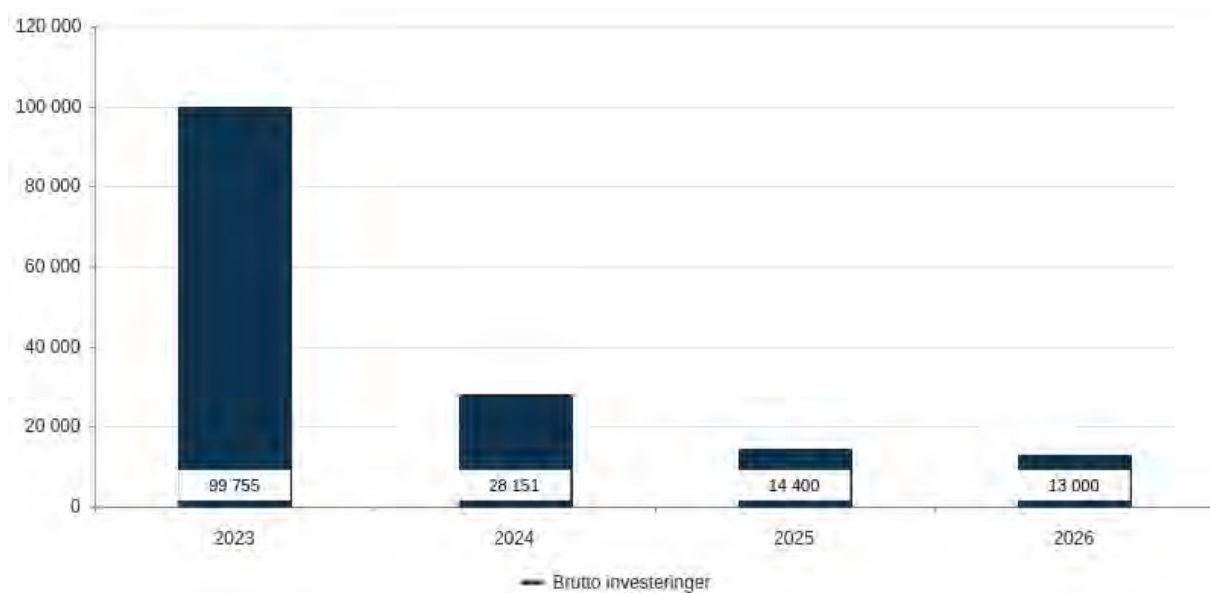
07-Brannvesen

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Bergen brannvesen er Bergen kommunes brann- og redningskorps og yter tjenester knyttet til forebygging av og beredskap mot branner og ulykker. Bergen brannvesen driver også nye 110 Vest med 38 kommuner.

Bergen brannvesen er vert for Interkommunalt utvalg mot akutt forurensning (IUA Bergen region) med 20 kommuner, og leder det brannsam arbeidet mellom 18 kommuner i regionen. I tillegg har Bergen brannvesen ansvaret for brann- og ulykkesberedskapen på Lille-Sotra, Tyssøy og Bildøy, ivaretar brannsjeffunksjonen og ledelsen av brann- og redningstjenestene i Samnanger, Osterøy og Vaksdal kommuner og drifter Bergen legevakts utrykningsbil.

Hovedprioriteringer

Bergen by skal være en trygg og god by for alle. Bergens store trehusbebyggelse gjør det ekstra viktig å ha et brannvesen som ivaretar trygghet i sårbare byområder, og vår felles kulturarv. Brannvesenet skal inngi tillit og trygghet og bidrar hver eneste dag til å sikre og redde liv, miljø og eiendom.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Dokumentversjon	Økonomiplan			
		2023	2024	2025	2026
Vedtatt budsjett 2022		217 725	217 725	217 725	217 725
Sum Lønns- og prisvekst mv.		33 510	21 830	18 630	18 630
Sum Endring i bruk/avsetning av fondsmidler		245	245	245	245
Sum Utgående engangstiltak		-600	-600	-600	-600
Prisjustering og diverse endringer		33 155	21 475	18 275	18 275
Konsekvensjustert ramme		250 881	239 201	236 001	236 001
Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett					
Nytt oppdragshåndteringssystem i 110-sentralene - driftskonsekvenser	Innstilling1	1 200	700	700	700
Sum Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett		1 200	700	700	700
Effektivisering					
EBE - Ytterligere 10 % reduksjon i energiforbruk i kommunale bygg	Innstilling1	-347	-461	-595	-790
Sum Effektivisering		-347	-461	-595	-790
Kutt					
EBE - Strømsparingstiltak i kommunale bygg	Innstilling1	-3 200	-1 600	-400	-400
Sum Kutt		-3 200	-1 600	-400	-400
Inntektsendringer					
Gebyrendring innen selvkostområdet feiing og tilsyn	Innstilling1	-1 459	-1 459	-1 459	-1 459
Sum Inntektsendringer		-1 459	-1 459	-1 459	-1 459
Nye tiltak og realendringer budsjett		-3 806	-2 820	-1 754	-1 949
Ramme 2023-2026		247 074	236 381	234 247	234 052

Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett

Nytt oppdragshåndteringssystem i 110-sentralene - driftskonsekvenser

Drift av 110-sentralene er i Norge et kommunalt ansvar, jf. brann- og eksplosjonsvernloven § 16. Det er etablert et felles «Nasjonalt kommunesamarbeid for 110 sentralene IKS» (NKS110 IKS), med formål om å

anskaffe, implementere, drifte og forvalte nytt oppdragshåndteringssystem i landets 110-sentraler, og bystyret vedtok i sak 338/20 at Bergen kommune går inn som deltakerkommune.

Et velfungerende oppdragshåndteringssystem/ datasystem er nødvendig for at 110-sentralen skal kunne motta og registrere nødmeldinger, respondere hensiktsmessig på disse, utalarmere innsatsressurser og støtte innsatsledelsen med informasjon. Nytt nasjonalt oppdragshåndteringssystem er under anskaffelse og vil tas i bruk i landets 110 sentraler i løpet av 2022.

Revidert budsjett 2022 fra Nasjonalt kommunesamarbeid for 110-sentralene IKS viser økning i driftskostnader knyttet til konsekvenser av investeringer, fellesavtaler for servicedrift, abonnementer, lisenser og andre driftsavtaler som er inngått av selskapet. Forsinkelse i prosjektet medfører også at utfasing av eksisterende systemer forskyves. Økte driftsutgifter for 110 Vest er estimert til kr. 1,55 mill. i 2022, og Bergen sin andel av dette er kr. 0,6 mill. (utover allerede bevilget kr. 0,6 mill. i 1. tertialrapport 2021). Forsinkelse og dermed senere utfasing av gamle systemer medfører behov for ytterligere kr. 1,2 mill. også i 2023, og utfasing forventes først fra 2024. Fra 2024 er det et varig behov på kr. 1,8 mill. for dekning av driftsutgifter for 110 Vest, hvorav Bergen sin andel utgjør kr. 0,7 mill. Tiltaket er en videreføring fra tertialrapport 1 - 22.

Effektivisering

EBE - Ytterligere 10 % reduksjon i energiforbruk i kommunale bygg

I Klima- og miljøplanen for Bergen kommunes virksomheter 2017-2020 ble det vedtatt en målsetting om å redusere energiforbruket i kommunale bygg med 15 % innen 2020, og deretter med ytterligere 10 % innen 2030. Med andre ord er målet en innsparing på ytterligere 1%-prosentpoeng av energibudsjettet per år økonomiplanperioden. Effekten av ENØK-tiltakene fordeler seg på flere tjenesteområder, men utgjør samlet en innsparing på kr 4 340 000 i 2023, kr 5 757 000 i 2024, kr 7 434 000 i 2025 og kr 9 874 000 i 2026. Dette er hhv. 1%, 2%, 3% og 4% av energibudsjettet til drift av kommunale bygg i 2023, 2024, 2025 og 2026.

Kutt

EBE - Strømsparingstiltak i kommunale bygg

Byrådet vedtok 15.09.2022 sak [1265.1/22 - "Reduksjon av energiforbruk i kommunale bygg"](#). Det er i dag store utfordringer med energiknapphet i Norge og ellers i Europa. Krigen i Ukraina, kombinert med klimautfordringer med hetebølger og lite nedbør, har resultert i en energiknapphet vi aldri før har sett. Resultatet er at prisen på energi har økt voldsomt. Bergen kommune er landets nest største kommune etter folketall, og kommunen har en stor bygningsmasse som forvaltes av Etat for bygg og eiendom (EBE). Kommunen kartlegger faktorer og tiltak som er mulig å gjennomføre for å redusere energiforbruket i Bergen kommune.

Pr. tjenesteområde fordeler tiltaket seg slik:

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Tall i hele tusen	2023	2024	2025	2026
01A - Barnehage	- 3 200	- 1 600	- 400	- 400
01B - Skole	- 9 600	- 4 800	- 1 200	- 1 200
03A - Tjenester til eldre	- 9 600	- 4 800	- 1 200	- 1 200
07 - Brannvesen	- 3 200	- 1 600	- 400	- 400
12A - Kultur	- 1 600	- 800	- 200	- 200
13 - Idrett	- 8 000	- 4 000	- 1 000	- 1 000
16 - Administrasjon og fellesfunksjoner	- 4 800	- 2 400	- 600	- 600
Sum	-40 000	-20 000	-5 000	-5 000

Inntektsendringer

Gebyreendring innen selvkostområdet feiing og tilsyn

Det vil bli fremmet en egen sak om endringer i hvordan gebyrene for feiing og tilsyn skal prises, der det bl.a. foreslås overgang fra fast gebyr til timepris. Dette er lagt til grunn for beregning av gebyrinntekter for 2023. I tillegg er det lagt inn gebyreendring på 4,5 % som følge av generell lønns- og prisvekst, samt lavere bruk av selvkostfond siden fondet er trappet ned.

Sammendrag budsjett

Driften for tjenesteområdet er justert for lønns- og prisstigning.

Innen investering fortsetter den løpende utskiftingen av utrykningskjøretøy og brann- og redningsutstyr på grunn av alder og slitasje, samt oppfølging av bystyrets vedtak vedrørende bygging av ny Fana brannstasjon.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Driftsutgifter						
Lønn	263 485	250 352	258 249	258 249	258 249	258 249
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	81 870	78 398	102 696	92 003	89 869	89 674
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	566	570	585	585	585	585
Overføringsutgifter	25 980	17 933	18 337	18 337	18 337	18 337
Finansutgifter	17 116	14 897	15 161	15 161	15 161	15 161
Sum Driftsutgifter	389 017	362 150	395 028	384 335	382 200	382 005
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-89 762	-90 742	-93 818	-93 818	-93 818	-93 818
Refusjoner	-58 598	-48 979	-49 669	-49 669	-49 669	-49 669
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-3 836	-4 703	-4 466	-4 466	-4 466	-4 466
Sum Driftsinntekter	-152 196	-144 425	-147 954	-147 954	-147 954	-147 954
Sum	236 822	217 725	247 074	236 381	234 247	234 052

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Byrådsleders avdeling	260	305	312	312	312	312
Byrådsavdeling for klima, miljø og samferdsel	229 070	223 077	252 523	241 829	239 695	239 500
Fellesposter - bykassen	6 348	-5 656	-5 761	-5 761	-5 761	-5 761
Sum	236 822	217 725	247 074	236 381	234 247	234 052

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Forebygging branner og ulykker	22 080	24 751	25 570	25 570	25 570	25 570
Feiing og tilsyn	-3 600	-5 253	-5 391	-5 391	-5 391	-5 391
Beredskap mot branner og ulykker	215 956	198 857	227 015	216 822	214 688	214 493
Alarmtjenester	2 518	-575	-66	-566	-566	-566
Selvkostreuter - boligbrannsikkerhet	-133	-54	-54	-54	-54	-54
Sum	236 822	217 725	247 074	236 381	234 247	234 052

Kostra-analyse

	Bergen 2020	Bergen 2021	Oslo kommune	Trondheim	Stavanger	ASSS uten Oslo
Prioritet						
Netto driftsutgifter til funksjon 338 pr. innbygger *)	55	56	68	219	22	68
Netto driftsutgifter til funksjon 339 pr. innbygger *)	720	784	608	640	711	695
Dekningsgrad						
Årsverk til funksjon 338 pr. 1000 innbyggere	0,17	0,20	0,12	0,21	0,16	0,20
Årsverk til funksjon 339 pr. 1000 innbyggere	0,69	0,74	0,48	0,47	0,47	0,52
Kvalitet						
Årsgebyr for feiing og tilsyn - ekskl. mva. (gjelder rapporteringsåret +1) *)	331	350	175	321	330	360

*) Inflasjonsjustert med deflator

Utfordringer og strategi

Bergen kommunes overordnede mål for brann- og redningstjenesten er at Bergen skal være en trygg og god by for alle. Brann og redningstjenesten skal inngi tillit og trygghet, og bidra til å sikre og redde liv, miljø og eiendom. Bergen brannvesen arbeider for følgende hovedmål:

- Ingen omkomne som følge av brann
- Ingen tap av uerstattelige kulturverdier i brann

Bergen brannvesen har som overordnet retning for sitt arbeid:

- Levere brann- og redningstjenester som inngir tillit og trygghet.
- Ha en risikobasert tilnærming.
- Søke samfunnseffektive, regionale løsninger.

Det brannforebyggende arbeidet

Brannforebyggende avdeling skal rette ressursbruken mot hendelser og områder med størst risikopotensial for helse, miljø- og materielle verdier. Sikring av den tette trehusbebyggelsen i Bergen kommune i overensstemmelse med «Revidert brannordning for Bergen kommune» (vedtatt i bystyresak 98/15), «Helhetlig brannsikringsplan for den tette trehusbebyggelsen i Bergen» (vedtatt i bystyresak 34/16), og ny lokal forskrift for boligbrannsikkerhet (feie og tilsynsordning) som er til høring, vil fortsatt sette store krav til Bergen kommune og Bergen brannvesen.

Brannforebyggende avdeling søker samfunnseffektive, regionale løsninger, og samarbeider internt i Bergen brannvesen, med etater i Bergen kommune og eksterne organisasjoner som Arbeidstilsynet, Politiet, Jernbanetilsynet, samt ulike borettslag og sameier.

Avdelingen skal jobbe proaktivt og utvikle tjenestene til å bli de mest effektive brannforebyggende løsningene. Det arbeides med en revisjon av tidligere lokal forskrift, og ny lokal «Forskrift om tilsyn i bygninger, virksomheter m.m.» er vil bli lagt frem for bystyret i løpet av inneværende år. Sårbarhet skal reduseres ved å utarbeide prosedyrer og rutiner knyttet til oppfølging av hendelser og brann-evalueringer. Avdelingen vil også bidra til forskningsprosjekter i regi av utdannings- og forskningsinstitusjoner for å sikre god utvikling på relevante fagområder. Som del av dette arbeidet, skal det formidles utfordringer og spørsmål som Bergen brannvesen har behov for å få utredet, samt bidra til å spre kunnskap om og fra prosjektene. Sentralt blir også å utarbeide forprosjekt og analyse av økning i alarmer i 110-sentralen, slik at brannvesenet sikrer godt beslutningsgrunnlag for videre arbeid og prioriteringer.

Brannforebyggende avdeling vil fortsatt administrere kommunens panteordning for å skifte ut gamle ildsteder med nye og rentbrennende ildsteder for å redusere luftforurensingen, men som samtidig reduserer brannrisikoen. Det mottas mange søknader om støtte, trolig som en effekt av økte strømpriser og fokus i media.

Avtalene med Osterøy, Samnanger og Vaksdal kommuner om utførelse av det brannforebyggende arbeidet i disse kommunene vil fortsette.

Arbeidet med forslag til revisjon av lokal forskrift som skal bedre tilgangen til enkelte bygninger med høy brannrisiko, er gjennomført. Forslaget vil bli lagt frem for bystyret i løpet av høsten 2022.

Det er installert over 600 alarmer tilknyttet 110-sentralen og over 600 komfyrvakter i byens tette trehusbebyggelse i samarbeid med Riksantikvaren. Det er også kjøpt inn fem brannslangeposter som skal monteres i samme område. Bergen brannvesen har i 2022 inngått videre samarbeid med Riksantikvaren for å anskaffe flere komfyrvakter til den tette trehusbebyggelsen. I samarbeid med Gjensidigestiftelsen har brannvesenet kjøpt inn diverse utstyr som en del av det store brannløftet. Dette er utstyr som blant annet vanntåkeanlegg, flammehemmende tepper, slokkespray, brosjyrer og komfyrvakter. Noe er plassert ut og det resterende vil bli plassert ut til innbyggere. Her vil en se på muligheten for samarbeid med andre instanser for å identifisere grupper som har behov for utstyr.

Styrking av det brannforebyggende arbeidet er gjennomført i tråd med vedtaket i Handlings- og økonomiplanen/ budsjett 2021 og 2022. Videre er arbeidet i gang med å se på konsekvensene av innskjerpinger i den nye forskriften for brann- og redningsvesen, som trådte i kraft 1. mars 2022. Arbeidet er planlagt ferdigstilt i løpet av 2022.

Tilsynsvirksomheten er gjenopptatt både i boliger og byens tette trehusbebyggelse. Det er et etterslep på tilsynsarbeidet grunnet pandemien, og avdelingen arbeider for å hente inn mye av etterslepet i løpet av 2022.

Beredskap mot branner og ulykker

Å sikre samfunnseffektive regionale samarbeid er ett av beredskaps hovedfokus. Samarbeid er prioritert på flere områder, både i kommunen, etater imellom, nabokommuner, region og private foretak. Det styrker beredskapen, muliggjør kompetansedeling og gir større rom for øving.

I april 2022 åpnet byrådsleder det nye øvingsfeltet på Flesland med nytt røykdykker- og øvelseshus, i tillegg til et komplett evalueringsbygg. Øvelsesfeltet benyttes for trening og samtrening av brann og redningstjenesten, og det har vært en stor styrke for den faglige utviklingen i brannvesenet å få dette på plass. Feltet vil også være et regionalt øvelsesfelt for samarbeidskommunene i Vest brann og redning.

Bergen brannvesen jobber kontinuerlig med digitalisering på flere områder. Det er utviklet nye verktøy innen restverdiredning og akutt forurensing som gjør det enklere og mer effektivt å rapportere hendelser og fakturere kostnader. Det samarbeides internt med Seksjon for digitalisering og innovasjon for å videreutvikle bruk av de systemer og opplysninger som ligger hos andre etater i Bergen kommune. Digitalisering forenkler arbeid med innsatsstøttesystemer ved større hendelser (blant annet drone, streaming, krisehåndteringsverktøy).

Omfattende forskning viser at brannfolk er betydelig mer utsatt for å utvikle en rekke kreftsykdommer enn befolkningen generelt. Kreftfremkallende kjemikalier i brannrøyken er ikke til å unngå. Et viktig tiltak for å redusere risiko er å skille mellom ren og uren sone i stasjonene. Arbeidstilsynet stiller krav til det fysiske arbeidsmiljøet i brannstasjoner, og til å skille mellom ren og uren sone i stasjonene. Dette er planlagt inn i nye Fana brannstasjon, mens det for de øvrige brannstasjonene medfører behov for ombygginger og tilrettelegging for å tilpasse lokalene til kravet. Byrådet bevilger derfor midler til å utrede videre behov, kostnader og framdrift for tilpasning i de øvrige stasjonene.

Når det gjelder *Tett trehusbebyggelse*, jobber beredskapsavdelingen sammen med brannforebyggende avdeling for å sikre målene i «helhetlig brannsikringsplan», herunder godt egnet utstyr, befaringer, øvelser, sjekk av brannposter, samt merking av utrykningsveier.

Bergen brannvesen jobber kontinuerlig med å videreutvikle kompetansen innenfor kjerneområdene RITS (redningsinnsats til sjøs), USAR (Urban search and rescue), oljevern, redningsdykking, tungbergning, CBRNE/kjemikalievern og drone. For USAR vil bedre øvingsfasiliteter i nye Fana brannstasjon bidra positivt i neste periode.

Bergen brannvesen har et godt samarbeid med andre offentlige og private aktører. I samarbeid med Bybanen utbygging har brannvesenet i år fått tilskudd av nytt materiell i form av en krokobil med flak, samt to LUF60. LUF60 er en fjernstyrt beltegående «slukke- robot» med vann- og skumkanon og stor viftekapasitet. De er stasjonert i Bergen hovedbrannstasjon og vil primært bli brukt til å ventilere ut brannrøyk ved brann i Bybanetunnelen mellom sentrum og Fyllingsdalen. Opplæring av mannskaper er gjennomført og robotene kan også benyttes ved andre hendelser.

I samarbeid med Bane Nor har Bergen brannvesen fått tilskudd til kjøp av 2 UTV (Utility Terrain Vehicle) med tilhenger og vannpumpe. De er skinnegående og er plassert i Arna stasjon og Bergen hovedbrannstasjon for å sikre tilkomst fra begge sider av Ulrikstunnelen med utstyr og slukkemateriell, samt evakuering av Ulrikstunnelen.

Som et viktig HMS-tiltak har Bergen brannvesen i år gått til innkjøp av Invisio aktive ørepropper med kommunikasjon og hørselvern. Dette er et meget godt bidrag til å redusere risiko for larmskade, samt at kvaliteten på lyd og kommunikasjon har blitt betydelig bedret for mannskapene.

Brannbåten "Sjøbrand" er stasjonert ved Sandviken brannstasjon, men har ikke per i dag en tilfredsstillende plass. Båten er midlertidig fortøyd ved flytebrygge på Kristiansholm, og mister plassen der i forbindelse med utbygging av området. Det arbeides derfor videre med å sikre tilfredsstillende plassering for båten, med mål om en permanent overbygget kai plass eller naust som vil sikre skjerming for vær og vind. Byrådet bevilger derfor investeringsmidler til videre utredning og kvalitetssikring av dette prosjektet.

Driften av legevaktens utrykningsbil vil fortsette. Bergen brannvesen vil fortsatt ha ansvaret for brann- og ulykkesberedskapen på Lille-Sotra, Tyssøy og Bildøy samt ivareta brannsjefsfunksjonen og ledelsen av brann- og redningstjenestene i Samnanger, Osterøy og Vaksdal kommuner.

Alarmsentralen for brann og ulykker (110-sentralen)

110 Vest består av 38 deltakerkommuner med rundt 600 000 innbyggere i gamle Hordaland og Sogn og Fjordane. Det omfatter 33 brannvesen med til sammen 94 brannstasjoner. Sentralen vil fortsette med å sikre høy kompetanse i avdelingen og være fagsentral. En hovedprioritet er samarbeid med deltakerkommuner, andre sentraler og med Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB).

Brannvesenet er godt i gang med anskaffelsen av nytt nasjonalt oppdragshåndteringssystem og dette vil være iverksatt i 2022, hvor det går fra en desentralisert løsning til en sentralisert. Systemet eies av et eget nasjonalt IKS, der alle deltakerkommunene er deleiere. Nødtjenesten er en viktig kritisk funksjon i samfunnet og mange av brannetatens oppgaver og tjenester skal være tilgjengelige når mye annet i samfunnet ikke fungerer. Sikkerhetsloven fra 2019 skal forebygge, avdekke og motvirke sikkerhetstruende virksomhet.

Vest brann og redning (VBR)

Bergen brannvesen vil fortsatt være vertsbrannvesen for et samarbeid mellom 18 selvstendige brannvesen i Vestland innen brann – og redningsberedskap og brannforebygging.

Gjennom VBR etableres det faglige nettverk, regional innsats- og lederstøtte, overordnede plandokumenter og felles kvalitetsstandarder. Hovedhensikten med samarbeidet er å skape en tryggere hverdag for innbyggerne gjennom et formelt og strukturert nettverk for deling av kunnskap og erfaring. Samarbeidsmodellen har ført medlemsbrannvesenene tettere sammen og allerede nå har samarbeidet gitt effekter, spesielt innen standardisering og kompetanseheving.

Innskjerpede krav i ny brann- og redningsvesenforskrift fra 1. mars 2022.

Ny forskrift om organisering, bemanning og utrustning av brann- og redningsvesen og nødmeldesentralene (brann- og redningsvesenforskriften) trådte i kraft fra 1. mars 2022.

En foreløpig gjennomgang av forskriften viser at brannvesenet allerede har mye på plass, blant annet gjennom etablering og utvikling av Vest brann- og redning og 110 Vest. Samtidig er det kommet til nye risikoområder som må tas inn i analyser og planverk. Ett av disse risikoområdene er problematikken rundt litium-batterier.

Arbeidet med å kartlegge og analysere kravene pågår hele 2022 og videre i 2023.

Overordnede mål

- **En attraktiv og levende by**

Bergen skal være en attraktiv og levende by som folk har lyst å bo i og besøke.

En god by er en by som utformes på menneskenes og naturens premisser. En by med gode møteplasser, folkeliv, rom for spontanitet, gode idretts- og kulturopplevelser og hvor bilen tar mindre plass enn før. Derfor vil byrådet skape en grønn, levende, rettferdig og raus by som er attraktiv å oppleve, drive næring i, vokse opp i, arbeide i og bo i. Barn og unge er fremtiden, og derfor vil byrådet prioritere dem.

- **En rettferdig og inkluderende by**

Bergen skal være en rettferdig og inkluderende by for alle, med små forskjeller og like muligheter.

Bergen skal være en god, rettferdig og inkluderende by, hvor det er godt å bo for alle uavhengig av økonomi, sosial bakgrunn, funksjonsnivå, livssyn og religiøs tilhørighet. Byrådet vil kjempe for likestilling, og ingen skal diskrimineres eller bli trakassert på bakgrunn av kjønn, etnisitet, religion, funksjonsevne, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk eller seksuell orientering. Som menneskerettighetsby vil byrådet legge menneskerettighetene til grunn for hele kommunens virksomhet.

- **Norges grønneste storby**

Bergen skal være Norges grønneste storbyby der klima og miljøhensyn legges til grunn for samfunnsutviklingen.

Bergen har en målsetning om å være Norges grønneste storby. Det krever målrettet innsats og et temposkifte i klimaarbeidet. Klimakrisen er vår tids største utfordring og solidaritetssak, og Bergen må ta sin del av ansvaret. Vårt mål er derfor at Bergen skal halvere klimagassutslippene innen 2023, og vil styrke kommunens klimaarbeid. Vi må slutte å bygge ned naturen, opprettholde artsmangfold, sikre god dyrevelferd i kommunen og sørge for at alle har tilgang til grønne rekreasjonsområder.

- **Trygg økonomistyring**

Bergen skal være en ansvarlig by der trygg økonomistyring sees på som en forutsetning for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet, også i et generasjonsperspektiv.

En ansvarlig og trygg økonomistyring, samsvar mellom kommunens inntekter og utgifter og en seriøs arbeidsgiverpolitikk tuftet på heltidskultur danner grunnlaget for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet og skape den byen vi ønsker. Byrådet vil bruke sin innkjøpsmakt strategisk for å sikre at klima og miljø, arbeidsvilkår, tariffavtale, godkjent lærebedrift og seriøsitetsskrav i større grad blir vektlagt i anbudene.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026
En attraktiv og levende by						
En rettferdig og inkluderende by	Ingen omkomne som følge av brann.	Antall omkomne som følge av brann (den offisielle statistikken fra Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap)	0	0	0	0
	Ingen tap av uerstattelige nasjonale kulturverdier i brann.	Antall tap av uerstattelige nasjonale kulturverdier i brann (den offisielle statistikken fra Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap).	0	0	0	0
Norges grønneste storby						
Trygg økonomistyring						

Aktivitet (Nøkkeltall)

110-sentralen

Indikatornavn	Resultat 2020	Resultat 2021	Anslag 2022	Anslag 2023	Anslag 2024	Anslag 2025	Anslag 2026	Beskrivelse
Anrop 110 - sentralen	9 932	12 533	13 000	13 000	13 000	13 000	13 000	Økning i tallene fra 2020 til 2021 skyldes sammenslåing av Hordaland og Sogn og Fjordane til en felles sentral 110 Vest i februar 2021.
Totalt antall utalarmeringer til brann- og redningsoppdrag	5 469	7 181	7 500	7 500	7 500	7 500	7 500	

Brannforebyggende arbeid

Indikatornavn	Resultat 2020	Resultat 2021	Anslag 2022	Anslag 2023	Anslag 2024	Anslag 2025	Anslag 2026	Beskrivelse
Brannforebyggende arbeid, boligtilsyn	703	3 015	10 000	20 500	20 500	20 500	20 500	
Brannforebyggende arbeid, feiing	12 286	9 391	13 000	1 000	1 000	1 000	1 000	

Investeringsbudsjett

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp					Økonomiplan				Sum 2023-26	
	Ferdig år Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjekt utgift	Ørem. fin.	Netto prosjekt utgift	2023	2024	2025	2026		
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer											
110 Vest- nytt alarmmottak (forprosjekt)	2023	IA	0,2	0,0	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0	0,2	
Bilpark brann	Løpende					8,2	8,1	11,4	10,0	37,7	
Fana brannstasjon - nybygg	2023 BY 80/19	92,6	155,4	0,0	155,4	78,9	10,0	0,0	0,0	88,9	
Mindre bygginvesteringer - sekkepost	Løpende					3,3	3,0	3,0	3,0	12,3	
Naust til brannbåten (Sjøbrand) – Konseptutvikling	2023	IA	2,1	0,0	2,1	2,1	0,0	0,0	0,0	2,1	
Nytt oppdragshåndteringssystem 110 - sentralene	2024	IA	7,7	-0,2	7,7	0,2	0,3	0,0	0,0	0,5	
Ombygging av brannstasjoner - Konseptutvikling	2024	IA	13,6	0,0	13,6	6,8	6,8	0,0	0,0	13,6	
Sum ikke-avgiftsfinansierte investeringer			92,6	178,9	-0,2	178,9	99,8	28,2	14,4	13,0	155,3

110 Vest- nytt alarmmottak (forprosjekt)

Drift av 110-sentralene er i Norge et kommunalt ansvar, jf. brann- og eksplosjonsvernloven § 16.

Det er etablert et felles «Nasjonalt kommunesamarbeid for 110 sentralene IKS», som skal ivareta kommunenes behov for felles anskaffelse av nytt verktøy for oppdrags-håndtering og ny teknisk løsning i landets 110-sentraler. Bystyret vedtok i sak 338/20 at Bergen kommune går inn som deltakerkommune.

Det er besluttet å gå til felles anskaffelse av et nytt alarmsystem, som vil være tett integrert til nytt oppdrags-håndteringsystem. Alarmhåndtering representerer en stor del av 110-sentralene og brannvesenets aktivitet, og utgjør opp mot 50% av alle oppdrag og utrykninger brannvesenet og 110 sentralene håndterer. Per nå er det behov for investeringsmidler i en forprosjektfase. Bergen sin andel av dette vil utgjøre kr. 0,2 mill. Forventet anskaffelse vil skje i 2023, og en vil komme tilbake med nærmere informasjon om hele kostnadsbildet så snart det foreligger fra selskapet NKS110 IKS.

Bilpark brann

Investeringene gjelder nødvendig utskiftninger på grunn av alder samt slitasje på bilpark og materiell, herunder høyderedskaper. På grunn av forventet prisstiging, valutarisiko og leveringstid er det behov for øke årlig ramme noe mot slutten av økonomiplanperioden.

Fana brannstasjon - nybygg

Den nåværende brannstasjonen på Paradis er lite hensiktsmessig utformet etter dagens standard og er ikke lenger sentralt lokalisert i sitt dekningsområde. Det oppføres nå nybygg på tomt i Fanavegen, reguleringsplan godkjent 2022. Igangsettelsestillatelse for grunnarbeider ble gitt i 2020 og arbeider er utført. Det er videre gitt igangsettelsestillatelse for oppføring av stasjon (4. august 2022) og betong-/fundamentarbeider er påbegynt. Stasjonen er forventet ferdigstilt våren 2024.

Mindre bygginvesteringer - sekkepost

Sekkeposten Mindre bygginvesteringer er på kr 110 millioner i hvert av årene i planperioden. Midlene benyttes til å gjennomføre rehabiliteringsprosjekter og andre oppgraderinger i kommunens bygningsmasse.

Midler i sekkeposten vil også bli benyttet til selve gjennomføringen av prosjekter som er under planlegging. Inntil videre er det bare midler til tidligfase/ konseptutvikling som ligger på de konkrete prosjektene, men når prosjekt er godkjent for gjennomføring kan midlene bli overført fra sekkeposten.

- Aurdalslia skole - Oppgradering
- Arna Stadion - Garderobebygg
- Rehabilitering av Flaktveit Barnehage
- Haukeland skole - Oppgradering (gymbygg)
- Haukelandshallen - Oppgradering
- Hjellestad skole - Oppgradering gymbygg
- Hordnestunet - Oppgradering og ombygging
- Kommunehuset Nesttun - Luftbehandlingsanlegg og oppgradering
- Lynghaug skole - Oppgradering
- Mjølkeråen skole - Oppgradering
- Olsvik skole - oppgradering Olsvikhallen
- Sandgotna skole - Rehab. / ombygging 1. etg.
- Skur 7 - Statsråd Lehmkuhl

Midlene kan brukes på alle kommunens tjenesteområder i samsvar med etatens fullmakt til å prioritere prosjekter innenfor byggporteføljen.

Naust til brannbåten (Sjøbrand) – Konseptutvikling

Brannbåten "Sjøbrand" er stasjonert ved Sandviken brannstasjon, men har ikke per i dag en tilfredsstillende plass. Båten er midlertidig fortøyd ved flytebrygge på Kristiansholm, og mister plassen der i forbindelse med utbygging av området.

Bergen brannvesen trenger derfor en permanent og overbygd kaiplass/naust for ivareta tjenestens behov. Et nytt naust vil gi bedre skjerming mot vær og vind for å unngå at man unødig må flytte båten ved ugunstig vindretning og stor bølgehøyde. I denne fasen (konseptutviklingsfase) er det behov for midler til videre utredning og kvalitetsikring av prosjektet.

Kommunen har en tomt på Ludebryggen per i dag, men tomten kan bli noe liten. I ny reguleringsplan som kommer på høring vil det bli lagt til rette tomt for nytt nøst til Sjøbrand i samme område. Det blir mest sannsynlig en utvidelse på den eksisterende tomten, men endelig konklusjon kommer i ny reguleringsplan.

Nytt oppdragshåndteringssystem 110 - sentralene

Drift av 110-sentralene er i Norge et kommunalt ansvar, jf. brann- og eksplosjonsvernloven § 16.

Det er etablert et felles «Nasjonalt kommunesamarbeid for 110 sentralene IKS», som skal ivareta kommunenes behov for felles anskaffelse av nytt verktøy for oppdragshåndtering og ny teknisk løsning i landets 110-sentraler. Bystyret vedtok i sak 338/20 at Bergen kommune går inn som deltakerkommune. For å ta i bruk de nye felles systemene for oppdragshåndtering og alarmmottak er det behov for å oppgradere og oppdatere kontrollrommene i 110-sentralene med skjermer, servere og nødvendig programvare. Bergen sin andel av dette utgjør kr. 0,2 mill. i 2023 og kr. 0,3 mill. i 2024

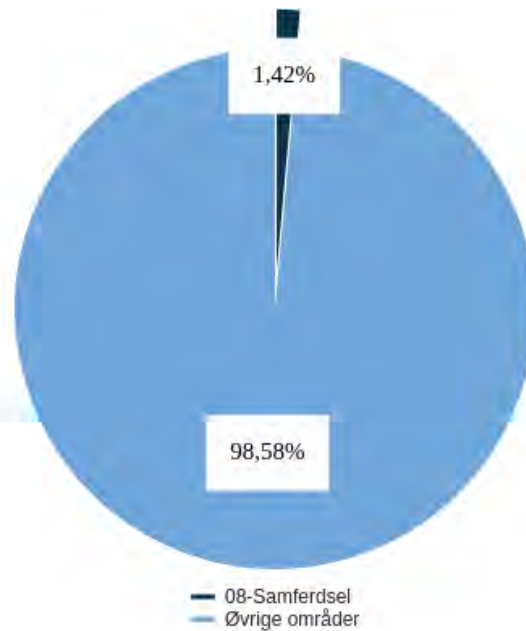
Ombygging av brannstasjoner - Konseptutvikling

Arbeidstilsynet stiller krav til det fysiske arbeidsmiljøet i brannstasjoner, og skille mellom ren og uren sone i stasjonene. Brannfolk og feiere skal vernes mot forurensing fra brannrøyk og biologiske faktorer i alle arbeidsoperasjoner.

For å oppfylle kravet i helhet må ren og uren sone være fysisk atskilt, og uren sone skal ikke ha direkte gjennomgang til de øvrige lokalene og arealene. Dette er planlagt inn i nye Fana brannstasjon, mens det for de øvrige brannstasjonene medfører behov for ombygginger og tilrettelegging for å tilpasse lokalene til kravet. Dette gjelder Åsane, Hovedbrannstasjonen, Arna, Sandviken og Laksevåg stasjon. I denne fasen (konseptutviklingsfasen) er det behov for midler for å utrede videre behov, kostnader og framdrift.

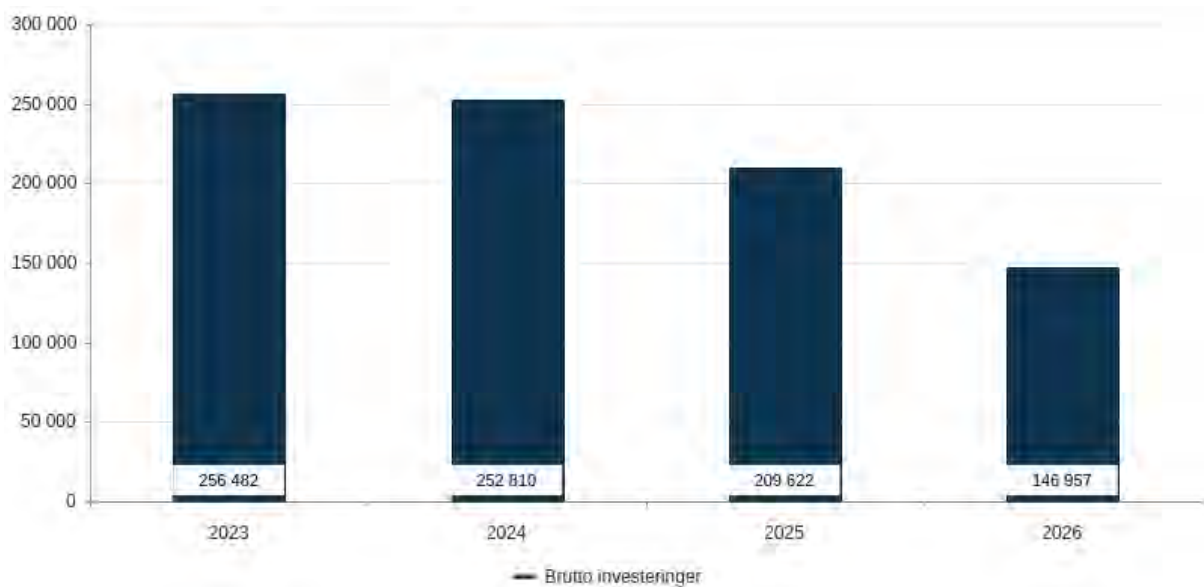
08-Samferdsel

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Tjenesteområdet omfatter bygging, forvaltning, drift og vedlikehold av kommunale veier, gater og broer, inkludert trapper, veimurer, gjerder, fartsdumper, sluker og stikkrenner. Kommunale veier skal være trafiksikre og til enhver tid ha god veibelysning. Det skal tilrettelegges for gange og sykkel, og universell utforming skal ivaretas i størst mulig grad.

Videre omfatter tjenesteområdet håndheving av parkeringsbestemmelsene og deler av politivedtektene. Saksbehandling av søknader om parkeringstillatelse for forflytningshemmede, forvaltning av boligsoneordningen, piggdekkgebyr, utleie og bruk av offentlig areal hører også til tjenesteområdet.

Arbeidet utføres i hovedsak av Bymiljøetaten, men tjenesteområdet krever også bidrag fra og samarbeid med en rekke andre etater og avdelinger i kommunen.

Hovedprioriteringer

Innen samferdsel prioriteres tiltak som støtter opp om å gjøre Bergen til gåby, sykkelby og kollektivby med kompakte strukturer og redusert personbiltrafikk.

Byrådet ønsker dialog med Vestland fylkeskommune om kollektivprisene.

Bilfri bydel Bøhmergaten/Løvestakksiden og bilfri bydel Nedre Nygård/Nygårdshøyden er prosjekter som vil øke arealet til gange, sykkel, opphold og lek på bekostning av areal til bil. Ambisjonen er å skape åpne og inkluderende byrom ved å legge til rett for aktivitet og opphold, og bedre forholdene for fotgjengere og syklister.

Det er satt av betydelige midler til å gjennomføre Handlingsplan for sykkel på kommunalt vegnett. Tiltakene i planen skal gjøre det enklere og tryggere å sykle i Bergen. Ambisjonen er å øke sykkelandelen kraftig samtidig som ulykkesrisikoen for syklister skal synke betydelig.

Mobilitetstiltak Gåbyen, som er et bredt spekter av tiltak som fremmer alternativer til privatbilen, er også prioritert i økonomiplanperioden. Et eksempel er opparbeidelse av mobilpunkter som fremmer "myk mobilitet" og miljøvennlig transport. Mobilpunkt omfatter ofte ladepunkter, utplassering av sykkelstativer og tilrettelegging for bildeling/fjerning av p-plasser. Det inngår også tilrettelegging av tilkomster til disse. Mobilitetstiltak er også tiltak som gjør gangtraseer og snarveier bedre og mer tilgjengelig for flere. Mobilitetstiltak henger ofte sammen med trafiksikringstiltak. For å fremme Gåbyen skal byen gjøres tilgjengelig og enkel å bevege seg i for alle og det er et særskilt fokus på universelle utformingstiltak.

Trafiksikringstiltak i tråd med Handlingsplan for trafiksikkerhet er fortsatt et prioritert område. Det største enkelprosjektet i økonomiplanperioden er trafiksikring av Lyngbøveien.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Dokumentversjon	Økonomiplan			
		2023	2024	2025	2026
Vedtatt budsjett 2022		123 145	123 145	123 145	123 145
Sum Lønns- og prisvekst mv.		24 417	16 400	14 173	14 173
Sum Endring i bruk/avsetning av fondsmidler		-110 015	-10 777	-10 777	-10 777
Sum Tekniske justeringer		26	26	26	26
Sum Utgående engangstiltak		-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Prisjustering og diverse endringer		-86 572	4 650	2 423	2 423
Konsekvensjustert ramme		36 573	127 795	125 568	125 568
Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett					
Lavere salg av piggdekkoblater	Innstilling1	2 500	2 500	2 500	2 500
Sum Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett		2 500	2 500	2 500	2 500
Nye tiltak					
Driftskonsekvens av investeringer - samferdsel	Innstilling1	1 032	2 485	4 040	4 040
Sum Nye tiltak		1 032	2 485	4 040	4 040
Inntektsendringer					
Økt inntektskrav Bergen	Innstilling1	-25 000	-25 000	-25 000	-25 000
Parkering					
Økte inntekter fra gateparkering og boligsoneparkering	Innstilling1	-17 100	-17 100	-17 100	-17 100
Sum Inntektsendringer		-42 100	-42 100	-42 100	-42 100
Nye tiltak og realendringer budsjett		-38 569	-37 116	-35 561	-35 561
Ramme 2023-2026		-1 995	90 679	90 007	90 007

Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett

Lavere salg av piggdekkoblater

Salget av piggdekkoblater har i flere år vært nedadgående og det foreslås derfor en varig reduksjon i inntektskravet. Det ble i 1. tertialrapport 2022 innarbeidet en varig reduksjon i inntektskravet på 2,5 millioner kroner per år. Dette tilsvarer samme nivå som salg av piggdekkoblater i 2021 og 2022.

Nye tiltak

Digitalisering samferdsel - driftskonsekvens

Tiltaket gjelder driftskonsekvenser tilknyttet investeringsprosjektet Bydata og prosjektet sensorer HC og vareleveringsplasser.

Sensorer HC og vareleveringsplasser ny tjeneste til forflytningshemmede der de kan se hvor det er plasser, og om de er ledige eller ikke. Medfører kostnad tilknyttet datasjø og drift utstyr og kommunikasjon.

Bydata - sensor veilys - skal gi analyse og beslutningsstøtte rundt drift av vei - inkluderer brøyting, salting, prioritering av arbeid og varsling over viktige hendelser. Driftskostnader innebærer drift av Datasjø, kommunikasjon, sensor / datasett integrasjoner og beslutningsstøttesystem.

Driftskonsekvens av Fagsystemer parkering

Prosjektet skal anskaffe kontrollsystemer innenfor parkeringsfeltet hos Bymiljøetaten. Samtidig skal prosjektet også videreutvikle digitale publikumstjenester knyttet til parkering gjennom mobilapplikasjonen "P i Bergen".

I utgangspunktet var det forventet at driftskostnadene ved det nye kontrollsystemet for parkering ikke skulle medføre økte driftskostnader sammenlignet med eksisterende systemer. I avtalen som nå skal inngås, er det forventet årlige driftskostnader på 1,3 mill. Driftskostnader til parkeringssystemer beløper seg i dag til 1,1 mill. Nytt system forventes derfor å øke behovet for driftsmidler med kr. 174.000, - eks mva.

Driftskonsekvens av investeringer - samferdsel

Flere investeringsprosjekter innen tjenesteområdet samferdsel medfører en økning i driftskostnader. Beskrivelser av investeringsprosjektene finnes under investeringer. Tiltaket omfatter driftskonsekvenser tilknyttet følgende investeringsprosjekter:

Gangveier og snarveier: Driftskostnadene skal dekke vedlikehold av trapper og gangveier/stier, belysning og annet strømforbruk, vegetasjonsrydding, snømåking og strøing på vinterstid og eventuelt annet nødvendig vedlikehold. Trappeløp er både krevende og kostbart å drifte da vintervedlikehold må gjøres manuelt. I HØP 2023-2026 gjelder dette følgende prosjekter:

- Gangveger Loddefjord-Olsvik
- Gangveger Indre Arna
- Trafikksikringstiltak Midtun-Ulsmåg
- Kalvedalsvegen trapper
- Oppgradering av snarveier Holalien, Vågedalen og Herman Gransvei
- Gangveier kollektivtraseer Laksevåg

Supplering av lyspunkt på eksisterende anlegg: vil medføre økte strømutgifter grunnet flere lyspunkter.

IT system for bruk av offentlig areal: Ved første hele driftsår (2023) er det forventet at man trenger en overlapsperiode mellom gamle systemer og nytt system for å sikre data ved overgang til det nye systemet. Det forventes dermed en økning på 0,5 mill i 2023. Fra 2024 vil driftsutgiftene være på samme nivå som det gamle systemet.

Fagsystem parkering: Prosjektet skal anskaffe kontrollsystemer innenfor parkeringsfeltet hos Bymiljøetaten. Samtidig skal prosjektet også videreutvikle digitale publikumstjenester knyttet til parkering gjennom mobilapplikasjonen "P i Bergen". Det nye systemet har høyere driftutgifter enn det gamle systemet.

Sensorer HC og vareleveringsplasser ny tjeneste til forflytningshemmede der de kan se hvor det er plasser, og om de er ledige eller ikke. Medfører kostnad tilknyttet drift av datasjø og utstyr.

Bydata - sensor veilys - skal gi analyse og beslutningsstøtte rundt drift av vei - gi grunnlag for prioritering av arbeid og varsling over viktige hendelser. Driftskostnader innebærer drift av datasjø, kommunikasjon, sensor / datasett integrasjoner og beslutningsstøttesystem. Driftskostnadene er 1,2 mill. fra 2024.

Asset Management-system: Det er behov for å holde oversikt over alle objekter som etaten forvalter, drifter og vedlikeholder. Driftskonsekvensene av tiltaket består av flere ulike deler. Det gjelder lisenskostnader og driftskostnader av systemet. I tillegg vil det medføre økt dataforvaltning for å sikre korrekt god bruk av data som samles inn. Det vil være behov for midler til lagring av data mot Datasjø,

kostnader for dataflyt fra kilde til Datasjø og driftskostnader av Microsoft Azure. I tillegg vil det komme integrasjonskostnader mot andre systemer. Totalt er driftskostnader estimert til 2 mill. fra 2025. Systemet er forventet å gi etaten effektiviseringsgevinster på sikt, og dermed kunne utføre mer av de riktige vedlikeholdsoppgavene. Dette vil bidra til å redusere vedlikeholdsetterslepet på kommunale anlegg.

Driftskonsekvens av investeringsprosjekt "Asset Management"

Driftskonsekvenser av vedtatt investeringsprosjekt om "Asset Management-system". Det er behov for å holde oversikt over alle objekter som etaten forvalter, drifter og vedlikeholder.

For å sørge for forsvarlig drift av systemet er det behov for driftsmidler. Driftskonsekvensene av tiltaket består av flere ulike deler. Det trengs driftsutgifter for selve datasystemet, lisenskostnader, driftskostnader av systemet. I tillegg vil det medføre økt dataforvaltning for å sikre korrekt god bruk av data som samles inn. Det vil være behov for midler til lagring av data mot Datasjø, kostnader for dataflyt fra kilde til Datasjø og driftskostnader av Microsoft Azure. I tillegg vil det komme integrasjonskostnader mot andre systemer, både drifts- og lisenskostnader. Totalt er driftskostnader estimert til 2 millioner kroner fra 2025. Prosjektets business-case identifiserer flere gevinster. Blant gevinstene som er identifisert, kan nevnes bedre leverandørpøpfølging og kostnadskontroll, bedre prioritering av veivedlikehold og et verktøy for faktabaserte beslutninger og kostnadsestimater. Systemet er forventet å gi etaten effektiviseringsgevinster på sikt, og dermed kunne utføre mer av de riktige vedlikeholdsoppgavene. Dette vil bidra til å redusere vedlikeholdsetterslepet på kommunale anlegg.

Driftskonsekvens av IT system for bruk av offentlig areal

Systemet skal erstatte dagens systemer som er på utløpende kontrakt, og samtidig sørge for en mer effektiv søknad-, og saksbehandlingsprosess innenfor fagfeltene parkering, graving i kommunal grunn og utleie av offentlig areal. Anskaffelsen av det nye systemet ble gjennomført våren 2021, og prosjektet er nå under implementeringsfasen. Første del-leveranse (arbeid/graving i kommunal grunn) forventes levert 3.kvartal 2022. Videre vil del-leveranse 2, som inneholder tjenester innen leie av grunn og parkering, bli innført før prosjektet ferdigstilles første kvartal 2023.

Driftskonsekvens av prosjektet kan delvis dekkes av midler til lisenskostnader tilknyttet det gamle systemet. Årsaken til økning i 2023 skyldes behov for å ha nytt og gammelt system i en periode. Fra 2024 forventes en effektivisering i driften og nedgang i driftsutgiftene.

Supplering av lyspunkter på eksisterende anlegg - driftskonsekvens

De kommunale vegene er anlegg der kommunen har ansvar for drift og vedlikehold. Flere lyspunkt medfører økt strømforbruk og vedlikeholdskostnader.

Økte inntekter fra gateparkering og boligsoneparkering

Parkeringsinntektene fra beboerparkering i boligsonene (ikke beboeranlegg) tilpasses estimert nivå for 2022 med tillegg av prisvekst. Rabatten for elbiler vedr. beboerparkering endres fra 50 % til 25 %.

Gateparkering og besøkparkering i boligsonene tilpasses estimert nivå for 2022 med tillegg av prisvekst. Rabatten for elbiler som benytter besøkparkering i boligsonene endres fra 50 % til 25 %.

Se gebyrlisten for informasjon om priser for parkering.

Inntektsendringer

Økt inntektskrav Bergen Parkering

Det foreslås å øke leien som Bergen Parkering AS betaler til kommunen v/Etat for bygg og eiendom (EBE) med 25 mill. fra 2023. Det legges i den sammenheng opp til at el-bilfordelen ved ByGarasjen, SolheimsGarasjen og NordnesGarasjen reduseres fra 50% til 25% fra 1.1. 2023. I tillegg justeres de generelle prisene for parkering ved alle anleggene til selskapet med KPI fra 1. juli i 2022, som da får helårsvirkning fra 2023.

Økte inntekter fra gateparkering og boligsoneparkering

Parkeringsinntektene fra beboerparkering i boligsonene (ikke beboeranlegg) tilpasses estimert nivå for 2022 med tillegg av prisvekst. Rabatten for elbiler vedr. beboerparkering endres fra 50 % til 25 %.

Gateparkering og besøksparkering i boligsonene tilpasses estimert nivå for 2022 med tillegg av prisvekst. Rabatten for elbiler som benytter besøksparkering i boligsonene endres fra 50 % til 25 %.

Se gebyrlisten for informasjon om priser for parkering.

Sammendrag budsjett

Drift og vedlikehold av det kommunale veinettet opprettholdes på samme nivå som i fjor.

Det er budsjettert med økte kostnader til veibelysning i tråd med prognose for utvikling i strømprisene.

Byrådet budsjetterer med økte inntekter fra gateparkering og boligsoneparkering. Inntektsøkningen kommer som en kombinasjon av økt parkering, økte takster og redusert rabatt for elbiler. Elbilrabatten reduseres til 25 % i boligsonene og for besøksparkering i boligsonene.

Byrådet foreslår å avvikle ordningen med et særskilt boligsonefond og årlig avsetning av midler til dette. Boligsonefondet ble i sin tid opprettet ved bystyrevedtak i desember 1984. Siden har 50 % av inntektene fra boligsoneparkering årlig blitt avsatt til fondet og tillagt renter. Fondet er ved utgangen av 2021 på 88,4 mill. og tillagt budsjettert avsetning i 2022 er prognosen at fondet vil være på 99,2 mill. ved utgangen av 2022. I perioden 2012-2016 ble det brukt midler fra fondet til bygging av Skansedammen beboeranlegg. Etter dette har det kun vært brukt mindre summer til å etablere ladepunkter for elbiler i eksisterende beboeranlegg. Byrådet foreslår derfor å innlemme boligsonefondet i kommunenes generelle disposisjonsfond. Dersom kommunen skal bygge nye boligsoneanlegg, vil disse bli finansiert på samme måte som kommunens øvrige investeringer. Se for øvrig vedtakspunkt 9 under kapitlet Budsjettvedtak.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Driftsutgifter						
Lønn	81 269	72 007	74 444	74 444	74 444	74 444
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	189 035	205 477	230 028	223 464	222 792	222 792
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	32	48	49	49	49	49
Overføringsutgifter	70 484	34 334	35 227	35 227	35 227	35 227
Finansutgifter	86 559	67 285	56 508	56 508	56 508	56 508

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Sum Driftsutgifter	427 379	379 151	396 257	389 693	389 021	389 021
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-217 324	-219 649	-261 693	-261 693	-261 693	-261 693
Refusjoner	-57 735	-36 357	-37 320	-37 320	-37 320	-37 320
Overføringsinntekter	-800	0	0	0	0	0
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-27 219	0	-99 239	0	0	0
Sum Driftsinntekter	-303 078	-256 006	-398 252	-299 014	-299 014	-299 014
Sum	124 300	123 145	-1 995	90 679	90 007	90 007

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Byrådsavdeling for klima, miljø og samferdsel	131 578	118 916	23 005	115 679	115 007	115 007
Fellesposter - bykassen	-7 426	4 229	-25 000	-25 000	-25 000	-25 000
Sum	124 300	123 145	-1 995	90 679	90 007	90 007

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Renhold på ikke-kommunal vei	-2 493	75	91	91	91	91
Veilys på ikke-kommunal vei	7 524	7 317	7 507	7 507	7 507	7 507
Parkering- og myndighetsutøvelse	-105 437	-110 717	-261 059	-162 814	-162 962	-162 962
Øvrig veghold	4 641	7 156	7 308	7 308	7 308	7 308
Bruer, tunneller, vegkonstruksjoner	16 697	14 939	15 636	15 497	15 458	15 458
Drenering/overvann	9 743	15 352	15 946	15 946	15 946	15 946
Trafikksikkerhet inkl. skilting og vegmerking	83 108	82 774	83 880	83 954	83 954	83 954
Vegdekker	28 508	31 433	32 486	32 986	34 516	34 516
Renhold veg	24 717	26 162	27 166	27 166	27 166	27 166
Gatelys	29 863	24 906	41 069	35 131	33 134	33 134
Vinterdrift	27 428	23 750	27 976	27 908	27 889	27 889
Sum	124 300	123 145	-1 995	90 679	90 007	90 007

Kostra-analyse

	Bergen 2020	Bergen 2021	Oslo kommune	Trondheim	Stavanger	ASSS uten Oslo
Prioritet						
Antall km tilrettelagt for syklende siste år (km)	1,0	2,0	20,5	0,6	5,0	3,2
Brutto investeringsutgifter i kr pr. innbyggere, komm. veier og gater *)	228	247	1 166	1 757	1 020	1 134
Produktivitet						
Brutto driftsutgifter i kr pr. km kommunal vei og gate (B) *)	512 719	435 174	839 556	526 688	222 062	344 606
Brutto driftsutgifter i kr til gatebelysn. pr. km komm. vei (B) *)	29 147	41 754	41 935	44 923	22 089	34 566
Dekningsgrad						
Antall parkeringsplasser skiltet for forflytningshemmede pr. 10 000 innb (B)	8	8	21	15	9	12
Antall utstedte parkeringstillatelser for forflytningshemmede pr. 10 000 innb (B)	91	97	68	148	54	88

*) Inflasjonsjustert med deflator

Prioritet

Antall km tilrettelagt for syklende siste år (km)

Bergen ligger lavere enn Stavanger og Oslo på antall km tilrettelagt for syklende de siste årene, men høyere enn Trondheim. I oktober 2020 ble det vedtatt en ny sykkelstrategi for Bergen 2020-2030, og i oktober 2021 ble det vedtatt en handlingsplan for sykkel 2020-2030. Tiltakene i handlingsplanen er nå under utførelse, og i 2021 ble det tilrettelagt 2 km sykkelinfrastruktur. For tiden pågår det arbeid med 39 tiltak på det kommunale vegnettet (prosjektering, regulering, forprosjekter, byggesaksbehandling, bygging, osv), og det anslås at den kommunale produksjonen av sykkelinfrastruktur vil mer enn dobles i 2022. Vi vil da være på nivå med Stavanger. Oslo er fylkeskommune. Det kan derfor nevnes at det også bygges fylkeskommunal og statlige sykkelinfrastruktur i Bergen gjennom samarbeidet kommunen har med disse partene i Miljøløftet. Dette arbeidet er også forankret i sykkelstrategien vedtatt av bystyret.

Brutto investeringsutgift i kr pr. innbygger, kommunale veier og gater

Indikatoren viser de samlede investeringsutgiftene korrigert for dobbeltføringer som skyldes viderefordeling av utgifter/ internkjøp mv. Indikatoren viser dermed prioritering av nybygging, større utviklingstiltak mv. for det aktuelle tjenesteområdet

Brutto investeringsutgifter for kommunale veier og gater i Bergen kommune utgjorde kr 247 pr. innbygger i 2021 (kr 228 i 2020). Bergen kommune har de siste årene hatt betydelig lavere investeringsutgifter enn Oslo, Trondheim, Stavanger og gjennomsnittet for ASSS-kommunene (Aggregerte styringsdata for samarbeidende storkommuner). Investeringene år for år er svært varierende, også i andre kommuner det er naturlig å sammenligne seg med. Årsaken til svingningene knytter seg til ujevn oppstart av prosjekter og hvilket år kostnader pådras. Dette gjelder særlig trafiksikkerhetsprosjekter.

Produktivitet

Brutto driftsutgift i kr til gatebelysning pr. km kommunal vei

Brutto driftsutgifter til gatebelysning på kommunale veier i Bergen har i de siste årene vært nedadgående og Bergen lå i 2020 for første gang under snittet i forhold til de andre ASSS-kommunene. Årsaken til nedgangen har vært reduserte strømutgifter ved at det meste av gatebelysningen er skiftet til LED-teknologi, noe som har resultert i lavere driftskostnader. I 2021 økte strømprisene kraftig i andre halvdel av året og utgiftene til gatebelysning økte tilsvarende.

Brutto driftsutgift i kr pr. km kommunal vei og gate

Brutto driftsutgifter til kommunale veier og gater i Bergen kommune utgjorde kr 435 174 pr. km i 2021. Brutto driftsutgifter til kommunale veier og gater i Bergen har de siste år vært nedadgående. Bymiljøetaten brukte betydelig kapasitet bundet til planlegging og gjennomføring av tiltak i 2020, og dette gikk utover planleggingskapasiteten for 2021. Aktiviteten ble derfor noe redusert i deler av 2021. Pandemien har også bidratt til økt kompleksitet i forhold til oppfølging og samhandling av veidriftsaktivitetene slik at noen planlagte tiltak ikke ble iverksatt tidsnok for gjennomføring i 2021.

Dekningsgrad

Antall parkeringsplasser skiltet for forflytningshemmede pr. 10 000 innbyggere

Bergen kommune ligger litt under snittet for de kommunene Bergen sammenligner seg med. Store deler av de sentrale strøk i Bergen er regulert med boligsoneparkering. Dette medfører at forflytningshemmede har et stort parkeringstilbud utover de reserverte plassene for forflytningshemmede. Når personer med HC-kort i tillegg kan benytte offentlig regulerte avgiftsplasser, er parkeringstilbudet relativt sett tilfredsstillende.

Antall utstedte parkeringstillatelser for forflytningshemmede pr. 10 000 innbyggere

Bergen kommune ligger over snittet i forhold til de fleste sammenlignbare kommunene utenom Trondheim.

Utfordringer og strategi

Strategier og planer stiller nye krav, som utfordrer dagens praksis. Kommuneplanens arealdel (2018 - 2030) påvirker flere tematiske planer og normaler som igjen krever revisjon.

Bergen skal være en aktiv og attraktiv by. "Den kompakte byen" krever nye tilnærminger innen infrastruktur og areal. Dette innebærer finansiering av reguleringsplaner, eiendomsavklaringer og -kjøp, prosjektering, bygging og forvaltning. Prosesser knyttet til dette er tidkrevende og komplekse, da et mangfold av hensyn skal ivaretas. Eksempler på større områder som er under utvikling er: Paradis, Wergeland og Mindemyren.

Arbeidet med å aktivt tilrettelegge for byutvikling rundt kollektivknutepunkt er styrket gjennom Miljøløftet. Etablering av offentlig infrastruktur er nødvendig for realisering av en samordnet areal- og transportpolitikk, og fortetting i tråd med nasjonale føringer og lokale vedtak (jf. kommuneplanens arealdel). Aktiv fortetting rundt knutepunkt skal bidra til å tilrettelegge for attraktive alternativer til personbiltransport, sikre god gang- og sykkeladkomst til både skole, nærområder og dagligvarehandel, styrke grunnlaget for kollektivtrafikken og underbygger null-visjonen for trafikksikkerhet, samt tilpassete grønne løsninger for næringstransporten.

Det er utarbeidet flere nye strategier med stor betydning for samferdselsfeltet i Bergen kommune, herunder ny gåstrategi, sykkelstrategi og strategi for sjøfronten Bergen sentrale deler. Nye strategier for sykkel og gange følger opp og understreker ytterligere satsingen på mobilitetspyramiden fra Kommuneplanens samfunnsdel som prioriterer gående og syklende høyest. Gjennom god tilrettelegging og helhetlig utforming av tilbudet til myke trafikanter skal langt flere gå og sykle enn det som er tilfellet i dag. Dette innebærer også å utvikle bilfrie områder, «Hjertesoner» rundt skolene, snarveier til kollektivtilbud og viktige offentlige tjenestetilbud, etc.

Byrådet ønsker dialog med Vestland fylkeskommune om kollektivprisene.

Kommunens veinorm (tekniske krav til kommunale veier) vedtatt i 2005, legger grunnlaget for utforming av hele kommunens gang- sykkel- og veinett. Dagens veinormen er utdatert og mangelfull, og trenger en oppdatering for å hensynta overordnede strategier, reguleringsplaner, prosjektering av nye veier, fortetting og godkjenning av tekniske planer.

Arbeid med ny Trafikksikkerhetsplan har startet for planperioden 2022-2025. Planen skal bygge på visjonen om null drepte eller hardt skadde i trafikken. Det er en målsetting i arbeidet å knytte den kommende planen til overordnede byutviklingsstrategier i Bergen kommune.

Alle anlegg innen tjenesteområdet krever jevnlig vedlikehold for å opprettholde sin funksjon. Vedlikeholdsmeldingen for kommunale veier, bystyresak 193/17, beskriver et stort vedlikeholdsetterslep. Som en konsekvens av dette, ble det høsten 2018 utarbeidet en «Strategi for drift og vedlikehold av det kommunale veinettet i Bergen kommune 2019-2028», bystyresak 19/19. Strategidokumentet skal bidra til å stoppe vedlikeholdsetterslepet og å nå Bergen kommunes overordnede mål om å være en aktiv og attraktiv by, gjennom blant annet sterk satsing på gående og syklende.

Overordnede mål

- **En attraktiv og levende by**

Bergen skal være en attraktiv og levende by som folk har lyst å bo i og besøke.

En god by er en by som utformes på menneskenes og naturens premisser. En by med gode møteplasser, folkeliv, rom for spontanitet, gode idretts- og kulturopplevelser og hvor bilen tar mindre plass enn før. Derfor vil byrådet skape en grønn, levende, rettferdig og raus by som er attraktiv å oppleve, drive næring i, vokse opp i, arbeide i og bo i. Barn og unge er fremtiden, og derfor vil byrådet prioritere dem.

- **En rettferdig og inkluderende by**

Bergen skal være en rettferdig og inkluderende by for alle, med små forskjeller og like muligheter.

Bergen skal være en god, rettferdig og inkluderende by, hvor det er godt å bo for alle uavhengig av økonomi, sosial bakgrunn, funksjonsnivå, livssyn og religiøs tilhørighet. Byrådet vil kjempe for likestilling, og ingen skal diskrimineres eller bli trakassert på bakgrunn av kjønn, etnisitet, religion, funksjonsevne, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk eller seksuell orientering. Som menneskerettighetsby vil byrådet legge menneskerettighetene til grunn for hele kommunens virksomhet.

- **Norges grønneste storby**

Bergen skal være Norges grønneste storbyby der klima og miljøhensyn legges til grunn for samfunnsutviklingen.

Bergen har en målsetning om å være Norges grønneste storby. Det krever målrettet innsats og et temposkifte i klimaarbeidet. Klimakrisen er vår tids største utfordring og solidaritetssak, og Bergen må ta sin del av ansvaret. Vårt mål er at Bergen skal være et lavutslippssamfunn i 2030. Vi må slutte å bygge ned naturen, opprettholde artsmangfold, sikre god dyrevelferd i kommunen og sørge for at alle har tilgang til grønne rekreasjonsområder.

- **Norges grønneste storby**

Bergen skal være Norges grønneste storbyby der klima og miljøhensyn legges til grunn for samfunnsutviklingen.

Bergen har en målsetning om å være Norges grønneste storby. Det krever målrettet innsats og et temposkifte i klimaarbeidet. Klimakrisen er vår tids største utfordring og solidaritetssak, og Bergen må ta sin del av ansvaret. Vårt mål er derfor at Bergen skal halvere klimagassutslippene innen 2023, og vil styrke kommunens klimaarbeid. Vi må slutte å bygge ned naturen, opprettholde artsmangfold, sikre god dyrevelferd i kommunen og sørge for at alle har tilgang til grønne rekreasjonsområder.

- **Trygg økonomistyring**

Bergen skal være en ansvarlig by der trygg økonomistyring sees på som en forutsetning for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet, også i et generasjonsperspektiv.

En ansvarlig og trygg økonomistyring, samsvar mellom kommunens inntekter og utgifter og en seriøs arbeidsgiverpolitikk tuftet på heltidskultur danner grunnlaget for å kunne levere gode

tjenester av høy kvalitet og skape den byen vi ønsker. Byrådet vil bruke sin innkjøpsmakt strategisk for å sikre at klima og miljø, arbeidsvilkår, tariffavtale, godkjent lærebedrift og seriøsitetsskrav i større grad blir vektlagt i anbudene.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026
En attraktiv og levende by	Bergen skal understøtte nullvisjonen om antall hardt skadde eller drepte i trafikken	Nedgang i antallet alvorlige trafikkulykker på kommunale veier i Bergen	3	0	0	0
En rettferdig og inkluderende by						
Norges grønneste storby	Bergen skal ha et sammenhengende og sikkert sykkelnett med god tilgjengelighet og sykkelvennlig utforming.	Antall nye km tilrettelagt for sykkel			3	3
	Bergen skal oppgradere gangnettet rundt bydelssentre og utvidet Bergen sentrum	Antall km oppgraderte gangforbindelser			1,7	1,7
	Bergen skal utvide gangnettet i hele byen	Antall km nye gangforbindelser	0,5	0,5	0,3	0,3
	I Bergen skal det være god tilgang til sykkelparkering.	Akkumulert antall sykkelparkeringsplasser i sentrum og bydeler			450	710
	Sykkelandelen i Bergen skal øke til 10 %	Sykkelandel på reiser innenfor Bergen kommune	2,7 %	3,0 %	4,0 %	7,0 %
Trygg økonomistyring						

Virkemiddel for å nå mål

Politisk plattform, strategier, temaplaner og generelle utfordringer krever tydelige satsinger og virkemidler for å oppfylle målene som er satt.

Det er vedtatt nye strategier for sykkel og gange med ambisiøse mål og satsinger. Det er behov for et omfattende handlingsplanarbeid med kartlegginger, utredninger, prioriteringer og iverksettelse av tiltak for å sikre at satsinger blir fulgt opp.

Piloter skal etableres for å teste ut nye løsninger innen samferdsel, som for eksempel mikromobilitet, sykling mot enveisregulerte gater og bilfrie områder, med fokus på hvordan byen kan regulere og tilrettelegge for dette slik at det bygger oppunder Bergens overordnede mål.

I tillegg arbeides det kontinuerlig med å optimalisere ressursbruken internt i kommunen, og for å finne løsninger som gir nødvendig fleksibilitet for å ivareta tjenestetilbud, drift og vedlikehold, prosjekter og leverandøroppfølging. Arbeidet med hurtigere saksbehandling av tekniske planer skal prioriteres i perioden. Det skal implementeres et digitalt objektstyringssystem, som på sikt vil bidra til mer treffsikre strategier, bedre forvaltning og danne grunnlag for mer effektiv anvendelse av driftsmidler. Videre settes det krav til klima og miljø i alle anskaffelsesprosesser.

Det er utarbeidet en handlingsplan for å håndtere drifts- og vedlikeholdsetterslepet på kommunale veganlegg. Gjennom krav i driftskontrakter skal kommunen gi sikre og forutsigbare forhold for sykkelnettet, og inspeksjon og kontroll av vegnettet skal sikre kvalitet og nødvendig vedlikehold. Det er etablert et vinterdriftsfond for å utjevne tilgang på midler til vinterdrift mellom enkle og krevende vintre, ref. bystyresak 19/19.

Trafikksikkerhet skal prioriteres høyt i perioden med fokus på forbedring av trafikksikkerhet knyttet til veianlegg og fortau. Universell utforming skal vektlegges i all opprusting og ved nyanlegg innen samferdsel. En plan for belysning av byrom og vei skal utarbeides for å bygge opp under målsetningen om en trygg, attraktiv og levende by.

Ny lokal forskrift om boligsoneparkering blir gjort gjeldende fra høsten 2022. og det vil som hovedregel kun utstedes én parkeringstillatelse per boenhet. Overvåking av parkeringsbestemmelser og politivedtekter gjøres med ny teknologi og bidrar til hyppigere kontroller.

Byrådets tiltak for å nå målene på dette tjenesteområdet er blant annet:

-Følge opp og gjennomføre tiltak slik de er beskrevet i ["Gåstrategi for Bergen kommune"](#)

-Følge opp og gjennomføre tiltak slik de er beskrevet i ["Sykkelstrategi for Bergen 2020-2030"](#)

-Følge opp og gjennomføre tiltak slik de er beskrevet i ["Strategi for drift og vedlikehold av det kommunale vegnettet i Bergen kommune 2019-2028"](#)

-Følge opp og gjennomføre tiltak slik de er beskrevet i ["Handlingsplan for trafikksikkerhet 2019-2021"](#)

-Følge opp og gjennomføre tiltak slik de er beskrevet i ny Trafikksikkerhetsplan 2022-2025 vedtatt høsten 2022.

-Følge opp ["Grønn Strategi"](#)

-Følge opp ["Kommuneplanens arealdel 2018-2030"](#)

-Følge opp ["Bergen 2030 - Kommuneplanens samfunnsdel"](#)

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	
Antall ileggelser fra parkeringsovervåking	38 952	41 591	40 000	40 000	40 000	40 000	40 000	
Antall klager på ileggelser fra parkeringsovervåking	3 472	3 377	3 300	3 300	3 300	3 300	3 300	

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	
Antall meter tilrettelagt for sykkel, årlig. (eksl dekkefornying)	0	0	3 200	3 500	4 000	4 000	4 000	
Antall piggoblat (sesong og mnd.)	8 877	8 890	8 800	8 700	8 600	8 500	8 400	
Antall søknader på HC-kort	1 090	987	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	
Kom. veier med fartsgr.< 40 km/t	319	320	322	324	326	328	330	
Kommunal vei og gate, antall km	640	641	643	644	645	646	647	
Kommunale veier med belysn., km	640	641	643	644	645	646	647	
Renhold av veger, sum forbruk	22,0	23,3	23,0	23,5	24,0	25,0	25,5	
Trafikksikkerhetstiltak, sum inv.	7,0	26,0	0,0	70,0	63,0	50,0	50,0	
Vedlikehold, sum forbruk i mill.	50,0	43,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	
Vinterveghold, sum forbruk	36,0	41,0	40,0	41,0	42,0	43,0	44,0	

Investeringsbudsjett

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp					Økonomiplan				Sum 2023-26
	Ferdig år Saksref.	Gj.vedtaket	Brutto prosjekt utgift	Ørem. fin.	Netto prosjekt utgift	2023	2024	2025	2026	
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer										
Bilfri bydel – Bøhmergaten/Løvstakksiden	2024 -	IA	25,3	-0,8	24,3	7,5	12,8	0,0	0,0	20,3
Bilfri bydel – Nedre Nygård/Nygårdshøyden	2028	IA	72,9	0,0	72,9	9,8	16,6	10,8	10,0	47,2
Deltakelse i Graveklubbprosjekter	Løpende					4,9	6,1	3,5	0,0	14,5
Digitalisering samferdsel	Løpende					4,6	5,6	0,0	0,0	10,2
Gang- og sykkelveier	Løpende					4,9	2,0	3,1	0,0	10,0
Garnes ungdomsskole, rekkefølgekrav infrastruktur	2025	IA	116,5	0,0	116,5	27,8	42,5	31,2	0,0	101,5
Gåstrategi oppfølging	Løpende					5,8	10,2	17,4	14,1	47,5
Handlingsplan for sykkel på kommunalt vegnett	Løpende					16,8	41,0	36,7	42,4	136,8
Infrastrukturtiltak i utbyggingsområder	Løpende					1,5	3,0	19,5	20,0	44,0
Johan Berentsensvei - fortau	2024	IA	33,9	0,0	33,9	15,0	12,6	0,0	0,0	27,6
Klimatilpasning, tiltak	2025	IA	7,5	0,0	7,5	3,0	3,2	0,0	0,0	6,2
Klostergarasjen - Utbedring av søyler	2024	IA	4,7	0,0	4,7	1,0	2,0	0,0	0,0	3,0
Ladepunkter i boligsoneanlegg	Løpende					5,0	5,0	5,0	5,0	20,0
Lyngbøveien - trafikksikring	2025 BY 59/22	144,8	144,8	0,0	144,8	40,0	35,0	34,0	0,0	109,0
Midtunvegen bofelleskap, rekkefølgekrav og infrastruktur	2024	IA	16,2	0,0	16,2	5,0	5,0	4,2	0,0	14,2
Mobilitetstiltak Gåbyen	Løpende					15,0	27,5	20,7	36,0	99,2
Møllendalsbakken	2026	IA	16,4	-5,3	6,1	5,0	2,0	3,3	0,0	10,3
Olsvik barnehage - rekkefølgekrav	2026	IA	6,0	0,0	6,0	0,0	0,0	2,0	2,0	4,0
Permanent bobilparkering - utredning	2023	IA	0,5	0,0	0,5	0,5	0,0	0,0	0,0	0,5
Supplering av lyspunkter på eksisterende anlegg	Løpende					2,5	2,5	2,3	2,5	9,8
Sykkeltiltak Lyngfaret og Vestre Vadmyra	2023 BR 1195/22	19,0	19,0	-12,0	4,0	11,8	0,0	0,0	0,0	11,8
Trafikksikring	Løpende					14,9	14,7	13,8	15,0	58,5
Utbyggingsavtaler Møllendal	Løpende					0,0	0,6	0,0	0,0	0,6
Utbyggingsavtaler Søreide	Løpende					7,0	0,0	0,0	0,0	7,0
Utbyggingsavtaler Wergeland	Løpende					1,0	2,0	0,0	0,0	3,0
Wergeland – Grunnerverv og forberedende arbeider	2025	52,0	50,3	0,0	50,3	46,3	1,0	2,0	0,0	49,3
Sum ikke-avgiftsfinansierte investeringer		262,1	514,0	-18,0	487,7	256,5	252,8	209,6	147,0	865,9

Bilfri bydel – Bøhmergaten/Løvstakksiden

I Bøhmergaten og tilgrensende gater på Løvstakksiden står Bergen vann foran omfattende reovering av infrastruktur i grunnen. I sammenheng med dette skal det etableres gatedekke på nytt. Dette prosjektet omfatter tiltak som kan øke areal tilgjengelig til gange, sykkel, opphold og lek, på bekostning av areal til bil. Hensynet til myke trafikanter skal prioriteres, og ambisjonen med prosjektet er å skape et aktivt og attraktivt sentrumsområde. I tillegg vil det etableres mobilpunkter for lading av el-biler og tverrgående forbindelser vil oppgraderes.

Bilfri bydel – Nedre Nygård/Nygårdshøyden

Bilfri bydel Nedre Nygård og Nygårdshøyden styres mot tiltak som kan øke areal tilgjengelig til gange, sykkel, opphold og lek, på bekostning av areal til bil. I samband med at BIR Nett AS bygger ut bossnett på Nedre Nygård og Nygårdshøyden, utarbeider Graveklubben, hvor Bymiljøetaten deltar, et forprosjekt for gatefornyning på Nygårdshøyden.

Målet med prosjektet er å skape åpne og inkluderende byrom ved å legge til rette for aktivitet og opphold, og bedre forholdene for fotgjengere og syklister. Bydelen skal bli grønnere, med bytrær og andre planter, samt blågrønn overvannshåndtering over bakken.

Det skyves 12,8 mill. ut av Handlings- og økonomiplanperioden til 2027 og 2028 basert på forventet fremdrift i graveklubbens arbeider på Nygård.

Deltakelse i Graveklubbprosjekter

Investeringen gjelder Bymiljøetatens deltakelse i Graveklubbprosjekter. Det er hensiktsmessig å bidra til økt standard på veg, fortau, gatelys o.a. samtidig med andre aktørers pågående arbeid. Bymiljøetaten samarbeider med Bergen Vann, og flere andre offentlige og private aktører for koordinering av graveaktiviteter i veinettet. Det foreslås å videreføre tiltaket i 2025. Periodisering av budsjett er korrigert i henhold til forventet fremdrift.

Graveklubb prosjekt Nedre Nygård 1:

Prosjektet omfatter Bymiljøetatens andel av graveklubbprosjektet Nedre Nygård 1, herunder gateopprusting med mer. BIR Nett AS er prosjekteier. Bymiljøetatens kostnader i prosjektet er primært knyttet til toppdekke som bygges/istandsettes først etter at ny infrastruktur i bakken er kommet på plass.

Digitalisering samferdsel

Digitalisering samferdsel består av flere digitaliseringsprosjekter som ligger under samferdselsområdet.

Asset management: Prosjektet skal levere fagsystem for Asset Management som skal brukes til drift, med tilhørende objektregister. Objektregister skal være felles for etaten, og skal kunne kobles til andre fagsystemer.

Bydata: Prosjektet skal gi analyse og beslutningsstøtte rundt drift av vei, noe som inkluderer brøyting, salting, prioritering av arbeid og varsling over viktige hendelser. Datasettene skal også deles med andre i kommunen som har behov.

Gang- og sykkelveier

Investeringen består av to prosjekter:

Bilfri bydel Møhlenpris Fase 2: I fase 2 av Bilfri bydel Møhlenpris skal det utarbeides en mobilitets- og gatebruksanalyse. Analysen skal kartlegge og vurdere forholdene for alle trafikantgruppene i området,

samt gi klare anbefalinger til hvilke gater som må ha trafikk og hvilke gater som kan omdisponeres. Utarbeidelse av landskapsplan med forslag til fysisk utforming av gateløp og byrom inngår i arbeidet. Det skal legges opp til en høy grad av brukermedvirkning gjennom prosjektet.

Hjertesoner - investeringer på kommunal vei: Prosjektet er et ledd i arbeidet med trygg skolevei og aktiv transport. Midlene vil i hovedsak gå til skilting og mindre fortau- og kantsteinstiltak.

Garnes ungdomsskole, rekkefølgekrav infrastruktur

I arbeidet med ny reguleringsplan for Garnes ungdomsskole har det fremkommet svært omfattende krav til etablering og oppgradering av infrastruktur i form av rekkefølgebestemmelser som dekkes av denne budsjettposten. Detaljprosjektering forventes ferdigstilt i løpet av 2023 og byggestart i 2024. Det foreslås en periodisering i tråd med bygging av nye Garnes ungdomsskole og en prisjustering som gjenspeiler siste tids økning i relevante indekser.

Gåstrategi oppfølging

Investeringen gjelder tiltak som bidrar til å realisere Gåbyen Bergen, og er finansiert av belønningsmidler fra Miljøløftet. Gåstrategi for Bergen 2020- 2030 er Bergens første strategi for gange, og er et styringsverktøy for å lykkes med en ambisiøs satsing på gange. Strategien gir føringer for tilrettelegging av gange i arealplanleggingen, offentlig innsats i gangnettet, prioritering av gange i samspillet i trafikken og for drift og vedlikehold. Bergen skal bli en by hvor det er attraktivt og sikkert å gå til alle hverdagens gjøremål. Gange skal være et reelt alternativ til bil eller kollektivtrafikk for stadig flere reisende. En økning fra 25 % gangandel i 2020 til 30 % gangandel i 2030 er hovedindikator.

Tiltak som gjennomføres hentes fra Handlingsplan for gange, jf. sak [BY27/22](#). Kommunen gjennomfører nå en målrettet innsats i gangnettet for å få flere til å gå. Det er utarbeidet egne kartlegginger av gangtraseer for ulike geografiske områder i Bergen. Tiltakenes omfang vil variere.

Det foreslås å budsjettere med bruk av belønningsmidler også i 2026, i tråd med Handlingsplan for gange og innspill til Miljøløftets handlingsplan. I tillegg er det innarbeidet en forventet prisvekst på 5,4 mill. i økonomiplanperioden 2023-2026.

Handlingsplan for sykkel på kommunalt vegnett

Sykelstrategien for Bergen er et styringsverktøy for å lykkes med en ambisiøs sykkelsatsing. Ambisjon er at andelen sykkelreiser skal øke fra tre til ti prosent innen 2030. Dette skal skje parallelt med at antall ulykker med alvorlig skadde eller drepte syklister skal gå ned og ulykkesrisikoen for syklister skal synke.

Som oppfølging av strategien utarbeider Bergen kommune en handlingsplan for sykkeltiltak på kommunal veg. Planen er et tydelig verktøy for å vurdere, prioritere, planlegge og gjennomføre tiltak. I strategien er prioritert nett definert som «offentlig utbyggingsfase 1». For kommunal vei utgjør dette totalt rett i underkant av 30 km for hele strategiperioden. For den første handlingsplanperioden vil en prioritere planlegging og utbygging av infrastruktur basert på det vedtatte sykkelnettet.

[Handlingsplan for sykkelsatsing 2021-2024](#) legger føringer for hvilke enkeltprosjekter/strekninger som skal prioriteres. Det er omtrent 40 ulike prosjekter. Investeringen "Handlingsplan for sykkel på kommunalt vegnett" er en sekkepost som gjelder disse prosjektene. Tiltakene skal bidra til å gjøre det enklere og tryggere å sykle i Bergen. Budsjettforslaget har lagt opp til en gradvis opptrapping.

Største del av behovet i perioden er planlagt dekket med belønningsmidler gjennom Miljøløftets handlingsprogram. Miljøløftet er et samarbeid mellom staten, fylket og kommunen. Det foreslås å budsjettere med bruk av belønningsmidler også i 2026, i tråd med Handlingsplan for sykkel og innspill til Miljøløftets handlingsplan.

Etter hvert vil budsjettmidler fordeles ned på konkrete prosjekter. Foreløpig er følgende prosjekter konkretisert:

Sykkelparkering 2021 - 2023:

Prosjektet skal etablere sykkelparkering i tråd med vedtatt sykkelstrategi. Prioriterte områder er sentrum, bydelssentrene, elevparkering ved skoler og tilkomst til byfjellene.

Dekkeoppgradering og oppmerking sykkel 2020-2023:

Prosjektet omfatter dekkeoppgradering av utvalgte strekninger på kommunalt sykkelnett. Formålet med prosjektet er å legge til rette for visuell synliggjøring, herunder veioppmerking og skilting, av kommunalt sykkelnett i blandet trafikk. De aktuelle strekningene er fordelt på samtlige bydeler. Prosjektet skal ferdigstilles i 2023.

Infrastrukturtiltak i utbyggingsområder

Midlene på denne investeringen finansierer deler av kommunens andel av infrastrukturtiltak i utbyggingsområder, deriblant erverv, og for øvrig kommunens egenandel i utbyggingsområder som Wergeland, Paradis, Møllendal, Mindemyren mfl. Dette er tiltak som ofte er knyttet opp mot større offentlige områdeplaner. Dette for å kunne gå i gang med ervervsprosesser, utarbeide kostnadsgrunnlag i forkant av inngåelse av utbyggingsavtaler, samt dekke uforutsette kostnader når tiltak blir mer omfattende enn forutsatt i utbyggingsavtaler.

Johan Berentsensvei - fortau

Prosjektet gjelder opparbeidelse av fortau langs Johan Berentsens veg i Laksevåg bydel. Fortauet vil strekkes seg fra Nygårdsvikvegen i vest og til Knut Johnsens vei i øst. Reguleringsplan ble vedtatt våren 2019.

Prosjektet vil i 2022 fokusere på å fullføre ervervsprosessen, få godkjent tekniske planer og byggesøknad. Det er ambisjoner om å starte opp anleggsarbeider mot slutten av 2022. Prosjektering er i slutfase, og basert på denne har konsulent utarbeidet et revidert kostnadsoverslag.

Til 1. tertialrapport 2022 ble det meldt en økning i total kostnad på 30 mill. Dette skyldes at omfanget av både prosjektering og forventet entreprisekostnader av vann- og avløpsløsninger for å håndtere overvann er økt. I tillegg er behovet for støttemurer og annen sikring økt i forhold til tidligere kalkyler. En annen faktor er økning i materialkostnader. Endelig kostnad vil først bli klargjort i forbindelse med konkurranseutsettelse av arbeidet når tiltaket er ferdig prosjektert.

Klimatilpasning, tiltak

I 2022 arbeides det med å detaljere hvordan midlene skal benyttes. Det er behov for å vurdere nærmere hvordan midlene kan benyttes for å oppnå best mulig effekt og resultat. Budsjettmidlene skal fordeles på konkrete prosjekt.

Budsjettmidlene er delt mellom tjenesteområdene "Samferdsel" og "Klima og Miljø".

Klostergarasjen - Utbedring av søyler

Klostergarasjen ble bygget i 2005. Allerede i 2010 ble det avdekket mangler ved søylene i Klostergarasjen. Entreprenør og deres underentreprenør har påtatt seg ansvar for deler av det som ble avdekket da. Senere utredninger har imidlertid vist at omfanget er vesentlig større enn det som ble avdekket i 2010. Budsjettposten skal dekke midler til pågående utredning for å få klarhet i hvilke tiltak som bør iverksettes for å øke styrken til søylene, få kontroll med korrosjon av armering samt utbedre membran under asfaltdekket i Klostergarasjen.

Ladepunkter i boligseanlegg

Etablering av ladepunkt inngår som et av mange punkt for å nå kommunen sitt mål om å redusere utslipp på transport- og mobilitetsområdet.

For videre tilrettelegging for lading i kommunale boligseanlegg, må kapasiteten på strømmettet økes. I tillegg til etablering av nye punkt vil midlene derfor også bli brukt til oppgradering av strømmett (infrastruktur).

Lyngbøveien - trafikksikring

Det skal etableres ca. 825 m fortau i Lyngbøveien fra kryss Nipedalen til kryss Nygårdslie. Det skal etableres buss-sluse, murer, ny vegbelysning, samt oppgradere og etablere nytt overvannsystem langs strekningen. Dette er et samarbeidsprosjekt med Bergen Vann, som samtidig skal legge ny hovedvannledning og nye spillvannsledninger langs strekningen.

Det er sikret tilgang til alle eiendommer ved minnelig avtale/ekspropriasjon og det er inngått avtale med entreprenør med forbehold om byggesaksgodkjenning.

Midtunvegen bofelleskap, rekkefølgekrav og infrastruktur

Det er planlagt etablert nytt bofelleskap på en tomt ved Fana Herredshus i Midtunvegen. Det fremkommer rekkefølgekrav i reguleringsplanen som må gjennomføres for at byggeprosjektet skal kunne realiseres. Midler til gjennomføring av tiltaket er skilt ut i denne budsjettposten. Det foreslås en prisjustering som gjenspeiler siste tids økning i relevante indekser.

Mobilitetstiltak Gåbyen

Mobilitetstiltak er et bredt spekter av tiltak som fremmer alternativer til privatbilen. Dette er for eksempel opparbeidelse av mobilpunkter som er et sett av tiltak som fremmer «myk mobilitet» og miljøvennlig transport. I slike punkter er det ofte ladepunkter, utplassering med sykkelstativer, tilrettelegging for bildeling/fjerning av p-plasser, osv. Det er også tilretteleggelse av tilkomster til disse. Mobilitetstiltak er også tiltak som gjør gangtraseer og snarveier bedre og mer tilgjengelig for flere. Mobilitetstiltak henger ofte sammen med utførelsen av trafikksikkerhetstiltak. Byrådet ønsker å fremme "Gåbyen" og byen skal gjøres tilgjengelig og enkel å bevege seg i for alle, det vil si en særskilt tilnærming på universelle utformingstiltak. Dette innebærer en vurdering av egnetheten på deler av eksisterende infrastruktur, slik som fortau, kanter, parkeringsplasser osv. Initiativ og forslag i regi av velforeninger og lignende kan utredes. Flere tiltak finansieres delvis av Miljøløftet. Det er i årene 2023-2026 lagt inn en forventet prisvekst.

Midler fordeles ned på konkrete prosjekter etter hvert. Foreløpig er følgende tre prosjekter konkretisert:

Oppgradering av trapper i sentrum:

Trappeløp er et viktig element for å øke andel gående i «Gåbyen Bergen». Mange av kommunens trapper er i dårlig forfatning, og trenger oppgradering. Det foreslås en økning på 0,5 mill. i 2026.

Universell utforming - gangfelt:

Tiltaket gjelder universell utforming av gangfelt i tilknytning til skoler og barnehager, og har særlig fokus på taktile heller i tilknytning til overgangsfelt. De taktile hellene letter orienteringen for blinde og svaksynte, og bidrar til økt tilgjengelighet og økt sikkerhet for denne gruppen. På bakgrunn av en prinsippkisse kan tiltaket igangsettes innen kort tid.

Gangveier/traseer - finansieres av Miljøløftet:

Prosjektet gjelder midler fra Miljøløftet til gangveier/traseer jf. [Handlingsprogram](#). Det er utvidet med 12,9 mill. i 2026 i tråd med Handlingsprogram for Miljøløftet. For å finansiere forventet forbruk i 2022, ble det i fremskyndet bruk av midler fra 2023 og 2025. Midlene fordeles på konkrete prosjekter når de er klare for utførelse.

Møllendalsbakken

Prosjektet har bakgrunn i felles rekkefølgekrav fastsatt i gjeldende reguleringsplaner for Møllendal. Bergen kommune har påtatt seg å gjennomføre tiltaket gjennom utbyggingsavtaler. Prosjektet gjelder oppgradering av Møllendalsbakken, i form av justering av veglinje samt opparbeidelse av tosidig fortau i Møllendalsbakken fra Haukelandsveien til Møllendalsveien. Tiltaket er forutsatt finansiert av anleggsbidrag fra utbyggere på Møllendal. I tillegg er det behov for midler til å jobbe videre med å skaffe nødvendig grunn til oppgraderingen av vegen, og deretter gjennomføre tiltak etterhvert som Bybanen Utbygging er ferdig i området - primært av trafikksikkerhetshensyn og for å kunne tilby myke trafikanter et bedre tilbud. Fremdriften, det økonomiske behovet og periodiseringen vil avhenge av bybaneprosjektets progresjon og nødvendige grunnervvervsprosesser.

Olsvik barnehage - rekkefølgekrav

Det fremkommer rekkefølgekrav i reguleringsplanen for Olsvik barnehage. Midler til gjennomføring av tiltaket er skilt ut i denne budsjettposten. Det må blant annet gjøres utbedringer på infrastruktur og opparbeides fortau. Arbeidet er ventet å komme til gjennomføring i 2026.

Permanent bobilparkering - utredning

Mangelen på en permanent bobilparkering i Bergen kommune er en tilbakevendende problemstilling. Det foreslås utredning/kartlegging av mulige areal til dette formålet. Kostnader knyttet til eventuell etablering og tilrettelegging vil bli vurdert i sammenheng med utredningen og danne grunnlaget for innspill til fremtidig Handlings- og økonomiplan.

Supplering av lyspunkter på eksisterende anlegg

Det er ønskelig med supplering av lyspunkter på eksisterende anlegg. Eksempler på områder hvor dette er aktuelt er Liastølen, Skraneflaten, Steinsvikveien, Tennebekk, Krohnegården, Adolf Bergs vei, Stølesmauet og Nedre Korskirkesmauet.

Det er stadig behov for supplering av lyspunkter på eksisterende belyningsanlegg. Basert på innspill fra publikum er det behov for midler til å supplere eksisterende belyningsanlegg f.eks ved overgangsfelter, skoleveier, stier og parker mm. Prosjektet blir foreslått utvidet i 2026 og løpende videre utover økonomiplanperioden.

Sykkeltiltak Lyngfaret og Vestre Vadmyra

Prosjektet er lokalisert i Loddefjord, i Laksevåg bydel, og gjelder sykkeltiltak ved to lokasjoner:

Delprosjekt Lyngfaret: utbedring av forhold for syklende og gående i Lyngfaret fra krysset mot Vadmyrveien til krysset mot Brakestien, en strekning på om lag 730 meter. Prosjektet omfatter etablering av gjennomgående fortau, fartsreducerende tiltak, oppstramming av vei og fornyet belysning.

Delprosjekt Vestre Vadmyra: oppgradering av turvei i Vestre Vadmyra fra oppstillingsplass for gjenvinning bak Klasatjørnveien og frem til Vestre Vadmyra. Lengden på strekningen er vel 360 meter. Strekningen er en viktig lokal kobling for både syklende og gående. Prosjektet omfatter oppgradering av eksisterende tur- og gangvei med mer rullevennlig dekke og oppgradering av veilysanlegget langs hele strekningen. I tillegg skal strekningen sikres mot løse steinblokker i området og det gjennomføres tiltak for å bedre håndteringen av overvann.

Trafikksikring

Sekkeposten gjelder ulike trafikksikkerhetstiltak som hentes fra vedtatt Handlingsplan for trafikksikkerhet. Budsjettmidlene vil bli fordelt på konkrete prosjekter i tråd med handlingsplanen. Det foreslås en ramme for dette på 10,8 mill. pr. år for årene 2023 til 2025. I tillegg til dette er det lagt inn forventet prisvekst. For 2026 foreslås det 15 mill. til Trafikksikring. Dette er justert i henhold til gjennomsnittlig forbruk på Trafikksikringsprosjekter de siste årene. Midlene fordeles ned på konkrete prosjekter når de er klare for utførelse.

I tillegg er det foreslått midler til prosjektet "Mindre Trafikksikkerhetstiltak" som gjelder en rekke mindre tiltak som gjennomføres på bakgrunn av at kommunen får mange innspill fra innbyggere om fartsreducerende tiltak, skilting, belysning, gangfelt mm.

Utbyggingsavtaler Møllendal

Møllendalsveien øst. Prosjektet gjelder opparbeidelse av Møllendalsveien østre del, fra vegkrysset Møllendalsveien - Møllendalsbakken forbi Møllendal allmenning. Tiltaket er langt på veg ferdig.

Utbyggingsavtaler Søreide

Tjenesteområde 08 Samferdsel: Søreide Sentrum - ervervsprosesser: Formålet med prosjektet er å erverve arealer til etableringen av offentlig infrastruktur fastsatt i områdeplanen for Søreide sentrum fra 2011. Sentralt står erverv av areal til etableringen av tre friområder.

Det er inngått minnelig avtale med 18 av 22 grunneiere. Byrådet vedtok ekspropriasjon av de gjenværende fire eiendommene i desember 2021. Det er forventet at skjønnssretten behandler erstatningsutmålingen for disse fire eiendommene i 2023. Arealet må tiltres og erstatningen utbetales innen ett år etter skjønnssrettens behandling av saken.

For 2023 er midlene primært tiltenkt erstatningsutbetalinger, etter antatt rettslig prosess er gjennomført.

Tjenesteområde 10C Naturforvaltning og parkdrift: Søreide sentrum - Realisering av friområder:

Søreide sentrum er under transformasjon, i tråd med vedtatt områderegulering fra 2011. Bergen kommune har gjennom inngåtte utbyggingsavtaler påtatt seg ansvaret for å realisere fremtidig teknisk og grønn kommunal infrastruktur i området, herunder tre friområder ved sjøen i Dolviken. Det er startet opp med å erverve nødvendg grunn til friområdene. Erversprosessene forventes ferdig i løpet av 2023, ref. prosjekt "Søreide sentrum – ervervsprosesser". I 2025 planlegges oppstart av et forprosjekt med tanke på fremtidig realisering av friområdene og det settes av 0,5 mill. til dette.

Utbyggingsavtaler Wergeland

I områdereguleringsplan for Wergeland er det lagt opp til fortetting av boliger, kontor og servicefunksjoner. Det skal etableres et torg i tilknytning til bybanestoppet. Torget fredeliggjøres ved omlegging av biltrafikk og det etableres kombinert gatetun og gang- og sykkelforbindelse ned mot Mindemyren som er del av en sammenhengende gang- og sykkeltrasé over til Løvstakksiden.

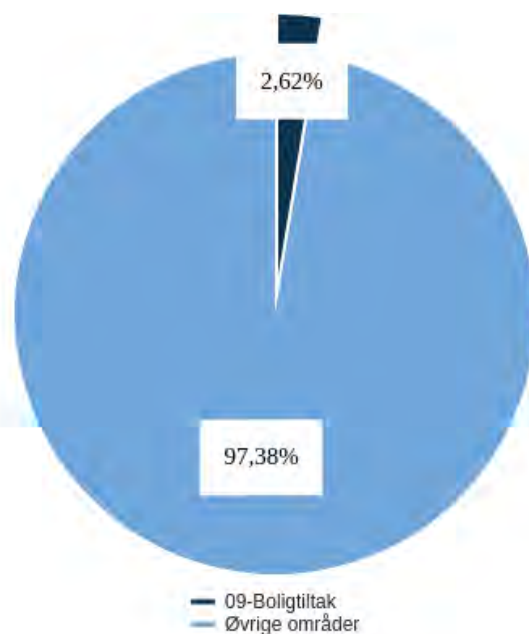
Kostnadsbehovet i 2023-2024 gjelder forarbeider/prosjektering knyttet til offentlig byrom Bergen kommune skal være byggherre for. Videre kostnadsbehov og fremdrift avklares etterhvert som utviklingen av området skrider frem.

Wergeland – Grunnerverv og forberedende arbeider

Prosjektet gjelder erverv av eiendom for gjennomføring av offentlig infrastruktur innenfor områdeplan på Wergeland. Prosjektet lå tidligere under Utbyggingsavtaler Wergeland, men ble i 1. tertialrapport skilt ut som eget prosjekt da det overstiger 10 mill.

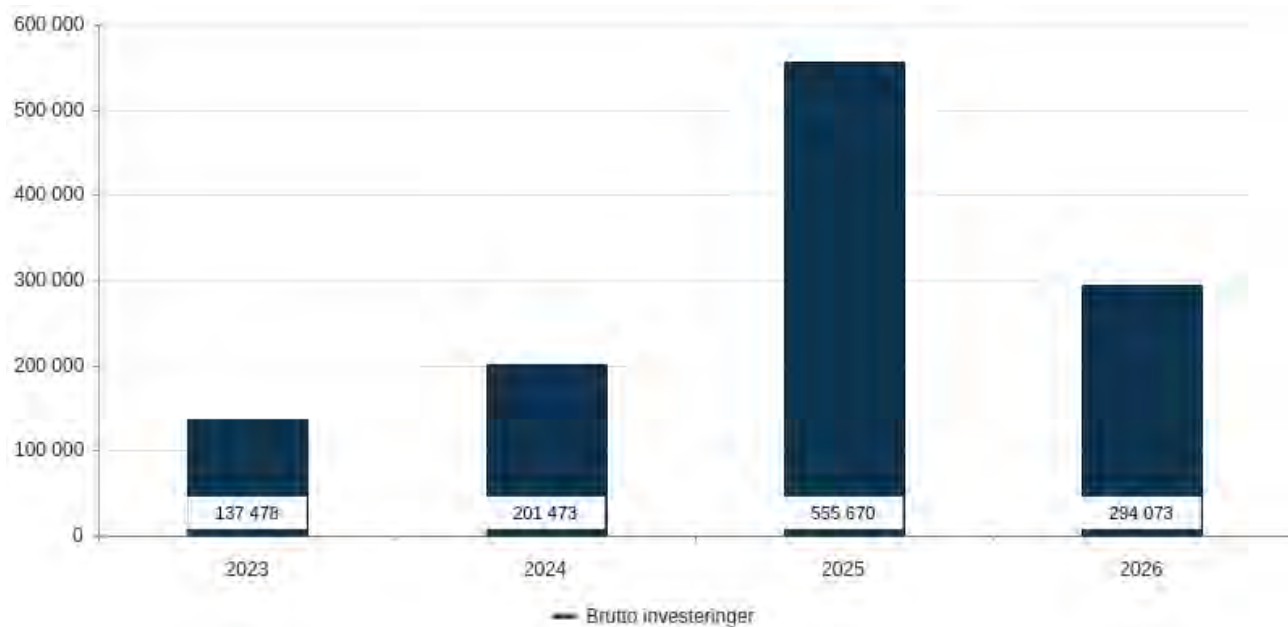
09-Boligtiltak

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Tjenesteområdet er bydekkende og inneholder kommunens individrettede boligpolitiske virkemidler. Boligprogrammet for 250 flere kommunale utleieboliger og handlingsplan for fortykning av den kommunale boligmassen ligger også under tjenesteområdet. Det er Byrådsavdeling for kultur, sosial og inkludering v/Boligetaten, og Byrådsavdeling for finans, næring og eierskap v/Etat for Boligforvaltning (EBF) og Etat for utbygging (EFU) som forvalter tjenesteområdet.

Boligetaten har ansvaret for tildeling av ordinære kommunale utleieboliger, statlig og kommunal bostøtte, tildeling av startlån og boligtilskudd.

Ansvar for forvaltning, drift og vedlikehold av kommunens utleieboliger og leieforhold er lagt til Etat for Boligforvaltning (EBF). Rehabilitering av boliger og bygging av nye boliger i kommunens regi ligger under ansvarsområdet til Etat for utbygging (EFU).

I bystyresak 37/21 ble Boligmelding 2020-2026 vedtatt. Boligmeldingen gir oversikt over kommunens virkemidler, de erfaringene kommunen har gjort seg og utfordringene som finnes på området. Den gir også retning for kommunens boligpolitikk og organisering.

Hovedprioriteringer

Et trygt hjem er en forutsetning for mestring av andre utfordringer knyttet til for eksempel tilfriskning, hvile og aktivitet. Derfor er det viktig at et godt hjem for alle blir prioritert. Det er utfordrende å legge til rette for å etablere boliger for særlig vanskeligstilte. Byrådet ønsker å føre en politikk som er offensiv og raus i møte med byens vanskeligstilte. I arbeidet med boligprogrammet og etablering av nye boliger for vanskeligstilte opplever vi en økt polarisering, langtrukne prosesser og frykt for det ukjente. Dette vanskeliggjør visjonen om at alle skal ha et trygt hjem og går utover personer som ville hatt stor nytte av å møte et inkluderende lokalsamfunn.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Dokumentversjon	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Vedtatt budsjett 2022	102 186	102 186	102 186	102 186
Sum Lønns- og prisvekst mv.	17 781	17 601	17 552	17 552
Sum Endring i bruk/avsetning av fondsmidler	-15 877	-13 945	-11 941	-10 165
Sum Tekniske justeringer	4 112	2 797	2 797	2 790
Sum Utgående engangstiltak	0	-1 000	-1 000	-1 000
Prisjustering og diverse endringer	6 017	5 453	7 408	9 176
Konsekvensjustert ramme	108 202	107 639	109 593	111 362
Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett				
Bostøtte - Tilpasning til aktivitetsnivå	Innstilling1	5 144	5 144	5 144
Samlokalisering	Innstilling1	977	977	977
Sum Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett		6 121	6 121	6 121
Tilpasning til aktivitetsnivå				
Boligløftet Bergen - bostøtte	Innstilling1	225	529	972
Boligprogrammet 250 - Nyhavnsvei 10 og Møllendalsveien 19	Innstilling1	-1 900	-1 900	-1 900

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Beløp i 1000

	Dokumentversjon	Økonomiplan			
		2023	2024	2025	2026
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå		-1 675	-1 371	-928	-928
Nye tiltak					
125 nye boliger i kommunal egenregi - Bostøtte	Innstilling1	0	812	2 380	1 736
125 nye boliger med tilvisningsavtaler - Bostøtte	Innstilling1	0	504	1 008	1 008
EBF - Brannsikring kommunale boliger	Innstilling1	1 144	1 144	1 144	1 144
Sum Nye tiltak		1 144	2 460	4 532	3 888
Nye tiltak og realendringer budsjett		5 589	7 209	9 724	9 080
Konsekvensjustert ramme		113 791	114 848	119 317	120 442
Ramme 2023-2026		113 791	114 848	119 317	120 442

Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett

Bostøtte - Tilpasning til aktivitetsnivå

I forbindelse med 1. tertialrapportering ble det vedtatt en tilpasning til aktivitetsnivå for kommunal bostøtte for 2022. Byrådet foreslår å innarbeide tilpasningen til aktivitetsnivå fra 2023.

Samlokalisering

Byrådet ønsker å samle flere tjenester til barn og unge i felles lokaler for å bidra til at barn og familier får rett hjelp til rett tid. Avdelinger innenfor psykisk helse samlokaliseres med mål om mer koordinerte tjenester og økt faglig miljø. NAV kontor samlokaliseres i felles byområder, fra tidligere bydelskontor. Ref. bystyresak [2018-18882-7](#) om Fremtidens NAV i Bergen. NAV Stat går også inn med flere regionsfunksjoner.

Samlokalisering - Nye behov i HØP 23-26:

Etter innflytting i NAV Årstad, NAV Bergen Nord, Familiens hus Fyllingsdalen/Laksevåg og Bontelabo (Botjenester i Bergenhus og Årstad, Forvaltningsenhet og Avlastningstjenester for personer med utviklingshemming) er budsjettbehovet knyttet til husleieutgiftene høyere enn tidligere anslått. I forbindelse med 1. tertialrapportering ble det vedtatt en tilpasning av årsbudsjett på kr. 5,9 mill. til faktisk husleienivå. Totalt husleiebudsjett beløper seg til kr. 8,3 mill.

Byrådet foreslår å styrke budsjettet, tilsvarende justeringen i 1. tertialrapportering, med kr. 5,9 mill. utover i planperioden.

Tjenesteområder	Fra HØP 22-25	Vedtatt i 1. tertialrapportering	Totalt per tj.omr.
02-Barnevern	1 428	479	1 907
03C-Tjenester til utviklingshemmede	0	742	742
03D-Psykisk helse	-	570	570
04A-Tjenester til rusavhengige og bostedsløse	-	675	675

04B-Sosialhjelp og andre sosiale tjenester	-	131	1 770	1 639
05A-Forebyggende helsearbeid		784	718	1 502
05B-Behandling og rehabilitering		261	0	261
09-Boligtiltak	-	0	977	977
Totalt for tj.omr.		2 342	5 930	8 272

Budsjettøkningen omfatter tjenesteområdene 02 Barnevern, 03C tjenester til utviklingshemmede, 03D Psykisk helse, 04A Tjenester til rusavhengige og bostedsløse, 04B Sosialhjelp og andre sosial tjenester, 05A Behandling og rehabilitering og 09 Botiltak.

Økt bostøtte som en konsekvens av økte sosialhjelpssatser 2022

Som konsekvens av Bystyrets budsjettvedtak om økte sosialhjelpssatser, som det ikke er bevilget midler til, spilles det inne et forslag til budsjettjustering. Delårseffekten for 2022 er beregnet å være Kr. 8,9 mill. Helårseffekt de neste årene er beregnet til 10,7 mill.

Tilpasning til aktivitetsnivå

Boligløftet Bergen - bostøtte

Byrådet foreslår å videreføre planen om å bygge og anskaffe flere kommunale boliger for utviklingshemmede. Beboere i kommunale boliger har rett på kommunal bostøtte i henhold til den vedtatt bostøtteordningen for Bergen kommune. Ettersom flere kommunale utleieboliger tas i bruk, antas derfor bostøtteutgiftene å øke. Det foreslås å styrke budsjettet i tråd med antatt økning i bostøtteutgifter.

Boligprogrammet 250 - Nyhavnsvei 10 og Møllendalsveien 19

Byrådet foreslår at det tildeles midler til booppfølging, vektertjenester og driftsutgifter for å kunne ta i bruk 125 nye boliger. Det beregnede budsjettbehovet følger av den vedtatt handlingsplanen for 250 nye boliger, hvorav halvparten av boligene skal bygges for særlig ressurskrevende grupper. Ved å prioritere oppfølgingen av dem som skal bo i de nye boligene, vil flere med psykisk helse- og rusutfordringer også kunne bo stabilt i egen bolig.

Opprinnelige forutsetninger for driftsbudsjett var booppfølging og vektertjenester. Det økte budsjettbehovet er i tråd med vedtatt gjennomføringvedtak om døgnbemannet personalbase (sak [296/21](#)). I tillegg skal minst 40% av bemanningen ha helse- og sosialfaglig utdanning på bachelor-nivå. I forbindelse med 1. tertialrapport 2022 ble budsjetttrammen økt med 3,8 mill. for å dekke delårseffekten i 2022. Byrådet foreslår å innarbeide helårseffekten på 7,65 mill. fra 2023.

Totalt budsjettbehov for drift av Nyhavnsvei 10 er beregnet til å være 17,3 mill. Kr. 4,075 mill. er allerede innarbeidet i budsjett for 2022.

Det gjøres en omfordeling av budsjett mellom tjenesteområder, da utgifter knyttet til utbetaling av bostøtte (tjenesteområde 09 Boligtiltak) og kjøp av private botjenester i Møllendalsveien (tjenesteområde 04B Sosiale tjenester) reduseres når Nyhavnsvei 10 åpner for drift (tjenesteområde

04A Tjenester til rusavhengige og bostedsløse).

Oppsummert

	Beløp (i tusen)	Beskrivelse
Vedtatt budsjett for 22-25	4 075	
Foreslått økning		
Videreføring av budsjettjustering - 1. tertialrapportering	7 650	Økt bemanning fra generell booppfølging til døgnbemanning.
Nytt tiltak - oppjustering til aktivitetsnivå	5 575	Økt budsjett knyttet til drift.
Sum økning på 04A i HØP23-26	13 225	
Totalt budsjettbehov for drift av Nyhavnsvei 10	17 300	
Finansiering:		
Nedjustering til aktivitetsnivå - Tjenesteområde 04B	-5 500	Kjøp av private botjenester i Møllendalsveien som faller bort
Nedjustering til aktivitetsnivå - Tjenesteområde 09	-1 900	Bortfall av bostøtteutgifter
Sum finansiering	-7 400	
Totalt netto driftsbehov i HØP23- 26	5 825	Netto budsjett som foreslås innarbeidet fra 2023

Byrådet foreslår å innarbeide justeringene fra 2023.

Samlokalisering

Byrådet ønsker å samle flere tjenester til barn og unge i felles lokaler for å bidra til at barn og familier får rett hjelp til rett tid. Avdelinger innenfor psykisk helse samlokaliseres med mål om mer koordinerte tjenester og økt faglig miljø. NAV kontor samlokaliseres i felles byområder, fra tidligere bydelskontor. Ref. bystyresak [2018-18882-7](#) om Fremtidens NAV i Bergen. NAV Stat går også inn med flere regionsfunksjoner.

Samlokalisering - Nye behov i HØP 23-26:

Etter innflytting i NAV Årstad, NAV Bergen Nord, Familiens hus Fyllingsdalen/Laksevåg og Bontelabo (Botjenester i Bergenhus og Årstad, Forvaltningsenhet og Avlastningstjenester for personer med utviklingshemming) er budsjettbehovet knyttet til husleieutgiftene høyere enn tidligere anslått. I forbindelse med 1. tertialrapportering ble det vedtatt en tilpasning av årsbudsjett på kr. 5,9 mill. til faktisk husleienivå. Totalt husleiebudsjet beløper seg til kr. 8,3 mill.

Byrådet foreslår å styrke budsjettet, tilsvarende justeringen i 1. tertialrapportering, med kr. 5,9 mill. utover i planperioden.

Tjenesteområder	Fra HØP 22-25	Vedtatt i 1. tertialrapportering	Totalt per tj.omr.
02-Barnevern	1 428	479	1 907
03C-Tjenester til utviklingshemmede	0	742	742
03D-Psykisk helse	-	570	570
04A-Tjenester til rusavhengige og bostedsløse	-	675	675
04B-Sosialhjelp og andre sosiale tjenester	131	1 770	1 639
05A-Forebyggende helsearbeid	784	718	1 502
05B-Behandling og rehabilitering	261	0	261
09-Boligtiltak	0	977	977
Totalt for tj.omr.	2 342	5 930	8 272

Budsjettøkningen omfatter tjenesteområdene 02 Barnevern, 03C tjenester til utviklingshemmede, 03D Psykisk helse, 04A Tjenester til rusavhengige og bostedsløse, 04B Sosialhjelp og andre sosial tjenester, 05A Behandling og rehabilitering og 09 Botiltak.

Underdekning boliger EBF

Underdekning overføres til Etat for boligforvaltning (EBF) for byggeprosjekter. Underdekning skal dekke differansen mellom EBFs utgifter til de nye boligene (kapitalkostnader og FDV (forvaltning, drift og vedlikehold)), og de tilhørende husleieinntektene. Ses i sammenheng med EBF - Underdekning - nye boliger.

Økt bostøtte som en konsekvens av økte sosialhjelpssatser 2022

Som konsekvens av Bystyrets budsjettvedtak om økte sosialhjelpssatser, som det ikke er bevilget midler til, spilles det inne et forslag til budsjettjustering. Delårseffekten for 2022 er beregnet å være Kr. 8,9 mill. Helårseffekt de neste årene er beregnet til 10,7 mill.

Nye tiltak

125 nye boliger i kommunal egenregi - Bostøtte

Byrådet foreslår å etablere 125 nye kommunale boliger for særskilte målgrupper. Sammen med 125 boliger med tilvisningsavtale, etableres det i sum 250 nye kommunale utleieboliger. Beboere i kommunale boliger har rett på kommunal bostøtte i henhold til den vedtatt bostøtteordningen for Bergen kommune. Ettersom flere kommunale utleieboliger tas i bruk, antas derfor bostøtteutgiftene å øke. Det foreslås å styrke budsjettet i tråd med antatt økning i bostøtteutgifter.

125 nye boliger med tilvisningsavtaler - Bostøtte

Byrådet foreslår å etablere 125 nye kommunale boliger med tilvisningsavtale. Sammen med 125 boliger i kommunal egenregi, etableres det i sum 250 nye kommunale utleieboliger. Beboere i kommunale boliger har rett på kommunal bostøtte i henhold til den vedtatt bostøtteordningen for Bergen kommune, også beboere i boliger etter tilvisningsavtaler med private aktører. Ettersom flere kommunale utleieboliger tas i bruk, antas derfor bostøtteutgiftene å øke. Det foreslås å styrke budsjettet i tråd med antatt økning i bostøtteutgifter.

EBF - Brannsikring kommunale boliger

Etat for boligforvaltning (EBF) har i sin langsiktige plan et mål om tryggere boliger for beboerne. Etaten gjennomfører brannteknisk tilstandsanalyse for å sikre at kommunens boliger oppfyller dagens krav. Et av tiltakene er å brannsikre boliger med sprinkling og brannvarslingsanlegg.

EBF - Husleieinntekter - nye boliger

Endring i årlige husleieinntekter for Etat for boligforvaltning som følge av iverksettelse av nye prosjekter.

Rehabilitering og ombygging av Landåsveien 33 fra skolebygg til et nytt bofellesskap for personer med utviklingshemming. Prosjektet er en del av Boligløftet Bergen (Byrådssak 340/18). Anlegget forventes innflyttingsklart årsskiftet 2023/2024. Anlegget er nytt i etatens boligportefølje og medfører økte husleieinntekter.

Sammendrag budsjett

Driftsbudsjettet for tjenesteområde Boligtiltak omfatter drift av Boligetaten og budsjett for tjenestene bostøtte, boligfinansiering og boligtildeling.

Budsjettet påvirkes i vesentlig grad av boligmarkedet og nivå for husleie både i det private marked og husleie for kommunale boliger. Det er en vesentlig sammenheng mellom kommunale husleieinntekter på den ene side og utgifter til bostøtte på den andre side.

Budsjettet påvirkes også av regelverk for statlig bostøtte, antall boliger, type boliger og beboersammensetning med ulik grad av tjenester for å mestre å bo i egen bolig. Kommunens planer og strategier for boligområdet gir grunnlag for utfyllende informasjon om sammenhengene.

Byrådet foreslår en oppjustering av budsjettet for kommunal bostøtte for å tilpasse det til dagens aktivitetsnivå.

Driftsbudsjett**Fordeling på hovedart**

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Driftsutgifter						
Lønn	24 235	22 002	22 739	21 739	21 739	21 739
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	258 240	260 510	289 849	288 361	288 317	288 317

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	43 793	44 000	45 144	45 144	45 144	45 144
Overføringsutgifter	318 820	323 731	329 194	330 814	333 329	332 685
Finansutgifter	61 354	54 837	41 162	42 162	42 162	42 162
Sum Driftsutgifter	706 442	705 080	728 088	728 220	730 691	730 047
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-408 636	-430 480	-441 660	-441 667	-441 673	-441 680
Refusjoner	-140 782	-168 415	-160 836	-160 836	-160 836	-160 836
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-30 328	-4 000	-11 801	-10 869	-8 865	-7 090
Sum Driftsinntekter	-579 746	-602 895	-614 297	-613 372	-611 374	-609 605
Sum	126 696	102 186	113 791	114 848	119 317	120 442

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Byrådsavdeling for finans, næring og eierskap	140 507	127 045	123 425	123 389	123 426	123 800
Byrådsavdeling for klima, miljø og samferdsel	3 819	-971	-971	-971	-971	-971
Byrådsavdeling for kultur, sosial og inkludering	192 157	172 841	194 474	194 922	197 393	196 749
Fellesposter - bykassen	-209 787	-196 730	-203 137	-202 492	-200 531	-199 137
Sum	126 696	102 186	113 791	114 848	119 317	120 442

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Kommunale utleieboliger	-55 466	-73 997	-76 224	-74 285	-72 281	-70 512
Byggdrift bostedsløse	-7 826	-5 782	-5 390	-5 390	-5 390	-5 390
Byggdrift særskilte botiltak	0	0	4 100	2 777	2 777	2 777
Bostøtte	160 799	154 489	162 552	164 101	166 596	165 952
Boligfinansiering	22 684	20 159	21 144	21 072	21 052	21 052
Boligtildeling	6 506	7 316	7 608	6 572	6 562	6 562
Sum	126 696	102 186	113 791	114 848	119 317	120 442

Kostra-analyse

	Bergen 2020	Bergen 2021	Oslo kommune	Trondheim	Stavanger	ASSS uten Oslo
Produktivitet						
Beløp per innbygger i startlån videretildelt av kommunen (B) *)	2 278	3 151	2 158	2 193	3 267	2 708
Dekningsgrad						
Kommunalt disponerte boliger per 1000 innbyggere (B)	19	19	19	20	19	18
Andre nøkkeltall						
Antall husstander tilkjent statlig bostøtte fra Husbanken per 1000 innbyggere (B)	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,2

*) Inflasjonsjustert med deflator

Produktivitet

Beløp per innbygger i startlån videre tildelt av kommunen: Fra 2020 til 2021 steg beløp pr innbygger betydelig for Bergens del og Bergen ligger godt over Oslo og Trondheim, men litt under nivået til Stavanger. Bergen ligger over nivået for ASSS uten Oslo. Omfanget påvirkes av søkertilgang og prisnivå i boligmarkedet.

Dekningsgrad

Kommunalt disponerte boliger per 1000 innbyggere: Fra 2020 til 2021 holdes nivået stabilt for Bergens del og Bergen ligger likt med Oslo og Stavanger, men litt under nivået til Trondheim. Forskjellene er imidlertid små mellom kommunene. Bergen ligger over nivået for ASSS uten Oslo. Tallet forventes å holde seg stabilt fremover, med en mulig økning når effekten av nytt boligprogram inntreffer.

Andre nøkkeltall

Antall husstander tilkjent statlig bostøtte fra Husbanken per 1000 innbyggere: Fra 2020 til 2021 holdes nivået stabilt for Bergens del og Bergen ligger likt med Trondheim og Stavanger. Bergen ligger under nivået for ASSS uten Oslo. Det er fortsatt et potensiale for at flere husstander bosatt i eide eller privatleide boliger kan søke om statlig bostøtte. En stor endring vil likevel først skje hvis staten forbedrer ordningen.

Utfordringer og strategi

Boligprogrammet som ble vedtatt i bystyresak 44/17, har som mål å etablere 250 flere kommunale utleieboliger. Halvparten av boligene skal være i egen regi og bygges for de mest vanskeligstilte på boligmarkedet. De resterende 125 boligene i boligprogrammet anskaffes som tilvisningsboliger. Det er inngått tilvisningsavtaler for fem ulike anlegg som i sum utgjør 107 boliger. Alle tilvisningsboligene er tatt i bruk og gir vanskeligstilte på boligmarkedet mulighet til å bo i helt nye boliger i fortettingsområdene langs bybanetraseen.

Av de 125 boligene som kommunen selv skal etablere er to boliger tatt i bruk i 2022. Disse boligene er kjøpt i markedet. Det pågår arbeid med en rekke tomter rundt om i kommunen. Behovet for flere differensierte boligtilbud med tilpassede tjenester for de mest utsatte boligsøkerne er fremdeles stort. Arbeidet tar lang tid og reguleringsarbeidet er utfordrende. Dette har sammenheng med langtrukne prosesser og omfattende protester fra blant annet nabolag.

Den kommunale boligkøen har økt de to siste årene. Det samme gjelder for antall søknader. Det forventes at boligkøen vil gå ned i takt med innfasing av nye boliger i Boligprogrammet. Antall boliger ledig for tildeling er fortsatt på høyt nivå og ventetiden for mesteparten av de som står i kø er kort.

Den klart dominerende andelen av boligsøkere i kø har store og sammensatte behov. Det må tilrettelegges for tverrfaglige tjenester i hjemmet slik at tjenestene møter boligsøkeres behov for støtte og oppfølging. Noen vil ha behov for tilrettelagte boliger og det er nødvendig med en differensiert boligportefølje. Gjennomføring av boligprogrammet vil gi kommunen et større handlingsrom ved tildeling av bolig.

En mer differensiert boligportefølje og god oppfølging i boligen gir større fleksibilitet, flere bosettinger og økt bostabilitet. Gjennom boligprogrammet skal det etableres flere boliger i ulike bydeler. Dette bidrar til bedre fordeling og spredning av de kommunale botilbudene, samtidig som det danner grunnlag for et godt sosialt mangfold i ulike deler av byen. Tilgangen til utleieboliger i det private utleiemarkedet vil også kunne påvirke den kommunale boligkøen.

Ved årsskiftet 2021/2022 stod 50 barnefamilier i kø for kommunal utleiebolig, i begynnelsen av mai 2022 hadde antallet steget til 53. Dette er et betydelig høyere antall enn tidligere år, og en dobling fra 2020. I tillegg har vi et økende behov grunnet bosetting av flere flyktninger, pga. den ekstraordinære situasjonen med krig i Ukraina. I bystyresak 77/22 vedtok bystyret bosetting av 1000 flyktninger i 2022 i tråd med den justerte anmodningen fra staten. Inntil 150 kommunale utleieboliger kan benyttes til bosetting av flyktninger i 2022.

Det er viktig å sørge for at familier bosettes raskt, både nyankomne flyktninger og andre familier som står i kø for kommunal utleiebolig. Vi jobber aktivt med å løse utfordringene gjennom for eksempel bruk av det private leiemarkedet for bosetting av flyktninger og ombygging av små kommunale leiligheter til større boliger. Gode familieboliger gir økt bostabilitet.

Antall mottakere av kommunal bostøtte forventes å stige i årene fremover. Kostnadene til kommunal bostøtte vil øke som følge av økte sosialhjelpssatser og fordi flere boliger tas i bruk. Etter endringer i den statlige bostøtteordningen i 2017 har antall mottakere av statlig bostøtte ligget stabilt, men utbetalt beløp har økt og det ser ut til at nedgangen både i utbetalinger og mottakere i Bergen har stoppet opp. I 2020 var kommunes refusjon til egen bostøtteordning høyere enn normalt pga. ekstra bevilgninger til statlig bostøtte som følge av koronasituasjonen. Fjerning av særordninger knyttet til korona medfører at kommunens refusjon mest sannsynlig går tilbake til normalnivå. Det manglende samsvaret mellom Husbankens boutgiftstak, de reelle leiekostnadene og inntektsgrenser, vil fortsatt være en utfordring. I perioder av 2022 har inntektsgrensene vært høyere og egenandelen lavere for mottakere av statlig bostøtte pga. høye strømutfgifter. Ekspertgruppen for statlig bostøtte, overleverte i mai 2022 sin sluttrapport "Bostøtten - opprydding og forankring" til Kommunal og distriktsdepartementet. I rapporten er det forslag til endringer og forbedringer av ordningen. Utfallet i etterkant av rapporten kan påvirke ordningen og dens innretning fremover.

Antall søknader om startlån, antall utbetalt lån og totalt utlån stiger. Byrådet vedtok i sak 1182/20 nye retningslinjer for startlån og tilskudd til etablering. Dette har ført til økt utlån og i sak 98/21 i februar 2021 vedtok bystyret å øke innlån fra Husbanken fra 550 millioner til 750 millioner fra og med 2021. Det forventes også en økning i antall husstander som går fra leie til eie, antall utbedringslån og tilskudd til kjøp og utbedring.

I Boligmelding 2020-2026 beskrives utfordringer knyttet til at husstander som mottar startlån kjøper bolig i randsonen av byen der boligprisene er lavere. Disse områdene har ofte utfordringer knyttet til levekår og startlansordningen bidrar derfor til at forskjeller i levekår opprettholdes. Dette er et tema som må tilnærmes tverrfaglig og i tett samarbeid mellom byrådsavdelingene. Disse utfordringene er også løftet frem i Nasjonal strategi for den sosiale boligpolitikken (2021-2024) - Alle trenger et trygt hjem og i NOU 2020:16 Levekår i byer — Gode lokalsamfunn for alle.

Overordnede mål

- **En attraktiv og levende by**
Bergen skal være en attraktiv og levende by som folk har lyst å bo i og besøke.

En god by er en by som utformes på menneskenes og naturens premisser. En by med gode møteplasser, folkeliv, rom for spontanitet, gode idretts- og kulturopplevelser og hvor bilen tar mindre plass enn før. Derfor vil byrådet skape en grønn, levende, rettferdig og raus by som er attraktiv å oppleve, drive næring i, vokse opp i, arbeide i og bo i. Barn og unge er fremtiden, og derfor vil byrådet prioritere dem.

- **En rettferdig og inkluderende by**

Bergen skal være en rettferdig og inkluderende by for alle, med små forskjeller og like muligheter.

Bergen skal være en god, rettferdig og inkluderende by, hvor det er godt å bo for alle uavhengig av økonomi, sosial bakgrunn, funksjonsnivå, livssyn og religiøs tilhørighet. Byrådet vil kjempe for likestilling, og ingen skal diskrimineres eller bli trakassert på bakgrunn av kjønn, etnisitet, religion, funksjonsevne, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk eller seksuell orientering. Som menneskerettighetsby vil byrådet legge menneskerettighetene til grunn for hele kommunens virksomhet.

- **Norges grønneste storby**

Bergen skal være Norges grønneste storbyby der klima og miljøhensyn legges til grunn for samfunnsutviklingen.

Bergen har en målsetning om å være Norges grønneste storby. Det krever målrettet innsats og et temposkifte i klimaarbeidet. Klimakrisen er vår tids største utfordring og solidaritetssak, og Bergen må ta sin del av ansvaret. Vårt mål er derfor at Bergen skal halvere klimagassutslippene innen 2023, og vil styrke kommunens klimaarbeid. Vi må slutte å bygge ned naturen, opprettholde artsmangfold, sikre god dyrevelferd i kommunen og sørge for at alle har tilgang til grønne rekreasjonsområder.

- **Trygg økonomistyring**

Bergen skal være en ansvarlig by der trygg økonomistyring sees på som en forutsetning for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet, også i et generasjonsperspektiv.

En ansvarlig og trygg økonomistyring, samsvar mellom kommunens inntekter og utgifter og en seriøs arbeidsgiverpolitikk tuftet på heltidskultur danner grunnlaget for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet og skape den byen vi ønsker. Byrådet vil bruke sin innkjøpsmakt strategisk for å sikre at klima og miljø, arbeidsvilkår, tariffavtale, godkjent lærebedrift og seriøsitetsskrav i større grad blir vektlagt i anbudene.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026
En attraktiv og levende by						
En rettferdig og inkluderende by	"Fra leie til eie" - Flere ut av kommunale utleieboliger	Antall startlån til kommunale leietakere	42	60	60	60
	Få flere husstander til å søke statlig bostøtte	Antall husstander som mottar statlig bostøtte	5 730	6 075	6 150	6 375
	Høy bruk av Startlånet	Utlånsvolum (i mill. kr.)	904	750	800	950
	Kortere ventetid for kommunale utleieboliger	Antall som har ventet lenger enn 12 mnd.	83	70	50	0
	Redusere boligkøen for kommunale utleieboliger.	Antall godkjente husstander med vedtak om boligtildeling (boligkø).	238	200	175	100

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026
	Redusere ventetiden til de som har ventet lengst på kommunale utleieboliger.	Antall som har ventet lenger enn 24 mnd.	35	30	20	0
Norges grønneste storby						
Trygg økonomistyring						

Virkemiddel for å nå mål

Når husstander skal fornye kontrakt for kommunal utleiebolig eller har inntektsoppgang blir det informert om mulighet for å søke om finansiering for kjøp av bolig ved hjelp av startlån. I denne sammenheng vurderes det om husstanden fyller kriteriene for å motta startlån og/ eller tilskudd til kjøp. Ulike prosjekter som "leie til eie" og "barna først" har vist at det er et stort potensial i å aktivt søke frem potensielle husstander i kommunal utleiebolig for å gi informasjon og søknadsveiledning. Både "leie til eie" og "barna først" startet som tidsbegrensete prosjekt. Det forventes at rutinene utarbeidet i prosjektene vil føre til at nivået på antall saker holdes stabilt i årene fremover.

Det er etablert rutiner for å få flere søkere til den statlige bostøtteordningen, også blant innbyggere som ikke allerede er i kontakt med kommunale tjenester. Det er etablert faste informasjonspunkt for relevante kommunale tjenesteleverandører der endringer og oppdatert informasjon om ordningen er tema. I samarbeid med boligbyggelagene nås medlemmene gjennom deres informasjonskanaler.

Det er et mål at bruken av midlertidige boliger skal reduseres og at kommunen skal etablere midlertidig botilbud i egen regi. Gjennom boligprogrammet vil det etableres tilrettelagte boliger som vil ivareta husstander med særlige utfordringer. Etter hvert som boliger ferdigstilles, øker antall boliger og vi får flere og mer differensierte botilbud og botiltak i boligporteføljen. Samarbeidet om tilvisningsboliger gir et stort antall moderne, tilrettelagte boliger beliggende i ordinære bomiljø. Disse forvaltes av profesjonelle utleierye med et langsiktig perspektiv. Til sammen vil dette på sikt gi en god bredde i kommunens boligtilbud for vanskeligstilte på boligmarkedet. Flere vil få tildelt riktig bolig og gis mulighet for å skape seg et godt og stabilt hjem.

Aktivitet (Nøkkeltall)

Bostøtte

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	
Kommunal bostøtte mill. kr.(brutto)	230,5	233,5	238,0	238,0	240,0	242,0	244,0	
Kommunal bostøtte, antall	3 406	3 398	3 500	3 575	3 650	3 725	3 800	
Statlig andel i %	42,0 %	32,0 %	37,5 %	37,5 %	37,2 %	36,8 %	36,8 %	
Statlig andel mill. kr.	90,7	71,0	83,9	83,9	83,9	83,9	83,9	
Statlig bostøtte (totalt innvilget) mill. kr.	250,0	203,0	215,0	220,0	225,0	230,0	235,0	
Statlig bostøtte, antall mottakere	6 007	5 730	6 075	6 150	6 225	6 300	6 375	

Finansiering

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	
Antall søknader mottatt	1 987	1 766	2 000	2 050	2 100	2 150	2 200	
Bokførte tap på lån og garantier (mill. kr.)	2,0	1,0	2,0	2,5	3,0	3,5	4,0	
Fra leie til eie, antall	62	42	60	60	60	60	60	
Startlån mill. kr.	632	904	750	800	850	900	950	
Startlån, antall utbetalt	321	427	350	375	400	425	450	
Tilskudd til etablering sum	27	31	25	25	25	25	25	
Tilskudd til etablering, antall	78	97	80	80	80	80	80	

Kommunale boliger

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	
Boliger ledig for tildeling, antall	497	391	500	525	550	575	600	
Boliger ledig for tildeling, hvorav tildelinger til Introduksjonscenteret	59	55	60	150	60	60	60	
Boliger tatt i bruk, 400+	3	0	0	0	16	0	0	
Boliger tatt i bruk, nytt boligprogram 250+	29	50	2	10	1	20	83	
Fortynning, antall boliger	42	34	20	20	0	0	0	
Kommunalt disponerte boliger totalt, antall	3 639	3 689	3 671	3 671	3 678	3 698	3 781	

Kvalifiserte boligsøkere

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	
Antall søknader innvilget (tatt inn i køen)	368	327	325	300	275	250	225	
Antall søknader mottatt	1 196	1 075	1 100	1 000	950	900	850	
Barnefamilier på venteliste	24	50	30	20	10	5	5	
Enslige på venteliste	198	188	170	155	140	100	95	
Kvalifiserte boligsøkere - alle	222	238	200	175	150	125	100	
Ungdom under 25 år på venteliste	18	19	20	15	10	5	5	

Investeringsbudsjett

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp					Økonomiplan				Sum		
	Ferdig år	Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjekt utgift	Ørem. fin.	Netto prosjekt utgift	2023	2024	2025	2026	2023-26	
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer												
Bjørge, utleieboliger	2024		IA	43,6	-0,8	42,9	25,5	10,9	0,0	0,0	36,5	
Boligprogram - 125 nye boliger	Løpende						0,0	30,0	405,0	240,0	675,0	
Petedalsmyra, utleieboliger	2024		IA	104,4	-0,8	103,6	30,0	40,0	12,7	0,0	82,7	
Sandbrekkevegen bosenter og utleiebolig	2025		IA	166,9	-14,5	130,4	10,0	40,0	85,0	17,1	152,1	
Sanddalsringen utleieboliger	2026		IA	184,6	-1,6	183,0	27,7	54,1	53,0	37,0	171,8	
Steinsvikkroken, utleieboliger	2024		IA	81,4	-1,0	80,4	44,2	26,5	0,0	0,0	70,7	
Sum ikke-avgiftsfinansierte investeringer				0,0	580,9	-18,6	540,3	137,5	201,5	555,7	294,1	1 188,7

Bjørge, utleieboliger

På Bjørge er det planlagt å bygge totalt 5 småhus uten personalbase for personer med rusproblematikk og psykiske helsutfordringer. Det pågår for tiden reguleringsarbeid, planen er sendt til 2. gangsbehandling for politisk vedtak, og forprosjekt er ferdigstilt. Det foreslås å overføre midler fra sekkepost til denne budsjettposten da prosjektet er nær gjennomføringsfase, samt en prisjustering som gjenspeiler siste tids økning i relevante indekser.

Boligprogram - 125 nye boliger

Prosjektet skal anskaffe 125 kommunale boliger. Boligene skal være differensierte; noen skal bygges i egne anlegg med varierende antall enheter, mens andre anskaffes som enkeltleiligheter. Det pågår regulering på flere ulike eiendommer, og øvrige anlegg er under planlegging og ytterligere spesifisering. Satsingen på nytt boligprogram er i tråd med Handlingsplan for 250 flere kommunale utleieboliger ([bystyresak 44/17](#)), og også i samsvar med vedtak i Boligmeldingen ([bystyresak 37/21](#)). 125 av boligene i handlingsplanen er planlagt fremskaffet gjennom tilvisningsavtaler med private aktører. Det skal i det nye boligprogrammet også anskaffes boliger til bruk for alvorlig psykisk syke. Det skal i etterkant av den mer detaljerte planlegging overføres budsjettmidler fra tjenesteområdet Boligtiltak til tjenesteområde Psykisk helse. Brutto totalkostnad for boligprogrammet har økt sammenlignet med vedtatt bystyresak for å sikre fullfinansiering av boligprogrammet, i tråd med nye kostnadsprognoser fra Etat for utbygging.

Prosjekter med spesifikke lokasjoner er Bjørge, Steinsvikkroken, Hylkje, Petedalsmyra, Knappen, Sandalsringen, Dolviken, Rød, Møllendalsveien og Nyhavnsveien 10. Det er også prosjekter hvor lokasjon fremdeles ikke er kjent, men som er hensyntatt budsjettmessig i planperioden.

Petedalsmyra, utleieboliger

I mulighetsanalyse er fire tomter som kan benyttes til nye kommunale utleieboliger identifisert, hvorav en av disse er lokalisert i Petedalsmyra på Sandsli. Reguleringsprosess er igangsatt og det planlegges for et bygg som består av 8 utleieboliger og en personalbase. Det er uvisst hvor tidkrevende reguleringsprosessen vil være, noe som vil være styrende for ferdigstillelse. Det foreslås en prisjustering som som gjenspeiler siste tids økning i relevante indekser.

Sandbrekkevegen bosenter og utleiebolig

I Sandbrekkevegen er det planlagt å bygge to blokker med leiligheter med totalt 17 boenheter, redusert fra opprinnelig plan på 21 enheter grunnet tomtens størrelse. Ni av disse leilighetene er tiltenkt alvorlig psykisk syke og de øvrige åtte skal være ordinære kommunale leiligheter. Boanlegget skal også inkludere en personalbase. Det pågår for tiden reguleringsarbeid, som er noe forsinket grunnet endringer i omfang. Det foreslås en prisjustering som gjenspeiler siste tids økning i relevante indekser og kostnadsøkning utover pristigning basert på oppdatert kalkyle.

Sandalsringen utleieboliger

Det er gjennom mulighetsanalyse identifisert fire tomter som kan benyttes til nye kommunale utleieboliger, hvorav en av disse er lokalisert i Sandalsringen i Fana. Reguleringsprosess er igangsatt og det planlegges for et bygg som består av 15 utleieboliger og en personalbase. Det er uvisst hvor tidkrevende reguleringsprosessen vil være, noe som vil være styrende for ferdigstillelse.

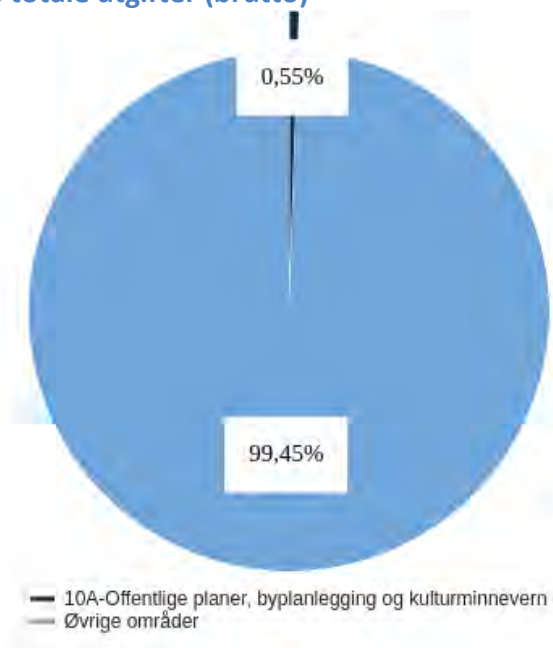
Det foreslås en periodisering i tråd med oppdatert framdriftsplan og en prisjustering som gjenspeiler siste tids økning i relevante indekser.

Steinsvikkroken, utleieboliger

I Steinsvikkroken er det planlagt å bygge totalt 6 leiligheter med personalbase for personer med samtidige rusutfordringer og utviklingsforstyrrelser. Det pågår for tiden reguleringsarbeid, planen er sendt til 2. gangsbehandling for politisk vedtak, og forprosjekt er ferdigstilt. Det foreslås å overføre midler fra sekkepost til denne budsjettposten da prosjektet er nær gjennomføringsfase.

10A-Offentlige planer, byplanlegging og kulturminnevern

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Om tjenesteområdet

Offentlige planer og byplanlegging

Offentlige planer/byplanlegging omfatter kommuneplanens arealdel (KPA), kommunedelplaner, transportplanlegging og infrastruktur, samt offentlige reguleringsplaner og planer av overordnet eller strategisk karakter. Mange av oppgavene innenfor tjenesteområdet ivaretas av Plan- og bygningsetaten, men tjenesteområdet favner bredt og krever bidrag fra en rekke andre etater og avdelinger i kommunen.

Omgivelsene og arkitekturen påvirker byens innbyggernes liv og handlinger og har betydning for alle i dagens og den fremtidige byen. Byarkitekten arbeider med utgangspunkt i en bred forståelse av arkitektur og har fokus på hvordan byform, byrom og bygninger, kan bidra til byliv, livskvalitet, og en bærekraftig byutvikling. Med utgangspunkt i kommunens arkitektur- og byformingsstrategi skal byarkitekten fremme muligheten for at det vi bygger bidrar til å styrke kommunens tjenester og nå de overordnede samfunnsmålene. Byarkitekten skal jobbe for å få til tverrfaglig oppmerksomhet i kommunen og sikre gode integrerte løsninger på tvers av kommunens ulike etater.

Kulturminnevern

Gjennom Plan- og bygningsloven er kommunen den største forvalter av kulturminner og kulturmiljø i Bergen. Fagfeltet ivaretas primært av Byantikvaren som er kommunens fagetat for kulturminnevern. Sentrale oppgaver er kunnskapsgrunnlag, kulturminnefaglig rådgiving til eiere og tiltakshavere, faglige anbefalinger i plan- og byggesaker samt kulturminnefaglig oppfølging av kommuneplanen. Etaten gir kulturminnefaglig rådgiving og medvirkning i forbindelse med kommunens eiendomsforvaltning og i relevante prosjekter.

Gjennomføring av planer og utbyggingsavtaler

Bergen kommune bidrar aktivt til at vedtatt fortettingsstrategi rundt bybanestopp og prioriterte

senterområder gjennomføres. Dette skjer i samarbeid med private utbyggere og andre offentlige instanser som Statens vegvesen og Vestland fylkeskommune.

Utviklingen av fortettings- og senterområder skjer blant annet ved bruk av utbyggingsavtaler. En utbyggingsavtale gjelder vanligvis realiseringen av felles teknisk infrastruktur (veier, plasser, mm.) i utbyggingsområder, og inngås mellom utbyggere og Bergen kommune. Normalt deler utbyggerne på kostnadene til infrastruktur, mens kommunen koordinerer partene og påtar seg ansvaret for bygging. Bruken av utbyggingsavtaler reguleres av plan- og bygningsloven, og avtalene er offentlig tilgjengelig. Fagfeltet ivaretas primært av Bymiljøetaten.

Områdesatsing

Områdesatsing er et av flere viktige innsatsområder i arbeidet med å bidra til mer velferd og utjevne levekårsforskjeller i Bergen. Bystyret i Bergen definerer områdesatsing som en helhetlig og sammenhengende innsats i et nærmere definert geografisk område. De geografiske områdene blir prioritert etter kunnskapsgrunnlag fra blant annet folkehelse rapporter/levetårssrapporter, og gjennomføres som program på 5-7 år i samarbeid med statlige aktører. Bergen kommune inngikk i 2011 et samarbeid med Husbanken for å bedre levekårene i noen av de områdene som scoret lavest i kommunens levetårssrapport. De prioriterte områdene er levetårssonene Solheim nord, Ytre Arna og indre Laksevåg.

I 2019 inngikk kommunen et samarbeid med Kommunal- og distriktsdepartementet om områdesatsing i Loddefjord og Olsvik. I tillegg til ordinær områdesatsing skal det i disse områdene også arbeides med tema som skole/utdanning og byutvikling.

I henhold til bystyresak 7/21 fases innsatsen i Ytre Arna og indre Laksevåg i løpet av 2022, og Solheim sør innlemmes i arbeidet med Solheim nord.

Det vil i 2023 bli utarbeidet et eget notat om hvordan Solheim sør skal innlemmes i arbeidet i Solheim nord. Videre vil det gjennomført et forprosjekt for å beskrive innretningen på arbeidet/områdesatsingen i levetårssonen Slettebakken.

Samarbeidet med de statlige aktørene (Husbanken og Kommunal- og distriktsdepartementet) innebærer at kommunen skal utvikle arbeidsmetoder for å møte levetårs- og velferdsutfordringene i en storby, i tett dialog med, og med medvirkning fra lokalbefolkningen.

Hovedprioriteringer

Bergen kommune skal ha en helhetlig styrt byplanlegging i offentlig regi. Som del av oppfølgingen av Kommuneplanens arealdel (KPA) 2018 er det utarbeidet ulike veiledere og eksempelsamlinger (stedsanalyse, parkering, osv.). Videre er det utarbeidet en rekke strategiske dokumenter som utdyper og supplerer KPA 2018 innenfor ulike tema. De overordnede plan- og strategioppgavene gir premisser og avklaringer for videre arealforvaltning og -disponering i privat og offentlig regi, og bidrar dermed til effektivitet og forutsigbarhet i detaljreguleringsplaner og byggesaker. Kommunen utarbeider også en rekke områdereguleringer i ulike deler av byen

Transformasjon av Dokken

Bystyret vedtok i juni 2019 å starte arbeidet med å transformere Dokken til en ny bydel (sak 209/19). Arbeidet er organisert som et program som eies/ledes av Byrådsavdeling for byutvikling. Tre prosjekter har hatt prioritet i første fase av utviklingsarbeidet; overordnede mål for utvikling av området, *Dokken2050 Overordnet strategi*, ble vedtatt av Bystyret i april 2021 (sak 116/21). Innen utgangen av 2022 skal Dokken utvikling AS etableres. Vedtekter og eierstrategi ble vedtatt i Bystyret i

juni 2022 (sak 194/22). I løpet av 2023 må styret til selskapet bygge en organisasjon som skal følge opp prioriterte oppgaver i tidligfase, være pådriver for utviklingsarbeidet og levere på utviklingsmålene Bystyret har satt. Forslag til arealstrategi for området, *Dokken2050 Arealstrategi*, var på høring våren 2021. Det kom inn mange gode innspill og merknader til høring og byrådet valgte å justere fremdriften. *Dokken2050 Arealstrategi* forventes oversendt for politisk behandling høsten 2022. I 2023 forventes det oppstart av reguleringsplaner i området, både offentlig områdereguleringsplan og privat planinitiativ (Statsbygg – regulering av tomten til nybygg for samlokalisering av Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet). Andre aktuelle oppgaver i 2023, i tillegg til oppfølgingsoppgaver etter vedtak av *Dokken2050 Overordnet strategi* (sak 116/21), er kartlegging og mer detaljerte grunnundersøkelser, tiltaksplaner for opprydding av forurenset grunn, forarbeid for planlegging av infrastruktur herunder energisystemer, for å nevne noe. Det legges stor vekt på erfaringsutveksling, medvirkning og involvering av parter og interesser i pågående prosjekter under Utviklingsprogram for Dokken. I den forbindelse vil det i videre arbeid også være prioritert å bruke ulike metoder for involvering, medvirkning og kommunikasjon i arbeidet.

Program for boligforsyning

Kommunen som samfunnsutvikler skal tilrettelegge for nødvendig boligforsyning for å ivareta forventet vekst, på en måte som sikrer god utforming av bygde omgivelser, gode bomiljø og gode oppvekst- og levekår. Bystyret har i forbindelse med behandling av strategisk temakart for KPA bestilt et Program for boligforsyning, «hvor hensynet til bærekraftig utvikling og tilgang på boliger av variert størrelse og kostnad veier tungt» (jf bystyresak 225/16), i tillegg til at Kommuneplanens samfunnsdel (KPS) har gitt føringer om at kommunen skal bli en mer aktiv boligpolitisk aktør.

Arbeidet med Program for boligforsyning koordineres i Byrådsavdeling for byutvikling. Som ledd i dette programarbeidet er det gjennomført kartlegging av boligpreferanser, boligtilbud og behov for boligforsyning, kartlegging av potensialet for boligbygging i fortettingssonen, utredning av både juridiske, økonomiske og strategiske virkemidler for å få mer varierte boliger og variasjon i pris, herunder utvidet bruk av strategisk eiendomsverv og kommunens rolle som grunneier. Det er i 2021 etablert et [Råd for boligforsyning](#), som er et samarbeidsorgan på tvers med bransje, relevante offentlige instanser og forskningsmiljø, som skal gi innspill til kommunens strategier og mål for å oppnå forsvarlig takt i boligbyggingen med kvaliteter som gir trygge, gode og mangfoldige oppvekst- og bomiljø (jf. bestilling i bystyresak 232/18 og byrådsak 1096/21).

Kunnskapsgrunnlaget vil danne grunnlag for en [ny temaplan for Bærekraftig boligforsyning mot 2030](#), der både den sosiale, grønne og økonomiske dimensjonen ivaretas, som forutsatt i planstrategien. Temaplanen vil gi en avklaring av hvordan kommunen vil fylle rollen som mer aktiv boligpolitisk aktør, gjennom å konkretisere politiske målsettinger for bærekraftig boligforsyning, drøfte hva som er balansert fordeling av vekst mellom bydelene, vise modeller for hvordan man kan styrke samhandling for å sikre bærekraftig boligforsyning, både på tvers internt i kommunen, med bransjen, innbyggerne og andre relevante aktører. Her vil kommunens ressursbruk i form av offentlig planlegging, effektive og forutsigbare prosesser, sikring av tilstrekkelig kapasitet på sosial og teknisk infrastruktur i utbyggingsområder, gjennomføringsverktøy som utbyggingsavtaler og strategisk eiendomsverv, inngå. Arbeidet skal utføres i samarbeid med andre byrådsavdelinger. Plan- og bygningsetaten, Bymiljøetaten, Byarkitekten, Etat for bygg og eiendom vil levere viktige bidrag.

Bergen kommune har igangsatt og planlagt flere piloter, som på ulike måter kan teste metoder for å bygge opp under mål om variasjon i type boliger og pris. Her vises det til Pilot Grønnevikken, pilot i ny områdeplan på Sletten/Slettebakken og pilot under utviklingsprogram for Dokken. Det satses også på forskning og utvikling ved deltakelse i ulike forskningsprosjekter, som BOPILLOT, som nå er avsluttet, og Strategic Housing i regi av OsloMet. Kommunens samarbeidsavtale med FututeBuilt vil også være relevant i denne sammenheng.

Oppfølging av gåstrategi, sykkelstrategi, ladestrategi og strategi for sjøfronten

Ny gåstrategi, revidert sykkelstrategi, ladestrategi og ny strategi for sjøfronten Bergen sentrale deler følges opp med konkretisering av tiltak.

Reguleringsplaner for Bybanen til Åsane

Arbeid med vedtatt trasé pågår for fullt og vil legges frem til sluttbehandling i 2023.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Dokumentversjon	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Vedtatt budsjett 2022	70 487	70 487	70 487	70 487
Sum Lønns- og prisvekst mv.	2 649	2 452	2 397	2 397
Sum Tekniske justeringer	31	31	31	31
Sum Utgående engangstiltak	-1 500	-1 500	-1 500	-1 500
Prisjustering og diverse endringer	1 180	983	928	928
Konsekvensjustert ramme	71 668	71 470	71 415	71 415
Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett				
Oppfølging av Bybanen, mobilitet og Miljøløftet	Innstilling1	7 000	7 000	7 000
Sum Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett		7 000	7 000	7 000
Tilpasning til aktivitetsnivå				
Eierseksjonering, volumendring i antall saker	Innstilling1	100	100	100
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå		100	100	100
Nye tiltak				
FutureBuilt - Byarkitekten	Innstilling1	1 000	1 000	1 000
Styrke offentlig planlegging	Innstilling1	1 000	1 000	1 000
Sum Nye tiltak		2 000	2 000	2 000
Nye engangstiltak				
Transformasjon av Dokken	Innstilling1	6 000	0	0
Sum Nye engangstiltak		6 000	0	0
Inntektsendringer				
Endring i gebyrinntekter eierseksjonering	Innstilling1	-100	-100	-100
Sum Inntektsendringer		-100	-100	-100
Nye tiltak og realendringer budsjett		15 000	9 000	9 000
Ramme 2023-2026		86 668	80 470	80 415

Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett**Oppfølging av Bybanen, mobilitet og Miljøløftet**

I tertialrapport 1-2022 ble det avsatt midler for å dekke behovet for å følge opp og intensivere arbeidet med Bybanen, mobilitet og Miljøløftet. Arbeidet med disse områdene har de siste årene økt betydelig og er veldig tid- og ressurskrevende. Budsjettjusteringen fra tertialrapporten videreføres med 7 mill. årlig i økonomiplanperioden.

Tilpasning til aktivitetsnivå**Eierseksjonering, volumendring i antall saker**

Flere mottatte saker om eierseksjonering som skal behandles medfører økte kostnader. Siden eierseksjonering er fullt ut finansiert av gebyr, vil gebyrinntektene dekke kostnadsøkningen.

Nye tiltak

FutureBuilt - Byarkitekten

Bergen kommune skal ha et treårig prøveprosjekt for FutureBuilt i Bergen. FutureBuilt er et offentlig-privat samarbeid om forbildeprogram i byggsektoren.

Bergen blir de første utenfor Osloregionen som blir med på samarbeidet med de mest klima-ambisiøse aktørene i byggebransjen.

I tillegg til kommunale midler, har Bergen kommune fått tilsagn på 5,5 millioner kroner i Klimasats-midler fra Miljødirektoratet. Dette gjør at kommunen kan inngå en samarbeidsavtale med FutureBuilt.

[FutureBuilt](#) er et innovasjonsprogram og utstillingsvindu for de mest ambisiøse aktørene i byggenæringen. Målet er å realisere forbildeprosjekter som overoppfyller FNs bærekraftsmål og Parismålene, og alltid kutter klimagassutslipp med minst 50 prosent i forhold til vanlig praksis.

Bergen jobber hardt for å kutte klimagassutslipp, og har tydelige ambisjoner for arkitektur. Byrådet ønsker raskere saksbehandling for utbyggere som prioriterer god arkitektur, klima og miljø, for å få en by som er grønnere og trivelig for alle.

Styrke offentlig planlegging

Utarbeidelse av arealplaner følger gitte planprosesser. Når kommunen lager offentlige arealplaner er det i tillegg til interne ressurser ofte behov for ulik spesialkompetanse som det ikke er formålstjenlig at kommunen besitter selv. Dette er tjenester, tilpasset den enkelte plan, som best kjøpes i markedet. For å kunne levere på forventningen til produksjon av offentlige planer er det helt nødvendig å styrke rammen for interne ressurser og til kjøp av slike tjenester.

Nye engangstiltak

Transformasjon av Dokken

Utviklingsprogram for Dokken avsluttes når arealstrategi for området fremmes for sluttbehandling i bystyret høsten 2022. Det vil fortsatt være behov for midler for å legge til rette for videre medvirkning, program for bærekraft og tilrettelegge for offentlig planarbeid etter at planstrategien er vedtatt.

Inntektsendringer

Endring i gebyrinntekter eierseksjonering

Økte gebyrinntekter grunnet volumendring i antall saker vedr. eierseksjonering. Gebyrsatsene for eierseksjonering foreslås holdt uendret fra 2022 til 2023.

Sammendrag budsjett

Byrådet har satt av 6 mill. i 2023 til videre arbeid med Dokken. Hovedoppgavene i oppstart av programperioden (Utviklingsprogram for Dokken, startet opp i 2020) har vært fastsetting av utviklingsmål (*Dokken2050 Overordnet strategi*), etablering av utviklingsselskap (*Dokken utvikling AS*) og å utarbeide arealstrategi for området. Samtlige av disse prosjektene vil være ferdigstilt i 2023. I det videre arbeidet vil det være behov for midler til oppfølgingsoppgaver som å utarbeide handlingsprogram, program for bærekraft og sirkulære systemer, og for offentlig reguleringsplanarbeid etter at arealstrategien er vedtatt. Andre oppgaver det kan være aktuelt å starte opp i 2023 er infrastrukturplan, gjennomføre detaljerte grunnundersøkelser som kunnskapsgrunnlag for videre

detaljregulering og for arbeid med tiltaksplaner for opprydding av forurenset grunn. For videre prosesser blir det også viktig å fortsatt legge til rette for involvering og medvirkning.

Behov for oppfølging innenfor områdene Bybanen, mobilitet og Miljøløftet har de siste år økt betydelig og er veldig tid- og ressurskrevende. For at kommunen skal kunne følge opp dette arbeidet, må innsatsen innenfor disse områdene intensiveres. Byrådet foreslår derfor en varig styrking på 7,0 mill. i økonomiplanen til dette arbeidet.

Byrådet styrker arbeidet med offentlig planarbeid med 1 mill. Med dette ønsker byrådet å legge til rette for en styrking av arbeidet med områdereguleringer som er et viktig grep for god byutvikling. Videre vil byrådet styrke bærekraftig byutvikling med 1 mill. som de første tre årene vil være øremerket Future Built-prosjektet. FutureBuilt er et innovasjonsprogram og utstillingsvindu for de mest ambisiøse aktørene i byggenæringen. Visjonen er å vise at det er mulig å utvikle den bærekraftige og attraktive nullutslippsbyen. Prosjektet har så langt vært et samarbeid mellom kommuner i Oslo-regionen, og Bergen blir nå, gjennom et tre-årig pilotprosjekt første kommune utenfor Oslo-regionen som blir med i prosjektet. Future Built NO Bergen skal bidra til å styrke samarbeidsformene mellom privat og offentlig sektor i større plansaker og skape klimavennlige forbildeprosjekter som styrker den bærekraftige byutviklingen. Future Built vil være et strategisk grep for å nå målet om bli den grønneste storbyen i Norge og prosjektet vil utvikle tydelige incitamenter for konkretisering og realisering av gode forbildeprosjekter som går foran og viser vei. Prosjektet har også fått støtte gjennom Klimasatmidler fra Miljødirektoratet.

Områdesatsingen i Solheim Nord, Ytre Arna og indre Laksevåg finansieres gjennom statlige midler fra Husbanken. Innsatsen i indre Laksevåg og Ytre Arna flyttes til Slettebakken og Solheim sør. Områdesatsingen i Loddefjord og Olsvik får sine tilskuddsmidler fra Kommunal- og distriktsdepartementet, og samt egenandel i form av kommunale midler. I all hovedsak er det likevel kommunens egne investeringer og midler som skal styrke innsatsen i de utsatte levekårsområdene. Tilskuddene tallfestes av regjeringen i statsbudsjettet årlig, og tildeles videre til kommunen via Husbanken og Kommunal- og distriktsdepartementet. Tildelingen for 2022 var 17,9 mill. for Bergen kommune.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Driftsutgifter						
Lønn	78 517	72 205	82 454	82 454	82 454	82 454
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	125 835	80 090	88 206	82 008	81 953	81 953
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	2	0	0	0	0	0
Overføringsutgifter	33 226	5 045	5 135	5 135	5 135	5 135
Finansutgifter	3 411	780	780	780	780	780
Sum Driftsutgifter	240 991	158 121	176 574	170 377	170 322	170 322
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-7 912	-7 510	-7 722	-7 722	-7 722	-7 722
Refusjoner	-136 506	-75 185	-77 247	-77 247	-77 247	-77 247
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-373	-4 938	-4 938	-4 938	-4 938	-4 938
Sum Driftsinntekter	-144 791	-87 633	-89 907	-89 907	-89 907	-89 907

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Sum	96 200	70 487	86 668	80 470	80 415	80 415

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Byrådsavdeling for klima, miljø og samferdsel	16 607	7 369	21 045	15 045	15 045	15 045
Byrådsavdeling for kultur, sosial og inkludering	2 912	3 008	3 090	3 090	3 090	3 090
Byrådsavdeling for byutvikling	64 799	58 770	62 691	62 494	62 439	62 439
Fellesposter - bykassen	11 764	1 341	-159	-159	-159	-159
Sum	96 200	70 487	86 668	80 470	80 415	80 415

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Offentlige planer	82 062	58 705	74 610	68 589	68 584	68 584
Eierseksjonering	-252	-221	-221	-221	-221	-221
Kulturminnevern	14 390	12 003	12 279	12 102	12 052	12 052
Sum	96 200	70 487	86 668	80 470	80 415	80 415

Kostra-analyse

	Bergen 2020	Bergen 2021	Oslo kommune	Trondheim	Stavanger	ASSS uten Oslo
Prioritet						
Korrigerte brutto driftsutgifter per innbygger (365) Kulturminnevern (B) *) **)	48	54	51	41	25	27
Kvalitet						
Søknader med 12 ukers frist i alt	59	66	55	52		54
Byggesøknader i alt Gjennomsnittlig saksbehandlingstid (dager)						
Grunnlagsdata (Nivå 3)						
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for private forslag til detaljreguleringer (dager)	502	548	2 044	1 142	850	1 123

*) Inflasjonsjustert med deflator

***) Justert for utgiftsbehov

Prioritet

Korrigerte brutto driftsutgifter Kulturminnevern, pr. innbygger

Data er hentet fra kommuneregnskapet i 1000 kroner. Korrigerte brutto driftsutgifter viser kommunens produksjonskostnader. Bergen kommune ligger høyest av de sammenlignbare kommunene. Bergen er en eldre by med flere kulturminner og vernede områder, noe som fører med seg et høyere utgiftsnivå enn andre byer og tettsteder. I 2021 har det vært høy aktivitet på kulturminnevernfeltet, blant annet på grunn av tiltak igangsatt under pandemien og konsekvensutredning av verdensarvstedet Bryggen i forbindelse med trasévalget for Bybanen til Åsane.

Grunnlagsdata (Nivå 3)

Merknad*

De nederste indikatorene om saksbehandlingstider tilhører egentlig tj.område 10B og blir også kommentert der.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for byggesaker med 12 ukers frist. Kalenderdager

Saksbehandlingstiden på byggesaker med 12 ukers frist har økt noe fra 2020 til 2021 og Bergen kommune ligger nå noe over de andre store kommunene og ASSS-nettverket. Det arbeides kontinuerlig med å korte ned saksbehandlingstiden i kommunen.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for private forslag til detaljregulering.

Kommunens administrative behandlingstid ligger i all hovedsak innenfor de lovpålagte 12-ukersfristene for behandling 1. og 2. gang. I kommuner med parlamentarisk styresett, som i Oslo og Bergen, går det med vesentlig mer tid til den politiske delen av planbehandlingen enn i kommuner med formannskapsmodell. I Bergen er imidlertid forslagsstillers egen tidsforbruk betydelig lengre enn i de øvrige ASSS-kommunene, noe som i vesentlig grad forklarer den samlet sett lange prosessiden for plansakene fra oppstart til bystyrets vedtak. Erfaringsmessig viser det seg at tidsforbruket øker når planforslag avviker fra overordnet plan, noe som også i relativt hyppig grad medfører innsigelser. Til tross for dette ligger saksbehandlingstiden for private planforslag i Bergen kommune under sammenlignbare kommuner.

Områdesatsing

Det er ikke utviklet relevante KOSTRA-tall for å sammenligne kommunens områdesatsing med tilsvarende aktiviteter i andre storbyer.

Utfordringer og strategi

Offentlige planer og byplanlegging

Byrådet legger til grunn en klima- og miljøvennlig byutvikling. Arealpolitikken er et viktig virkemiddel for å lykkes med dette, og oppfølging av KPA 2018 står derfor sentralt. Denne legger til rette for en kompakt byutvikling med kvalitet og særpreg. Dette krever mye av både kommunen, utbyggere og innbyggere. Vi skal legge til rette for at en størst mulig del av veksten skal komme i sentrale områder, samtidig som vi skal stille store krav til at utbygging ivaretar viktige bokvaliteter og skaper gode bomiljø.

Bergen og Bergensområdet forventer fortsatt en vekst i folketallet, om enn noe svakere enn tidligere. For å legge til rette for veksten i Bergen kreves det ferdigstilt 800-1000 nye boliger og tilsvarende antall flere arbeidsplasser årlig. Kapasitet til samordnet planlegging for en velfungerende by med tilstrekkelig tilbud på boliger, næringsareal og infrastruktur blir derfor viktig.

Bergen kommune arbeider sammen med nabokommunene Alver, Askøy, Bjørnafjorden og Øygarden kommuner i byvekstavtalen med Staten og Vestland fylkeskommune. Byvekstavtalen gir, sammen med gjeldende bompengepakke for Bergen, føringer for utviklingen av transportsystemet i Bergen og Bergensområdet. Nullvekst i personbiltrafikken er et sentralt krav, og samordning mellom arealutvikling og transporttiltak vektlegges. Dette medfører en forsterket satsing på miljøvennlige transportformer og en kompakt byutvikling. I tråd med Grønn strategi vedtatt av bystyret i september 2016 og vedtak i bystyresak 297-14 skal biltrafikken i Bergen reduseres med 10 % innen 2020 og med 20 % innen 2030, sammenlignet med nivået fra Vestland fylkeskommunes reisevaneundersøkelse i 2013. Byrådet har økt ambisjonsnivået ytterligere, med mål om 30 % reduksjon i personbiltrafikken innen 2023.

Offentlig planlegging har i et visst omfang vært finansiert av utlyste statlige prosjektmidler, noe som er gunstig for gjennomføring av prosjekter der stat og kommune har omforente føringer. Bergens ambisjoner om grønn storbyutvikling medfører mange nye bestillinger og oppgaver som må finansieres om man skal unngå at viktige prosesser forsinkes av knapp kapasitet.

Kulturminnevern

Bergens lange og stolte historie er synlig gjennom kulturminnene som omgir oss. Bergen kommune skal sikre kvalitet i byutviklingen ved å ivareta historisk særpreg, mangfold og identitet. En by er i stadig endring, både fysisk og kulturelt. Fortetting og transformasjon av historiske miljøer er bærekraftig ressursbruk, men fordrer kunnskap om og respekt for stedsidentitet bygget over lang tid. Ved å bevare historiske strukturer og kulturminner som grunnpilarer i utviklingen, styrkes særpreg og opplevelsen av et trygt urbant miljø med røtter og tilhørighet.

Kulturhistoriske verdier kan utfordres i møtet med krav og ønsker. Det kreves god samhandling og løsningsorientert dialog basert på kunnskap. Kunnskapsbasert lokal kulturminneforvaltning krever også effektiv saksbehandling og kapasitet til formidling, systematisering og presentasjon av kulturhistorisk informasjon. Digitalisering og utvikling av innsynsløsninger har derfor en nøkkelrolle i fremtidsrettet kulturminnevern.

Bergens status som verdensarvby står sentralt og følges opp gjennom lokalt, nasjonalt og internasjonalt engasjement i verdensarvbeid og gjennom forvaltning av Bryggens verdensarvverdier. Som plan- og byggesaksmyndighet er kommunen sentral i arbeidet med å ivareta de universelle verdiene knyttet til verdensarvstedet Bryggen.

Formidling av kulturminner og kulturhistoriske sammenhenger er viktig for å bygge kunnskap og gi positive opplevelser knyttet til våre kulturmiljø i kommunen. Kulturhistoriske utredninger samt faglig- og publikumsrettet virksomhet, står derfor sentralt i Byantikvarens arbeid.

Et viktig kjerneområde for å forstå Bergens historie og vekst, er Bergens middelalderiske bystruktur. Den kulturhistoriske og byplanmessige sammenhengen mellom Holmen/Bergarhus, Bryggen, Torget og Vågsbunnen, representerer en særlig verdifull kilde. Middelalderbyen er både et synlig kulturmiljø og rammen om hverdagslivet i Bergen sentrum. Den lesbare historien kan bidra til at Vågsbunnen kan bli en levedyktig og attraktiv bydel med styrket stedsidentitet og variert aktivitet, der kulturhistorien gir rammer for utviklingen.

Stabilt grunnvann med gode bevaringsforhold, samt konservering og formidling av middelalder ruiner, er andre viktige bidrag til historieforståelse, kunnskap og opplevelser for alle.

Gjennomføring av planer og utbyggingsavtaler

Bergensområdet preges av utviklingen av mange store transformasjonsområder, der tidligere industri og næringer erstattes av boliger, kontorer og nye næringer. I tillegg skjer det fortetting langs bybanestoppene. De nye fortetnings- og transformasjonsområdene skal gis kvaliteter som gode uteområder, åpne plasser og torg, gang- og sykkelveier og veier med mer. Planbestemmelser, herunder rekkefølgekrav, gir føringene for hvilken infrastruktur som må være opparbeidet eller sikret finansiering før nye byggeprosjekter som boliger og næringsbygg kan settes i gang eller tas i bruk.

Utbyggere må derfor forholde seg til krav om mange og omfattende infrastrukturtiltak, som er kostbare og vanskelig å gjennomføre på egenhånd. Gjennom utbyggingsavtaler sørger kommunen for at utbyggere kan komme i gang med sin utbygging, mens Bergen kommune tar ansvar for å samordne finansiering og opparbeide infrastrukturen. Det utvikles byggeplaner for felles teknisk infrastruktur i de

enkelte planområdene, eksempelvis for Mindemyren. En sentral utfordring er at flere områder er store og utvikles over lang tid.

For å etablere infrastruktur er det noen ganger nødvendig å erverve tomtegrunnen fra private. Ervervsprosesser tar erfaringsvis lang tid. Både på grunn av kravet om å ferdigstille infrastrukturen i tide, og at fristen for å ekspropriere tomtegrunn i områderegeringsplaner er ti år, er det påkrevd å starte ervervsprosessene i noe tid før infrastrukturtiltakene er finansiert ved utbyggingsavtaler. Ved å forskuttere erverv, bidrar kommunen til at utbyggingsområdene blir tidligere realisert og ferdigstilt.

Bystyret vedtok i sak 104-15 retningslinjer for innløsning av boliger i områder avsatt til kommunal teknisk infrastruktur. Retningslinjene gir på visse vilkår boligeiere rett til å få innløst sin bolig til markedsverdi, og dermed ikke lide økonomisk skade som følge av reguleringsplan.

Områdesatsing

Områdesatsingen har som mål å forbedre bo/nærmiljø- og leveforhold i de utvalgte områdene. Planlegging og gjennomføring av tiltak i satsingsområdene er i stor grad avhengig av innsats fra andre etater og eksterne samarbeidsparter.

Hovedstrategien i arbeidet til områdesatsingen er koordinering og samordning av interne og eksterne ressurser, samt det å tilføre områdene nye ressurser. Alle tiltak har det til felles at det griper over flere avdelinger i kommunen, og dette gjenspeiles i organiseringen der kommunaldirektørene er den interne styringsgruppen for arbeidet.

Arbeidet er organisert i et program hvor det arbeides med fysisk og teknisk opprustning og utvikling, styrking av sosiale og kulturelle tiltak, og etablering av arenaer for dialog og samarbeid med beboere og aktører i området. I samarbeid med Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett og Kommunal- og distriktsdepartementet arbeides det også med et eget delprogram for å styrke skolene og øke sosial mobilitet i Loddefjord og Olsvik.

Den fysiske innsatsen innebærer blant annet utbedring av lekeplasser, parker, bygningsmasse og friluftsområder, der det meste finansieres over kommunens eget budsjett. Sentralt i arbeidet i disse områdene står også kommunens satsing på skolefeltet som for eksempel nybygg og rehabilitering av Ny-Krohnborgsenteret og Damsgård skole som nå er sentrale nærmiljøanlegg i sine lokalmiljø. Nye Holen barne- og ungdomsskole med nærmiljøfunksjoner stod innflytningsklar januar 2022. I de nye skolebyggene har man også funnet nye løsninger både med hensyn til organisering og pedagogisk arbeid. Dette vil blant annet danne bakteppe for hvordan områdesatsingen innrettes i de nye områdene, fra 2023.

Av sosiale og kulturelle tiltak inngår samarbeidsprosjekter med lokal frivillighet, tiltak for å styrke leseferdigheter blant barn og unge, herunder et styrket samarbeid med bibliotekjenestene, og oppstart av nye kultur- og idrettsaktiviteter. I de nye satsingsområdene er lavinntektsfamilier overrepresentert, og det er en oppgave for områdesatsingen å bidra til rimelige/gratis lavterskeltilbud for å redusere utgiftene for disse familiene. Det betyr at kommunen gjennom satsingen bidrar til å gi flere muligheter til deltakelse og kompetansebygging innenfor kultur og idrettsfeltet, det sivile liv.

Områdesatsingen samarbeider med Høyskolen på Vestlandet, og det er opprettet en offentlig phd som forsker på, og resultatene fra denne forskningen vil bidra til kunnskapsutvikling om forebygging av frafall i videregående skole. Et av forskningsspørsmålene er nabolageffekter på skolemotivasjon.

I 2022 startet arbeidet med midtveisevaluering av områdesatsingen i Loddefjord og Olsvik opp.

Medvirkning, dialog og samarbeid med lokalbefolkningen, lokale ildsjeler, private aktører, næringsliv, lokale frivillige organisasjoner og andre offentlige instanser preger arbeidet. Koordinatorens rolle er å koordinere, både internt i kommunen og utenfor. De skal lære å kjenne området, tilrettelegge for utvikling og samarbeid, være en pådriver, veilede og hjelpe.

Overordnede mål

- **En attraktiv og levende by**

Bergen skal være en attraktiv og levende by som folk har lyst å bo i og besøke.

En god by er en by som utformes på menneskenes og naturens premisser. En by med gode møteplasser, folkeliv, rom for spontanitet, gode idretts- og kulturopplevelser og hvor bilen tar mindre plass enn før. Derfor vil byrådet skape en grønn, levende, rettferdig og raus by som er attraktiv å oppleve, drive næring i, vokse opp i, arbeide i og bo i. Barn og unge er fremtiden, og derfor vil byrådet prioritere dem.

- **En rettferdig og inkluderende by**

Bergen skal være en rettferdig og inkluderende by for alle, med små forskjeller og like muligheter.

Bergen skal være en god, rettferdig og inkluderende by, hvor det er godt å bo for alle uavhengig av økonomi, sosial bakgrunn, funksjonsnivå, livssyn og religiøs tilhørighet. Byrådet vil kjempe for likestilling, og ingen skal diskrimineres eller bli trakassert på bakgrunn av kjønn, etnisitet, religion, funksjonsevne, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk eller seksuell orientering. Som menneskerettighetsby vil byrådet legge menneskerettighetene til grunn for hele kommunens virksomhet.

- **Norges grønneste storby**

Bergen skal være Norges grønneste storbyby der klima og miljøhensyn legges til grunn for samfunnsutviklingen.

Bergen har en målsetning om å være Norges grønneste storby. Det krever målrettet innsats og et temposkifte i klimaarbeidet. Klimakrisen er vår tids største utfordring og solidaritetssak, og Bergen må ta sin del av ansvaret. Vårt mål er derfor at Bergen skal halvere klimagassutslippene innen 2023, og vil styrke kommunens klimaarbeid. Vi må slutte å bygge ned naturen, opprettholde artsmangfold, sikre god dyrevelferd i kommunen og sørge for at alle har tilgang til grønne rekreasjonsområder.

- **Trygg økonomistyring**

Bergen skal være en ansvarlig by der trygg økonomistyring sees på som en forutsetning for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet, også i et generasjonsperspektiv.

En ansvarlig og trygg økonomistyring, samsvar mellom kommunens inntekter og utgifter og en seriøs arbeidsgiverpolitikk tuftet på heltidskultur danner grunnlaget for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet og skape den byen vi ønsker. Byrådet vil bruke sin innkjøpsmakt strategisk for å sikre at klima og miljø, arbeidsvilkår, tariffavtale, godkjent lærebedrift og seriøsitetsskrav i større grad blir vektlagt i anbudene.

Måltabell

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026
En attraktiv og levende by	I Bergen skal Bryggens universelle verdier som verdensarv, og middelalderbyen som helhet, sikres	Oppfølging av forvaltningsplan for verdensarvstedet Bryggen				
		I Bergen skal det stilles høye krav til arkitektur, som et vesentlig verktøy for en vakker, særpreget, inkluderende og grønn by	Antall uttalelser avgitt av Byarkitekten i byggesaker			
		Antall uttalelser avgitt av Byarkitekten i offentlige og private plansaker				
		Arkitekturstrategien brukes aktivt som en vesentlig ressurs i plan- og byggesaker				
	I Bergen skal identitet og særpreg i byutviklingen sikres gjennom å verne eksisterende historisk bygningsmiljø og kulturmiljøverdier	Antall uttalelser avgitt av Byantikvaren i byggesaker				
		Antall uttalelser avgitt av Byantikvaren i offentlige og private plansaker				
	I Bergen skal kulturmiljøverdier sikres gjennom hensynssoner og bestemmelser for kulturmiljø på alle plannivå	Antall konkrete forslag til hensynssoner og bestemmelser for kulturmiljø fra Byantikvaren				
En rettferdig og inkluderende by	Områdesatsingen skal bidra til en langsiktig, bærekraftig utvikling for de aktuelle levekårssonene	Antall pågående plan-, utrednings- og evalueringssjekker (som initiativtaker eller samarbeidspart)	3	3	4	4
		Innbyggerne i levekårssoner med områdesatsing skal få aktivt delta og medvirke i utviklingen av sine nærmiljø	Antall gjennomførte folkemøter og nærmiljømøter	10	30	30
		Antall gjennomførte medvirkningsprosesser	15	15	15	15

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026
		i forbindelse med tiltak og planer				
	Bo- og nærmiljøene i levekårssoner med områdesatsing skal forbedres	Antall gjennomførte fysiske opprustingstiltak	10	10	8	10
		Antall private opprustingsprosjekt som har fått tilskudd	5	5	5	5
	Innbyggerne i levekårssoner med områdesatsing skal ha et godt og aktivt fritidstilbud	Antall arrangement og ad hoc tiltak som har fått tilskudd og støtte	10	10	10	15
		Antall etablerte aktivitetstilbud som har fått støtte til utvikling	5	5	5	5
		Antall nye aktivitetstilbud som har fått tilskudd og støtte	10	10	10	10
	Forutsetningene for utdanning skal styrkes for barn og unge i levekårssoner med områdesatsing	Antall samarbeidsprosjekt med skoler og andre aktører som er relevant for oppvekst og utdanning	8	8	5	8
Norges grønneste storby	Bergen skal være gåby, sykkelby og kollektivby med kompakte strukturer og redusert persontransport.	Andel areal regulert til grønt areal av totalt regulert areal				
		Andel nye boliger tilrettelagt i sentrumskjerne og byfortettingssonene.	65,0 %	65,0 %	65,0 %	65,0 %
		Regulerte løpemetere gang- og sykkelveg				
	I Bergen skal kulturmiljøverdier ivaretas og forvaltes gjennom ansvarlig og klimavennlig bruk, gjenbruk og transformasjon	Antall kulturminner som ivaretas gjennom ansvarlig og klimavennlig bruk, gjenbruk og transformasjon				
Trygg økonomistyring	I Bergen skal offentlig infrastruktur, bygg og byrom styrke lokalmiljøet gjennom inkluderende og attraktiv arkitektur med gode sambruksmuligheter	Antall rådgivingstimer i tilknytning til kommunale bygg og anlegg				

Virkemiddel for å nå mål

For tjenesteområdet Offentlige planer, byplanlegging og kulturminner kan de overordnede mål defineres som;

- Lokal identitet og egenart skal ivaretas og utvikles i all planlegging. Det skal stilles høye krav til arkitektur slik at Bergen blir en fremstående by også innen moderne arkitektur.
- Bærekraftig utvikling og den menneskelige skala skal legges til grunn for byutviklingen i Bergen.
- Bergen skal være gåby, sykkelby og kollektivby med kompakte strukturer og redusert personbiltransport.
- Klimatilpassing og risiko- og sårbarhetstenking skal være grunnleggende for arealplanlegging og arealbruk i Bergen.

I KPA 2018 forutsettes det at nye boliger og arbeidsplasser skal komme innenfor nærmere angitte byggesoner. For å tilrettelegge for denne fortettingen pågår det offentlig planarbeid for blant annet Fyllingsdalen og Spelhaugen, Indre Arna, Nyborg og Laksevåg. Det er også startet planarbeid (f.eks. gjennom mulighetsstudier, strategiarbeid o.l.) for videre utvikling/fortetting av Loddefjord, Blomsterdalen-Birkeland, Sletten/Slettebakken, Dokken, mm. En arealeffektiv byutvikling som ivaretar kulturminner og grøntområder samtidig som den tilrettelegger for nye boliger og arbeidsplasser, gir mer krevende planprosesser enn tidligere. Kommunen må prioritere midler til planlegging og utredning, og ha ressurser til koordinering, medvirkning og tilrettelegging.

En viktig del av oppfølgingen av KPA 2018, er også arbeidet med boligforsyningsprogram. Dette handler om etablering av kunnskapsgrunnlag for å kunne utvikle en boligforsyning frem mot 2030 innenfor kommunens føringer for kompakt byutvikling med grønn, økonomisk og sosial bærekraft.

Parallelt med disse store og strukturelle grepene, arbeides det også med ulike piloter og forbildeprosjekter slik at vi kan som kommune kan øve oss på og vise frem hva en fremtidsrettet byplanlegging kan bidra med. I dette ligger blant annet prosjekter for alternative boligmodeller (Bopilot) og pilot Grønneviken, samt prosjekt i samarbeid mellom byutvikling og kultur om hvordan vi kan fylle tomme lokaler i byen (Levende by Bergen).

Byrådets tiltak for å målene på dette tjenesteområdet inkluderer blant annet:

-Følge opp ["Kommuneplanens arealdel 2018-2030"](#)

-Følge opp ["Bergen 2030 - Kommuneplanens samfunnsdel"](#)

-Følge opp Bergen kommunes kulturminnestrategi ["Identitet med særpreg"](#)

-Følge opp Bergen kommunes arkitektur- og byformingsstrategi ["Arkitektur+"](#)

Områdesatsing

Det er et mål at områdesatsingen skal bidra til en langsiktig, bærekraftig utvikling for de aktuelle levekårssonene. I tillegg til fokus på dialog og medvirkning kan områdesatsingen være pådriver, samarbeidspart eller initiativtaker til ulike plan-, utrednings- eller evalueringsprosjekter, og fysiske opprustningstiltak.

Samarbeid med kommunale etater om sosiale og kulturelle prosjekter i nærmiljøet er et viktig virkemiddel. Det stimuleres til økt aktivitet gjennom tilskudd til lag og organisasjoner, og det etableres tett dialog og samarbeid med lokal frivillighet for å støtte opp under positive initiativ.

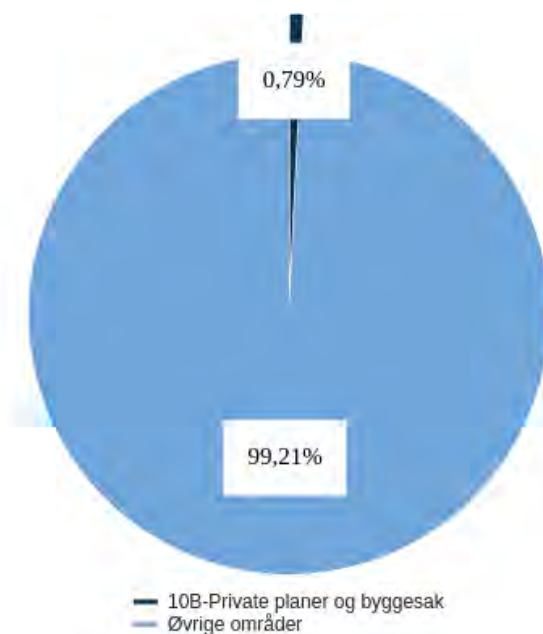
Det legges stor vekt på å utvikle leksehjelp og språktrening, og det å bidra til utdanningsmotivasjon for eksempel gjennom kommunens store satsinger på nye og rehabiliterte skolebygg i levekårssonene. Barn og unges oppvekstmiljø har alltid vært en prioritet i områdesatsingen, og i samarbeidet med Kommunal- og distriktsdepartementet er fokuset på skole og utdanning ytterligere forsterket. I tillegg gis det tilskudd til kultur- og fritidsaktiviteter for barn og unge.

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	
Antall planvedtak avgjort i byråd/utvalg (off.plan /utredn.)	19	3	14	16	16	16	16	
Bystyrevedtak offentlig plan og utredninger	8	7	7	7	7	7	7	
Oppstart (fullmakt) (Off.plan eller utredning)	8	4	5	5	5	5	5	

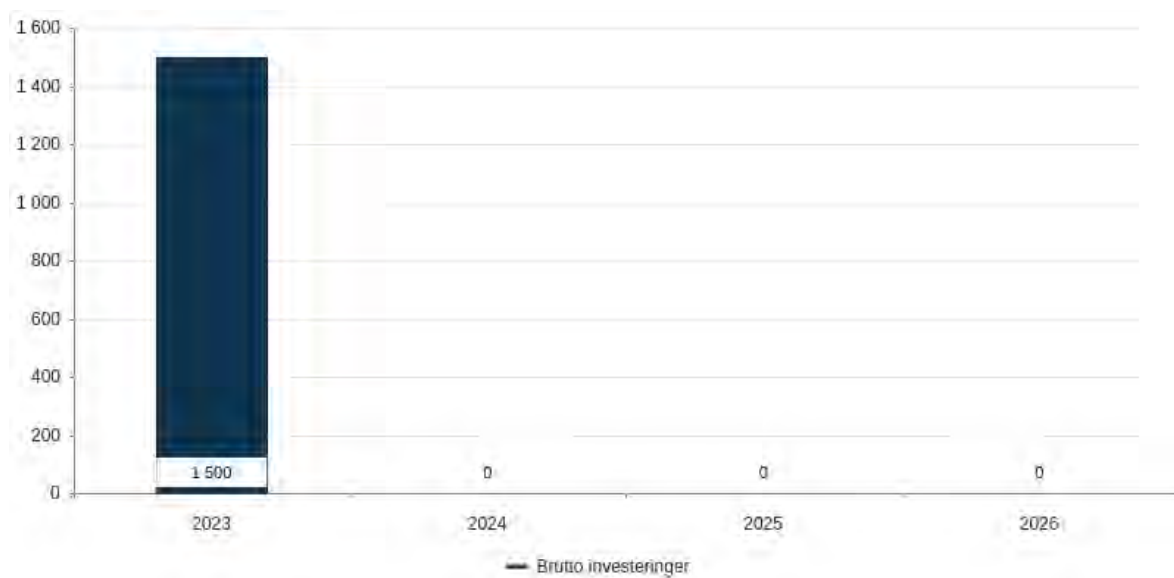
10B-Private planer og byggesak

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Kommunen har ansvar for behandling av byggesaker og tilsyn med at byggearbeid med mer blir utført i samsvar med lover og forskrifter. I tillegg kommer saksbehandling av private reguleringsplaner, reguleringsendringer, delesaker og saker om kommunal forkjøpsrett, samt ansvar for oppmålingsforretninger, seksjonering, refusjonsberegning, oppmålingstjenester og grunnlagsnett.

Geodata/geografiske informasjonssystemer (GIS) omfatter drift og vedlikehold av kommunens kart- og geodatabaser. Førings av digitalt planregister er en viktig del av arbeidet med gjennomføring av kommunens digitaliseringsstrategi. Arbeidet utføres i hovedsak av Plan- og bygningsetaten, men tjenesteområdet krever også bidrag fra og samarbeid med en rekke andre etater og avdelinger i kommunen.

Hovedprioriteringer

Kommunens tjenester til innbyggere og næringslivet innen byggesak og private planer skal være preget av kvalitet og forutsigbarhet. Kommunen skal gjennomføre rask, riktig og forutsigbar plan- og byggesaksbehandling innenfor lovpålagte tidsfrister. Dette er konkretisert i følgende hovedmomenter:

- Behandlingen av reguleringsplaner, utbyggingsprosjekt og eiendomssaker skal bidra til en god og bærekraftig byutvikling på lang sikt innenfor de rammer bystyret har trukket opp i kommuneplan og andre overordnede styrende dokument. Innenfor disse rammene skal det være mulig å gjennomføre byggeprosjekt effektivt og lønnsomt samtidig som interessene til ulike berørte parter balanseres. Gjennom kompetent, pålitelig og forutsigbar saksbehandling skal det stimuleres til utvikling av nye, fremtidsrettede prosjekt og til styrking av historisk og kulturelt særpreg.
- Planer og utbyggingsprosjekt skal ta tilbørlig hensyn til risiko og sårbarhet. De skal foreskrive nødvendige tiltak som er egnet til at innbyggernes sikkerhet blir tilfredsstillende ivaretatt.
- Kommunen skal bidra til å fremme en bærekraftig byutvikling ved å motivere til valg av energiøkonomiske løsninger og løsninger som i minst mulig grad forurenses det ytre miljø og bidrar til utvikling av byen og helhetlige bydeler.
- Innbyggernes krav til rettsikkerhet skal ivaretas. Det skal praktiseres mest mulig åpenhet om virksomheten med mulighet for innsyn for alle som ønsker det.

Geodata og geodatasystemer er integrert i store deler av saksbehandlingen og vedtaksprosesser i kommunen. I tillegg er det mange brukere utenfor kommunen, både private og profesjonelle. Det prioriteres å:

- Tilby brukerne lett tilgang til oppdaterte kart- og geodata.
- Tilby brukerne tjenester på moderne teknologiske løsninger.
- Bidra til effektivisering av tjenester som benytter geodata/geodatasystemer (digitalt førstevalg).

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Dokumentversjon	Økonomiplan			
		2023	2024	2025	2026
Vedtatt budsjett 2022		18 021	18 021	18 021	18 021
Sum Lønns- og prisvekst mv.		7 604	7 619	7 619	7 619
Sum Endring i bruk/avsetning av fondsmidler		4 331	14 331	14 331	14 331
Sum Tekniske justeringer		-9	-24	-24	-24
Prisjustering og diverse endringer		11 925	21 925	21 925	21 925
Konsekvensjustert ramme		29 946	39 946	39 946	39 946
Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett					
Økt aktivitet på andregangsbehandling av private planinitiativ	Innstilling1	3 910	3 910	3 910	3 910
Sum Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett		3 910	3 910	3 910	3 910
Tilpasning til aktivitetsnivå					
Endring i aktivitetsnivå, oppmålingsforretninger	Innstilling1	-600	-600	-600	-600
Konsekvensjustering ArcGIS-lisenser og drift av kartløsning	Innstilling1	700	700	700	700
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå		100	100	100	100
Inntektsendringer					
Endring i gebyrinntekter byggesak	Innstilling1	-10 200	-20 200	-20 200	-20 200
Endring i gebyrinntekter private planforslag	Innstilling1	-800	-800	-800	-800
Endring i gebyrinntekter, oppmålingsforretninger	Innstilling1	600	600	600	600
Sum Inntektsendringer		-10 400	-20 400	-20 400	-20 400
Nye tiltak og realendringer budsjett		-6 390	-16 390	-16 390	-16 390
Ramme 2023-2026		23 556	23 556	23 556	23 556

Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett

Økt aktivitet på andregangsbehandling av private planinitiativ

I tertialrapport 1-2022 ble det innarbeidet kommunale midler for å dekke endret kostnadsestimat basert på erfaringstall mellom første- og andregangsbehandling av private planforslag. Førstegangsbehandlingen av private planforslag er selvkostfinansiert med gebyrinntekter, mens andregangsbehandlingen er bykassefinansiert.

Budsjettjusteringen fra tertialrapporten er videreført i økonomiplanperioden.

Tilpasning til aktivitetsnivå

Endring i aktivitetsnivå, oppmålingsforretninger

Det forventes noe redusert aktivitetsnivå for oppmålingsforretninger. Lønnskostnadene reduseres til reelt nivå.

Tiltaket må ses i sammenheng med reduserte gebyrinntekter for selvkostområdet fordi saksomfanget går ned.

Konsekvensjustering ArcGIS-lisenser og drift av kartløsning

Plan- og bygningsetaten drifter Bergen kommunes kartløsninger og administrerer lisenser for bruk av GIS-data (GIS=Geografiske informasjonssystemer) knyttet til løsningene. Hovedparten av kostnadene

(ca. 65 %) er ArcGIS-brukerlisenser (ArcGIS er en programvare som kobler data mot kart), ment for avanserte brukere. Kostnadene for disse betales av enhetene til de ulike brukerne. De resterende kostnadene (ca. 35 %) gjelder drift av løsninger hos leverandørene (ESRI og Enhet for digitale driftstjenester(EDD)) for at lisensene skal fungere samt tilgang til GIS-data i kartløsningen. Disse løsningene har per dags dato ca. 1100 brukere i kommunen utenom Plan- og bygningsetatens egne brukere og dhukes iag kostnadsfritt . Blant annet brukes dette til å koble demografiske data opp mot kart. Kostnadene til denne driften har økt betydelig de siste år. Driften som faktureres av EDD dekkes innenfor enhetens budsjettammer, men de serverlisensene som faktureres utenom dette er det ikke dekning for med dagens rammer. For å holde produktet tilgjengelig for kommunens brukere og unngå internfakturering, foreslås det at det tilføres midler tilsvarende kostnaden utover det som dekkes av Plan- og bygningsetatens rammer, kr 0,7 mill.

Lønns- og prisvekst, byggesak

Det er innarbeidet generell lønns- og prisvekst for byggesak.

Lønns- og prisvekst, private planforslag

Det er innarbeidet generell lønns- og prisvekst for private planforslag.

Inntektsendringer

Endring i gebyrinntekter byggesak

Økte gebyrinntekter for byggesak for å dekke generell lønns- og prisvekst. Utover i økonomiplanperioden øker gebyrinntektene fordi bruk av fond reduseres pga. at selvkostfondet brukes opp i 2023. Gebyrendringene er i tråd med foreslått gebyrregulativ for byggesak.

Endring i gebyrinntekter private planforslag

Økte gebyrinntekter for å dekke generell lønns- og prisvekst for private planforslag. gebyrendringen er i hht. foreslått gebyrregulativ for private planforslag.

Endring i gebyrinntekter, oppmålingsforretninger

Det budsjetteres med nedgang i gebyrinntekter fordi sakstilgangen går ned.

Tiltaket må ses i sammenheng med endringer i aktivitetsnivå for oppmålingsforretninger der lønnskostnadene er redusert.

Sammendrag budsjett

Selvkostområdene for bygge- og delesaker, private planer 1. gangsbehandling og oppmålingsforretninger justeres for forventet lønns- og prisstigning og tilpasset reelt aktivitetsnivå.

Byggesaksgebyrene justeres hovedsaklig for lønns- og prisstigning. Noen enkeltgebyr som har vært priset for lavt i forhold til selvkost får en litt større økning. Den planmessige nedbyggingen av selvkostfondet fortsetter i 2023.

Private planer har gått med underskudd de siste årene og har derfor ikke midler på selvkostfond. Gebyrene økes i snitt med 4,3 % på de fleste gebyrene for å balansere utgifter og inntekter innen selvkostområdet. Unntaket er noen enkeltgebyrer som har vært priset for lavt i forhold til selvkost som får en større økning.

Gebyrene for oppmålingsforretninger økes i snitt med 4,1 % for å dekke forventet lønns- og prisstigning.

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Gebyrene for eier-seksjonering holdes uendret fra 2022 fordi bruk av tilhørende selvkostfond ville dekke forventet lønns- og prisvekst.

Premisser for gebyrregulativet for 2023 for byggesak mv. gir nærmere detaljer om selvkostområdene.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Driftsutgifter						
Lønn	159 551	159 161	167 812	167 821	167 821	167 821
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	93 393	89 194	93 476	93 482	93 482	93 482
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	48	0	0	0	0	0
Overføringsutgifter	13 164	4 512	4 590	4 590	4 590	4 590
Finansutgifter	5 091	3 110	3 100	3 085	3 085	3 085
Sum Driftsutgifter	271 247	255 977	268 979	268 979	268 979	268 979
Driftsinntekter						
Salgssinntekter	-212 781	-214 674	-226 402	-236 402	-236 402	-236 402
Refusjoner	-14 036	-8 643	-8 713	-8 713	-8 713	-8 713
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-16 809	-14 639	-10 308	-308	-308	-308
Sum Driftsinntekter	-243 626	-237 956	-245 423	-245 423	-245 423	-245 423
Sum	27 621	18 021	23 556	23 556	23 556	23 556

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Byrådsavdeling for byutvikling	20 552	17 531	23 556	23 556	23 556	23 556
Fellesposter - bykassen	6 794	490	0	0	0	0
Sum	27 621	18 021	23 556	23 556	23 556	23 556

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Private planer	22 894	6 919	11 131	11 131	11 131	11 131
Bygge- og delesaksbehandling	-14 902	-9 198	-9 163	-9 148	-9 148	-9 148
Oppmålingsforretninger	-576	-1 298	-1 298	-1 298	-1 298	-1 298
Kart og oppmåling	20 643	21 519	22 818	22 818	22 818	22 818
Selvkostrenter - byggesak	-480	51	41	26	26	26
Selvkostrenter - oppmåling	11	28	28	28	28	28
Sum	27 621	18 021	23 556	23 556	23 556	23 556

Kostra-analyse

	Bergen 2020	Bergen 2021	Oslo Trondheim kommune	Stavanger	ASSS uten Oslo
Grunnlagsdata (Nivå 3)					
Søknader i samsvar med plan med 3 ukers frist Byggesøknader i alt Gjennomsnittlig saksbehandlingstid (dager)	16	19	19	17	26

Grunnlagsdata (Nivå 3)

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for byggesaker med 3 ukers frist. Kalenderdager

Saksbehandlingstiden for byggesaker med 3 ukers frist har hatt en nedadgående trend, men økte noe i 2021. Det arbeides for å redusere saksbehandlingstiden og som et koronatiltak ble det mot slutten av 2020 blant annet innført en «hurtigfil» for saker som oppfyller en rekke kriterier og som er mest mulig komplette. Erfaringen i 2021 har vært at «hurtigfilkonseptet» ikke har fungert optimalt, da det brukes på færre søknader enn ønsket og forventet. Det jobbes derfor videre med å øke både kjennskap og kunnskap i byggebransjen til ordningen

Merknad*

Indikatorene under om saksbehandlingstider tilhører egentlig tj.område 10B, men ligger på tjenesteområde 10A og blir også kommentert der.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for byggesaker med 12 ukers frist. Kalenderdager

Saksbehandlingstiden på byggesaker med 12 ukers frist har økt noe fra 2020 til 2021 og Bergen kommune ligger nå noe over de andre store kommunene og ASSS-nettverket. Det arbeides kontinuerlig med å korte ned saksbehandlingstiden i kommunen.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for private forslag til detaljregulering.

Kommunens administrative behandlingstid ligger i all hovedsak innenfor de lovpålagte 12-ukersfristene for behandling 1. og 2. gang. I kommuner med parlamentarisk styresett, som i Oslo og Bergen, går det med vesentlig mer tid til den politiske delen av planbehandlingen enn i kommuner med formannskapsmodell. I Bergen er imidlertid forslagsstillers egen tidsforbruk betydelig lengre enn i de øvrige ASSS-kommunene, noe som i vesentlig grad forklarer den samlet sett lange prosesstiden for plansakene fra oppstart til bystyrets vedtak. Erfaringsmessig viser det seg at tidsforbruket øker når planforslag avviker fra overordnet plan, noe som også i relativt hyppig grad medfører innsigelser. Til tross for dette ligger saksbehandlingstiden for private planforslag i Bergen kommune under sammenlignbare kommuner.

Utfordringer og strategi

Det legges til grunn at kommunens merkostnader ved behandling av bygge- og delesaker, private planforslag, eierseksjonering og oppmålingsforretninger skal være fullfinansiert ved gebyrinntekter så langt dette er mulig innenfor regelverket om selvkost. Gebyrregulativet bygger på erfaringer fra de seneste årene, gebyrgrunnlaget og lovverket. Svingende etterspørsel i markedet kan gi utfordringer med å ha riktig bemanningsnivå til enhver tid. Svingninger i etterspørsel fører til endringer i den planlagte inntekts- og kostnadssammensetningen og avvik behandles som avsetning til eller bruk av selvkostfond. Fra 1.1.2020 trådte ny selvkostforskrift i kraft der det slås fast at dersom gebyrinntektene ikke er store nok og det ikke finnes tilstrekkelige midler på selvkostfond, er det ikke anledning til å fremføre underskuddet til fremtidige år. Det betyr at kommunen må dekke et slikt underskudd.

Plan- og bygningsetaten håndterer årlig om lag 12 000 kartbestillinger, herunder saker og meglerpakker, 18 000 henvendelser på telefon og en rekke skriftlige forespørsler. Bestillingene varierer fra saker som strekker seg over lengre tid til saker med tre dagers leveringsfrist. Å sørge for at vedtak og faglige bidrag leveres med rett kvalitet til riktig tid er den mest sentrale utfordringen. Å bidra til å gjennomføre mer effektive plan- og saksbehandlingsprosesser er derfor svært viktig.

Plan- og byggesaksprosesser skal være effektive. Krav til tidsfrister i lovverket skal overholdes for å imøtekomme kundenes forventninger, og for å unngå gebyrtap. På byggesaksområdet vil elektroniske løsninger i økende grad prege arbeidet. Plan- og bygningsetaten utvikler systemløsninger for saksbehandlingen (PB360) som forventes å gi publikum tilgang til bedre tjenester på sikt.

Tilsyn med byggevirkosomhet og ulovlige tiltak er viktige oppgaver for å påse at regelverket etterleves. Publikum, offentlige etater og bransjen selv gjør en stor innsats for å avdekke ulovligheter. I samarbeid med Arbeidstilsynet, Skatteetaten og politiet bidrar Plan- og bygningsetaten til arbeid mot svart økonomi og sosial dumping.

Kapasiteten på tilsynsområdet, inkludert ulovlighetsoppfølging, er økt og etaten registrerer god måloppnåelse med stort antall saker som avsluttes. Det er også arbeidet med avslutning av sakene som ble registrert i «Strandsoneprojektet» tilbake i tid, og flere av disse sakene medfører mye ressursbruk og medieinteresse.

Innmeldte saker prioriteres ut fra risiko for liv og helse, samt saker med potensiell stor presedensvirkning. Oppfølging av ulovligheter kan være krevende. I enkelte tilfeller kan det bety oppfølging over mange år, med rettslig prøving i flere omganger, selv om kommunen skulle få medhold i alle instanser.

Overordnede mål

- **Trygg økonomistyring**

Bergen skal være en ansvarlig by der trygg økonomistyring sees på som en forutsetning for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet, også i et generasjonsperspektiv.

En ansvarlig og trygg økonomistyring, samsvar mellom kommunens inntekter og utgifter og en seriøs arbeidsgiverpolitikk tuftet på heltidskultur danner grunnlaget for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet og skape den byen vi ønsker. Byrådet vil bruke sin innkjøpsmakt strategisk for å sikre at klima og miljø, arbeidsvilkår, tariffavtale, godkjent lærebedrift og seriøsitetskrav i større grad blir vektlagt i anbudene.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026
Trygg økonomistyring	I Bergen skal alle plan- og byggesaker behandles innen fastsatte frister	Andel bygge- og delesaker med overholdt saksbehandlingstid i henhold til forskrift	94,0 %	94,0 %	94,0 %	94,0 %
		Andel reguleringsplaner behandlet 1. gang med overholdt frist.	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Virkemiddel for å nå mål

For tjenesteområdet Private planer og byggesak kan de overordnede mål defineres som;

- Bergen skal tilby tjenester som skal være preget av kvalitet, effektivitet og forutsigbarhet gjennom kort saksbehandlingstid og vektlegging av digitaliserte og innovative løsninger.

Bedre informasjon

Veiledningsbehovet øker med økt ansvar for tiltakshavere og økt kompleksitet. De senere år er veiledningstjenesten styrket. Gratis veiledningstid er godt mottatt av publikum. Målet er at tjenesten skal gjøres mer tilgjengelig via internett. Bergen kommune deltar aktivt i det statlig initierte prosjektet med økt automatisering og selvbetjeningsgrad i søknadsprosessen som mål. God veiledning bidrar til realistiske forventninger og trolig færre klager.

Kompetansearbeid

Vedlikehold og utvikling av kompetanse er sentralt i Plan- og bygningsetatens virksomhet. Det satses på å bidra til offentlige møter, kurs og opplæring innen etatens ansvars- og arbeidsområder overfor publikum, eksterne organisasjoner og næringslivet. Service og dialog er viktige satsingsområder.

Etaten har over tid styrket veiledningstjenesten og fagavdelingene bidrar mer i møter med publikum. Målet er at publikum skal oppleve bedre service, god kommunikasjon og klar tale fra etaten. Åpne fagmøter med publikum har vært godt tatt imot så langt og vil bli videreført.

Det er en utfordring å tilby brukerne relevant og lett tilgjengelig informasjon om geografiske data ved selvbetjening over internett, samt å holde informasjonen oppdatert. Etaten ønsker å spre bruken av geografiske informasjonssystemer (GIS) til brukere i kommunen utenfor teknisk sektor.

Kommunens nye kartløsning på internett (bergenskart.no) ble lansert september 2020 og videreutvikles i planperioden. Nytt planregister ble lansert høsten 2019, og det arbeides kontinuerlig med å tilby moderne digitale løsninger - også i sammenheng med nasjonale aktører.

Byrådets tiltak for å målene på dette tjenesteområdet inkluderer blant annet:

-Følge opp ["Kommuneplanens arealdel 2018-2030"](#)

-Følge opp [“Bergen 2030 - Kommuneplanens samfunnsdel”](#)

-Følge opp Bergen kommunes arkitektur- og byformingsstrategi [“Arkitektur+”](#)

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	
Antall nye byggesaker	2 475	2 443	2 300	2 300	2 300	2 300	2 300	
Antall vedtak i byggesaker	2 121	2 229	2 100	2 100	2 100	2 100	2 100	
Gjennomsnitt behandlingstid (dager) på byggesaker	46	68	60	60	60	60	60	
Antall mottatte private planforslag	26	14	22	22	22	22	22	
Antall vedtak om offentlig ettersyn (private planer)	28	20	22	22	22	22	22	
Antall behandlede klagesaker	479	366	525	525	525	525	525	
Antall foretakstilsyn	279	241	300	300	300	300	300	
Antall pålegg om retting og antall ilagte tvangsmulkt	822	940	400	360	200	200	200	
Antall stoppordre og sikring	44	29	30	30	30	30	30	
Antall ubehandlede klager ved årets utløp	125	250	150	150	150	150	150	
Antall behandlede oppmålingsforretninger	532	532	450	450	450	450	450	
Antall behandlede seksjoneringssaker	169	164	200	200	200	200	200	
Saksbehandlingstid seksjonering (dager)	60	56	55	55	55	55	55	

Investeringsbudsjett

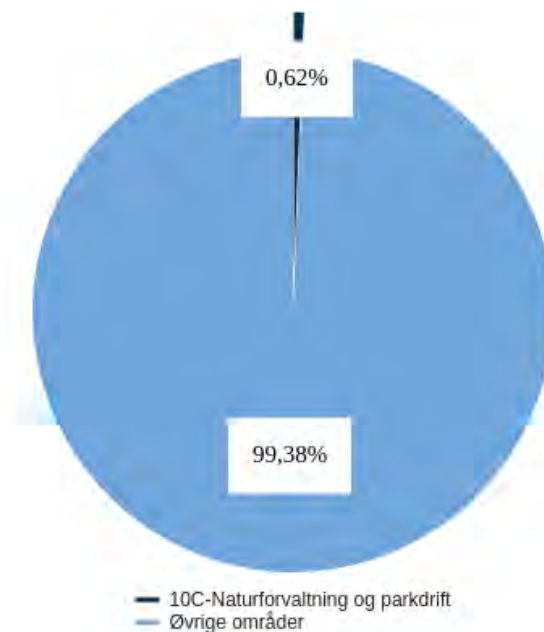
Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp					Økonomiplan				Sum 2023- 26	
	Ferdig år	Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjekt utgift	Ørem. fin. prosjekt utgift	Netto	2023	2024	2025		2026
Avgiftsfinansierte investeringer											
Avhending av eldre arkivmateriale	2023	AD 2020/22957-2	IA	1,7	0,0	1,7	1,5	0,0	0,0	0,0	1,5
Sum Avgiftsfinansierte investeringer			0,0	1,7	0,0	1,7	1,5	0,0	0,0	0,0	1,5

Avhending av eldre arkivmateriale

Oppmålingsavdelingen har en del eldre arkivmateriale stående. Dette må forflyttes til sentralarkivet for god oppbevaring av arkivverdige dokumenter og kart.

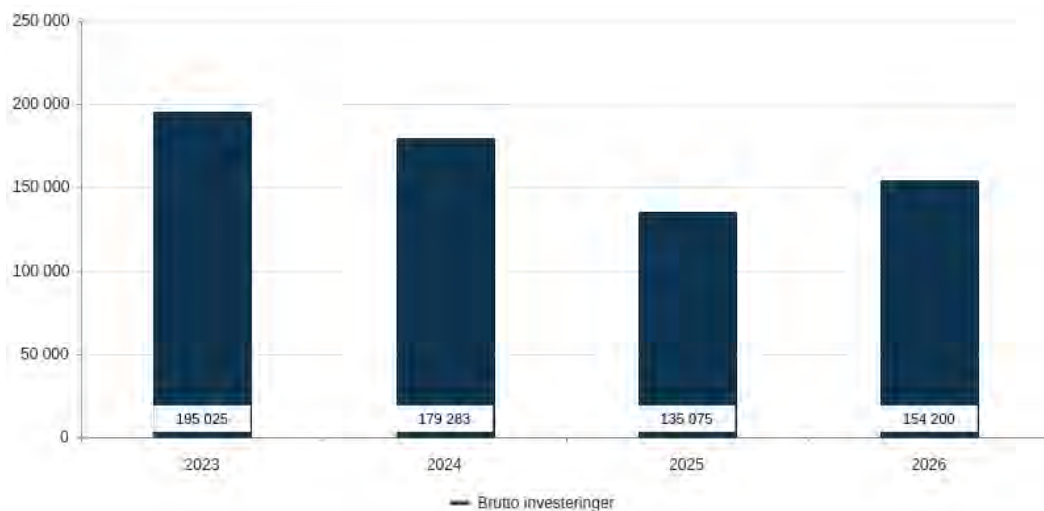
10C-Naturforvaltning og parkdrift

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Tjenesteområdet omfatter ivaretagelse av naturen og dens mangfold, samt utvikling og tilrettelegging av friområder og urbane landskap for rekreasjon gjennom opplevelser, aktivitet og friluftsliv.

Tjenesteområdet omfatter også bygging, forvaltning og drift av parker og byrom – areal med stor

rekreasjonsverdi for byens innbyggere. Universell utforming skal tilstrebes ved nybygging og rehabiliteringer.

For å sikre gode offentlige, tilgjengelige areal, er det en viktig oppgave for kommunen å styre transformasjon av større områder. Gode løsninger skal utvikles og sørge for tilstrekkelig areal til allmennheten gjennom byrom som for eksempel smau, gater, parker, allmenninger og områder for lek. Det er sentralt å påse at innbyggerne har nærhet til tur- og friområder.

Tjenesteområdet omfatter også oppgradering og nybygging av lekeplasser, samt årlig hovedettersyn av uterom på skoler, barnehager og lekeplasser. Forvaltningsansvar for byfjell, vassdrag, vilt, friluftsliv, skog og biologisk mangfold omfattes også av tjenesteområdet.

Arbeidet utføres hovedsakelig av Bymiljøetaten, men tjenesteområdet krever også bidrag fra og samarbeid med en rekke andre etater og avdelinger i kommunen.

Hovedprioriteringer

Bergen har en målsetting om å være Norges grønneste storby.

Kommunens kapasitet innen natur- og miljøområdet ble i 2022 styrket med 6,5 mill. Dette har gjort det mulig å styrke forvaltning av kommunens naturrikdommer. Det er blitt ansatt ny kapasitet og kompetanse som jobber med naturforvaltning, blant annet rådgiver for friluftsliv og byfjellsforvaltning, skogforvalter og arealforvalter.

På investeringssiden satses det videre på Barnas byrom og sentrumslekeplass på Nordre Tollbodkai. Arbeidet med etablering av Bystrand og ny Lungegårdspark fortsetter. Siste etappe av Løvtien fullføres slik at det blir en sammenhengende turvei fra Kråkenes til Melkeplassen. Nedre del av Nygårdsparken skal totalrenoveres for å tåle fremtidig daglig bruk av stadig flere sentrumsbeboere og gi bedre mulighet for arrangementer.

Gjennomføring av Møllendalselven elve- og strandpark starter opp i planperioden. Hele elve- og strandsonen skal omskapes til et stort friområde som tilrettelegges for opplevelser, lek og rekreasjon. Elven skal restaureres for å gi gode vilkår for biologisk mangfold.

For å sikre en levedyktig bestand av elvemuslinger i Haukåsvassdraget skal det bygges en ny overvannsløsning som skiller rent vann fra det forurensa overvannet i travparken.

Nivået på arbeidet med turveinett og friluftstiltak videreføres i 2026 med samme nivå som årene før.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Dokumentversjon	Økonomiplan				
	2023	2024	2025	2026	
Vedtatt budsjett 2022	147 490	147 490	147 490	147 490	
Sum Lønns- og prisvekst mv.	9 257	6 868	6 205	6 205	
Sum Tekniske justeringer	253	253	253	253	
Prisjustering og diverse endringer	9 511	7 122	6 458	6 458	
Konsekvensjustert ramme	157 001	154 612	153 948	153 948	
Nye tiltak					
Driftskonsekvens av investeringer - Naturforvaltning og parkdrift	Innstilling1	3 295	3 257	4 193	4 493
Satsing på urbant landbruk	Innstilling1	150	150	150	150
Økt tilskudd til Bergen og Hordaland turlag	Innstilling1	150	150	150	150
Sum Nye tiltak		3 595	3 557	4 493	4 793
Nye engangstiltak					
Dagsturhytte	Innstilling1	500	0	0	0
Økt tilskudd til Bergen og Hordaland turlag	Innstilling1	200	0	0	0
Sum Nye engangstiltak		700	0	0	0
Ikke igangsette planlagt tiltak					
Sum Ikke igangsette planlagt tiltak		0	0	0	0
Nye tiltak og realendringer budsjett		4 295	3 557	4 493	4 793
Ramme 2023-2026		161 296	158 169	158 442	158 742

Nye tiltak

Arna Bydelspark - Seimsmyrane

Driftskostnader tilknyttet Arna bydelspark - Seimsmyrane. Driftskostnadene gjelder:

- ukentlig visuelt ettersyn av lekeutstyr,
- belysning /strømforbruk, renhold, og bosstøpping.
- avretting og vedlikehold av veier og plasser.
- vedlikehold av gress- og våtmarksarealer.
- vedlikehold av to broer og natursteinsmurer.
- ettersyn og tømning av sandfangkummer, sluser, rør.
- i etableringsfasen vil det også kunne være behov for vanning og gjødsling av vegetasjon, utskifting av trær og planter.
- forvaltning: utleie byrom, naturforvaltning, juridisk spørsmål og oppfølging

Digitalisering naturforvaltning og parkdrift - driftskonsekvens

Driftskonsekvenser for prosjektet "IKT system bruk av offentlig areal" lå tidligere på dette tiltaket, men er nå skilt ut som eget tiltak.

Driftskonsekvens av investeringer - Naturforvaltning og parkdrift

Flere investeringsprosjekter på tjenestoområde naturforvaltning og parkdrift medfører en økning i driftsutgifter. Dette gjelder driftsutgifter tilknyttet følgende prosjekter:

Mindemyren fase 1: Overtakelse av anlegg fra Bybane utbygging på transformasjonsområdet Mindemyren, er forventet å medføre økt oppfølging av driftsoppgaver og publikumshenvendelser.

Driftskostnadene tilknyttet kanalen forventes å bli 2,4 mill. pr år fra etaten overtar driften, jf. vedtak i sak [BY 295/19](#).

Barnas byrom/lekeplasser: Driftsutgifter vedrørende Løvstakklien lekeplass, Lien lekeplass og Damsgård lekeplass, Sangotna uteareal og Brønndalen Olsvikskjenet. Dette er bl.a utgifter til belysning, vedlikehold av overflater og lekeapparater. [Sudmansvei lekeplass](#) og [Sentrumslekeplass - første utbyggingstrinn](#) har mer omfattende driftsutgifter, blant annet grunnet etablering av vannpost og publikumstolett med behov for renhold av disse.

Løvtien etappe 4 - delstrekning 2: Driftskostnadene vil gjelde vedlikehold av grusveier, krattrydding, grøfterensk, overvannsanlegg, gjerder, brokonstruksjon, tømning av søppel, vintervedlikehold, nettleie og strømforbruk.

Etablering av belyningsanlegg ved Fyllingsdalen kirke, Arnavågen og ved Petedalsmyra fotballbane medfører noe økte strømutfgifter.

Turveier, benker og gapahuker: Oppgradering av turveier kan medføre økning i strømutfgifter til belysning og vedlikehold av markdekker. Utplassering av flere benker og gapahuker medfører noe utgifter til vedlikehold av disse.

IT system for bruk av offentlig areal - se tiltaket "Driftskonsekvens av investering - samferdsel". Driftsutgiftene deles mellom to tjenesteområder.

Det er fratrukket en netto besparelse for prosjektet "**Fontener i sentrum**", da investeringen medfører reduksjon i vannavgift.

Investeringsprosjektet "**Nygårdsparken midtre del**" skyves ut av Handlings- og økonomiplan 2023-2026 og driftutgiftene for 2025 og 2026 tas dermed ut.

Investeringsprosjektet "**Maisbelegg i vestre halvdel av Byparken**" utgår og tilhørende driftsutgifter tas dermed ut av økonomiplanen.

Driftsutgiftene tilknyttet **Haukåsvassdraget - overvannsløsning Bergen travpark** tas ut fordi Bergen Travpark skal drifte og vedlikeholde anlegget etter overtagelse.

Driftskonsekvens av investeringer - samferdsel

Flere investeringsprosjekter innen tjenesteområdet samferdsel medfører en økning i driftskostnader. Beskrivelser av investeringsprosjektene finnes under investeringer. Tiltaket omfatter driftskonsekvenser tilknyttet følgende investeringsprosjekter:

Gangveier og snarveier: Driftskostnadene skal dekke vedlikehold av trapper og gangveier/stier, belysning og annet strømforbruk, vegetasjonsrydding, snømåking og strøing på vinterstid og eventuelt annet nødvendig vedlikehold. Trappeløp er både krevende og kostbart å drifte da vintervedlikehold må gjøres manuelt. I HØP 2023-2026 gjelder dette følgende prosjekter:

- Gangveger Loddefjord-Olsvik
- Gangveger Indre Arna
- Trafikksikringstiltak Midtun-Ulsmåg
- Kalvedalsvegen trapper
- Oppgradering av snarveier Holalien, Vågedalen og Herman Gransvei
- Gangveier kollektivtraseer Laksevåg

Supplering av lyspunkt på eksisterende anlegg: vil medføre økte strømutfgifter grunnet flere lyspunkter.

IT system for bruk av offentlig areal: Ved første hele driftsår (2023) er det forventet at man trenger en overlapsperiode mellom gamle systemer og nytt system for å sikre data ved overgang til det nye systemet. Det forventes dermed en økning på 0,5 mill i 2023. Fra 2024 vil driftsutgiftene være på samme nivå som det gamle systemet.

Fagsystem parkering: Prosjektet skal anskaffe kontrollsystemer innenfor parkeringsfeltet hos Bymiljøetaten. Samtidig skal prosjektet også videreutvikle digitale publikumstjenester knyttet til parkering gjennom mobilapplikasjonen "P i Bergen". Det nye systemet har høyere driftutgifter enn det gamle systemet.

Sensorer HC og vareleveringsplasser ny tjeneste til forflytningshemmede der de kan se hvor det er plasser, og om de er ledige eller ikke. Medfører kostnad tilknyttet drift av datasjø og utstyr.

Bydata - sensor veilys - skal gi analyse og beslutningsstøtte rundt drift av vei - gi grunnlag for prioritering av arbeid og varsling over viktige hendelser. Driftskostnader innebærer drift av datasjø, kommunikasjon, sensor / datasett integrasjoner og beslutningsstøttesystem. Driftskostnadene er 1,2 mill. fra 2024.

Asset Management-system: Det er behov for å holde oversikt over alle objekter som etaten forvalter, drifter og vedlikeholder. Driftskonsekvensene av tiltaket består av flere ulike deler. Det gjelder lisenskostnader og driftskostnader av systemet. I tillegg vil det medføre økt dataforvaltning for å sikre korrekt god bruk av data som samles inn. Det vil være behov for midler til lagring av data mot Datasjø, kostnader for dataflyt fra kilde til Datasjø og driftskostnader av Microsoft Azure. I tillegg vil det komme integrasjonskostnader mot andre systemer. Totalt er driftskostnader estimert til 2 mill. fra 2025. Systemet er forventet å gi etaten effektiviseringsgevinster på sikt, og dermed kunne utføre mer av de riktige vedlikeholdsoppgavene. Dette vil bidra til å redusere vedlikeholdsetterslepet på kommunale anlegg.

Driftskonsekvens av IT system for bruk av offentlig areal

Systemet skal erstatte dagens systemer som er på utløpende kontrakt, og samtidig sørge for en mer effektiv søknad-, og saksbehandlingsprosess innenfor fagfeltene parkering, graving i kommunal grunn og utleie av offentlig areal. Anskaffelsen av det nye systemet ble gjennomført våren 2021, og prosjektet er nå under implementeringsfasen. Første del-leveranse (arbeid/graving i kommunal grunn) forventes levert 3.kvartal 2022. Videre vil del-leveranse 2, som inneholder tjenester innen leie av grunn og parkering, bli innført før prosjektet ferdigstilles første kvartal 2023.

Driftskonsekvens av prosjektet kan delvis dekkes av midler til lisenskostnader tilknyttet det gamle systemet. Årsaken til økning i 2023 skyldes behov for å ha nytt og gammelt system i en periode. Fra 2024 forventes en effektivisering i driften og nedgang i driftsutgiftene.

Driftskonsekvens av overtagelse av anlegg på Mindemyren - Mindemyren fase 1

Overtakelse av anlegg fra Bybane utbygging på transformasjonsområdet Mindemyren, er forventet å medføre økt oppfølging av driftsoppgaver og publikumshenvendelser. Driftskostnadene tilknyttet kanalen forventes å bli 2,4 mill. pr år fra etaten overtar driften, jf. vedtak i sak [BY 295/19](#).

Driftskonsekvens Bystrand Lungegårdspark

Når Bystranden er ferdigstilt vil det medføre økte driftskonsekvenser. Parken blir 50 % større enn det Lungegårdsparken var og vil få økt bruksintensitet. Dette vil medføre at driftskostnadene vil øke når parken står ferdig. Prosjektet er forsinket og vil tidligst være ferdigstilt i 2026. Driftskostnader skyves dermed ut av Handlings- og økonomiplanperioden. Det foreslås kun 50 000 kr pr. år som skal dekke Bergen kommunes bidrag til å utplassere en målebøye for å overvåke vannets tilstand/kvalitet. Målebøyen utplasseres i regi av UiB.

Driftskonsekvens Sentrumslekeplass - første utbyggingstrinn

Etablering av midlertidige installasjoner og parkmessige grønnsstrukturer vil generere en rekke nye elementer og utemøbler, ulike typer markdekker, og vil innby til økt bruk og dermed mer slitasje enn det arealene representerer i dag. Dersom det blir aktuelt å etablere publikumstolett vil dette også medføre økte driftsutgifter.

Nye driftsoppgaver vil eksempelvis være;

- løvhåndtering, fjerning av ugress og planering og avretting på dekker av grus
- jevnlig spyling/ rensk av fallunderlag i kunststoff, inkl. stålkant
- ettersyn og utskifting av slitasjedeler på leke- og treningsapparater
- tømning av avfallsbeholdere og ryddig av avfall i anlegget
- ettersyn av eventuell grill
- ettersyn og vedlikehold av sittegrupper, amfier og sambruksmøbler
- jevnlig utskifting av sand i eventuelle sandbasseng
- ettersyn, klipp, rensk og luking av staudebed, prydgress, busker og plenareal
- ettersyn, rensk og vedlikehold av vannpost
- vedlikehold av eventuelle murer og kanter
- eventuell belysning

Driftskonsekvens Sudmannsvei lekeplass

Sudmannsvei lekeplass er et eksisterende anlegg som Bergen kommune har ansvar for i dag. Oppgraderingene medfører imidlertid en økning av antall elementer og utemøbler, ulike typer markdekker, og vil innby til økt bruk og dermed mer slitasje enn det arealene representerer i dag. Det introduserer også nye «bymøbler» i form av drikkevannspost og publikumstolett. Driftskostnadene er derfor beregnet som på et nytt anlegg. Publikumstolett krever jevnlig ettersyn og påfyll av bruksartikler, renhold og teknisk kontroll.

Løvstien etappe 4 - delstreking 2

Det vil bli økte driftskostnader ved ferdigstillelse av Løvstiens siste etappe. Driftskostnadene vil gjelde vedlikehold av grusveier, krattrydding, grøfterensking, overvannsanlegg, gjerder, brokonstruksjon, tømning av søppel, vintervedlikehold, nettleie og strømforbruk. Prosjektet er forsinket og det vil først være behov for driftsutgifter fra 2025.

Satsing på urbant landbruk

Visjonen i Dyrk Bergen– Strategi for urbant landbruk i Bergen 2019 – 2023 er: *“Bergen kommune er en bærekraftig by som skal bli grønneste storby i landet gjennom å legge til rette for at innbyggerne kan dyrke egen mat og øke sine kunnskaper om matproduksjon fra jord til bord.”*

Videre heter det i hovedmål 2: *“Gjennom urbane dyrkingsaktiviteter skal Bergen skape gode møteplasser for innbyggerne på tvers av alder, kjønn, kultur eller bosted.”*

Kommunen har en søkbar tilskuddsordning for urbant landbruk med en ramme på kr 259 000.

For å kunne gjennomføre strategien for urbant landbruk foreslår byrådet å styrke denne ordningen med ytterligere 0,15 mill. fra 2023.

Økt tilskudd til Bergen og Hordaland turlag

Bergen og Hordaland Turlag har i flere år mottatt fast driftstilskudd fra Bergen kommune. Tilskuddet har vært uendret i mange år og er nå på 107.800,-.

Turlaget har 46 årsverk med dugnad i Bergen kommune og i overkant av 18 000 medlemmer (2021). Det er en klar målsetting i turlaget sin strategi å bidra mer i arbeidet med tilrettelegging og vedlikehold av stier og turmål i Bergen i årene som kommer. For å rekruttere og sette i gang flere dugnadsgrupper er det erfaringsvis nødvendig med en koordinerende ressurs. Med bakgrunn i erfaring fra hvordan turgrupper med tillitsvalgte og frivillige har vokst fram de siste årene og skapt et stort og bredt aktivitetstilbud i Bergen, ønsker turlaget å gjøre det samme knyttet til dugnadsgrupper på arbeid i felt. For turlaget er kontinuitet i dette arbeidet avgjørende.

Byrådet foreslår å styrke tilskuddet til Bergen og Hordaland turlag med 0,15 mill. årlig. I tillegg gis det et engangstilskudd på 0,2 mill. i 2023.

Tiltaket er fordelt på to ulike linjer - nye tiltak og nye engangstiltak.

Nye engangstiltak

Dagsturhytte

Alle kommuner i Vestland fylke kan søke om midler til opprettelse av dagsturhytter. Kommunene stiller med areal og 1/3 av finansieringen samt vedlikehold. Resterende finansiering (2/3) hentes fra Sparebankstiftelsen til Sparebanken Sogn og Fjordane og tippemidler. Per nå er Bergen kommune en av få som ikke har benyttet seg av tilbudet, mens kommuner som Alver og Austevoll har så langt opplevd stor suksess med sine dagsturhytter.

Dagsturhytter kan tilby ly og motivere flere til å komme i aktivitet, noe som er en fordel for folkehelsen og ikke minst det sosiale samværet.

Byrådet ønsker å få etablert en dagsturhytte i Bergen kommune i 2023.

Økt tilskudd til Bergen og Hordaland turlag

Bergen og Hordaland Turlag har i flere år mottatt fast driftstilskudd fra Bergen kommune. Tilskuddet har vært uendret i mange år og er nå på 107.800,-.

Turlaget har 46 årsverk med dugnad i Bergen kommune og i overkant av 18 000 medlemmer (2021). Det er en klar målsetting i turlaget sin strategi å bidra mer i arbeidet med tilrettelegging og vedlikehold av stier og turmål i Bergen i årene som kommer. For å rekruttere og sette i gang flere dugnadsgrupper er det erfaringsvis nødvendig med en koordinerende ressurs. Med bakgrunn i erfaring fra hvordan turgrupper med tillitsvalgte og frivillige har vokst fram de siste årene og skapt et stort og bredt

aktivitetstilbud i Bergen, ønsker turlaget å gjøre det samme knyttet til dugnadsgrupper på arbeid i felt. For turlaget er kontinuitet i dette arbeidet avgjørende.

Byrådet foreslår å styrke tilskuddet til Bergen og Hordaland turlag med 0,15 mill. årlig. I tillegg gis det et engangstilskudd på 0,2 mill. i 2023.

Tiltaket er fordelt på to ulike linjer - nye tiltak og nye engangstiltak.

Ikke igangsette planlagt tiltak

Driftskonsekvens av investeringer - Naturforvaltning og parkdrift

Flere investeringsprosjekter på tjenestoområde naturforvaltning og parkdrift medfører en økning i driftsutgifter. Dette gjelder driftsutgifter tilknyttet følgende prosjekter:

Mindemyren fase 1: Overtakelse av anlegg fra Bybane utbygging på transformasjonsområdet Mindemyren, er forventet å medføre økt oppfølging av driftsoppgaver og publikumshenvendelser. Driftskostnadene tilknyttet kanalen forventes å bli 2,4 mill. pr år fra etaten overtar driften, jf. vedtak i sak [BY 295/19](#).

Barnas byrom/lekeplasser: Driftsutgifter vedrørende Løvestakklien lekeplass, Lien lekeplass og Damsgård lekeplass, Sangotna uteareal og Brønndalen Olsvikskjenet. Dette er bl.a utgifter til belysning, vedlikehold av overflater og lekeapparater. [Sudmansvei lekeplass](#) og [Sentrumslekeplass - første utbyggingstrinn](#) har mer omfattende driftsutgifter, blant annet grunnet etablering av vannpost og publikumstolett med behov for renhold av disse.

Løvestien etappe 4 - delstrekning 2: Driftskostnadene vil gjelde vedlikehold av grusveier, krattrydding, grøfterensk, overvannsanlegg, gjerder, brokonstruksjon, tømning av søppel, vintervedlikehold, nettleie og strømforbruk.

Etablering av belysningsanlegg ved Fyllingsdalen kirke, Arnavågen og ved Petedalsmyra fotballbane medfører noe økte strømutfgifter.

Turveier, benker og gapahuker: Oppgradering av turveier kan medføre økning i strømutfgifter til belysning og vedlikehold av markdekker. Utplassering av flere benker og gapahuker medfører noe utgifter til vedlikehold av disse.

IT system for bruk av offentlig areal - se tiltaket "Driftskonsekvens av investering - samferdsel". Driftsutgiftene deles mellom to tjenestoområder.

Det er fratrukket en netto besparelse for prosjektet "**Fontener i sentrum**", da investeringen medfører reduksjon i vannavgift.

Investeringsprosjektet "**Nygårdsparken midtre del**" skyves ut av Handlings- og økonomiplan 2023-2026 og driftutgiftene for 2025 og 2026 tas dermed ut.

Investeringsprosjektet "**Maisbelegg i vestre halvdel av Byparken**" utgår og tilhørende driftsutgifter tas dermed ut av økonomiplanen.

Driftsutgiftene tilknyttet **Haukåsvassdraget - overvannsløsning Bergen travpark** tas ut fordi Bergen Travpark skal drifte og vedlikeholde anlegget etter overtagelse.

Sammendrag budsjett

Det er budsjettet med økte strømpriser for å ivareta belysning i kommunens parker og turveier i tråd med prognose for utvikling i strømprisene.

Drift og vedlikehold av kommunale parker opprettholdes på samme nivå som i 2022. Budsjettet er også styrket for å drifte nye anlegg som blir ferdigstilt og tatt i bruk av befolkningen.

I tillegg ønsker Byrådet å legge til rette for økt friluftsliv og budsjetterer med midler til å opprette en dagsturhytte i 2023. Det budsjetteres også med å gi økt tilskudd til Bergen og Hordaland Turlag.

For å kunne gjennomføre strategien for urbant landbruk foreslår Byrådet å styrke tilskuddsordningen for urbant landbruk.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Driftsutgifter						
Lønn	58 511	49 395	51 282	51 282	51 282	51 282
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	52 418	64 454	75 895	72 968	73 241	73 541
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	1 740	2 196	2 278	2 278	2 278	2 278
Overføringsutgifter	15 392	14 964	15 852	15 652	15 652	15 652
Finansutgifter	36 929	33 915	33 915	33 915	33 915	33 915
Sum Driftsutgifter	164 990	164 923	179 222	176 095	176 368	176 668
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-3 085	-2 595	-2 687	-2 687	-2 687	-2 687
Refusjoner	-16 061	-14 653	-15 054	-15 054	-15 054	-15 054
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-619	-185	-185	-185	-185	-185
Sum Driftsinntekter	-19 765	-17 433	-17 926	-17 926	-17 926	-17 926
Sum	145 224	147 490	161 296	158 169	158 442	158 742

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Byrådsavdeling for klima, miljø og samferdsel	139 753	138 845	161 296	158 169	158 442	158 742
Fellesposter - bykassen	5 247	8 645	0	0	0	0
Sum	145 224	147 490	161 296	158 169	158 442	158 742

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Grøntfaglig planlegging	15 328	14 446	15 514	14 814	14 814	14 814
Kommunale skoger	2	697	715	715	715	715
Landbruk	8 046	8 237	8 851	8 851	8 851	8 851
Grønn prosjektering	32 180	28 037	28 228	28 258	28 308	28 308
Parkdrift	69 656	69 889	80 745	78 289	78 511	78 811
Fiske, fangst og viltstell	400	135	142	142	142	142
Naturforvaltning	19 608	26 050	27 100	27 100	27 100	27 100
Sum	145 224	147 490	161 296	158 169	158 442	158 742

Kostra-analyse

	Bergen 2020	Bergen 2021	Oslo kommune	Trondheim	Stavanger	ASSS uten Oslo
Prioritet						
Naturforvaltning og friluftsliv brutto investeringsutgifter beløp pr innb (kr) *)	45	50	461	103	99	77
Netto driftsutgifter per innbygger (329) landbruksforvaltning og landbruksbasert nær.utv. (B) *) **)	609	433	0	207	128	202
Rekreasjon i tettsted brutto driftsutgifter beløp pr innb (kr) *)	371	363	736	370	828	419
Andre nøkkeltall						
Netto driftsutgifter (329) Landbruksforvaltning og landbruksbasert næringsutvikling *)	10 482	8 032	0	5 775	5 668	4 503

*) Inflasjonsjustert med deflator

**) Justert for utgiftsbehov

Prioritet*Brutto investeringsutgifter til naturforvaltning og friluftsliv pr. innbygger*

Dette er en indikator som kan ha til dels store svingninger fra år til år. Dette skyldes at investeringene år for år er varierende, også i andre kommuner det er naturlig å sammenligne seg med. Årsaken til svingningene knytter seg til ujevn oppstart av prosjekter og når kostnadene oppstår.

Rekreasjon i tettsted brutto driftsutgifter, beløp pr. innbygger

Brutto driftsutgifter i Bergen kommune til Rekreasjon i tettsted - viser en liten nedgang fra kr 371 kr pr. innbygger i 2020 til kr 363 pr. innbygger i 2021. Årsaken til nedgangen er delvis forsinkelser i oppstart av anlegg, som medfører utsatte driftskostnader, entreprenører som ikke har hatt kapasitet til å utføre bestilte oppdrag og lavere kommunale avgifter til vann og avløp pga. stengte fontener (vedlikehold) og drikkevannsposter (smitteverntiltak).

Utfordringer og strategi

Fortettingen av byen er utfordrende fordi det setter press på arealbruk i utbyggingsområdene. Kommunen spiller en viktig rolle ved å ivareta helheten i arealbruk og for å unngå bit-for-bit nedbygging. Dette krever at kommunen sikrer strategiske blågrønne arealer som både kan tjene ivaretagelse av økologiske korridorer, gode rekreasjonsarealer for allmennheten (byrom, parker, sjø, fjell, skog og vassdrag) og bidra til å minske konsekvensene av klimaendringene gjennom naturbaserte løsninger. I kommuneplanens samfunnsdel er det forankret at Bergen skal være en aktiv og attraktiv by med kompakt byutvikling som sikrer grønne arealer. Kommuneplanens arealdel setter føringene for byutviklingen, hvor det kan bygges og hvor vi skal ha grøntområder. Arealer sikres gjennom nye reguleringsplaner, ekspropriasjon og oppkjøp. Dette er prosesser som er komplekse og tidkrevende fordi det kan involvere mange parter og ulike hensyn.

Naturstrategi for Bergen er på høring høsten 2022 og forventes sluttbehandlet av bystyret i 2023. Høringsutkastet har følgende visjon: *I Bergen sikrer vi naturen plass, og styrker naturen i byen.* Den overordnede strategien vil sammen med oppfølgende temaplaner og handlingsplaner danne grunnlaget for forvaltning av areal og natur i årene som kommer.

Grønn strategi – Klimastrategi for Bergen er under rullering, og har vært på høring sommer/høst 2022. Strategien er ventet sluttbehandlet av Bystyret i 2023. Strategien er Bergens overordnede plan for klima. Den setter både utslippsmål, men har også som hovedmål å bevare naturen og forberede Bergen for endring.

Slik de to pågående krisene, klimakrisen og naturkrisen, henger tett sammen er også høringsutkastene til Grønn strategi og Naturstrategi for Bergen tett koblet sammen. Dette kommer tydelig frem blant annet under temaet arealnøytralitet, som er en nøkkel for både å oppnå klimamål, samt sikre naturverdier for fremtiden. Tematikken naturbaserte løsninger som tilpasning til klimaendringene er forankret i begge strategier.

Andre planer som styrer arbeidet innenfor tjenesteområdet, og stiller krav både til arealplanlegging og utforming, er bl.a. Arkitektur+ (Arkitektur og byformingsstrategi for Bergen), Kommunedelplan for overvann og plan for universell utforming.

Stor pågang av interessenter, samt et økende behov for koordinering mellom forskjellige offentlige, relevante aktører, gjør arbeidet med tilrettelegging for aktivitet i byrom og parker krevende.

Overordnede mål

- **En attraktiv og levende by**
Bergen skal være en attraktiv og levende by som folk har lyst å bo i og besøke.

En god by er en by som utformes på menneskenes og naturens premisser. En by med gode møteplasser, folkeliv, rom for spontanitet, gode idretts- og kulturopplevelser og hvor bilen tar mindre plass enn før. Derfor vil byrådet skape en grønn, levende, rettferdig og raus by som er attraktiv å oppleve, drive næring i, vokse opp i, arbeide i og bo i. Barn og unge er fremtiden, og derfor vil byrådet prioritere dem.

- **En rettferdig og inkluderende by**

Bergen skal være en rettferdig og inkluderende by for alle, med små forskjeller og like muligheter.

Bergen skal være en god, rettferdig og inkluderende by, hvor det er godt å bo for alle uavhengig av økonomi, sosial bakgrunn, funksjonsnivå, livssyn og religiøs tilhørighet. Byrådet vil kjempe for likestilling, og ingen skal diskrimineres eller bli trakassert på bakgrunn av kjønn, etnisitet, religion, funksjonsevne, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk eller seksuell orientering. Som menneskerettighetsby vil byrådet legge menneskerettighetene til grunn for hele kommunens virksomhet.

- **Norges grønneste storby**

Bergen skal være Norges grønneste storbyby der klima og miljøhensyn legges til grunn for samfunnsutviklingen.

Bergen har en målsetning om å være Norges grønneste storby. Det krever målrettet innsats og et temposkifte i klimaarbeidet. Klimakrisen er vår tids største utfordring og solidaritetssak, og Bergen må ta sin del av ansvaret. Vårt mål er derfor at Bergen skal halvere klimagassutslippene innen 2023, og vil styrke kommunens klimaarbeid. Vi må slutte å bygge ned naturen, opprettholde artsmangfold, sikre god dyrevelferd i kommunen og sørge for at alle har tilgang til grønne rekreasjonsområder.

- **Trygg økonomistyring**

Bergen skal være en ansvarlig by der trygg økonomistyring sees på som en forutsetning for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet, også i et generasjonsperspektiv.

En ansvarlig og trygg økonomistyring, samsvar mellom kommunens inntekter og utgifter og en seriøs arbeidsgiverpolitikk tuftet på heltidskultur danner grunnlaget for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet og skape den byen vi ønsker. Byrådet vil bruke sin innkjøpsmakt strategisk for å sikre at klima og miljø, arbeidsvilkår, tariffavtale, godkjent lærebedrift og seriøsitetsskrav i større grad blir vektlagt i anbudene.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026
En attraktiv og levende by	Bergen skal ha gode offentlige byrom og natur- og friluftsområder som er tilgjengelige og tilrettelagt for alle typer brukere.	Alle bydeler skal ha minst en, universelt utformet, merket turveg.	20,0 %	40,0 %	40,0 %	100,0 %
En rettferdig og inkluderende by						
Norges grønneste storby	Bergen skal avsette og utvikle arealer til sammenhengende blågrønne strukturer - også i fortettingsområdene.	Blågrønt temakart videreutvikles og legges til grunn i arealplanlegging	25,0 %	50,0 %	75,0 %	100,0 %
	Opprettholde produksjon og produksjonsgrunnlag i	Antall søknader om produksjonstilskudd fra	121	121	121	121

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026
	landbruket i Bergen kommune	Landbruksdirektoratets statistikk				
	Øke interesse for urbant landbruk – dyrking i byen, parsellhager og andelslandbruk	Antall kvalifiserte søknader om kommunalt tilskudd til urbant landbruk		40	40	50
Trygg økonomistyring	Bergen skal være en by hvor nye anlegg har høy kvalitet for varig verdi og appellerer til flere generasjoner	Antall nye og oppgraderte barnas byrom.	4	4	4	3

Virkemiddel for å nå mål

For tjenesteområdet Naturforvaltning og parkdrift kan de overordnede mål defineres som;

- Bergen skal være en by som våger å ta nye grep for å skape et aktivt og attraktivt sentrum og bydeler.
- Bergen skal være en by hvor nye anlegg har høy kvalitet for varig verdi og appellerer til flere generasjoner
- Bergen skal avsette og utvikle arealer til sammenhengende blågrønne strukturer - også i fortettingsområdene.
- Bergen skal ivareta levende kultur- og naturlandskap, og verne om det biologiske mangfold.
- Bergen skal være en by som lytter til sine innbyggere og utvikler nye løsninger som bygger på fakta og medvirkning.

Politisk plattform, Kommuneplanens arealdel, Kommuneplanens samfunnsdel, strategier, temaplaner og generelle utfordringer krever tydelige satsinger og virkemidler for å oppfylle målene som er satt.

Generelt skal kommunen sikre at blågrønne arealer avsettes i henhold til blågrønt temakart knyttet til [Kommuneplanens arealdel \(KPA\)](#). Målet er at [blågrønt temakart](#) (vedlegg til KPA 2018) skal detaljeres og videreutvikles slik at det ved neste rullering av kommuneplanen kan bli et juridisk bindende grunnlag for arealutviklingen.

Naturstrategi for Bergen vil bidra ytterligere til å definere og prioritere tiltak som bygger opp under vedtatte målsetninger. Strategien samler beslektede planer under én paraply som sikrer en helhetlig utvikling og forvaltning av blågrønne strukturer. Det vil bli utarbeidet en rekke planer og verktøy som en oppfølging av strategien. Følgende planarbeid er prioritert: Handlingsplan for natur og rekreasjon – fysiske tiltak, Plan for naturmangfold, Byfjellsplan, Plan for forvaltning av byrommene. Følgende verktøy er prioritert: Blågrønt temakart, arealregnskap, grøntregnskap, kartfesting av naturarealer ved skoler og barnehager, eksempelsamling.

Det er lagt ned et omfattende arbeid i strategiens kunnskapsgrunnlag som vil være svært nyttig i arbeidet med oppfølgende planer. Blågrønne strukturer i fortettingsområdene skal tilrettelegges slik at alle bergensere kan ha daglig kontakt med natur, samtidig som de gir gode levekår for dyr og planter som hører til i Bergensområdet.

I 2020 startet Bergen kommune en utredning for å kartlegge areal som i dag benyttes til parkering i Bergen. Utredningen kartlegger hvordan kommunen kan ta ut potensialet av løpende måloppnåelse av redusert personbiltrafikk og behov for parkering, gjennom utvikling av arealene til gode byrom, parker og friområder for aktivitet og rekreasjon for innbyggerne.

Tiltak for å nå målene på dette tjenesteområdet inkluderer blant annet:

-Videreutvikle [blågrønt temakart](#) knyttet opp til ["Kommuneplanens arealdel 2018-2030"](#)

-Følge opp og gjennomføre tiltak i ["Strategiplan - Bytrær i Bergen"](#), samt ferdigstille tilhørende høringsutkast til "Beplantningsplan for gatetrær i Bergenhus bydel"

-Følge opp og gjennomføre tiltak i ["Kommunedelplan for overvann"](#)

-Følge opp tiltak i ["Bergen 2030 - Kommuneplanens samfunnsdel"](#)

-Ferdigstille rullering av ["Grønn Strategi"](#) og følge opp med ny handlingsplan

-Ferdigstille "Naturstrategi for Bergen" og utarbeide oppfølgende planer og verktøy

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	
Antall dekar jordbruksareal i produksjon	0	16 161	16 340	16 340	16 400	16 400	16 400	
Antall nye Barnas byrom	0	4	4	1	2	2	2	
Parkareal dekar	1 755	1 775	1 775	1 775	1 775	1 775	1 775	
Samlet lengde av sommerturveier, -turstier og -løyper med kommunalt driftsansv (km)	192	50	51	51	52	52	52	

Investeringsbudsjett

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp						Økonomiplan				Sum 2023- 26
	Ferdig år	Saksref.	Gj.vedtak	Br. Ørem. prosj utg.	Ørem. fin.	Nt. Prosj. Utg.	2023	2024	2025	2026	
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer											
Barnas byrom	Løpende						0,5	5,4	12,5	12,5	30,9
Bryggen tiltak i buffersonen	2026		IA	3,0	0,0	3,0	0,0	1,0	1,0	1,0	3,0
Bystrand Lungegårdsparken	2027	BY0159/18	120,0	360,5	-2,9	357,7	25,0	66,0	75,0	75,0	241,0
Den grønne akse	Løpende						6,0	5,3	4,3	4,3	19,9
Gateopprustning	2022		IA	2,0	0,0	2,0	1,5	0,0	0,0	0,0	1,5
Torgallmenningen og gater rundt											
Grønneviken - byboliger og delekultur - Konseptutvikling	2025		IA	12,7	0,0	12,7	3,5	2,5	2,6	0,0	8,6
Haukåsvassdraget - Overvannstiltak Bergen	2023		IA	14,5	-0,2	14,2	10,0	0,0	0,0	0,0	10,0
Travpark											
Innløsning og erverv friarealer	Løpende						0,9	0,3	0,3	0,3	1,8
IT system for bruk av offentlig areal	2023	AD 2020/13748- 2	2,3	11,4	-0,4	11,0	0,9	0,0	0,0	0,0	0,9
Kirkebukten sjøfrontpark - utredning	2024		IA	1,5	-0,5	1,0	1,0	0,0	0,0	0,0	1,0
Løvstien etappe 4 - delstrekning 2	2024	BY 119/20	50,0	111,6	0,0	111,6	35,8	28,0	0,0	0,0	63,8
Mindemyren fase 1 - planlegging og gjennomføring	2023	BY 295/19	116,2	116,2	0,0	116,2	14,3	0,0	0,0	0,0	14,3
Mindemyren kommunal andel	2026		IA	30,0	0,0	30,0	0,0	10,0	10,0	10,0	30,0
Møllendalselven elve- og strandpark	2027		IA	103,2	0,0	103,2	11,5	18,0	18,0	18,0	65,5
Nesttun elvepark	2027		IA	35,1	0,0	35,1	0,8	6,0	0,0	1,0	7,8
Ny strømforsyning Festplassen	2023	UFKN 67/20	20,0	25,6	0,0	25,6	16,8	0,0	0,0	0,0	16,8
Nygårdsparken midtre del	2027		IA	12,0	0,0	12,0	1,0	0,0	0,0	0,0	1,0
Nygårdsparken nedre del	2024	BY 362/20	67,0	85,8	0,0	85,8	21,1	17,2	0,0	0,0	38,3
Parker rehabilitering	Løpende						2,5	0,0	0,0	0,0	2,5
Rehabilitering gatetrær og vegetasjon	Løpende						3,3	2,6	0,0	0,0	5,8
Rollandsparken - konseptutvikling av ny lekeplass	2023		IA	0,5	0,0	0,5	0,5	0,0	0,0	0,0	0,5
Sentrumslekeplass - første utbyggingstrinn	2023	UFKN 35/22	20,4	22,9	0,0	22,9	19,1	0,0	0,0	0,0	19,1
Sælenvassdraget del 2 - konseptutvikling	2028		IA	17,0	0,0	17,0	3,0	3,0	3,5	2,1	11,6
Torgboder pilot	2024		IA	5,0	0,0	5,0	2,0	3,0	0,0	0,0	5,0
Turveinett/ friluftstiltak inkl. Byfjellene	Løpende						9,4	5,7	5,3	5,5	25,9
Utbyggingsavtaler Mindemyren	Løpende						0,0	0,0	0,0	20,0	20,0
Utbyggingsavtaler Søreide	Løpende						0,0	0,0	0,5	0,0	0,5
Utvikling av Torget/Bryggen – prosjektering	2023		IA	18,2	0,0	18,2	3,2	0,0	0,0	0,0	3,2
Vassdrags- og våtmarkstiltak Vågstrappen - konseptutvikling	Løpende 2024		IA	4,4	0,0	4,4	0,5 1,0	2,0 3,4	2,0 0,0	4,5 0,0	9,0 4,4
Sum Ikke-avgiftsfinansierte investeringer			401,5	993,1	-4,0	989,0	195,0	179,3	135,1	154,2	663,6

Barnas byrom

Budsjettposten omfatter oppgradering og nybygg av lekeplasser, lekearealer i parker og friområder og andre nye uterom for barn og unge. Budsjettposten konkretiseres fortløpende med nye tiltak. Relevante utvalgsriterier er blant annet befolkningsdemografi og eksisterende tilbud, pågående plan- og byutviklingsprosesser, tilgang til kollektiv-, gange- og sykkelveinett, levekår, tilgjengelighet- og sambrukspotensiale med mer. Budsjettmidlene overføres til enkeltprosjekter i prosjektporteføljen til Barnas Byrom når det foreligger konkrete planer. Det foreslås å videreføre budsjettposten med 12,5 mill. pr år i 2025 og 2026. Av de 12,5 mill. i 2025 benyttes 5 mill. til prosjektet Brønndalen Olsvikjet.

Brønndalen Olsvikskjetet: Eksisterende friområde og grusbane programmeres med nytt innhold for å skape mer aktivitet og et bedre tilbud for både skolebarn og nærmiljø. Utvikles i tett samarbeid med Områdesatsingen. Sentral plassering i forhold til skoler og konsentrert boligbebyggelse, kollektivstopp, samt gang, og sykkelveinett. Stort potensiale som start- eller endepunkt i forbindelse med turveinett over Grøntua. Prosjektet vil inkludere installasjoner for lek og rekreasjon. Utfyllende tilbud, som f.eks drikkevannspost, publikumstolett, belysning og oppholdsarealer, samt behov for støyskjermingstiltak og masseutskifting, vil bli avklart i forprosjekt. Prosjektet forventes ferdigstilt desember 2024.

Bryggen tiltak i buffersonen

Det foreslås et forprosjekt og detaljprosjekt for tiltak og oppgradering av byrom i buffersonen til verdensarvstedet Bryggen og det Hanseatiske Museum. Buffersone er sonen rundt det vernede området som skal hindre at det i nærheten av verneområdet gjøres inngrep som vil skade verneområdet. Aktuelle byrom er Finnegårdsgaten, Nikolaikirkeallmenningen og Dreggsallmenningen. Tiltakene vil være en oppfølging og videreutvikling av prosjektet «Overordnet plan Torget og Bryggen».

Selve gjennomføringen av konkrete tiltak kan spilles inn i fremtidig rullering av Handlings- og økonomiplan.

Bystrand Lungegårdsparken

Bystranden skal både være en bystrand og en bypark for hele Bergens befolkning. Det er i sentrum liten direkte tilgang til sjø urbane friluftsområder og bademuligheter. Bystrand og ny Lungegårdspark skal bygges på ny fylling etter at Bybanen er satt i drift. Her vil bli tilrettelagt for bystrand, sportslige og kulturelle arrangement, utstillinger, rekreasjon og aktiviteter knyttet til land og vann. Ambisjonen er at dette skal bli den beste parken i Bergen i 100 år. Området skal ha flere oppholdssoner og bli en aktivitetspark som vil være et positivt bidrag til området, spesielt for barn og unge. Det vil bli tilrettelagt for sportslige og kulturelle arrangement, utstillinger, rekreasjon og aktiviteter knyttet til land og vann. Det skal også bygges ny turvei som blir en viktig ferdselsåre rundt vannet.

Prosjektet må skyves ut i tid grunnet grunnet ny informasjon om setninger. Det anbefales å utsette setningsømfintlige konstruksjoner til en senere fase i prosjektet. Byggestart utsettes dermed til 2023, med hovedvekt på bygging i 2024 og 2025. Anlegget vil tidligst stå ferdig i 2026. I underkant av 72 mill. foreslås dermed skjøvet fra 2023 og ut i HØP perioden.

Det foreslås en kostnadsøkning på 49 mill., dette skyldes både prisøkning i markedet på materialer, lengre anleggsperiode og økt usikkerhet. Det skal utføres en omfattende usikkerhetsanalyse før nytt gjennomføringsvedtak kommer til politisk behandling.

Vinnerforslaget "True Blue" av White Arkitekter

Den grønne akse

Investeringen består av flere prosjekter.

Den grønne akse: Budsjettposten er under detaljplanlegging, og spesifikke prosjekter under budsjettposten skilles ut etter hvert som det bygges opp mer kunnskap i prosjektet. Prosjektene skal sikre og utvikle verdier og funksjonaliteter i Den grønne akse. Dette skal skape sammenhengende, attraktive og aktive by- og parkrom med rom for bybruk, opphold og møtesteder og ferdsel for alle. I tillegg til å utvikle prosjektene under budsjettposten omfatter arbeidet i Den grønne akse å koordinere to strømforsyningsprosjekter, henholdsvis "Strømforsyning Festplassen" som er en egen budsjettpost og prosjektet "Strømforsyning Torgallmenningen". Det foreslås en merkostnad på 7,7 mill. som går til byggherrekost / intern prosjektleiing, og prosjektering av delprosjekt.

Den grønne akse konseptutredning: det foreslås 2,9 mill. i perioden 2023-2026. Konseptutredningen vil klargjøre hvilke delprosjekt som blir aktuelle for prosjektering i perioden. Aktuelle delprosjekt er rehabilitering Teaterparken, belysning og lignende.

Rehabilitering av strømmuttak i byrom: Det foreslås 1,2 mill. til dette prosjektet i 2023. Flere byrom i Bergen benyttes regelmessig til utleie for ulike arrangementer. Flere strømforsyningsanlegg har dårlig tilstand, som utgjør fare for personsikkerhet og er ikke lenger egnet for bruk. Behovet for oppgradering er mest prekært på Tårnplass, Regnbueplassen og Vågsallmenningen.

Det foreslås å ta ut prosjektet **Maisbelegg i vestre halvdel av Byparken** av Handlings- og økonomiplanen.

Byparken
Foto: Ragnhild Ø Arnesen

Gateopprustning Torgallmenningen og gater rundt

I henhold til budsjettavtalen/bystyrets budsjettvedtak ble det i 2022 budsjettert med 2 mill. til opprustning av Torgallmenningen og gater rundt. Kapasitetsutfordringer medfører at arbeid med langsiktige plan og tiltak for Torgallmenningen og gatene rundt, må utsettes. 1,5 mill. ble dermed skjøvet til 2023 i 1. tertialrapport 2022.

Grønneviken - byboliger og delekultur - Konseptutvikling

Grønneviken skal bli et kompakt og bærekraftig byutviklingsområde særlig tilpasset barnefamilier. Området vil ha variert arkitektur og beboersammensetning og blir et testområde for innovative delingsløsninger. Grønneviken er et byutviklingsprosjekt med målsetting om salg i 2022 og innflytting i 2025.

Dette investeringsprosjektet gjelder kun konseptutvikling og forberedende arbeider for Grønneviken.

- juridisk bistand til å utarbeide salgsstrategi og selve salget
- Undersøkelser av forurenset grunn
- Bistand til å utarbeide kvalitetsprogram, utomhusplan for byrom
- Rive og saneringsplan Blåbygget
- Oppfølging etter salg
- Kommunikasjon og referansebesøk
- Mulighetsstudie for hvordan drifte fellesareal Belsen + barnehage

Haukåsvassdraget - Overvannstiltak Bergen Travpark

Prosjektet lå tidligere under investeringen "Vassdrag - og våtmarkstiltak". Prosjektet har en forventet kostnadsøkning på 10 mill. og må da i henhold til Bergen kommunes økonomireglement skilles ut som egen investering. For å sikre en levedyktig bestand av elvemuslinger i Haukåsvassdraget er det avgjørende å reduseres forurensingen som kommer fra bekken i travparken. Det må derfor bygges en ny

overvannsløsning som skiller rent vann fra det forurensa overvannet i travparken. Kostnadsøkningen skyldes generell prisstigning og en betydelig prisstigning i anleggsbransjen. I tillegg har detaljprosjektering anbefalt større dimensjon på rørledning. Dette gir økte kostnader for både betongrør og grøfter.

Innløsning og erverv friarealer

Innløsning mindre erverv: Formålet med budsjettmidlene tilknyttet denne posten er å ha beredskap for å kunne sikre rettigheter til arealer o.l., for situasjoner det ikke er planlagt for. Kostnader i forbindelse med grunnerverv vil normalt inkluderes i prosjektutgiftene til de konkrete prosjekter det bevilges midler til. Erfaringsmessig kan det likevel være nødvendig å ha tilgjengelig mindre beløp som kan benyttes til uforutsette grunnerverv og/eller utredninger i denne sammenheng. Det foreslås å videreføre prosjektet med midler også i 2026.

Gjeddevann friluftsområde: Gjeddevann ligger v/Hesjaholtet vest i Fyllingsdalen og var nyttet som drikkevann frem til starten på 2000-tallet. Vannet og nære omgivelser er bevart som et naturområde med gode friluftslivskvaliteter. Forutsetningene for å tilrettelegge deler av området for aktiviteter som bading ligger vel til rette, og reguleringsplan for en tilrettelagt badeplass med adkomst ble vedtatt i 2013. I 2022 gjennomføres erverv av eiendom og oppstart prosjektering. I 1. tertialrapport 2022 ble 0,6 mill. skjøvet til 2023 for ferdigstilling av prosjektering. Eventuell detaljprosjektering og bygging kan bli spilt inn som et selvstendig prosjekt ved rullering av fremtidig HØP.

IT system for bruk av offentlig areal

Prosjektet gjelder å anskaffe og implementere nytt felles søke- og saksbehandlingssystem hos Bymiljøetaten. Systemet skal erstatte flere av dagens fagsystemer hvor avtalen nå er utløpt. Systemet er direkte knyttet til tjenester til innbyggere og næringsliv, og skal gjøre søknadsprosesser enklere, mer effektiv og i noen tilfeller helautomatisert. Det skal gis raskere svar og bedre service.

Til 1. tertial i 2022 ble det meldt en kostnadsøkning på 4,9 mill. Anskaffelsen av det nye systemet ble utført våren 2021. Det er kjøpt et eksisterende system hvor det samtidig er inngått avtale om betydelig videreutvikling av ny funksjonalitet som skal tilpasses etatens tjenester og prosesser. Det er denne tilpasningen som blir dyrere.

Kirkebukten sjøfrontpark - utredning

Investeringen gjelder en tidligfase utredning for Kirkebukten sjøfrontpark. Laksevågparken i Kirkebukten har i dag tilgang til sjø fra en eldre trebrygge, grove steinavsatser, eller en storsteinskråning ned til grovkantet grus i strandsonen. «Strandområdet» varierer fra 3- 4 m ved fjære sjø til ikke-eksisterende ved flo. Strandsonen ligger umiddelbart innenfor privat småbåthavn, som hindrer vannaktiviteter, særlig for barn. Forurensede masser i grunnen vanskeliggjør mindre tiltak for tilrettelegging.

En sjøfrontpark kan bidra til å skape et helhetlig grønt byrom i Indre Laksevåg - ved å etablere en blågrønn sammenheng mellom fjorden, Kirkebukten, Håsteinarparken og Damsgård hovedgård i bakkene ovenfor. Gjennom prosjektet vil nedre del av Damsgårdselven kunne åpnes og strandsonen gjøres lettere tilgjengelig for bading for alle. En park i sjøfronten vil kunne bli en attraksjon og et aktivt byrom for hele byen. Midlene skal benyttes i en tidligfaseutredning, der bl.a. vurdering av forurensede masser foretas og kostnadsomfang anslås. Deretter vil utvikling og prioritering av en sjøfrontpark kunne innarbeides i handlingsplan for blågrønne strukturer.

Dersom det skal bygges en sjøfrontpark kan budsjettmidler til dette bli spilt inn ved rullering av fremtidig handlings- og økonomiplaner.

Løvtien etappe 4 - delstrekning 2

Prosjektet gjelder opparbeiding av den siste delen av turveitraseen Løvtien på østsiden av Løvtakken. Den gjenstående strekningen på vel 1 km strekker seg fra Kristian Bings vei og til Fredlundsvingen, og knytter sammen Løvtien til én sammenhengende turvei fra Kråkenes til Melkeplassen. Prosjektet inkluderer belysning langs hele turveien og gjerde langs brokonstruksjon og turvei etter behov. Strekningen består av tre deler, se illustrasjon under. I del A skal det opparbeides turvei fra eksisterende turvei i nord til fremtidig brokonstruksjon (jf. del B - rød linje). Tilkomst til dette avhenger av bygging av en midlertidig anleggsvei gjennom et boligfelt i Kristian Bings vei. Del B er en brokonstruksjon mellom del A og C med ca. 30 lyspunkter og 12 lysarmaturer. Del C er turvei fra brokonstruksjonen til eksisterende turvei i sør.

Del A og C er ferdigstilt og det er entreprisen for del B (brokonstruksjonen) som gjenstår. Brokonstruksjonen vil i hovedsak utarbeides i stål og trevirke. Etter justeringen av beløpet i HØP 2022-2025 har materialkostnadene for innsatsfaktorene økt betydelig. Prosjektet har dermed en kostnadsøkning på 18 mill. i forhold til Handlings- og økonomiplan 2022-2025. Det kommer en egen sak til Bystyret angående kostnadsøkningen.

Mindemyren fase 1 - planlegging og gjennomføring

Mindemyren er under transformasjon med utgangspunkt i vedtatt områdereguleringsplan fra 2014. Prosjektet finansierer følgende kommunale tiltak:

- etablere om lag 550 meter av regulert åpen kanal langs Bybanen.

- Infrastrukturplan Mindebyen – Overordnet plan for teknisk infrastruktur. Dette er en kartlegging og plan for detaljregulering av hele Mindemyren. Denne planen vil vise hvilke tiltak som skal bygges og hvordan det koordineres av offentlig/privat samarbeid.

Det vil blant annet bygges midlertidige tiltak i transformasjonsfasen og gjennomføres forberedende arbeid for prioritering av fremtidige kommunale tiltak.

Mindemyren kommunal andel

Mindemyren er under transformasjon med utgangspunkt i vedtatt områdereguleringsplan fra 2014. Kommunale tiltak fase to finansieres fra denne budsjettposten.

De forberedende arbeider i prosjektet "Mindemyren fase "1 vil legge føringer for hvordan midlene i prosjektet anvendes.

Det vil være en økning i bruk av kommunale midler på Mindemyren fremover. Budsjettposten økes med totalt 10 mill. i 2026. Periodisering av budsjett er justert i henhold til forventet fremdrift.

STORE PLANER: Kart over utbyggingsområdene på Mindemyren.

Foto: Byarkitekten

Møllendalselven elve- og strandpark

Møllendal vest er utviklingsområde med en unik og sentral beliggenhet – tett på elv og sjø, og tett på by. Hele elve- og strandkanten skal her omskapes til et stort friområde – for alle. Det skal bli en park som byr på kvaliteter som spenner fra fjærekant med flott utsikt over vann og by – til elvepromenade langs det eneste åpne elveløpet som munner ut i Store Lungegårdsvann. Her ønsker vi oss et mangfold av liv – over vann og under vann. Elven skal restaureres for å gi gode vilkår for biologisk mangfold. Parken og vannkanten skal tilrettelegges – for opplevelser, lek og rekreasjon. Prosjektet er i planleggingsfase. Det pågår vurderinger knyttet til erverv, og arbeid knyttet til anskaffelse av supplerende miljøundersøkelser. Gjennom pågående arbeider vil det framkomme oppdaterte kostnadsanslag.

Det foreslås å flytte 45,1 mill. fra 2023-2025 til 2026-2027 grunnet samordning med Renere havn Bergen/Store Lungegårdsvann og pilot Grønnevik.

Nesttun elvepark

Kantsonene langs Nesttunelven skal tilrettelegges med gangveier av høy kvalitet, og en parkopparbeidelse med god landskapsutforming og universell utforming langs østre del av elveløpet. Elveparken skal være del av et større blågrønt nettverk knyttet til Store og Lille Nesttunvann, og en del av den blågrønne strukturen rundt Nesttunvassdraget. Pågående ekspropriasjonssak.

Det er besluttet at prosjektet igangsettes først etter at erstatningsspørsmålet i ekspropriasjonssaken er endelig avklart. Bygging og prosjektutvikling skyves derfor to år fram. Skjønnsretten er forventet å behandle saken våren 2023. Periodisering av budsjett er justert i henhold til forventet fremdrift.

Ny strømforsyning Festplassen

Kommunen ønsker en sikrere og bedre strømforsyning på Festplassen. Det er ett stort behov for å forsterke strømforsyningen på Festplassen ved å etablere en ny nettstasjon i området for å forsyne arrangement med tilstrekkelig strøm. Dette inkluderer ny nettstasjon, nye strømskap tilhørende Bergen Kommune, nødvendig graving og kabling i grunnen.

Arrangementer på Festplassen, som f.eks Julemarkedet, Vinterlyd, BT sin Lysfest, har blitt mer strømkrevende å gjennomføre enn tidligere. Dagens løsning for strøm på Festplassen innebærer etablering av provisorisk nettstasjon for hvert store arrangement, hvor noen arrangementer tar i bruk diesel-aggregat. Etablering og fjerning av provisoriske nettstasjoner medfører kostnader til etablering og nedrigging.

I 1. tertialrapport 2022 ble 11,1 mill. skjøvet til 2023 på grunn av lang leveringstid på nettstasjoner. Prosjektet har elementer i stål, samt elektroniske komponenter. Det er svært høy prisvekst på dette området og det anslås derfor prisvekst til 5,6 mill. i 2023 i tråd med oversikter fra SSB for prisvekst på stål og elektroniske komponenter. Dette vil bli vurdert på nytt i kalkyle ved byggestart.

Nygårdsparken midtre del

Prosjektet gjelder rehabilitering/etablering av infrastruktur i midtre del, herunder Bergenslykter, kabling og håndtering av overvann.

Det foreslås å skyve utførelsen av prosjektet til 2027. Midlene i 2023 benyttes til ferdigstilling av projektering.

Nygårdsparken nedre del

Nedre del av Nygårdsparken er nedslitt. Parken må totalrenoveres for å tåle framtidig daglig bruk fra stadig flere sentrumbeboere, og gi bedre muligheter for arrangementer. Dette innebærer legging av dekker på plasser og veier, samt bedre belysning. Det er behov for dreneringstiltak i plenarealene og utbedring av gjerder og murer. Den sentrale fontenen blir også oppgradert. Prosjektet inkluderer også midler til toalett ved etablering av servicetilbud i Gartnerboligen.

Det er innarbeidet prisvekst på 6 mill. Periodisering av budsjett er justert etter forventet fremdrift.

Parker rehabilitering

Under denne budsjettposten foreslås budsjettmidler til følgende prosjekt:

Etablering av belyningsanlegg til Petedalsmyra fotballbane: Det foreslås 2,5 mill. til dette i 2023. Offentlig gangvei på 600 m fra boligområde til idrettsanlegg mangler belysning. Ligger mellom Petedalsmyra fotballbane og Feråsvegen. Området har mye bebyggelse og det vil oppleves mye tryggere, spesielt for barn, å benytte denne gangveien når den er belyst.

Det foreslås å ta ut følgende prosjekter:

- **Publikumsnedkast ifm bossnett**
- **Drikkevannsposter alle bydeler** - drikkesvansposter vil heller innarbeides under konkrete investeringsprosjekter.
- **Gangveier på Troidhaugen** - det er uklarheter om hva som skal gjøres og når. Prosjektet kan spilles inn i fremtidig Handlings- og økonomiplan når konkrete planer foreligger.

Rehabilitering gatetrær og vegetasjon

Prosjektet omfatter nyplanting og rehabilitering av bytrær i pågående prosjekter, samt utarbeidelse av førende retningslinjer og kunnskapsgrunnlag. Prosjektet konkretiseres fortløpende med nye tiltak. Budsjettmidlene overføres deretter til pågående enkeltprosjekter som omfatter nyplanting/rehabilitering av bytrær. I perioden 2021-2025 består prosjektporteføljen blant annet av: Utarbeidelse av håndbok for bytrær, bytrær ved etablering av mobilpunkt og bytrær ved gjennomføring av Bilfri Bydel-prosjekter (Nygårdshøyden, Bøhmergaten-Løvstakklien m.fl).

I 1. tertialrapport 2022 ble 2,3 mill. skjøvet fra 2022 til 2023 i påvente av konkrete planer for planting av trær.

Rollandsparken - konseptutvikling av ny lekeplass

Dette prosjektet gjelder kun forprosjekt/prosjektering. Budsjett vedrørende selve byggingen av lekeplassen er tatt ut av budsjettet vil eventuelt bli spilt inn på nytt etter at forprosjektet er ferdig.

I 1. tertialrapport 2022 ble det skjøvet 0,5 mill til 2023 som følge av utsatt oppstart grunnet kapasitetsutfordringer.

Sentrumslekeplass - første utbyggingstrinn

Parkeringsanering og etablering av en stor lekeplass på Nordre Tollbodkai i Bergen sentrum. Kort avstand til handel- og servicetilbud, og stort potensiale for å revitalisere et sentralt kaiområde i innseglingen til Vågen.

Prosjektet realiseres i flere faser. Første fase omfatter både en utstrakt bruk av midlertidige tiltak til lek og opphold, så vel som planleggings- og medvirkningsverktøy. I tillegg gjennomføres et forprosjekt for å vurdere videre utvikling av området. Kostnadene ved alternativene stipuleres, og er grunnlag for eventuelle senere budsjettinnspill. Første byggefase forventes ferdigstilt våren 2023.

Det er innarbeidet forventet prisvekst på 2,5 mill. i 2023.

Sælenvassdraget del 2 - konseptutvikling

Prosjektet handler om elveåpning av Sælenvassdraget for å oppnå bedre biologisk mangfold, et vassdrag med større attraktivitet for rekreasjon og et vassdrag som er bedre egnet til å tåle flomsituasjoner. Tiltaket er en videreføring av prosjektet Sælenvassdraget del I, som nå er under utførelse i Lynghaugparken.

Periodisering av budsjett er justert i henhold til forventet fremdrift.

Torgboder pilot

Som del av implementering av Strategi for Torget og Mathallen skal det utvikles en prototype på fremtidige torgboder, som skal stå på torget i to sesonger. Prototypen vil gi muligheten for å teste ut

hvordan utformingen fungerer med ulike former for torghandel, værforhold, plassering og antall besøkende.

Turveinett/ friluftstiltak inkl. Byfjellene

Bystyret har vedtatt en rekke områdevisse forvaltningsplaner for byfjellene. Flere av planene har handlingsprogram knyttet til seg, med forslag til oppfølgende tiltak. Aktuelle tiltak kan være oppgraderinger av veier og stier, eksempelvis i Skredderdalen, i Vågedalen, til Landåsfjellet og mot Lyderhorn. Å utbedre adkomstmulighetene til Løvtien vurderes som et svært viktig tiltak. Gjennomføring av tiltak innenfor forvaltningsområdene har et stort etterslep, på grunn av manglende kapasitet og begrensede driftsmidler.

Riplegården aktivitetsplass: Området er planlagt opparbeidet med oppholdsareal med og uten tak, gressareal og element for aktivitet, gangvei og vegetasjon. Dette gjøres i samarbeid med Bergen Vann som skal bygge om og oppgradere høydebassenget slik at deler av området som er regulert til lek frigjøres til offentlig bruk. Ved å utføre opparbeidelse av høydebasseng og aktivitetsplassen i én entrepris, unngås belastning for området ved lengre byggeperiode. Området er opprinnelig regulert til lek, og det er positivt at området igjen frigjøres til dette formålet.

Gangforbindelser Løvtakksiden – Løvtien: I dette prosjektet er det ambisjoner om å etablere fire tilkomster til Løvtien og to tverrforbindelser opp mot Løvtien.

Benker: Gåstrategiens 5. satsingsområde sier at det må legges vekt på tilrettelegging av turveier som er lett å bruke og som gir god kontakt til turområder. Det mangler benker langs 60 av 72 turveier. Å sette ut benker er et enkelt og effektivt tiltak for økt bruk av turveiene. Et slikt tiltak vil gi alle, også dem med nedsatt bevegelsesevne mulighet for å ta fatt på lengre turer når en vet at det er mulighet for å hvile underveis.

Gapahuker: Gapahuker gjør friluftsliv mer attraktivt for mange, da de gir folk et sted å gå til. Gapahuker er spesielt attraktivt for barnefamilier. Barn synes at en gapahuk kan være en spennende destinasjon. Det kommunale tilbudet for gapahuker er ikke spesielt utbredt. I Arna og Åsane for eksempel er det pr. i dag ingen kommunale gapahuker. Bymiljøetaten ønsker å kunne tilby minst to gapahuker pr. bydel.

Det foreslås å forlenge prosjektet med å utplassere Gapahuker og benker i årene fremover. For 2026 forelås 1 mill. til benker og gapahuker.

Oppgradering av turveier: Prosjektet består av flere ulike tiltak der prosjektering, kontrahering og utførelse skjer fortløpende ettersom delprosjektene er modne. Det foreslås en videreføring av prosjektet i 2026.

Utbyggingsavtaler Mindemyren

Mindemyren er under transformasjon med utgangspunkt i vedtatt områderegulering fra 2014. I dag finansieres forberedende arbeider og gjennomføring av kommunale tiltak over kommunalt budsjett, gjennom prosjektet "Mindemyren fase I". Midlene skal finansiere offentlig kommunal infrastruktur, eksempelvis torg, allmenninger, parker mv.

Tiltak som finansieres av utbyggingsavtaler med eksterne utbyggere inngår under denne budsjettposten. Behovet for midler til kommunale tiltak ivaretas gjennom investeringen "Mindemyren kommunal andel". De forberedende arbeider i prosjektet "Mindemyren fase 1" vil legge føringer for hvordan midlene i prosjektet anvendes. Midlene foreslås forskjøvet fra 2025 til 2026.

Utbyggingsavtaler Søreide

Tjenesteområde 08 Samferdsel: Søreide Sentrum - ervervsprosesser: Formålet med prosjektet er å erverve arealer til etableringen av offentlig infrastruktur fastsatt i områdeplanen for Søreide sentrum fra 2011. Sentralt står erverv av areal til etableringen av tre friområder.

Det er inngått minnelig avtale med 18 av 22 grunneiere. Byrådet vedtok ekspropriasjon av de gjenværende fire eiendommene i desember 2021. Det er forventet at skjønnretten behandler erstatningsutmålingen for disse fire eiendommene i 2023. Arealet må tiltres og erstatningen utbetales innen ett år etter skjønnrettens behandling av saken.

For 2023 er midlene primært tiltenkt erstatningsutbetalinger, etter antatt rettslig prosess er gjennomført.

Tjenesteområde 10C Naturforvaltning og parkdrift: Søreide sentrum - Realisering av friområder:

Søreide sentrum er under transformasjon, i tråd med vedtatt områderegulering fra 2011. Bergen kommune har gjennom inngåtte utbyggingsavtaler påtatt seg ansvaret for å realisere fremtidig teknisk og grønn kommunal infrastruktur i området, herunder tre friområder ved sjøen i Dolviken. Det er startet opp med å erverve nødvendg grunn til friområdene. Erversprosessene forventes ferdig i løpet av 2023, ref. prosjekt "Søreide sentrum – ervervsprosesser". I 2025 planlegges oppstart av et forprosjekt med tanke på fremtidig realisering av friområdene og det settes av 0,5 mill. til dette.

Utvikling av Torget/Bryggen – prosjektering

Utvikling av Torget: Utarbeide forprosjekt med helhetsplan og forslag til utforming av møblering, dekker, utrustning og belysning, som skal vise helhetsgrep for hvordan Torget skal utformes med utgangspunkt i vedtatt torgstrategi.

Utvikling av Bryggen: Utarbeide forprosjekt for området Bryggen-Nikolaikirkeallmenningen. Det legges opp til en forfase med fokus på dialog og medvirkning. Forprosjektet vil vise utforming av bygulv, materialbruk, møblering og utrustning, samt belysning.

Vassdrags- og våtmarkstiltak

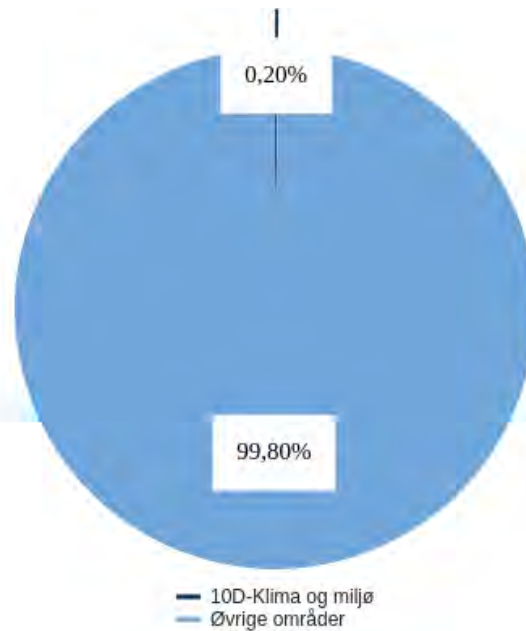
Budsjettposten inneholder midler til Fjøsangerbekken og Sælenvassdraget del 3. Midler må skyves utover i perioden grunnet kapasitetsutfordringer.

Vågstrappen - konseptutvikling

Det foreslås et forprosjekt og detaljprosjekt av vågstrapp ved Fisketorget. Vågstrappen vil gjøre det mulig å komme helt ned til vannet og samtidig gi mer plass til aktivitet på torgflaten. Vågstrappen vil fungere som et oppholds- og bespisningsareal, både for kunder på torget og andre besøkende, og skal være universelt utformet og tilgjengelig for alle.

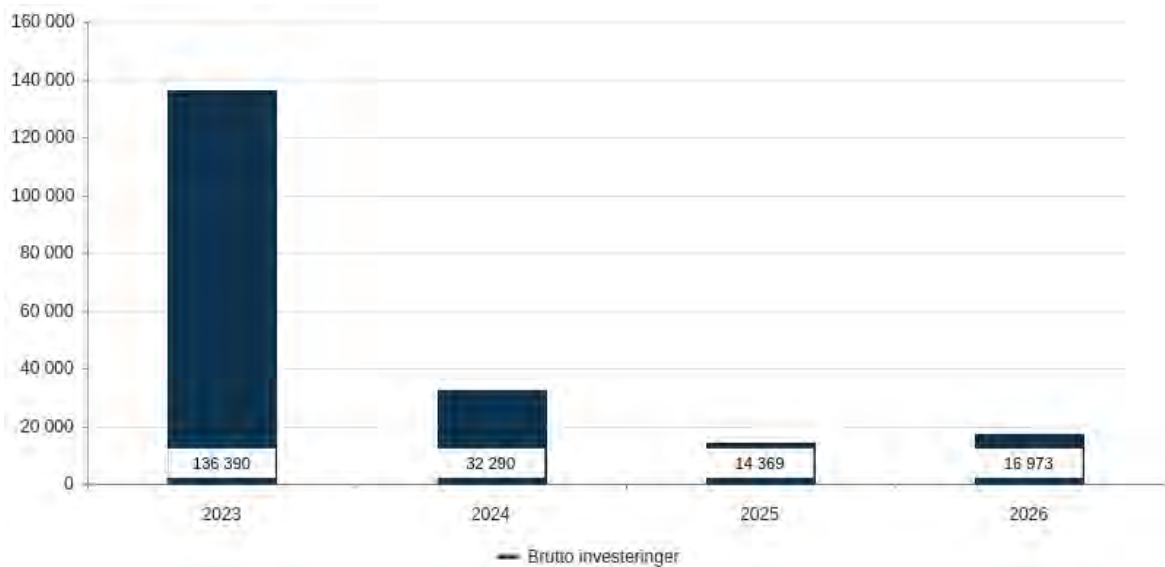
10D-Klima og miljø

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Tjenesteområdet omfatter iverksetting av tiltak som reduserer utslipp på transport- og mobilitetsområdet, som tilrettelegging for delemobilitet, etablering av ladepunkter, mobilpunkter og nullutslippssoner/bilfrie områder. Arbeid med Renere Havn Bergen og håndtering av plast er også en del av tjenesteområdet.

Fagfeltet ivaretas primært av Bymiljøetaten og Klimaetaten. Klimaetaten ivaretar det overordnede ansvaret for klimaarbeid i Bergen kommune, gjennom å organisere og koordinere aktiviteter innenfor klima, kartlegge tilstand og utarbeide kunnskapsgrunnlag. Bymiljøetaten står på sin side ansvarlig for praktisk gjennomføring av mange klima- og miljøtiltak. Tjenesteområdet krever også bidrag fra og samarbeid med en rekke andre etater og avdelinger i kommunen.

Hovedprioriteringer

Hovedprioriteringen innen klima og miljø vil være fjerning av forurenset grunn ved tildekking av Store Lungegårdsvann, slik at forurenset sjøbunn ikke skal utgjøre noen helsefare for mennesker og ikke ha negativ påvirkning på økosystemet i Puddefjorden og resten av Byfjorden. Prosjektet er avhengig av statlige midler for å bli realisert og må koordineres med Bybanens anleggsarbeid og arbeidene med Bystrand.

Flomsikring av Nesttunvassdraget er et annet stort og viktig prosjekt som skal gjennomføres i planperioden.

Det er planlagt nye mobilpunkt i ulik utstrekning og omfang, men som alle har til felles at de inkluderer ladeplasser for bildelingsbiler langs kommunal veg. Mobilpunktene vil gi et forutsigbart og velfungerende tilbud for elektrifisert bildeling.

Planlegging for sykkel og mobilitet fortsetter for å følge opp Handlingsplan for sykkelsatsing 2021-2024 og Handlingsplan for gange. I tillegg kommer planlegging og gjennomføring av infrastrukturtiltak som tilrettelegger for syklende og sykkelparkering.

Arbeidet med å rullere Grønn strategi er viktig som en grunnpilar for arbeid og tiltak innen klimaområdet. Når Grønn strategi er rullert, vil den bli fulgt opp med et handlingsprogram.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Dokumentversjon	Økonomiplan			
		2023	2024	2025	2026
Vedtatt budsjett 2022		52 116	52 116	52 116	52 116
Sum Lønns- og prisvekst mv.		1 447	1 408	1 396	1 396
Sum Tekniske justeringer		2	2	2	2
Sum Utgående engangstiltak		-11 000	-11 000	-11 000	-11 000
Prisjustering og diverse endringer		-9 550	-9 590	-9 601	-9 601
Konsekvensjustert ramme		42 566	42 526	42 515	42 515
Tilpasning til aktivitetsnivå					
Miljøovervåkning Puddefjorden	Innstilling1	-300	-300	-300	-300
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå		-300	-300	-300	-300
Nye tiltak					
Driftskonsekvens av investeringer - Klima og Miljø	Innstilling1	150	275	275	2 925
Oppfølging av klimahandlingsplan for Bergen kommune	Innstilling1	4 500	4 500	4 500	4 500
Økt tilskudd til Lystgården	Innstilling1	200	200	200	200
Sum Nye tiltak		4 850	4 975	4 975	7 625
Nye tiltak og realendringer budsjett		4 550	4 675	4 675	7 325
Ramme 2023-2026		47 116	47 201	47 190	49 840

Tilpasning til aktivitetsnivå

Miljøovervåkning Puddefjorden

Gjennomført tildekking av Puddefjorden krever overvåkning. Tildekkingsiltaket i Puddefjorden ble fullført i 2018 og i 2020 ble det gjennomført en oppfølgende undersøkelse av kildeforhold som peker på avrenning/utslipp fra land som en av hovedkildene til den nytilførte forurensningen. 4-års kontrollen av tiltaket i Puddefjorden gjennomføres i 2022. Miljødirektoratet dekker 75% av kostnaden og resterende andel dekkes av Bergen kommune.

I 1. tertialrapport 2022 ble den kommunale andelen økt med 0,3 mill. i tråd med arbeidsplanen for 4-årskontroll av tiltak i Puddefjorden. Denne gjaldt kun 2022 og det foreslås dermed å nedjustere denne i 2023-2026.

Nye tiltak

Driftskonsekvens - Store Lungegårdsvann

Etter gjennomført tiltak vil det være behov for å overvåke utviklingen av miljøtilstanden over tid. Dette sikrer at man fanger opp eventuelle ikke intakte tildekkingslag eller ny tilførsel av miljøgifter. Driftskostnadene går til tiltak som skal bidra til å opprettholde en ren sjøbunn etter gjennomføring.

De faste driftutgiftene pr. år er 1,15 mill. Hvert tredje år fra og med 2026 vil det i tillegg påløpe 1,5 mill. til etterkontroll og undersøkelser. Se [gjennomføringvedtak](#) for mer informasjon.

Driftskonsekvens av investeringer - Klima og Miljø

Tiltaket gjelder driftskonsekvenser av investeringsprosjektene Store Lungegårdsvann og Mobilpunkter Bergenhus og Årstad.

Store Lungegårdsvann: Etter gjennomført tiltak vil det være behov for å overvåke utviklingen av miljøtilstanden over tid. Dette sikrer at man fanger opp eventuelle ikke intakte tildekkingslag eller ny tilførsel av miljøgifter. Driftskostnadene går til tiltak som skal bidra til å opprettholde en ren sjøbunn

etter gjennomføring. Disse kostnadene går til etterundersøkelser av sjøbunnen og tiltak ved funn av for eksempel skrot eller mangler i tildekkingslaget. Etterkontroll/undersøkelser er et myndighetspålagt krav etter 3, 6 og 10 år, og kommer anslagsvis på 1,5 mill. i 2026. For mer informasjon se sak [BY 105/22](#).

Mobilpunkter Bergenhus og Årstad: Driftsutgiftene for ladepunktene dekkes av tilsvarende inntekter. Driftsutgiftene til nye strukturer unntatt ladeinfrastruktur har delårseffekt fra 2023 og helårseffekt fra og med 2024. Driftsutgiftene gjelder drift og vedlikehold av :

- Fortau med asfaltdekke og kantstein, inkludert plassering av ladestolper
- Byrom med natursteinsdekker og bymøbler
- Liten fontene (Nymark)
- Plantefelt med stauder
- Bytrær
- Sykkelvei og fremkommelighet for syklist – sykkelnarveier, salting, fjerning av snø osv
- Sykkelstativ -
- Sharrows-oppmerking
- Liten boccia-bane (i oppgradert gatetun)
- Små lekeinnstallasjoner i tre (i oppgradert gatetun)

Driftskonsekvens Mobilpunkter Bergenhus og Årstad

Driftsutgiftene til nye strukturer unntatt ladeinfrastruktur er beregnet til 750.000 kr pr. år fra og med 2024 med delårseffekt fra 2022. Av dette er 475 000 kr tidligere innarbeidet i rammen.

Utgifter som vil påløpe er drift og vedlikehold av følgende strukturer:

- Fortau med asfaltdekke og kantstein, inkludert plassering av ladestolper
- Byrom med natursteinsdekker og bymøbler
- Liten fontene (Nymark)
- Plantefelt med stauder
- Bytrær
- Sykkelvei
- Fremkommelighet for syklist – sykkelnarveier, salting, fjerning av snø osv
- Sykkelstativ
- Sharrows-oppmerking
- Liten boccia-bane (i oppgradert gatetun)
- Små lekeinnstallasjoner i tre (i oppgradert gatetun)

Miljøovervåking Puddefjorden

Gjennomført tildekking av Puddefjorden krever overvåking. Tildekkingstiltaket i Puddefjorden ble fullført i 2018 og i 2020 ble det gjennomført en oppfølgende undersøkelse av kildeforhold som peker på avrenning/utslipp fra land som en av hovedkildene til den nytilførte forurensningen. 4-års kontrollen av tiltaket i Puddefjorden gjennomføres i 2022. Miljødirektoratet dekker 75% av kostnaden og resterende andel dekkes av Bergen kommune.

I 1. tertialrapport 2022 ble den kommunale andelen økt med 0,3 mill. i tråd med arbeidsplanen for 4-årskontroll av tiltak i Puddefjorden. Denne gjaldt kun 2022 og det foreslås dermed å nedjustere denne i 2023-2026.

Oppfølging av klimahandlingsplan for Bergen kommune

Grønn strategi er under rullering og forventes å bli lagt frem til politisk behandling i 2022. Parallelt med den politiske behandlingen av strategien, arbeides det med å utarbeide en tilhørende klimahandlingsplan. Planen vil kunne inkludere ulike tilskuddsordninger som kan bidra til oppnåelse av

målene i planen. Dette kan bl.a. være klimamidler til tilskuddsordninger. Midlene skal gå til tilskuddsordninger til private og næringsdrivende i Bergen. For 2023 vil aktuelle tilskuddsordninger hovedsakelig være for private som ønsker å gjennomføre enkle ENØK-tiltak hjemme. Det vil også vurderes om det er nødvendig å fylle på ordningen med tilskudd til solenergi.

Økt tilskudd til Lystgården

Lystgården på Landås får idag et tilskudd på 0,46 mill. pr år. Økt driftstilskudd vil gi et forutsigbart fundament for å drifte og videreutvikle Lystgården. Byrådet foreslår å øke den varige driftsstøtten med 0,2 mill. årlig.

Sammendrag budsjett

Budsjettet for klima og miljø ble styrket med 6 mill. i varige midler i 2021. Kommunens arbeid innenfor klimafeltet er dermed rigget for å løse store og komplekse problemstillinger innen fagområdet. Det har blant annet resultert i en rekordhøy støtte fra den nasjonale Klimasatsordningen, med nesten 23 mill. til ulike klimatiltak i kommunen.

Fra 2022 ble det lagt inn en varig styrking på 2 mill. til økt kapasitet på sykkelplanlegging.

Styrkingen av kapasiteten på tjenesteområdet fra tidligere år blir videreført i denne økonomiplanperioden.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Driftsutgifter						
Lønn	22 692	22 850	23 628	23 628	23 628	23 628
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	8 971	10 562	13 834	13 919	13 908	16 558
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	4	2	2	2	2	2
Overføringsutgifter	29 314	17 874	7 085	7 085	7 085	7 085
Finansutgifter	14 116	6 587	6 587	6 587	6 587	6 587
Sum Driftsutgifter	75 097	57 875	51 135	51 220	51 209	53 859
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-568	0	0	0	0	0
Refusjoner	-8 239	-5 384	-3 644	-3 644	-3 644	-3 644
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-1 072	-375	-375	-375	-375	-375
Sum Driftsinntekter	-9 880	-5 759	-4 019	-4 019	-4 019	-4 019
Sum	65 217	52 116	47 116	47 201	47 190	49 840

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Byrådsavdeling for klima, miljø og samferdsel	45 337	40 141	47 116	47 201	47 190	49 840

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Fellesposter - bykassen	19 838	11 975	0	0	0	0
Sum	65 217	52 116	47 116	47 201	47 190	49 840

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Klima og miljøtiltak	65 217	52 116	47 116	47 201	47 190	49 840
Sum	65 217	52 116	47 116	47 201	47 190	49 840

Utfordringer og strategi

Bystyret har vedtatt klimakrise. Bergen kommune skal være en foregangskommune innenfor miljø, klimatiltak og tilpasning til klimaendringer, og være en medspiller for å virkeliggjøre bærekraftig utvikling og FNs bærekraftsmål.

Miljøhensyn skal være et overordnet prinsipp i all virksomhet og planlegging. Det skal være lett å leve miljøvennlig i Bergen. Grønn strategi er Bergen kommunes hovedgrep for å bli fossilfri i 2030 og målet om å bli 1,5-graders by i 2050.

Befolkningsprognosen for 2030 tilsier et Bergen med 300 000 innbyggere. Veksten må håndteres på en måte som i sum gir redusert klimapåvirkning og vern av biologisk mangfold. Bergen skal også jobbe for å redusere klimagassutslipp fra bygninger og arbeide frem nullutslippsområder selvforsynt med lokal, fornybar energi.

Transport er den største kilden til klimagassutslipp i Bergen. Transportbehovet påvirkes av samspillet mellom flere kommuner da arbeidsplasser, tjenestetilbud og fritid foregår i en større region. Løsninger krever samarbeid med nabokommuner, regionalt nivå og statlige aktører som Statens vegvesen, Avinor, Jernbaneverket og Kystverket.

Fremtidens Bergen skal ikke bruke fossil energi, men være et sted der det er attraktivt å gå, sykle eller reise kollektivt, og der det er lagt til rette for bildeling og bilpooler. Energien vår skal være fornybar, fjordene våre skal være rene, byluften skal være trygg og vi skal ta vare på byens naturmangfold. Grønn strategi (2016), stiller krav til fossilfri transport og reduksjon av privatbiltrafikk, økt gange og sykkel, samt økt satsing på delemobilitet. Kravene utfordrer hvordan tradisjonelle områder som parkering, vei, sykkel- og gangenett, samt byrom håndteres og etableres.

Nye mobilitetsløsninger, som automatisert veitransport, vil stille store krav til intelligent regulering for å støtte opp om målene om færre kjøretøy, redusert trafikk og økt gange og sykkel.

Overgang til mer sirkulære verdikjeder vil påvirke måten vi forbruker varer og tjenester og lever livene våre på i årene fremover. Økt vektlegging av avfall som ressurs og styrket tilrettelegging for ressursøkonomiske løsninger som deling og sambruk er viktig for å nå overordnede målsettinger om redusert avfall.

Kommunens største punktutslipp av klimagasser er energigjenvinningsanlegget i Rådalen. For å nå mål om å bli fossilfri innen 2030, vil kommunen søke løsninger som reduserer klimagassutslipp fra anlegget. Karbonfangst og -lagring (CCS) slik som beskrevet i Klimakur-rapporten, kan være en løsning, men dette er kostnadskrevende og kan ikke løses uten statlige eller andre eksterne overføringer.

Plast på avveie er en av vår tids største utfordringer for livet i havet. Bystyret har vedtatt en plan som innebærer at det skal utvikles løsninger som er smarte, lønnsomme og bærekraftige.

«Kommunedelplan for overvann» skal ivareta overvannshåndtering i arealplanleggingen. Arealer må planlegges slik at de sikres mot skader som følge av ras, oversvømmelse/flom og klimaendringer.

Klimasats

Bergen kommune fikk i 2022 innvilget til sammen 22,7 mill. fra Klimasats til 13 ulike prosjekt. Klimasats er Miljødirektoratets støtteordning for kommuner og fylkeskommuner som vil kutte utslipp av klimagasser og bidra til omstilling til lavutslippssamfunnet.

Bergen sendte inn flere søknader enn noen annen kommune i landet. Søknadene kom fra en rekke ulike etater i kommunen, og Klimaetaten bidro i arbeidet med søknadene.

Prosjektene som nå blir startet spenner over et vidt spekter av emner, med alt fra ombruk av møbler til innhenting av ny kunnskap om karbonbeholdningen i kommunen vår. Bergen kommune har et todelt mål: Både å redusere utslipp fra kommunens egen virksomhet, og å legge til rette for at bedrifter, privatpersoner og andre i Bergen kan kutte i sine utslipp.

Bergen kommune har fått tilsagn om midler fra Klimasats til følgende prosjekter; Ombruk av materialer og inventar, Klimabidrag i driftskontrakter, Klimavennlig byreperasjon av Sandviken byområde, FutureBuilt i Bergen, Kapasitetsbygging for sirkulært løft i anskaffelser, Klimaindikatorer i Bergensregionen, Metode for utslippsreduksjon fra planinitiativ til byggesak, Grønt hytteliv på Vestlandet, Forberedelser til Gåby-pilot, Utslippsfrie borerigger i kommunale VA-prosjekter, Massehåndtering i prosjekter i regi av Bergen Vann, Hvordan kartlegge karbonbeholdning i storbyene og Nettverk for utslippsreduksjon i plan- og byggesaker.

Overordnede mål

- En attraktiv og levende by

Bergen skal være en attraktiv og levende by som folk har lyst å bo i og besøke.

En god by er en by som utformes på menneskenes og naturens premisser. En by med gode møteplasser, folkeliv, rom for spontanitet, gode idretts- og kulturopplevelser og hvor bilen tar mindre plass enn før. Derfor vil byrådet skape en grønn, levende, rettferdig og raus by som er attraktiv å oppleve, drive næring i, vokse opp i, arbeide i og bo i. Barn og unge er fremtiden, og derfor vil byrådet prioritere dem.

- En rettferdig og inkluderende by

Bergen skal være en rettferdig og inkluderende by for alle, med små forskjeller og like muligheter.

Bergen skal være en god, rettferdig og inkluderende by, hvor det er godt å bo for alle uavhengig av økonomi, sosial bakgrunn, funksjonsnivå, livssyn og religiøs tilhørighet. Byrådet vil kjempe for

likestilling, og ingen skal diskrimineres eller bli trakassert på bakgrunn av kjønn, etnisitet, religion, funksjonsevne, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk eller seksuell orientering. Som menneskerettighetsby vil byrådet legge menneskerettighetene til grunn for hele kommunens virksomhet.

- **Norges grønneste storby**

Bergen skal være Norges grønneste storbyby der klima og miljøhensyn legges til grunn for samfunnsutviklingen.

Bergen har en målsetning om å være Norges grønneste storby. Det krever målrettet innsats og et temposkifte i klimaarbeidet. Klimakrisen er vår tids største utfordring og solidaritetssak, og Bergen må ta sin del av ansvaret. Vårt mål er derfor at Bergen skal halvere klimagassutslippene innen 2023, og vil styrke kommunens klimaarbeid. Vi må slutte å bygge ned naturen, opprettholde artsmangfold, sikre god dyrevelferd i kommunen og sørge for at alle har tilgang til grønne rekreasjonsområder.

- **Trygg økonomistyring**

Bergen skal være en ansvarlig by der trygg økonomistyring sees på som en forutsetning for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet, også i et generasjonsperspektiv.

En ansvarlig og trygg økonomistyring, samsvar mellom kommunens inntekter og utgifter og en seriøs arbeidsgiverpolitikk tuftet på heltidskultur danner grunnlaget for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet og skape den byen vi ønsker. Byrådet vil bruke sin innkjøpsmakt strategisk for å sikre at klima og miljø, arbeidsvilkår, tariffavtale, godkjent lærebedrift og seriøsitetsskrav i større grad blir vektlagt i anbudene.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026
En attraktiv og levende by	I Bergen skal det være god tilgjengelighet på bildelingsbiler	Antall bildelingsbiler tilgjengelig		550	650	950
En rettferdig og inkluderende by						
Norges grønneste storby	Bergen skal redusere antall privatbiler per husholdning med 25% fra 2013 til 2025	Gjennomsnittlig antall biler per husholdning	0,82	0,80	0,73	0,69
	De direkte klimagassutslippene fra Bergen skal reduseres med 50 % innen 2023 i forhold til 1991	Reduksjon i Klimagasser i forhold til 1991			50,0 %	
	Privatbiltrafikken i Bergen skal reduseres med 15 % fra 2018 til 2023	Bytrafikkindeks				

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026
Trygg økonomistyring						

Virkemiddel for å nå mål

For tjenesteområdet Klima og miljø kan de overordnede mål defineres som;

Bergen skal være attraktiv og levende by som folk har lyst å bo i og besøke

- Bergen skal være blant de beste i Europa på å tilrettelegge gode data for nye tjenester på mobilitetsfeltet (MUST/Datasjø)

Bergen skal være Norges grønneste storby der klima og miljøhensyn legges til grunn for samfunnsutviklingen

- Bergen skal arbeide for en fossilfri transportsektor
- Bergen skal redusere privatbiltrafikken

«Grønn strategi» skal rulleres og det vil bli utarbeidet en egen «Strategi for ladepunkter». Mobilitetsområdet har ambisiøse mål, og kommunen satser gjennom oppbygging av et fagmiljø for større gjennomføringskraft.

Støtteordninger skal etableres for å stimulere ytterligere til å redusere personbiltrafikken og endring til en grønnere bilpark.

Samarbeid mellom enheter i Bergen kommune, private og andre offentlige aktører og nasjonale myndigheter er avgjørende for å finne gode klima- og miljøvennlige løsninger for byen.

Renere Havn Bergen (RHB) springer ut av det nasjonale satsingen på oppryddingen i forurenset jord og sedimenter, der det inngår som et av 17 prioriterte havneområder for opprydding av miljøgifter i form av gammel forurensning. Miljødirektoratet er tiltaksmyndighet for Renere Havn Bergen, og er også det nasjonale organet som bevilger midler til prosjektet. Finansieringen av de prioriterte havneområdene skjer ved at staten ved Miljødirektoratet bekoster 50 % av utredningene og 75 % av tiltakene. De resterende kostnadene forutsettes dekkes av lokale aktører som har et ansvar for forurensningen i havneområdene.

I prosjektet Renere Havn Bergen er det planlagt tiltak i tre hovedområder. Disse er Puddefjorden, Store lungegårdsvann og Vågen. Puddefjorden fikk ny, ren sjøbunn i 2017-2018, tiltakene i Store Lungegårdsvann er planlagt i 2021-2024, mens Vågen forventes å bli håndtert etter 2025.

Byrådets tiltak for å målene på dette tjenesteområdet inkluderer blant annet:

-Følge opp ["Kommuneplanens arealdel 2018-2030"](#)

-Følge opp ["Bergen 2030 - Kommuneplanens samfunnsdel"](#)

-Følge opp og gjennomføre tiltak slik de er beskrevet i ["Grønn Strategi"](#)

- Følge opp og gjennomføre tiltak slik de er beskrevet i ["Smartere plastbruk i Bergen kommune"](#)
- Følge opp og gjennomføre tiltak slik de er beskrevet i ["Klima- og miljøplan for kommunens virksomhet"](#)
- Følge opp ["Folkehelseplan for Bergen kommune 2015-2025"](#)

Strategi beskrivelse

Strategi for å nå mål (liste)

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	
Antall bildelingsbiler tilgjengelig (Anslag 2022)	0	0	550	650	750	850	950	
Gjennomsnittlig antall biler per husholdning	0,790	0,790	0,790	0,730	0,720	0,710	0,690	
Utslipp Bergen kommune (geografisk), i tusen tonn CO ₂ -ekvivalenter (2020, tall for 2021 foreligger ikke))	736	753	738	724	710	698	680	Siste publiserte år med utslippsdata er 2020. Etter dette er tallene å anse som anslag. Målet er 30 % reduksjon i forhold til 1991 innen 2020. Statistikken fra 1991 til 2009 bygger på gammel/avleggs metode og henger derfor ikke sammen med statistikk fra perioden 2009-2019. I ny klimastrategi vil 2009 derfor brukes som nytt referanseår.

Investeringsbudsjett

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp					Økonomiplan				Sum 2023-26	
	Ferdig år	Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjekt utgift	Ørem. fin.	Netto prosjekt utgift	2023	2024	2025		2026
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer											
Ladeinfrastruktur for bil	Løpende						6,2	1,0	0,0	0,0	7,2
Mobilpunkter Bergenhus og Årstad	2024	AD 2020/56156-11	9,0	25,3	-5,7	19,6	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1
Mobilpunkter og ladepunkter	Løpende						0,0	0,0	4,0	4,0	8,0
Nesttunvassdraget (flomsikring)	2027		IA	60,0	0,0	60,0	0,9	14,6	4,0	3,5	22,9
Renere Havn - Prosjektkoordinator	2028		IA	25,6	-11,3	11,8	3,0	3,2	3,4	3,5	13,1
Renere Havn - Vågen	2027		IA	410,8	-285,4	54,4	3,3	1,0	3,0	6,0	13,3
Store Lungegårdsvann	2024	BY 105/22	211,9	209,5	-122,6	56,5	123,0	12,5	0,0	0,0	135,5
Sum Ikke-avgiftsfinansierte investeringer			220,9	731,2	-424,9	202,3	136,4	32,3	14,4	17,0	200,0

Ladeinfrastruktur for bil

Investeringen består av to prosjekter.

Nullutslippssone pilot: Nullutslippssoner skal være områder uten lokale utslipp (NOx) og klimagassutslipp (CO₂) fra veitrafikk. Grønn strategi sier at hele sentrum skal være nullutslippssone innen 2030. Forprosjektet har som formål å etablere en pilot i Bergen sentrum. I 2023 skal det etableres eventuell nødvendig infrastruktur, f.eks. fysiske barrierer for å håndheve sonene. I 1. tertialrapport 2022 ble 1 mill til utredningsbehov/anskaffelser skjøvet til 2023. I 2024 skal pilotsonen evalueres.

El-billading: Budsjettposten "Ladeinfrastruktur for bil" er tilført ytterligere 5 mill. til elbil-lading i 2022 i henhold til budsjettavtalen/bystyrets budsjettvedtak. Det vil i 2022 gjennomføres nødvendige utredningsarbeider for å finne egnede lokaliseringer for ladeinfrastruktur. Det ble i 1. tertialrapport foreslått å skyve 3,5 mill. til 2023, i påvente av utredningene.

Mobilpunkter Bergenhus og Årstad

Det er planlagt nye mobilpunkt som er ulike i utstrekning og omfang, men som alle har til felles at de inkluderer ladeplasser for bildelingsbiler på kommunal veg. Mobilpunktene vil gi et forutsigbart og velfungerende tilbud for elektrifisert bildeling. Alle mobilpunktene rydder i, og tilfører nye, gode kvaliteter til eksisterende nedslitte og forslummede gateløp/byrom. Mobilpunktene inkluderer utbedring av forhold for gående og syklende, og i noen tilfeller nye grøntstrukturer/bytre og oppgraderte byrom/plasser. Det er planlagt etablering av mobilpunkter blant annet i Kiellands gate, Lyder Sagens gate og Søndre Skogveien.

Mobilpunkter og ladepunkter

Mobilpunktene vil gi et forutsigbart og velfungerende tilbud for elektrifisert bildeling. Alle mobilpunktene rydder i, og tilfører nye, gode kvaliteter til eksisterende nedslitte og forslummede gateløp/byrom. Mobilpunktene inkluderer utbedring av forhold for gående og syklende, og i noen tilfeller nye grøntstrukturer/bytre og oppgraderte byrom/plasser.

Det foreslås å videreføre investeringen med 4 mill. i 2026.

Nesttunvassdraget (flomsikring)

Bergen kommune har ansvar for regulering av Grimevatnet og Myrdalsvatnet. I dette prosjektet skal det gjennomføres flomberegninger av Nesttunvassdraget for å vurdere eventuelle utbedringer for å sikre vassdragets tilstrekkelige flomkapasitet. Bakgrunnen for prosjektet var at Nesttunvassdraget tidvis har hatt mer vannføring enn det vassdraget kan frakte uten at det går over sine bredder. Dette har tidligere gitt dramatiske konsekvenser. Særlig under de to store flommene i 2005, da vannføringen gjennom Nesttun var større enn kapasiteten på elveløpet under Nesttun senter.

Det er gjennomført forprosjekt for nytt tappearrangement i Grimevatnet. Det er utarbeidet et grunnlag for å kunne vurdere om tiltaket er teknisk og økonomisk gjennomførbart, også i forhold til å ivareta «allmenneinteresser» etter vannressursloven § 5.

Det nye prosjektet omfatter etablering av et nytt tappearrangement for Grimevannet, med en kapasitet på ca 15 m³/s. Denne vannmengden er valgt ut fra en samlet vurdering av kapasiteten i vanndrag oppstrøms Nesttun og kapasiteten i kulverten under Nesttun senter. Hovedhensikten med det nye arrangementet er å kunne tappe ned Grimevatnet raskere enn det som er mulig i dag og kunne dempe

en eventuell flomvannstigning i Grimevatnet. I tillegg gjør det nye arrangementet det mulig å magasinere et større volum.

Det er vurdert ulike alternativer for nytt tappearrangement i Grimevannet. Hvilket av alternativene som blir gjennomført er enda ikke besluttet. 35 mill. skyves ut av HØP perioden grunnet stor usikkerhet.

Renere Havn - Prosjektkoordinator

Investeringen gjelder prosjektkoordinator for forberedelse og gjennomføring av prosjektene i Renere Havn, hovedsakelig Store Lungegårdsvann og Vågen. Tiltaket er finansiert av Miljødirektoratet, Bergen kommune og Bergen og Omland Havn AS. Vågen tildekkningstiltak planlagt oppstart 2025, dette forutsetter at prosjektkoordinator og prosjektleder fortsetter til dette er ferdigstilt (med etterarbeid og overvåking).

Renere Havn - Vågen

Vågen - prosjektering og gjennomføring

Opprydding i forurenset sediment i Vågen er siste del av prosjektet Renere havn Bergen. Her er det mye rutetrafikk av fartøy og et skattkammer av kulturminner begravet i bunnsedimentene. Det er påbegynt prosess for å se hvordan disse utfordringene skal løses slik at det blir ny ren sjøbunn i Vågen. Tiltaket har behov for midler fra flere parter. Lokal andel på 25% finansieres av Bergen kommune, mens 75% finansieres av staten ved Miljødirektoratet. Det søkes statlige midler 2 år før prosjektet er klart for gjennomføring, og oppstart avhenger av tildeling over statsbudsjettet.

På slutten av 2021 ble det gjennomført kostnads- og usikkerhetsanalyse for opprydding av sjøbunn i Vågen. Budsjettinnspillet er oppdatert med P85-verdien av analysen. Prosjektet skyves noe ut i tid i tråd med oppdatert framdriftsplan. Det bemerkes at både framdrift og kostnad er usikre estimer.

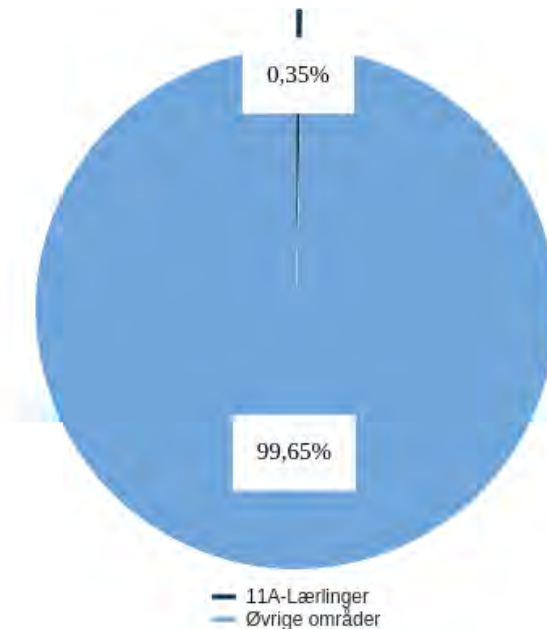
Store Lungegårdsvann

Store Lungegårdsvann skal få ny sjøbunn som isolerer forurensingen i sedimentene. Det arbeides med å finne egnet metode for dette og stoppe tilførselen av ny forurensing fra land. Arbeidene skal koordineres med Bybanens anleggsarbeid og arbeidene med Bystrand. Forurenset sjøbunn i Store Lungegårdsvann skal ikke utgjøre en helsefare for mennesker. Forurenset sjøbunn i Store Lungegårdsvann skal ikke gi negativ påvirkning på økosystemet i Puddefjorden og resten av Byfjorden.

Tiltaket er avhengig av å få finansiering av Miljødirektoratet. I budsjettet er det forutsatt delt finansiering der den statlige andelen ved Miljødirektoratet er 75%.

11A-Lærlinger

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Om tjenesteområdet

Bergen kommune er godkjent lærebedrift i 17 ulike fag. Lærlingordningen skal bidra til rekruttering av fagarbeidere til kommunens virksomhetsområder. I kommunen er det Yrkesopplæringsavdelingen i HR Bemanning som jobber med inntak og oppfølging av lærlinger frem til fagbrev. Avdelingen har også ansvaret for ulike utdanningsløp for voksne som ønsker å bli fagarbeidere.

Hovedprioriteringer

Kommunen har et stort behov for fagutdannet arbeidskraft i fremtiden, spesielt innenfor helsearbeiderfaget og barne- og ungdomsarbeiderfaget. Dyktige fagarbeidere er helt avgjørende for å sikre gode tjenester til innbyggerne. Byrådet har de siste årene gjort flere grep for å kunne ansette flere lærlinger. I 2019 innførte byrådet lære plassgaranti for lærlinger i helsearbeiderfaget og i barne- og ungdomsarbeiderfaget, for å motivere og få flere kvalifiserte søkere.

Byrådet har ambisjoner for Bergen kommune som lærebedrift. Målet er å øke inntaket av lærlinger til én lærling per tusen innbyggere i året. Derfor legges det frem en temaplan for fagopplæringen i løpet av 2022. Temaplanen skal belyse viktige sider ved fagopplæringen for å kunne øke antall læreplasser og øke inkluderingen av ulike grupper. Det er nødvendig å øke antall læreplasser i noen fag, og få flere kvalifiserte søkere i andre fag. Byrådet mener at det å ansette lærlinger er del av samfunnsoppdraget til kommunen. Oppfølging i læretiden er svært viktig for å få flest mulig lærlinger gjennom læreløpet og bestå fagprøven.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Dokumentversjon	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Vedtatt budsjett 2022	59 591	59 591	59 591	59 591
Sum Lønns- og prisvekst mv.	2 025	2 025	2 025	2 025
Sum Tekniske justeringer	39	39	39	39
Sum Utgående engangstiltak	-2 720	-5 440	-5 440	-5 440
Prisjustering og diverse endringer	-656	-3 376	-3 376	-3 376
Konsekvensjustert ramme	58 935	56 215	56 215	56 215
Tilpasning til aktivitetsnivå				
Tilpasning - 160 lærlinger	Innstilling1	-2 120	-2 120	-2 120
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå		-2 120	-2 120	-2 120
Nye tiltak og realendringer budsjett		-2 120	-2 120	-2 120
Ramme 2023-2026	56 815	54 095	54 095	54 095

Tilpasning til aktivitetsnivå

Tilpasning - 160 lærlinger

Med bakgrunn i økte midlertidige budsjettmidler fra lokal tiltakspakke ifm. koronapandemien, og økte koronamidler fra Vestland fylkeskommune, var det i 2022 en økning i nyansettelser av lærlinger. I 2023 er det planlagt med ansettelse av 160 nye lærlinger, som var nivået før koronasituasjonen inntraff.

Sammendrag budsjett

Budsjettet for tjenesteområdet omfatter i hovedsak lønnsutgifter for lærlinger, refusjonsinntekter fra Fylkeskommunen, samt oppfølging og drift av lærlingeordningen.

Med bakgrunn i økte midlertidige budsjettmidler fra lokal tiltakspakke ifm. koronapandemien, og økte koronamidler fra Vestland fylkeskommune, var det i 2022 en økning i nyansettelser av lærlinger. I 2023 er det planlagt med ansettelse av 160 nye lærlinger, som var nivået før koronasituasjonen inntraff.

Budsjettet knyttet til prosjektet Menn i helse utgår gradvis fra høsten 2023.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

Regnskap	Budsjett	Økonomiplan					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
Driftsutgifter							
Lønn	8 271	98 982	97 669	94 949	94 949	94 949	
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	589	-2 956	-3 031	-3 031	-3 031	-3 031	
Overføringsutgifter	288	47	48	48	48	48	
Finansutgifter	94	0	0	0	0	0	
Sum Driftsutgifter	9 241	96 072	94 686	91 966	91 966	91 966	
Driftsinntekter							

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Salgsinntekter	-757	-5 703	-5 906	-5 906	-5 906	-5 906
Refusjoner	-426	-30 778	-31 965	-31 965	-31 965	-31 965
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-107	0	0	0	0	0
Sum Driftsinntekter	-1 289	-36 481	-37 871	-37 871	-37 871	-37 871
Sum	7 951	59 591	56 815	54 095	54 095	54 095

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Byrådsavdeling for finans, næring og eierskap	5 521	56 091	56 815	54 095	54 095	54 095
Fellesposter - bykassen	2 431	3 500	0	0	0	0
Sum	7 951	59 591	56 815	54 095	54 095	54 095

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Lærlinger - administrasjon	6 885	5 656	5 845	5 845	5 845	5 845
Lærlinger	1 066	53 935	50 969	48 249	48 249	48 249
Sum	7 951	59 591	56 815	54 095	54 095	54 095

Utfordringer og strategi

Bergen kommune har et langsiktig mål om å ansette 250 lærlinger per år. Gjennom lærlingeordninger ønsker byrådet å utdanne egne fagarbeidere til å møte fremtidens arbeidskraftbehov, samt å være med og bidra til å redusere ungdomsledighet og utenforskap. I de kommende år vil utfordringen være å rekruttere nok lærlinger, spesielt til de to kjernefagene helse- og barne- og ungdomsarbeiderfagene. Bergen kommune jobber kontinuerlig med å utvikle opplæringen av fagarbeidere for å gjøre det mer attraktivt å ta en fagutdanning. I tillegg legges det ned et arbeid i å informere om lærlingeordningen både i grunnskole og videregående skole. For å imøtekomme behovet for faglært arbeidskraft vil det også være viktig å prioritere lærlinge- og praksiskandidatordningen for at voksne kan bli fagarbeider. Byrådets satsing på heltidskultur vil også være et viktig bidrag til at flere velger en fagutdanning. De som utdanner seg til fagarbeidere forventer å bli tilsatt i 100% stilling.

Overordnede mål

- **En attraktiv og levende by**
Bergen skal være en attraktiv og levende by som folk har lyst å bo i og besøke.

En god by er en by som utformes på menneskenes og naturens premisser. En by med gode møteplasser, folkeliv, rom for spontanitet, gode idretts- og kulturopplevelser og hvor bilen tar mindre plass enn før. Derfor vil byrådet skape en grønn, levende, rettferdig og raus by som er attraktiv å oppleve, drive næring i, vokse opp i, arbeide i og bo i. Barn og unge er fremtiden, og derfor vil byrådet prioritere dem.

- **En rettferdig og inkluderende by**

Bergen skal være en rettferdig og inkluderende by for alle, med små forskjeller og like muligheter.

Bergen skal være en god, rettferdig og inkluderende by, hvor det er godt å bo for alle uavhengig av økonomi, sosial bakgrunn, funksjonsnivå, livssyn og religiøs tilhørighet. Byrådet vil kjempe for likestilling, og ingen skal diskrimineres eller bli trakassert på bakgrunn av kjønn, etnisitet, religion, funksjonsevne, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk eller seksuell orientering. Som menneskerettighetsby vil byrådet legge menneskerettighetene til grunn for hele kommunens virksomhet.

- **Norges grønneste storby**

Bergen skal være Norges grønneste storbyby der klima og miljøhensyn legges til grunn for samfunnsutviklingen.

Bergen har en målsetning om å være Norges grønneste storby. Det krever målrettet innsats og et temposkifte i klimaarbeidet. Klimakrisen er vår tids største utfordring og solidaritetssak, og Bergen må ta sin del av ansvaret. Vårt mål er derfor at Bergen skal halvere klimagassutslippene innen 2023, og vil styrke kommunens klimaarbeid. Vi må slutte å bygge ned naturen, opprettholde artsmangfold, sikre god dyrevelferd i kommunen og sørge for at alle har tilgang til grønne rekreasjonsområder.

- **Trygg økonomistyring**

Bergen skal være en ansvarlig by der trygg økonomistyring sees på som en forutsetning for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet, også i et generasjonsperspektiv.

En ansvarlig og trygg økonomistyring, samsvar mellom kommunens inntekter og utgifter og en seriøs arbeidsgiverpolitikk tuftet på heltidskultur danner grunnlaget for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet og skape den byen vi ønsker. Byrådet vil bruke sin innkjøpsmakt strategisk for å sikre at klima og miljø, arbeidsvilkår, tariffavtale, godkjent lærebedrift og seriøsitetsskrav i større grad blir vektlagt i anbudene.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026
En attraktiv og levende by						
En rettferdig og inkluderende by	Øke inntak av lærlinger i henhold til byrådets mål	Antall lærlinger som starter per år	193	160	160	250
Norges grønneste storby						
Trygg økonomistyring						

Virkemiddel for å nå mål

Virkemidler for øke inntaket av lærlinger i kommunen mot byrådets langsiktige mål:

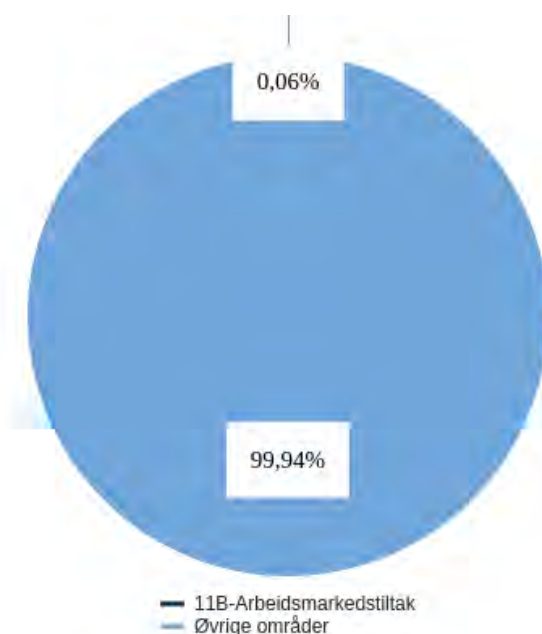
- Motivere elever til fagutdanning

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

- Arrangere fagdager for 9. og 10. klassinger for å øke interessen for yrkesfag blant ungdomsskoleelever
- Markedsføre lærlingeordningen ved at avdeling for Yrkesopplæring besøker ungdomsskoler og videregående skoler
- Motivere flere deler av kommunen til å ta inn lærlinger
- Byrådet vil legge frem en plan for fagopplæring i Bergen kommune

11B-Arbeidsmarkedstiltak

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Om tjenesteområdet

Bergen kommune har lange tradisjoner for å sysselsette personer i ulike arbeidsmarkedstiltak. De største arbeidsmarkedstiltakene er språkpraksis og arbeidspraksis. Bergen kommune har valgt å sentralisere håndteringen av nevnte tiltak og ansvaret for dette er lagt til avdelingen Arbeidsinkludering i HR Bemanning. Arbeidsinkludering forvalter kommunes praksisplasser og skal ha oversikt over samtlige som er i språk- eller arbeidspraksis i kommunen til enhver tid. Bergen kommune har også en rekke ansatte i varig tilrettelagte stillinger ved ulike arbeidssteder.

Hovedprioriteringer

Byrådet vil videreføre arbeidet med å gi de som står utenfor arbeidsmarkedet en mulighet til å opparbeide seg arbeidserfaring og gjennom det styrke mulighetene til å skaffe seg eget arbeid. For å muliggjøre dette vil byrådet jobbe for å øke antall praksisplasser i kommunen i samarbeid med avdelingene. Byrådet vil også jobbe for å øke antall arbeidsplasser tilpasset personer med behov for varig tilrettelagt stilling. Det gode samarbeidet med NAV og tiltaksarrangører vil bli videreført.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Dokumentversjon	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Vedtatt budsjett 2022	11 393	11 393	11 393	11 393
Sum Lønns- og prisvekst mv.	372	334	323	323
Sum Tekniske justeringer	2	2	2	2

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Beløp i 1000

	Dokumentversjon	Økonomiplan			
		2023	2024	2025	2026
Prisjustering og diverse endringer		374	336	325	325
Konsekvensjustert ramme		11 766	11 728	11 718	11 718
Ramme 2023-2026		11 766	11 728	11 718	11 718

Sammendrag budsjett

Budsjettet for tjenesteområdet omfatter i hovedsak drift av avdelingene Arbeidsinkludering og Gjenbruk, i tillegg til dekning av lønnsutgifter for arbeidsledere og ansatte i varig tilrettelagte stillinger i Bergen kommune. Inntektene knyttes til lønnsrefusjon fra NAV for ansatte i tiltaket Varig tilrettelagt arbeid i ordinær virksomhet.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Driftsutgifter						
Lønn	10 484	9 691	9 948	9 948	9 948	9 948
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	3 975	5 673	5 905	5 867	5 857	5 857
Overføringsutgifter	335	324	333	333	333	333
Finansutgifter	0	0	0	0	0	0
Sum Driftsutgifter	14 794	15 688	16 186	16 148	16 137	16 137
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-4 220	-2 425	-2 503	-2 503	-2 503	-2 503
Refusjoner	-1 838	-1 870	-1 917	-1 917	-1 917	-1 917
Sum Driftsinntekter	-6 059	-4 295	-4 419	-4 419	-4 419	-4 419
Sum	8 735	11 393	11 766	11 728	11 718	11 718

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Byrådsavdeling for finans, næring og eierskap	7 833	9 405	10 022	9 984	9 973	9 973
Byrådsavdeling for klima, miljø og samferdsel	16	1 543	1 543	1 543	1 543	1 543
Byrådsavdeling for kultur, sosial og inkludering	212	195	202	202	202	202
Fellesposter - bykassen	542	250	0	0	0	0
Sum	8 735	11 393	11 766	11 728	11 718	11 718

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Sysselsettingstiltak / adm.	6 500	7 215	7 497	7 459	7 449	7 449
Tilskudd til lønn for yrkes- / utviklingshemmede	2 235	4 177	4 269	4 269	4 269	4 269

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Sum	8 735	11 393	11 766	11 728	11 718	11 718

Utfordringer og strategi

Statistikk fra NAV viser at det står mange mennesker utenfor arbeidslivet til enhver tid som både kan og vil jobbe. Byrådet har ambisjoner om å styrke inkluderingsarbeidet i Bergen kommune gjennom en sentralisert forvaltning av kommunens praksisplasser. Avdelingen Arbeidsinkludering i HR Bemanning håndterer samtlige henvendelser om språk- og arbeidspraksis som rettes til kommunen, og skal sørge for en god jobbmatch mellom kandidat og arbeidssted. Gjennom praksis skal Arbeidsinkludering gi de som står utenfor en mulighet. Arbeidsinkludering har også ansvar for 27 ansatte i varig tilrettelagte stillinger i kommunens enheter. Kommunens egen gjenbrukssentral, som rehabiliterer møbler for gjenbruk, har også flere ansatte i arbeidsrettede tiltak.

Arbeidsinkludering vil fortsette arbeidet med å videreutvikle avdelingen. Byrådssaken *Arbeidsinkludering. Opptrapping av sentraliserte arbeidsmarkedstiltak i Bergen kommune*, som ble vedtatt i 2021, skal blant annet bidra til sterkere forankring og større bredde i praksistilbudet. I det videre arbeidet vil det være fokus på kvalitet, effektivitet og inngåelse av flere intensjonsavtaler med resultatenheter i Bergen kommune. Utfordringene fremover blir å fremskaffe nok praksisplasser for å dekke de eksisterende behovene for språk- og arbeidspraksis samt å prioritere jobbmatcher mot innmeldte praksisplasser slik at avdelingens ressurser benyttes på en god, hensiktsmessig og effektiv måte.

Overordnede mål

- **En attraktiv og levende by**

Bergen skal være en attraktiv og levende by som folk har lyst å bo i og besøke.

En god by er en by som utformes på menneskenes og naturens premisser. En by med gode møteplasser, folkeliv, rom for spontanitet, gode idretts- og kulturopplevelser og hvor bilen tar mindre plass enn før. Derfor vil byrådet skape en grønn, levende, rettferdig og raus by som er attraktiv å oppleve, drive næring i, vokse opp i, arbeide i og bo i. Barn og unge er fremtiden, og derfor vil byrådet prioritere dem.

- **En rettferdig og inkluderende by**

Bergen skal være en rettferdig og inkluderende by for alle, med små forskjeller og like muligheter.

Bergen skal være en god, rettferdig og inkluderende by, hvor det er godt å bo for alle uavhengig av økonomi, sosial bakgrunn, funksjonsnivå, livssyn og religiøs tilhørighet. Byrådet vil kjempe for likestilling, og ingen skal diskrimineres eller bli trakassert på bakgrunn av kjønn, etnisitet, religion, funksjonsevne, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk eller seksuell orientering. Som menneskerettighetsby vil byrådet legge menneskerettighetene til grunn for hele kommunens virksomhet.

- **Norges grønneste storby**

Bergen skal være Norges grønneste storbyby der klima og miljøhensyn legges til grunn for samfunnsutviklingen.

Bergen har en målsetning om å være Norges grønneste storby. Det krever målrettet innsats og et temposkifte i klimaarbeidet. Klimakrisen er vår tids største utfordring og solidaritetssak, og Bergen må ta sin del av ansvaret. Vårt mål er derfor at Bergen skal halvere klimagassutslippene innen 2023,

og vil styrke kommunens klimaarbeid. Vi må slutte å bygge ned naturen, opprettholde artsmangfold, sikre god dyrevelferd i kommunen og sørge for at alle har tilgang til grønne rekreasjonsområder.

- **Trygg økonomistyring**

Bergen skal være en ansvarlig by der trygg økonomistyring sees på som en forutsetning for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet, også i et generasjonsperspektiv.

En ansvarlig og trygg økonomistyring, samsvar mellom kommunens inntekter og utgifter og en seriøs arbeidsgiverpolitikk tuftet på heltidskultur danner grunnlaget for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet og skape den byen vi ønsker. Byrådet vil bruke sin innkjøpsmakt strategisk for å sikre at klima og miljø, arbeidsvilkår, tariffavtale, godkjent lærebedrift og seriøsitetsskrav i større grad blir vektlagt i anbudene.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026
En attraktiv og levende by						
En rettferdig og inkluderende by	Bruke kommunen som praksisarena for å bidra til inkludering i arbeidslivet	Antall praksisløp (språkpraksis og arbeidspraksis) per år	523	400	400	400
Norges grønneste storby						
Trygg økonomistyring						

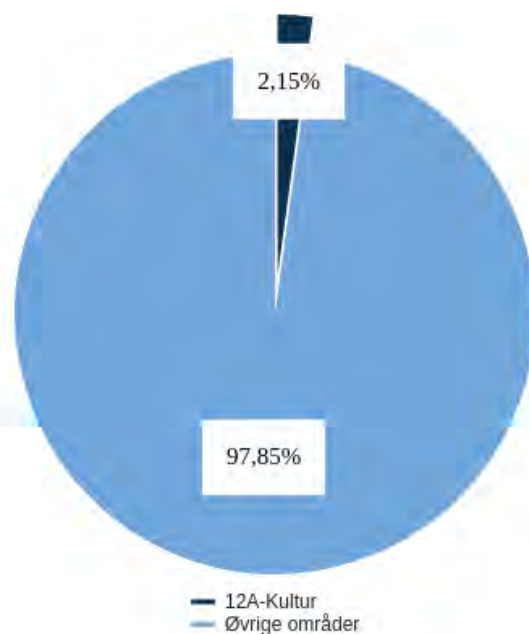
Virkemiddel for å nå mål

Virkemidler for å bidra til økt sysselsetting gjennom praksisplasser i kommunen:

- Videreføre samarbeidet med NAV og tiltaksarrangører for å sikre jevn formidling av kandidater
- Øke antall intensjonsavtaler mellom resultatenheter i kommunen og avdelingen for arbeidsinkludering for å sikre tilstrekkelig antall praksisplasser og bredde i praksistilbudet
- Gi aktuelle kandidater relevant arbeidserfaring og utviklingsmuligheter
- Tilby karriereveiledning og sørge for at kandidatene får en sluttattest som kan brukes i fremtidig jobbsøking

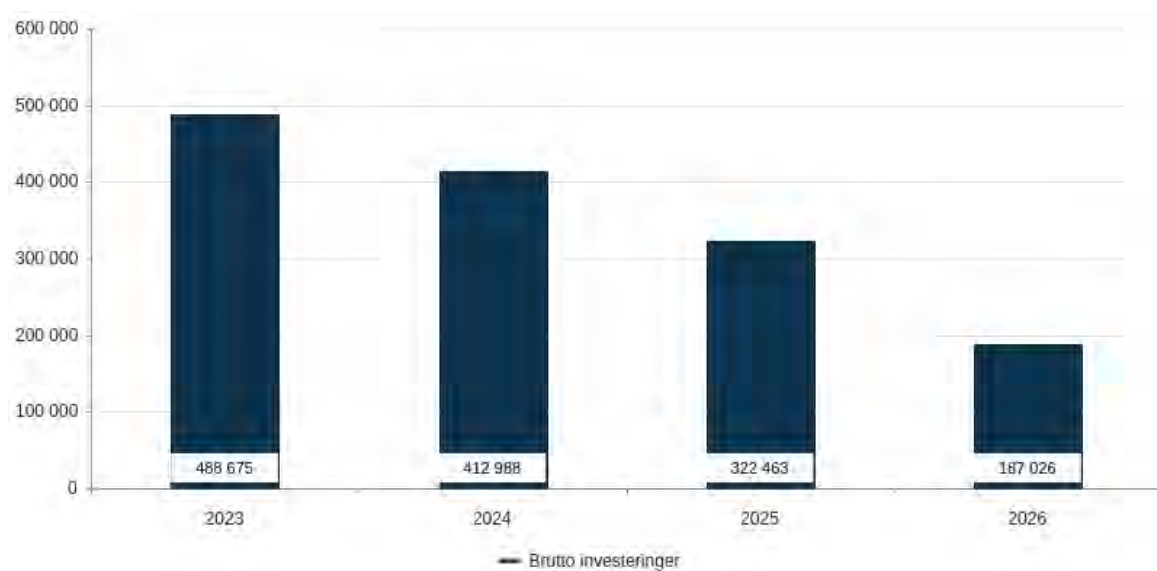
12A-Kultur

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Tjenesteområdet er blant nøklene til et bærekraftig samfunn. Kunst, kultur og frivillighet gjør det mulig for enkeltmennesket å delta og bidra til å utvikle samfunnet. Et aktivt kulturliv fremmer demokrati og deltakelse, selve grunnlaget for en god by for alle.

Tjenesteområdet omfatter tilskudd til profesjonell kunstfelt, kulturnæring, amatørkultur, frivillighet, museer, kulturhus, frivilligsentraler, flerkulturell kulturtilbud, tilbud til utviklingshemmede, kulturskole og kommunal tjenesteproduksjon og øvrig kulturaktivitet.

Hovedprioriteringer

Bergens mangfoldige og rike kunst- og kulturliv er i verdensklasse. Målet om å være en nyskapende kulturby som er inkluderende for hele byens befolkning blir en viktig satsing også i 2023. Plan for mangfold og deltakelse i kunst- og kulturfeltet vil fortsette å være et viktig redskap for å sørge for at tilbudene i byen skal være tilgjengelige og relevante for alle, og et viktig redskap for å speile byens mangfold i aktørbildet, i uttrykkene og blant publikum. Byens kunst- og kulturtilbud skal synliggjøres og vektlegges i utviklingen og planleggingen av byen vår.

Pandemien har omsider løst grepet om kulturlivet, og forestillinger, produksjoner og utstillinger er på vei tilbake i stor fart. Byrådet vil være med å legge til rette for et yrende kulturliv som tiltrekker publikum og sikrer nødvendige billettinntekter til kulturaktørene. Tilskuddsordninger vil fortsette å være en viktig del av kommunens satsing på kunst- og kulturlivet.

Noen nye aktører får en egen linje i bybudsjettet, noen omprioriteres og noen styrkes. I 2023 kommer bydelvis planer for lokal kulturproduksjon og en rullering av kulturarenaplanen. For byrådet er det viktig at alle skal kunne finne et interessant og tilgjengelig tilbud der de bor.

Klimakrisen er vår tids største utfordring. De siste årene har kulturlivet vist på en god måte at bevisstheten blir større rundt bransjens klima- og miljøfotavtrykk. Kulturlivet selv er en viktig pådriver i jobben om å redusere sine klima- og miljøbelastninger innen sine kunst- og kulturproduksjoner og i sin administrative og kulturelle hverdag. Derfor viderefører byrådet ordninger for gjenbruks- og delingspool for scenekunstfeltet og tilskudd til klima- og miljøtiltak for kulturaktører.

Demokratiprinsippet, medvirkning og eierskap til en bærekraftig utvikling av lokalsamfunnet står sentralt, og kommunens ressurser skal medvirke til ytterligere lokalt utviklingsarbeid i nærmiljøene. I 2022 startet prosjektet til Forandringsagentene i Loddefjord og Olsvik, et kunstprosjekt som skal utvikle gode nærmiljø og sosiale fellesskap som fortsetter i 2023. Arbeidet med realisering av lokale kulturhus i bydelene fortsetter, og både planleggingen av et funksjonelt nytt Elvetun/Fysak i Loddefjord og detaljregulering av nytt Kulturhus i Fyllingsdalen er igangsatt og pågår.

Byrådet støtter kunstfeltet med økt støtte til viktige aktører. Byrådet foreslår økt støtte til atelierfellesskapene, for å styrke et aktivt fagmiljø som står for et viktig bidrag til samtidskunstdiskursen. I tillegg økes potten til prosjektstøtteordninger innenfor musikk, scenekunst, design, visuell kunst og tverrfaglige prosjekter, og det opprettes et nytt arbeidsstipend for kunstnere.

Mange kor, korps og orkestre har slitt gjennom og etter korona, og byrådet foreslår å øke deres tilskuddsordning med 250.000 kr. Festivalene Beyond the gates, VillVillVest, musikkfondet Buzz, Ny musikk Bergen og Folkemusikkklubben Columbi egg får også økte tilskudd.

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Byrådet setter også av 340.000 kr i økte midler til kulturtilbud til mennesker med utviklingshemming.

Studentene er en gruppe som særlig har hatt det vanskelig på grunn av begrensninger under pandemien. Derfor foreslår byrådet å innføre en ordning for aktivitetskort til studenter som vil gi gratis adgang til en rekke kultur- og aktivitetstilbud.

Byrådet foreslår også en satsing på åpne møteplasser for unge i bydelene. Flere ungdomsklubber får nå fast finansiering i kommunebudsjettet, og byrådet foreslår opprettelse av to nye ungdomsklubber i 2023. I tillegg foreslår byrådet økt støtte til Litteraturhuset og Spillhuset til deres drift.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Dokumentversjon	Økonomiplan			
		2023	2024	2025	2026
Vedtatt budsjett 2022		455 988	455 988	455 988	455 988
Sum Lønns- og prisvekst mv.		30 368	22 818	20 742	20 742
Sum Tekniske justeringer		1 231	1 231	1 031	831
Sum Utgående engangstiltak		-14 850	-15 850	-15 850	-15 850
Prisjustering og diverse endringer		16 749	8 199	5 923	5 723
Konsekvensjustert ramme		472 737	464 187	461 911	461 711
Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett					
KODE - forsikring kunst	Innstilling1	100	100	100	100
Prosjektleder Sentralbadet scenekunsthuss	Innstilling1	500	500	250	0
Sum Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett		600	600	350	100
Tilpasning til aktivitetsnivå					
EBE - Justering av FDV-ramme for endringer i byggporteføljen	Innstilling1	695	695	695	695
Tilbakeføring av feriemidler til personer med utviklingshemming	Innstilling1	425	425	425	425
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå		1 120	1 120	1 120	1 120
Nye tiltak					
Økt støtte til atelierfellesskap	Innstilling1	200	200	200	200
Espelend fangeleir	Innstilling1	200	200	200	200
Fjordsteam Bergen AS	Innstilling1	200	200	200	200
Omdisponering tilskudd - kultur	Innstilling1	3 546	3 546	3 546	3 546
Stiftelsen Spillhus Bergen	Innstilling1	300	300	300	300
Ungdomsklubber	Innstilling1	1 600	1 600	1 600	1 600
Veteranbåtlaget Sjødampsprøite 1	Innstilling1	200	200	200	200
Sum Nye tiltak		6 246	6 246	6 246	6 246
Nye engangstiltak					
Aktivitetskort studenter (engangsbevilgning)	Innstilling1	2 000	0	0	0
Stiftelsen seilskipet Statsraad Lehmkuhl - Engangstilskudd	Innstilling1	300	0	0	0
Sum Nye engangstiltak		2 300	0	0	0
Effektivisering					
EBE - Ytterligere 10 % reduksjon i energiforbruk i kommunale bygg	Innstilling1	-174	-230	-297	-395
Sum Effektivisering		-174	-230	-297	-395
Kutt					
EBE - Strømsparingstiltak i kommunale bygg	Innstilling1	-1 600	-800	-200	-200
Omdisponering tilskudd - kultur	Innstilling1	-3 546	-3 546	-3 546	-3 546

Beløp i 1000

	Dokumentversjon	Økonomiplan			
		2023	2024	2025	2026
Sum Kutt		-5 146	-4 346	-3 746	-3 746
Nye tiltak og realendringer budsjett		4 946	3 390	3 673	3 325
Ramme 2023-2026		477 683	467 577	465 583	465 036

Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett

KODE - forsikring kunst

Bergen kommune sin kunstsamling forvaltes av KODE og er forsikret gjennom KODE sin forsikringsavtale. KODE fakturerer kommunen for dette. Den årlige forsikringskostnaden er økt og byrådet foreslår at budsjetttrammen styrkes med kr. 0,1 mill. i handlings- og økonomiplan 23-26.

Prosjektleder Sentralbadet scenekunsthus

Bystyret vedtok i tertialrapport 1 2022 å bevilge midler til en prosjektlederstilling for Sentralbadet scenekunsthus. I tråd med vedtaket foreslår byrådet bevilgninger for årene 2023-2025.

Tilpasning til aktivitetsnivå

EBE - Justering av FDV-ramme for endringer i byggporteføljen

Etat for bygg og eiendoms (EBE) ramme til forvaltning, drift og vedlikehold (FDV) av byggporteføljen justeres årlig som følge av endringer i areal. Endringene gjelder tilgang og avgang av bygg, herunder nye bygg som tas i bruk og bygg som tas ut av bruk, enten på varig basis eller for en periode. Ved totalrehabilitering justeres FDV-rammen ned når bygget tas ut av ordinær drift og opp igjen når bygget kommer tilbake i ordinær drift.

Grieghallen IKS - justert overføringsbeløp

Justering av kommunens andel av renter og avdrag vedrørende fornyelsesprosjekt i Grieghallen.

Tilbakeføring av feriemidler til personer med utviklingshemming

Som følge av koronapandemien har Bergen kommune ikke kunnet gjennomføre tilbudet om feriereiser til personer med utviklingshemming i pandemifasen. Bystyret vedtok i 2020 å omdisponere en mindre andel av budsjettet for feriereiser for å yte tilskudd til organisasjonen TV BRA i et begrenset tidsrom på to år (for 2021 og 2022). Omdisponeringen ble ført med lik andel på to tjenesteområder, tjenesteområde 12A Kultur og 03C Tjenester til utviklingshemmede. TV BRA bidrar til verdifulle og kunnskapsbaserte arbeidsplasser for personer med utviklingshemming. Prosjekttilskuddet til TV BRA utgår fra 2023, og midlene tilbakeføres til feriereiser til personer med utviklingshemming.

Nye tiltak

Økt støtte til atelierfelleskap

Byrådet foreslår totalt kr. 0,2 mill. i økt støtte til atelierfelleskap, fordelt med 40 000 i økt støtt til Wrap, CS55 Kunstnerverksteder, Bergen Ateliergruppe, BLOKK og Trykkeriet. Atelierfelleskapene og fellesverkstedene er viktige for at produserende kunstnere skal kunne utøve sitt virke, og et økt tilskudd vil bidra til en tryggere driftsøkonomi.

Espeland fangeleir

Byrådet foreslår en økning av tilskuddet med kr. 0,2 mill. for å sikre alle niendeklasser i Bergen mulighet til å besøke Espeland fangeleir og Gestapomuseet.

Fjordsteam Bergen AS

Byrådet foreslår et økt tilskudd på kr. 0,2 mill. til Fjordsteam festivalen.

Omdisponering tilskudd - kultur

Byrådet foreslår omdisponeringer på totalt kr. 3,546 mill. innenfor tjenesteområde 12A kultur. Omdisponeringene er merket på tilskuddslisten.

Stiftelsen Spillhus Bergen

Byrådet foreslår å gi flere organisasjoner mulighet til å benytte Spillhuset gratis, og foreslår en bevilgning på kr. 0,3 mill. til Stiftelsen Spillhus Bergen.

Ungdomsklubber

Ungdomsklubber er viktige møteplasser for unge, særlig for dem som av ulike grunner ikke deltar i organiserte fritidsaktiviteter. Byrådet foreslår kr. 1,6 mill. til styrking og videreutvikling av ungdomsklubber. Ungdomskubbene Knutepunkt Møllaren, Magnetten ungdomsklubb, Elvetun ungdomsklubb, Ådnahall UNG og Ny – Krohnborg UNG får fast finansiering fra 2023. I tillegg foreslår byrådet å opprette to nye ungdomsklubber.

Veteranbåtlaget Sjødampsprøite 1

Byrådet foreslår et tilskudd på kr. 0,2 mill til Veteranbåtlaget Sjødampsprøite 1 og for restaurering av båten Sjødampsprøite 1. Båten er det eldste bevarte fartøy i Bergen, og en del av Bergens brannhistorie. I 2023 er det 150 år siden Bergen Brannvesen overtok fartøyet og tok den i bruk som sjødampsprøyte.

Nye engangstiltak

Aktivitetskort studenter (engangsbevilgning)

Byrådet foreslår kr. 2 mill. til en prøveordning med aktivitetskort eller kulturbilletter til studenter som melder flytting og folkeregistrerer seg i Bergen.

Overføring av midler fra BKML til EFU: Lysverksbygget – videre utredningsarbeid

Lysverkbygget - videre utredningsarbeid

Stiftelsen seilskipet Statsraad Lemkuhl - Engangstilskudd

Byrådet foreslår et engangstilskudd på kr. 0,3 mill. i 2023 til nødvendig vedlikeholdsarbeid av Statsraad Lemkuhl.

Effektivisering

EBE - Ytterligere 10 % reduksjon i energiforbruk i kommunale bygg

I Klima- og miljøplanen for Bergen kommunes virksomheter 2017-2020 ble det vedtatt en målsetting om å redusere energiforbruket i kommunale bygg med 15 % innen 2020, og deretter med ytterligere 10 % innen 2030. Med andre ord er målet en innsparing på ytterligere 1%-prosentpoeng av energibudsjettet per år økonomiplanperioden. Effekten av ENØK-tiltakene fordeler seg på flere tjenesteområder, men utgjør samlet en innsparing på kr 4 340 000 i 2023, kr 5 757 000 i 2024, kr 7 434 000 i 2025 og kr 9 874 000 i 2026. Dette er hhv. 1%, 2%, 3% og 4% av energibudsjettet til drift av kommunale bygg i 2023, 2024, 2025 og 2026.

Kutt

EBE - Strømsparingstiltak i kommunale bygg

Byrådet vedtok 15.09.2022 sak [1265.1/22](#) - "Reduksjon av energiforbruk i kommunale bygg". Det er i dag store utfordringer med energiknapphet i Norge og ellers i Europa. Krigen i Ukraina, kombinert med klimautfordringer med hetebølger og lite nedbør, har resultert i en energiknapphet vi aldri før har sett. Resultatet er at prisen på energi har økt voldsomt. Bergen kommune er landets nest største kommune etter folketall, og kommunen har en stor bygningsmasse som forvaltes av Etat for bygg og eiendom (EBE). Kommunen kartlegger faktorer og tiltak som er mulig å gjennomføre for å redusere energiforbruket i Bergen kommune.

Pr. tjenesteområde fordeler tiltaket seg slik:

Tall i hele tusen	2023	2024	2025	2026
01A - Barnehage	- 3 200	- 1 600	- 400	- 400
01B - Skole	- 9 600	- 4 800	- 1 200	- 1 200
03A - Tjenester til eldre	- 9 600	- 4 800	- 1 200	- 1 200
07 - Brannvesen	- 3 200	- 1 600	- 400	- 400
12A - Kultur	- 1 600	- 800	- 200	- 200
13 - Idrett	- 8 000	- 4 000	- 1 000	- 1 000
16 - Administrasjon og fellesfunksjoner	- 4 800	- 2 400	- 600	- 600
Sum	-40 000	-20 000	-5 000	-5 000

Omdisponering tilskudd - kultur

Byrådet foreslår omdisponeringer på totalt kr. 3,546 mill. innenfor tjenesteområde 12A kultur. Omdisponeringene er merket på tilskuddslisten.

Sammendrag budsjett

Byrådet har omdisponert kr 3,5 mill. og ytterligere styrket kultursektoren med kr. 5 mill.

Byrådet styrker viktige felleskapsarena med kr. 2,4 mill.; Byrådet foreslår kr. 1,6 mill. til ungdomsklubber, kr. 0,3 mill. til at flere organisasjoner skal få gratis lokaler i Spillhuset, kr. 0,5 mill. i økt støtte til Litteraturhuset, og kr. 0,08 mill. til Stiftelsen Klosteret 17.

Kulturarven styrkes med kr. 0,5 mill. til ArkiVest, kr, 0,4 mill. til Museum Vest, kr. 0,2 mill. til transport av ungdomskoleklasser ved Espeland fangeleir, kr, 0,2 mill. til restaurering av Sjødampsprøiten 1, kr. 0,2 mill. i økt tilskudd til Fjordsteam og kr. 0,3 mill. i engangstilskudd til vedlikehold av seilskipet Statsraad Lehmkuhl.

Byrådet styrker de frie kunstnerne med kr. 0,7 mill. til åpne tilskuddsmidler til scenekunst, tverrfaglige prosjekter, visuelt felt, design, musikk og arbeidsstipend.

Musikk styrkes totalt med kr. 0,34 mil., der Musikkfondet Buzz, Bergen metallfestival, Vill Vill Vest, Ny Musikk Bergen og Folkemusikkklubben Columbi Egg får økt tilskudd. Innen scenekunst styrkes Cornerstone/Bergen dramatikfestival med 0,15 mill. Visuelt og tverrfaglig styrkes med kr. 0,24 mill., med styrking av Kiosken studio, Palmera, Pamflett og Volt. Videre styrkes tilskudd til kunstnerdrevne atelierfelleskap med kr. 0,2 mill.

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Ny plan for mennesker med utviklingshemming får kr. 0,34 mil.

Byrådet foreslår kr. 2 mill. til en prøveordning med aktivitetskort eller kulturbilletter til studenter som melder flytting og folkeregisterer seg i Bergen.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Driftsutgifter						
Lønn	153 615	137 868	142 402	142 402	142 402	142 402
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	82 276	67 955	85 308	75 501	73 707	73 360
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	58	564	1 004	1 004	1 004	1 004
Overføringsutgifter	332 302	306 147	304 431	304 131	303 931	303 731
Finansutgifter	40 411	26 982	26 982	26 982	26 982	26 982
Sum Driftsutgifter	608 662	539 515	560 125	550 019	548 025	547 478
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-53 108	-56 485	-57 034	-57 034	-57 034	-57 034
Refusjoner	-83 008	-19 403	-19 809	-19 809	-19 809	-19 809
Overføringsinntekter	-7 838	-5 578	-5 599	-5 599	-5 599	-5 599
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-10 295	-2 062	0	0	0	0
Sum Driftsinntekter	-154 249	-83 527	-82 442	-82 442	-82 442	-82 442
Sum	454 412	455 988	477 683	467 577	465 583	465 036

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Byrådsavdeling for finans, næring og eierskap	379	0	1 000	0	0	0
Byrådsavdeling for helse og omsorg	5 509	5 051	5 611	5 611	5 611	5 611
Byrådsavdeling for klima, miljø og samferdsel	18 112	1 675	14 361	9 264	8 197	8 099
Byrådsavdeling for kultur, sosial og inkludering	415 318	434 616	452 812	448 802	448 075	447 825
Fellesposter - bykassen	15 094	14 646	3 900	3 900	3 700	3 500
Sum	454 412	455 988	477 683	467 577	465 583	465 036

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Barnas hus	3 223	4 698	4 853	4 853	4 853	4 853
Ungdomshus og fritidsklubber.	22 963	23 493	26 015	26 015	26 015	26 015
Barne- og ungdomskulturtilskudd	18 267	24 126	24 535	24 535	24 535	24 535
Sommerleirene	2 906	2 534	3 025	3 025	3 025	3 025
Vitensenter	5 656	13 304	5 954	5 954	5 954	5 954
Kulturhistoriske museer	35 190	42 849	45 182	44 882	44 882	44 882
Kulturvern	5 992	9 301	10 149	10 149	10 149	10 149
Kunstmusèer	38 927	65 377	67 217	67 217	67 217	67 217
Scenekunst	24 853	15 428	15 974	15 974	15 974	15 974
Musikk	1 095	33 885	35 176	34 961	34 901	34 901
Visuell kunst	18 063	17 241	17 752	17 750	17 750	17 750
Film	4 101	8 866	9 096	9 096	9 096	9 096
Litteratur	5 013	4 873	5 406	5 406	5 406	5 406
Tverrestetisk	15 397	19 161	16 690	16 690	16 690	16 690
Ymse kunstformidling	35 219	4 739	5 156	5 156	5 156	5 156
Kulturbasert næring	704	666	689	689	689	689
Musikk og kulturskole	60 550	56 933	58 878	58 878	58 878	58 878
Tilskudd til andres kulturbygg	4 482	6 419	4 613	4 613	4 613	4 613
Flerkulturelt kulturtilbud / BIKS	2 074	3 464	3 554	3 554	3 554	3 554
Seniorkultur	7 199	7 054	7 308	7 297	7 293	7 293
Kulturtilbud utv. hemmede	3 206	4 198	4 669	4 669	4 669	4 669
Øvrig kulturaktivitet	52 888	52 451	55 552	53 552	53 552	53 552
Kommunale kulturbygg	65 188	53 708	68 981	61 412	59 485	58 938
Museumsbygg	21 230	-18 777	-18 740	-18 749	-18 752	-18 752
Sum	454 412	455 988	477 683	467 577	465 583	465 036

Kostra-analyse

	Bergen 2020	Bergen 2021	Oslo kommune	Trondheim	Stavanger	ASSS uten Oslo
Prioritet						
Brutto investeringsutgifter til kultursektoren per innbygger *)	1 538	1 026	2 007	1 653	526	1 104
Kultursektoren, kommune brutto driftsutgifter andel av totale utgifter (prosent)	4,2 %	4,1 %	4,5 %	4,0 %	5,7 %	4,4 %
Netto driftsutgifter til aktivitetstilbud barn og unge per innbygger 6-18 år (B) *)	1 168	1 182	5 614	2 008	1 682	1 436
Netto driftsutgifter til andre kulturaktiviteter per innbygger (B) *)	291	241	267	82	485	290
Netto driftsutgifter til kommunale kulturbygg per innbygger (B) *) **)	269	343	352	192	245	280
Netto driftsutgifter til kommunale musikk- og kulturskoler, per innbygger 6-15 år (B) *)	1 901	2 014	1 459	2 979	2 861	2 398
Netto driftsutgifter til kunstformidling per innbygger (B) *) **)	652	482	441	420	537	345
Netto driftsutgifter til musèer per innbygger (B) *) **)	181	144	451	69	206	88
Produktivitet						
Kommunale kulturbygg Areal per bruker (m2)	0,2	0,2	0,3	0,2	0,4	0,3
Dekningsgrad						
Andel barn i gr.skolealder på venteliste til komm musikk- og kulturskole, av barn i alderen 6-15 år	3,7 %	4,2 %	2,0 %	5,9 %	3,6 %	3,7 %

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Antall årsverk ved kommunalt drevet fritidssenter	6,7	19,8	236,4	42,0	33,8	22,8
Barn 6-15 år i kommunens kulturskole (prosent)	8,8 %	7,8 %	9,4 %	16,6 %	13,9 %	11,4 %
Kvalitet						
Frivillige lag og foreninger, andre kulturaktiviteter Frivillige lag og foreninger som mottar kommunalt tilskudd (antall)	371	223	670	200	53	98
Tilskudd til frivillige barne- og ungdomsforeninger per lag som mottar tilskudd *)	85 076	123 176	150 936	92 795	272 092	142 343
Årlig totale åpningstimer i kommunale fritidssenter per 1000 innbyggere 6-20 år	57	276	897	479	368	330
Årlig totalt besøk i kommunalt drevne fritidssenter per 1000 innbyggere 6-20 år	11	165	1 876	220	1 555	657
Økonomi						
Energiutgifter Kommunale kulturbygg Utgifter per kvadratmeter bygg (kr) *)	36	77	53	60	140	129
Utgifter til vedlikeholdsaktiviteter Kommunale kulturbygg Utgifter per kvadratmeter bygg (kr) *)	214	129	255	387	169	193
Grunnlagsdata (Nivå 3)						
Antall elevplasser i musikk- og kulturskole	3 345	3 493	9 002	5 193	3 849	2 628
Andre nøkkeltall						
Ressursbruk Kultur	117,51	105,77	149,43	93,71	139,07	100,29

*) Inflasjonsjustert med deflator

**) Justert for utgiftsbehov

Satsinger de siste 3 år på kulturskole, kulturbygg og kunstplan vises igjen i tallene. Barn og unge er i Bergen i stor grad ivaretatt av kulturinstitusjoner som finansieres over andre kostrafunksjoner enn aktivitetstilskudd til barn og unge.

Utfordringer og strategi

Bergen kommunes kulturstrategi (2015 – 2025), med fem satsingsområder, har som visjon å være i forkant internasjonalt. Her beskrives hovedutfordringer i 2023 og de nærmeste årene:

Satsingsområdet: En kulturby i vekst

Kunst, kultur og frivillighet har utfordringer knyttet til ettervirkningene av pandemien. Publikum vender ikke tilbake til samme nivå, og færre deltar i aktivitet, verv og frivillighet.

De økonomiske rammebetingelser er brått endret; Inflasjon gir økte utgifter for frivillighet, amatørkultur og profesjonelle aktører som det per i dag ikke er dekning for. Strømkrisen kommer i tillegg og vil særlig ramme arenaer og samlingssteder.

Den demografiske utviklingen krever mer innsikt i eldre sin tilknytning til frivillighet og kultur. For å sikre helse og livskvalitet kreves nye tilbud og bedre rekruttering.

Satsingsområdet: Byen – et rom for kunst og kultur

Kommuneplan og byutvikling har kunst og kultur som sentrale elementer i utvikling av et levende sentrum og gode nærmiljø. Kulturhus Åsane og nye bibliotek for barn og unge har gitt gode nye arenaer, men det er fortsatt store utfordringer i bydeler og sentrum med mangel på gunstige lokaler for produksjon og deltakelse, for frivillighet og kunst- og kulturliv.

Frivillig sektor, kultur og kunst gir særegen kompetanse i utvikling av Bergen til et godt sted å bo. Sektorene må i større grad involveres i utviklingsprosesser for å sikre et mangfold av perspektiver, spesielt knyttet til ikke-økonomiske verdier.

Satsingsområdet: Særpreget som styrke

Mangfoldet i byens særpreget må sikres og styrkes i et samspill mellom amatører og frivillige.

Byens kulturhistoriske rammer, med bymiljø, museer og middelalderkirker får vansker med sterkt økende priser. Dette gjelder spesielt de nasjonale aktører, da de store løftene ikke kan gjennomføres uten statlig medvirkning.

Vårt særpreget styrkes også av å fremme nyskaping i kunst og kultur som en del av byens selvforståelse. Vi må stimulere til åpen debatt, meningsbrytning og utvikling av markante stemmer.

Satsingsområdet: Kommunikasjon og samhandling

Kulturlivet og frivilligheten i Bergen kjennetegnes av godt og omfattende samarbeid og samhandling. Utfordringen er å legge til rette for at dette komparative fortrinn videreutvikles gjennom felles arena og politikk.

Den største utfordringen er å kommunisere tilbudene og mulighetene til alle innbyggerne. Svekkelse av tradisjonelle medier og oppsplitting av mediebildet krever nye metoder og nye ferdigheter. Kompetanse på å kommunisere med rimelige midler må utvikles og deles.

Satsingsområdet: Kompetanse – kulturbyens fundament

Barn og unges deltagelse i frivillighet, kunst og kultur gir livslang kompetanse, både innen de ulike genrer, men også med sosiale ferdigheter og gode nettverk. Hvert år fødes nye bergensere som må møtes med gode tilbud og god kompetanse. I tillegg kreves det bedre kompetanse for å rekruttere og nå de som ikke har fått delta tidligere, hos voksne og eldre.

Bergen har nasjonale utdannings- og forskningsinstitusjoner. Det ulike institusjoner, enkeltkunstnere og kulturarbeidere må også sikres fortløpende kompetanseutvikling. Det er en særskilt utfordring med kompetanseflukt i forbindelse med pandemien.

Overordnede mål

- **En attraktiv og levende by**
Bergen skal være en attraktiv og levende by som folk har lyst å bo i og besøke.

En god by er en by som utformes på menneskenes og naturens premisser. En by med gode møteplasser, folkeliv, rom for spontanitet, gode idretts- og kulturopplevelser og hvor bilen tar mindre plass enn før. Derfor vil byrådet skape en grønn, levende, rettfærdig og raus by som er

attraktiv å oppleve, drive næring i, vokse opp i, arbeide i og bo i. Barn og unge er fremtiden, og derfor vil byrådet prioritere dem.

- **En rettferdig og inkluderende by**

Bergen skal være en rettferdig og inkluderende by for alle, med små forskjeller og like muligheter.

Bergen skal være en god, rettferdig og inkluderende by, hvor det er godt å bo for alle uavhengig av økonomi, sosial bakgrunn, funksjonsnivå, livssyn og religiøs tilhørighet. Byrådet vil kjempe for likestilling, og ingen skal diskrimineres eller bli trakassert på bakgrunn av kjønn, etnisitet, religion, funksjonsevne, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk eller seksuell orientering. Som menneskerettighetsby vil byrådet legge menneskerettighetene til grunn for hele kommunens virksomhet.

- **Norges grønneste storby**

Bergen skal være Norges grønneste storbyby der klima og miljøhensyn legges til grunn for samfunnsutviklingen.

Bergen har en målsetning om å være Norges grønneste storby. Det krever målrettet innsats og et temposkifte i klimaarbeidet. Klimakrisen er vår tids største utfordring og solidaritetssak, og Bergen må ta sin del av ansvaret. Vårt mål er derfor at Bergen skal halvere klimagassutslippene innen 2023, og vil styrke kommunens klimaarbeid. Vi må slutte å bygge ned naturen, opprettholde artsmangfold, sikre god dyrevelferd i kommunen og sørge for at alle har tilgang til grønne rekreasjonsområder.

- **Trygg økonomistyring**

Bergen skal være en ansvarlig by der trygg økonomistyring sees på som en forutsetning for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet, også i et generasjonsperspektiv.

En ansvarlig og trygg økonomistyring, samsvar mellom kommunens inntekter og utgifter og en seriøs arbeidsgiverpolitikk tuftet på heltidskultur danner grunnlaget for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet og skape den byen vi ønsker. Byrådet vil bruke sin innkjøpsmakt strategisk for å sikre at klima og miljø, arbeidsvilkår, tariffavtale, godkjent lærebedrift og seriøsitetsskrav i større grad blir vektlagt i anbudene.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026
En attraktiv og levende by	Øke kunnskapen om ulike kulturelle uttrykksformer	Antall elever som har mottatt tilbud i "Den kritiske skolesekken"	82	170	220	350
		Antall oppdrag gitt til profesjonelle kunstnere og kulturaktører fra Bergen kommune			50	60
		Antall utsmykkingsprosjekt og roller i reguleringsarbeid.	17	20	24	26
		Driftsmidler til institusjoner, festivaler og organisasjoner på egen linje i bybudsjettet	213 854 128 235 900 873	243 000 000	265 000 000	
		Ferdigstilte kulturbygg etter Kulturarenaplan	1	1	1	4

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026
		Styrke kommunens åpne tilskuddsordninger på det profesjonelle feltet	18 337 000	18 535 000	20 500 000	22 400 000
	Økt deltagelse fra alle	Antall elever som bruker den kulturelle skolesekken	31 900	40 600	49 300	67 000
		Antall nye publikumsutviklingsprosjekter i bydelene med mål om å nå nye brukere		2	4	6
		Antall publikum som opplever kunst og kultur fra Bergens sterke institusjoner	867 935	1 200 000	1 300 000	1 550 000
		Bedre informasjon om lokalt kulturliv; Antall kulturtilbud og kulturaktører som er synliggjort i kommunens kanaler			Tiltaket utvikles	
En rettferdig og inkluderende by	Et likestilt kulturliv	Andel kvinner blant mottakere av kommunens stipender og tilskudd til profesjonelle.	53,0 %	50,0 %	50,0 %	50,0 %
		Andel kvinner på programmene til kommunalt støttede festivaler.	40%	42%	44%	50%
	Kultur skal bidra til økt mangfold	Andel med minoritetsbakgrunn blant mottakere av kommunens stipender og tilskudd basert på frivillig selvrappotering.	3%	4%	5%	7%
Norges grønneste storby	Kultur skal bidra til bærekraftig kulturutvikling	Andel lokale kunstnere og talenter i festivalprogram i Bergen- kortreist kulturliv	46,4	50	52	55
	Kultur skal bidra til bærekraftig utvikling	Andel av kulturaktører på egen linje med støtte fra kommunen som har planer for å redusere egne utslipp og miljøpåvirkning.	40,0 %	50,0 %	45,0 %	100,0 %
		Antall miljø-sertifiserte av 17 kommunale kulturbygg.	1	1	3	4
		Antall miljø-sertifiserte festivaler og større arrangement med kommunal støtte.	8	10	12	20
Trygg økonomistyring						

Virkemiddel for å nå mål

Bergen kommunes viktigste virkemidler for å nå målene er sterke kommunale fagfolk, gode lokale og bydekkende kultur og frivillighetsarena, og et detaljert tilskudds budsjett som muliggjør produksjon hos frivillige, amatører og profesjonelle.

Riktig bruk av ressurser er en sentral forutsetning for å nå målene; Bergen bystyre har vedtatt fagplaner og strategier basert på omfattende dialog med miljøene som virkemiddel. Tiltakene svare på

utfordringene som tidligere omtalt. Følgende planer vedtatt av bystyret gjennomføres i dette budsjettkapittel:

- Kulturstrategi for 2015-2025 for Bergen
- Kulturarenaplan (2019 – 2030)
- Kunstplan for Bergen (2018 – 2027)
- Plan for museer og frivillig kulturvern (2022 – 2031)
- Plan for frivillighet i Bergen kommune 2022-2025
- Amatørkulturplan for Bergen (2018 – 2027)
- Plan for deltakelse og mangfold i kunst- og kulturfeltet (2021 – 2030)
- Kunstformidlingsplan for barn og unge (2020 – 2025)
- En aldersvennlig kunst- og kulturby 2021–2026
- Plan for kunst, kultur og psykisk helse
- Kulturplan for mennesker med utviklingshemming (2023 – 2027) under behandling.

Aktivitet (Nøkkeltall)

Kultur

Indikatornavn	Resultat 2020	Resultat 2021	Anslag 2022	Anslag 2023	Anslag 2024	Anslag 2025	Anslag 2026 e	Beskrivels
Andel barn og unge med fast organisert kulturaktivitet	27,0 %	24,0 %	25,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	
Andel barn og unge som har vært kulturpublikum utenom kino	0,0 %	17,0 %	66,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	
Andel eldre 60+ med fast kulturaktivitet	15,0 %	15,0 %	29,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	
Andel kvinnelige eller ikke-binære styremedlemmer i kulturinstitusjoner	0,0 %	47,5 %	48,0 %	49,0 %	50,0 %	50,0 %	50,0 %	
Andel styremedlemmer med mangfoldsbakgrunn i kulturinstitusjoner	0,0 %	10,0 %	12,0 %	15,0 %	17,0 %	18,0 %	20,0 %	
Andel voksne med fast kulturaktivitet	9,0 %	9,0 %	20,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	
Andel voksne som har vært kulturpublikum utenom kino	0,0 %	33,0 %	56,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	
Antall arrangement i kommunale bygg	0	0	640	680	730	780	800	
Antall av 19 kommunale kulturlokaler som oppfyller byggeteknisk forskrift for universell utforming av bygg.	0	0	2	3	4	4	5	
Antall barn med tilbud fra kulturskolen gjennom dirigentordning	0	0	1 556	1 600	1 600	1 600	1 600	
Antall besøk kommunale kulturhus	200 000	0	390 000	415 000	432 000	444 000	460 000	

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Indikatornavn	Resultat 2020	Resultat 2021	Anslag 2022	Anslag 2023	Anslag 2024	Anslag 2025	Anslag Beskrivels 2026 e
Antall besøk på bydekkende kunst og kunnskapsinstitusjoner på egen linje med kommunalt tilskudd.	1 052 340	867 935	1 200 000	1 300 000	1 400 000	1 500 000	1 550 000
Antall besøk på tilrettelagte aktiviteter for mennesker med utviklingshemming	0	0	0	6 820	6 500	6 500	6 500
Antall besøk statlig finansierte institusjoner (BFO, DNS og Universitetsmuseet)	118 167	118 238	250 000	350 000	400 000	420 000	450 000
Antall besøk åpne møteplasser barn	0	0	0	3 000	3 200	3 500	3 800
Antall besøk åpne møteplasser ungdom	1 000	0	7 500	8 000	8 400	8 500	8 800
Antall deltagere (arrangør/ publikum/ utøver) i strøksmarkering/ festival/ kulturdager og mønstringer i samarbeid med Kulturetaten	11 261	0	24 000	28 000	30 000	32 000	33 000
Antall frivillige organisasjoner i Bergen i frivillighetsregisteret	2 500	2 530	2 740	2 850	3 000	3 100	3 250
Antall lag/org. som benytter kommunale kulturbygg	0	0	350	390	420	450	450
Antall med tilbud fra kulturskolen gjennom grunnskole-samarbeid (inkl. Kulturkarusell)	0	0	900	900	1 000	1 000	1 000
Antall nettbesøk sidevisninger kulturetatens nettside + sosiale medier	0	0	400 000	450 000	500 000	550 000	600 000
Antall ordinære elevplasser kulturskole	3 235	0	3 520	3 600	3 600	3 600	3 600
Antall publikum på arrangementer med tilskudd fra tilskuddsordning til arr., profesjonelle og byomfattende	8 829	10 589	12 000	14 000	16 000	18 000	20 000
Antall søknader til kommunale tilskuddsordninger	2 749	1 946	2 250	2 300	2 400	2 500	2 600
Antall tildelte Aktivitetskort	5 000	0	6 000	6 500	7 000	7 000	7 000
Antall tilskudd gitt fra Bergen kommunes vedtatte tilskuddsordninger	1 482	1 039	1 200	1 300	1 450	1 600	1 800

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Indikatornavn	Resultat 2020	Resultat 2021	Anslag 2022	Anslag 2023	Anslag 2024	Anslag 2025	Anslag 2026 e	Beskrivels
Antall visninger på kulturetatens digitale arr. (podcast, konsert osv.)	0	0	2 050	3 300	3 600	3 600	3 600	
Besøk Ferieaktiviteter	0	0	7 500	0	0	0	0	
Dekningsgrad for søknader til åpne tilskuddsposter fra profesjonelle aktører.	18,9 %	20,1 %	21,0 %	22,0 %	23,0 %	24,0 %	25,0 %	
Dekningsgrad for tilskuddsøknader fra alle aktører til egen linje.	86,2 %	79,9 %	88,1 %	89,0 %	90,0 %	91,0 %	92,0 %	
Deltagere Den kulturelle bæremeis	0	0	13 147	20 000	20 000	20 000	20 000	
Deltagere Den kulturelle skolesekken	0	31 900	40 600	49 300	55 100	60 900	66 700	
Deltagere Den kulturelle spaserstokken	4 271	5 076	4 960	5 000	5 000	5 000	5 000	
Deltagere på kommunalt produserte tilbud fra Kulturetaten	0	0	3 500	40 000	4 500	5 000	5 000	
Deltagere/besøk Kunst kultur psykisk helse	0	0	1 000	1 200	1 200	1 200	1 200	
Medlemmer B&U organisasjoner med tilskudd inkl. kor, korps og orkester	0	0	5 300	5 500	5 700	5 900	6 100	
Tilskudd fra departement og kulturråd til kunst- og kulturorganisasjoner (u. museer) på egen linje i bybudsjettet	320 143 60 1	350 745 74 7	360 000 00 0	369 000 00 0	378 225 00 0	387 700 00 0	397 400 00 0	
Tilskudd fra departement til bergenske museer på egen linje i bybudsjettet	80 600 000	82 454 669	84 100 000	85 800 000	87 500 000	89 300 000	91 000 000	
Tilskudd fra fylkeskommune til bergenske museer på egen linje i bybudsjettet	32 014 932	33 190 932	33 900 000	34 600 000	35 300 000	36 000 000	36 700 000	
Tilskudd fra fylkeskommune til kunst- og kulturorganisasjoner (u. museer) på egen linje i bybudsjettet	73 838 096	86 906 880	89 080 000	91 307 000	93 590 000	96 000 000	98 400 000	
Tilskudd til kultur totalt fra Bergen kommune	322 441 04 6	319 073 94 4	300 527 09 0	309 500 00 0	319 000 00 0	328 600 00 0	340 000 00 0	

Investeringsbudsjett

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp					Økonomiplan				Sum 2023-26
	Ferdig år Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjekt utgift	Ørem. fin.	Netto prosjekt utgift	2023	2024	2025	2026	
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer										
Det Hanseatiske museum - restaurering Finnegården 1A	2025 BY 264/18	337,9	406,5	0,0	406,5	56,3	64,5	61,3	0,0	182,1
ENØK-prosjekter	Løpende					2,0	2,0	2,0	2,0	8,0
Fyllingsdalen kulturhus - konseptutvikling	2025	IA	139,9	0,0	139,9	63,1	25,0	24,0	0,0	112,1
Kommunale kulturbygg - Rehabilitering og nybygg	Løpende					0,0	8,7	20,6	113,7	143,0
Kulturhuset Danckert Krohn - restaurering og ombygging	2023 BY 45/21	95,8	125,9	0,0	125,9	52,0	0,0	0,0	0,0	52,0
Kunstinnkjøp	Løpende					1,0	1,0	1,0	1,0	4,0
Kunstnerisk utsmykning	Løpende					3,4	1,0	1,0	1,0	6,4
Kvinner på sokkel	Løpende					4,9	2,0	2,0	2,0	10,9
Lysverkbygget – ombygging og asbestsanering	2024	IA	91,4	0,0	91,4	13,7	37,5	34,2	0,0	85,4
Mindemyren flerbruksbygg - konseptutvikling	2025	IA	3,3	0,0	3,3	0,6	1,4	1,4	0,0	3,3
Mindre bygginvesteringer - sekkepost	Løpende					11,0	10,0	10,0	10,0	41,0
Oppgradering KODE 1	2023	IA	24,0	0,0	24,0	8,0	0,0	0,0	0,0	8,0
Planlegging/prosjektering	2023	IA	1,7	0,0	1,7	1,7	0,0	0,0	0,0	1,7
Sølvvarefabrikken										
Rehabilitering av kaier ved Kystkultursenteret i Sandviken	2023	IA	35,0	0,0	35,0	11,0	0,0	0,0	0,0	11,0
Rehabilitering av kaier ved kystkultursenteret i Sandviken – Steinmolo	2023	IA	5,0	0,0	5,0	5,0	0,0	0,0	0,0	5,0
Sentralbadet scenekunsthus	2025 BY 20/21	730,6	830,0	-229,0	601,0	245,0	245,0	165,0	57,3	712,3
Skisseprosjekt Fysak/nytt Elvetun	2024	IA	33,9	0,0	33,9	10,0	15,0	0,0	0,0	25,0
Sum Ikke-avgiftsfinansierte investeringer		1 164,3	1 696,6	-229,0	1 467,6	488,7	413,0	322,5	187,0	1 411,2
Sum		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Det Hanseatiske museum - restaurering Finnegården 1A

Det er påvist store setninger i grunnen under det fredede bygget i Finnegården, som huser Det Hanseatiske Museum. Setninger i grunnen har blant annet ført til at bygningen ligger lavere i forhold til havvannet enn da Finnegården ble bygget, og ved høy flo kommer det vann inn på gulv i 1. etasje. Konstruksjonen er svekket på grunn av setningene i grunnen og endringer som er utført på bygget tidligere. Det skal gjennomføres refundamentering med nytt bolverk, samt heving av bygningen ved å jekke opp gulvet i 1. etasje tilpasset dagens gatenivå. Prosjektet er meget komplisert grunnet byggets tilstand og alder, og tiltakene må gjennomføres med stor presisjon og forsiktighet. Under de strengeste covid-tiltakene opplevde prosjektet utfordringer med tanke på fremdrift da det er en trang byggeplass. Grunnet forsinkelser i framdrift og høy prisvekst den siste tiden foreslås det en prisjustering.

ENØK-prosjekter

I Klima- og miljøhandlingsplanen til Bergen kommune er det et mål å redusere energiforbruket i kommunens bygg med 15 % innen utgangen av 2020 og med 25 % innen 2030. Typiske ENØK-tiltak som skal gjennomføres er:

- Skifte ut defekt luft/vann-varmepumpe, ombygging varmesentral
- Tiltak for å kontrollere radon i utsatte bygg
- Bytte eldre varmegjenvinner mot roterende gjenvinner i ventilasjonsanlegg
- Innregulering av varmeanlegg
- Nyinstallasjon og utskiftning av SD-anlegg (SD = sentral driftsstyring)
- Installasjon av solfangere

- Enkel automatisering av styring av panelovner
- Installere varmepumpe i bygg med vannbåren varme

Det er fortsatt ytterligere klima- og miljøgevinster å hente. Byrådet prioriterer derfor å fortsette satsingen gjennom årlige bevilgninger til ENØK-prosjekter i kommunale bygg.

Fyllingsdalen kulturhus - konseptutvikling

Det er satt i gang planarbeid for et kulturhus sentralt i Fyllingsdalen bydel. Den valgte tomten (sak [79/18](#)) er tilstøtende Oasen kjøpesenter. Et bygg på tomten skal fylle en sentral rolle i urbaniseringen av de sentrale delene av Fyllingsdalen, i tillegg til sin funksjon som kulturhus. Sammen med planlagte tilliggende byrom, gågate og torg vil kulturhuset bidra til at området utvikler seg fra kjøpesenter til lokalsenter. Arealbehov for det nye kulturhuset er beregnet til ca 4 000 m², som da vil romme bibliotek, saler for forestillinger, diverse øvingslokaler og arealer for kulturskole. Løsningsvalg ble behandlet i Bystyret (sak [131/22](#)), det ble da vedtatt å utvikle et kontorpåbygg i samme byggetrinn som kulturhuset. Det er en områdeplan under utarbeidelse, og i denne er det vurdert tatt med arealer for offentlige kontorer.

Grunnet omfattende prosesser i arbeidet med områdeplanen er det usikkert om denne vil være ferdig til planlagt byggestart i 2026, og det er derfor satt igang detaljregulering for kulturhustomten. Budsjettposten skal dekke videre utvikling av prosjektet og reguleringsplan. Gjennomføringsfase inngår i sekkepost inntil videre.

Kommunale kulturbygg - Rehabilitering og nybygg

Investeringen er en sekkepost med midler til senere gjennomføring av både nybygg- og rehabiliteringsprosjekter. I tidlig fase vil investeringsprosjektene vises som egne linjer i investeringsprogrammet, med tilstrekkelige midler til gjennomføring av tidlig fase (utredning, regulering, forprosjekt mv.). Midler til gjennomføring (byggefase) tilføres så prosjektet når det er tilstrekkelig avklart. Prosjekter som inngår her er blant andre Mindemyren og Fyllingsdalen kulturhus.

Kulturhuset Danckert Krohn - restaurering og ombygging

I Handlings- og økonomiplan 2018-21 ble det vedtatt å foreta rehabilitering og tilpasninger av tidligere Danckert Krohn seniorsenter, og det er planlagt å etablere kontorer for Bergenhus og Årstad kulturkontorer i det eldre hovedbygget fra 1789. Det er stort vedlikeholdsetterslep, og grunnet byggets alder og vernestatus må det tas antikvariske hensyn. I prosjektomfanget inngår nå også oppgradering av uteområdet da dette er vurdert hensiktsmessig å gjennomføre samtidig som rehabilitering av bygget. Det er avdekket store utfordringer ved grunnforholdene, og dette i kombinasjon med byggets alder og lokalisering tilsier et kostnadsbilde et stykke over det vanlige for bygg med lignende formål. Dette vil medføre en betydelig økning i totalprognosen og behov for justering av budsjettet for kommende år. Oppstart på byggeplass fant sted høsten 2021, ferdigstilling er imidlertid forsinket i forhold til opprinnelig plan på grunn av vanskelige grunnforhold og covid-pandemien. Grunnet forsinkelser i framdrift og høy prisstigning den siste tiden foreslås det en prisjustering.

Kunstinnkjøp

Byrådet foreslår å videreføre avsetningen til kunstinnkjøp i økonomiplanperioden med kr. 1,0 mill. årlig. KODE gis gjennom denne avsetningen mulighet til å kjøpe inn kunst til museets samlinger.

Kunstnerisk utsmykning

Byrådet foreslår å videreføre avsetningen på kr. 1 mill. til kunstnerisk utsmykning i økonomiplanperioden. Budsjettet på kr. 1 mill. benyttes til investering i offentlig eide kunstprosjekter i byens uterom. Kunst i offentlige rom bidrar til å forsterke både kvaliteten i ulike byrom og innbyggernes identitet til disse byrommene.

Kvinner på sokkel

Bystyret gjorde i [sak 83-19](#) vedtak om en tiårig satsing på å få reist skulpturer / statuer og byster av kvinner i de offentlige rom i Bergen. Bystyret vedtok at i 2020, i forbindelse med 85-årsdagen til Karen Christine Friele, skulle den første skulpturen realiseres, og at finansieringen av satsingen skal legges inn i Økonomiplan og årlige budsjett. Bergen bystyre vedtok videre at det hvert andre år i ti år fra og med 2020 skal reises en statue/skulptur/byste, eller annet kulturuttrykk, av en navngitt kvinne. Byrådet foreslår å styrke ordningen kunstnerisk utsmykning med kr. 2,0 mill. årlig over en tiårs-periode til formålet.

Lysverkbygget – ombygging og asbestsanering

I forbindelse med rehabilitering av felles tak på byggene Strømgaten 19 og Lars Hilles gate 10 (Lysverkbygget) ble det avdekket asbest i Lysverkbygget. Omfanget av asbest er vesentlig og går over

flere etasjer. Som følge av at bygget leies ut til stiftelsen som driver KODE 4 vil det foreligge strenge sikkerhetskrav under arbeid i bygget, og man må påregne en vesentlig kostnad for etablering av rigg i forbindelse med sanering. Det er foreløpig ikke avklart hvorvidt bygget kan være i drift under arbeidet. Det foreslås en prisjustering som gjenspeiler siste tids økning i relevante indekser og en periodisering av midler etter oppdatert framdriftsplan.

Mindemyren flerbruksbygg - konseptutvikling

Bergen kommune har anskaffet den tidligere postterminalen på Mindemyren for å imøtekomme behov for kommunale tjenester i den nye bydelen. Det er gjennomført en konseptvalgutredning for å sammenligne ulike alternativer for utbygging som grunnlag for valg av konsept for videre utvikling. Saken er fremlagt til politisk behandling i Bergen bystyre 16.06.2021 (saksnummer 209/21), og det ble vedtatt å gå videre med et generasjonskonsept som består av skole for 450 elever, idrettshall, allrom og kultursal, omsorg+ boliger samt dagaktivitetssenter og frivillighetssentral. Bergen kommune gjennomfører en offentlig detaljreguleringsplan for to delområder med felles torg der flerbruksbygget inngår i søndre del (S16). Budsjettposten skal dekke kostnader til planlegging og utvikling av prosjektet, mens gjennomføringsfasen inngår i sekkepost inntil videre. Det foreslås en prisjustering som gjenspeiler siste tids økning i relevante indekser og en kostnadsøkning utover prisstigning basert på oppdatert kalkyle.

Mindre bygginvesteringer - sekkepost

Sekkeposten Mindre bygginvesteringer er på kr 110 millioner i hvert av årene i planperioden. Midlene benyttes til å gjennomføre rehabiliteringsprosjekter og andre oppgraderinger i kommunens bygningsmasse.

Midler i sekkeposten vil også bli benyttet til selve gjennomføringen av prosjekter som er under planlegging. Inntil videre er det bare midler til tidligfase/ konseptutvikling som ligger på de konkrete prosjektene, men når prosjekt er godkjent for gjennomføring kan midlene bli overført fra sekkeposten.

- Aurdalslia skole - Oppgradering
- Arna Stadion - Garderobebygg
- Rehabilitering av Flaktveit Barnehage
- Haukeland skole - Oppgradering (gymbygg)
- Haukelandshallen - Oppgradering
- Hjeltestad skole - Oppgradering gymbygg
- Hordnestunet - Oppgradering og ombygging
- Kommunehuset Nesttun - Luftbehandlingsanlegg og oppgradering
- Lynghaug skole - Oppgradering
- Mjølkeråen skole - Oppgradering
- Olsvik skole - oppgradering Olsvikhallen
- Sandgotna skole - Rehab. / ombygging 1. etg.
- Skur 7 - Statsråd Lehmkuhl

Midlene kan brukes på alle kommunens tjenesteområder i samsvar med etatens fullmakt til å prioritere prosjekter innenfor byggporteføljen.

Oppgradering KODE 1

Det pågår et arbeid med utbedring av KODE 1 - Permanenten. Utstillingssaler i både 2. og 3. etg. har manglende styring av klima (fukt og temperatur). Der er videre klare mangler knyttet til brannvern og sikringstiltak.

Kode 1 har blant annet meldt inn at de som låner ut kunst krever bedre klimastyring og det stilles også krav til sikringsglass i vinduene i utstillingssalene. I tertialrapport nr. 1 2022 er fremdriften på prosjektet justert etter ønske fra bruker, som heller vil ha en litt lengre prosjektperiode enn å måtte stenge mange utstillingslokaler samtidig. Endringen er innarbeidet i budsjettet for 2023.

Planlegging/prosjektering Sølvsarefabrikken

I påvente av valg av en permanent løsning som ivaretar restene etter Nonneseter kloster, startes planlegging av prosessen med rivning av Sølvsarefabrikken og midlertidig tildekking av arealet. Budsjettposten skal dekke kostnader til planlegging av prosjektet.

Rehabilitering av kaier ved Kystkultursenteret i Sandviken

Flere kaier, konstruert delvis i tre, delvis i stein, ved Kystkultursenteret i Sandviken er på grunn av elde og skader ifm. ekstremvær i en tilstand der de i dag kan representere en fare både for besøkende og for anlegget som sådan.

En kai er rehabilitert for noen år siden, og "kai A" forventes ferdig rehabilitert sommeren 2022. Det anbefales at en går videre med arbeid på "kai B og C og at det avsettes midler i budsjettet for 2023.

Rehabilitering av kaier ved kystkultursenteret i Sandviken – Steinmolo

Rehabilitering av kaier ved kystkultursenteret i Sandviken er igangsatt og budsjettet som et eget prosjekt. Havnen er på grunn av elde og skader ifm. ekstremvær i en tilstand der de i dag kan representere en fare både for besøkende og for anlegget som sådan. Byrådet foreslår i tillegg å etablere en steinmolo i vest for å beskytte havnen mot de kritiske vindretningene fra vest til nord-nordvest. Byrådet foreslår en bevilgning på kr. 5 mill. til prosjektering i 2023.

Sentralbadet scenekunsthuss

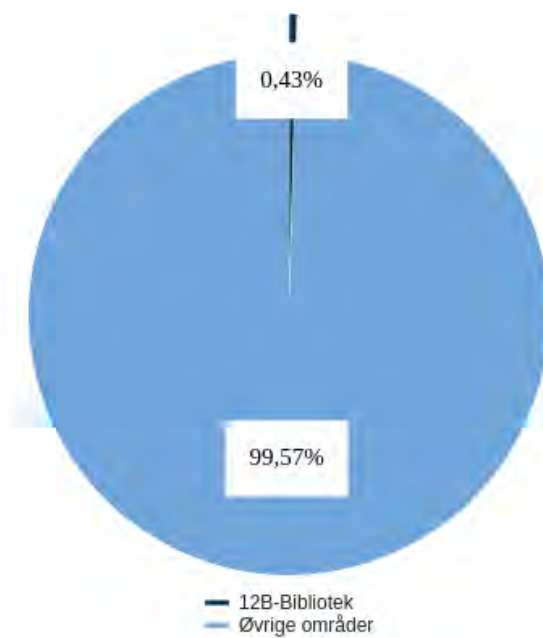
Sentralbadet er vedtatt bygget om til scenekunsthuss, primært for institusjonene Carte Blanche og BIT Teatergarasjen. Det skal også tilrettelegges for at andre kunst- og kulturaktører kan benytte lokalene. Det er gjennomført et skisseprosjekt som skal ligge til grunn for videre utvikling av prosjektet. Ved anskaffelse av samspillsentreprenør oppsto det en rettslig konflikt hvor Bergen kommune vant fram med sitt syn i Lagmannsretten, og det er inngått kontrakt med valgt leverandør. På grunn av denne forsinkelsen, samt behovet for å benytte bygningen til vaksinasjon i forbindelse med covid-pandemien, er byggestart forsinket. Riving ventes igangsatt vinteren 2022/2023. Grunnet forsinkelser i framdrift og høy prisvekst den siste tiden foreslås det en prisjustering.

Skisseprosjekt Fysak/nytt Elvetun

Det skal igangsettes en prosess for Fysakbygg og nytt Elvetun ungdomshuss i Loddefjord. Fysak skal tilrettelegges for egenorganisert idrett og fysisk aktivitet, bidra til å utvikle unge idrettsmiljøer og skape attraktive møteplasser for barn og unge. I Loddefjord skal dette også inkludere kultur for å ivareta et stort spekter av interesser og ulike aktiviteter. Det skal være et flerbrukshuss med stor grad av samlokalisering og sambruk, og legges til rette for hele befolkningen, men særlig tilrettelagt for barn og unge. Byrådet foreslår en bevilgning på kr. 23 mill. fordelt over årene 2023 og 2024.

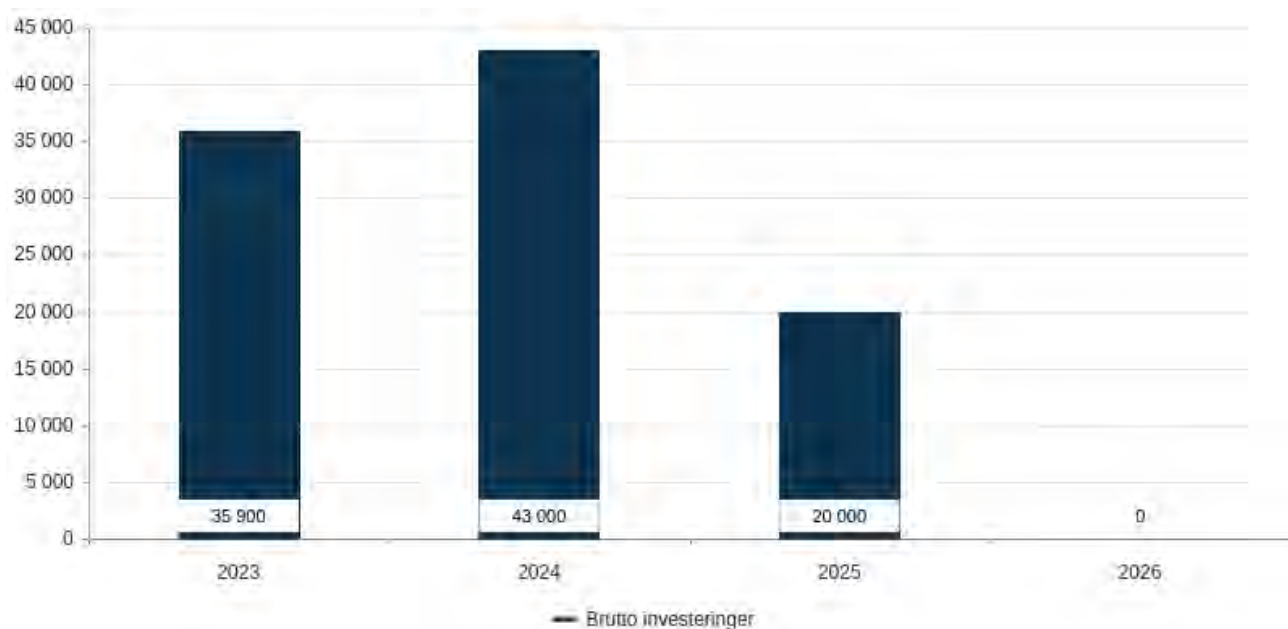
12B-Bibliotek

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Bergen offentlige bibliotek (BOB) er en inspirerende og demokratisk formidler av kunnskap og kultur for alle. Bibliotekene er viktige støtter for demokrati, inkludering, mangfold og bærekraft. Biblioteket har som mål å være en synlig arena for offentlig samtale i alle bydeler.

Bibliotekene driver aktiv formidling, gir tilgang til informasjon og læringsaktiviteter, og har et bredt arrangements- og aktivitetsprogram både på hovedbiblioteket og i bydelsbibliotekene. Biblioteket bruker mye ressurser på digitale kulturopplevelser som strømmetjenester og podcast, og gir mulighet til å låne e-bøker og e-lydbøker hjemmefra. BOB samarbeider nasjonalt og internasjonalt og er en sentral aktør innenfor bibliotekutvikling, og bidrar til kompetanseutvikling blant bibliotekene i Vestland fylke.

Bergen offentlige bibliotek omfatter hovedbiblioteket og bydelsbibliotek i Loddefjord, Laksevåg, Fyllingsdalen, Landås, Sletten, Ny-Krohnborg, Åsane og Ytre Arna. I tillegg driver BOB to fengselsbibliotek på oppdrag for staten.

Hovedprioriteringer

Bergen har et av de beste og mest profesjonelle offentlige bibliotekene i Norge. Byrådet jobber for at bibliotekene fortsatt skal være gode arenaer og møteplasser i alle bydeler, inkludert hovedbiblioteket.

Byrådet er glad for at bibliotekene etter pandemien nå kan ta i mot flere besøk, og at de gjør en viktig innsats for å nå flere innbyggere gjennom bibliotekets tjenester. Bibliotek kan ha en utjevne effekt på bruk av kulturtilbud, og det er gledelig at byrådets satsing på tilbud til barn og unge, særlig i levekårsområder, fører til at flere benytter sitt lokale bibliotekstilbud.

Biblioteket har en viktig funksjon som tilrettelegger for økt digital kompetanse blant de i byens befolkning som har størst behov for å tilegne seg kunnskap om dette. Det er viktig at bibliotekets samarbeid med skoler og elever om veiledning av seniorer fortsetter. Slik kan vi inkludere innbyggerne i det digitaliserte samfunnet og utjevne effekten av denne blant ulike befolkningsgrupper.

Byrådet er opptatt av å støtte bibliotekenes drift og støtte opp om fagfolkene i kommunen som sørger for det beste tilbudet både for byens hengivne lesehester og de som ønsker å benytte seg av de mange viktige tilbudene som bibliotekene står for. Et viktig grep er derfor å sørge for stødig bemanning, og bydekkende biblioteksdekning. Riktig bruk av ressurser er en forutsetning for å nå målene.

Byrådet vil fortsette å satse på bibliotek som lokale møteplasser med gode tilbud og godt tilrettelagte åpningstider i alle bydeler. I 2023 kommer det en ny plan for Bergen offentlige bibliotek, og målet skal være at alle skal kunne finne et interessant og tilgjengelig bibliotekstilbud der de bor.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Dokumentversjon	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Vedtatt budsjett 2022	94 080	94 080	94 080	94 080
Sum Lønns- og prisvekst mv.	3 587	3 234	3 136	3 136
Sum Utgående engangstiltak	-800	-800	-800	-800
Prisjustering og diverse endringer	2 787	2 434	2 336	2 336
Konsekvensjustert ramme	96 867	96 514	96 416	96 416
Ramme 2023-2026	96 867	96 514	96 416	96 416

Sammendrag budsjett

Bergen offentlige bibliotek er Bergens mest brukte kulturtilbud. Byrådet foreslår å videreføre driften av hovedbibliotek og 9 bydels- og lokalbibliotek på samme høye faglige nivå.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Driftsutgifter						
Lønn	72 653	70 095	72 427	72 427	72 427	72 427
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	30 701	30 840	31 524	31 171	31 073	31 073
Overføringsutgifter	4 933	4 858	4 971	4 971	4 971	4 971
Finansutgifter	10 654	1 710	1 710	1 710	1 710	1 710
Sum Driftsutgifter	118 941	107 504	110 632	110 279	110 181	110 181
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-2 644	-2 457	-2 544	-2 544	-2 544	-2 544
Refusjoner	-12 650	-10 966	-11 221	-11 221	-11 221	-11 221
Overføringsinntekter	-688	0	0	0	0	0
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-5 439	0	0	0	0	0
Sum Driftsinntekter	-21 421	-13 423	-13 765	-13 765	-13 765	-13 765
Sum	97 520	94 080	96 867	96 514	96 416	96 416

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Byrådsavdeling for klima, miljø og samferdsel	3 167	5 407	5 410	5 410	5 410	5 410
Byrådsavdeling for kultur, sosial og inkludering	87 775	87 873	91 457	91 104	91 006	91 006
Fellesposter - bykassen	6 407	800	0	0	0	0
Sum	97 520	94 080	96 867	96 514	96 416	96 416

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Bergen offentlige bibliotek	83 584	78 065	79 779	79 779	79 779	79 779
Bygg bibliotek	13 936	16 015	17 088	16 735	16 637	16 637
Sum	97 520	94 080	96 867	96 514	96 416	96 416

Kostra-analyse

	Bergen 2020	Bergen 2021	Oslo kommune	Trondheim	Stavanger	ASSS uten Oslo
Prioritet						
Netto driftsutgifter per innbygger (370 bibliotek (B) *) **)	243	278	408	209	351	286
Dekningsgrad						
Utlån alle medier fra folkebibliotek per innbygger (B)	1,9	2,3	2,1	2,4	2,7	2,3
Kvalitet						
Besøk i folkebibliotek per innbygger	2,6	3,1	3,8	3,8	7,7	3,4
Grunnlagsdata (Nivå 3)						
Barnebøker Utlån (antall)	252 204	333 862	728 752	271 983	206 000	169 877
Besøk i folkebibliotek, totalt antall besøk	733 405	881 128	2 693 124	807 800	1 113 805	510 853
Bokutlån, totalt bokutlån fra folkebibliotek	467 186	581 923	1 313 662	438 065	340 043	284 307
Deltakere på alle arrangementer (antall)	22 484	23 944	69 734	17 252	46 493	14 466
Utlån alle fysiske medier fra folkebibliotek	549 472	655 562	1 447 802	508 863	392 177	320 389

*) Inflasjonsjustert med deflator

**) Justert for utgiftsbehov

Utfordringer og strategi

Bergen kommunes kulturstrategi (2015 – 2025), med fem satsingsområder, har som visjon å være i forkant internasjonalt. Her beskrives hovedutfordringer for Bergen offentlige bibliotek ut ifra kulturstrategiens satsingsområder.

Satsingsområdet: En kulturby i vekst

Bergen Offentlige Bibliotek vektlegger tiltak som aktivt støtter de lokale miljøene og gir alle anledning til å låne medier, delta på arrangement eller oppdatere seg på kunnskap og kultur. Data fra Bergen kommunes barnefamiliepanel og fra Bergen kommunes koronapanel viser at biblioteket er kulturtilbudet med størst gjennomslag i Bergen, men at det er ujevnt gjennomslag i ulike sosiale grupper og bydeler. Det vil satses ytterligere på tilbud til barn, unge og eldre, og på tilbud som kan bidra til at særlig utsatte grupper blir digitalt selvhjulpne eller får styrket tilhørighet i lokalsamfunnet. I 2023 vil biblioteket ha fokus på nye brukergrupper, og vil ta i bruk arenaer utenfor folkebibliotekene for dette. Dette er viktig, men ressurskrevende arbeid. Det vil videre bli lagt vekt på aktiviteter som fremmer leseferdighet, utjevner forskjeller sosialt, og stimulere til deltagelse og debatt.

Satsingsområdet: Byen – et rom for kunst og kultur

Tre bydelsbibliotek har åpnet de siste to år og vil fremover gi mer bruk av biblioteket, særlig av barn og unge. Biblioteket på Laksevåg er ferdig. På Sletten ble barnebiblioteket BibLab utvidet i oktober 2021, men biblioteket er på jakt etter større lokaler slik at hele Landås bydelsbibliotek kan flyttes hit, bl.a. med universell utforming. Våren 2021 fikk biblioteket statlige prosjektmidler i 2 år til Fellesbibliotek på Ny -Krohnborg skole, i samarbeid mellom skole, bibliotek, kultur, levekårssatsing og frivillighetsentral. Ny-Krohnborg er et foregangsprosjekt for å koble innsats fra flere fagområder med mål om et godt oppvekst- og læringsmiljø som kan motvirke frafall i skolen. Prosjektet har også ambisjoner om å motvirke ensomhet blant eldre.

Satsingsområdet: Særpreg som styrke

Kraften i biblioteket er kombinasjonen av lett tilgjengelige lokaler, store mediesamlinger og kompetansen til de ansatte. Arbeidet med folkeopplysning og deltagende aktiviteter styrkes av bredt samarbeid med frivillige organisasjoner, kulturliv og andre samfunnsaktører.

Satsingsområdet: Kommunikasjon og samhandling

Fra 2018 til 2021 har folke- og fylkesbibliotekene tredoblet budsjettet for e-bøker og lydbøker, men dette gir ikke en dobling i utlån, da prisen for e-bøker og e-lydbøker er mangedoblet i forhold til papirbøker.

Bergen offentlige bibliotek var en pioner med kommunikasjon på nett. Men tiden har løpt fra dagens løsning, blant annet med tanke på moderne universell utforming. Over de neste tre årene skal tilstedeværelsen til biblioteket på nett moderniseres.

Satsingsområdet: Kompetanse – kulturbyens fundament

Bibliotekets egenproduserte digitale innhold, som strømming og podcast av arrangementer, har høy kvalitet og gode lyttertall. Dette er tilbud som utvider bibliotekrommet, og når flere. Produksjonen av digitalt innhold er gjort med statlige prosjektmidler.

Biblioteket har en viktig funksjon for økt digital kompetanse blant de som har størst behov for større kunnskap her, blant annet eldre. Biblioteket samarbeider med videregående skoler der elever veileder seniorer på biblioteket, og med andre aktører i byen.

Overordnede mål

- **En attraktiv og levende by**

Bergen skal være en attraktiv og levende by som folk har lyst å bo i og besøke.

En god by er en by som utformes på menneskenes og naturens premisser. En by med gode møteplasser, folkeliv, rom for spontanitet, gode idretts- og kulturopplevelser og hvor bilen tar mindre plass enn før. Derfor vil byrådet skape en grønn, levende, rettferdig og raus by som er attraktiv å oppleve, drive næring i, vokse opp i, arbeide i og bo i. Barn og unge er fremtiden, og derfor vil byrådet prioritere dem.

- **En rettferdig og inkluderende by**

Bergen skal være en rettferdig og inkluderende by for alle, med små forskjeller og like muligheter.

Bergen skal være en god, rettferdig og inkluderende by, hvor det er godt å bo for alle uavhengig av økonomi, sosial bakgrunn, funksjonsnivå, livssyn og religiøs tilhørighet. Byrådet vil kjempe for likestilling, og ingen skal diskrimineres eller bli trakassert på bakgrunn av kjønn, etnisitet, religion, funksjonsevne, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk eller seksuell orientering. Som menneskerettighetsby vil byrådet legge menneskerettighetene til grunn for hele kommunens virksomhet.

- Norges grønneste storby

Bergen skal være Norges grønneste storbyby der klima og miljøhensyn legges til grunn for samfunnsutviklingen.

Bergen har en målsetning om å være Norges grønneste storby. Det krever målrettet innsats og et temposkifte i klimaarbeidet. Klimakrisen er vår tids største utfordring og solidaritetssak, og Bergen må ta sin del av ansvaret. Vårt mål er derfor at Bergen skal halvere klimagassutslippene innen 2023, og vil styrke kommunens klimaarbeid. Vi må slutte å bygge ned naturen, opprettholde artsmangfold, sikre god dyrevelferd i kommunen og sørge for at alle har tilgang til grønne rekreasjonsområder.

- Trygg økonomistyring

Bergen skal være en ansvarlig by der trygg økonomistyring sees på som en forutsetning for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet, også i et generasjonsperspektiv.

En ansvarlig og trygg økonomistyring, samsvar mellom kommunens inntekter og utgifter og en seriøs arbeidsgiverpolitikk tuftet på heltidskultur danner grunnlaget for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet og skape den byen vi ønsker. Byrådet vil bruke sin innkjøpsmakt strategisk for å sikre at klima og miljø, arbeidsvilkår, tariffavtale, godkjent lærebedrift og seriøsitetsskrav i større grad blir vektlagt i anbudene.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026
En attraktiv og levende by	Øke kunnskapen om kulturelle uttrykk.	Antall klassebesøk	174	320	350	400
		Antall lesestimulerende tilbud og tidlig språkinnsats		2	4	8
	Økt deltagelse fra alle	Antall bibliotek med mer-åpent - tilgang utenom vanlig åpningstid	2	2	2	4
		Antall faste tilbud om veiledning i bruk av digitalt utstyr og tjenester.		0	8	15
		Antall nye bibliotekutviklingsprosjekter med mål om å nå nye brukere		0	5	8
		Bibliotek i bydeler og nærmiljøer i Bergen	8	9	9	10
		Fornyng av nettsider - universelt utformede nettsider			50,0 %	100,0 %
En rettferdig og inkluderende by	Legge til rette for økt mangfold:	Antall av ti bibliotek som er universelt utformet	8	8	8	10
		Antall samarbeid på biblioteket med grasrotorganisasjoner med mangfoldskompetanse			5	10
Norges grønneste storby	Kultur skal bidra til bærekraftig utvikling	Antall aktiviteter som gir innbyggerne kunnskap og ferdigheter for å bidra til å nå FNs bærekrafts mål			20	30
		Antall tiltak for gjenbruk av kassert materiale.		1	3	3
Trygg økonomistyring						

Virkemiddel for å nå mål

Bergen kommunes viktigste virkemidler for å nå målene er sterke kommunale fagfolk og gode lokale og bydekkende bibliotek. Riktig bruk av ressurser er en sentral forutsetning for å nå målene; Byrådet vil legge frem forslag til oppdatert bibliotekplan vinteren 2022/2023.

Aktivitet (Nøkkeltall)

Bibliotek

Indikatornavn	Resultat 2020	Resultat 2021	Anslag 2022	Anslag 2023	Anslag 2024	Anslag 2025	Anslag 2026	Beskrivelse
Antall arrangementer i biblioteket	813	951	1 700	1 900	2 100	2 200	2 200	
Antall deltagere på arrangementer	18 575	18 645	35 811	45 000	51 000	57 000	57 000	
Antall deltagere på opplæring, kurs og verksteder	2 035	5 567	11 000	14 000	15 000	16 000	16 000	
Nettbesøk sidevisninger (nettside + sosiale medier)	4 570 050	4 093 027	4 500 000	4 600 000	4 700 000	4 800 000	4 900 000	
Total besøk Bergen Offentlige Bibliotek	733 405	881 128	975 000	1 000 000	1 200 000	1 400 000	1 600 000	
Totalt utlån fysiske medier	978 079	1 144 363	1 150 000	1 200 000	1 250 000	1 300 000	1 350 000	
Utlån barn og unge bibliotek	429 229	592 888	625 000	6 500 000	670 000	690 000	700 000	
Visning av egenprodusert digitalt innhold	161 278	98 951	120 000	125 000	130 000	135 000	140 000	

Investeringsbudsjett

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp					Økonomiplan				Sum 2023-26
	Ferdig år Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjekt utgift	Ørem. fin.	Netto prosjekt utgift	2023	2024	2025	2026	
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer										
Hovedbiblioteket, brannsikring og økt publikumskapasitet	2023 UFGN 22/21	41,1	41,1	0,0	41,1	3,0	0,0	0,0	0,0	3,0
Hovedbiblioteket, oppgradering tekniske anlegg	2025	IA	89,9	0,0	89,9	26,9	43,0	20,0	0,0	89,9
Kulturinvesteringer	Løpende					6,0	0,0	0,0	0,0	6,0
Sum Ikke-avgiftsfinansierte investeringer		41,1	131,0	0,0	131,0	35,9	43,0	20,0	0,0	98,9

Hovedbiblioteket, brannsikring og økt publikumskapasitet

Hovedbiblioteket fra 1907-17 er fredet og har utfordringer med kapasiteten i forhold brannsikkerhet og med tilrettelegging for moderne bibliotekdrift. Det er vedtatt å gjennomføre tiltak for å oppgradere Hovedbiblioteket til å kunne ta imot 1000 samtidige besøkende mot dagens 750 samtidige besøkende.

Som andre trinn i oppgraderingen, som har tatt lengre tid å prosjektere pga avklaring ovenfor vernemyndigheter og andre interessenter, har dette prosjektet bl.a omfattet tiltak som tilrettelegging for ny innleverings- og sorteringsmaskin, åpning av magasiner med nødvendige tilpasninger, installering av ny heis, samt diverse ombygginger for å klargjøre for oppgradering av brannsikkerhet og tilrettelegge for universell utforming (UU).

De nevnte tiltakene ventes ferdigstilt i starten av 2023, hvor prosjektet går over i tredje og siste trinn av oppgraderingen. De siste tiltak er skilt ut i egen budsjettpost.

Hovedbiblioteket, oppgradering tekniske anlegg

Hovedbiblioteket fra 1907-17 er fredet og har utfordringer i forhold til brannsikkerhet og moderne bibliotekdrift. Det er vedtatt å gjennomføre tiltak for å oppgradere Hovedbiblioteket til å kunne ta imot 1000 samtidige besøkende mot dagens 750 samtidige besøkende.

Gjennom prosjekteringsarbeidet og de igangsatte arbeidene har det blitt avdekket et mye større behov for utskifting av tekniske anlegg og bygningsmessige tiltak enn først antatt.

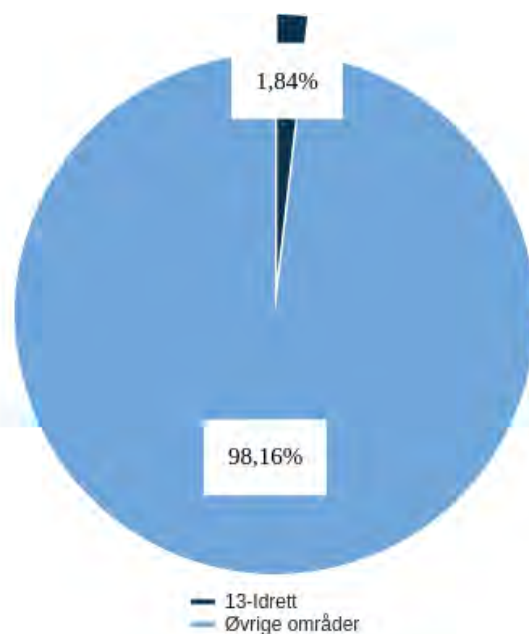
Dette prosjektet som nå er utviklet vil være tredje og siste trinn i oppgraderingen. Tiltak som skal utføres omfatter bl.a. installasjon av nye luftbehandlingsanlegg på loft og i kjeller, framføring av ventilasjonsanlegg og installasjon av sprinkler i fredete arealer, samt nytt vanninntak som også medfører graving i historisk grunn.

Kulturinvesteringer

Investeringsramme knyttet til inventar og utstyr bibliotekfilialer.

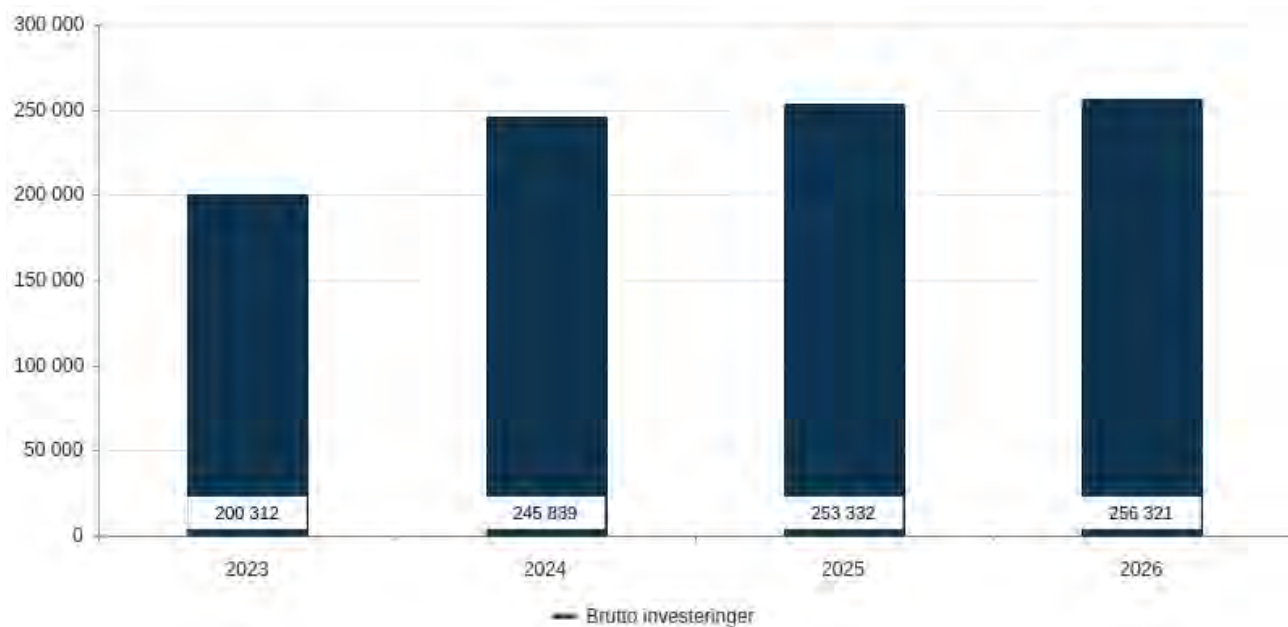
13-Idrett

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Tjenesteområdet omfatter aktivitetsutvikling på idrettsfeltet, anleggsutbygging, samt drift og bruk av idrettsanlegg. Gjennom gratis bruk av idrettsanlegg, arrangementsutvikling, relevante tilskuddsordninger og omfattende samarbeidstiltak legges det til rette for frivillige og profesjonelle aktører i Bergen.

Hovedprioriteringer

I Bergen skal alle barn ha like muligheter, og verken økonomi eller sosial bakgrunn skal begrense barns muligheter til å lykkes i livet. Byrådet prioriterer barn og unge og vil bidra til å utjevne sosiale forskjeller gjennom barnehagen, skolen og idretten.

Idretten er en viktig bærebjelke i lokalsamfunnet. Alle barn skal ha mulighet til å leve gode liv, og ha en meningsfull fritid. Byrådet ønsker å styrke fritidstilbudene for barn og unge, og sørge for gode mestringsarenaer. Byrådet styrker derfor barne- og ungdomsmidler til idrettslagene.

Gratisprinsippet for kommunale idrettsanlegg er med på å holde utgifter til barn og unges deltakelse i fritidsaktiviteter på et nivå som gir flere barn og unge muligheter til å delta. I tillegg gir tilskuddsordningene muligheter for at idrettslagene kan ha lavere kontingent.

Idrettsbyen vår er stor og mangfoldig. Byrådet vil sikre gode vilkår for den organiserte idretten. Idretten er avhengige av gode anlegg som utøverne kan benytte seg av. Flere av idrettsanleggene i Bergen er eid av idrettslag. Byrådet mener det er viktig at gratisprinsippet kan ivaretas også i disse anleggene. Kommunen har gratis leie i sine haller, noe som bidrar til mer aktivitet og til å holde kontingenten nede. Byrådet styrker derfor driftsstøtten til klubbeide anlegg. Samtidig vil byrådet endre på tildelingsmodellen, for å sikre at store anlegg kommer bedre ut, uten at dette går på bekostning av mindre anlegg.

Byrådet satser på bygging av idrettsanlegg og setter i 2023 av midler til prosjektering og gjennomføring av blant annet Laksevågshallen, Bjørnarhallen og Mjølkeråen. I 2023 settes det også av midler til utvikling av området på Nymark og nærmiljøanlegg på Stemmemyren.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Dokumentversjon	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Vedtatt budsjett 2022	314 279	314 279	314 279	314 279
Sum Lønns- og prisvekst mv.	84 592	52 114	43 447	43 447
Sum Utgående engangstiltak	1 950	1 950	1 950	1 950
Prisjustering og diverse endringer	86 542	54 064	45 397	45 397
Konsekvensjustert ramme	400 821	368 343	359 676	359 676
Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett				
Opprettelse av LIM Møhlenpris skoleåret 22/23	Innstilling1	230	0	0
Plan, prosjektering og grunnundersøkelser	Innstilling1	2 500	2 500	2 500
Sum Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett		2 730	2 500	2 500
Tilpasning til aktivitetsnivå				
EBE - Justering av FDV-ramme for endringer i byggporteføljen	Innstilling1	-1 560	-1 560	-1 560

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Beløp i 1000

	Dokumentversjon	Økonomiplan			
		2023	2024	2025	2026
Storaneset leieavtale	Innstilling1	800	800	-650	-650
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå		-760	-760	-2 210	-2 210
Nye tiltak					
Driftsstøtte klubbeide anlegg	Innstilling1	8 000	10 000	10 000	10 000
Nye driftskonsekvenser av investeringer idrett	Innstilling1	4 373	5 684	8 795	12 106
Økt tilskudd til barne- og ungdomsidrett	Innstilling1	2 006	2 006	2 006	2 006
Sum Nye tiltak		14 379	17 690	20 801	24 112
Nye engangstiltak					
Store arrangementer - Tour of Norway	Innstilling1	1 000	0	0	0
Sum Nye engangstiltak		1 000	0	0	0
Effektivisering					
EBE - Ytterligere 10 % reduksjon i energiforbruk i kommunale bygg	Innstilling1	-868	-1 151	-1 487	-1 975
Sum Effektivisering		-868	-1 151	-1 487	-1 975
Kutt					
EBE - Strømsparingstiltak i kommunale bygg	Innstilling1	-8 000	-4 000	-1 000	-1 000
Sum Kutt		-8 000	-4 000	-1 000	-1 000
Inntektsendringer					
Økte inntekter Ortun badebasseng	Innstilling1	-500	-500	-500	-500
Sum Inntektsendringer		-500	-500	-500	-500
Nye tiltak og realendringer budsjett		7 981	13 779	18 104	20 927
Ramme 2023-2026		408 802	382 121	377 780	380 603

Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett

Opprettelse av LIM Møhlenpris skoleåret 22/23

I 1. tertial 2022 vedtok bystyret å sette av til sammen 400 000 kroner til LIM (leksehjelp, idrett og mat) på Møhlenpris skole for skoleåret 2022/2023.

Avsetningen for høsten 2022 er allerede tildelt. Resterende tildeling på 230 00 kroner foreslås satt av i budsjettet for 2023.

Plan, prosjektering og grunnundersøkelser

For å sikre framdrift på idrettsprosjekter i tidlig eller usikker fase, foreslås det å omprioritere 2,5 mill. kroner fra idrettsplanen fra investering til drift.

Tilpasning til aktivitetsnivå

EBE - Justering av FDV-ramme for endringer i byggporteføljen

Etat for bygg og eiendoms (EBE) ramme til forvaltning, drift og vedlikehold (FDV) av byggporteføljen justeres årlig som følge av endringer i areal. Endringene gjelder tilgang og avgang av bygg, herunder nye bygg som tas i bruk og bygg som tas ut av bruk, enten på varig basis eller for en periode. Ved totalrehabilitering justeres FDV-rammen ned når bygget tas ut av ordinær drift og opp igjen når bygget kommer tilbake i ordinær drift.

Storaneset leieavtale

I forbindelse med rehabiliteringen av Bjørnarhallen er det behov for en erstatningshall. Det ble inngått leieavtale i 2020, men hallen har blitt brukt til lager for medisinsk utstyr i forbindelse med

pandemien. For å kunne benytte hallen til idrettsformål, kreves det bruksendring av bygget. Det er byggeier som er ansvarlig for prosessen, og byggeier har nylig sendt inn søknad om bruksendring.

Nye tiltak

Driftsstøtte klubbeide anlegg

Flere av idrettsanleggene i Bergen er eid av idrettslag. Byrådet mener det er viktig at gratisprinsippet kan ivaretas også i disse anleggene. Kommunen har gratis leie i sine haller, noe som bidrar til mer aktivitet og til å holde kontingenten nede. I dag bevilger kommunen rundt 10 millioner i støtte til ulike private anlegg, både gjennom direkte støtte og gjennom tilskuddsposten. Byrådet foreslår å øke potten med 8 millioner i 2023 og ytterligere 2 millioner i 2024. Det vil til sammen bety 10 millioner ekstra i støtte til drift av klubbeide anlegg årlig.

Nye driftskonsekvenser av investeringer idrett

Ferdigstillelse av nye idrettsanlegg utløser kostnader knyttet til løpende drift og vedlikehold. I hovedsak er driftskonsekvensene knyttet til sekkeposten «Idrettsplanen». Byrådet foreslår at det avsettes en årlig ramme til dette formålet som brukes til det enkelte anlegg etterhvert som disse ferdigstilles og tas i bruk.

Storaneset leieavtale

Det ble i Handlings- og økonomiplanen for 2021 avsatt om lag 15 mill. kroner til konseptutvikling av Bjørnarhallen. I forbindelse med dette arbeidet ble det nødvendig å finne en erstatningshall. Valget falt på en industrihall på Storaneset. 18.11.20 ble det inngått leieavtale for hallen med eier. Ettersom Plan og bygningsetaten krevde ny reguleringsplan for området Bjørnarhallen står på, ble riving og bygging av hallen utsatt i tid. Industrihallen på Storaneset har i forbindelse med pandemien blitt brukt til lager for medisinsk utstyr for Bergen kommune. Fra og med januar 2022 vil hallen være tilgjengelig for idrett, og eier vil starte ombygging av hallen. Avtalen legger opp til en grunnleie på 85.000,- kr pr måned. I tillegg kommer investeringskostnaden for ombygging av hallen som utgjør 60.000,- kr. pr. måned basert på 36 måneders nedbetalingstid. Byrådet avsatte 1,75 mill. kroner over årene 2022-2024 til å dekke leie av hall på Storaneset. Tiltaket for 2025 og 2026 trekkes dermed ut.

Storaneset leieavtale

I forbindelse med rehabiliteringen av Bjørnarhallen er det behov for en erstatningshall. Det ble inngått leieavtale i 2020, men hallen har blitt brukt til lager for medisinsk utstyr i forbindelse med pandemien. For å kunne benytte hallen til idrettsformål, kreves det bruksendring av bygget. Det er byggeier som er ansvarlig for prosessen, og byggeier har nylig sendt inn søknad om bruksendring.

Utredning tidlig fase idrettsprosjekter

I 1. tertial 2022 ble det foreslått overført 5 mill. kroner fra sekkeposten på investering til oppfølging av idrettsplanen, for å dekke kostnader til utredning i tidlig fase. Til 2023 foreslås det å overføre ytterligere 5 mill. kroner fra investering til drift. I 2023 er det behov for midler til å gjennomføre reguleringsplan for Eikås og reguleringsplan for arealer avsatt i KPA til idrett på Liland og Kokstad. Det foreslås avsatt 3 mill. kroner til reguleringsplan for motorsportssenter på Eikås og 3 mill. kr til Konseptutviklingsnotat for Liland og Kokstad. Det er idrettsplanen foreslått Sandvolleyballhall i Kjølkelvik. Det er nødvendig med regulering for å kunne realisere tiltaket. Det foreslås avsatt 2 mill kr. til planarbeidet. I 2017 ble ro og padleanlegg vannbasert del realisert på Nordåsvannet. Det gjenstår å realisere den landebaserte delen for å kunne gjennomføre konkurranser i anlegget. BK har mottatt en henvendelse fra Bjørnafjorden kommune om et interkommunalt vannsport anlegg på vindalsvannet i Bjørnafjorden kommune. Det foreslås avsatt 2 mill. kr til å gjennomføre et mulighetstudie for å utvikle et konkurranse anlegg for ro og padling på og ved Vindalsvannet i et interkommunalt samarbeid med Bjørnafjorden kommune.

Økt tilskudd til barne- og ungdomsidrett

Pandemien har vært krevende for frivillige organisasjoner, også den organiserte idretten. Idrettslagene og de mange tusen frivillige legger ned mye arbeid for at barn og unge i Bergen skal få drive med idrett og fysisk aktivitet. Byrådet vil derfor styrke tilskuddsposten til barne- og ungdomsmidler med om lag 2 millioner, utover prisjustering til totalt 13, 3 mill. kroner.

Økte inntekter Ortun badebasseng

I september 2022 overtas nytt bassengbygg ved Ortun skole med to svømmebasseng; hovedbasseng og opplæringsbasseng. Bassengene skal brukes til skolesvømming på dagtid, organisert trening for svømmeklubbene og publikumsvømming kveld og helg. Etat for idrett får det stedlige driftsansvaret for bassenget, både på dagtid, ettermiddag/kveld og helg. I tillegg har de også ansvar for publikumsvømming, og overtar tilsynet for Ortun skole på kveldstid. Det anslås økte billettinntekter på om lag 500 000 kroner årlig.

Nye engangstiltak

Opprettelse av LIM Møhlenpris skoleåret 22/23

I 1. tertial 2022 vedtok bystyret å sette av til sammen 400 000 kroner til LIM (leksehjelp, idrett og mat) på Møhlenpris skole for skoleåret 2022/2023.

Avsetningen for høsten 2022 er allerede tildelt. Resterende tildeling på 230 00 kroner foreslås satt av i budsjettet for 2023.

Store arrangementer - Tour of Norway

Byrådet foreslår å bevilge kr 1 mill. i 2023 til kommunens medvirkning og tilrettelegging for sykkelrittet Tour of Norway.

Effektivisering

EBE - Ytterligere 10 % reduksjon i energiforbruk i kommunale bygg

I Klima- og miljøplanen for Bergen kommunes virksomheter 2017-2020 ble det vedtatt en målsetting om å redusere energiforbruket i kommunale bygg med 15 % innen 2020, og deretter med ytterligere 10 % innen 2030. Med andre ord er målet en innsparing på ytterligere 1%-prosentpoeng av energibudsjettet per år økonomiplanperioden. Effekten av ENØK-tiltakene fordeler seg på flere tjenesteområder, men utgjør samlet en innsparing på kr 4 340 000 i 2023, kr 5 757 000 i 2024, kr 7 434 000 i 2025 og kr 9 874 000 i 2026. Dette er hhv. 1%, 2%, 3% og 4% av energibudsjettet til drift av kommunale bygg i 2023, 2024, 2025 og 2026.

Kutt

EBE - Strømsparingstiltak i kommunale bygg

Byrådet vedtok 15.09.2022 sak [1265.1/22 - "Reduksjon av energiforbruk i kommunale bygg"](#). Det er i dag store utfordringer med energiknapphet i Norge og ellers i Europa. Krigen i Ukraina, kombinert med klimautfordringer med hetebølger og lite nedbør, har resultert i en energiknapphet vi aldri før har sett. Resultatet er at prisen på energi har økt voldsomt. Bergen kommune er landets nest største kommune etter folketall, og kommunen har en stor bygningsmasse som forvaltes av Etat for bygg og eiendom (EBE). Kommunen kartlegger faktorer og tiltak som er mulig å gjennomføre for å redusere energiforbruket i Bergen kommune.

Pr. tjenesteområde fordeler tiltaket seg slik:

<i>Tall i hele tusen</i>	2023	2024	2025	2026
01A - Barnehage	- 3 200	- 1 600	- 400	- 400
01B - Skole	- 9 600	- 4 800	- 1 200	- 1 200
03A - Tjenester til eldre	- 9 600	- 4 800	- 1 200	- 1 200
07 - Brannvesen	- 3 200	- 1 600	- 400	- 400
12A - Kultur	- 1 600	- 800	- 200	- 200
13 - Idrett	- 8 000	- 4 000	- 1 000	- 1 000
16 - Administrasjon og fellesfunksjoner	- 4 800	- 2 400	- 600	- 600
Sum	-40 000	-20 000	-5 000	-5 000

Inntektsendringer

Omveksling av driftsutgifter ADO arena drift AS

ADO arena drift AS har oppsparte midler. Byrådet legger til grunn at selskapet i en periode selv kan dekke vedlikehold og utskiftninger. Dette vil medføre en engangsbesparelse på omlag 3 mill. kroner i 2022. Midlene har blitt akkumulert siden 2015. Dette engangstiltaket fjernes i 2023.

Økte inntekter Ortun badebasseng

I september 2022 overtas nytt bassengbygg ved Ortun skole med to svømmebasseng; hovedbasseng og opplæringsbasseng. Bassengene skal brukes til skolesvømming på dagtid, organisert trening for svømmeklubbene og publikumsvømming kveld og helg. Etat for idrett får det stedlige driftsansvaret for bassenget, både på dagtid, ettermiddag/kveld og helg. I tillegg har de også ansvar for publikumssvømming, og overtar tilsynet for Ortun skole på kveldstid. Det anslås økte billettinntekter på om lag 500 000 kroner årlig.

Sammendrag budsjett

Budsjettet på tjenesteområde idrett preges særlig av to satsinger. Byrådet foreslår å øke driftsstøtten til klubbeide anlegg med 8 mill. kroner. Samtidig styrkes ungdomsmidlene til idrettslagene med om lag 2 mill. kroner til totalt 13,3 mill. kroner

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Forøvrig økes budsjettet med forventet pris- og lønnsvekst, inkludert forventede økte energikostnader i 2023. Samtidig er det lagt inn forventede besparelser som følge av aktive energisparingstiltak i Etat for bygg- og eiendom.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Driftsutgifter						
Lønn	96 890	92 640	95 566	95 566	95 566	95 566
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	133 691	129 708	212 518	184 067	179 726	182 549
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	11 361	10 178	10 443	10 443	10 443	10 443
Overføringsutgifter	71 971	61 475	72 286	74 056	74 056	74 056
Finansutgifter	96 565	88 528	88 528	88 528	88 528	88 528
Sum Driftsutgifter	410 477	382 529	479 341	452 660	448 319	451 142
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-29 078	-35 489	-37 249	-37 249	-37 249	-37 249
Refusjoner	-32 702	-29 761	-30 184	-30 184	-30 184	-30 184
Overføringsinntekter	-486	-3 000	-3 107	-3 107	-3 107	-3 107
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-767	0	0	0	0	0
Sum Driftsinntekter	-63 034	-68 250	-70 539	-70 539	-70 539	-70 539
Sum	347 443	314 279	408 802	382 121	377 780	380 603

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Byrådsavdeling for finans, næring og eierskap	381	0	1 000	0	0	0
Byrådsavd. for barnehage, skole og idrett	229 664	197 534	233 679	233 482	234 476	237 787
Byrådsavdeling for klima, miljø og samferdsel	108 156	110 884	174 123	148 640	143 304	142 816
Fellesposter - bykassen	9 242	5 861	0	0	0	0
Sum	347 443	314 279	408 802	382 121	377 780	380 603

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Idrettsanlegg	49 778	34 623	38 494	38 494	38 494	38 494
Tilskudd til idrettsorganisasjoner	21 835	19 650	27 641	29 411	29 411	29 411
Tilskudd til fysisk akt. og idrett for barn og ung	18 396	16 523	18 958	18 958	18 958	18 958
Idrettsarrangement og konf.	1	0	1 000	0	0	0
Idrettsaktivitet og tilskudd for særskilte grupper	82	2 627	2 696	2 696	2 696	2 696
Kommunale idrettsbygg- og anlegg	257 352	240 856	320 013	292 563	288 221	291 044
Sum	347 443	314 279	408 802	382 121	377 780	380 603

Utfordringer og strategi

Bergen kommune skal være en foregangskommune innen anlegg- og aktivitetsutvikling og ønsker flere aktive gjennom et variert aktivitetstilbud.

Barn og unge sine interesser er viktig, der utvikling av breddeidrett, topp og talentutvikling står i sentrum i tillegg til folkehelse, fysisk aktivitet og lavterskeltilbud. Utvikling av blant annet idrettsparker er viktig for folkehelsen for byliv i bydelene og for Bergen som by.

Det viktigste er at barn og unge i Bergen er i fysisk aktivitet, uavhengig av arenaen det utføres på. Et godt bilde på god aktivitetsutvikling vil være høy deltakelse i et mangfold av aktiviteter, også for de som i utgangspunktet ikke velger å være fysisk aktive. For å kunne tilrettelegge for god aktivitetsutvikling er det viktig å følge med på utviklingstrender innen idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv.

Kostnadene ved å drive idrett for barn og unge øker. Medlems- og treningsutgifter, utgifter til utstyr, reiser til cuper og arrangementer er med på å bidra til at deltakelse i idrett blir dyrere. For familier med lav betalingsevne kan kostnadene hindre barn og unge i å delta i organisert aktivitet. For byrådet er det viktig å opprettholde «gratisprinsippet» for bruk av kommunale idrettsanlegg, og holde utgifter til barn og unges deltakelse i idrett- og fritidsaktiviteter på et nivå som gir flere barn og unge muligheter til å delta.

Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett ved Etat for idrett har en utlånsordning av idrettsutstyr til barnehager, skoler, idrettslag, frivillige organisasjoner og privatpersoner. Ordningen heter BUA og finnes på tre steder i Bergen; BUA Åsane, BUA Vestkanten og BUA Melkeplassen. I 2022 mottok Bergen kommune en pris for at BUA på disse lokasjonene har ligget på utlånsstoppen for BUA. Ordningen er lokalisert over store deler av landet. Prisen anerkjenner BUA Vestkanten, BUA, Melkeplassen og BUA Åstveit for deres viktige arbeid for inkludering i fritidsaktiviteter, bedre folkehelse, og redusert forbruk. Byrådsavdeling for eldre helse og frivillighet ved Etat for sosiale tjenester har i tillegg en tilskuddsordning som kan gi ekstra stønad i forbindelse med utgifter til reiser og turneringer.

Byrådet er også opptatt av at kostnadene for den organiserte idretten skal holdes nede i de klubbeide anleggene. Derfor bevilges det 8 millioner kroner i økning på tilskuddsordningen Støtte til klubbeide anlegg i 2023, med en ytterligere økning på 2 millioner i 2024. Klubbene kan også søke støtte til kontingent og utstyr gjennom tilskuddsordningen stimuleringsmidler til aktivitet og inkludering.

Det er krevende å skaffe egnede arealer til større og mindre idrettsanlegg i Bergen. For å sikre nok areal og fremtidige muligheter for utvikling av større og mindre idrettsanlegg, arbeides det inn mot strategiske planprogram, områdeplaner og reguleringsplaner. Det skal også prioriteres offentlige midler til anleggsutvikling i områder med levekårsutfordringer og samarbeid med idretten for å utvikle varierte, fleksible, miljøvennlige og funksjonelle idrettsanlegg i hele byen.

Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett er i gang med å rullere anleggsdelen ([byrådsak 1085/22](#)) i idrettsplanen for perioden 2023-2027. Planen skal utarbeides i tråd med nasjonale føringer og retningslinjer i idrettspolitikken, kommuneplanens samfunnsdel (KPS), og kommuneplanens arealdel (KPA).

Byrådet har i sin politiske plattform 2019-2023 slått fast at Bergen bør bidra til å nå bærekraftsmålene gjennom å være en foregangskommune innen miljø, bærekraftig utvikling og tilpasningsdyktig til klimaendringer. Miljøhensyn skal derfor prioriteres ved planlegging, rehabilitering og nybygg av idrettsanlegg, samtidig som det skal legges til rette for gode og funksjonelle anlegg.

Nye trender og behov er viktige elementer for å utvikle byen med en klar miljø- og brukerprofil. Ved samlokalisering av idrettsanlegg vil Bergen kommune dra nytte av allerede eksisterende infrastruktur, idrettsmiljø og stordriftsfordeler ved kommunal eller klubbeid drift.

Byrådet vil arbeide frem gode og fremtidsrettete løsninger, som også er praktisk og økonomisk gjennomførbare, og som er med på å bidra til at Bergen også er en attraktiv og fremtidsrettet arrangementsby, som kan være med å bidra til utvikling av lokale, regionale, nasjonale og internasjonale arrangement.

Områder med levekårsutfordringer skal løftes frem, og sammen med idretten i Bergen skal Bergen kommune arbeide for å utjevne sosiale forskjeller. Idrettsbyen Bergen skal være en motor i regionen hvor en satser på at barn og unge skal ta del i breddeidretten. Bergen skal samtidig utvikle unge talenter og legge til rette for toppidretten. For å sikre gode oppvekstvilkår for den organiserte og den egenorganiserte idretten, er det et mål i årene som kommer å legge til rette for at idretten får bruke kommunale idrettsanlegg, nærmiljøanlegg og skoler innenfor vedtatt rammetid jfr. Administrasjons- og utleiereglementet for kommunale [idrettsanlegg](#).

Nasjonale og internasjonale idrettsorganisasjoner setter ofte nye lisenskrav for idrettsanlegg til toppidretten. Det kan være utfordrende for eiere av anleggene å oppgradere disse i henhold til de krav som er satt som standard for toppidretten. Det er en forutsetning at Bergen kommune og idretten samarbeider om bruken av anleggene for at det skal være økonomisk bærekraftig og for at anleggenes kapasitet skal bli utnyttet best mulig.

Sak om fremtidig bassengstruktur ([bystyresak 19/21](#)) i kommunale svømmebasseng som ble vedtatt av bystyret i januar 2021 som har som mål å få en mer helhetlig og rettferdig fordeling av brukstid, bedre kapasitetsutnyttelse, rehabilitering og bygging av nye kommunale basseng og avvikling av basseng, basert på behovsvurderingen i idrettsplanen 2017- 2027.

Bergen kommune drifter i dag mange større og mindre basseng inkludert ADO arena, og mange har behov for modernisering og rehabilitering. Det er kostnadskrevende å drifte basseng med svært dårlig tilstand, og den reelle kapasitet er i noen av svømmebassengene mye lavere enn den ville vært med bedre teknisk stand. Modernisering og utskifting av anlegg er derfor eneste alternativ for flere av bassengene for å nå optimal bruk, drift og energibruk.

I perioder der det pågår rehabilitering og bygging av nye svømmeanlegg er det viktig å opprettholde og ivareta byens idretts- og svømmetilbud. Dette må gjøres ved å tilby plass i andre svømmebasseng. Det vedtatt i ([byrådsak 1117/20](#)) at ADO arena i skal være avlastningsbasseng for idretten ved behov for erstatningsbasseng.

Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett ved Etat for idrett står i dag for all drift av de kommunale kunstgressbanene. Bergen kommune startet allerede i 2013 med å fase ut bruk av gummigranulat av oppmalte bildekk i kunstgressbaner. Etaten har siden 2013 fulgt opp bystyrets vedtak fra sak 1559/13, om «føre var prinsippet» angående type granulat i nye baner og ved utskiftning av baner. Det betyr at det ved nyetablering og ved utskifting av kunstgress skal legges gummigranulat av TPE og/eller tilsvarende miljøvennlig kvalitet eller bedre. TPE er det gummigranulatet som inneholder minst miljøfarlige stoffer og samtidig har de beste spillkvalitetene (jfr. handlingsplan for bruk og drift av kunstgressbaner) ([bystyresak 84/18](#)).

I [bystyresak 191/22](#) ble rapport på handlingsplan for bruk og drift av kunstgressbaner behandlet. Handlingsplanen ble vedtatt av Bystyret i 2018 sak 84/18. Hovedmålet med handlingsplanen er å sikre at Bergen kommune er i front med hensyn til miljøtiltak ved etablering, rehabilitering og drift av

kunstgressbaner, samtidig som det legges til rette for et høyt aktivitetsnivå ved å tilby gode og funksjonelle fotballanlegg. I handlingsplanen pekes det på at det primært er tre måter granulat forsvinner ut av kunstgressbaner i dag. Dette er ved vinterdrift, granulat som fester seg til sko og klær og granulat som blir med regnvann ned i dreuskummer. Av disse er det vinterdrift som medfører den største spredningen av granulat, da brøyting fører til at granulat blir med snøen ut av banen. Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett ved Etat for idrett har gjennomført en rekke tiltak for å hindre spredning av granulat fra kunstgressbaner

Når det gjelder anleggsprosjekter i prosess vises det til blant annet Varegghallen (Mulen), Gneist arena (friidrett), flerbrukshall Eidsvåg, og ny flerbrukshall i Alvøen. Det gjennomføres også regulering og planlegging av ny idrettshall, turnhall og nytt svømmebasseng på Laksevåg. Byrådet har også bestilt prosjektutvikling av ny flerbrukshall ved Mjølkeråen skole. Varegghallen gjennomføres i privat regi, og eies av Varegg allianseidrettslag. Hallen vil stå ferdig i 2024. Ny hall ved Eidsvåg skole ble vedtatt av [bystyret i sak 31/2019](#). Hallen ble oppjustert til en flerbrukshall, treningshall uten tribuner etter innspill fra skolen, idretten og nærmiljøet. Hallen er under bygging og er planlagt ferdigstilt i løpet av 2024. Gneist arena er en innendørs friidrettshall med tribuner som blir bygget i regi av Gneist idrettslag. Hallen er i prosess og vil være tilgjengelig både for bredde- og toppidretten når det står klar i 2025/26.

Overordnede mål

- **En attraktiv og levende by**

Bergen skal være en attraktiv og levende by som folk har lyst å bo i og besøke.

En god by er en by som utformes på menneskenes og naturens premisser. En by med gode møteplasser, folkeliv, rom for spontanitet, gode idretts- og kulturopplevelser og hvor bilen tar mindre plass enn før. Derfor vil byrådet skape en grønn, levende, rettferdig og raus by som er attraktiv å oppleve, drive næring i, vokse opp i, arbeide i og bo i. Barn og unge er fremtiden, og derfor vil byrådet prioritere dem.

- **En rettferdig og inkluderende by**

Bergen skal være en rettferdig og inkluderende by for alle, med små forskjeller og like muligheter.

Bergen skal være en god, rettferdig og inkluderende by, hvor det er godt å bo for alle uavhengig av økonomi, sosial bakgrunn, funksjonsnivå, livssyn og religiøs tilhørighet. Byrådet vil kjempe for likestilling, og ingen skal diskrimineres eller bli trakassert på bakgrunn av kjønn, etnisitet, religion, funksjonsevne, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk eller seksuell orientering. Som menneskerettighetsby vil byrådet legge menneskerettighetene til grunn for hele kommunens virksomhet.

- **Norges grønneste storby**

Bergen skal være Norges grønneste storby der klima og miljøhensyn legges til grunn for samfunnsutviklingen.

Bergen har en målsetning om å være Norges grønneste storby. Det krever målrettet innsats og et temposkifte i klimaarbeidet. Klimakrisen er vår tids største utfordring og solidaritetssak, og Bergen må ta sin del av ansvaret. Vårt mål er derfor at Bergen skal halvere klimagassutslippene innen 2023, og vil styrke kommunens klimaarbeid. Vi må slutte å bygge ned naturen, opprettholde artsmangfold, sikre god dyrevelferd i kommunen og sørge for at alle har tilgang til grønne rekreasjonsområder.

- **Trygg økonomistyring**

Bergen skal være en ansvarlig by der trygg økonomistyring sees på som en forutsetning for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet, også i et generasjonsperspektiv.

En ansvarlig og trygg økonomistyring, samsvar mellom kommunens inntekter og utgifter og en seriøs arbeidsgiverpolitikk tuftet på heltidskultur danner grunnlaget for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet og skape den byen vi ønsker. Byrådet vil bruke sin innkjøpsmakt strategisk for å sikre at klima og miljø, arbeidsvilkår, tariffavtale, godkjent lærebedrift og seriøsitetsskrav i større grad blir vektlagt i anbudene.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026
En attraktiv og levende by						
En rettferdig og inkluderende by	Brukerne opplever faglig spisskompetanse for drift av idrettsanlegg som ivaretar kvalitet, service og bærekraft	Andel fagarbeidere	49,0 %	48,0 %	55,0 %	60,0 %
		Ansatte skal ha et godt og inkluderende arbeidsmiljø	Sykefravær blant ansatte	8,3 %	8,3 %	8,3 %
		Score fra medarbeiderundersøkelsen 10 faktor: Mestringsorientert ledelse	3,7 %	3,8 %	4,0 %	
		Score fra medarbeiderundersøkelsen 10 faktor: Rolleklarhet	4,1 %	4,2 %	4,2 %	
Bergen kommune er godt tilrettelagt for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv	Antall kunstgressbaner med granulattiltak i henhold til forskrift		10	12	21	
		Antall kunstgressbaner uten plastholdig løst fyllmateriale	8	8	10	
		Antall medlemmer i organisert idrett		Rapporteres i tekstlig analyse	Rapporteres i tekstlig analyse	
		Besøktimer på Fysakhusene	95 000	125 000	130 000	
	Besøktimer på Åpen hall	30 000	35 000	40 000		
	Barn og unge som har deltatt på aktivitetstilbud i regi av Bergen kommune, eller i samarbeidsprosjekt mellom Bergen kommune			Rapporteres i tekstlig analyse	Rapporteres i tekstlig analyse	

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026
Norges grønneste storby Trygg økonomistyring		og idrettslagene/frivilligheten				
		Antall ferdigstilte innendørs idrettsanleggprosjekter	100,0 %	100,0 %	100,0 %	
		Antall ferdigstilte utendørs idrettsanleggprosjekter	100,0 %	100,0 %	100,0 %	

Virkemiddel for å nå mål

Bergen kommunes idrettspolitik skal være verdibasert og fremtidsrettet for en by i vekst, der deltakelse i idrett skal være en arena for inkludering, vekst og utvikling, hvor barn og unge skal ha de beste muligheter til å drive variert aktivitetstilbud, fysisk aktivitet, lek, rekreasjon og friluftsliv i sitt nærmiljø. Alle barn og unge skal kunne inkluderes i fritidsaktiviteter uavhengig av egen eller foreldrenes økonomi.

Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett har 9 ulike tilskuddsordninger på idrettsfeltet.. Tilskuddsordningene og kriteriene bygger på Bergen kommunes politikk og skal bidra til at kommunen når sine mål. Ordningene søkes elektronisk via Bergen kommunes [tilskuddsportal](#).

Byrådets tiltak for å nå målene for dette tjenesteområdet er:

- Gjennomføre tiltakene i ["Idrettsplan 2017 – 2027 «Idrettsbyen Bergen – aktiv og attraktiv for alle»](#).
- Gjennomføre tiltakene i sak om ["prinsipielle avklaringer rundt utbygging av klubbeide idrettsanlegg"](#).
- Gjennomføre av tiltakene i ["fremtidig bassengstruktur. Rehabilitering av basseng. Nye basseng og endringer i bruks- og driftskonseptet](#).
- Gjennomføre tiltakene i ["Skolebruksplan for Bergen 2021-2030: Rom for læring og fellesskap"](#).
- Gjennomføre tiltakene i ["bruk av ADO arena som avlastningsbasseng ved rehabilitering av kommunale basseng"](#).
- Gjennomføre tiltakene i ["Rapport på tiltak i handlingsplan for bruk og drift av kunstgressbaner"](#).
- Gjennomføre tiltakene i ["Fagarbeidernes rolle i barnehager, skoler og på idrettsfeltet"](#).

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	
ADO arena - deltakere skoleelever	22 105	35 153	35 968	36 000	36 000	37 000	38 000	
ADO arena - betalende gjester	150 879	162 751	232 882	235 000	245 000	250 000	255 000	
ADO arena - deltakere idrett	51 992	77 519	86 576	86 500	86 000	88 000	90 000	
ADO arena - deltakere totalt	235 531	275 423	355 426	357 500	367 000	375 000	383 000	

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Indikatornavn	Resultat 2020	Resultat 2021	Anslag 2022	Anslag 2023	Anslag 2024	Anslag 2025	Anslag 2026	Beskrivelse
Bergenshallen - betalende (kun betaling på søndager fra og med 2018)	1 065	-1	2 594	2 600	2 700	2 800	2 850	
Nordnes sjøbad - betalende gjester	24 000	37 000	30 500	38 000	40 000	42 000	45 000	
Ortun svømmebasseng - betalende	0	0	0	9 200	9 300	9 400	9 500	
Slåtthaug kunstisbane - betalende	2 114	6 632	8 149	8 150	8 300	8 400	8 500	
Slåtthaug svømmehall - betalende	1 930	1 748	5 474	5 475	5 500	5 600	5 700	
Stemmemyren svømmehall - betalende	2 630	1 713	8 693	8 700	8 800	8 900	9 000	
Åstveit svømmehall - betalende	3 867	2 584	9 175	9 200	9 300	9 400	9 500	

Investeringsbudsjett

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp					Økonomiplan				Sum 2023-26	
	Ferdig år Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjekt utgift	Ørem. fin.	Netto prosjekt utgift	2023	2024	2025	2026		
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer											
Alvøen idrettshall	2025	IA	235,5	-13,6	221,9	65,0	115,0	20,4	0,0	200,4	
Bjørnarhallen - konseptutvikling	2024	IA	20,2	0,0	20,2	7,4	6,4	0,0	0,0	13,8	
ENØK-prosjekter	Løpende					2,0	2,0	2,0	2,0	8,0	
Fyllingsdalen idrettshall, tilbygg – konseptutvikling	2024	IA	6,0	0,0	6,0	4,0	2,0	0,0	0,0	6,0	
Haugland bofelleskap, ombygging gymsal	2025	IA	35,7	0,0	35,7	10,0	16,0	9,7	0,0	35,7	
Idrett - Rehabilitering og nybygg	Løpende					0,0	22,0	147,4	220,0	389,4	
Idrettsplan	Løpende					0,0	20,0	20,0	20,0	60,0	
Investeringer driftsmateriell	Løpende					5,5	0,0	0,0	0,0	5,5	
Kunstgressprogram	Løpende					10,0	0,0	0,0	0,0	10,0	
Laksevåghallen, nybygg – konseptutvikling	2024	IA	32,5	0,0	32,5	12,5	12,5	0,0	0,0	25,0	
Mathopen idrettshall - garderobehus	2024	IA	45,9	0,0	45,9	23,2	13,7	0,0	0,0	36,9	
Mindemyren flerbruksbygg - konseptutvikling	2025	IA	26,7	0,0	26,7	5,2	10,8	10,8	0,0	26,7	
Mindre bygginvesteringer - sekkepost	Løpende					11,0	10,0	10,0	10,0	41,0	
Mjølkeråen idrettshall - konseptutvikling	2024	IA	27,5	0,0	27,5	10,5	13,0	0,0	0,0	23,5	
Nærmiljøanlegg nyinvest.	Løpende					8,0	0,0	0,0	0,0	8,0	
Olsvik barnehage - BMX-bane	2025	IA	22,0	0,0	22,0	0,0	0,0	17,0	0,0	17,0	
Oppgradering av utendørsanlegg	Løpende					16,5	0,0	0,0	0,0	16,5	
Rekkefølgekrav idrettsanlegg	Løpende					8,5	2,5	0,0	0,0	11,0	
Ski- og joggeløyper	Løpende					1,0	0,0	0,0	0,0	1,0	
Varden stadion, garderobebygg med garasjer	2026	IA	35,2	0,0	35,2	0,0	0,0	16,1	4,3	20,5	
Sum ikke-avgiftsfinansierte investeringer			0,0	487,1	-13,6	473,5	200,3	245,8	253,3	256,3	955,8

Alvøen idrettshall

Det er planlagt oppført en ny, stor idrettshall i tilknytning til Alvøen idrettspark. Anlegget er i gjeldende idrettsplan omtalt som Arena Vest. Det er besluttet å gå videre i prosjektutviklingen med et alternativ som innebærer etablering av idrettshall og egen bordtennishall. I tillegg kommer garderobes, styrkerom, sosialt rom og fasiliteter tilknyttet bruk av fotballbanene utendørs i idrettsparken. Den valgte løsningen gir en plassering av hallen som medfører minst mulig uttak av masser, og baserer seg på at overskuddsmasser benyttes lokalt slik at man reduserer klimautslipp betydelig. Det vil holdes et strengt fokus på å identifisere kostnadsbesparende tiltak i den videre prosessen med optimalisering av rom- og funksjonsprogram, sambruk samt plassering på tomt. Det foreslås en periodisering av midler etter oppdatert framdriftsplan og en prisjustering som gjenspeiler siste tids økning i relevante indekser.

Bjørnarhallen - konseptutvikling

Bjørnarhallen i Arna bydel er i svært dårlig stand, og det vurderes som mest aktuelt å rive eksisterende hall og erstatte med nybygg på samme tomt. Det er behov for å øke hallkapasiteten i bydelen, og IL Bjørnar har lenge hatt et ønske om å supplere med en ny idrettshall i tilknytning til dagens hall. I gjeldende idrettsplan er det vedtatt å videreutvikle området rundt Garnes barneskole, ungdomsskole, Garnes kunstgressbane og Bjørnarhallen som en felles idretts- og oppvekstpark.

Det var opprinnelig antatt at det kunne løses innenfor eksisterende reguleringsplan, men dette vil kreve mange dispensasjoner. Det er derfor besluttet å gjennomføre en reguleringsprosess, noe som vil medføre en betydelig forskyvning i ferdigstillelse. Budsjettposten skal dekke kostnader til planlegging og utvikling av prosjektet, mens gjennomføringsfasen inngår i sekkepost inntil videre. Det foreslås en prisjustering som gjenspeiler siste tids økning i relevante indekser.

ENØK-prosjekter

I Klima- og miljøhandlingsplanen til Bergen kommune er det et mål å redusere energiforbruket i kommunens bygg med 15 % innen utgangen av 2020 og med 25 % innen 2030. Typiske ENØK-tiltak som skal gjennomføres er:

- Skifte ut defekt luft/vann-varmepumpe, ombygging varmesentral
- Tiltak for å kontrollere radon i utsatte bygg
- Bytte eldre varmegjenvinner mot roterende gjenvinner i ventilasjonsanlegg
- Innregulering av varmeanlegg
- Nyinstallasjon og utskiftning av SD-anlegg (SD = sentral driftsstyring)
- Installasjon av solfangere
- Enkel automatisering av styring av panelovner
- Installere varmepumpe i bygg med vannbåren varme

Det er fortsatt ytterligere klima- og miljøgevinster å hente. Byrådet prioriterer derfor å fortsette satsingen gjennom årlige bevilgninger til ENØK-prosjekter i kommunale bygg.

Fyllingsdalen idrettshall, tilbygg – konseptutvikling

Investeringen er en sekkepost med midler til senere gjennomføring av både nybyggs- og rehabiliteringsprosjekter. I tidlig fase vil investeringsprosjektene vises som egne linjer i investeringsprogrammet, med tilstrekkelige midler til gjennomføring av tidlig fase (utredning, regulering, forprosjekt mv.). Midler til gjennomføring (byggefase) tilføres så prosjektet når det er tilstrekkelig avklart. Prosjekter som inngår her er blant andre Bjørnarhallen, Mindemyren flerbruksbygg, Fyllingsdalen idrettshall, Mjølkeråen idrettshall og Laksevåghallen. Det foreslås en prisjustering som gjenspeiler siste tids økning i relevante indekser og en periodisering av midler etter oppdaterte

framdriftsplaner. Det også avsatt midler til gjennomføring av prosjektet på sekkeposten Idrett – Rehabilitering og nybygg med totalt 52 mill. kroner i perioden 2024 til 2027.

Haugland bofelleskap, ombygging gymsal

Gamle Haugland skole bygges om til bofelleskap for utviklingshemmede. Det er også planlagt en rehabilitering av gymsalen med uteområde, som skal være tilgjengelig som grendahus og lekeplass for nærmiljøet. Delprosjektet er skilt ut på egen budsjettpost og gjelder gjennomføringsfasen. Det foreslås en oppjustering av totalramme etter endelig kostnadskalkyle.

Idrett - Rehabilitering og nybygg

Investeringen er en sekkepost med midler til senere gjennomføring av både nybyggs- og rehabiliteringsprosjekter. I tidlig fase vil investeringsprosjektene vises som egne linjer i investeringsprogrammet, med tilstrekkelige midler til gjennomføring av tidlig fase (utredning, regulering, forprosjekt mv.). Midler til gjennomføring (byggefase) tilføres så prosjektet når det er tilstrekkelig avklart. Prosjekter som inngår her er blant andre Bjørnarhallen, Mindemyren flerbruksbygg, Fyllingsdalen idrettshall, Mjølkeråen idrettshall og Laksevåghallen. Det foreslås en prisjustering som gjenspeiler siste tids økning i relevante indekser og en periodisering av midler etter oppdaterte framdriftsplaner.

Idrettsplan

Avsetningen for investeringer etter Idrettsplanen for 2023 er fordelt ut på sekkepostene "Investeringer driftsmateriell", "Kunstgressprogram", "Nærmiljøanlegg nyinvesteringer", "Oppgradering utendørsanlegg", "Plan, prosjektering og grunnundersøkelser", samt "Ski- og joggeløyper", og er nærmere beskrevet under hver av disse.

Investeringer driftsmateriell

Det foreslås avsatt 5,5 mill kr til investeringer i driftsmateriell. For å opprettholde en god og sikker drift av idrettsanleggene har etat for idrett behov for en utskiftning av maskinpark og annet nødvendig driftsutstyr. For 2023 foreslås det avsatt midler til følgende utstyr: Robotvasker til idrettsgulv 1 mill. kr. Nytt lydanlegg Fyllingsdalen idrettshall 0,5 mill. kroner innkjøp av lift 0,5 mill. kr. Ny løypemaskin Gullbotn 3,5 mill.

Kunstgressprogram

Det foreslås avsatt 10 mill kroner til kunstgressprogrammet. Det er behov for rehabilitering av flere kunstgressbaner. I forbindelse med innføring av ny forskrift vil det komme økte kostnader ved rehabilitering av kunstgressbaner. For 2023 foreslås det utskiftning av en bane på Åstveit idrettspark og Kaland idrettspark.

Laksevåghallen, nybygg – konseptutvikling

I sak om fremtidig bassengstruktur (bystyresak 19/21) fremgår det at det for Laksevåg bydel skal prioriteres igangsetting av prosjektering av et nytt 25m basseng og opplæringsbasseng lokalisert ved Laksevåghallen. Bassenget på Kjøkkelvik skole avvikles når nytt basseng i Laksevåg står ferdig. Nygårdslie skole har fått vedtak etter tilsyn fra miljørettet helsevern, og det er behov for mer areal inne og ute. I prosjekteringsfasen vil Laksevåghallen sees i sammenheng med utvidet behov for areal inne- og ute for Nygårdslie skole. Reguleringsplanen for Laksevåghallen forventes klar våren 2022. Budsjettet skal dekke kostnader for planlegging og utvikling av prosjektet, mens budsjett for gjennomføringsfasen inngår i sekkeposten Idrett - Rehabilitering og nybygg.

Mathopen idrettshall - garderobehus

Det pågår et skisseprosjekt for rivning av eksisterende klubbhus og utegarderobes ved Mathopen idrettshall. Det vil deretter bygges nye utegarderobes over to etasjer med aktivitetsrom og kjøkken. Alle tekniske VVS-anlegg som står i eksisterende bygg må skiftes ut og etableres i nybygg. Skisseprosjekt vil bli levert i løpet av høsten 2022.

Mindemyren flerbruksbygg - konseptutvikling

Bergen kommune har anskaffet den tidligere postterminalen på Mindemyren for å imøtekomme behov for kommunale tjenester i den nye bydelen. Det er gjennomført en konseptvalgutredning for å sammenligne ulike alternativer for utbygging som grunnlag for valg av konsept for videre utvikling. Saken er fremlagt til politisk behandling i Bergen bystyre 16.06.2021 (saksnummer 209/21), og det ble vedtatt å gå videre med et generasjonskonsept som består av skole for 450 elever, idrettshall, allrom og kultursal, omsorg+ boliger samt dagaktivitetscenter og frivillighetssentral. Bergen kommune gjennomfører en offentlig detaljreguleringsplan for to delområder med felles torg der flerbruksbygget inngår i søndre del (S16). Budsjettposten skal dekke kostnader til planlegging og utvikling av prosjektet, mens gjennomføringsfasen inngår i sekkepost inntil videre. Det foreslås en prisjustering som gjenspeiler siste tids økning i relevante indekser og en kostnadsøkning utover prisstigning basert på oppdatert kalkyle.

Mindre bygginvesteringer - sekkepost

Sekkeposten Mindre bygginvesteringer er på kr 110 millioner i hvert av årene i planperioden. Midlene benyttes til å gjennomføre rehabiliteringsprosjekter og andre oppgraderinger i kommunens bygningsmasse.

Midler i sekkeposten vil også bli benyttet til selve gjennomføringen av prosjekter som er under planlegging. Inntil videre er det bare midler til tidligfase/ konseptutvikling som ligger på de konkrete prosjektene, men når prosjekt er godkjent for gjennomføring kan midlene bli overført fra sekkeposten.

- Aurdalslia skole - Oppgradering
- Arna Stadion - Garderobebygg
- Rehabilitering av Flaktveit Barnehage
- Haukeland skole - Oppgradering (gymbygg)
- Haukelandshallen - Oppgradering
- Hjellestad skole - Oppgradering gymbygg
- Hordnestunet - Oppgradering og ombygging
- Kommunehuset Nesttun - Luftbehandlingsanlegg og oppgradering
- Lynghaug skole - Oppgradering
- Mjølkeråen skole - Oppgradering
- Olsvik skole - oppgradering Olsvikhallen
- Sandgotna skole - Rehab. / ombygging 1. etg.
- Skur 7 - Statsråd Lehmkuhl

Midlene kan brukes på alle kommunens tjenesteområder i samsvar med etatens fullmakt til å prioritere prosjekter innenfor byggporteføljen.

Mjølkeråen idrettshall - konseptutvikling

Det er gjennomført en mulighetsstudie med kostnadskalkyle og usikkerhetsanalyse for en ny idrettshall ved Mjølkeråen skole. Det foreslås avsatt midler til ny hall tilsvarende håndballhallstørrelse til kroppsøving og idrett.

Nærmiljøanlegg nyinvest.

Det er mottatt innbyggerforslag med ønske om at det etableres en nærmiljøpark ved Dumpen kunstgressbane på Stemmemyren. Idrettsplanen 2017-2027 legger opp til at en skal videreutvikle idrettsparkene til Bergen kommune, og ønsker etablere nærmiljøanlegg for egenorganisert fysisk aktivitet i tilknytning til disse. Byrådet har i sin byrådsplattform pekt på at det skal tilrettelegges for et mangfold av egenorganisert idrett ved bygging eller utvidelse av idrettsanlegg.

Olsvik barnehage - BMX-bane

Det fremkommer omfattende rekkefølgekrav i reguleringsplanen for Olsvik barnehage, disse er skilt ut i egne budsjettposter. Det må blant annet gjøres utbedringer på infrastruktur og opparbeides BMX-bane. Banen er ventet å komme til gjennomføringsfase i 2025.

Oppgradering av utendørsanlegg

Det er behov for å videreutvikle Nymarksområdet. For å tilrettelegge for behovene Nymark IL og Brann har til bredde og topp foreslås det å sette av 14 mill kr til utvikling av området på Nymark. Nymark har behov for mer spilletid på kunstgress, og Brann ønsker å få festet vekk tomt til å lage nytt treningsfelt. Det er også behov for rehabilitering av en rekke flomlysanlegg i kommunen. Det foreslås avsatt 2,5 mill. kroner til dette i 2023 som er tiltenkt Leikvang stadion og Varden idrettspark stripebanen.

Rekkefølgekrav idrettsanlegg

Flere klubbeide anlegg er under bygging og planlegging. Gneist IL har fått finansiering fra privat giver til å realisere friidrettshall på kommunal tomt ved Fana stadion, og Varegg har fått finansiering av privat giver til å realisere flerbrukshall i Sandviken. Begge klubbene har fått gratis festetomt av kommunen. I tillegg planlegger Sædalen IL å bygge 11-bane i Sædalen i tilknytning til Sædalen skole. For at prosjektene skal få ferdigattest og brukstillatelse må rekkefølgekrav være realisert før de er ferdig. Det settes av midler til konseptutvikling og kostnadsestimering av rekkefølgekravene. Midler til gjennomføring av rekkefølgekrav må søkes innarbeidet inn i HØP når kostnadskalkyler fra konseptutvikling foreligger.

Ski- og joggeløyper

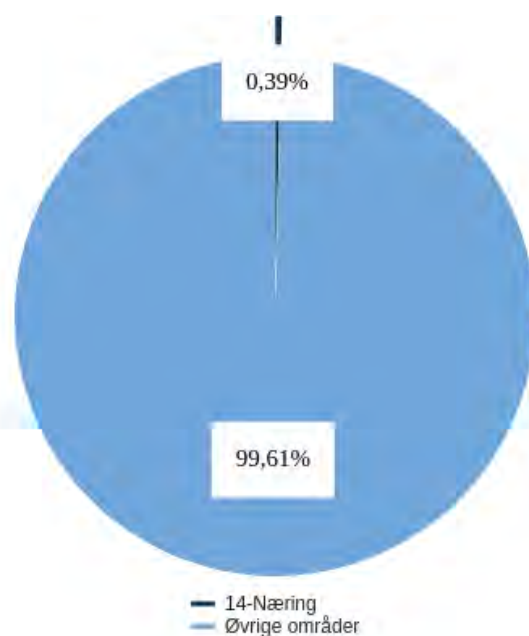
Det er i Idrettsplanen vedtatt å videreutvikle Frotveit og Totland som skianlegg. For utvikling av løype traseene foreslås det å avsette 1 mill kr. til prosjektering og videreutvikling av traseene

Varden stadion, garderobebygg med garasjer

Garderobedelen ved midtre garderobebygg ved Varden stadion er svært dårlig. Det foreslås å rive garderobebygget og bygge et nytt med garasjer. Det foreslås en prisjustering som gjenspeiler siste tids økning i relevante indekser og en periodisering etter framdriftsplan.

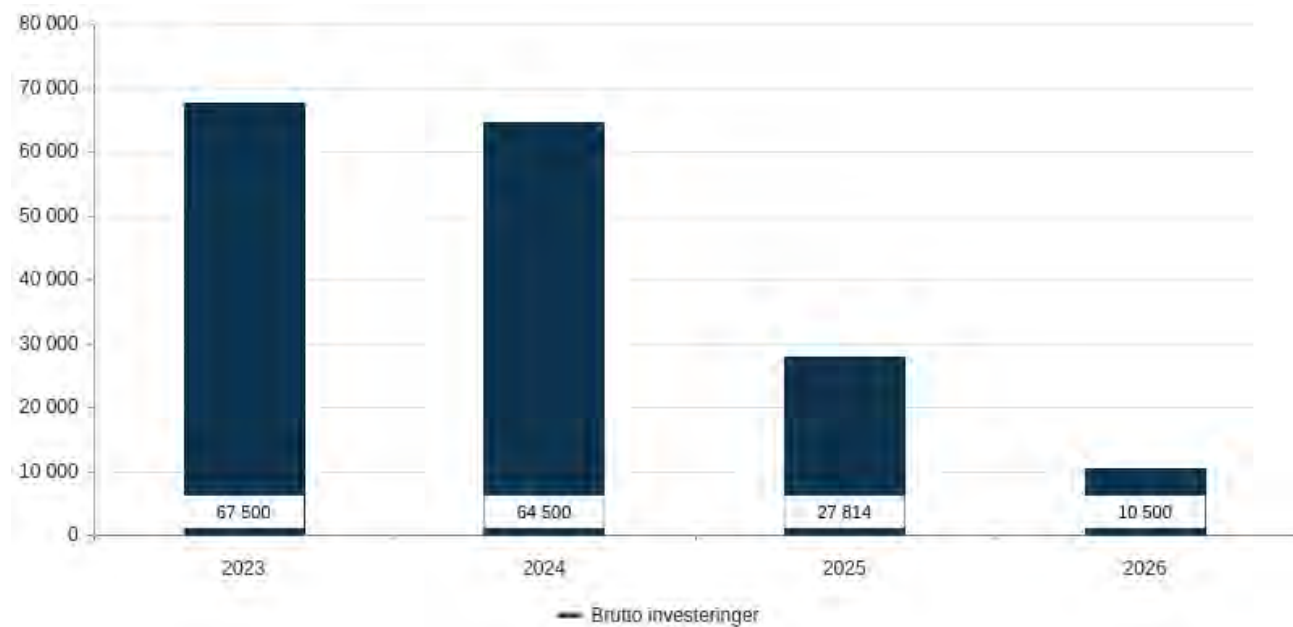
14-Næring

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Tjenesteområde omfatter utgifter til å legge til rette for og bistå næringslivet i regi av Næringsseksjonen. Dette inkluderer også tilskudd over egen linje til diverse klynger og nettverksorganisasjoner som sitter i den spisse enden av næringsutviklingen. Og det omfatter utgifter til kommunens arbeid i prosjektet Havbyen Bergen over en treårsperiode.

Tjenesteområdet omfatter også tilskudd til næringsutvikling som kanaliseres gjennom ulike søkbare støtteordninger:

- Tilskudd til næringsutviklingstiltak
- Tilskudd til innovasjonsprosjekter
- Grønn tilskuddsordning for næringsutvikling
- Tilskudd til Fairtradebyen Bergen

I Etat for bygg og eiendom føres utgifter til drift, vedlikehold og oppgradering av utleiebygg, og tilhørende leieinntekter, på tjenesteområde 14 Næring.

Tjenesteområdet inneholder blant annet kommunens virksomhet med drift av Mathallen og Torget. Her inngår leieinntekter fra utleie av arealer i Mathallen, samt utleie av utendørs arealer på Torget. Videre inngår utgifter knyttet til forvaltning, drift og vedlikehold av Mathallen og Torgflaten. Bystyrevedtak 245/09 gir prinsipper for drift av Torget. Dette arbeidet ivaretas av Bymiljøetaten.

Hovedprioriteringer

Byrådets politiske plattform slår fast at Bergen skal være en attraktiv by å være i, både for mennesker og bedrifter. Næringslivet er viktig for å nå bærekraftsmålene, og byrådet ønsker å føre en miljøvennlig næringspolitikk med stabile rammevilkår, som legger til rette for at det skapes nye grønne arbeidsplasser i Bergensregionen. For å fremme denne omstillingen, og sørge for at Bergen er en by som trekker til seg gründere og oppstartsbedrifter, vil byrådet styrke samarbeidet mellom offentlig sektor, næringsliv, akademia/FoU, risikovillig kapital og entreprenørskap. Byrådet vil legge til rette for nærings- og kompetanseklynger innenfor ulike næringer, og bidra til at grønne forretningsmuligheter kan skaleres i et internasjonalt marked. Dette vil også medvirke til at regionen i større grad tiltrekker seg kompetent arbeidskraft, og at flere studenter blir værende i Bergen når studietiden er over.

Bergen er videre Norges havby og har viktige nasjonale og internasjonale marine og maritime nærings-, kunnskaps-, og forvaltningsmiljøer. For å styrke næringslivet i regionen, og bygge på de næringene der regionen har spesielle forutsetninger for å lykkes og skape vekst, vil byrådet ta en ledende rolle i arbeidet med å utvikle, koordinere og profilere Havbyen Bergen.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Dokumentversjon	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Vedtatt budsjett 2022	-19 409	-19 409	-19 409	-19 409
Sum Lønns- og prisvekst mv.	8 094	5 738	5 083	5 083
Prisjustering og diverse endringer	8 094	5 738	5 083	5 083
Konsekvensjustert ramme	-11 315	-13 671	-14 326	-14 326

Beløp i 1000

	Dokumentversjon	Økonomiplan			
		2023	2024	2025	2026
Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett					
Etablering av Havuken	Innstilling1	1 400	0	0	0
Sum Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett		1 400	0	0	0
Tilpasning til aktivitetsnivå					
Arbeidsmarkedsbedrifter - justering i tråd med statlige satser	Innstilling1	439	439	439	439
EBE - Justering av FDV-ramme for endringer i byggporteføljen	Innstilling1	6 227	6 227	6 227	6 227
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå		6 666	6 666	6 666	6 666
Nye tiltak					
Sum Nye tiltak		0	0	0	0
Inntektsendringer					
EBE - Økte leieinntekter ved overtagelse av Bergen Havnelerager	Innstilling1	-6 000	-6 000	-6 000	-6 000
Sum Inntektsendringer		-6 000	-6 000	-6 000	-6 000
Nye tiltak og realendringer budsjett		2 066	666	666	666
Ramme 2023-2026		-9 249	-13 006	-13 660	-13 660

Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett

Etablering av Havuken

Bergen bystyre vedtok 24. november 2021 å etablere prosjektet Havbyen Bergen et prosjekt som skal befeste Bergens posisjon som Norges hav hovedstad. For å sementere Havbyen Bergen sin posisjon, nasjonalt og internasjonalt, skal Havuken etableres som en årlig møteplass, og for første gang i 2023. Det er behov for kr 2 mill. til planlegging og gjennomføring av den første Havuken i 2023. De første kr 0,6 mill. ble bevilget i tertialrapport 1-2022, og byrådet foreslår å bevilge de resterende kr 1,4 mill. i budsjettet for 2023.

Tilpasning til aktivitetsnivå

Arbeidsmarkedsbedrifter - justering i tråd med statlige satser

Tilskudd til arbeidsmarkedsbedrifter (Grønnevik AS, Midtun Vekst, Signo Dokken med flere) justeres årlig tilsvarende årslønnsveksten. I januar kommer statens oppdaterte satser for arbeidsmarkedsbedrifter og tilskuddet justeres eventuelt ytterligere i detaljeringsaken.

EBE - Justering av FDV-ramme for endringer i byggporteføljen

Etat for bygg og eiendoms (EBE) ramme til forvaltning, drift og vedlikehold (FDV) av byggporteføljen justeres årlig som følge av endringer i areal. Endringene gjelder tilgang og avgang av bygg, herunder nye bygg som tas i bruk og bygg som tas ut av bruk, enten på varig basis eller for en periode. Ved totalrehabilitering justeres FDV-rammen ned når bygget tas ut av ordinær drift og opp igjen når bygget kommer tilbake i ordinær drift. Justeringen her gjelder i sin helhet Bergen havnelager som ble overtatt fra GC Rieber da festekontrakten løp ut.

Nye tiltak

Næring - omdisponeringer på tilskuddslisten

Byrådet foreslår å gjøre omdisponeringer av tilskudd på næringsområdet. Bakgrunnen for omdisponeringen er å prioritere inn fire nye tilskuddsmottakere og å øke rammen på den søkbare ordningen for tilskudd til næringsutvikling. Det vises til tilskuddslistene under Byrådsavdeling for finans, næring og eierskap for detaljert oversikt over endringene.

Inntektsendringer

EBE - Økte leieinntekter ved overtagelse av Bergen Havnelager

Bergen kommune ved Etat for bygg og eiendom (EBE) overtok Bergen Havnelager på Dokken fra GC Rieber per 01.10.2022. Årlige leieinntekter ble ved overtakelsen estimert til kr 8 mill. per år. Delårseffekt på kr 2 mill. for 2022 ble innarbeidet i budsjettprosessen for HØP 2022-2025 og beløpet ble videreført i hele økonomiplanperioden. Nå oppjusteres beløpet med 6 mill. hvert år i kommende økonomiplanperiode slik at helårseffekten for leieinntekt for bygget blir 8 mill.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Driftsutgifter						
Lønn	11 205	8 851	9 149	9 149	9 149	9 149
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	24 649	13 759	29 041	25 285	24 630	24 630
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	1 999	2 500	2 565	2 565	2 565	2 565
Overføringsutgifter	199 891	35 233	36 188	36 188	36 188	36 188
Finansutgifter	25 312	25 303	25 303	25 303	25 303	25 303
Sum Driftsutgifter	263 055	85 645	102 246	98 489	97 835	97 835
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-110 012	-101 538	-107 921	-107 921	-107 921	-107 921
Refusjoner	-168 663	-3 516	-3 574	-3 574	-3 574	-3 574
Sum Driftsinntekter	-278 675	-105 054	-111 495	-111 495	-111 495	-111 495
Sum	-15 620	-19 409	-9 249	-13 006	-13 660	-13 660

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Byrådsavdeling for finans, næring og eierskap	22 608	24 537	31 250	29 850	29 850	29 850
Byrådsavdeling for klima, miljø og samferdsel	-58 703	-63 667	-56 160	-58 516	-59 170	-59 170
Fellesposter - bykassen	20 475	19 722	15 660	15 660	15 660	15 660
Sum	-15 620	-19 409	-9 249	-13 006	-13 660	-13 660

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Arbeidsmarkedsbedrifter	14 530	15 222	15 660	15 660	15 660	15 660
Næringsvirksomhet kommunal utleie lokaler	-30 272	-61 753	-59 249	-59 249	-59 249	-59 249
Næringsvirksomh. komm. utleie festetomter og grunn	-28 292	-2 032	2 968	612	-43	-43
Andre næringsformål	24 736	29 037	31 250	29 850	29 850	29 850

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Ymse samferdselsformål	120	118	121	121	121	121
Sum	-15 620	-19 409	-9 249	-13 006	-13 660	-13 660

Kostra-analyse

	Bergen 2020	Bergen 2021	Oslo kommune	Trondheim	Stavanger	ASSS uten Oslo
Prioritet						
Netto driftsutgifter per innbygger (325) tilrettelegging og bistand for næringslivet (B) *) **)	286	86	-266	-154	36	201
Andre nøkkeltall						
Netto driftsutgifter (325) Tilrettelegging og bistand for næringslivet *)	81 526	24 709	-186 375	-32 379	5 277	18 480

*) Inflasjonsjustert med deflator

***) Justert for utgiftsbehov

Utfordringer og strategi

Næringsarbeidet i Bergen kommune skal bidra til en bærekraftig næringsutvikling og skape flere arbeidsplasser. Kommunen skal legge til rette for at flere bedrifter og kloke hoder velger å etablere seg i Bergen. Næringsarbeidet bygger på FNs bærekraftsmål, noe som er gjort tydelig i gjeldende Handlingsplan for næringsutvikling i Bergen 2019-2020, og som vil videreføres i ny handlingsplan for 2023-2024.

Grunnleggende føringer for næringsarbeidet finnes i:

- Byrådets politiske plattform 2019–2023: Bergen - en god by for alle
- Kommuneplanens samfunnsdel (KPS): Bergen skal være en aktiv og attraktiv by
 - Fremtidsrettet:
 - Bergen skal ha en bærekraftig vekst som ivaretar klima- og miljøhensyn
 - Bergen skal være nyskapende
 - Bergen skal satse på kunnskap og kompetanse
 - Grønn:
 - Bergen skal ha en bærekraftig vekst som ivaretar klima- og miljøhensyn
 - Bergen skal legge til rette for, og medvirke til, det grønne skiftet innen forskning og næringsliv
 - Drivkraft i regionen:
 - Bergen skal være Vestlandets hovedstad
 - Bergen skal være en drivkraft i det regionale samarbeidet og i utviklingen av regionen og landsdelen
 - Bergen skal være en attraktiv region å leve og bo i, og å flytte til
 - Bergen skal være en aktiv tilrettelegger for nytt og eksisterende næringsliv

Næringsseksjonen forvalter tilskudd og samarbeider aktivt med næringslivet i en rekke ulike prosjekter. Samarbeidet skjer gjennom å delta i styringsgrupper, arbeidsgrupper, foredrag, webinar og andre treffpunkt. Arbeidet med å håndtere ulike tiltakspakker i forbindelse med koronapandemien har gjort at ny handlingsplan for næringsutvikling er blitt skjøvet til vinteren 2022/2023.

I ny handlingsplan skal det konkretiseres hvordan Bergen kommune skal arbeide med strategisk næringsutvikling for å, blant annet, bidra til å nå målene i Vestland fylkeskommune sin plan; Bærekraftig verdiskaping - Regional plan for innovasjon og næringsutvikling 2021-2033.

Byrådet har særlig fokus på å synliggjøre Havbyen Bergen. Dette skjer i samarbeid med havnæringer som energi, maritim og marin næring og regionens sterke fagmiljøer innen forskning og utvikling. Næringsseksjonen har linje-ansvaret til prosjektmedarbeiderne i Havbyen og vil videreutvikle konseptet i kommende periode. Man vil også, som et ledd i havbyen, programmere og gjennomføre Havuken 2023 (One Ocean Week). Næringsseksjonen leder dette arbeidet.

Bergen er medlem i UNESCO Creative City of Gastronomy. I 2021 ble medlemskapet fornyet med fire nye år. Næringsseksjonen er sekretariat på vegne av Bergen, og seksjonen følger opp arbeidet i tråd med vedtatt strategi «Matbyen Bergen 2019–2030». Synliggjøring og oppfølging av Bergen – en aktiv fairtradeby, koordineres også av Næringsseksjonen. I dette arbeidet er det et utstrakt samarbeid med organisasjoner, universitet, høyskoler og næringslivet. Handlingsplan og strategi vil utarbeides og implementeres fra 2023.

Arbeidet med store arrangement er en del av det løpende næringsarbeidet. «Plan for store arrangement 2019–2030», som ble vedtatt av bystyret 20.06.2018, er førende for arbeidet. Store utendørs arrangement, som er tilgjengelige for alle, krever mye planlegging og koordinering. En intern arrangementsgruppe vurderer søknader løpende. Det arbeides med en arrangementsportal. Denne portalen skal gjøre det lettere for arrangører å finne ut hva det må søkes om og hvordan en kan søke i forkant av gjennomføring av større arrangement.

Overordnede mål

- **En attraktiv og levende by**

Bergen skal være en attraktiv og levende by som folk har lyst å bo i og besøke.

En god by er en by som utformes på menneskenes og naturens premisser. En by med gode møteplasser, folkeliv, rom for spontanitet, gode idretts- og kulturopplevelser og hvor bilen tar mindre plass enn før. Derfor vil byrådet skape en grønn, levende, rettferdig og raus by som er attraktiv å oppleve, drive næring i, vokse opp i, arbeide i og bo i. Barn og unge er fremtiden, og derfor vil byrådet prioritere dem.

- **En rettferdig og inkluderende by**

Bergen skal være en rettferdig og inkluderende by for alle, med små forskjeller og like muligheter.

Bergen skal være en god, rettferdig og inkluderende by, hvor det er godt å bo for alle uavhengig av økonomi, sosial bakgrunn, funksjonsnivå, livssyn og religiøs tilhørighet. Byrådet vil kjempe for likestilling, og ingen skal diskrimineres eller bli trakassert på bakgrunn av kjønn, etnisitet, religion, funksjonsevne, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk eller seksuell orientering. Som menneskerettighetsby vil byrådet legge menneskerettighetene til grunn for hele kommunens virksomhet.

- **Norges grønneste storby**

Bergen skal være Norges grønneste storbyby der klima og miljøhensyn legges til grunn for samfunnsutviklingen.

Bergen har en målsetning om å være Norges grønneste storby. Det krever målrettet innsats og et temposkifte i klimaarbeidet. Klimakrisen er vår tids største utfordring og solidaritetssak, og Bergen

må ta sin del av ansvaret. Vårt mål er derfor at Bergen skal halvere klimagassutslippene innen 2023, og vil styrke kommunens klimaarbeid. Vi må slutte å bygge ned naturen, opprettholde artsmangfold, sikre god dyrevelferd i kommunen og sørge for at alle har tilgang til grønne rekreasjonsområder.

- **Trygg økonomistyring**

Bergen skal være en ansvarlig by der trygg økonomistyring sees på som en forutsetning for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet, også i et generasjonsperspektiv.

En ansvarlig og trygg økonomistyring, samsvar mellom kommunens inntekter og utgifter og en seriøs arbeidsgiverpolitikk tuftet på heltidskultur danner grunnlaget for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet og skape den byen vi ønsker. Byrådet vil bruke sin innkjøpsmakt strategisk for å sikre at klima og miljø, arbeidsvilkår, tariffavtale, godkjent lærebedrift og seriøsitetsskrav i større grad blir vektlagt i anbudene.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026
En attraktiv og levende by	Pådriver for økt samarbeid, innovasjon og entreprenørskap	Deltakelse i minst 3 møter i Næringsforum Vestland		3	3	3
		Gjennomføre minst to fellesmøter for klynger og andre samarbeidspartnere		1	2	2
		Tilskudd til minst 7 prosjekter innen innovasjon og næringsutvikling		7	7	12
En rettferdig og inkluderende by	Bidra med finansiell støtte til minst to prosjekter innen etisk og rettferdig handel, inkl. fairtrade	Antall støttede prosjekter		2	2	5
Norges grønneste storby	Etablere og forsterke prosjektet Havbyen Bergen	Gjennomføre eventer (f. eks. webinarer, frokostmøter etc.) for å promotere Havbyen Bergen		3	5	10
	Støtte minst 7 prosjekter som bidrar til grønn omstilling	Antall prosjekter støttet fra tilskuddsordning for grønn næringsutvikling		5	7	10
Trygg økonomistyring						

Strategi beskrivelse

Strategi for å nå mål (liste)

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	
Antall ansatte i nyetablerte foretak i kommunen	1 083	947	950	950	950	950	950	06104: Nye foretak og ansatte, unntatt offentlig forvaltning og primærnæringene, etter region, nyetablering/eierskifte, statistikkvariabel og år
Antall nyetablerte foretak i kommunen	3 827	4 228	4 250	4 300	4 350	4 400	4 450	06104: Nye foretak og ansatte, unntatt offentlig forvaltning og primærnæringene, etter region, nyetablering/eierskifte, statistikkvariabel og år

Investeringsbudsjett

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp					Økonomiplan				Sum		
	Ferdig år	Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjekt utgift	Ørem. fin.	Netto prosjekt utgift	2023	2024	2025	2026	2023-26	
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer												
Havneeiendommer sekkepost	Løpende						10,0	10,0	10,0	10,0	40,0	
Sentralbadet, påbygg kontorseksjon	2024	BY 20/21	IA	161,6	0,0	161,6	54,0	54,0	17,3	0,0	125,3	
Skur 7, Statsraad Lehmkuhl - konseptutvikling	2025		IA	3,0	0,0	3,0	3,0	0,0	0,0	0,0	3,0	
Sum ikke-avgiftsfinansierte investeringer				0,0	164,6	0,0	164,6	67,0	64,0	27,3	10,0	168,3
Øvrige												
Salg av eiendom / kapitalfrigjøring EBE	Løpende						0,5	0,5	0,5	0,5	2,0	
Sum Øvrige				0,0	0,0	0,0	0,0	0,5	0,5	0,5	0,5	2,0

Havneeiendommer sekkepost

Forvaltningen av havneeiendommene har blitt endret de siste årene. Endringene innebærer at Bergen kommune, v/Etat for bygg og Eiendom, har det formelle eieransvaret for eiendommer eid av Bergen kommune, mens Bergen Havn AS (med Bergen kommune som største eier) skal ivareta og samordne havneoppgaver i eierkommunenes havnefarvann.

For store deler av havneeiendommene er det etablert leieavtaler mellom Bergen kommune og Bergen Havn AS. Noen eiendommer er også utleid til andre eller disponeres fullt ut av Bergen kommune.

Teknisk standard på bygg og kaier, gjeldende leieavtaler og behov for tilpasning for ved nye avtaleinngåelser innebærer behov for oppgraderinger. Det settes av et årlig beløp på 10 million kroner i planperioden.

Salg av eiendom / kapitalfrigjøring EBE

I investeringsprogrammet er det forutsatt at investeringene skal finansieres blant annet ved å bruk av kapitalfond. Kapitalfondet tilføres midler blant annet gjennom salg av kommunale eiendommer. I handlings- og økonomiplanen er det budsjettet med 100 mill. i årlige salgsinntekter, og det settes av 0,5 mill. årlig for å dekke kostnader som er direkte knyttet til salget.

Sentralbadet, påbygg kontorseksjon

I forbindelse med omregulering av Sentralbadet ble det lagt inn mulighet for et påbygg i fire etasjer på den delen av bygningen som vender mot Teatergaten. Et potensielt påbygg ble inkludert som en opsjon i samspillsentreprise for ombygging av Sentralbadet til scenekunsthuss. Det ble i gjennomføringsvedtak for Sentralbadet scenekunsthuss vedtatt at påbygget skal realiseres, og selges som en eierseksjon eller leies ut. Påbygget oppføres som en egen seksjon i henhold til Eierseksjonsloven.

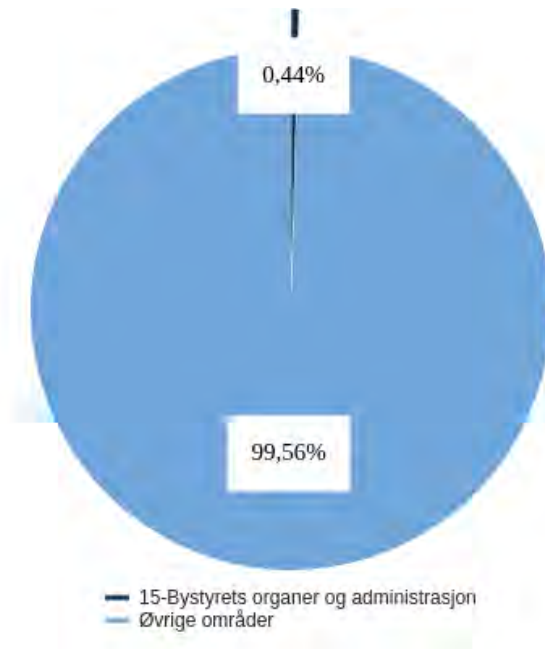
Grunnet rettslig prosess i forbindelse med anskaffelse av entreprenør, samt behovet for å benytte bygningen til vaksinasjon i forbindelse med covid-pandemien, er byggestart forsinket. Riving ventes igangsatt vinteren 2022/2023. Grunnet forsinkelser i framdrift og høy prisvekst den siste tiden foreslås det en prisjustering.

Skur 7, Statsraad Lehmkuhl - konseptutvikling

Stiftelsen Statsraad Lehmkuhl leier i dag Skur 7 ved Bryggen. Det er et stort behov for å rehabilitere Skur 7 innvendig slik at bygget blir mer tjenlig til den bruk det har i dag. Ombyggingen vil legge til rette for mer fleksibel bruk av lokalene samt at bygget og de tekniske anleggene rustes opp til dagens standard. Budsjettet skal dekke kostnader for planlegging og utvikling av prosjektet, Budsjettmidler til gjennomføringsfasen vil prioriteres innenfor sekkeposten for mindre bygginvesteringer når prosjektet er ferdig bearbeidet og godkjent for gjennomføring.

15-Bystyrets organer og administrasjon

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Om tjenesteområdet

Bystyrets organer består av bystyret, bystyreutvalgene, forretningsutvalget, valgstyret og klagenemnden. Bystyrets kontor, byombudet og sekretariat for kontrollutvalget budsjetteres også under dette tjenesteområdet.

Kommunalt råd for personer med funksjonsnedsettelse, Eldrerådet og Ungdomsrådet er lovpålagte kommunale råd som blir oppnevnt av bystyret. Rådene er organisatorisk lagt til byrådsleders avdeling.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Dokument- versjon	Økonomiplan			
		2023	2024	2025	2026
Vedtatt budsjett 2022		83 179	83 179	83 179	83 179
Sum Lønns- og prisvekst mv.		2 577	2 577	2 577	2 577
Sum Utgående engangstiltak		13 910	0	13 910	13 910
Prisjustering og diverse endringer		16 487	2 577	16 487	16 487
Konsekvensjustert ramme		99 666	85 756	99 666	99 666
Tilpasning til aktivitetsnivå					
Undomsrådet - tilpasning til aktivitetsnivå	Innstilling1	100	100	100	100
Økt behov for midler til kjøp av revisjonstjenester	Innstilling1	1 400	1 400	1 400	1 400
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå		1 500	1 500	1 500	1 500
Nye tiltak					
Nye lokaler forhåndstemming og valgdagen, jf. forutv vedtak 212/22	Innstilling1	580	0	580	0
Nødvendig kompetanse-overføring	Innstilling1	-600	-600	-600	-600
Valg	Innstilling1	5 000	0	5 000	5 000
Øke grunnbemanning med to årsverk Bystyrets kontor, jf. forutv vedtak 212/22	Innstilling1	2 000	2 000	2 000	2 000
Økt bemanning valg, jf. forutv vedtak 212/22	Innstilling1	2 000	0	2 000	0
Økte kostnader valg ved bruk av arbeidskontrakter valget	Innstilling1	250	0	250	0
Sum Nye tiltak		9 230	1 400	9 230	6 400
Nye engangstiltak					
Avgått bystyredirektør i retrettstilling, jf. forutv 212/22	Innstilling1	900	0	0	0
Etterlønn etter valg 2023, jf. forutv vedtak 212/22	Innstilling1	2 000	0	0	0
Nytt system for administrasjon av politiske møter, jf. vedtak i bystyret sak 143/22	Innstilling1	500	0	0	0
Sum Nye engangstiltak		3 400	0	0	0
Nye tiltak og realendringer budsjett		14 130	2 900	10 730	7 900
Ramme 2023-2026		113 796	88 656	110 396	107 566

Tilpasning til aktivitetsnivå

Undomsrådet - tilpasning til aktivitetsnivå

Det er behov for å justere rammen til Ungdomsrådet i tråd med økt aktivitet, rammene til de øvrige kommunale rådene, og i samsvar med "Forskrift om godtgjøring og dekning av utgifter og økonomisk tap for tillitsverv i styrever, råd og utvalg i Bergen kommune, hvor sekretariatsfunksjonen er underlagt byrådet"

Økt behov for midler til kjøp av revisjonstjenester

Kontrollutvalget vedtok sitt budsjettforslag for 2023 i møte 18.05.22, sak 47/22. Vi viser til saksframstillingen, hvor det er gjort grundig rede for behovet for økt budsjett til kjøp av revisjonstjenester. Både timepriser og fastpriser for regnskapsrevisjon, forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll øker hvert år. Aktivitetsnivået er dessuten høyt. Kontrollutvalget vedtok derfor å be om en økning av budsjetttrammene med kroner 1, 4 millioner. Økningen går i sin helhet til kjøp av revisjonstjenester.

Både i 2021 og 2022 har det vært en særlig høy aktivitet på området for forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll, og vi ligger an til en overskridelse av budsjettet for revisjon for 2022. Dette fremgår også av vår månedsrapportering i Framsikt. Derfor skyver vi nå på noen av de bestilte prosjektene til 2023. Kontrollutvalget planlegger imidlertid for like høy revisjonsaktivitet i 2023. På planen for perioden 2021- 2024, som er vedtatt av bystyret, er det til sammen 27 forvaltningsrevisjonsprosjekter og 7

eierskapskontrollprosjekter som skal gjennomføres i perioden. Det anses som utvilsomt at det er behov for en økning av revisjonsbudsjettet dersom en ønsker å opprettholde dagens aktivitetsnivå og oppfylle vedtatte planer. For 2023 er det behov for kroner 10 millioner til kjøp av revisjonstjenester.

Også etter en slik økning vil Bergen kommune ha svært lave utgifter til kontroll og revisjon sammenlignet med andre større byer i Norge, noe som fremgår av Kostra-nøkkeltall i Bergen kommunes årsmelding for 2021.

Nye tiltak

Avgått bystyredirektør i retrettstilling, jf. forutv 212/22

For å sikre god kompetanseoverføring vil den avgåtte bystyredirektøren sitte i en retrettstilling for en periode i 2023.

Etterlønn etter valg 2023, jf. forutv vedtak 212/22

Etter valget i 2023 vil det erfaringsmessig bli endringer i antall frikjøpte politikere. Dette kan også bli merutgifter som følge av etterlønn og innkjøp av nytt utstyr til nyansatte. Ut ifra tidligere års erfaring medfører kommunestyrevalg ekstra kostnader uten at det kan tas stilling til summen før en vet resultatet av valget

Nye lokaler forhåndstemming og valgdagen, jf. forutv vedtak 212/22

Den midlertidige paviljongen som ble satt opp på Torgalmenningen til forhåndstemming ble veldig godt brukt. Denne ble dekket gjennom tertialrapportering i 2019 men bør legges som fast post i budsjettet.

Nytt system for administrasjon av politiske møter, jf. vedtak i bystyret sak 143/22

Systemet som brukes til administrasjon av politiske møter er gammelt og det er ikke lenger hensiktsmessig å vedlikeholde det. Bystyrets kontor er i en prosess hvor hensikten er å gå til anskaffelse av et nytt og bedre system.

Nødvendig kompetanse-overføring

På grunn av naturlig avgang og behov for kompetanseoverføring vil det i en overgangsperiode oppstå økte personakostnader, kostnaden vurderes til ca. 600 000 kroner.

Valg

Strengere krav fra direktoratet, bl.a. krav til sikkerhet ved valgoppgjør, gjør at det må frikjøpes mer personell internt. Honorarene til valgmedarbeiderne er økt. Valget er ikke endel av den generelle prisøkningen. Universell utforming av valgavlukker gjør arbeidet mer krevende. Merarbeid med å tilrettelegge for valgoppgjør i andre lokaler enn rådhuset.

Øke grunnbemanning med to årsverk Bystyrets kontor, jf. forutv vedtak 212/22

Bystyrets kontor har en veldig stor arbeidsbelastning i månedene før og under valget. Denne arbeidsbelastningen blir ekstra stor frem mot valget i 2023 fordi en rekke av de sentrale og erfarne valgmedarbeidere ved Bystyrets kontor og innleide fra byrådsavdelingene har sluttet. Derfor er det helt nødvendig å styrke bemanningen ved Bystyrets kontor allerede fra høsten av og inn i valgåret. Bystyredirektøren foreslår å øke grunnbemanningen ved Bystyrets kontor med 2 årsverk og i tillegg styrke valgbudsjettet med 2 millioner kroner for å frikjøpe medarbeidere fra byrådsavdelingene og ekstern rekruttering.

Økt bemanning valg, jf. forutv vedtak 212/22

Bystyrets kontor har en veldig stor arbeidsbelastning i månedene før og under valget. Denne arbeidsbelastningen blir ekstra stor frem mot valget i 2023 fordi en rekke av de sentrale og erfarne

valgmedarbeidere ved Bystyrets kontor og innleide fra byrådsavdelingene har sluttet. Derfor er det helt nødvendig å styrke bemanningen ved Bystyrets kontor allerede fra høsten av og inn i valgåret. Bystyredirektøren foreslår å øke grunnbemanningen ved Bystyrets kontor med 2 årsverk og i tillegg styrke valgbudsjettet med 2 millioner kroner for å frikjøpe medarbeidere fra byrådsavdelingene og ekstern rekruttering.

Økte kostnader valg ved bruk av arbeidskontrakter valget

Bystyrets kontor er pålagt å bruke arbeidskontrakter i stedet for oppdragskontrakter til valgmedarbeidere, dette utløser feriepengene, noe som vil øke kostnadene.

Nye engangstiltak

Avgått bystyredirektør i retrettstilling, jf. forutv 212/22

For å sikre god kompetanseoverføring vil den avgåtte bystyredirektøren sitte i en retrettstilling for en periode i 2023.

Etterlønn etter valg 2023, jf. forutv vedtak 212/22

Etter valget i 2023 vil det erfaringsmessig bli endringer i antall frikjøpte politikere. Dette kan også bli merutgifter som følge av etterlønn og innkjøp av nytt utstyr til nyansatte. Ut ifra tidligere års erfaring medfører kommunestyrevalg ekstra kostnader uten at det kan tas stilling til summen før en vet resultatet av valget

Nytt system for administrasjon av politiske møter, jf. vedtak i bystyret sak 143/22

Systemet som brukes til administrasjon av politiske møter er gammelt og det er ikke lenger hensiktsmessig å vedlikeholde det. Bystyrets kontor er i en prosess hvor hensikten er å gå til anskaffelse av et nytt og bedre system.

Sammendrag budsjett

Forretningsutvalget vedtok i møte 28. juni 2022 sak 212/22 følgende nødvendige økninger i budsjettet for bystyrets organer:

- Bystyrets kontor har en veldig stor arbeidsbelastning i månedene før og under valget. Denne arbeidsbelastningen blir ekstra stor frem mot valget i 2023 fordi en rekke av de sentrale og erfarne valgmedarbeidere ved Bystyrets kontor og innleide fra byrådsavdelingene har sluttet. Derfor er det helt nødvendig å styrke bemanningen ved Bystyrets kontor allerede fra høsten av og inn i valgåret. Bystyredirektøren foreslår å øke grunnbemanningen ved Bystyrets kontor med 2 årsverk og i tillegg styrke valgbudsjettet med 2 millioner kroner for å frikjøpe medarbeidere fra byrådsavdelingene og ekstern rekruttering.
- Bystyrets kontor er pålagt å bruke arbeidskontrakter i stedet for oppdragskontrakter til valgmedarbeidere, dette utløser feriepengene, noe som vil øke kostnadene med 0,25 millioner kroner.
- Den midlertidige paviljongen som ble satt opp på Torgalmenningen til forhåndsstemming ble veldig godt brukt. Denne ble dekket gjennom tertialrapportering i 2019 men bør legges som fast post i budsjettet. Kostnad 0,5 millioner kroner. Valgstyret vil i oktober ta stilling til om det skal settes opp flere paviljonger til valget 2023. Rådhuset har tidligere vært benyttet som valglokale på valgdagen. I perioden Rådhuset har vært stengt har Grieghallen blitt leid til formålet. Det viser seg at det nye Rådhuset ikke kan benyttes som valglokale, derfor må Grieghallen må leies også ved neste valg til en kostnad på 0,08 millioner kroner, totale merkostnader for valglokaler blir dermed 0,580 millioner kroner.

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

- Etter valget i 2023 vil det erfaringsmessig bli endringer i antall frikjøpte politikere. Dette kan også bli merutgifter som følge av etterlønn og innkjøp av nytt utstyr til nyansatte. Ut ifra tidligere års erfaring medfører kommunestyrevalg ekstra kostnader uten at det kan tas stilling til summen før en vet resultatet av valget. Estimert utbetaling av etterlønn: 2 millioner kroner.
- Det vil frem til sommeren være merutgifter til avgått bystyredirektør i retrettstilling, ca. 0,9 million kroner

Bystyret vedtok i møte 24. mai å gå til innkjøp av et nytt system for administrasjon av politiske møter, estimert kostnader 0,5 millioner kroner.

Økte priser på pc'er og annet elektronisk utstyr som en følge av generell prisstigning kan gi en merutgift som er vanskelig å estimere. I hvilken grad økende etterspørsel og vanskelig tilgjengelighet på IKT-utstyr vil påvirke prisen er vanskelig å forutse nå.

Eventuelle merutgifter som følge av en bydelsutvalgsordning må håndteres separat.

Kontrollutvalget vedtok sitt budsjettforslag for 2023 i møte 18.05.22, sak 47/22. Vi viser til saksframstillingen, hvor det er gjort grundig rede for behovet for økt budsjett til kjøp av revisjonstjenester. Både timepriser og fastpriser for regnskapsrevisjon, forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll øker hvert år. Aktivitetsnivået er dessuten høyt. Kontrollutvalget vedtok derfor å be om en økning av budsjetttrammene med kroner 1,4 millioner. Økningen går i sin helhet til kjøp av revisjonstjenester.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Driftsutgifter						
Lønn	60 805	50 902	62 841	52 015	62 841	62 841
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	28 175	20 383	38 727	24 413	35 327	32 497
Overføringsutgifter	15 946	15 433	15 835	15 835	15 835	15 835
Finansutgifter	10	11	11	11	11	11
Sum Driftsutgifter	104 935	86 729	117 413	92 273	114 013	111 183
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-1 693	0	0	0	0	0
Refusjoner	-4 520	-3 550	-3 618	-3 618	-3 618	-3 618
Sum Driftsinntekter	-6 213	-3 550	-3 618	-3 618	-3 618	-3 618
Sum	98 722	83 179	113 796	88 656	110 396	107 566

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Byrådsleders avdeling	1 452	1 955	2 120	2 120	2 120	2 120
Bystyrets organer	94 844	81 224	111 676	86 536	108 276	105 446
Sum	98 722	83 179	113 796	88 656	110 396	107 566

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Bystyret	40 335	45 573	50 046	46 966	47 546	46 966
Ungdomsråd	578	600	720	720	720	720
Valget	18 171	1 642	22 844	1 684	22 844	20 594
Ombud	3 275	3 112	3 218	3 218	3 218	3 218
Revisjon	8 891	8 751	10 378	10 378	10 378	10 378
Kontrollutvalg	3 538	3 554	3 674	3 674	3 674	3 674
Administrasjon av Bystyrets organer	23 055	18 581	21 505	20 605	20 605	20 605
Administrasjonslokaler for Bystyrets organer	10	11	11	11	11	11
Eldrerådet/ Råd for personer med funksjonsnedsettelse	868	1 355	1 400	1 400	1 400	1 400
Sum	98 722	83 179	113 796	88 656	110 396	107 566

Kostra-analyse

	Bergen 2020	Bergen 2021	Oslo kommune	Trondheim	Stavanger	ASSS uten Oslo
Prioritet						
Brutto driftsutgifter til funksjon 100 Politisk styring , i kr. pr. innb (B) *) **)	246	296	299	244	428	322
Brutto driftsutgifter til funksjon 110, Kontroll og revisjon, i kr. pr. innb (B) *) **)	39	46	105	98	79	98

*) Inflasjonsjustert med deflator

***) Justert for utgiftsbehov

Bergen kommune hadde i 2021 brutto driftsutgifter til politisk styring på 296 kroner per innbygger. I 2020 var tallet 246 kroner per innbygger. Årsaken til økningen fra 2020 til 2021 skyldes i hovedsak at det var valg i 2021 men ikke i 2020. Bergen kommune ligger fremdeles under de kommuner det er mest naturlig å sammenligne seg med: i landets ti største kommuner (utenom Oslo) var kostnadene til politisk styring 322 kroner per innbygger i 2021.

Kontrollutvalget har i løpet av de siste årene har hatt en stadig økende aktivitet, særlig innenfor området for forvaltningsrevisjon. Likevel har Bergen kommune fortsatt betydelig lavere kostnader til kontroll og revisjon enn andre kommuner det er naturlig å sammenligne seg med.

Utfordringer og strategi

Bystyret har 67 representanter og er kommunens øverste politiske organ. Utvalget vedtar kommunens budsjett, økonomiplan, og fører tilsyn og kontroll med den kommunale forvaltning og vurderer kommunens resultater. Hovedoppgavene er å utvikle og vedta langsiktige strategier og planer som legger føringer for kommunens aktivitet, og å fastsette overordnede mål for hele kommunens virksomhet.

Bystyret skal påse at kommunens virksomhet drives i samsvar med lover og regler, og at bystyrets vedtak blir iverksatt og fulgt opp. Bystyret har rett og plikt til å kreve nødvendig informasjon for å kunne utøve sitt tilsyns- og kontrollansvar.

Bystyreutvalgene har ansvar for ulike fagområder, og dekker til sammen hele kommunens virksomhet. Utvalgene fungerer som saksforberedende organ for bystyret og innstiller til bystyret i saker innenfor sitt ansvarsområde. Innenfor sine ansvarsområder har utvalgene ansvar for å drive politisk tilsyn. De har som hovedregel ikke beslutningsmyndighet. Unntakene er utvalg for miljø og byutvikling i plan- og byggesaker, utvalg for helse og sosial i klagesaker vedrørende avslag på søknad om tildeling av skjenkebevillinger og klagesaker vedrørende vedtak om inndragning av skjenkebevillinger. Utvalg for finans, kultur og næring fatter gjennomføringsvedtak for investeringsprosjekter mellom 20 og 50 mill. kr. Utvalg for fullmakter og politisk styringssystem (UFPS) innstiller til bystyret i saker som omhandler politisk og administrativ fullmakts- og styringsstruktur, reglement for bystyrets organer og spørsmål knyttet til lokaldemokrati og kommunal styringsform. Ordfører og partienes gruppeledere er medlemmer i utvalget.

Forretningsutvalget fordeler sakene til utvalgene, og har det overordnede ansvaret for å tilrettelegge og samordne aktiviteter i bystyret og bystyrets organer.

Innenfor dette budsjettområdet budsjetteres honorarer, tappt arbeidsfortjeneste og annen godtgjørelse til de folkevalgte under bystyrets organer. Den kommunale partistøtten budsjetteres her, samt midlene knyttet til bystyrets offisielle representasjon og kommunale mottakelser.

For bystyret, utvalgene, forretningsutvalget og ordfører legges det opp til møteaktivitet tilsvarende fjoråret.

Byombudet er direkte underlagt bystyret, og skal arbeide for at den kommunale forvaltningen ikke gjør urett mot den enkelte borger., Dette innebærer at kommunens ansatte og andre som virker i kommunens tjeneste ikke skal gjøre feil eller forsømme sin plikt overfor kommunens innbyggere. Byombudets arbeidsområde omfatter hele Bergen kommune, med særlig fokus på eldre, pleietrengende, barn og unge. I tillegg har byombudet ansvar for tilsynsordningen for personer med utviklingshemming.

Byombudsordningen består av byombudet og 2 rådgivere.

Valget.

Bystyrets kontor er de folkevalgtes administrasjon og betjener de politiske organene bystyret, bystyreutvalgene, ordføreren, forretningsutvalget, valgstyret og klagenemnden. Bystyrets kontor har også ansvaret for gjennomføring av valg. Kontorets hovedoppgave er å ivareta faglige, formelle og administrative oppgaver ved forberedelse og gjennomføring av møtene i bystyret og bystyrets organer, folkevalgtopplæring og planlegging og gjennomføring av ordførers representasjon. I tillegg skal kontoret sikre informasjonsflyt og kommunikasjon mellom organene på bystyresiden og mot publikum, berørte parter og befolkning. Bystyrets kontor har fra januar 2018 hatt ansvaret for administrasjon av borgerlige velser. På alle oppgaveområdene skal Bystyrets kontor arbeide for å forbedre og videreutvikle tjenestene. Bystyrets kontor har 16 årsverk pr. januar 2021.

Overordnede mål

- Bystyret skal fastsette overordnede mål og utvikle langsiktige strategier for hele kommunens virksomhet.
- Bystyrets kontor skal bidra til et velfungerende lokaldemokrati.
- Kommunens regnskaper skal bli revidert på en profesjonell måte

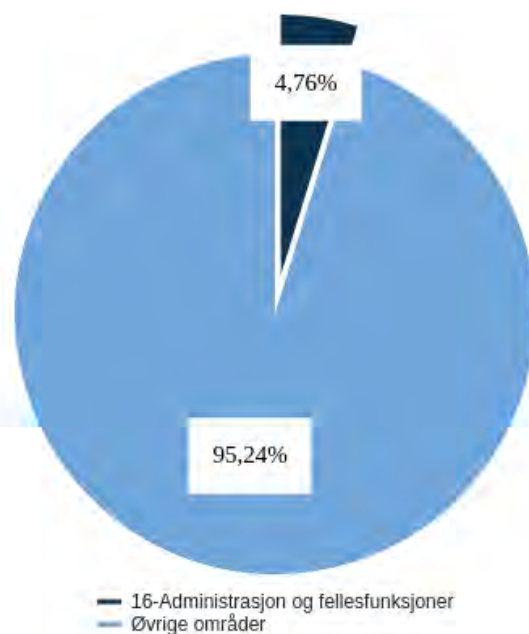
- Med fokus på innbyggernes rettsikkerhet skal byombudet arbeide for at det i den kommunale forvaltning ikke blir gjort urett mot den enkelte.

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	
Antall saker bystyret	0	403	390	390	390	390	390	
Antall saker forretningsutvalget	0	342	170	170	170	170	170	
Antall saker kontrollutvalget	0	111	50	110	110	110	110	
Antall saker utvalg for barnehage, skole og idrett	0	81	150	0	0	0	0	
Antall saker utvalg for finans, kultur og næring	0	162	150	0	0	0	0	
Antall saker utvalg for fullmakter og politiske styringssystem	0	43	50	0	0	0	0	
Antall saker utvalg for helse og sosial	0	131	100	0	0	0	0	
Antall saker utvalg for miljø og byutvikling	0	446	370	0	0	0	0	
Antall saker valgstyret	0	53	25	0	0	0	0	
Interpellasjoner (bystyret)	0	50	50	0	0	0	0	
Muntlige spørsmål bystyret	0	0	80	80	80	80	80	
Muntlige spørsmål utvalg	0	0	180	0	0	0	0	
Skriftlige spørsmål utvalg	0	321	260	0	0	0	0	

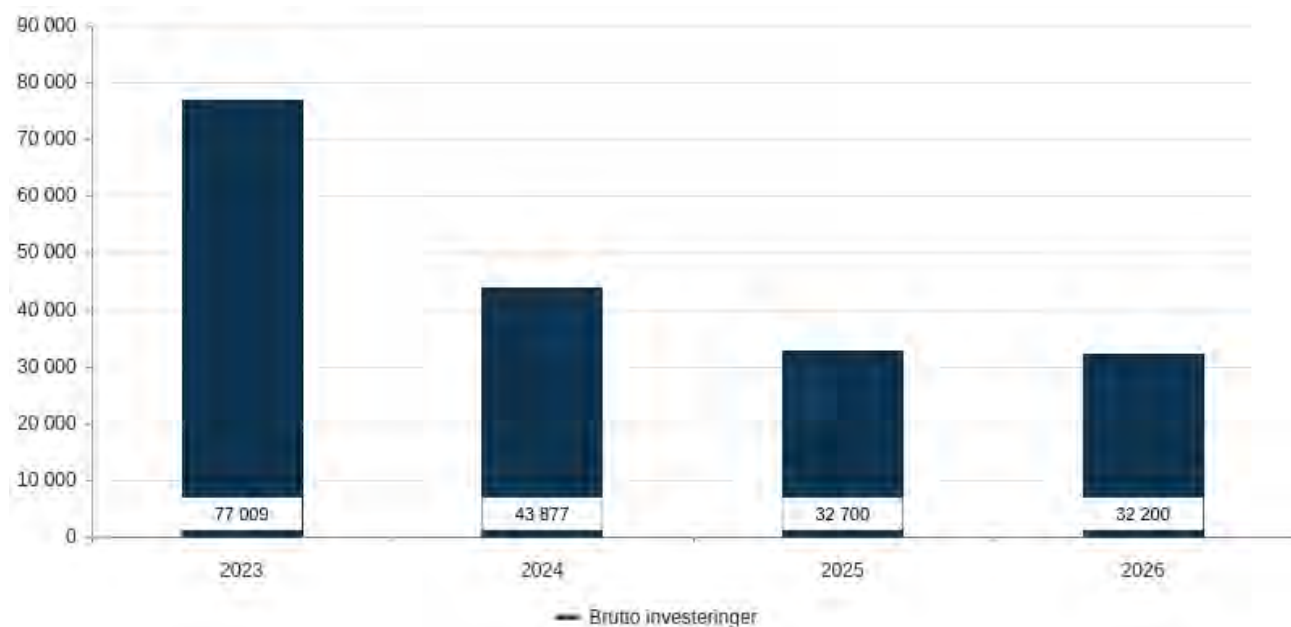
16-Administrasjon og fellesfunksjoner

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Tjenesteområdet omfatter de administrative funksjonene i byrådsavdelingene, samt fellesfunksjoner. Det er Byrådsavdeling for finans, næring og eierskap og Byrådsleders avdeling (BLED) som har den

største aktiviteten innen administrasjon og fellesfunksjoner. I tillegg kommer Bergen byarkiv under Byrådsavdeling for kultur, sosial og inkludering (BKSI) og Etat for bygg og eiendom (eiendomsforvaltning) under Byrådsavdeling for klima, miljø og samferdsel.

Byrådsavdeling for finans, næring og eierskap har ansvar for konsernfunksjoner innen økonomi, digitalisering, systemforvaltning, innkjøp, HR, og strategisk eiendomsforvaltning. I tillegg har avdelingen ansvar for eierskapsforvaltning, boligforvaltning, utbygging, IKT-drift og bedriftshelsetjeneste som også tilhører administrasjon og fellesfunksjoner.

Under følger en nærmere beskrivelse av avdelinger og oppgaver på tjenesteområdet:

- *Økonomi konsern* koordinerer, sammenstiller og kvalitetssikrer alt arbeid knyttet til budsjett, økonomioppfølging, regnskap og finansforvaltning for hele kommunen.
- *Innkjøp konsern* er kommunens fagavdeling for offentlige anskaffelser med ansvar for strategier, verktøy, instruksjoner og veiledning. Innkjøp konsern gjennomfører også opplæringstiltak, samt kontroll og oppfølging på samfunnsansvarområdet. Seksjonen gir praktisk hjelp når kommunens enheter gjennomfører konkurranser og følger opp kontrakter. Innkjøp konsern inngår og forvalter felles rammeavtaler på vegne av Bergen kommune og samarbeidende kommuner og virksomheter.
- *Seksjon for digitalisering og innovasjon* har overordnet ansvar for digitalisering og bruk av informasjons- og kommunikasjonsteknologi i Bergen kommune. Seksjonen utarbeider kommunens digitaliseringsstrategi og digitaliseringsplan, og ivaretar porteføljestyling av digitaliseringsprosjekter. Seksjonen har konsernansvar for virksomhetsarkitektur, personvern og informasjonssikkerhet. I tillegg har seksjonen overordnet ansvar for kommunens tjenesteplattform, herunder Bk360, Allmenningen, kommunens hjemmesider (Portalen), brukeropplevelse, mv.
- *Ansattservice* er et internt tjenestesenter som ivaretar fellesfunksjoner og leverer støttetjenester til hele kommunen innenfor økonomi, eiendomsskatt, IKT-drift, digitalisering, systemforvaltning og -drift, opplæring og brukerstøtte. Etaten samarbeider med Seksjon for digitalisering og innovasjon, HR konsern og andre systemeiere for å oppnå stabil og sikker drift og god forvaltning av systemer og tekniske løsninger som benyttes i kommunen. Ansattservice leverer også kapasitet og kompetanse innenfor innovasjon og utvikling, samt prosjektledere til kommunens digitaliseringsprosjekter.
- *Avdeling for kvalitet og styring* forvalter og utvikler kvalitet- og målstyringssystemene BkKvalitet og BkStyring, og gir rådgivning, støtte og opplæring i bruken av systemene til andre avdelinger
- *Eierskap konsern* følger opp og forvalter kommunens eierskap i ulike selskaper, herunder arbeidsmarkedsbedriftene
- *Etat for boligforvaltning* forvalter, drifter og vedlikeholder kommunens boliger og tilhørende uteområder. Boligporteføljen består av i overkant av 5 300 utleieboliger innenfor flere tjenesteområder.
- *Etat for utbygging* har ansvar for kontrahering og gjennomføring av byggeprosjekter ved etablering av nye kommunale bygg og boliganlegg. Ansvarer omfatter også større rehabiliteringsprosjekter og transformasjon av bygg til ny bruk, i tillegg til nybygg.
- *HR konsern* utvikler og iverksetter kommunens overordnede personalstrategi og har konsernansvar for Helse, miljø og sikkerhet (HMS).
- *Bedriftshelsetjenesten* er kommunes fagavdeling innenfor arbeidsmiljø og HMS. Avdelingen har et forebyggende og helsefremmende fokus med en målsetting om å bidra til at Bergen kommune har arbeidsplasser som er gode og sikre, med medarbeidere som trives og som har motivasjon og arbeidsglede.

BLED har blant annet konsernansvar for internkontroll, informasjon, partssamarbeid, beredskap, og består av følgende enheter:

- *Staben* ved Byrådsleders avdeling er sekretariat for byrådsleder og byrådet. Den ivaretar kontakten mellom byrådets og bystyrets administrasjoner og er et koordinerende ledd mellom politisk og administrativt nivå i Bergen kommune.
- *Seksjon for internkontroll* jobber med forbedring av internkontrollen for konserngjennomgående tjenester innenfor økonomi, innkjøp, HR, HMS og informasjonssikkerhet.
- *Seksjon informasjon* er Bergen kommunes kommunikasjonsstrategiske enhet og arbeider for gode kommunikasjonsholdninger og -rutiner i hele kommunen. Seksjonen har redaktøransvar for kommunens hovedkanaler, forvalter kommunens logo og grafiske profil og jobber for demokrati og åpenhet.
- *Arbeidsgiverseksjonen* har fullmakt og kompetanse til å representere Bergen kommune som arbeidsgiver innenfor områdene lov- og avtaleverk på arbeidslivsområde, lønnsforhandlinger og andre forhandlinger, partssamarbeid og interessekonflikter/streik. Seksjonen ble opprettet 19. september.
- *Samfunnssikkerhetens hus (SSH)* er en relativt ny etat i byrådsleders avdeling. SSH ble etablert 1. mars 2021, og styrker kommunens forebyggende evne og beredskapsevne. Etaten består av et forsknings- og kompetansesenter og en døgnkontinuerlig samvirkevakt.
- *Kommuneadvokaten* utfører et stort antall rådgivningsoppdrag om rettslige problemstillinger knyttet til kommunens myndighetsutøvelse, tjenesteproduksjon, eierstyring og organisatoriske spørsmål. Kommuneadvokaten er prosessfullmektig for kommunen i saker som bringes inn for domstolene. Juridisk kompetanse i egen organisasjon er av vesentlig betydning for Bergen kommune.

Bergen byarkiv

BKSI har ansvaret for Bergen byarkiv. Byarkivet er kommunens arkivmyndighet og arkivtjeneste med ansvar for å sikre dokumentasjon fra saksbehandling og kommunal virksomhet. Til ansvaret ligger også innsyn og brukertjenester. Byarkivet sikrer og formidler historiske arkiv etter bedrifter, organisasjoner og enkeltpersoner i samarbeid med andre arkiv i Bergen.

Seksjon for mangfold og likestilling

BKSI Seksjon for mangfold og likestilling har ansvar for å utarbeide og følge opp planer knyttet til likestilling, inkludering, kjønns- og seksualitetsmangfold og forebygging av radikaliserings.

Hovedprioriteringer

Arbeidsgiverpolitikk

Bergen kommune møter store endringer som tjenesteyter og arbeidsgiver både på kort og lang sikt. Utviklingen av klima, demografi og teknologi preger de langsiktige satsingene for kommunen som arbeidsgiver. Samtidig viser de to siste årene med covid-19-pandemien og krig i Ukraina at kommunen må ha kapasitet til omstilling og fleksibel bruk av ressurser også på kort sikt. Sentralt i alle disse utfordringene står enkeltmenneskene som hver dag skal gjøre sin del av jobben med å løse kommunens samfunnsoppdrag.

HR-meldingen beskriver hvordan kommunen som arbeidsgiver skal møte endringer i samfunnet gjennom en rekke konkrete satsingsområder. Byrådet har i sak 1148/20 vedtatt en helhetlig plan for å realisere dette i årene som kommer. De strategiske aktivitetene gjenspeiler føringene byrådet har gitt

innenfor arbeidsgiverområdet i sin politiske plattform. Fra 2023 prioriteres lederutviklingsprogram, arbeid med heltidskultur og videreutvikling av samarbeidet med arbeidstakerorganisasjonene. Det pågår også et arbeid med det systematiske HMS- arbeidet.

Digitalisering

Digitaliseringsarbeidet i kommunen skal i årene fremover sikte mot en digital transformasjon av virksomheten. Ved å utnytte potensialet som ligger i digitalisering, skal kommunen omstille seg for å sikre en bærekraftig tjenesteproduksjon for fremtiden. Teknologi og digitale verktøy skal tas i bruk på nye måter og ansatte får nye måter å bruke sin kompetanse på når en del arbeidsoppgaver digitaliseres eller automatiseres. Denne utviklingen skal skje på en trygg måte som ivaretar ansatte og innbyggers personvern.

Digitaliseringsstrategi for Bergen kommune 2021-2025 setter rammer og retning for kommunens digitaliseringsarbeid i de kommende årene. Hovedretningene går mot en brukersentrert tjenesteutvikling og en mer effektiv utnyttelse av felles IT-løsninger gjennom utvikling av tjenesteplattformen for digital samhandling. Strategien forutsetter at personvern og informasjonssikkerhet bygges inn i tjenesteutvikling, drift og forvaltning av felles IT-løsninger, i tråd med målene i Nasjonal strategi for digital sikkerhet.

Arbeid med å utvikle sammenhengende tjenester til ansatte og innbyggere fortsetter. Kommunen skal gjennomføre en helhetlig innføring av kanalstrategien og nytt kundestøttesystem med serviceprosesser og felles servicestandard. Dette skal forenkles og forbedre brukernes dialog med kommunen og sikre et helhetlig og mer effektivt tjenestetilbud som er bærekraftig for fremtiden. Målet med i kanalstrategien er at flere saker og henvendelser skal løses i det første kontaktpunktet som innbyggeren har til kommunen. Alle innbyggere som kontakter kommunen skal møtes med tilgjengelighet, forutsigbarhet og profesjonalitet.

Bergen byarkiv

Byrådet igangsetter en prosess med reduksjon av byarkivets arealbruk gjennom reduksjon av kontorbygg. Samtidig tilrettelegges areal og infrastruktur for økt digital tilgjengelighet og økt brukermedvirkning med arkivene. Det skal gjennomføres kompetanseutvikling og forbedring av prosesser for å ivareta byarkivets samlede oppdrag. Ny teknologi skal tas i bruk som del av endringene. Gjennomføring av enearkiv, der alle kommunens papirarkiv og andre arkiv samles i Bergen byarkiv, forventes gjennomført innen 2026.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Dokumentversjon	Økonomiplan			
		2023	2024	2025	2026
Vedtatt budsjett 2022		1 019 054	1 019 054	1 019 054	1 019 054
Sum Lønns- og prisvekst mv.		76 288	54 318	48 289	48 289
Sum Tekniske justeringer		55	76	97	97
Sum Utgående engangstiltak		-14 550	-15 100	-17 800	-17 800
Prisjustering og diverse endringer		61 793	39 294	30 586	30 586
Konsekvensjustert ramme		1 080 847	1 058 349	1 049 640	1 049 640
Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett					
Flere ansatte i kommunens bemanningssenter - reversering	Innstilling1	-4 000	-4 000	-4 000	-4 000
Flytte vakant stilling innad i etat for PPT - mellom tjenesteområder	Innstilling1	500	500	500	500
Reversere reduksjon i vikarbruk	Innstilling1	4 000	4 000	4 000	4 000

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Beløp i 1000

		Økonomiplan			
	Dokumentversjon	2023	2024	2025	2026
Utgifter ved overtakelse av Akasia-barnehagene	Innstilling1	-500	-500	-500	-500
Sum Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett		0	0	0	0
Tilpasning til aktivitetsnivå					
EBE - Justering av FDV-ramme for endringer i byggporteføljen	Innstilling1	3 967	3 967	3 967	3 967
EBE - Reduksjon i FDV-utgifter gjennom salg av bygg	Innstilling1	0	-2 119	-2 119	-2 119
Rådhuset - erstatningslokaler	Innstilling1	-1 353	-1 353	-1 353	-1 353
Samfunnsikkerhetens hus - koordinatorene til Samvirkevakten	Innstilling1	-2 000	-4 000	-4 000	-4 000
Økning i kostnader på kontingenter på arbeidsgiverområdet	Innstilling1	950	950	950	950
Økte husleieutgifter - HR Bemanning	Innstilling1	748	748	748	748
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå		2 312	-1 807	-1 807	-1 807
Nye tiltak					
Digital fornyelse og tjenesteutvikling i Byarkivet	Innstilling1	2 000	2 000	2 000	2 000
Drift av loggmonitoreringsverktøy	Innstilling1	0	500	2 000	2 000
Driftskonsekvenser digitaliseringsprosjekter	Innstilling1	0	2 825	3 800	3 800
Etablering av informasjonssikkerhetssenter (SOC) i Bergen kommune	Innstilling1	3 000	5 000	5 000	5 000
Nytt fagsystem eiendomsskatt	Innstilling1	0	250	250	250
Partssamarbeidet; kompetanseaktiviteter for tillitsvalgte og verneombud	Innstilling1	250	250	250	250
Styrke arbeidet med strategisk eiendomsforvaltning	Innstilling1	0	1 000	1 000	1 000
Styrke byrådets og byrådsavdelingens strategiske utviklingsarbeid	Innstilling1	1 500	1 500	1 500	1 500
Sum Nye tiltak		6 750	13 325	15 800	15 800
Nye engangstiltak					
Etablering av informasjonssikkerhetssenter (SOC) i Bergen kommune	Innstilling1	2 000	1 000	0	0
Sum Nye engangstiltak		2 000	1 000	0	0
Effektivisering					
Arealøkonomisering - plass til 150 flere ansatte i Rådhuset	Innstilling1	1 427	1 427	1 427	1 427
Digital fornyelse og tjenesteutvikling i Byarkivet	Innstilling1	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Digitalisering av økonomitjenester - gevinstuttak konsern	Innstilling1	-500	-500	-500	-500
EBE - Ytterligere 10 % reduksjon i energiforbruk i kommunale bygg	Innstilling1	-521	-691	-892	-1 185
Gevinst ved ny modul for elektronisk periode- og årsavslutning	Innstilling1	-530	-530	-530	-530
Gevinst ved ny modul for prekontering av faktura	Innstilling1	0	-1 000	-1 000	-1 000
Nytt byarkiv 2025	Innstilling1	0	0	-1 500	-1 500
Program for digital fornyelse - gevinstmål for programmet	Innstilling1	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000
Sum Effektivisering		-11 124	-12 294	-13 995	-14 288
Kutt					
EBE - Strømsparingstiltak i kommunale bygg	Innstilling1	-4 800	-2 400	-600	-600
Sum Kutt		-4 800	-2 400	-600	-600
Nye tiltak og realendringer budsjett		-4 862	-2 176	-602	-895

Beløp i 1000

	Dokumentversjon	Økonomiplan			
		2023	2024	2025	2026
Ramme 2023-2026		1 075 986	1 056 173	1 049 038	1 048 746

Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett

Flere ansatte i kommunens bemanningssenter - reversering

Ved bystyrets behandling av Budsjett 2022/Handlings- og økonomiplan 2022-2025 ble følgende to tiltak innarbeidet på tjenesteområde 16 Administrasjon og fellesfunksjoner:

- Reduksjon i vikarbruk (-4 mill.)
- Flere ansatte i kommunens bemanningssenter (5 mill.)

I saken Detaljering og spesifisering av bystyrets budsjettvedtak for 2022 vedtok byrådet en avdelingsvis fordeling av effektiviseringskravet på 4 mill.

I ettertid har det blitt kjent at hensikten med de to tiltakene har vært å øke avdelingenes bruk av kommunale vikarer, mot tilsvarende redusert bruk av eksterne vikarer, og ikke å redusere vikarbruken som sådan. Nettoøkningen på 1 mill. skulle dekke merutgiften som følger av at kommunale vikarer er dyrere enn å leie eksterne vikarer. Ettersom det er bemanningssenteret som dekker denne merutgiften, skulle en heller økt rammen til bemanningssenteret med 1 mill. i stedet for ovennevnte to tiltak.

Rettingen som ble vedtatt i tertialrapport 1-2022, foreslås videreført i Budsjett 2023/Handlings- og økonomiplan 2023-2026.

Flytte vakant stilling innad i etat for PPT - mellom tjenesteområder

Av hensyn til riktig budsjettering ble det i 1.tertial 2022 vedtatt å flytte en vakant 60 % - stilling fra Bergen voksenopplæringen til etatsadministrasjonen i PPT. Budsjettet er ment å dekke etat for PPT sin andel av en stilling for en person som jobber på etat for barnehage.

Reversere reduksjon i vikarbruk

I forbindelse med bystyrets behandling av Handlings- og økonomiplan 2022-2025/Budsjett 2022 ble det enighet om å innarbeide følgende to tiltak på tjenesteområde 16 Administrasjon og fellesfunksjoner:

- Reduksjon i vikarbruk (-4 mill.)
- Flere ansatte i kommunens bemanningssenter (5 mill.)

I saken Detaljering og spesifisering av bystyrets budsjettvedtak for 2022, vedtok byrådet en avdelingsvis fordeling av effektiviseringskravet på 4 mill.

I ettertid har det blitt kjent at hensikten med de to tiltakene har vært å øke enhetenes bruk av kommunale vikarer, mot tilsvarende redusert bruk av eksterne vikarer, og ikke å redusere vikarbruken som sådan. Nettoøkningen på 1 mill. skulle dekke merutgiften som følger av at kommunale vikarer er dyrere enn å leie eksterne vikarer. Ettersom det er Bemanningssenteret som dekker denne merutgiften, skulle en, med denne forståelsen, heller økt rammen til Bemanningssenteret med 1 mill. i stedet for ovennevnte to tiltak.

Rettingen som ble vedtatt i tertialrapport 1-2022, foreslås videreført i Budsjett 2023/Handlings- og økonomiplan 2023-2026.

Utgifter ved overtakelse av Akasia-barnehagene

Som ledd i virksomhetsoverdragelsen av Akasiabarnehagene har det påløpt noen administrative engangsutgifter knyttet til å sikre at alle de ansatte som omfattes av overdragelsen ivaretas på en god måte, og at overgangen til kommunal drift for øvrig skjer på en måte som ivaretar behovet for en tilfredsstillende driftskontinuitet. Byrådet foreslår derfor at det i budsjettet foretas en engangsjustering for å dekke disse kostnadene. Dette er et utgående engangstiltak for 2022.

Økning i kostnader på kontingenter på arbeidsgiverområdet

Den samlede porteføljen av kontingenter tilknyttet arbeidsgiverområdet består av

- 1) Opplysnings- og utviklingsordningen (OU-ordningen),
- 2) KS kontingent – (kontingent og serviceavgift) og
- 3) Forskning og utviklingsarbeid (FOU).

Det er KS sentralt som fastsetter satsene i ordningene, og fordelingsnøkkelen er antall ansatte i den enkelte kommune. KS har oppjustert satsene i ordningene, og kombinert med en økning av antall ansatte har de totale kostnadene økt. Byrådet innstiller derfor på en styrking av rammen.

Tilpasning til aktivitetsnivå

EBE - Justering av FDV-ramme for endringer i byggporteføljen

Etat for bygg og eiendoms (EBE) ramme til forvaltning, drift og vedlikehold (FDV) av byggporteføljen justeres årlig som følge av endringer i areal. Endringene gjelder tilgang og avgang av bygg, herunder nye bygg som tas i bruk og bygg som tas ut av bruk, enten på varig basis eller for en periode. Ved totalrehabilitering justeres FDV-rammen ned når bygget tas ut av ordinær drift og opp igjen når bygget kommer tilbake i ordinær drift.

EBE - Reduksjon i FDV-utgifter gjennom salg av bygg

Etat for bygg og eiendom (EBE) jobber med å redusere byggporteføljen der hvor det er mulig. Byrådet foreslår å legge til grunn at kontorbygget i Neumanns gate 1 blir solgt i løpet av 2023, og at utgifter til forvaltning, drift og vedlikehold (FDV) blir redusert med kr 2,1 mill. fra 2024.

Koronatiltak - forlengelse av tiltak i 2022

En del koronatiltak ble forlenget fra 2021 til 2022. Byrådet foreslår ikke noen forlengelse av koronatiltak inn i 2023, og budsjettet i 2022 faller derfor bort. Eventuelle tiltak i 2023 er noe man må komme tilbake til senere.

Rådhuset - erstatningslokaler

Byrådsavdelingen for kultur, sosial og inkludering leide erstatningslokaler i forbindelse med oppussing av Rådhuset. I sommer 2022 flyttet byrådsavdelingen tilbake til Rådhuset og leieavtalene ble avsluttet.

Samfunnssikkerhetens hus - koordinatører til Samvirkevakten

Etaten Samfunnssikkerhetens hus ble etablert 1. mars 2021 (jf. vedtak i byrådssak 1143/19), og flere av kommunens døgnkontinuerlige vaktjenester ble samlokalisert i en felles samvirkevakt i henhold til byrådssak 1142/19 fra juni 2021.

I tråd med saken om etableringen av etaten forutsettes det at Samfunnssikkerhetens hus tilbyr tjenester til omegnskommuner og andre naturlige samarbeidspartnere som ønsker å knytte seg til Samfunnssikkerhetens hus. Det er derfor lagt inn en forventning om økte inntekter fra 2023.

På grunn av forsinkelser ved etablering av etaten, har det tatt lengre tid å få på plass avtaler med andre kommuner og samarbeidspartnere enn forutsatt. Forventningen om økte inntekter må derfor forskyves noe, og en forventer kun halvårseffekt i 2023.

Økning i kostnader på kontingenter på arbeidsgiverområdet

Den samlede porteføljen av kontingenter tilknyttet arbeidsgiverområdet består av

- 1) Opplysnings- og utviklingsordningen (OU-ordningen),
- 2) KS kontingent – (kontingent og serviceavgift) og
- 3) Forskning og utviklingsarbeid (FoU).

Det er KS sentralt som fastsetter satsene i ordningene, og fordelingsnøkkelen er antall ansatte i den enkelte kommune. KS har oppjustert satsene i ordningene, og kombinert med en økning av antall ansatte har de totale kostnadene økt. Byrådet innstiller derfor på en styrking av rammen.

Økte husleieutgifter - HR Bemanning

HR Bemanning utvidet sine lokaler i 2022 som følge av økning i avdelingens omfang. Utgifter dekkes av driftsbudsjettet i 2022 grunnet tiltak som avventes igangsatt til 2023. Fra 2023 vil dette medføre behov for styrking av rammen for å dekke økte utgifter til husleie, renhold og strøm (747 521,-).

Nye tiltak

Digital fornyelse og tjenesteutvikling i Byarkivet

Digital fornyelse og tjenesteutvikling i Bergen byarkiv skal gi økt digital tilgjengelighet til arkiv og bedre utnyttelse av egne ressurser. Alle arkivtjenester skal digitaliseres for bedre brukeropplevelser og økt gjennomføringsevne. Digitalisering skal effektivisere lagringsløsninger og sikre framtidig magasinkapasitet i Hansaparken slik at ytterligere utbyggingskostnader unngås.

Drift av loggmonitoreringsverktøy

I forbindelse med tiltaket Etablering av informasjonssikkerhetssenter (SOC) i Bergen kommune, foreslår byrådet å anskaffe et nytt verktøy for loggmonitorering, et såkalt Security Information and Event Management-system (SIEM). Formålet med systemet er å understøtte informasjonssikkerhetssenterets arbeid med å forebygge alvorlige datainnbrudd. Investeringsutgifter er foreløpig estimert til 5 MNOK, fordelt på 3 MNOK til anskaffelse av systemet og 2 MNOK til tilpasninger og konfigurering for å gjøre systemet klart til bruk. Det vil ta mellom 8 og 12 måneder å gjennomføre selve anskaffelsen. Varige utgifter til drift av systemet er anslått til 2 MNOK per år med oppstart i fjerde kvartal 2024.

Driftskonsekvenser digitaliseringsprosjekter

Bergen kommune er midt i en digital transformasjon som endrer både vår tjenesteproduksjon og våre tjenesteleveranser. Transformasjonen skal blant annet bidra til at tjenestene er mer brukerorienterte, tilgjengelig 24/7 og utformet slik at vi kan flytte ressurser der det er mest nødvendig. For å sikre en god digital transformasjon for Bergen kommune og oppfølging av [Digitaliseringsstrategien](#), er det nødvendig å investere i nye løsninger. Disse er nærmere beskrevet i Investeringsprogrammet under prosjekt BUD978 Digitaliseringsprosjekter. Tabellen under viser tilhørende varige driftsutgifter som starter å løpe fra det tidspunktet løsningene tas i bruk.

Satsingsområde	Prosjekt	Varige driftsutgifter per år (tusen kr)	Planlagt oppstart
Trygge data - orden i eget hus	Felles data- og informasjonsarkitektur	1 000	Q2 2024
Personvern og informasjonssikkerhet	Identitets- og tilgangskontroll	1 500	Q2 2024
Bærekraftige tjenester	Inndata - ny standard for skjema og brukerdialog	500	Q1 2024
Bærekraftige tjenester	Proaktive tjenester - Innbyggere, næringsliv, organisasjoner og ansatte	500	Q1 2024
Bærekraftige tjenester	Etablere KS MinSide i Bergen kommune	300	Q4 2024

Etablering av informasjonssikkerhetssenter (SOC) i Bergen kommune

Kommunenes og samfunnets trusselbilde når det gjelder informasjonssikkerhet er vesentlig forverret siste år, blant annet som følge av krigen i Ukraina. Kommunene må etablere forbedrede tjenester, metoder og verktøy for å holde oversikt med og styre risiko. For å møte det økte trusselnivået, foreslår byrådet å etablere et informasjonssikkerhetssenter, et såkalt Security Operations Center (SOC). Informasjonssikkerhetssenteret skal overvåke og analysere sårbarheter og risiko, og løpende iverksette hensiktsmessige og riktige tiltak for å forhindre alvorlige datainnbrudd. Satsingen er i tråd med anbefalinger fra Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM), og er forankret i kommunens Temaplan for informasjonssikkerhet og personvern 2021-2025. Årlige utgifter til drift av informasjonssikkerhetssenteret er beregnet til 5 MNOK, hvorav delårseffekt på 3 MNOK i 2023, og helårseffekt fra 2024. I tillegg kommer etableringsutgifter på 3 MNOK, herav 2 MNOK i 2023 og 1 MNOK i 2024. De varige utgiftene gjelder i hovedsak spesialisert personell til å bemanne SOC, mens engangsutgiftene skal finansiere kompetansebygging, styrking av fagmiljø, samt oppgradering og utvikling av eksisterende systemer for å ivareta sikkerheten i den digitale infrastrukturen. For å ta ut det fulle potensialet av informasjonssikkerhetssenteret, foreslår byrådet også å anskaffe systemstøtte i form av et nytt loggmonitoreringsverktøy. Anskaffelsen er kostnadsberegnet til 5MNOK, mens utgifter til drift av loggmonitoreringsverktøyet er anslått til 2 MNOK per år. Se også egen omtale av investeringsprosjektet Anskaffelse av loggmonitoreringsverktøy.

Nytt byarkiv 2025

Byarkivets leiekontrakter for kontor- og magasinareal i Hansaparken går ut i 2024. Byarkivet skal fortsatt være lokalisert i Hansaparken, og det igangsettes omorganisering med vesentlig redusert kontorareal og innføring av Bergen kommunes arbeidsplasskonsept. Arbeidet innebærer fullstendig ombygging med bl.a flytting av store mengder arkiv fra kontor til fjellhaller. Målet for prosjektet er mer helhetlige tjenester og økt digital tilgjengelighet til arkiv. Prosjektet vil også redusere husleiekostnadene fra 2025.

Nytt fagsystem eiendomsskatt

Kommunen er i prosess med å anskaffe et nytt eiendomsskattesystem. Bakgrunnen for anskaffelsen er at dagens fagsystem for beregning av eiendomsskatt fra 2010 har kapasitetsutfordringer. I Bergen er det mange eiendommer som skal forvaltes, og dagens system er ikke bygget for en stor kommune som Bergen. Basert på prosessen så langt er det grunn til å tro at de årlige lisenskostnadene vil øke med om lag kr 250 000 per år fra 2024.

Partssamarbeidet; kompetanseaktiviteter for tillitsvalgte og verneombud

Byrådets politiske plattform understreker behovet for å styrke partssamarbeidet ved å avsette ressurser til opplæring for ledere, mellomledere, verneombud og tillitsvalgte om utvidet partssamarbeid. Uavhengig av politiske ambisjoner har arbeidsgiver forpliktelser etter arbeidsmiljøloven og Hovedavtalen (HA) for å arbeide systematisk med helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid på alle plan i virksomheten, herunder legge til rette for kompetansetiltak inn mot vernetjenesten. Ulike tilsyn i 2021 og 2022 understreker dette behovet. Det er derfor behov for å styrke de økonomiske rammene for helhetlige kompetanseaktiviteter for de frikjøpte tillitsvalgte og hovedverneombudene slik at partssamarbeidet og vernetjenesten kan utvikles videre. Byrådet innstiller derfor på kr. 250 000,- til årlige kurs og kompetansetiltak.

Samfunnssikkerhetens hus - koordinatorene til Samvirkevakten

Etaten Samfunnssikkerhetens hus ble etablert 1. mars 2021 (jf. vedtak i byrådssak 1143/19), og flere av kommunens døgnkontinuerlige vakttjenester ble samlokalisert i en felles samvirkevakt i henhold til byrådssak 1142/19 fra juni 2021.

I tråd med saken om etableringen av etaten forutsettes det at Samfunnssikkerhetens hus tilbyr tjenester til omegnskommuner og andre naturlige samarbeidspartnere som ønsker å knytte seg til Samfunnssikkerhetens hus. Det er derfor lagt inn en forventning om økte inntekter fra 2023.

På grunn av forsinkelser ved etablering av etaten, har det tatt lengre tid å få på plass avtaler med andre kommuner og samarbeidspartnere enn forutsatt. Forventningen om økte inntekter må derfor forskyves noe, og en forventer kun halvårseffekt i 2023.

Styrke arbeidet med strategisk eiendomsforvaltning

Byrådet foreslår å styrke Seksjon for strategisk eiendomsforvaltnings arbeid med eiendomsutvikling, utbygging og oppfølging av investeringsporteføljen med ett årsverk fra 2024. Bakgrunnen er at det er behov for mer kapasitet til å ivareta de nevnte områdene.

Styrke byrådets og byrådsavdelingens strategiske utviklingsarbeid

Byrådets ambisjon er at Bergen skal være en god, rettferdig og inkluderende by, hvor det er godt å bo for alle uavhengig av økonomi, sosial bakgrunn, funksjonsnivå, livssyn og religiøs tilhørighet.

Bergen er en menneskerettighetsby, og byrådets plattform er bygd opp rundt de viktigste dimensjonene i FNs bærekraftsmål.

Mer samarbeid er avgjørende for å lykkes med å nå Bergen, Vestlandet, Norge og verden sine mål, og byrådet vil styrke samarbeidet med omegnskommunene og regionen, samt styrke den internasjonale tilstedeværelsen og engasjementet.

Fra byrådets politiske plattform 2019-2023

For å ivareta de viktige ambisjonene i den politiske plattformen og arbeidet med oppfølging og koordinering av FN bærekraftsmål, menneskerettighetsbyen Bergen, samarbeid i regionen og internasjonal tilstedeværelse og engasjement, er det behov for å styrke byrådsleders avdeling med en stilling og utvide muligheten for oppfølging av satsingsområdene med tilsammen kr. 1,5 mill.

Nye engangstiltak

Etablering av informasjonssikkerhetssenter (SOC) i Bergen kommune

Kommunenes og samfunnets trusselbilde når det gjelder informasjonssikkerhet er vesentlig forverret siste år, blant annet som følge av krigen i Ukraina. Kommunene må etablere forbedrede tjenester, metoder og verktøy for å holde oversikt med og styre risiko. For å møte det økte trusselnivået, foreslår byrådet å etablere et informasjonssikkerhetssenter, et såkalt Security Operations Center (SOC). Informasjonssikkerhetssenteret skal overvåke og analysere sårbarheter og risiko, og løpende iverksette hensiktsmessige og riktige tiltak for å forhindre alvorlige datainnbrudd. Satsingen er i tråd med anbefalinger fra Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM), og er forankret i kommunens Temaplan for informasjonssikkerhet og personvern 2021-2025. Årlige utgifter til drift av informasjonssikkerhetssenteret er beregnet til 5 MNOK, hvorav delårseffekt på 3 MNOK i 2023, og helårseffekt fra 2024. I tillegg kommer etableringsutgifter på 3 MNOK, herav 2 MNOK i 2023 og 1 MNOK i 2024. De varige utgiftene gjelder i hovedsak spesialisert personell til å bemanne SOC, mens engangsutgiftene skal finansiere kompetansebygging, styrking av fagmiljø, samt oppgradering og utvikling av eksisterende systemer for å ivareta sikkerheten i den digitale infrastrukturen. For å ta ut det fulle potensialet av informasjonssikkerhetssenteret, foreslår byrådet også å anskaffe systemstøtte i form av et nytt loggmonitoreringsverktøy. Anskaffelsen er kostnadsberegnet til 5MNOK, mens utgifter til drift av loggmonitoreringsverktøyet er anslått til 2 MNOK per år. Se også egen omtale av investeringsprosjektet Anskaffelse av loggmonitoreringsverktøy.

Effektivisering

Arealøkonomisering - plass til 150 flere ansatte i Rådhuset

Innsparing som følge av flere arbeidsplasser i rådhuset var opprinnelige budsjettert med kr 4 mill i 2022, økende til kr 8,5 mill. fra 2023. Det er nå avklart at varige leiekontrakter som bortfaller har gitt en årlig reduksjon leieutgifter med kr 2,6 mill. fra 2023. Innsparinger utover dette vil komme gjennom salg av fristilte kontorbygg, som vil gi reduserte utgifter til forvaltning, drift og vedlikehold av bygg. Slike innsparinger blir innarbeidet ifm. årlig rullering av budsjettet til Etat for bygg og eiendom fra det tidspunktet som bygget går ut av eiendomsporteføljen. Byrådet foreslår derfor å nedjustere de direkte innsparingene fra arealøkonomisering ved innflytting i rådhuset.

Digital fornyelse og tjenesteutvikling i Byarkivet

Digital fornyelse og tjenesteutvikling i Bergen byarkiv skal gi økt digital tilgjengelighet til arkiv og bedre utnyttelse av egne ressurser. Alle arkivtjenester skal digitaliseres for bedre brukeropplevelser og økt gjennomføringsevne. Digitalisering skal effektivisere lagringsløsninger og sikre framtidig magasinkapasitet i Hansaparken slik at ytterligere utbyggingskostnader unngås.

Digitalisering av Økonomitjenester - gevinstuttak konsern

Prosjekt Digitalisering av LRS har tidligere realisert gevinster for 1,3 mill. av planlagte gevinster på kr 1,8 mill. Lønns- og regnskapsenteret (LRS) har siden byttet navn til Økonomitjenester. De siste 0,5 mill. gjelder anslått verdi av spart tid og unngåtte kostnader for ansatte i hele kommunen, som følge av at økonomiprosesser blir digitalisert og manuelle oppgaver bortfaller. Tidspunkt for ferdigstilling av prosjektet er forskjøvet til 4. kvartal 2022. Byrådet foreslår å budsjettere med gevinstuttak fra 2023.

EBE - Ytterligere 10 % reduksjon i energiforbruk i kommunale bygg

I Klima- og miljøplanen for Bergen kommunes virksomheter 2017-2020 ble det vedtatt en målsetting om å redusere energiforbruket i kommunale bygg med 15 % innen 2020, og deretter med ytterligere 10 % innen 2030. Med andre ord er målet en innsparing på ytterligere 1%-prosentpoeng av energibudsjettet per år økonomiplanperioden. Effekten av ENØK-tiltakene fordeler seg på flere tjenesteområder, men utgjør samlet en innsparing på kr 4 340 000 i 2023, kr 5 757 000 i 2024, kr 7 434 000 i 2025 og kr 9 874 000 i 2026. Dette er hhv. 1%, 2%, 3% og 4% av energibudsjettet til drift av kommunale bygg i 2023, 2024, 2025 og 2026.

Gevinst ved ny modul for elektronisk periode- og årsavslutning

Kommunen har tatt i bruk et nytt verktøy for elektronisk periode- og årsavslutning av regnskapet fra januar 2022. Det var budsjettet med en innsparing på kr 530 000 i budsjettet for 2022, og med opptrapping til en årlig innsparing på kr 1 060 000 fra 2023. Byrådet har besluttet gevinstuttak i tråd med det som tidligere er budsjettet.

Gevinst ved ny modul for prekontering av faktura

Det er anslått at en ny modul for prekontering av faktura kan gi en årlig innsparing på kr 1,0 mill. for hele kommunen. Prekontering betyr at flere av feltene som skal fylles ut ved godkjenning av en faktura, sendes ut med et forhåndsutfylt forslag til kontering. Dette vil gi gevinster i form av spart tid til manuell utfylling for alle som behandler inngående fakturaer i kommunens økonomisystem. Anskaffelse og implementering av en slik prekonteringsmodul er avhengig av de valg som gjøres i prosjektet for innføring av ny bestillingsløsning, BkBestilling. Den nye bestillingsløsningen er forventet ferdig høsten 2022, og prosjektet med å anskaffe en ny modul for prekontering av faktura kan da starte opp. Byrådet foreslår å budsjettere med gevinstuttak fra 2024.

Nytt byarkiv 2025

Byarkivets leiekontrakter for kontor- og magasinareal i Hansaparken går ut i 2024. Byarkivet skal fortsatt være lokalisert i Hansaparken, og det igangsettes omorganisering med vesentlig redusert kontorareal og innføring av Bergen kommunes arbeidsplasskonsept. Arbeidet innebærer fullstendig ombygging med bl.a flytting av store mengder arkiv fra kontor til fjellhaller. Målet for prosjektet er mer helhetlige tjenester og økt digital tilgjengelighet til arkiv. Prosjektet vil også redusere husleiekostnadene fra 2025.

Program for digital fornyelse - gevinstmål for programmet

Program for digital fornyelse ble avsluttet i desember 2020. Aktiviteter som skal sikre realiseringen av omstillingsgevinstene er overført fra programmet til linjeorganisasjonen. Her drives aktiviteter videre gjennom to prosjekter for henholdsvis videreutvikling av Ansattservice og utrulling av kundestøttesystemet BkService til servicemiljøene på innbyggersiden. Byrådet foreslår å videreføre tidligere budsjetterte innsparinger, hvorav de siste 10 MNOK med effekt fra 2023.

Kutt

EBE - Strømsparingstiltak i kommunale bygg

Byrådet vedtok 15.09.2022 sak [1265.1/22 - "Reduksjon av energiforbruk i kommunale bygg"](#). Det er i dag store utfordringer med energiknapphet i Norge og ellers i Europa. Krigen i Ukraina, kombinert med klimautfordringer med hetebølger og lite nedbør, har resultert i en energiknapphet vi aldri før har sett. Resultatet er at prisen på energi har økt voldsomt. Bergen kommune er landets nest største kommune etter folketall, og kommunen har en stor bygningsmasse som forvaltes av Etat for bygg og eiendom (EBE). Kommunen kartlegger faktorer og tiltak som er mulig å gjennomføre for å redusere energiforbruket i Bergen kommune.

Pr. tjenestoområde fordeler tiltaket seg slik:

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Tall i hele tusen	2023	2024	2025	2026
01A - Barnehage	- 3 200	- 1 600	- 400	- 400
01B - Skole	- 9 600	- 4 800	- 1 200	- 1 200
03A - Tjenester til eldre	- 9 600	- 4 800	- 1 200	- 1 200
07 - Brannvesen	- 3 200	- 1 600	- 400	- 400
12A - Kultur	- 1 600	- 800	- 200	- 200
13 - Idrett	- 8 000	- 4 000	- 1 000	- 1 000
16 - Administrasjon og fellesfunksjoner	- 4 800	- 2 400	- 600	- 600
Sum	-40 000	-20 000	-5 000	-5 000

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Driftsutgifter						
Lønn	806 053	811 535	838 103	839 703	839 703	839 703
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	805 845	486 677	544 593	525 160	518 004	517 711
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	236	0	0	0	0	0
Overføringsutgifter	85 274	86 940	88 257	88 257	88 257	88 257
Finansutgifter	57 255	46 960	46 960	46 960	46 960	46 960
Sum Driftsutgifter	1 754 663	1 432 112	1 517 914	1 500 080	1 492 925	1 492 632
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-279 172	-292 507	-317 911	-317 890	-317 869	-317 869
Refusjoner	-427 444	-119 917	-124 003	-126 003	-126 003	-126 003
Overføringsinntekter	-53	-4	-4	-4	-4	-4
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-4 225	-630	-10	-10	-10	-10
Sum Driftsinntekter	-710 895	-413 058	-441 928	-443 907	-443 886	-443 886
Sum	1 043 769	1 019 054	1 075 986	1 056 173	1 049 038	1 048 746

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Byrådsleders avdeling	102 677	103 705	112 794	110 433	110 333	110 333
Byrådsavdeling for finans, næring og eierskap	419 676	404 193	436 389	438 080	437 283	437 283
Byrådsavdeling for helse og omsorg	102 538	83 550	89 248	88 736	88 594	88 594
Byrådsavd. for barnehage, skole og idrett	81 372	76 209	80 916	80 916	80 916	80 916
Byrådsavdeling for klima, miljø og samferdsel	126 607	154 677	194 389	177 230	174 029	173 736
Byrådsavdeling for kultur, sosial og inkludering	138 905	137 677	146 088	144 595	141 680	141 680
Byrådsavdeling for byutvikling	14 710	16 065	16 096	16 096	16 096	16 096
Bystyrets organer	36	0	17	17	17	17
Fellesposter - bykassen	57 248	42 978	49	70	91	91
Sum	1 043 769	1 019 054	1 075 986	1 056 173	1 049 038	1 048 746

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Byrådet	18 683	18 547	19 670	19 670	19 670	19 670
Administrasjon	799 160	745 333	753 483	752 776	750 884	750 884
Forvaltningsutgifter eiendomsforvaltningen	122 581	152 513	155 024	155 024	155 024	155 024
Administrasjonslokaler	103 344	102 661	147 810	128 704	123 461	123 168
Sum	1 043 769	1 019 054	1 075 986	1 056 173	1 049 038	1 048 746

Kostra-analyse

	Bergen 2020	Bergen 2021	Oslo kommune	Trondheim	Stavanger	ASSS uten Oslo
Prioritet						
Brutto driftsutgifter til administrasjon og styring i kr. pr. innb (B) *) **) **)	4 770	6 095	4 828	4 440	6 431	5 815
Brutto driftsutgifter til funksjon 120 Administrasjon, i kr. pr. innb (B) *) **) **)	3 674	4 855	3 629	3 433	4 939	4 462
Brutto driftsutgifter til funksjon 121, Forvaltningsutgifter i eiendomsforvaltningen, i kr. pr. i (B) *) **) **)	403	456	560	377	421	424
Brutto driftsutgifter til funksjon 130 Administrasjonslokaler, i kr. pr. innb (B) *) **) **)	410	439	236	288	565	509
Netto driftsutgifter til administrasjon og styring i prosent av totale netto driftsutg (B)	5,6 %	5,7 %	4,3 %	5,6 %	7,1 %	6,4 %

*) Inflasjonsjustert med deflator

**) Justert for utgiftsbehov

Utfordringer og strategi**Innkjøpsområdet**

Anskaffelsesstrategi 2022-2025 ble vedtatt av Bystyret 22 juni 2022. Arbeidet med å innføre ny strategi, detaljere handlingsplanen og starte opp tiltak innenfor satsingsområdene, vil være en hovedoppgave fremover. Målet er at arbeidet med den nye strategien, uavhengig av anskaffelsesområde, skal bli godt forankret i hele organisasjonen.

Høsten 2022 vil det bli innført en ny bestillingsløsning knyttet til økonomisystemet. Løsningen vil gi flere muligheter for å øke kommunens andel av elektroniske bestillinger. Arbeidet med å effektivisere prosessene fra bestilling til betaling vil derfor intensiveres

Anskaffelsesområdet ivaretar et bredt spekter av områder hvor kravene stadig skjerpes. En generell utfordring er å ha kapasitet til å gjennomføre konkurranser. Særlig gjelder det områder hvor kommunen ikke har avtaledkning fra før.

Boligforvaltning

Kommunen har en portefølje på i overkant av 5 300 boliger. Boligene utgjør en betydelig del av kommunens samlede realkapital. Det er en målsetting at vedlikeholdsetterslepet i boligmassen ikke skal utvikle seg negativt. Dette har gjennom mange år vært ivaretatt ved å budsjettere vedlikehold i samsvar med Holte-standarden for drift, forvaltning og vedlikehold. I 2019 forelå en ny tilstandsanalyse av

boligporteføljen. Denne viser at tilstandsgraden blir holdt stabil. Byrådet vil derfor videreføre praksisen med budsjettering etter Holte-standarden. Det gjør at budsjettet til forvaltning, drift og vedlikehold står i et rimelig forhold til boligporteføljen.

Etat for boligforvaltning har gjennom mange år jobbet særskilt med brannsikkerhet. Flere enn 2 000 av kommunens egeneide boliger har i dag sprinkleranlegg. Det oppstår likevel for ofte branner i kommunens boliger. En stor brann i 2021 viser viktigheten av å arbeide med dette. Byrådet vil prioritere at etaten fortsetter arbeidet med å styrke brannsikkerheten i etablerte boliganlegg.

For å utnytte ressursene best mulig, blir det fortløpende vurdert å endre bruken av boliger etter nye behov. Dette skjer i samspill med andre byrådsavdelinger. Dette har blant annet medført at flere nye bofellesskap er etablert i eksisterende bygningsmasse. Det gjør at bofellesskapene kommer raskere på plass enn ved nybygg. Metodikken blir derfor videreført.

Drift og vedlikehold av bygg

Byrådet har i flere år bevilget budsjettmidler til forvaltning, drift og vedlikehold av bygningsmassen etter satsene for middels nivå i Holte-standarden. Holte-standarden er en anerkjent kostnadsnøkkel innen eiendomsforvaltning. Bruken av den er en viktig forutsetning for å skape nødvendig forutsigbarhet for drift og vedlikehold av kommunens eiendommer.

Vedlikeholdsplanlegging og prosjektgjennomføring

Etat for bygg og eiendom (EBE) er i endring og det er besluttet ny organisering. Et av hovedgrepene som gjøres er å rendyrke og profesjonalisere prosjektgjennomføringen. I dag gjennomføres prosjekter fra flere avdelinger. I ny organisasjon blir prosjektledere samlet i én avdeling. Dette vil forbedre struktur og føringer i gjennomføringen av prosjektene.

Etat for bygg og eiendom vil gjennomføre analyser av tilstanden på eiendomsmassen hyppigere enn tidligere. Det gir oppdatert oversikt over behovene for vedlikehold og letter arbeidet med å prioritere. I ny organisasjon vil arbeid med drift -og vedlikeholdsplaner være en helårsaktivitet. Ved siden av riktig prioritering, vil etaten gjennomføre færre, men større vedlikeholdsprosjekter. Det vil gi mer vedlikehold for hver krone.

Lærlinger i fagene byggdrift og renhold

Med bakgrunn i kommunens samfunnsansvar og eget behov for kompetent arbeidskraft skal Etat for bygg og eiendom øke antall lærlinger i byggdrifterfaget og renholds-faget. Etaten har som målsetting å etablere en levedyktig modell som skal gi en betydelig økning av læreplasser i de nevnte fagene i årene fremover.

Reduksjon i energiforbruket

I Klima- og miljøhandlingsplanen ble det vedtatt en målsetting om at energibruk i kommunale bygg skal reduseres med 25 % innen 2030, sammenliknet med 2015. For å nå målet har Etat for bygg og eiendom tatt i bruk et nytt energioppfølgingssystem. Det er etablert en gruppe med spisskompetanse på automatikk og tekniske anlegg som skal planlegge energibesparende tiltak i byggene. I tillegg til å arbeide systematisk med oppfølging av energiøkonomiserende tiltak, gir etaten omfattende opplæring i driftskontrollsystemer til vedlikeholdsteknikerne for å oppnå bedre styring av energibruk og innneklima.

Universell utforming av bygg

Innen 2025 skal alle kommunens bygg være universelt utformet. Unntaket kan være noen fredede og vernede bygg. Etat for bygg og eiendom arbeider med å beskrive de nødvendige arbeidsoppgavene på byggene for å tilfredsstillere kravene.

Systematisk ferdigstillelse av bygg

Etat for utbygging og Etat for bygg og eiendom har fått på plass en prosess for å gjennomgå de tekniske anleggene i nye bygg systematisk. Tiltaket skal redusere omfanget av feil og mangler i nye bygg. I tillegg er det etablert en egen gruppe i Etat for bygg og eiendom som følger byggeprosjekter fra planleggingsfasen. Gruppen tar over ansvaret for reklamasjoner ett år etter overtakelse og ut reklamasjonstiden. Målet med samarbeidet er å gjøre kommunen til en mer kompetent og krevende byggherre.

Gjennomføring av utbyggingsprosjekter

I tillegg til godt vedlikehold trenger alle bygninger i løpet av sin levetid en større oppgradering. Dette kan skyldes naturlig nedbrytning av bygningsdeler over tid, endrede myndighetskrav, miljøkrav, annen bruk eller endringer i tjenestetilbudet. Etat for utbygging har etablert en gjennomføringsmodell for å sikre at prosjektene gjennomføres i tråd med beste praksis i bygg- og anleggsbransjen. Gode og tydelige mål er sentralt i styringen av utbyggingsprosjektene. Videre har etaten utarbeidet en helhetlig klima- og miljøstrategi som skal redusere utslipp av klimagasser ved gjennomføring av byggeprosjekter. Klima- og miljøstrategien legges til grunn i alle byggeprosjekter ved at det blir laget egne miljøoppfølgingsplaner for hvert prosjekt. Økt grad av ombruk og gjenbruk er sentralt i strategien.

Fra 1. juli 2022 er det også innført en ny organisering. Den legger til rette for større grad av spesialisering. I tillegg gir den større oppmerksomhet på tidligfase og systematisk ferdigstillelse av bygg. En ny metodikk for å utvikle prosjekter i tidligfase er innført. Gjennom utredning og valg av riktig konsept skal kommunen sikre at byggene understøtter tjenestetilbudet. Noen ganger kan det være gunstig å samlokalisere flere funksjoner i et flerbruksbygg.

Digital transformasjon og omstilling til nye arbeidsformer

Digitaliseringsarbeidet i Bergen kommune sikter mot en helhetlig digital transformasjon av virksomheten. Dette er med på å sikre bærekraftig tjenesteproduksjon i fremtiden. De neste årene vil kommunen for alvor kunne høste gevinstene av sin mangeårige satsing på digitalisering på en måte som kommer både innbyggere og ansatte til gode. Teknologi og digitale verktøy skal tas i bruk på nye måter. Ansatte får nye måter å bruke sin kompetanse på når arbeidsoppgaver blir digitalisert eller automatisert. Denne utviklingen skal skje på en trygg måte, der personvernet til innbyggere og ansatte er ivaretatt.

Digitaliseringsstrategi for Bergen kommune 2021-2025 setter rammer og retning for kommunens digitaliseringsarbeid i økonomiplanperioden. Hovedretningene er en tydelig brukersentrert tjenesteutvikling og mer effektiv og samordnet utnyttelse av felles IT-løsninger internt i Bergen kommune. Dette skal skje tett samspill med resten av offentlig sektor. Strategien forutsetter at personvern og informasjonssikkerhet er innebygd i tjenesteutvikling, drift og forvaltning av felles IT-løsninger, i tråd med målene i nasjonal strategi for digital sikkerhet.

Datadrevet forvaltning og samarbeid på tvers av forvaltningsnivåer

Det er viktig å legge til rette for at kommunen kan ha økt nytte av dataene som forvaltes og at dette kan gjennomføres på en trygg og effektiv måte. Bedre informasjonsgrunnlag for beslutninger gir en mer effektiv forvaltning og bedre ressursbruk i kommunen. I økonomiplanperioden vil kommunen forbedre løsninger og strukturer for å sikre god håndtering av data.

Bergen kommune fortsetter sitt arbeid for å styrke regional og nasjonal samhandling på digitaliseringsområdet for å bidra til å realisere regjeringens mål om én digital offentlig sektor. Kommunen er initiativtaker og vertskap for DigiVestland. Formålet med dette samarbeidet er å nå målene i Bergen kommune sin digitaliseringsstrategi, og støtte opp under KS i arbeidet med nasjonale og

felles kommunale satsinger. DigiVestland skal støtte kommunene i digitaliseringsarbeidet og være et bindeledd mellom den enkelte kommune og KS.

Informasjonssikkerhet og personvern

Temaplan for informasjonssikkerhet og personvern 2021-2025 har som visjon at Bergen kommunes informasjonsforvaltning skal være trygg og tillitskapende. Kommunen skal gi helhetlige og samordnede føringer for arbeidet med informasjonssikkerhet og personvern. Disse skal hele organisasjonen etterleve. Ansatte og innleide skal ha kompetanse til å håndtere personopplysninger, slik at informasjonssikkerhet og personvern blir ivaretatt i tråd med gjeldende regler.

Høy grad av innebygd sikkerhet skal være et grunnprinsipp for alle digitale tjenester og systemer. I tett samarbeid med nasjonale og regionale partnere, skal informasjonssikkerheten og personvernet styrke for å ta vare på enkeltpersoner og samfunnets interesser. For å levere på byrådets ambisjoner på området, er det blant annet nødvendig å forbedre tekniske sikkerhetstiltak i kommunens digitale infrastruktur.

Tilgjengelig infrastruktur med høy kapasitet

Den digitale transformasjonen av Bergen kommune og kravene som blir stilt til teknologi og digitale verktøy, trenger en solid plattform med tilstrekkelig kapasitet for å kunne innfri økte krav. De siste årene har kommunen systematisk arbeidet for å styrke den digitale grunnmuren. I økonomiplanperioden vil byrådet styrke denne grunnmuren ytterligere. Arbeidet skal gjøres gjennom gode leveranser fra underleverandører i kombinasjon med større grad av utnyttelse av tilgjengelige systemer og infrastruktur.

En kombinasjon av kapasitet i interne datasenter og tjenester levert fra skyen gjør den digitale transformasjonen mulig. Den interne teknologiske kapasiteten må brukes best mulig for å sikre god tilgjengelighet til tjenestene. Kommunikasjon mot leveranser i skyen må beskyttes for å sikre konfidensialitet og tilgjengelighet i tjenesteleveransene til ansatte og innbyggere.

Ansattservice

Ansattservice ble etablert som en egen etat i 2021 og utvidet med lønns- og regnskapsfunksjonene i 2022. Ansattservice arbeider aktivt med kanalstrategien og servicestandard for sine tjenester. En viktig aktivitet for å bedre tjenestene til ansatte og innbyggere er å samle alle servicemiljø i kundestøttesystemet BkService. Videre vil arbeidet med å få på plass ny tjenestekatalog i samme system gjøre tjenestene mer tilgjengelige og enklere for ansatte i kommunen.

Organisatorisk er det startet prosesser for å se hvordan tjenestene kan leveres best mulig. Gjennom å samle kompetanseområder og fjerne unaturlige skiller mellom fagområdene HR og økonomi, vil tjenestene fra Ansattservice bli opplevd som mer sammenhengende for kommunens ansatte. Disse endringene vil, sammen bruk av designtenkning i utviklingen av tjenester, være viktig for at Ansattservice skal bidra til å realisere omstillingsgevinster som følge av digitalisering.

Lønns- og regnskapsfunksjoner

De sentrale lønns- og regnskapsfunksjonene er fra 1. februar 2022 samlet i avdelingen Økonomitjenester i Ansattservice. Flere digitaliseringsprosjekter er i gang som skal bidra til gode brukerorienterte tjenester og løsninger til ansatte og byens innbyggere. Det er stor oppmerksomhet på forenkling, selvbetjening og effektivisering. Digitaliseringsstrategien er førende for arbeidet. Et av prosjektene det er jobbet med er et nytt elektronisk periode- og årsavslutningsverktøy som ble tatt i bruk ved årsavslutningen for 2021. Dette var svært nyttig og det forventes at verktøyet bidrar til økt kvalitet og automatisering i regnskapsarbeidet fremover.

Etter hvert som digitaliseringen øker, blir det stadig mer komplekst å ivareta informasjonssikkerhet og personvern. En stor mengde transaksjoner og ulike typer data håndteres i de sentrale lønns- og regnskapsfunksjonene. Det blir derfor viktig å jobbe målrettet med personvern og informasjonssikkerhet fremover.

De siste årene har det sentrale lønns- og regnskapsmiljøet blitt styrket med kommunens konsernregnskapsfunksjon, inkasso og betalingservice til innbyggerne. Dette gir et godt grunnlag for å bygge et enda sterkere og tydeligere fagmiljø og bedre sammenhengende tjenester til det beste for ansatte og innbyggere. Brukerfokus og dialog vil være viktige virkemidler for å få dette til.

Eierskap

I kommunens eierskapsmelding, og i egen sak om oppfølging av aksjeselskap hvor kommunen har vesentlige eierinteresser, er det satt ulike krav til noen av selskapene hvor kommunen er eier. Selskapene følges opp på avkastningsmål og andre oppnådde resultater. Dette blir årlig rapportert til bystyret. Byrådet jobber nå med en ny eierskapsmelding som til behandling i bystyret. I denne blir også kommunens eierstrategi for de ulike selskapene oppdatert.

Forvaltning av systemer for kvalitet og målstyring

Avdeling for kvalitet og styring i Byrådsavdeling for finans, næring og eierskap utvikler og forvalter flere system for virksomhetsstyring i kommunen. BkKvalitet er kommunens kvalitetssystem. Systemet består av ulike moduler og per i dag er følgende moduler tatt i bruk:

- Meldinger (uønskede hendelser og avvik)
- Dokumenter (styrende dokumentasjon innen fag- og ledelsesprosesser)
- Risikoer (risikovurdering og risikostyring)
- Årshjulmodul

I 2023 vil avdelingen jobbe med å forbedre brukervennlighet og styrke innholdet som gjelder ledelsesprosesser og spesielt innenfor området virksomhetsstyring. Koordinering av konsernprosesser er et viktig ledd i dette arbeidet.

BkStyring er Bergen kommunes system for mål- og resultatstyring. I 2023 vil avdelingen i et eget prosjekt teste ut om BkStyring kan rigges og brukes som et fullverdig lederdashbord for ledere i Bergen kommune. Lederdashbordet skal fungere som en oversikt og inngang til andre systemer. I tillegg skal systemet gi enda bredere støtte til strategisk risikostyring i konsernet.

Seksjon informasjon

Seksjon informasjon arbeider etter visjonen om å være der bergenserne er. Tre hovedmål for kommunikasjon er å bygge tillit, engasjere for å fremme deltagelse og samarbeid, og være fremtidsrettet.

Seksjonen arbeider for å sikre en åpen kommune, som kommuniserer i et klart språk. Kommunens ansatte er sentrale for å oppnå god kommunikasjon. Intern kommunikasjon er derfor et prioritert område.

Seksjon informasjon arbeider for at det skal være et godt samarbeid mellom alle som jobber med kommunikasjon i kommunen. Dette er viktig for å gjøre kommunen gjenkjennelig, budskapene enhetlige og fremme faglig utvikling. Seksjonen har ansvar for ansattthjelpere (veiledere) på kommunikasjon. Faglig samarbeid med andre samfunnsaktører innen kommunikasjon er prioritert.

Seksjon informasjon bidrar i utviklingen av den digitale kommunen. Arbeidet med kanalstrategien,

videreutvikling av nettsidene og informasjonssikkerhet og personvern, er prioriterte områder. Å sikre koordinering av vaktordningen for informasjonsberedskap er fortsatt viktig. Innbygger-service er kommunens kompetansemiljø for kundebehandling og service. De er en pådriver for samarbeid mellom kundesentrene for å gi bedre og mer enhetlig service. Innbygger-service var første kundesenter som tok i bruk felles kundestøttesystem BkService for å registrere spørsmål fra innbyggere og næringsliv. Dette er fortsatt et nybrottsarbeid som krever ressurser. Innbygger-service gjør et viktig arbeid med å gi digital veiledning til de som ikke er så fortrolige med det digitale. Innbyggerne kan også bestille tid til individuell veiledning.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Samfunnssikkerhet og beredskap har de senere år blitt en betydelig del av kommunenes forvaltningsarbeid. Krav og forventninger innen feltet stilles fra både sentrale og regionale myndigheter, samt fra befolkningen generelt. Spesielt har pandemi, krigen i Ukraina og generell usikkerhet rundt forsyning medført at både sentrale og lokale myndigheter har vært nødt til å styrke arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap. Det er grunn til å forvente at krav, oppgaver og forventninger til kommunenes samfunnssikkerhetsarbeid vil ytterligere økes i årene fremover.

Bergen kommunes forebyggende risikobevissthet og beredskapsevne har blitt styrket parallelt med utfordringene som har oppstått siden begynnelsen av 2020. Samfunnssikkerhetens hus ble etablert som egen etat i mars 2021. Hensikten er å organisere samfunnssikkerhetsarbeidet i tråd med fremtidens risikobilde når det gjelder klimaendringer, informasjonssikkerhet og økende sårbarhet i kritisk infrastruktur. Det er grunn til å forvente at Samfunnssikkerhetens hus vil få en stadig større oppgaveportefølje i årene fremover, herunder gjennom hendelser som vil utfordre kommunens situasjonsforståelse, håndteringsevne og samordning med andre offentlige aktører.

I tråd med det nasjonale beredskapsprinsippet for samvirke, skal Samfunnssikkerhetens hus også kunne tilby sine kapasiteter til andre kommuner i regionen. Det ble 26. januar 2022 (sak 12/22) besluttet av bystyret å inngå et administrativt vertskommunesamarbeid med Askøy kommune, hvor Samfunnssikkerhetens hus skal kunne tilby kompetanse- og rådgivningstjenester, samt operasjonell beredskapsstøtte. Implementering vil starte opp høsten 2022, med mål om operasjonalisering før årsskiftet. Det er også flere kommuner i regionen som har etterspurt slikt samarbeid. Etableringen av slike samarbeid har tatt mer tid enn opprinnelig forventet.

En betydelig og positiv effekt av Samfunnssikkerhetens hus er at det operasjonelle samvirket med andre beredskapsaktører i regionen er betydelig styrket. Det pågår stadig dialog og koordinering av hendeshåndtering mellom aktørene, hvor Samvirkesenteret i Samfunnssikkerhetens hus har fått en stadig mer sentral rolle. En annen effekt er at Samvirkesenteret er blitt en arena for koordinering av arrangementer som berører bysamfunnet, noe som har fått både nasjonal og internasjonal oppmerksomhet.

Etableringen av Service- og sikkerhetssenteret i nye Bergen rådhus i juni 2022 har allerede styrket og profesjonalisert sikkerhetsarbeidet i kommunen. Foruten kommunale sikkerhetstjenester i rådhuskvartalet, har det allerede blitt levert rådgivningstjenester innen sikkerhet til andre kommunale etater, og etterspørselen er økende. Dette er i tråd med ny sikkerhetslov av 2019, som stiller strengere krav til kommunens egsikkerhet og beskyttelse av samfunnskritiske objekter.

BKSI Bergen byarkiv

Byarkivet skal omstilles for å ivareta sin samfunnsrolle i en digital tid. De neste årene gjennomføres en restrukturering av byarkivets arealbruk med reduksjon av kontorbygg med nesten 3000 kvm. Samtidig tilrettelegges areal og infrastruktur for økt digital tilgjengelighet og økt brukermedvirkning med arkivene.

Byarkivet har konsernoppdrag knyttet til dokumentasjonsforvaltning som støtte for kommunens saksbehandling. I tillegg har byarkivet en viktig rolle som tilrettelegger for samfunnets kunnskap om kulturarv, kulturelt mangfold og grunnleggende samfunnsforhold. Det er en utfordring å utvikle formidling for brede grupper. Det skal gjennomføres kompetanseutvikling og forbedring av prosesser for å ivareta byarkivets samlede oppdrag. Ny teknologi skal tas i bruk som en del av endringene.

Gjennomføring av enearkiv, der alle kommunens papirarkiv og andre arkiv samles i Bergen byarkiv, skal sikre bevaring og tilgang til en lavere pris. Enearkiv er hovedmålet i gjeldende arkivplan fra 2012, og forventes gjennomført innen 2026.

BKSI Seksjon for mangfold og likestilling

Handlingsplan for forebygging mot hatkriminalitet, radikalisering og voldelig ekstremisme, og handlingsplan for diskriminering og hat mot muslimer er hovedredskaper i arbeidet. I 2023 kommer også handlingsplan for likestilling. Tiltakene i planen bygger på funnene i rapport om strukturell rasisme i Bergen. Det er viktig å jobbe systematisk mot særlig diskriminering i boligmarkedet og arbeidsliv.

Det samarbeides bredt med kommunale enheter, politi, sivilsamfunnsorganisasjoner og tros- og livssynssamfunn.

Overordnede mål

- **En attraktiv og levende by**

Bergen skal være en attraktiv og levende by som folk har lyst å bo i og besøke.

En god by er en by som utformes på menneskenes og naturens premisser. En by med gode møteplasser, folkeliv, rom for spontanitet, gode idretts- og kulturopplevelser og hvor bilen tar mindre plass enn før. Derfor vil byrådet skape en grønn, levende, rettferdig og raus by som er attraktiv å oppleve, drive næring i, vokse opp i, arbeide i og bo i. Barn og unge er fremtiden, og derfor vil byrådet prioritere dem.

- **En rettferdig og inkluderende by**

Bergen skal være en rettferdig og inkluderende by for alle, med små forskjeller og like muligheter.

Bergen skal være en god, rettferdig og inkluderende by, hvor det er godt å bo for alle uavhengig av økonomi, sosial bakgrunn, funksjonsnivå, livssyn og religiøs tilhørighet. Byrådet vil kjempe for likestilling, og ingen skal diskrimineres eller bli trakassert på bakgrunn av kjønn, etnisitet, religion, funksjonsevne, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk eller seksuell orientering. Som menneskerettighetsby vil byrådet legge menneskerettighetene til grunn for hele kommunens virksomhet.

- **Norges grønneste storby**

Bergen skal være Norges grønneste storbyby der klima og miljøhensyn legges til grunn for samfunnsutviklingen.

Bergen har en målsetning om å være Norges grønneste storby. Det krever målrettet innsats og et temposkifte i klimaarbeidet. Klimakrisen er vår tids største utfordring og solidaritetssak, og Bergen må ta sin del av ansvaret. Vårt mål er derfor at Bergen skal halvere klimagassutslippene innen 2023, og vil styrke kommunens klimaarbeid. Vi må slutte å bygge ned naturen, opprettholde artsmangfold, sikre god dyrevelferd i kommunen og sørge for at alle har tilgang til grønne rekreasjonsområder.

- **Trygg økonomistyring**

Bergen skal være en ansvarlig by der trygg økonomistyring sees på som en forutsetning for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet, også i et generasjonsperspektiv.

En ansvarlig og trygg økonomistyring, samsvar mellom kommunens inntekter og utgifter og en seriøs arbeidsgiverpolitikk tuftet på heltidskultur danner grunnlaget for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet og skape den byen vi ønsker. Byrådet vil bruke sin innkjøpsmakt strategisk for å sikre at klima og miljø, arbeidsvilkår, tariffavtale, godkjent lærebedrift og seriøsitetsskrav i større grad blir vektlagt i anbudene.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026
En attraktiv og levende by	Minoriteter deltar aktivt i sivilsamfunnet	Antall deltagere i inkluderingsprosjekter med tilskudd.	15 000	15 000	17 000	20 000
		Valgdeltagelse for innvandrerbefolkningen i Bergen	60,0 %		50,0 %	
En rettferdig og inkluderende by	Bergen kommune skal være en attraktiv arbeidsgiver	Andel heltidsstillinger	64,2 %	65,0 %	68,0 %	75,0 %
		Andel vikaroppdrag i barnehager som dekkes av interne vikarer ansatt i Bemanningstjenester	52,0 %	65,0 %	65,0 %	70,0 %
		Gjennomsnittlig stillingsstørrelse	83,9 %	85,0 %	87,0 %	92,0 %
		Sykefraværsprosent	10,4 %	7,9 %	7,9 %	7,9 %
	Bergen skal være en foregangskommune for samfunnsansvar i sine anskaffelser - prioritering av reserverte/inkluderende kontrakter	Andel nye kontrakter som har krav til arbeidsinkludering	5,1 %	10,0 %	20,0 %	40,0 %
	Effektiv kommunikasjon som når innbyggerne	Andel i innbyggerundersøkelsen som er fornøyd med informasjon fra kommunen	63,0 %	54,0 %	75,0 %	75,0 %
	Et systematisk arbeid mot diskriminering og rasisme.	Antall organisasjoner med tilskudd fra kommunen som jobber med mangfold, likestilling og/eller kvinnespørsmål.	60	65	68	70
	Besøk i skole og voksenopplæring av Fri, Skeiv verden eller andre for økt	75	75	80	85	

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026
		kunnskap om kjønns og seksualitetsmangfold				
		Økt rapportering i hatkriminalitet i vest politidistrikt.	100	100	125	150
	Kommunen skal kommunisere i et klart språk som innbyggerne forstår. Ivareta kommunens demokratioppdrag.	Andel i innbyggerundersøkelsen som svarer at det er lett å forstå informasjon fra kommunen.	69,0 %	67,0 %	80,0 %	80,0 %
Norges grønneste storby	Bergen kommune skal være en foregangskommune for samfunnsansvar i sine anskaffelser - prioritering av miljøkrav	Andel nye kontrakter som har krav til klima/miljø	33,0 %	33,0 %	50,0 %	80,0 %
	Reduksjon av energiforbruk i kommunale bygg	Reduksjon i temperaturkorrigert energiforbruk i forhold til snittet for 2015, 2016 og 2017	11,2 %	13,0 %	14,0 %	17,0 %
Trygg økonomistyring	Ansattservice skal gi gode brukeropplevelser til ansatte og innbyggere	Andel saker i kundestøttesystemet løst ved første kontakt			80,0 %	80,0 %
	EBF: Sikre effektiv bruk av boligmassen ved at leieinntekten ved tomgang er 2% eller lavere	Andel tomgangsleie av samlet husleieinntekt	2,45	2,48	< 2,0 %	< 2,0 %
	Forebygge arbeidslivskriminalitet og sosial dumping i kommunens byggeprosjekter	Antall utvidete kontroller av lønns- og arbeidsvilkår hos byggenretnere	8	4	4	4
	Kommunen skal gjennomføre digitaliseringsprosjekter som er nyttige for ansatte og innbyggere	Andel prosjekter i Digitaliseringsplanen som har gjennomført en konseptvurdering			40,0 %	80,0 %
	Kommunen skal opptre profesjonelt og ryddig i møte med leverandørmarkedet	Prosentvis avtalelojalitet til kommunens 10 største felles avtaleområder	93,0 %	95,0 %	95,0 %	95,0 %
	Øke bruk av fagarbeidere hos utførende entreprenører i kommunens byggeprosjekter	Andel arbeidstimer utført av fagarbeidere i byggeprosjekter hvor det er stilt krav i kontrakt	50,0 %	50,0 %	50,0 %	50,0 %
	Økt bruk av digitale arkiv	Sidehenvisninger	851 742	900 000	900 000	1 500 000

Virkemiddel for å nå mål

For at kommunen skal være en attraktiv arbeidsgiver vil byrådet:

- Videreføre arbeid med verdi- og kulturprogram.
- Jobbe med relevant kompetanseutvikling og holdninger på alle nivå i organisasjonen.
- Videreføre arbeidet med å ta i bruk digital kompetansekartlegging og -planlegging og øke bruk av e-læring.
- Revidere og videreutvikle kommunens systemer for leder- og medarbeiderutvikling, samt jobbe med nye styringsverktøy for ledere, noe som vil gi bedre oversikt over egen virksomhet og bedre grunnlag for beslutninger.
- Videreføre arbeidet med helsefremmende tiltak som vil bidra til å redusere sykefraværs i tråd med organisering og oppfølging av avtale om inkluderende arbeidsliv
- I forbindelse med aktiviteter for å forbedre heltidskulturen vil arbeidet med interne bemanningsløsninger fortsette.
- Arbeidet med å utvikle turnusordningene innen helse og omsorg for å stimulere til økte stillingsstørrelser videreføres.

Effektiv kommunikasjon, klart språk og ivaretagelse av kommunes demokratioppdrag

Seksjon informasjon tar i bruk flere virkemidler for å nå målene om effektiv kommunikasjon, klart språk, og kommunens demokratioppdrag:

- Innbyggjerservice skal være der for dem som også trenger å møte kommunen sin ansikt til ansikt, og gi digital veiledning slik at innbyggerne kan bruke selvbetjeningsløsninger. Ved å samle flere tjenester i førstelinjen blir det enklere for innbyggerne å kommunisere med kommunen.
- Seksjon informasjon vil gjennomføre innbyggerundersøkelse og følge brukeradferd i ulike kanaler.
- Seksjon informasjon vil kommunisere i et klart språk om demokrati og innbyggermedvirkning, og informere om aktuelle politiske saker og beslutninger fra byrådet og bystyret.
- Seksjonen vil være en pådriver for samarbeid mellom alle som jobber med kommunikasjon i kommunen. Eksempler på samarbeidsprosjekter er medietreningskurs og informasjonsberedskap.

BKSI Bergen byarkiv

Byarkivet disponerer arkivhaller i fjell i Hansahallene og nødvendig stab til gjennomføring av oppgavene. Publikum har tilgjengelig lesesaler og formidlings-rom.

BKSI seksjon for mangfold og likestilling

Seksjonen disponerer kommunale tilskuddsmidler og videreformidler statlige tilskuddsmidler.

Aktivitet (Nøkkeltall)

Bergen byarkiv

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	
Antall hyllemeter mottatt papirarkiv	1 334	841	100	100	500	1 500	1 500	
Antall manuelle journalføringer i Sentralarkivet	0	284 570	285 000	280 000	280 000	280 000	280 000	
Automatiserte journalføringer	0	298 133	400 000	420 000	450 000	500 000	550 000	
Brukerinnsyn og lesesalsbesøk	2 793	2 587	2 500	2 500	2 200	2 000	1 800	
Ordningsgrad	65,0 %	65,0 %	65,0 %	65,0 %	70,0 %	75,0 %	80,0 %	
Prosentvis digitalisering av magasinkapasitet	5,0 %	5,0 %	5,0 %	5,0 %	7,0 %	7,0 %	10,0 %	
Sidevisninger	592 370	851 742	900 000	900 000	1 000 000	1 200 000	1 500 000	
Tilgjengelig hyllemeter magasinkapasitet	11 168	11 773	12 200	8 800	9 000	11 000	15 000	

Boligforvaltning

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	
Antall boligklargjøringer	874	759	820	820	820	820	820	
Husleieinntekter mill kr. (kommunale boliger)	591	621	625	637	649	662	675	
Tomgang i boliger i % (Boligforvaltning)	2,4 %	2,4 %	2,0 %	2,0 %	2,0 %	2,0 %	2,0 %	
Vedlikehold og drift av boliger (mill. kr)	225	242	243	278	283	289	295	

Bygg og eiendom

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivels
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026 e	
Drifts- og vedlikeholdskostnader pr. kvm (kommunale bygg)	305	280	327	327	327	327	327	
Eid areal (kommunale bygg) ant. kvm.	1 216 187	1 251 897	1 276 890	1 276 890	1 276 890	1 276 890	1 276 890	
Samlet drifts- og vedlikeholdskostnad (kommunale bygg)	370 900 00	350 100 00	417 400 00	417 400 00	417 400 00	417 400 00	417 400 00	
	0	0	0	0	0	0	0	

IKT-området

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	
Antall arbeidsstasjoner	39 861	42 486	41 500	46 200	46 200	46 200	46 200	
Antall mobile enheter	3 750	3 750	4 050	4 200	4 300	4 300	4 300	
Henvendelser til IKT-helpdesk	171 033	161 000	145 000	240 000	240 000	240 000	240 000	

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Lønn og regnskap

Indikatornavn	Resultat 2020	Resultat 2021	Anslag 2022	Anslag 2023	Anslag 2024	Anslag 2025	Anslag 2026	Beskrivelse
Andel elektroniske leverandørfaktura siste 12 mnd	97,5 %	97,9 %	98,0 %	98,1 %	98,2 %	98,3 %	98,5 %	
Antall betalingspåminnelser	50 735	48 357	48 000	48 000	47 000	47 000	45 000	
Antall kundefaktura	638 302	660 010	655 000	650 000	645 000	645 000	645 000	
Antall leverandørfaktura	419 448	460 941	457 000	460 000	465 000	465 000	465 000	

Indikatornavn	Resultat 2020	Resultat 2021	Anslag 2022	Anslag 2023	Anslag 2024	Anslag 2025	Anslag 2026	Beskrivelse
Brukerstøtte og rådgivning	8 397	5 222	4 000	4 000	3 500	3 000	2 500	

Investeringsbudsjett

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp					Økonomiplan				Sum 2023-26	
	Ferdig år Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjekt utgift	Ørem. fin.	Netto prosjekt utgift	2023	2024	2025	2026		
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer											
Anskaffelse av loggmonitoreringsverktøy	2025	IA	5,0	0,0	5,0	2,0	2,5	0,5	0,0	5,0	
Backupløsning	2023 BR 1209/22	IA	18,0	0,0	18,0	9,0	0,0	0,0	0,0	9,0	
BKSI Investeringsprosjekter IKT – sekkepost	Løpende					2,0	2,0	2,0	2,0	8,0	
Byarkiv - ombygging	2025 2022/48067	IA	28,2	0,0	28,2	15,5	3,2	0,0	0,0	18,7	
Digitaliseringsprosjekter	2024 AD 2022/63243	IA	22,0	0,0	22,0	10,8	3,0	0,0	0,0	13,8	
ENØK-prosjekter	Løpende					3,0	3,0	3,0	3,0	12,0	
Mindre bygginvesteringer - sekkepost	Løpende					22,0	20,0	20,0	20,0	82,0	
Nytt fagsystem eiendomsskatt	2023	IA	3,0	0,0	3,0	2,5	0,0	0,0	0,0	2,5	
Oppgradering og utvidelse av IKT-infrastruktur	Løpende					7,2	7,2	7,2	7,2	28,8	
Sikringstiltak av kommunale arbeidsplasser	Løpende					3,0	3,0	0,0	0,0	6,0	
Sum Ikke-avgiftsfinansierte investeringer			0,0	76,2	0,0	76,2	77,0	43,9	32,7	32,2	185,8

Anskaffelse av loggmonitoreringsverktøy

I forbindelse med tiltaket Etablering av informasjonssikkerhetssenter (SOC) i Bergen kommune, foreslår byrådet å anskaffe et nytt verktøy for loggmonitorering, et såkalt Security Information and Event Management-system (SIEM). Formålet med systemet er å understøtte informasjonssikkerhetssenterets arbeid med å forebygge alvorlige datainnbrudd. Investeringsutgifter er foreløpig estimert til 5 MNOK, fordelt på 3 MNOK til anskaffelse av systemet og 2 MNOK til tilpasninger og konfigurering for å gjøre systemet klart til bruk. Det vil ta mellom 8 og 12 måneder å gjennomføre selve anskaffelsen. Varige utgifter til drift av systemet er anslått til 2 MNOK per år med oppstart i fjerde kvartal 2024.

Backupløsning

I budsjettet for 2022 ble det bevilget midler til å etablere en ny løsning for sikkerhetslagring av data. Den nye backup-løsningen vil ivareta fremtidig behov for kapasitetsøkning og bidra til redusert sårbarhet i kommunens IKT-infrastruktur. Prosjektet er nå igangsatt og bevilgningen til å fullføre prosjektet innenfor kostnadsrammen på kr 18 mill. videreføres.

BKSI Investeringsprosjekter IKT – sekkepost

Investeringsprosjektet er en sekkepost som skal benyttes til å forenkle, fornye og forbedre digitale løsninger, og utvikling av ny funksjonalitet i fagsystemer og teknisk infrastruktur, herunder integrasjoner mellom ulike fagsystemer som understøtter bedre og mer effektiv tjenesteyting.

Byarkiv - ombygging

Byarkivets leiekontrakter for kontor- og magasinareal i Hansaparken går ut i 2024. Byarkivet skal fortsatt være lokalisert i Hansaparken, og det igangsettes omorganisering med vesentlig redusert kontorareal og innføring av Bergen kommunes arbeidsplasskonsept. Arbeidet innebærer fullstendig ombygging med bl.a flytting av store mengder arkiv fra kontor til fjellhaller. Målet for prosjektet er mer helhetlige tjenester og økt digital tilgjengelighet til arkiv. Prosjektet vil gi besparelser i redusert husleie fra 2025

Digitaliseringsprosjekter

Bergen kommune er inne i en digital transformasjon som endrer både vår tjenesteproduksjon og våre tjenesteleveranser. Transformasjonen skal blant annet bidra til at tjenestene er mer brukerorientert, tilgjengelig 24/7 og utformet slik at vi kan flytte ressurser der det er mest nødvendig. For å sikre en god digital transformasjon for Bergen kommune og oppfølging av vedtatte [Digitaliseringsstrategi](#) og politisk plattform ble følgende digitaliseringsprosjekter innarbeidet i budsjettet for 2022. Byrådet foreslår å videreføre de samme prosjektene i Budsjett 2023/Handlings- og økonomiplanen for 2023-2026. Referanse til gjennomføringvedtak er oppgitt etter prosjektnavnet.

Felles data- og informasjonsarkitektur (AD 2022/63243): Bergen kommune trenger å gjøre ytterligere tiltak knyttet til deling og gjenbruk av data for å nå målene for digitalisering av tjenester og åpne data. Gjennom dette tiltaket skal det utarbeides en felles data- og informasjonsarkitektur. Det meste av data i Bergen kommune er i dag forvaltet i byrådsavdelingene og praksisen rundt forvaltningen varierer sterkt både mellom byrådsavdelinger og innad i byrådsavdelingene. Målbildet for dette tiltaket er at Bergen kommune har en helhetlig tilnærming og enhetlig arkitektur for forvaltning av data og informasjon. Leveransene i prosjektet innebærer en tydeliggjøring av ansvar knyttet til data- og informasjonsforvaltning i byrådsavdelingene og sentralt i organisasjonen. For data- og systemeiere vil resultatet av dette prosjektet medføre enklere dokumentering og rapportering samt bedre oversikt over systemer, data og risiko. Investeringsrammen ble i budsjett 2022 satt til 8 MNOK med tilhørende 2 MNOK i varige driftsutgifter.

Identitets- og tilgangskontroll (AD 2022/53294): Bergen kommune har behov for å etablere en løsning for identitets- og tilgangskontroll. Dette er helt sentralt for å etablere det sikkerhetsnivået som er nødvendig for å oppnå trygg digitalisering og en trygg hverdag for ansatte, innbyggere og næringsliv i Bergen kommune. Nye behov er drevet frem av flere faktorer blant annet:

1. Digitaliserte tjenester medfører at vi i stadig større grad forholder oss til innbyggere gjennom deres digitale identitet. Det øker omfanget av identitets og tilgangskontroll dramatisk.
2. Digitalisering av tjenester medfører økt behov for trygg og brukervennlig autentisering og autorisasjon
3. Økt bruk av elektronisk identifisering stiller større krav til effektivitet i forvaltning identitet- og tilgangskontroll

Satsningen innebærer etablering av ny løsning for identitets- og tilgangsstyring basert på en åpen og skalerbar arkitektur. Løsningen skal gi muligheter for automatisering av prosesser. Deler av løsningen vil høyst sannsynlig bli realisert gjennom en anskaffelse i markedet. Dette tas det høyde for i planlagt fremdriftsplan. Innføring av dette tiltaket vil bidra til å redusere informasjonssikkerhetsavvik og løse utfordringer dokumentert som del av Helhetlig gjennomgang. Nye systemløsninger (eller større endringer av eksisterende) kan ikke løses på en tilstrekkelig og god måte innenfor dagens identitets- og tilgangsstyring. Investeringsrammen ble i budsjett 2022 satt til 5 MNOK med tilførende 1,5 MNOK i varige driftsutgifter.

Inndata - ny standard for skjema og brukerdiallog (AD 2022/5205): Det er behov for å modernisere Bergen kommunes digitale tjenester med fokus på å gjøre hverdagen lettere for brukerne og ivareta sikkerheten til alle innbyggernes opplysninger. Målet skal være å flytte de kommunale ressursene ut i tjenestene så effektivt som mulig. Ett av tiltakene for å oppnå dette er å etablere en felles standard for skjema og brukerdiallog i Bergen kommune. Dette vil også understøtte Bergen kommune sin kanalstrategi. Prosjektet skal ta utgangspunkt i eksisterende løsninger og sammen med med tjenesteeiere sikre brukerorientering, god brukertesting og universell utforming. Tiltaket er sentralt for å lykkes med bedre tjenesteutvikling (tjenester for innbyggere, næringsliv og ansatte) og videre gevinster knyttet til utbredelse av kanalstrategien. Investeringsrammen ble i budsjett 2022 satt til 3 MNOK med tilhørende 0,5 MNOK i varige driftsutgifter.

Proaktive tjenester - Innbyggere, næringsliv, organisasjoner og ansatte (AD 2022/88202): For å understøtte målsetningen i politisk plattform om å modernisere Bergen kommunes digitale tjenester med fokus på å gjøre hverdagen lettere for brukerne, er det behov for å investere i utvikling av proaktive tjenester. Dette gjør det mulig for kommunen, med bakgrunn i data om innbyggerne, å tilby målgrupper relevante tjenester når de trengs i stedet for at målgruppen selv må lete opp relevante tjenester for så å søke om dem. Eksempler på dette er at kommunen kan tilby barnehageplass til en familie basert på data som adresse og alder på barnet. På denne måten kan foreldre bekrefte om de ønsker plassen, heller enn å bruke tid på å søke opp tjenesten. Tjenestene skal være brukerorientert og i tråd med godt personvern- og god informasjonssikkerhet. Investeringsrammen ble i budsjett 2022 satt til 3 MNOK til å utvikle og løfte eksisterende tjenestetilbud til å bli proaktive og på denne måten vil oppleves sømløse av innbyggerne. I tillegg kommer 0,5 MNOK i varige driftsutgifter.

Personvern og informasjonssikkerhet i kommunens tjenesteplattform (AD 2022/77740): Etter avvik i intern tilgangskontroll i Bergen kommune er det utarbeidet en rapport med anbefalte tiltak for å forhindre nye avvik. Rapporten anbefaler forbedring av tekniske sikkerhetstiltak i kommunens felles nettsteder, med tilhørende systemer/komponenter. I dette prosjektet skal tiltak av teknisk art gjennomføres. Arbeidet vil være basert på tidligere arbeidsgruppes anbefalinger og restanser knyttet til

blant annet løsninger for anonymisering av testdata og sikring/overvåking av kommunens integrasjonsplattform som del av kommunens tjenesteplattform. Prosjektet skal også bidra til å legge til rette for innsyn fra innbyggerne om sine persondata på kommunens MinSide. Tiltaket er sentralt for å lykkes med flere tiltak beskrevet i Temaplan for personvern og informasjonssikkerhet og mål i ny Digitaliseringsstrategi. Investeringsrammen ble i budsjett 2022 satt til 1,5 MNOK.

Etablere KS MinSide i Bergen kommune (AD 2022/39452): Innbyggere i Bergen kommune benytter i økende grad Min side for informasjon og samhandling med kommunen. Det er ønskelig at innbyggere i økende grad skal bruke selvbetjeningsløsninger. For å få til dette er det behov for å modernisere Bergen kommunes digitale tjenester med fokus på å gjøre hverdagen lettere for brukerne og ivareta sikkerheten til alle innbyggernes opplysninger. Kommunenes Sentralforbund har som del av sine fellestjenester etablert en felles MinSide for alle kommuner. Bergen kommune ønsker å ta denne i bruk og erstatte sin egenutviklede MinSide. Ved å ta i bruk KS MinSide vil Bergen kommune få tilgang til sammenhengende tjenester som bygges i offentlig sektor i stedet for å bygge disse selv inn i våre egne løsninger. Bergen kommune ønsker som del av ny MinSide å lansere tjenester for innsyn for innbyggere knyttet til sine persondata. Det er i 2020/2021 gjennomført et felles prosjekt sammen med KS, DigiVestland og flere andre kommuner for å sikre tilstrekkelige og gode tjenester på KS MinSide. I tillegg har Bergen kommune gjennomført en analyse for å estimere omfang av arbeidet for en omlegging til KS sitt produkt. Tiltaket er viktig for å lykkes med bedre tjenesteutvikling og tjenesteleveranser (tjenester for innbyggere, næringsliv og ansatte) og realisere flere definerte mål i ny Digitaliseringsstrategi, blant annet mål om sammenhengende tjenester for kommunens innbyggere og næringsliv. Investeringsrammen ble i budsjett 2022 satt til 1,5 MNOK med tilhørende 0,3 MNOK i varige driftsutgifter.

ENØK-prosjekter

I Klima- og miljøhandlingsplanen til Bergen kommune er det et mål å redusere energiforbruket i kommunens bygg med 15 % innen utgangen av 2020 og med 25 % innen 2030. Typiske ENØK-tiltak som skal gjennomføres er:

- Skifte ut defekt luft/vann-varmepumpe, ombygging varmesentral
- Tiltak for å kontrollere radon i utsatte bygg
- Bytte eldre varmegjenvinner mot roterende gjenvinner i ventilasjonsanlegg
- Innregulering av varmeanlegg
- Nyinstallasjon og utskiftning av SD-anlegg (SD = sentral driftsstyring)
- Installasjon av solfangere
- Enkel automatisering av styring av panelovner
- Installere varmepumpe i bygg med vannbåren varme

Det er fortsatt ytterligere klima- og miljøgevinster å hente. Byrådet prioriterer derfor å fortsette satsingen gjennom årlige bevilgninger til ENØK-prosjekter i kommunale bygg.

Mindre bygginvesteringer – sekkepost

Sekkeposten Mindre bygginvesteringer er på kr 110 millioner i hvert av årene i planperioden. Midlene benyttes til å gjennomføre rehabiliteringsprosjekter og andre oppgraderinger i kommunens bygningsmasse.

Midler i sekkeposten vil også bli benyttet til selve gjennomføringen av prosjekter som er under planlegging. Inntil videre er det bare midler til tidligfase/ konseptutvikling som ligger på de konkrete prosjektene, men når prosjekt er godkjent for gjennomføring kan midlene bli overført fra sekkeposten.

- Aurdalslia skole - Oppgradering
- Arna Stadion - Garderobebygg
- Rehabilitering av Flaktveit Barnehage
- Haukeland skole - Oppgradering (gymbygg)
- Haukelandshallen - Oppgradering
- Hjellestad skole - Oppgradering gymbygg
- Hordnestunet - Oppgradering og ombygging
- Kommunehuset Nesttun - Luftbehandlingsanlegg og oppgradering
- Lynghaug skole - Oppgradering
- Mjølkeråen skole - Oppgradering
- Olsvik skole - oppgradering Olsvikhallen
- Sandgotna skole - Rehab. / ombygging 1. etg.
- Skur 7 - Statsråd Lehmkuhl

Midlene kan brukes på alle kommunens tjenesteområder i samsvar med etatens fullmakt til å prioritere prosjekter innenfor byggporteføljen.

Nytt fagsystem eiendomsskatt

I Bergen er det mange eiendommer som skal forvaltes. Dagens fagsystem for beregning av eiendomsskatt er fra 2010 og er ikke bygget for en så stor kommune som Bergen. Arbeidet med å anskaffe nytt system er startet opp, og hoveddelen av prosjektkostnaden forventes å påløpe i 2023. Byrådet foreslår å oppretteholde budsjettrammen til å anskaffe et nytt fagsystem for eiendomsskatt.

Oppgradering og utvidelse av IKT-infrastruktur

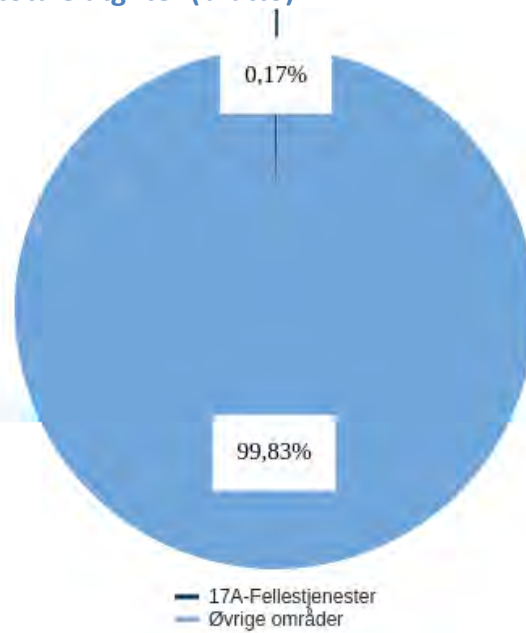
Det er budsjettetert med en årlig ramme på kr 7,2 mil. til oppgradering og utvidelser av IKT-infrastrukturen. Ansattservice sørger for årlig planlegging, prioritering og gjennomføring av prosjekter.

Sikringstiltak av kommunale arbeidsplasser

Etter hendelse på NAV jobbes det ytterligere med å trygge arbeidsplasser der ansatte møter brukere/kunder. Dette har medført et behov for oppgraderinger av flere kontorlokaler i tjenestene under byrådsavdeling for kultur, sosial og inkludering.

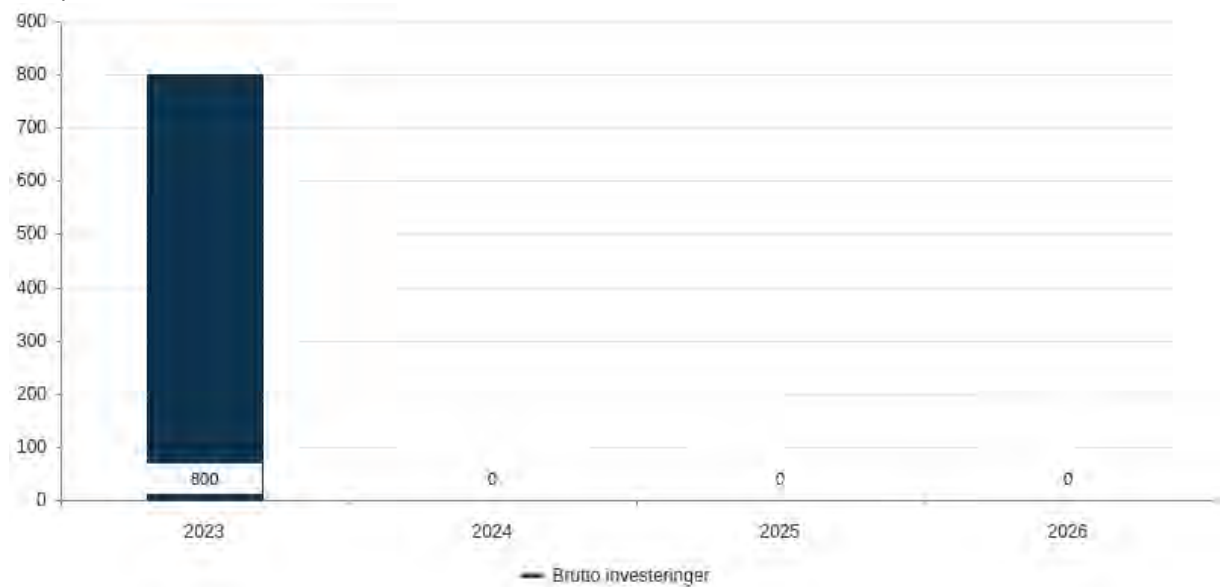
17A-Fellestjenester

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

På tjenesteområdet fellestjenester er den største budsjettposten interne fellestjenester. Her utgiftsføres kommunens utgifter til gruppeliv, - yrkesskade og ulykkesforsikring for alle ansatte i kommunen og andre som har rett til slike ytelser. Forsikringsutgiftene fordeles regnskapsmessig på de tjenester/tjenesteområder/bedrifter der avlønningen skjer. I tillegg budsjetteres Bergensalliansens aktiviteter innenfor tjenesteområdet, samt kontor for skjenkesaker.

Bergensalliansen er en politisk møteplass for kommuner i storbyregionen Bergen og omland. Her inngår i sum utgifter og inntekter, men med netto null i budsjetttramme. Bystyret vedtok i sak 251-10 at Bergen kommune skulle gå inn som medlem i alliansen på de premisser som fremgår av saksutredningen, deriblant at Bergen kommune skal være vertskommune og ha ansvar for regnskap, økonomi og personal.

Kontor for skjenkesaker har ansvar for den administrative forvaltningen av kommunens arbeid etter serverings- og alkoholoven. Arbeidet omfatter saksbehandling av søknader om serverings- og/eller skjenkebevillinger. Kontoret har også ansvaret for gjennomføringen av kunnskapsprøven og etableringsprøven. I tillegg har kontoret ansvar for kontroll av serverings-, salgs- og skjenkesteder og saksforberedelse av inndragningssaker.

Kontoret behandler søknader om ambulerende bevillinger, bevillinger til en enkelt bestemt anledning, samt søknader om utvidelse av skjenkearealet for en enkelt anledning, søknader om endring av styrer og stedfortreder, søknader om utvidelse av skjenketiden for en enkelt anledning og for behandling av søknader om dispensasjoner fra åpningstidsbestemmelsene ved nattklubber. Kontoret utfakturerer bevillingsgebyr, holder og fakturerer kurs i ansvarlig alkoholhåndtering, og forbereder klagesaker til Fylkesmannen.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Dokumentversjon	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Vedtatt budsjett 2022	33 464	33 464	33 464	33 464
Sum Lønns- og prisvekst mv.	1 128	998	961	961
Prisjustering og diverse endringer	1 128	998	961	961
Konsekvensjustert ramme	34 592	34 462	34 425	34 425
Ramme 2023-2026	34 592	34 462	34 425	34 425

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Driftsutgifter						
Lønn	7 712	8 171	8 447	8 447	8 447	8 447
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	5 485	33 850	34 974	34 844	34 807	34 807
Overføringsutgifter	16 639	1 225	1 250	1 250	1 250	1 250
Finansutgifter	67	0	0	0	0	0
Sum Driftsutgifter	29 903	43 246	44 671	44 541	44 504	44 504
Driftsinntekter						

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Salgsinntekter	-2 822	-8 197	-8 481	-8 481	-8 481	-8 481
Refusjoner	-4 435	-1 585	-1 598	-1 598	-1 598	-1 598
Overføringsinntekter	-6 037	0	0	0	0	0
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-3	0	0	0	0	0
Sum Driftsinntekter	-13 297	-9 782	-10 078	-10 078	-10 078	-10 078
Sum	16 606	33 464	34 592	34 462	34 425	34 425

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Byrådsavdeling for finans, næring og eierskap	5 777	28 901	29 927	29 797	29 760	29 760
Byrådsavdeling for helse og omsorg	4 614	59	61	61	61	61
Byrådsavdeling for klima, miljø og samferdsel	3 336	4 174	4 266	4 266	4 266	4 266
Byrådsavdeling for kultur, sosial og inkludering	12	330	339	339	339	339
Sum	16 606	33 464	34 592	34 462	34 425	34 425

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Interne fellestjenester	655	27 227	27 935	27 935	27 935	27 935
Bevillingsfunksjon/skjenkekontroll	5 433	1 714	2 034	1 904	1 867	1 867
Div. tilskudd	7 181	349	358	358	358	358
Offentlige toaletter	3 336	4 174	4 266	4 266	4 266	4 266
Sum	16 606	33 464	34 592	34 462	34 425	34 425

Utfordringer og strategi

Byrådet la høsten 2022 ansvaret for å følge opp skjenkepolitikken til næringsbyråden for at disse områdene i større grad skal ses i sammenheng.

Serveringsbransjen er en viktig næring for Bergen, særlig i sentrum. I tillegg til å skape mange arbeidsplasser bidrar byens serveringssteder til en mer levende og attraktiv by for både fastboende og tilreisende. Det er derfor et mål for byrådet å gjøre det lettere for serveringsnæringen å skape liv og attraktivitet i byen vår. Byrådet er opptatt av å legge til rette for gode og forutsigbare rammebetingelser for næringslivet. Serveringsnæringen, som opererer med små marginer, er særlig avhengig av å ha en god og forutsigbar dialog med kommunen for å sørge for at de kan drive sine arbeidsplasser på en trygg og god måte innenfor rammene av kommunens skjenkereglement.

Bergen skal være en trygg by å ferdes i. Alle skal føle seg trygge og byrådet vil aldri slå seg til ro med at deler av byen kan oppleves som utrygg. Byrådet ønsker å intensivere arbeidet med å få ned den alkoholrelaterte volden i Bergen, og mener at byens serveringsnæring er en viktig aktør å samarbeide med for å oppnå dette målet.

Ved behandlingen av statusrapport for Folkehelseplan for Bergen 2015-2025 i januar 2019 besluttet bystyret at forebygging av alkoholmisbruk og alkoholrelaterte skader skulle være et av satsingsområdene for folkehelsearbeidet fremover. I 2020 ble nye retningslinjer for tildeling av salgs- og skjenkebevillinger i Bergen kommune for bevillingsperioden 2020-2024 og forskrift om salgs-, skjenke- og åpningstider i Bergen kommune lagt frem for bystyret.

Retningslinjer for tildeling av salgs- og skjenkebevillinger og forskrift om salgs-, skjenke- og åpningstider, utgjør sammen med Bergen kommune sin Plan for rusfeltet 2018-2022 og Folkehelseplan, Bergen kommune sin alkoholpolitiske handlingsplan jf. Alkoholloven §1-7 d.

Byrådet har hatt fokus på at kontor for skjenkesaker skal føre tilstrekkelig med tilsyn og kontroller av salgs- og skjenkesteder. Av alkoholforskriften § 9-7, fremkommer det at kommunen skal kontrollere hvert salgs- og skjenkested minst en gang årlig og til sammen årlig utføre minst tre ganger så mange kontroller som de har salgs- og skjenkesteder. Byrådet legger hvert år frem årsrapport for kontroll av salgs- og skjenkesteder og utsalgssteder for tobakk for bystyret.

Overordnede mål

- **En attraktiv og levende by**

Bergen skal være en attraktiv og levende by som folk har lyst å bo i og besøke.

En god by er en by som utformes på menneskenes og naturens premisser. En by med gode møteplasser, folkeliv, rom for spontanitet, gode idretts- og kulturopplevelser og hvor bilen tar mindre plass enn før. Derfor vil byrådet skape en grønn, levende, rettferdig og raus by som er attraktiv å oppleve, drive næring i, vokse opp i, arbeide i og bo i. Barn og unge er fremtiden, og derfor vil byrådet prioritere dem.

- **En rettferdig og inkluderende by**

Bergen skal være en rettferdig og inkluderende by for alle, med små forskjeller og like muligheter.

Bergen skal være en god, rettferdig og inkluderende by, hvor det er godt å bo for alle uavhengig av økonomi, sosial bakgrunn, funksjonsnivå, livssyn og religiøs tilhørighet. Byrådet vil kjempe for likestilling, og ingen skal diskrimineres eller bli trakassert på bakgrunn av kjønn, etnisitet, religion, funksjonsevne, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk eller seksuell orientering. Som menneskerettighetsby vil byrådet legge menneskerettighetene til grunn for hele kommunens virksomhet.

- **Norges grønneste storby**

Bergen skal være Norges grønneste storbyby der klima og miljøhensyn legges til grunn for samfunnsutviklingen.

Bergen har en målsetning om å være Norges grønneste storby. Det krever målrettet innsats og et temposkifte i klimaarbeidet. Klimakrisen er vår tids største utfordring og solidaritetssak, og Bergen må ta sin del av ansvaret. Vårt mål er derfor at Bergen skal halvere klimagassutslippene innen 2023, og vil styrke kommunens klimaarbeid. Vi må slutte å bygge ned naturen, opprettholde artsmangfold, sikre god dyrevelferd i kommunen og sørge for at alle har tilgang til grønne rekreasjonsområder.

- **Trygg økonomistyring**

Bergen skal være en ansvarlig by der trygg økonomistyring sees på som en forutsetning for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet, også i et generasjonsperspektiv.

En ansvarlig og trygg økonomistyring, samsvar mellom kommunens inntekter og utgifter og en seriøs arbeidsgiverpolitikk tuftet på heltidskultur danner grunnlaget for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet og skape den byen vi ønsker. Byrådet vil bruke sin innkjøpsmakt strategisk for å sikre at klima og miljø, arbeidsvilkår, tariffavtale, godkjent lærebedrift og seriøsitetskrav i større grad blir vektlagt i anbudene.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026
En attraktiv og levende by	Forebygge overskjenking, hindre skjenking til mindreårige, redusere vold og ordensforstyrrelser ved å bidra til god dialog og opplæring	Antall møter i "Trygg Bergen" mellom partene i utelivsbransjen.	0	2	4	4
En rettferdig og inkluderende by						
Norges grønneste storby						
Trygg økonomistyring						

Virkemiddel for å nå mål

Byrådet skal fortsatt videreutvikle samarbeidet mellom partene i utelivsbransjen. Kontor for skjenkesaker skal ha faste møter i «Trygg Bergen» med deltakelse fra politiet, Kompetansesenter Rus (Korus) og skjenkenæringen. Byråden med ansvar for skjenkepolitikken deltar på møtet årlig.

Et godt samarbeid mellom partene i utelivsbransjen er avgjørende for at byrådet skal nå det overordnede målet for skjenkepolitikken, herunder en tryggere by for byens befolkning. Det er et mål å redusere overskjenking, skjenking til mindreårige, rusrelatert vold og ordensforstyrrelser.

For å oppnå målet om at serveringsnæringen kan bidra til å skape liv og attraktivitet i byen vår er byrådet opptatt av god dialog mellom næringen og kommunen. Det er viktig å få identifisert hva kommunen kan bidra til for å gjøre det lettere å drive serveringsnæring på en trygg, ansvarlig og attraktiv måte.

Slik det er nedfelt i byrådspattformen fra 2019, vil byrådet gjøre en vurdering av hvilke områder av sentrum som skal være såkalt «alkoholfri sone». Vurderingen vil se på alkoholfrie soner generelt, og i Neumanns gate spesielt, og vil danne grunnlag for en sak til bystyret.

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	
Antall kontroller av salgs - og skjenkebevillinger	2 614	4 051	2 112	2 112	2 112	2 112	2 112	
Antall salgsbevillinger	190	194	200	200	200	200	200	
Antall skjenkebevillinger	418	431	440	440	440	440	440	
Årlige kontroller utover lovens minstekrav (i %)	54,0 %	112,0 %	10,0 %	10,0 %	10,0 %	10,0 %	10,0 %	

Investeringsbudsjett

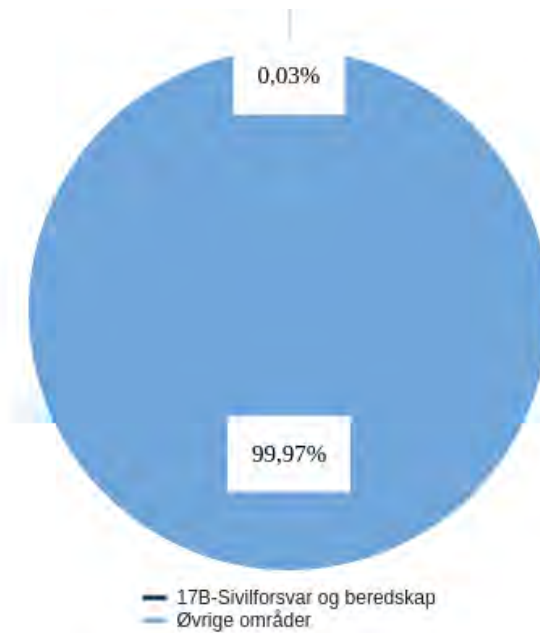
Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp				Økonomiplan					Sum 2023-26	
	Ferdig år	Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjekt utgift	Ørem. fin.	Netto prosjekt utgift	2023	2024	2025		2026
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer											
Permanent toalett Nordnesparken - utredning	2023		IA	0,8	0,0	0,8	0,8	0,0	0,0	0,0	0,8
Sum Ikke-avgiftsfinansierte investeringer				0,0	0,8	0,0	0,8	0,0	0,0	0,0	0,8

Permanent toalett Nordnesparken - utredning

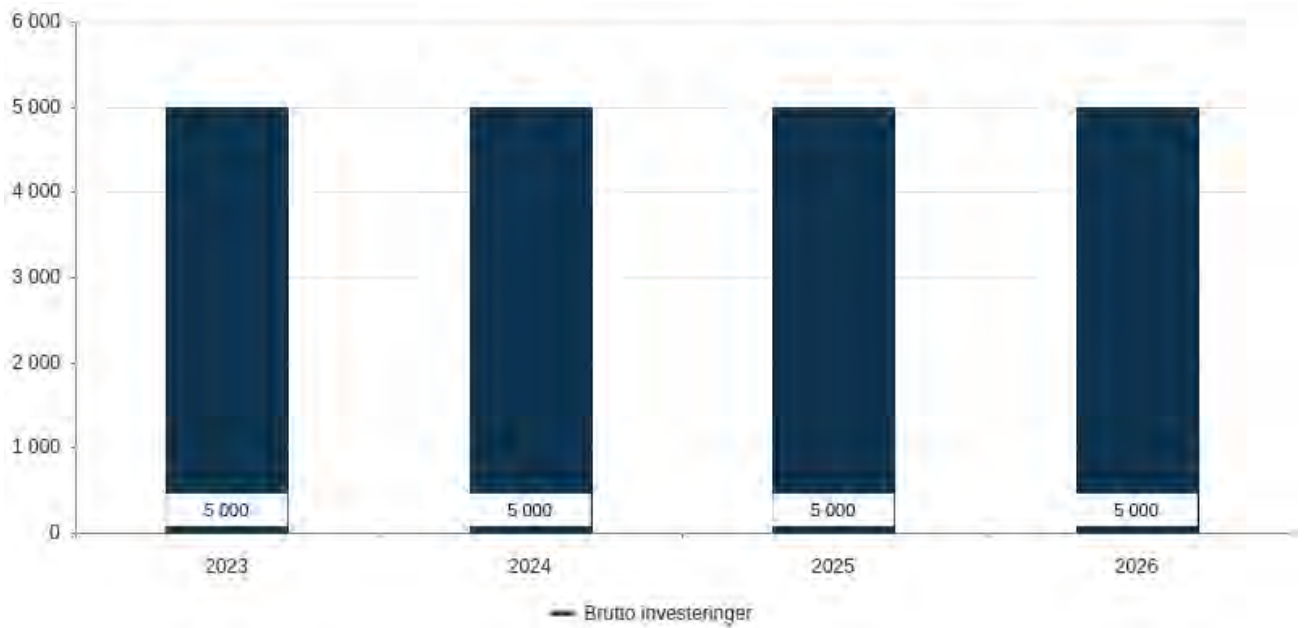
Det foreslås utredning av et permanent toaletttilbud i Nordnesparken. I første omgang synliggjøres behovet for midler til konseptutredning, herunder grunnundersøkelser og kartlegging/vurdering av eksisterende/behov for ny infrastruktur. Tidligfasekalkyle konkretiseres i utredningen, og gir grunnlag for senere budsjettinnspill. Det skal etableres et permanent tilbud i Nordnesparken jf. vedtak i sak [321/21](#).

17B-Sivilforsvar og beredskap

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Brutto investeringer per år
Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Lov om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret (Sivilbeskyttelsesloven) forplikter kommunene til å ivareta og kostnadsdekke lagring og vedlikehold av Sivilforsvarets kjøretøy, materiell og utstyr, samt å drifte og vedlikeholde offentlige tilfluktsrom. Tjenesteområdet omfatter disse områdene.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Dokumentversjon	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Vedtatt budsjett 2022	3 159	3 159	3 159	3 159
Sum Lønns- og prisvekst mv.	220	197	191	191
Prisjustering og diverse endringer	220	197	191	191
Konsekvensjustert ramme	3 380	3 356	3 350	3 350
Tilpasning til aktivitetsnivå				
EBE - Justering av FDV-ramme for endringer i byggporteføljen	Innstilling1	-60	-60	-60
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå		-60	-60	-60
Nye tiltak og realendringer budsjett		-60	-60	-60
Ramme 2023-2026		3 320	3 296	3 290

Tilpasning til aktivitetsnivå

EBE - Justering av FDV-ramme for endringer i byggporteføljen

Etat for bygg og eiendoms (EBE) ramme til forvaltning, drift og vedlikehold (FDV) av byggporteføljen justeres årlig som følge av endringer i areal. Endringene gjelder tilgang og avgang av bygg, herunder nye bygg som tas i bruk og bygg som tas ut av bruk, enten på varig basis eller for en periode. Ved totalrehabilitering justeres FDV-rammen ned når bygget tas ut av ordinær drift og opp igjen når bygget kommer tilbake i ordinær drift.

Sammendrag budsjett

Sivilforsvarets lager- og vedlikeholdsbehov har økt siste årene ved tilførsel av nytt og mer spesialisert utstyr. Kommunene i tidligere Hordaland fylke, har siden 2014 bidratt til å dekke deler av utgiftene til lagring og vedlikehold etter en fordelingsnøkkel basert på folketall. Dette er i tråd med intensjonene om kostnadsfordeling i Sivilbeskyttelsesloven. Utgiftene til drift og vedlikehold av offentlige tilfluktsrom i Bergen dekkes av Bergen kommune.

Driften innen tjenesteområdet videreføres på samme nivå som i 2022, justeres for lønns- og prisøkning.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Driftsutgifter						
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	6 049	3 575	3 786	3 763	3 756	3 756
Overføringsutgifter	832	888	900	900	900	900
Finansutgifter	2 237	2 147	2 147	2 147	2 147	2 147
Sum Driftsutgifter	9 119	6 610	6 833	6 810	6 803	6 803
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-1 168	-1 142	-1 142	-1 142	-1 142	-1 142
Refusjoner	-2 178	-2 309	-2 371	-2 371	-2 371	-2 371
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-91	0	0	0	0	0
Sum Driftsinntekter	-3 437	-3 451	-3 513	-3 513	-3 513	-3 513
Sum	5 682	3 159	3 320	3 296	3 290	3 290

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Byrådsleders avdeling	1 043	1 113	1 181	1 158	1 151	1 151
Byrådsavdeling for klima, miljø og samferdsel	4 570	2 046	2 139	2 139	2 139	2 139
Sum	5 682	3 159	3 320	3 296	3 290	3 290

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Tilfluktsrom	4 639	2 046	2 139	2 139	2 139	2 139
Sivilforsvar / akutt beredskap	1 043	1 113	1 181	1 158	1 151	1 151
Sum	5 682	3 159	3 320	3 296	3 290	3 290

Investeringsbudsjett

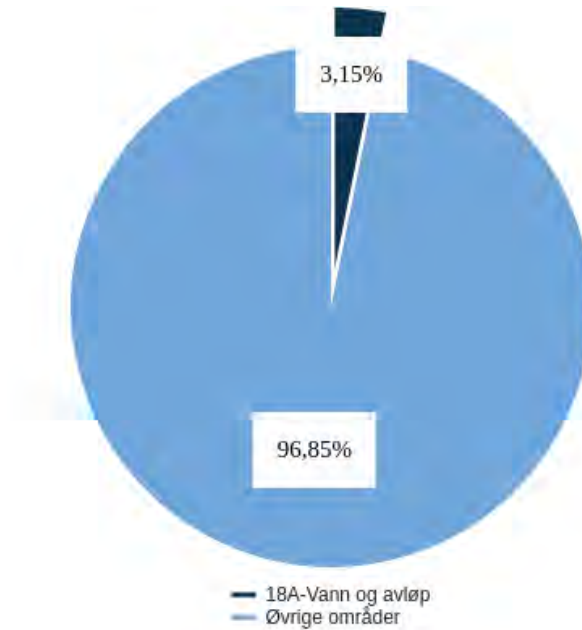
Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp				Økonomiplan				Sum 2023- 26
	Ferdig år	Saksref. Gj.vedtak	Brutto prosjekt utgift	Ørem. fin. prosjekt utgift	Netto 2023	2024	2025	2026	
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer									
Tilfluksrom - oppgradering mv	Løpende				5,0	5,0	5,0	5,0	20,0
Sum Ikke-avgiftsfinansierte investeringer		0,0	0,0	0,0	0,0	5,0	5,0	5,0	20,0

Tilfluksrom - oppgradering mv

Det er et stort behov for oppgradering av tilfluksrom slik at de blir gjort i stand i henhold til gjeldende krav. Tilfluksrommene vil da lettere også kunne brukes til andre formål

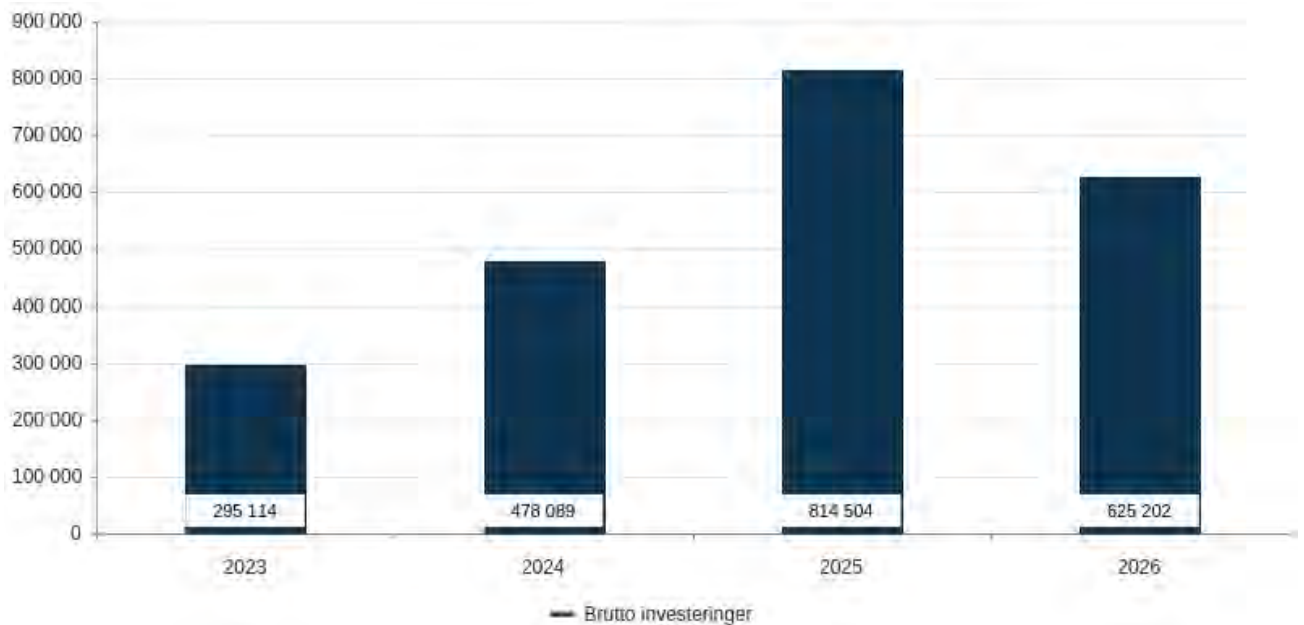
18A-Vann og avløp

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Tjenesteområdet vann og avløp omfatter vannforsyning og avløpshåndtering for byens innbyggere og virksomheter. Området omfatter også det kommunale overvannssystemet. Vann- og avløpstjenestene er fullt ut finansiert gjennom kommunale gebyrer og bruk av tidligere års opparbeidede fondsmidler. Midlene kan kun brukes til VA-formål (innen vann- og avløpssektoren).

Kommunen jobber systematisk for å levere god tjenestekvalitet og god effektivitet gjennom å ta vare på og videreutvikle eksisterende VA-infrastruktur og tilpasse byen til et mer krevende klima. Mye av arbeidet som gjøres skjer i tett samarbeid mellom ulike etater i kommunen og andre infrastruktureiere. Effektivitet og kvalitet måles og sammenlignes med andre kommuner (benchmarking). Publikum skal oppleve god kundeføring og informasjon. Brukerundersøkelsen fra 2022 viser at 94 % av innbyggerne er fornøyd med VA-tjenestene.

Hovedprioriteringer

Rent og trygt vann i springen og forsvarlig håndtering av avløpsvann er viktige oppgaver for en velfungerende by. Byrådet fortsetter satsingen på utbygging av sikker og stabil vannforsyning, oppgradering av de mindre renseanleggene og sanering av avløp både som egne prosjekter og i forbindelse med andre aktørers gjennomføring av store infrastrukturprosjekt som bybaneutbygging, ny E39 og bygging av nytt Sotrasamband.

Mer vann og nedbør legger også ekstra press på infrastrukturen som skal håndtere vann og avløp. Byrådet vil fortsatt ha høyt fokus på fornying av vann- og avløpsledninger for å ivareta ledningsnettets funksjon og unngå ledningsbrudd. Fornyning av avløpsledninger ved å separere avløp fra overvann bidrar til bedre overvannshåndtering.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Dokumentversjon	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Vedtatt budsjett 2022	966	966	966	966
Sum Lønns- og prisvekst mv.	42 079	27 279	23 179	23 179
Sum Endring i bruk/avsetning av fondsmidler	-34 610	29 017	77 104	97 006
Sum Tekniske justeringer	73 029	89 102	105 735	131 913
Prisjustering og diverse endringer	80 498	145 398	206 018	252 098
Konsekvensjustert ramme	81 465	146 365	206 985	253 065
Tilpasning til aktivitetsnivå				
Endring i kostnader for driftsnivå for va-anlegg	Innstilling1	-12 730	-12 730	-12 730
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå		-12 730	-12 730	-12 730
Nye tiltak				
Aktivtetsvekst pga. nye VA-anlegg og ledningsnett	Innstilling1	8 000	12 000	16 000
Sum Nye tiltak		8 000	12 000	20 000
Inntektsendringer				
Gebyrendring innen VA	Innstilling1	-64 910	-139 110	-205 030
Inntektsøkning biogass	Innstilling1	-2 400	-2 600	-2 800
Inntektsøkning eksterne kunder	Innstilling1	-600	-600	-600
Inntektsøkning kraftverk	Innstilling1	-8 000	-2 500	-1 000
Sum Inntektsendringer		-75 910	-144 810	-259 510

Beløp i 1000

	Dokumentversjon	Økonomiplan			
		2023	2024	2025	2026
Nye tiltak og realendringer budsjett		-80 640	-145 540	-206 160	-252 240
Ramme 2023-2026		824	824	824	824

Tilpasning til aktivitetsnivå

Endring i kostnader for driftsnivå for va-anlegg

Kostnadene til vedlikehold av va-anlegg er justert til reelt nivå, gjelder både vann og avløp.

Nye tiltak

Aktivitetsvekst pga. nye VA-anlegg og ledningsnett

Aktivitetsveksten er en følge av utbygging av nye VA-anlegg og ledningsnett som settes i drift og vedlikeholdes. Dette gjelder f.eks. oppgraderte vannbehandlingsanlegg, høydebasseng, renseanlegg og nye vann-, avløps- og overvannsledninger som etableres. Som eksempel kan nevnes nye va-anlegg i forbindelse med bybaneutbyggingen og E39.

Inntektsendringer

Endring i kostnader for driftsnivå for va-anlegg

Kostnadene til vedlikehold av va-anlegg er justert til reelt nivå, gjelder både vann og avløp.

Gebyrendring innen VA

Vann- og avløpstjenesten er gebyrfinansiert. Nivået på gebyrene er en direkte konsekvens av aktivitet/driftsnivå og tidligere års investeringer på området (renter og avdrag). Gebyret skal i tillegg dekkes generell lønns- og prisstigning for va-tjenestene. Gebyrnivået påvirkes også av hvor store selvkostfondene er siden disse skal balanseres over en 5-års periode.

For 2023 er det lagt til grunn en økning av årsgebyrene for vann med 9,0 % og en økning av årsgebyrene for avløp med 5,0 %. Dette innebærer en økning for en gjennomsnittlig abonnent med 6,7 % samlet for vann og avløp.

Årsgebyr for en gjennomsnittlig abonnent (bolig på 120 m² med stipulert forbruk) vil i 2023 være kr 6 515,- inkl. mva. samlet for vann og avløp, som er en økning på 409,- inkl. mva. fra 2022. Økningen skyldes bl.a. at prognose for kalkulatoriske rentesatser i perioden 2022-2026 er øket i forhold til ved forrige rullering av økonomiplanen og at det er foretatt endringer i investeringsprogrammet.

Mer om premissene for va-gebyrene finnes på forsiden under Gebyrer og egenbetalinger.

Inntektsøkning biogass

Bergen Vann selger biogass fra anlegget i Rådalen til markedet. Med dagens prognose for prisutvikling på biogass forventes det at salg av biogass vil gi økte inntekter til selvkostområde avløp.

Inntektsøkning eksterne kunder

Generell inntektsøkning på salg av vann- og avløpstjenester til Bjørnafjorden kommune.

Inntektsøkning kraftverk

Bergen Vann produserer elektrisk kraft til eget bruk i minikraftverket tilknyttet Espeland vannbehandlingsanlegg. Overskytende kraft blir solgt i markedet. Med dagens prognose for kraftpriser gir dette økt inntekt til selvkostområde vann.

Sammendrag budsjett

Vann- og avløpsvirksomheten i Bergen kommune er fullt ut gebyrfinansiert.

Budsjettet er justert for forventet lønn- og prisvekt samt aktivitetsendringer. I tillegg er det justert for endringer i kalkulatoriske kostnader (renter og avdrag), både som følge av nye investeringer og endring i kalkulasjonsrenten. Endringene dekkes ved økte gebyrer eller bruk av tidligere avsatte fondsmidler slik at driften innen hvert selvkostområde balanserer.

Selvkostfondene for henholdsvis vann og avløp er planmessig trappet ned de siste årene. Når beholdningen på fondene er kraftig redusert, erstattes bruk av tidligere avsetninger med økte inntekter. Det er derfor lagt til grunn at vanngebyret øker med 9 %, avløpsgebyret øker med 5 % og gebyret for tømming av slamavskillere økes med 5 %.

Premisser for gebyrregulativet 2023 for vann, avløp og tømming av slamavskillere gir utdypende detaljer. Disse finner man på forsiden under Gebyrer og egenbetalinger.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Driftsutgifter						
Lønn	129 242	219 771	228 107	228 107	228 107	228 107
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	373 108	492 611	513 660	506 860	510 760	514 760
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	240 907	0	-4 000	-8 000	-12 000	-12 000
Overføringsutgifter	2 722	2 886	2 886	2 886	2 886	2 886
Finansutgifter	307 001	289 682	375 251	392 035	441 996	486 814
Sum Driftsutgifter	1 052 980	1 004 950	1 115 905	1 121 888	1 171 749	1 220 567
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-981 210	-953 510	-1 030 567	-1 099 467	-1 164 087	-1 214 167
Refusjoner	-6 163	-4 357	-4 447	-4 447	-4 447	-4 447
Overføringsinntekter	-5 048	0	0	0	0	0
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-54 303	-46 116	-80 066	-17 150	-2 391	-1 129
Sum Driftsinntekter	-1 046 723	-1 003 983	-1 115 080	-1 121 064	-1 170 925	-1 219 743
Sum	6 256	966	824	824	824	824

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Byrådsavdeling for klima, miljø og samferdsel	4 996	966	824	824	824	824
Sum	6 256	966	824	824	824	824

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Administrasjon - vann og avløp	10 946	10 930	11 130	11 130	11 130	11 130
Produksjon av vann	103 549	67 054	87 188	92 588	95 788	105 088
Vannlaboratorium	1 315	6 017	6 017	6 017	6 017	6 017
Distribusjon av vann	-124 028	-100 192	-149 849	-159 359	-168 449	-183 349
Avløpsrensing	212 733	199 739	211 603	206 203	209 703	219 003
Avløpsnett / innsamling av avløpsvann	-257 151	-253 781	-315 094	-308 804	-312 584	-322 084
Tømming av slamavskillere	-668	-736	-1 315	-1 268	-1 231	-1 209
Selvkostrenter - vann og avløp	64 559	71 936	151 145	154 318	160 451	166 229
Sum	6 256	966	824	824	824	824

Kostra-analyse

	Bergen 2020	Bergen 2021	Oslo kommune	Trondheim	Stavanger	ASSS uten Oslo
Produktivitet						
Årsgebyr for avløpstjenesten - ekskl. mva. (kr) *)	3 149	2 943	2 656	2 866	2 755	3 408
Årsgebyr for vannforsyning - ekskl. mva. (gjelder rapporteringsåret+1) (kr) *)	2 008	1 955	2 656	2 367	1 632	2 241
Dekningsgrad						
Andel fornyet kommunalt ledningsnett, gjennomsnitt for siste tre år (prosent)	1,0 %	0,9 %	1,0 %	1,1 %	0,7 %	0,7 %
Avløp - Andel av befolkningen som er tilknyttet kommunal avløpstjeneste (B)	94,5 %	94,5 %	99,6 %	98,1 %	95,7 %	95,1 %
Vann - Andel av befolkningen som er tilknyttet kommunal vannforsyning	92,5 %	92,1 %	95,3 %	86,5 %	99,5 %	86,1 %
Kvalitet						
Avløp - Andel fornyet spillvannsnett, gjennomsnitt for siste tre år	0,6 %	0,9 %	1,5 %	1,1 %	1,0 %	0,9 %

*) Inflasjonsjustert med deflator

Produktivitet*Avløp - Årsgebyr for avløpstjenesten*

Årsgebyr for avløp ligger noe høyere enn Oslo, Trondheim og Stavanger, men lavere enn gjennomsnittet av ASSS-kommunene. Bergen har lang kystlinje og derfor relativt mange avløpsrensaneanlegg. Dette er forhold som har betydning for kostnadsnivå. I Bergen er det seks større og 14 mindre anlegg. De andre ASSS-kommunene med unntak av Tromsø, har kun to til tre større avløpsrensaneanlegg.

Vann - Årsgebyr for vannforsyning

Årsgebyr for vann er noe lavere enn både Trondheim og Oslo samt gjennomsnittet for ASSS-kommunene, men høyere enn Stavanger. Bergen har større geografiske og topografiske utfordringer sammenlignet med de andre store kommunene, med større spredning i tettstedsarealer og lengre kystlinje. Det kan nevnes at Bergen har fem vannbehandlingsanlegg i forhold til Oslo og Trondheim som har to. Stavanger er tilknyttet et interkommunalt vannbehandlingsanlegg som forsyner Stavanger, Sandnes og flere andre kommuner. Topografien gjør at Bergen har så mange som 91 trykkøkningsanlegg. Det tilsvarer mellom 3 og 6 ganger flere enn de andre storkommunene pr. km ledning.

Dekningsgrad

Andel fornyet kommunalt ledningsnett, gjennomsnitt for siste tre år

Det har vært jobbet målrette med å øke fornyingstakten i det kommunale vannledningsnettet, likevel ble målet om å fornye 1,0 % av vannledningsnettet årlig ikke nådd i 2021. Covid-19 og innreiserestriksjoner/karantene på folk fra Sverige innen NoDig har medført forsinkelser. Per 2021 ble 8 233m vannledninger fornyet. Dette utgjorde 96,8 % av årsmålet.

Andel av befolkningen som er tilknyttet kommunal avløpstjeneste og kommunal vannforsyning

Bergen har en noe lavere dekningsgrad enn Oslo og Stavanger da Bergen har en større spredning i tettstedsarealer og lengre kystlinje. Dette resulterer i flere husholdninger som har egen vannforsyning, feks. via brønn og flere husholdninger som har utslipp til sjø.

Kvalitet

Avløp - Andel fornyet spillvannsnett, gjennomsnitt for siste tre år

Det har vært jobbet målrettet med å øke fornyingstakten i det kommunale vannledningsnettet, noe som vises i økningen fra 2020 til 2021. Per 2021 ble 9 936m avløpsledninger fornyet. Dette utgjorde 114,2 % av årsmålet.

Utfordringer og strategi

Vann- og avløpsvirksomheten skal sikre byen tilstrekkelige mengder med rent og trygt drikkevann, nå og i fremtiden. Tilsvarende skal avløpsvann samles opp, transporteres og renses slik at vassdrag og sjøområder har god vannkvalitet.

Vann- og avløpssektoren møter nye og komplekse utfordringer gjennom klimaendringene som både kan gi mer regn og lengre tørkeperioder. Dette utfordrer både avløpssystemene og vannforsyningen. Ikke minst setter det nye krav til byens overvannsførende anlegg, som må kunne håndtere større og mer intense nedbørsituasjoner uten at dette skader byen. I kommunens hovedplaner for vannforsyning og avløp og vannmiljø 2019-2028 belyses dette nærmere blant annet under kapittel 1: «Vann i den moderne byen» og i kommunedelplan for overvann.

En annen hovedutfordring for sektoren er å sikre en bærekraftig forvaltning av vann- og avløpsanleggene gjennom godt vedlikehold, tilstrekkelig fornyelse og utvikling av infrastrukturen i et langsiktig tidsperspektiv. FN's bærekraftsmål gir klare føringer også for utviklingen på vann- og avløpssektoren.

Strategien for å møte sektorens utfordringer handler om å sikre at kommunen har god kompetanse og kunnskap om utfordringene og en organisasjon som kan gjennomføre nødvendige tiltak. Dette er avgjørende for å sikre gode og effektive løsninger på dagens og morgendagens utfordringer. Det må videre sikres tilstrekkelig økonomisk grunnlag for finansiering og gjennomføring av nødvendige tiltak.

Hovedplaner for vannforsyning og avløp og vannmiljø 2019-2028 ble vedtatt i bystyret i 2019. Hovedplanene trekker nærmere opp utfordringsbildet og strategier for vann- og avløpssektoren i Bergen. Kommunen overtok eierskapet til stikkledninger i offentlig bilvei, fortrinnsvis kjørebanelen, fra 1.1.2020. Saker som faller inn under denne endringen behandles spesielt.

Vannforsyning

Bergen kommunes vannforsyningssystem har fem behandlingsanlegg (Svartediket, Espeland, Jordalsvatnet, Kismul, Sædalen) som produserer og leverer drikkevann til et sammenhengende distribusjonssystem. I tillegg leverer Risnes behandlingsanlegg vann til Trengereid. Denne løsningen gir Bergen kommune et av landets mest robuste vannforsyningssystemer. Alle vannbehandlingsanleggene

har UV-desinfeksjon og dermed hygieniske barrierer mot parasitter i tillegg til bakterier. Terskelen for å sende ut føre-var kokevarsel er senket f.eks. i forbindelse med ledningsbrudd, reparasjoner og planlagt arbeid på nettet. I samsvar med hovedplan for vannforsyning er det utarbeidet forprosjekt for oppgradering av Espeland vannbehandlingsanlegg. Anlegget skal stå ferdig i 2026.

Vann- og avløpsvirksomheten er tillagt ansvaret for byens dammer og gjennomfører tilsyn og oppgradering etter plan godkjent av NVE.

Kontinuerlig fornying av vannledningsnettet er viktig for å holde tritt med det naturlige forfallet. Det kommunale vannledningsnettet utgjør 940 km ledninger. Ledningsnettet er av varierende kvalitet og alder, noe som fører til lekkasjer og bruddsituasjoner. Dette gjelder både offentlig og privat ledningsnett. Selv om vannforbruket de senere år er redusert betydelig gjennom lekkasjereparasjoner og ledningsfornyning, er det beregnet at nærmere 30 % av vannet går tapt i lekkasjer. Å heve standarden på ledningsnettet er viktig for forsyningsikkerheten. Det er særlig fokus på fornying av ledninger med høy risiko for skade (risikobasert fornyelse). Det er gjennomført analyser av teknisk tilstand, alder, ledningsmateriale og risikovurderinger som konkluderer med et fornyingsbehov på 0,7 % av vannledningsnettet og 1 % av avløpsnettet årlig. Dette er lagt til grunn i hovedplanene for vann og avløp og i årlige mål for fornying. Det er likevel i 2020 utarbeidet en 5-årsplan for fornying som legger opp til å fornye 8,5 km vannledninger pr. år (0,9 %). Planene gjennomgås og oppdateres årlig, blant annet for samordning med andre infrastrukturtiltak og øvrige utbyggingsplaner.

Til grunn for planene ligger at en skal sikre en trygg og bærekraftig forvaltning av vann- og avløpsnettet. Det legges vekt på at fornying i stor grad utføres med gravefrie metoder (No-Dig). Dette gjøres for at disse arbeidene skal gjennomføres effektivt og til minst mulig ulempe for publikum og skade på miljø og med lavest mulig karbon fotavtrykk. Vi deltar aktivt i Graveklubben ved fornying og bygging av teknisk infrastruktur. I tillegg blir vann- og avløpsledninger skiftet som følge av større tiltak på offentlige veier.

Vann- og avløpsvirksomheten arbeider med å få opp fornyingstakten bl.a. ved hjelp av utarbeidede overordnede fornyingsplaner og større ressursinnsats. Den økte innsatsen finansieres gjennom bruk av midler fra selvkostfondet.

Vannforsyning – Standarden på kommunens tjeneste i 2021

Norsk Vanns benchmarkingsystem bedreVANN

Tabellen under viser beregning av kvalitetsindeks for kommuner med vurderingsområder for vann. Skala brukt er 0-4 der 4 er beste karakter og gir grønn status mens 0 er dårligste karakter og gir rød status.

	Personer tilknyttet tjenesten	Hygienisk betryggende drikkevann	Bruksmessig vannkvalitet	Leveringsstabilitet	Alternativ forsyning	Ledningsnettets funksjon	Vektet kvalitetsindeks - KI
Bergen	272 230	4	4	2	4	2	3,3
Oslo	701 491	4	4	4	0	2	3,2
Stavanger	135 130	4	4	4	4	2	3,6
Trondheim	205 682	4	4	4	4	2	3,6
vekting for kvalitetsindeks		40 %	15 %	15 %	10 %	20 %	

2021 data for bedreVANN viser at Bergen har et høyt nivå på sine tjenester, og vi er bedre enn landsgjennomsnittet. Når det gjelder vann ligger Bergen på samme nivå som de større kommunene. Vi har noe lavere score på vann på grunn av avbrudd i vannforsyningen (kategorien leveringsstabilitet), selv om dette utslaget skyldes planlagte avbrudd i forbindelse med vårt viktige arbeid med ledningsfornyelse. I Bergen er det praksis å klorerer ledningene før vannet settes på etter ledningsbrudd. Dette gir en ekstra kvalitetssikring på trygt og helsemessig vann. Karakteren 2 på ledningsnettets funksjon kommer av at lekkasjeprosenten er større enn 20 %, som er tilfellet for stort sett alle norske kommuner.

Avløpshåndtering

Det er en overordnet målsetting at sjøområdene skal ha god økologisk vannkvalitet i samsvar med forskrift for rammer for vannforvaltningen. Avløpsrensingen skal ligge på et nivå som ivaretar denne målsettingen, og transportsystemet skal ha en standard som sikrer vannkvaliteten i den enkelte, lokale vannforekomst. Det er seks hovedavløpsrensianlegg og en rekke mindre rensianlegg i Bergen.

Bergen kommune fikk 14.10.2016 ny tillatelse for utslipp av avløpsvann i Bergen og Arna tettbebyggelser fra Statsforvalteren i Hordaland. Utslippstillatelsen omhandler bl.a. krav og frister til ROS-analyser, tilstandsregistrering og tiltaksplaner for ledningsnett, dokumentasjon av overløpsdrift, overvåking av resipienter og etablering av sekundærrensing for alt avløpsvann i Bergen og Arna tettbebyggelser. Kravet til sekundærrensing gjelder Garnes rensianlegg og 18 mindre rensianlegg, inkludert store slamavskillere. Frist for oppfyllelse av dette kravet er 31.12.2025, jfr. bystyresak 226-16, behandlet 21.09.2016. Prosjektering av Garnes rensianlegg pågår, og utredning av nye avløpsløsninger, inkludert sekundærrensing for Åsane og Bergen vest pågår.

Biogassanlegget behandler alt slam fra avløpsrensianleggene i Bergen og leverer nå gass til drift av busser i Bergensområdet. Anlegget gir et viktig bidrag til sirkulær økonomien ved å utnytte fornybare ressurser til drivstoff i transportsektoren og spiller sammen med kommunale og nasjonale mål på dette området. er en viktig del i satsingen på å utnytte fornybare ressurser til drivstoff i transportsektoren og spiller sammen med kommunale og nasjonale mål på dette området. Produksjonen i 2019 tilsvarte i underkant av 4 millioner km busstransport. Sammen med energiproduksjonen i vannforsyningsanlegget fra Gullfjellet er ca. 60 % av all energien til driften av vann- og avløpsanleggene selvforsynt med energi. Satsing på biogass er i tråd med nasjonal tverrsektoriell biogasstrategi, der det fremgår at "biogass bør være en del av det pågående, langsiktige arbeidet med å omstille Norge til et lavutslippssamfunn."

Det er 1 200 km offentlige avløpsledninger i Bergen, inkludert overvannsledninger. Ledningsnett er av varierende kvalitet og alder. Det er viktig å sørge for en bærekraftig forvaltning av ledningsnett. Målet er å fornye 8,7 km avløpsledninger årlig. I områder med felles avløpssystem for spillvann og overvann arbeides det for å separere avløpssystemet. Dette gjøres for å redusere skadeomfang som følge av overvann og slik at mindre avløpsvann går i overløp. I tillegg blir det mindre vann å behandle i avløpsrensianleggene.

Avløp - Standarden på kommunens tjeneste i 2021

Norsk Vanns benchmarkingsystem bedreVANN

Tabellen under viser beregning av kvalitetsindeks for kommuner med vurderingsområder for avløp. Skala brukt er 0-4 der 4 er beste karakter og gir grønn status mens 0 er dårligste karakter og gir rød status.

	Personer tilknyttet tjenesten	Overholdelse av renskrav	Tilkn.godkjent utslipp	Kvalitet og bruk av slam	Overløpsutslipp avløpsnett	Ledningsnettets funksjon	Vektet kvalitetsindeks - KI
Bergen	264 732	0	0	4	4	4	2
Oslo	695 500	4	4	4	2	4	3,6
Stavanger	138 217	4	4	4	4	2	3,6
Trondheim	208 551	4	4	4	4	4	4
vektning for kvalitetsindeks		40 %	10 %	10 %	20 %	20 %	

2021 data for bedreVANN viser at Bergen sine resultater en del lavere enn i 2020. Nivået til Bergen for 2021 er derfor lavere enn de andre norske storbyene. Dette skyldes to røde kategorier:

Den første, ikke overholdelse av renskrav skyldes Holen Renseanlegg – som har hatt bare 22 av 25 prøver som tilfredsstillere renskravet. Bergen Vann jobber med å få utvidet slambehandlingskapasiteten, og forventer forbedring etter sommeren 2022. Bergen har tidligere fått gult i denne kategorien.

Den andre kategorien er vedrørende innbyggere tilknyttet godkjente utslipp, og slår ut nå fordi det er kommet strengere krav fra Miljødirektoratet angående oppgradering av mindre rensanlegg. Dette er større utbygginger, som står høyt på agendaen og jobbes med så raskt som mulig. Fristen er 2025.

Klimaendringer (økende nedbør og havstigning) gir større utfordringer for håndtering av regnvann/overvann. Arbeidet med å finne de gode løsningene for klimatilpasning har høy prioritet.

Det er utarbeidet en kommunedelplan for overvann som ble behandlet i bystyret 25.09.2019. Målsettingen for dette arbeidet er at det blir lagt til rette for helhetlig forvaltning av vannets kretsløp med nødvendig infrastruktur. Det innebærer å sikre gode og velfungerende overvannsløsninger som tar hensyn til sikkerhet, miljø og estetikk. Hensikten med den er å ivareta overvannshåndtering og bidra til at det blir en integrert del av all arealplanlegging. Arealer skal planlegges slik at de sikres mot skader som følge av oversvømmelse/flom og klimaendringer. I tillegg har overvann en stor betydning for biologisk mangfold, blå-grønne løsninger og utforming av byrom. Bergen var første kommune som utarbeidet en slik plan, som er en oppfølging av anbefalingene i *NOU 2015:16 Overvann i byer og tettsteder - Som problem og ressurs*. Vi samarbeider med Bymiljøetaten og Plan- og bygningsetaten for å implementere kommunedelplanen i kommunens planarbeid.

Vann- og avløpsvirksomheten er aktivt med i nasjonale fora som arbeider med klimatilpasning. Ved planlegging og bygging av VA-anlegg og utbyggingsområder blir det tatt hensyn til framtidige klimaendringer, bl.a. ved at løsninger for overvannshåndtering skal planlegges og vises i arbeidet med reguleringsplan.

Bergen kommune deltar også i EU-Interreg prosjektet BEGIN (*Blue green infrastructure through social innovation*) som har som mål å demonstrere hvordan byer kan bli mer robust i forhold til klimaendringer ved å åpne lukkede bekkenløsninger og benytte blågrønne løsninger for overvannshåndtering. Transformasjon av Mindemyren til Mindebyen er et demonstrasjonsprosjekt i BEGIN.

Infrastrukturtiltak som videreføring av Bybanen, veiutbygging, bygging av bossnett og fjernvame gjør det nødvendig å legge om vann- og avløpsledninger. Tiltak gjennomføres i stor grad i større samarbeidsprosjekter med Graveklubben og Statens vegvesen og i tett samarbeid med øvrige etater i byrådsavdeling for klima, miljø og samferdsel. Det kreves store ressurser fra VA-virksomheten for å delta i denne typen fellesprosjekt.

Bygging av Bybanen til Fyllingsdalen har vært spesielt krevende med hensyn til berørte vann- og avløpsanlegg. Traseen går gjennom Mindemyren som skal transformeres i samsvar med kommunedelplanen for området. Bybaneprojektet legger premisser for fremdriften av gjennomføringen av planen, som bl.a. innebærer at kanalen mellom Solheimsvatnet og Kristianborgsvatnet åpnes opp. Deler av kostnadene er forutsatt gebyrfinansiert som overvannstiltak. Det medfører behov for store tiltak med omlegging og bygging av vann-, avløps- og overvannsanlegg (kanal Mindemyren). I tillegg til nødvendige omlegginger skal det som en del av prosjektet etableres ny hovedvannledning mellom Svartediket og Fyllingsdalen, ved at det legges ny vannledning fra Kronstad langs den nye banen og gjennom den nye sykkel- /rømningsstunnelen gjennom Løvstakken. Det ble fattet gjennomføringsvedtak av bystyret 19.09.2018. Bergen Vann jobber tett sammen med Bybanen Utbygging for å klargjøre omfang og kostnader ved nødvendige VA-tiltak. En del av arbeidet vil fortsatt pågå i 2023.

VA-virkomheten i Bergen er robust for å løse utfordringer med beredskap, klimaendringer, kostnadseffektivitet, helhetlig kvalitet, kompetanse og innovasjon.

Bergen Vann arbeider med reduksjon av utslipp av klimagasser og nasjonal rapportering av klimafotavtrykk. Gjennom bedre drift på biogassanlegget og ved å bytte ut kjemikalier og filtermaterialer, viste klimagassregnskapet til Bergen Vann en reduksjon av utslipp på hele 30 % fra 2018 til 2020. Arbeidet med tiltak for å redusere klimafotavtrykket fra VA-virkomheten i Bergen videreføres og det er fokus på fossilfrie utslippsløsninger i entrepriser og fra 2023 vil fossilfrie anleggsplasser være et kvalifikasjonskrav.

Overordnede mål

- **En attraktiv og levende by**

Bergen skal være en attraktiv og levende by som folk har lyst å bo i og besøke.

En god by er en by som utformes på menneskenes og naturens premisser. En by med gode møteplasser, folkeliv, rom for spontanitet, gode idretts- og kulturopplevelser og hvor bilen tar mindre plass enn før. Derfor vil byrådet skape en grønn, levende, rettferdig og raus by som er attraktiv å oppleve, drive næring i, vokse opp i, arbeide i og bo i. Barn og unge er fremtiden, og derfor vil byrådet prioritere dem.

- **En rettferdig og inkluderende by**

Bergen skal være en rettferdig og inkluderende by for alle, med små forskjeller og like muligheter.

Bergen skal være en god, rettferdig og inkluderende by, hvor det er godt å bo for alle uavhengig av økonomi, sosial bakgrunn, funksjonsnivå, livssyn og religiøs tilhørighet. Byrådet vil kjempe for likestilling, og ingen skal diskrimineres eller bli trakassert på bakgrunn av kjønn, etnisitet, religion, funksjonsevne, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk eller seksuell orientering. Som menneskerettighetsby vil byrådet legge menneskerettighetene til grunn for hele kommunens virksomhet.

- **Norges grønneste storby**

Bergen skal være Norges grønneste storbyby der klima og miljøhensyn legges til grunn for samfunnsutviklingen.

Bergen har en målsetning om å være Norges grønneste storby. Det krever målrettet innsats og et temposkifte i klimaarbeidet. Klimakrisen er vår tids største utfordring og solidaritetssak, og Bergen må ta sin del av ansvaret. Vårt mål er derfor at Bergen skal halvere klimagassutslippene innen 2023, og vil styrke kommunens klimaarbeid. Vi må slutte å bygge ned naturen, opprettholde artsmangfold, sikre god dyrevelferd i kommunen og sørge for at alle har tilgang til grønne rekreasjonsområder.

- **Trygg økonomistyring**

Bergen skal være en ansvarlig by der trygg økonomistyring sees på som en forutsetning for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet, også i et generasjonsperspektiv.

En ansvarlig og trygg økonomistyring, samsvar mellom kommunens inntekter og utgifter og en seriøs arbeidsgiverpolitikk tuftet på heltidskultur danner grunnlaget for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet og skape den byen vi ønsker. Byrådet vil bruke sin innkjøpsmakt strategisk

for å sikre at klima og miljø, arbeidsvilkår, tariffavtale, godkjent lærebedrift og seriøsitetsskrav i større grad blir vektlagt i anbudene.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026
En attraktiv og levende by	I Bergen skal publikum være fornøyd med standarden på vann- og avløpstjenestene som leveres. 90 % av de spurte skal være svært fornøyd eller ganske fornøyd med standarden på tjenestene	Spørreundersøkelse, prosentandel som er fornøyd eller ganske fornøyd.	90,0 %	92,0 %	92,0 %	92,0 %
En rettferdig og inkluderende by	I Bergen skal vannforsyningsystemet levere godt og hygienisk sikkert drikkevann til abonnentene	Prosentandel rutinemessige vannanalyser med god hygienisk vannkvalitet.	99,9 %	99,9 %	99,9 %	99,9 %
Norges grønneste storby	I Bergen skal alle offentlige badeplasser ha badevannskvalitet og 80 % av disse skal være i beste kategori	Prosentandel av offentlige badeplasser som er i beste kategori når det gjelder badevannskvalitet	70,0 %	70,0 %	80,0 %	85,0 %
	I Bergen skal reguleringsplaner og tilhørende rammeplaner for vann og avløp identifisere, dimensjonere og sikre arealer for overvannshåndtering	Prosentandel reguleringsplaner med VA-rammeplan	95,0 %	95,0 %	98,0 %	98,0 %
	I Bergen skal vannforekomster ha god økologisk vannkvalitet og avløpshåndteringen skal ligge på et nivå som ivaretar dette	Antall av de fem store avløpsrenseanleggene der vannkvalitet ved utslippspunktene tilsvarer klasse 2 (god tilstand) eller bedre.	5	5	5	5
	Totalt årlig vannforbruk i Bergen skal reduseres.	Målt årlig vannforbruk (prognose i mill. m3)	32,0	31,5	31,0	29,0
Trygg økonomistyring	I Bergen skal avløpsnett fornyes for å sikre tilfredsstillende funksjon og ivareta leveringssikkerheten på lang sikt	Total lengde offentlig nett fornyet. Målemetode målt ledningslengde i km	8,7	8,7	8,7	10,0
	I Bergen skal vannledningsnett fornyes for å sikre tilfredsstillende funksjon og ivareta leveringssikkerheten på lang sikt	Andel av total lengde ledninger fornyet. Målemetode måling av ledningslengde i km.	8,5	8,5	8,5	9,0

Virkemiddel for å nå mål

For tjenesteområdet Vann og avløp kan de overordnede mål defineres som;

- Bergen skal tilby tjenester som skal være preget av kvalitet, effektivitet og forutsigbarhet gjennom kort saksbehandlingstid og vektlegging av digitaliserte og innovative løsninger.

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

- Bergen skal dekke etterspørselen etter vann med drikkevannskvalitet.
- Bergen skal ta hånd om avløpsvann slik at miljøskade og sjenerende forhold ikke oppstår.
- Vannforekomsten skal ha god økologisk vannkvalitet og avløpshåndteringen skal ligge på et nivå som ivaretar dette. God vannkvalitet skal muliggjøre realisering av sentrumsnære badeplasser.
- Bergen skal ha en robust overvannshåndtering som ivaretar hensyn til miljø og klimautvikling.
- Bergen skal bygge offentlig infrastruktur (vann- og avløpsnett) som gir varig verdiskaping. Det skal være kvalitet i det vi bygger og leverer, og løsningene skal være innovative, bærekraftige og gjennomførbare. Det skal sikres robust finansiering av nødvendig fornyelse og oppgradering av VA-anleggene.

Byrådets tiltak for å nå målene på dette tjenesteområdet inkluderer blant annet:

-Følge opp og gjennomføre tiltak slik de er beskrevet i ["Hovedplan for vannforsyning 2019-2028"](#)

-Følge opp og gjennomføre tiltak slik de er beskrevet i ["Hovedplan for avløp og vannmiljø 2019-2028"](#)

-Følge opp og gjennomføre tiltak slik de er beskrevet i ["Kommunedelplan for overvann"](#)

-Følge opp ["Kommuneplanens arealdel 2018-2030"](#)

-Følge opp ["Bergen 2030 - Kommuneplanens samfunnsdel"](#)

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	
Andel abonnenter som får betryggende vannkvalitet	99,9 %	99,9 %	99,9 %	99,9 %	99,9 %	99,9 %	99,9 %	
Andel abonnenter som får vann med god bruksmessig kvalitet (god pH og farge)	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	
Andel innbyggere tilknyttet avløpsanlegg som tilfredsstillende gjeldende krav	90,0 %	90,0 %	90,0 %	90,0 %	90,0 %	90,0 %	90,0 %	
Antall km fornyet offentlige avløpsledninger	8,1	9,9	8,7	8,7	8,7	8,7	8,7	
Antall km fornyet offentlige vannledninger	8,9	8,2	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5	
Antall mill. m ³ vannforbruk	31,7	32,6	31,5	31,0	30,5	30,5	30,0	

Investeringsbudsjett

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp					Økonomiplan				Sum 2023-26	
	Ferdig år	Saksref.	Gj.vedtaket	Brutto prosjekt utgift	Ørem. fin.	Netto prosjekt utgift	2023	2024	2025		2026
Avgiftsfinansierte investeringer											
Arne Garborgs gate va-anlegg	2024		IA	5,0	0,0	5,0	1,5	1,0	0,0	0,0	2,5
Avløpsnett / innsamling av avløpsvann	Løpende						15,2	15,0	14,8	22,0	67,0
Avløpsrensing	Løpende						15,0	5,0	5,0	7,0	32,0
Blomsterdalen - Hjellestad va-anlegg	2024	KFIN152/17	31,0	33,4	0,0	33,4	0,0	10,9	0,0	0,0	10,9
Botngrenda vannledning	2025		IA	7,0	0,0	7,0	0,2	1,8	5,0	0,0	7,0
Breviksbakken del 2 separerer overvann	2024		IA	9,9	0,0	9,9	3,4	2,0	0,0	0,0	5,4
Bybanen sentrum - Fyllingsdalen, va-anlegg	2026	BY213/18	659,5	659,5	0,0	659,5	35,3	35,4	311,6	30,0	412,2
Carl Konows gate separerer overvann	2024	AD 2018/23708-11	5,0	8,0	0,0	8,0	0,8	5,1	0,0	0,0	5,9
Distribusjon av vann	Løpende						14,2	9,4	7,0	0,0	30,6
Espeland vannbehandlingsanlegg	2027	BY 146/22	800,0	800,0	0,0	800,0	24,3	41,2	139,2	204,3	409,1
Fanahammeren avløpssanering	2025	FU 65/20	IA	42,1	0,0	42,1	11,2	15,2	13,5	0,0	39,8
Fjell - Bergen reservevannforsyning	2027	BY29/18	50,0	80,0	0,0	80,0	0,0	15,1	15,1	49,7	80,0
Furubotn del 2 separerer overvann	2024		IA	7,3	0,0	7,3	1,0	6,0	0,0	0,0	7,0
Garnes renseanlegg oppgradering	2026	BY129/21	425,0	615,0	0,0	615,0	11,0	40,6	110,6	190,4	352,6
Gimleveien m.fl. va-anlegg	2026		IA	18,0	0,0	18,0	4,0	10,0	4,0	0,0	18,0
Gjensidigegården va-anlegg	2024		IA	11,0	0,0	11,0	4,1	3,0	4,0	0,0	11,0
Hamre - Rådal E39 va-anlegg	2024	BY208/15	140,0	160,1	0,0	160,1	4,7	36,4	0,0	0,0	41,1
Haraldsplass - Ulriksdal vannledning	2023		IA	35,0	0,0	35,0	0,7	0,0	0,0	0,0	0,7
Hjellestadvika fase 2 va-anlegg	2026	FU 52/20	25,8	43,1	0,0	43,1	5,7	12,8	15,0	8,3	41,7
Indre Arna (Stuajordet) høydebasseng	2024		IA	20,4	0,0	20,4	10,4	5,4	0,0	0,0	15,8
Kismul hovedvannledning del 1	2024	UFKN 127/21	28,9	31,9	0,0	31,9	3,9	8,7	3,0	0,0	15,6
Kjøkkelvikdalen vannledning	2025		IA	9,2	0,0	9,2	0,9	6,2	2,2	0,0	9,2
Kleiven avløpssanering	2024		IA	7,0	0,0	7,0	1,0	6,0	0,0	0,0	7,0
Knappen avløpsrenseanl. ventilasjon	2024		IA	10,5	0,0	10,5	0,5	5,1	0,0	0,0	5,6
Kvitura - Hope - Grimstad va-anlegg	2024	KFIN57/16	30,0	57,0	0,0	57,0	4,4	15,9	0,0	0,0	20,3
Lagunen-Skjoldskiftet (Miljøløftet) separerer overvann	2025		IA	5,6	0,0	5,6	1,0	3,3	1,3	0,0	5,5
Lien - M. Krohns gt. - Lothevn. separerer overvann	2025		IA	14,1	0,0	14,1	0,9	2,5	5,2	0,0	8,6
Lyngbøvegen va-anlegg	2026	BY 104/22	59,5	66,5	0,0	66,5	10,3	10,3	15,6	30,3	66,5
Løvstakklien - Bøhmergt. va-anlegg	2027		IA	168,0	-0,1	167,9	28,0	49,3	17,3	24,9	119,6
Mjølkeråen - Kvernevik va-anlegg	2026	BY32/19	171,0	201,0	0,0	201,0	25,0	38,5	48,3	38,8	150,5
Munkebotn ny vannledning	2024	BR 132/21	14,0	14,0	0,0	14,0	2,2	4,3	0,0	0,0	6,5
Mynteviken va-anlegg	2025		5,0	26,0	0,0	26,0	0,3	7,8	16,5	0,0	24,6

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp					Økonomiplan				Sum 2023-26
	Ferdig år Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjekt utgift	Ørem. fin.	Netto prosjekt utgift	2023	2024	2025	2026	
Nedre Nygård del 1 va-anlegg	2024 UFKN 64-20	22,0	21,9	0,0	21,9	4,1	4,4	2,4	0,0	10,9
Nedre Nygård del 2 va-anlegg	2024	IA	19,1	0,0	19,1	2,9	6,0	10,2	0,0	19,1
Nordnesbakken- Haugevn. separer overvann	2023	IA	9,8	0,0	9,8	0,1	2,3	0,0	0,0	2,5
Nyhaugveien separer overvann	2022	IA	2,7	0,0	2,7	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1
Produksjon av vann	Løpende					15,0	5,0	5,0	0,0	25,0
Reinane vannledning	2023 BR 1346/20	15,0	15,0	0,0	15,0	1,7	0,0	0,0	0,0	1,7
Riplegården høydebasseng	2025	IA	15,9	0,0	15,9	5,0	5,0	0,7	0,0	10,7
Skjold - Fjøsanger samkjøringsledning	2027	IA	73,5	0,0	73,5	0,0	2,0	1,6	14,5	18,1
Skredderdalen dam	2025	IA	17,4	0,0	17,4	4,1	6,0	7,3	0,0	17,4
Stamskaret pumpestasjon uv-anlegg	2024	IA	10,0	0,0	10,0	0,0	3,8	0,0	0,0	3,8
Starefossvingen overvannsanlegg	2022	IA	1,8	0,0	1,8	0,3	0,0	0,0	0,0	0,3
Stendafjellet	2023 UFKN 23/21	32,6	32,6	0,0	32,6	2,5	0,0	0,0	0,0	2,5
Storavatnet dammer (Fyllingen)	2025 UFKN 14/22	45,5	45,5	0,0	45,5	10,3	7,1	28,1	0,0	45,5
Storediket (dammer)	2027	IA	30,0	0,0	30,0	5,0	5,0	5,0	5,0	20,0
Unneland avløspumpestasjon	2023	IA	3,4	0,0	3,4	2,9	0,5	0,0	0,0	3,4
Øvre Smøråsvegen va-anlegg	2023	IA	8,7	0,0	8,7	0,2	2,0	0,0	0,0	2,2
Sum Avgiftsfinansierte investeringer		2 559,8	3 472,9	-0,1	3 472,8	295,1	478,1	814,5	625,2	2 212,9

Arne Garborgs gate va-anlegg

Det er behov for å etablere ny overføringsledning DN400 fra eksisterende ledning i Ibsens gate til ny ledning som blir etablert i forbindelse med bygging av bybanetrasé til Fyllingsdalen. Lengde 120 meter.

Prosjektet er en del av ny overføringsledning til Fyllingsdalen. For å knytte ny ledning til eksisterende vannforsyningsystem må det etableres ledning fra Kronstad holdeplass til Ibsens gate. Ny overføringsledning vil trygge vannforsyningen til Fyllingsdalen bydel ved at det oppnås ringforbindelse til eksisterende nett i vest.

Det er vurdert flere traséer og Arne Garborgs gate ble valgt da dette er korteste strekning, samt en gate med lite trafikk. Eksisterende va-ledninger må flyttes i grøftesnippet på grunn av den nye overføringsledning. Det vil i den sammenheng også etableres egen ledning for separering av overvann.

Avløpsnett / innsamling av avløpsvann

Sekkepost for mindre prosjekter innenfor området avløpsnett/innsamling av avløpsvann. Sekkeposter er nødvendig for å kunne starte ikke konkretiserte prosjekter. Enkeltprosjekter vil bli skilt ut fra sekkeposten når konkrete prosjekter blir identifisert og klar for gjennomføring.

Avløpsrensing

Sekkepost for mindre prosjekter innenfor avløpsområdet. Sekkeposter er nødvendig for å kunne starte ikke konkretiserte prosjekter. Enkeltprosjekter vil bli skilt ut fra sekkeposten når konkrete prosjekter blir identifisert og klar for gjennomføring.

Blomsterdalen - Hjellestad va-anlegg

Det legges ny vannledning som erstatning for en eldre asbestementledning på strekningen samtidig med opprustingen av veganlegget. Avløpshåndteringen i området er basert på private løsninger med spredning i terreng og utslipp til vassdrag. Samtidig med opprusting av veganlegget etableres det nå offentlig avløpsanlegg med tilknytning til Flesland renseanlegg. Framdriften styres av Vestland fylkeskommune.

Prosjektperioden er utvidet med et år og det foreslås å skyve midler til 2024.

Botngrenda vannledning

Prosjektet gjelder etablering av lokal vannforsyning til spredt bebyggelse på Krokeide. Forsinket oppstart av prosjektet medfører at periodisering av budsjett justeres i henhold til forventet fremdrift.

Breiviksbakken del 2 separerer overvann

Prosjektet er en videreføring av Breiviksbakken del 1 og omfatter bygging av ny overvannsledning for å separere overvann fra spillvann i Breiviksbakken over en strekning på ca. 210 m. I tertialrapport 2-2021 ble det overført 2,56 mill. fra del 1 til del 2. Nå budsjetteres resten av kostnaden i HØP-perioden. Totalkostnaden for prosjektets del 2 er 9,9 mill.

Noe av arbeidet som var planlagt i del 1 ble mer omfattende enn tiltenkt og dermed flyttet til gjennomføring i forbindelse med del 2.

Bybanen sentrum - Fyllingsdalen, va-anlegg

Prosjektet består av omlegging av eksisterende vann- og avløpsledninger som må endres grunnet byggingen av Bybanen til Fyllingsdalen, etablering av overføringsledning for vann til Fyllingsdalen samt fra Kronstad til Møllendal. I tillegg omfatter det kanalåpning på Mindemyren. Bybanens 4. byggetrinn skal etter planen åpne november 2022. Det vil pågå entreprenørarbeid også etter dette.

Etter planen vil overtakelse av vann og avløpsanlegg bli ferdig i løpet av 2023. Beløpet i 2025-2026 er usikkerhetsreserver og kan bli justert etter sluttoppgjør med Bybanen utvikling.

Carl Konows gate separer overvann

Det er skiftet ut og bygget nye ledninger i Carl Konows gate mellom Puddefjordsbroen og krysset Carl Konows gate og Fyllingsveien. Statens vegvesen har etablert gang- og sykkelvei, samt rustet opp eksisterende kjørevei i prosjekt «Carl Konows gate og Fyllingsveien». Fornyng av vann- og avløpsledninger er gjennomført i forbindelse med dette prosjektet. Prosjektet er ferdig og entreprenør forbereder sluttdokumentasjon og sluttoppgjør.

Distribusjon av vann

Budsjettpost for mindre prosjekter innen vandndistribusjonsområdet. Sekkeposten er nødvendig for å kunne budsjettere inn ikke ferdigdefinerte prosjekter. Enkeltprosjekter vil bli skilt ut fra sekkeposten når konkrete prosjekter blir identifisert og klar for gjennomføring.

Espeland vannbehandlingsanlegg

Prosjektet omfatter bygging av nytt vannbehandlingsanlegg samt oppgradering av eksisterende bygningsmasse på Espeland. Nye Espeland vannbehandlingsanlegg vil få to fullverdige hygieniske barrierer mot bakterier, virus og parasitter i vannbehandlingen og bli bedre rustet til å håndtere forventet økning i farge på råvannet på grunn av klimaendringer. Vannbehandlingskapasiteten vil bli økt fra dagens 67 000 m³/døgn til 80 000 m³/døgn, tilsvarende Svartediket. Bystyret besluttet i mai 2022, jf. sak [146/22](#), å øke rammen for prosjektet til 800 mill. Dette skyldes hovedsakelig betydelig prisvekst i markedet i tillegg til noe økt omfang og endringer i utforming av prosjektet for å ta hensyn til kulturminnet Espeland Fjernhjelpleir.

Eksisterende anlegg

Fanahammeren avløpssanering

I Hovedplan for avløp og vannmiljø 2015 – 2024 er det forutsatt at utslipp til Fanafjorden skal saneres og overføres til Flesland renseanlegg. Deler av anlegget er bygget i samarbeid med Bymiljøetaten i forbindelse med åpning av bekken mot Mjølkevika. Tilknytning til avløpstunnelen mot Flesland i Rådalen gjennomføres i forbindelse med byggingen av ny E39. Det som gjenstår er bygging av pumpestasjoner og ledningsanlegg nede ved sjøen og overføre det til ledningen som allerede er bygget. Prosjektet er under prosjektering og totalbudsjettet justeres etter økt kunnskap om behov og omfang. Prosjektperioden utvides til 2024 og sluttoppgjør kan strekke ut i 2025.

Fjell - Bergen reservevannforsyning

Bergen kommune og Fjell kommune har vedtatt utbygging av gjensidig reservevannforsyning. Prosjektet blir realisert med nye Rv. 555 Sotrasambandet, et OPS-prosjekt i regi av Statens vegvesen. Muligheten for forsyning av reservevann fra Fjell vil øke forsyningssikkerheten i Bergen sone vest. Budsjettperioden utvides i samsvar med forventet betalingsplan med SVV. Forventet prisstigning fra tidspunkt for gjennomføringsvedtak i 2018 til prosjektutførelse er innarbeidet i totalprognosen.

Furubotn del 2 separer overvann

Prosjektet omfatter separering av kisteveit for spillvann/overvann og sanering av privat utslipp til sjø. Det etableres nytt privat og kommunalt spillvannnett.

Garnes renseanlegg oppgradering

Oppgradering av Garnes avløpsrenseanlegg etter pålegg fra Statsforvalteren i samsvar med utslippstillatelsen. Etablering av ny innløpspumpestasjon i fjell og nytt renseanlegg på Garnestangen. Prosjektet inkluderer også etablering av ny tilkomstveg til det nye anlegget og riving av det eksisterende renseanlegget når det nye er satt i drift. Det foreslås å øke budsjetttrammen med 190 mill. i tråd med oppdatert usikkerhetsanalyse for prosjektet. Det vil komme egen sak til Bystyret angående kostnadsøkningen.

Gimleveien m.fl. va-anlegg

Prosjektet gjelder separering av avløp-fellessystem i Gimleområdet for å redusere forurensning fra overløpsdrift samt redusere mengde overvann til renseanlegg. I området er det eldre ledningsnett og avløp-fellessystem. Vannledninger fornyes samtidig der det er mulig.

Gjensidigegården va-anlegg

Samarbeidsprosjekt med Statens vegvesen i forbindelse med ny sykkelvei langs Gjensidigegården. Vann- og avløpsanlegget omfatter ledningsfornyelse og nytt overvannsanlegg. Fremdrift styres av Statens vegvesen og oppstart forskyves dermed frem i tid. Det foreslås å øke totalprognosen med 4 mill. grunnet prisstigning.

Hamre - Rådal E39 va-anlegg

Statens Vegvesen bygger ny veg E39 fra Rådal i Bergen kommune til Svevatjørn i Bjørnafjorden kommune. Vegprosjektet medfører at eksisterende vann- og avløpsanlegg må legges om på flere steder, og Bergen Vann har mottatt pålegg om omlegging av va-anlegg (Vegloven § 32). Samtidig vil vegprosjektet gi Bergen Vann muligheten til å styrke vannforsyningen mellom Hamre og Rådal. Eksisterende hovedvannledning er en asbest-sementledning som nå kan skiftes ut, og det kan samtidig etableres en ny overføringsledning mellom vannforsyningen fra Kismul i sør til vannforsyningen fra Espeland lenger nord. Dette vil styrke byens vannforsyning ved at det øker muligheten for å overføre vann fra Kismul vannverk til de andre vannforsyningsområdene. Det legges til rette for reservevannsforsyning fra Bergen til Os ved at det legges ny vannledning fra Hamre til Svevatjørn i Bjørnafjorden kommune. Det legges til rette for framtidig sanering av avløp til Fanafjorden og for

eiendommer med utslipp til terreng langs Fanavegen, ved at det legges en avløpsledning i veganlegget fra Rådal med tilknytning til avløpstunnelen som går fra Skjoldabukten til Flesland.

Det foreslås å øke budsjetttrammen med 20 mill. grunnet stor lønns- og prisstigning. Prosjektet er i slutfasen og sluttoppgjør forventes ferdigstilt i 2023/24. I 2025 er det avsatt midler til usikkerhetsavsetning.

Haraldsplass - Ulriksdal vannledning

Fornyng av vannledning bak Haraldsplass sykehus. For å redusere konsekvenser ved eventuelle fremtidige brudd, flyttes ledningen vekk fra sykehusområdet. Tiltaket medfører ny vannledning fra Svartediket til Lægdene høydebasseng. Deler av strekket medfører et nytt borehull.

Prosjektet er i slutfasen og sluttoppgjør forventes ferdigstilt senest i 2023.

Hjellestadvika fase 2 va-anlegg

Prosjektet gjelder vannforsyning til områdene sør for Hjellestadvika som i dag enten har brønner eller har offentlig vannforsyning gjennom lange private ledninger. Prosjektet omfatter også sanering av utslipp fra boliger på sørsida av Hjellestadvika. Prosjektet er under prosjektering og økonomiplanen justeres etter forventet fremdrift.

Det foreslås å oppjustere budsjetttrammen med 16 mill. grunnet prisstigning.

Indre Arna (Stuajordet) høydebasseng

Det er planlagt bygget et høydebasseng i Stuajordet på Arnatveit. Et basseng her vil gi bedre driftssikkerhet, tryggere branndekning og mer stabile driftsforhold i forsyningsnettet i Indre Arna.

Periodisering av budsjett justeres etter forventet fremdrift. Budsjetttrammen for prosjektet oppjusteres med 4,2 mill. grunnet prisstigning.

Kismul hovedvannledning del 1

Fornyng av hovedvannledning på deler av strekket fra Kismul vannbehandlingsanlegg og ned til Hamretjørna (knutepunkt til E39-prosjektet).

Prosjektet er i utførelse. Periodisering justeres etter forventet fremdrift og totalbudsjett oppjusteres grunnet prisstigning.

Kjøkkelvikdalen vannledning

Prosjektet omfatter etablering av nye vannledninger for å danne ringsystem på vannforsyningen i Kjøkkelvikdalen. Ringsystemet etableres for å bedre dagens trykksituasjon og vannkvalitet.

Prosjektet er under prosjektering. Økonomiplanen justeres etter forventet fremdrift og totalbudsjett oppjusteres grunnet prisstigning og endringer i prosjektet.

Kleiven avløpssanering

I henhold til overordnede strategi er det ønskelig å sanere utslipp av spillvann til Nordåsvannet. Dette prosjektet har som formål å sanere utslipp fra 6 private eiendommer slik at spillvannet sendes til kommunalt renseanlegg. Prosjektet utføres ved at det etableres ny kommunal spillvannsledning for tilkobling av private ledninger. Berørte eiendommer vil få pålegg om tilknytning slik at de besørger etablering av private stikkledninger frem til kommunal ledning.

Kommunalt utslipp av spillvann fra en eiendom skal saneres ved at strømningsretningen blir reversert. I stedet for utslipp til Nordåsvannet skal spillvannet ledes til kommunalt ledningsnett i Kråkenesveien for tilkobling til kommunal AF1000K tunnel og videre behandling på kommunalt renseanlegg. Privat slamavskiller som betjener eiendommen erstattes av privat spillvannspumpe.

I tillegg er det ønskelig å sanere privat utslipp fra 5 nærliggende eiendommer. For å forenkle tilkoblingen skal det etableres kommunal spillvannsledning for tilkobling. Denne plasseres trolig i sjøen. De nevnte eiendommene vil få pålegg om tilknytning til den nyetablerte kommunale ledningen. Slamavskillere erstattes av private spillvannspumper. Endelig utforming av det nye anlegget samt grensesnitt mellom privat og kommunalt anlegg avgjøres i detaljprosjekteringen.

Prosjektet er under prosjektering. Det skyves midler til 2024 i tråd med forventet fremdrift.

Knappen avløpsrenseanl. ventilasjon

Prosjektet omfatter nødvendig oppgradering med kjøp av nye grovrister, utbedring av ventilasjonsanlegget og etablering av luktfjerningsanlegg.

Kvitura - Hope - Grimstad va-anlegg

Bebyggelsen i Grimstadorrådet har i dag privat vannforsyning basert på brønner. I perioder er vannforsyningen her problematisk, både med hensyn til mengde og kvalitet. Det er derfor et sterkt ønske fra beboere om å få offentlig vannforsyning. Bebyggelsen har også private avløpsløsninger med utslipp til Grimstadfjorden. Det er prosjektert framføring av offentlig avløpsanlegg samtidig med etablering av vannforsyning til område.

Prosjektet er i utførelse og periodisering av budsjett justeres etter forventet fremdrift. Totalbudsjett oppjusteres grunnet prisstigning.

Lagunen–Skjoldskiftet (Miljøløftet) separer overvann

I forbindelse med miljøløftet skal Statens Vegvesen etablere en gang og sykkelvei mellom Skjoldskiftet og Lagunen. Bergen Vann skal både legge om og legge nye ledninger langs traseen. Det vil også bli utført separering, fra AF-ledning til spillvann- og overvannsledning.

Prosjektet er under prosjektering og fremdrift styres av Statens vegvesen. Periodisering av budsjett justeres etter forventet fremdrift og totalbudsjett oppjusteres grunnet prisstigning.

Lien - M. Krohns gt. - Lothevn. separer overvann

Separering av avløpssystemet mellom Løvstakken og Solheimsviken er viktig for å redusere tilførselen av rent vann til Holen renseanlegg og for å redusere forurensning fra overløpsdrift. Dette er viktig både fordi området nå er et boligområde med høye krav til vannkvalitet, og fordi sjøbunnen nå tildekkes med rene masser og ny tilførsel av forurensning derfor må stanses. Prosjektet omfatter delprosjektene Lien – Mich. Krohns gate og Løvstakklien – Bøhmergaten.

Lyngbøvegen va-anlegg

Lyngbøveien vann- og avløpsanlegg er et samarbeidsprosjekt med Bymiljøetaten der Bergen Vann skal fornye eksisterende vannledning samtidig som Bymiljøetaten gjennomfører trafiksikring av veien.

Prosjektet er i utførelse. Periodisering av budsjett justeres etter forventet fremdrift og totalbudsjett oppjusteres med 7 mill. grunnet prisstigning.

Løvestaklien - Bøhmergt. va-anlegg

Prosjektet omfatter separering av avløpssystemet mellom Løvestakken og Solheimsviken. Det etableres en ny overvannsledning som tar hånd om overflatevann (regn) slik at dette ikke blandes med avløpsvann i avløpssystemet. Separering av avløpssystemet på Løvestakksiden er viktig for å redusere tilførselen av rent vann til Holen renseanlegg og for å redusere forurensning fra overløpsdrift. Dette er viktig både fordi området nå er et boligområde med høye krav til vannkvalitet, og fordi sjøbunnen nå tildekkes med rene masser og ny tilførsel av forurensning derfor må stanses. Samtidig med at det legges ny overvannsledning vil det også foregå fornying av vann- og avløpsledninger som dekkes over driftsbudsjettet. Prosjektet er i detaljprosjekteringsfasen.

Periodiseringen av budsjett er justert i tråd med forventet fremdrift.

Mjølkeråen - Kvernevik va-anlegg

Etablering av overføringsanlegg for avløp fra Mjølkeråen avløpsrenseanlegg til Kvernevik avløpsrenseanlegg. Mjølkeråen avløpsrenseanlegg er et eldre renseanlegg som ikke tilfredsstillers dagens krav. Mjølkeråen avløpsrenseanlegg tas ut av drift når nytt overføringsanlegg er etablert. Prosjektering og overføring av utslippene til Kvernevik renseanlegg gjennomføres i perioden 2019 – 2024.

Prosjektet er i utførelse. Periodisering av budsjett er justert etter forventet fremdrift og totalbudsjett oppjusteres med 30 mill. grunnet prisstigning.

Munkebotn ny vannledning

Etablering av ny vannledning langs veien i Munkebotn fra Sandviken sykehus til Amalie Skrams veg/Glass Knag. Vannledningen vil på denne strekningen erstatte hovedvannledningen som ligger i Åsaneveien (E39).

Mynteviken va-anlegg

Prosjektet omfatter etablering av offentlig vann og avløpssystem til spredt bebyggelse i Mynteviken. Bebyggelsen i Mynteviken har i dag privat vannforsyning basert på brønner. I perioder er vannforsyningen her problematisk, både med hensyn til mengde og kvalitet. Det er derfor et sterkt ønske fra beboere om å få offentlig vannforsyning. Bebyggelsen har også private avløpsløsninger med utslipp til sjø.

Prosjektet er under prosjektering og periodisering av budsjett er justert etter forventet fremdrift. Totalbudsjettet oppjusteres grunnet prisstigning.

Nedre Nygård del 1 va-anlegg

I forbindelse med etablering av bossnett fornyes vann- og avløpsanleggene. Prosjektet omfatter separering av fellesavløpsystemet fra Nygårdshøyden mot Lars Hilles gate for å redusere overløpsdriften til Store Lungegårdsvann. Prosjektet gjennomføres i samarbeid med andre aktører i "Graveklubben".

Prosjektet er i utførelse og periodisering av budsjett er justert etter forventet fremdrift. Budsjettreserve til sluttoppgjør ligger i 2025.

Nedre Nygård del 2 va-anlegg

Prosjektet omfatter separering av fellesavløpsystemet fra Nygårdshøyden mot Lars Hilles gate for å redusere overløpsdriften til Store Lungegårdsvann. Prosjektet gjennomføres i samarbeid med andre aktører i "Graveklubben".

Prosjektet er under prosjektering og periodisering av budsjett er justert etter forventet fremdrift. Totalbudsjettet er økt med 3 mill. grunnet prisstigning. I 2025 er det avsatt usikkerhetsreserve.

Nordnesbakken- Haugevn. separer overvann

I forbindelse med BKK Varme sin utbygging av ny infrastruktur i Nordnesbakken og deler av Haugeveien, fornyer Bergen Vann deler av eksisterende infrastruktur (dekkes over driftsbudsjettet) samt etablerer nytt overvannssystem i området. I tillegg vil BKK Nett fornye eksisterende anlegg, BIR Nett etablerer ny infrastruktur i området og Statens vegvesen vurderer å etablere sykkelvei på strekningen. Det settes av midler til sluttoppgjør i 2024.

Nyhaugveien separer overvann

Det skal bygges ny overvannsledning for å separere overvann fra spillvann i Nyhaugveien over strekning på ca. 220 m. Det settes av midler til sluttoppgjør i 2023.

Produksjon av vann

Budsjettpost for mindre og ikke ferdigdefinerte prosjekter innen produksjon av vann. Sekkeposten er nødvendig for å kunne budsjettere inn udefinerte prosjekter. Enkeltprosjekter vil bli skilt ut fra sekkeposten når konkrete prosjekter blir identifisert og klar for gjennomføring.

Reinane vannledning

Det etableres ca. 520 meter ny hovedvannledning langs fylkesvei Reinane. Prosjektet er et samarbeid med Bane NOR som bygger ut Arna jernbanestasjon. Prosjektet er ferdig, men sluttoppgjøret gjenstår. Periodisering av budsjett er justert etter forventet fremdrift.

Riplegården høydebasseng

Prosjektet omfatter etablering av nytt høydebasseng for å sikre forsyningstabiliteten for vann i området. Gamle Riplegården høydebasseng ble tatt ut av drift i 2020 pga. funn av E.coli og påvist innlekkasje. I mellomtiden er vannforsyningen opprettholdt uten bruk av høydebassenget. Deler av det gamle bassenget er allerede revet. Gjenbruk av det gamle bassenget har vært vurdert i prosessen, men konklusjonen er at det ikke lar seg gjøre fordi dette var bygget i fjell med påstøpte betongvegger.

Skjold - Fjøsanger samkjøringsledning

Prosjektet gjelder styrking av samkjøringsmuligheten mellom Kismul, Espeland og Svartediket vannbehandlingsanlegg ved at det legges ny ledning fra Skjold til Fjøsanger. Prosjektet må ses opp mot annen infrastrukturplanlegging i området og periodiseringen av budsjett er justert i tråd med dette.

Skredderdalen dam

Skredderdalen dam tilfredsstillende ikke krav gitt i Damsikkerhetsforskriften, og en plan for rehabilitering er derfor utarbeidet.

Prosjektet omfatter:

- Senking av vannstanden med ca. 5.5m ved å rive deler av dammen
- Nytt overløp/flomløp i høyre vederlag og etablering av flomkanal nedstrøms dammen
- Utskifting av tappearrangement.

Stamskaret pumpestasjon uv-anlegg

Arbeidet omfatter etablering av permanent UV-anlegg i tilknytning til eksisterende vannpumpestasjon Stamskaret. Periodisering av budsjett er justert i tråd med forventet fremdrift.

Starefossvingen overvannsanlegg

Det skal bygges ny overvannsledning for å separere overvann fra spillvann i Starefossvingen over strekning på ca. 300 m. Prosjektet er i sluttfasen med forventet sluttoppgjør i 2022/23.

Stendafjellet

Det etableres ny hovedvannledning i borehull på ca 530 meters lengde fra Lyshorntunnelen på ny E39 til Stendafjell høydebasseng. Eksisterende hovedvannledning er en asbest-ementledning som har hatt flere brudd og kan skiftes ut når ny hovedvannledning er etablert. Prosjektet er i utførelse og økonomiplan justeres etter forventet fremdrift.

Storavatnet dammer (Fyllingen)

Prosjektet omfatter tiltak på dam Storavatnet, dam Storavatnet N, dam Storavatnet S og dam Svartatjørna for å tilfredsstille Damsikkerhetsforskriften. Rehabilitering av dammene vil blant annet omfatte:

Dam Storavatnet:

- Støyp av ny oppstrøms tetningsplate i betong som forankres med fjellbolter
- Etablering av nytt og utvidet flomløp
- Etablering av nytt botntappearrangement
- Blottlegging av nedstrøms fundament for visuell påvising av lekkasjer
- Rehabilitering av nedstrøms betongoverflater
- Nedstrøms landskapstilpasning

Dam Storavatnet N:

- Riving av eksisterende dam
- Etablering av ny betongdam direkte fundamentert på fjell
- Etablering av ny betongdam på stålpunt til fjell mot høyre side sett frå magasinet
- Avgraving og tilbakeføring av nedstrøms terreng

Dam Svartatjørna:

- Etablering av nye damskråninger og damkrone med stor stein lagt i forband
- Forsterkning og heving av eksisterende tetting med stålpunt

Dam Storavatnet S:

- Fjerning av vegetasjon
- Etablering av nye damskråninger og damkrone med stor stein lagt i forband

Oppstart er forsinket og periodisering av budsjett er justert i tråd med forventet fremdrift.

Storediket (dammer)

Rehabilitering eller nedlegging av dam Storediket lokalisert i Byfjellene for å tilfredsstille krav i Damsikkerhetsforskriften. Rehabilitering omfatter i hovedsak fyllingsdamdel, bunntappearrangement og flomløp. Prosjektet er under prosjektering.

Unneland avløpspumpestasjon

Prosjektet omfatter etablering av ny pumpestasjon for spillvann. I forbindelse med byggesøknad for nytt boligfelt på Unneland er det besluttet at pumpestasjonen for spillvann skal være kommunal på grunn av antall brukere (32 pe). I henhold til gjeldende VA-norm skal pumpestasjonen være tørroppstilt.

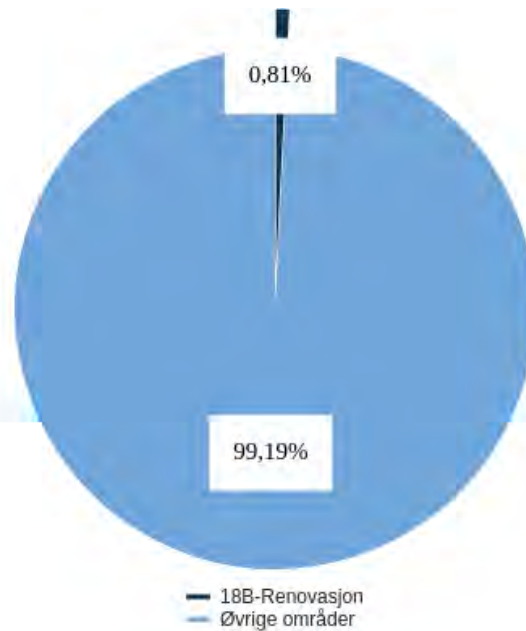
Totalbudsjett er økt grunnet prisstigning. Periodisering av budsjett er justert i tråd med forventet fremdrift. Det avsettes midler i 2024 til sluttoppgjør.

Øvre Smøråsvegen va-anlegg

Arbeidet omfatter boring og grøftearbeid for å sikre god vannforsyning og avløpshåndtering i området Øvre Smøråsveien. Budsjettet kan bli justert etter prosjektering er gjennomført og det foreligger bedre kunnskapsgrunnlag for prosjektet. Prosjektet er under prosjektering og periodiseringen i økonomiplanen justeres etter forventet fremdrift. Totalbudsjett oppjusteres grunnet prisstigning.

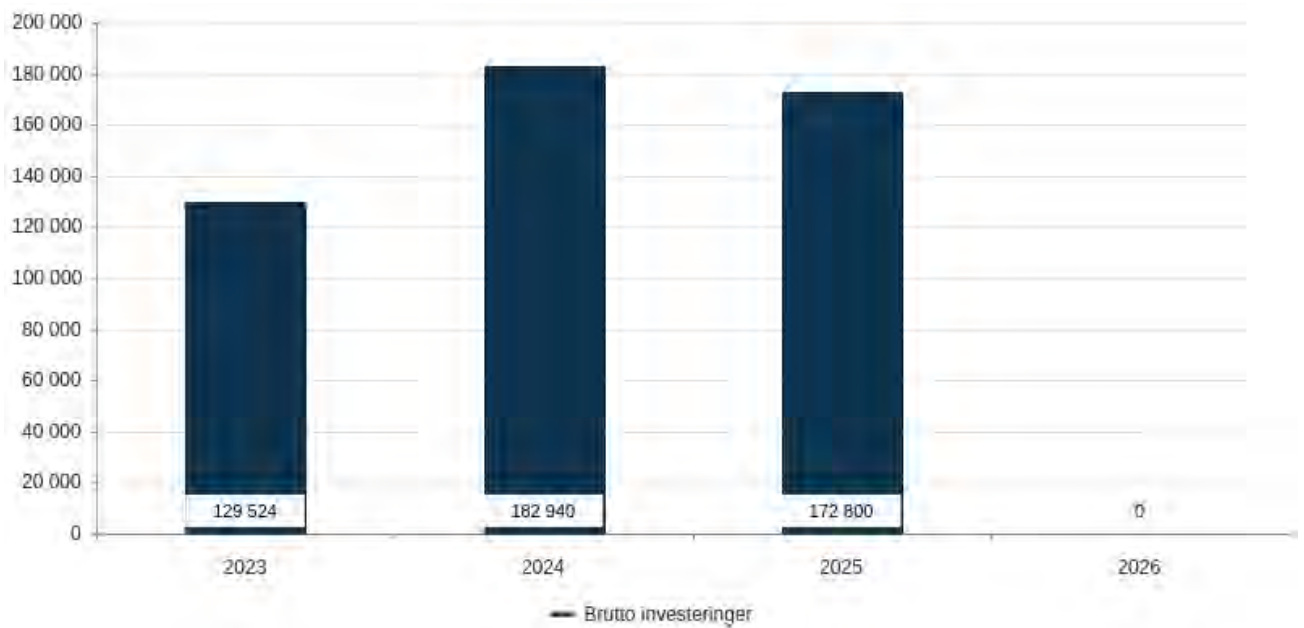
18B-Renovasjon

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Tjenesteområdet omfatter kommunens lovpålagte innsamling og behandling av husholdningsavfall, etter Forurensningslovens § 30. Bergen kommune ivaretar oppgavene ved tjenestekjøp fra BIR Privat AS. Tjenesteområdet omfatter også forvaltning/etterdrift av nedlagte avfallsdeponier, herunder bl.a. kostnader ved miljøtiltak på disse deponiene. Fagfeltet ivaretas primært av Bymiljøetaten.

Bergen har en fremtidsrettet, avansert og klima- og miljøvennlig renovasjonsløsning for Bergen sentrum; bossnettet. I dette underjordiske rørsystemet fraktes restavfall, plast, papir og drikkekartonger fra egne nedkast rundt om i byen til oppsamlingsterminaler lokalisert i utkanten av sentrumskjernen. I terminalene blir bosset komprimert, og deretter transportert bort til gjenvinning. Bossnettet gjør Bergen til en renere og penere by. Moderne renovasjonsløsninger er samfunnskritisk infrastruktur, og et viktig element planleggingen og utformingen av byutviklingen.

Bossnettet bygges primært for husholdningene og deres avfall, men det er også mulig for næringskunder å knytte seg til nettet. Det er BIR, gjennom datterselskapet BIR Nett AS, som bygger ut og drifter bossnettet for Bergen kommune. Renovasjonsfaglig oppfølging av BIR og utbyggingen av bossnettet blir utført av Bymiljøetaten.

Bergen har ingen aktive deponier, men Bymiljøetaten forvalter og er ansvarlig for forvaltning/etterdrift av flere nedlagte kommunale deponier.

Hovedprioriteringer

En god renovasjonsordning er viktig for en velfungerende by. Utbyggingen av bossnettet og andre moderne renovasjonsløsninger bidrar til dette, og det er viktig at helhetlig infrastruktur for renovasjon planlegges og prosjekteres sammen med annen offentlig infrastruktur. Koordinering og samordning av det interkommunale renovasjonsselskapet BIR sine ressurser opp mot kommunens og andre offentlige aktører må være en hovedprioritering.

Europeiske og norske lover og regelverksetter nye og ambisiøse krav til materialgjenvinning av avfall fra husholdningene og kontor/tjenesteytende næringer (municipal waste). Den nye *Forskriften om håndtering av husholdningsavfall i Bergen kommune* legger til rette for utsortering og gjenvinning av flere fraksjoner enn før, men det er viktig at BIR følger opp gjennom et systematisk og målrettet arbeid skal vi kunne nå materialgjenvinningsmålene.

Det skal også arbeides målrettet for å redusere mengden CO2 utslipp fra det kommunale renovasjonsselskapets forbrenningsanlegg i Rådalen, ved å utvikle et konsept og en plan for etablering av karbonfangst og lagring av CO2 innen 2025, i tråd med målsettinger i Grønn strategi.

Byrådet ønsker å prioritere en forsvarlig forvaltning av nedlagte avfallsdeponi slik at nærmiljøet ikke påvirkes negativt. Det pågår omfattende arbeid med sanering av Slettebakken deponi som forventes ferdigstilt i 2024. Prioriteringer for de øvrige deponiene vil fremgå i virksomhetsplanen for 2021-2025. Hovedprioriteringen i inneværende planperiode er å hente inn kunnskapsgrunnlag og deretter vurdere miljøsikringstiltak.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Dokumentversjon	Økonomiplan			
		2023	2024	2025	2026
Vedtatt budsjett 2022		4 311	4 311	4 311	4 311
Sum Lønns- og prisvekst mv.		348	219	183	183
Sum Endring i bruk/avsetning av fondsmidler		-4 931	-6 858	-6 858	-6 858
Sum Tekniske justeringer		3 714	6 891	6 891	6 891
Prisjustering og diverse endringer		-870	251	215	215
Konsekvensjustert ramme		3 441	4 562	4 526	4 526
Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett					
Deponiforvalter	Innstilling1	500	500	500	500
Sum Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett		500	500	500	500
Tilpasning til aktivitetsnivå					
Matjord til heving av terrenget i Rådal avfallsdeponi (Magnusbakken)	Innstilling1	2 500	0	0	0
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå		2 500	0	0	0
Nye tiltak					
Sum Nye tiltak		0	0	0	0
Nye tiltak og realendringer budsjett		3 000	500	500	500
Ramme 2023-2026		6 441	5 062	5 026	5 026

Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett

Deponiforvalter

I tertialrapport 1-2022 ble det innarbeidet delårsvirkning for en ny stilling til deponiforvaltning. Fra 2023 er det budsjettert med helårsvirkning av denne stillingen som er 50/50 finansiert av kommunale midler og gebyrinntekter.

Systematisk arbeid med utarbeidelse av virksomhetsplanen for nedlagte kommunale deponier, samt Statsforvalteren sitt tilsyn som avdekket flere avvik, synliggjorde behovet for umiddelbart å øke kapasiteten og kompetansen på deponiområdet. For å kunne følge opp kommunens lovpålagte oppgaver, krav til overvåking av enkelte deponi og kommunens egne miljømål er det nødvendig med flere ressurser til arbeidsfeltet.

Tilpasning til aktivitetsnivå

Matjord til heving av terrenget i Rådal avfallsdeponi (Magnusbakken)

Bergen kommune gjennomfører terrengheving i Rådal som et ledd i oppfølging av lovpålagte krav fra Statsforvalteren til etterdriften av deponiet. I 2018 ble det startet arbeid med terrenghevingen på Pålamyra, Stavollstjørna og Magnusbakken. Et viktig formål med arbeidet er å lede bort overvann til åpne grøfter rundt arealene. Dette vil redusere overvann som trenger ned i deponiet, og som medfører store mengder forurenset sigevann. Terrenghevingen skal også skape gode forhold for jordbruksdrift.

I forbindelse med forberedende arbeider for oppstart på Magnusbakken vinteren 2020/2021 er det avdekket at eksisterende lag med matjord er tynnere enn antatt. I tillegg ble det funnet avfall i jorden som medfører at denne må håndteres som forurenset masse. Jorden kan derfor ikke benyttes igjen og det må derfor tilføres ny matjord til disse arealene.

Terrenghevingen er nødvendig for å møte lovpålagt krav til etterdrift fra Statsforvalteren. Ved tilsyn våren 2021 avdekket Statsforvalteren avvik knyttet til pågående terrenghevingsarbeid. Statsforvalteren påpeker at store deler av overflaten av deponiet har vært uten gressdekke over lang tid, noe som kan føre til økt vanninntrengning/ sigevannsmengde. Avviket må rettes for å møte krav til etterdrift, det er ikke mulig uten påfylling av jord slik at arealet kan tilsås.

Ytre Hope avfallsdeponi driftskonsekvenser

Driftskonsekvens som følge av Ytre Hope deponi

Nye tiltak

Driftskonsekvens av investeringer - Klima og Miljø

Tiltaket gjelder driftskonsekvenser av investeringsprosjektene Store Lungegårdsvann og Mobilpunkter Bergenhus og Årstad.

Store Lungegårdsvann: Etter gjennomført tiltak vil det være behov for å overvåke utviklingen av miljøtilstanden over tid. Dette sikrer at man fanger opp eventuelle ikke intakte tildekkingslag eller ny tilførsel av miljøgifter. Driftskostnadene går til tiltak som skal bidra til å opprettholde en ren sjøbunn etter gjennomføring. Disse kostnadene går til etterundersøkelser av sjøbunnen og tiltak ved funn av for eksempel skrot eller mangler i tildekkingslaget. Etterkontroll/undersøkelser er et myndighetspålagt krav etter 3, 6 og 10 år, og kommer anslagsvis på 1,5 mill. i 2026. For mer informasjon se sak [BY 105/22](#).

Mobilpunkter Bergenhus og Årstad: Driftsutgiftene for ladepunktene dekkes av tilsvarende inntekter. Driftsutgiftene til nye strukturer unntatt ladeinfrastruktur har delårseffekt fra 2023 og helårseffekt fra og med 2024. Driftsutgiftene gjelder drift og vedlikehold av :

- Fortau med asfaltdekke og kantstein, inkludert plassering av ladestolper
- Byrom med natursteinsdekker og bymøbler
- Liten fontene (Nymark)
- Plantefelt med stauder
- Bytrær
- Sykkelvei og fremkommelighet for syklistene – sykkelnarveier, salting, fjerning av snø osv
- Sykkelstativ -
- Sharrows-oppmerking
- Liten boccia-bane (i oppgradert gatetun)
- Små lekeinstallasjoner i tre (i oppgradert gatetun)

Sammendrag budsjett

Renovasjon av husholdningsavfall er fullt ut gebyrfinansiert.

BIR sitt grunnlag for gebyrberegning må revideres slik at det gjenspeiler den enkelte eierkommunes kostnader og inntekter for husholdningsrenovasjon. Nye satser for husholdningsrenovasjon i Bergen kommune vil derfor først bli innarbeidet i byrådets tilleggsinnstilling til budsjett 2023 og handlingsplan 2023-2026.

Netto utgift for tjenesteområdet er kommunens andel (næringsavfall) til forvaltning av nedlagte deponier.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Driftsutgifter						
Lønn	2 333	2 164	3 177	3 177	3 177	3 177
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	7 618	9 703	12 547	9 918	9 882	9 882
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	334 430	365 629	365 636	365 636	365 636	365 636
Overføringsutgifter	611	345	354	354	354	354
Finansutgifter	10 364	12 220	13 244	16 421	16 421	16 421
Sum Driftsutgifter	355 356	390 060	394 958	395 506	395 470	395 470
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-342 611	-380 495	-380 495	-380 495	-380 495	-380 495
Refusjoner	-28	-523	-532	-532	-532	-532
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-8 383	-4 731	-7 489	-9 417	-9 417	-9 417
Sum Driftsinntekter	-351 022	-385 749	-388 517	-390 444	-390 444	-390 444
Sum	4 334	4 311	6 441	5 062	5 026	5 026

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Byrådsavdeling for klima, miljø og samferdsel	3 787	4 311	6 441	5 062	5 026	5 026
Sum	4 334	4 311	6 441	5 062	5 026	5 026

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Administrasjon - renovasjon husholdningsavfall	5 069	5 156	5 156	5 156	5 156	5 156
Etterdrift avfallsdeponier næringsavfall	3 886	4 369	6 432	5 053	5 017	5 017
Innsamling, gjenvinning og sluttbehandling av husholdningsavfall	-4 820	-4 983	-4 915	-4 915	-4 915	-4 915
Forvaltning av avfallsdeponier husholdningsavfall.	-213	-1 725	-3 305	-4 422	-4 422	-4 422
Selvkostrenter - renovasjon husholdningsavfall	410	1 494	3 074	4 191	4 191	4 191
Sum	4 334	4 311	6 441	5 062	5 026	5 026

Kostra-analyse

	Bergen 2020	Bergen 2021	Oslo kommune	Trondheim	Stavanger	ASSS uten Oslo
Produktivitet						
Årsgebyr for avfallstjenesten - ekskl. mva. (kr) *)	1 844	1 880	4 684	2 270	2 888	2 918
Kvalitet						
Andel levert til materialgjenvinning inkludert biologisk behandling	24,3 %	26,4 %	39,3 %	30,5 %	43,8 %	41,8 %
Renovasjon - Andel levert til forbrenning	60,0 %	72,6 %	58,2 %	67,4 %	52,2 %	53,7 %
Renovasjon - Husholdningsavfall per innbygger (kommune)	409	364	297	305	392	402

*) Inflasjonsjustert med deflator

Produktivitet

Renovasjon - Årsgebyr for avfallstjenesten

Årsgebyret øker noe fra 2020 til 2021. Årsaken til økningen er at prisen for lovpålagte renovasjonstjenester ble vedtatt økt 5 % nominelt i 2021. Prinsippet om full kostnadsdekning ligger til grunn for kommunenes beregning av avfallsgebyr for renovasjon, ref. forurensningsloven § 34. Gebyret skal imidlertid ikke overstige de kostnadene kommunen har for håndtering av avfall, ref. selvkostprinsippet og Forskrift for beregning av selvkost for kommunale betalingstjenester. Forskriften angir de prinsipper som anbefales benyttet i selvkostkalkyler innenfor alle typer av kommunale/fylkeskommunale tjenester der selvkost ligger til grunn for brukerbetalingen. Gebyrene er gjennom dette en direkte konsekvens av aktivitetsnivået (drift og vedlikehold, fornying av anlegg), samt renter og avdrag fra tidligere års investeringer.

De andre kommunene har ulike gebyrmodeller og ulike tjenester (eksempelvis utsortering av matavfall) som inngår i årsgebyret og tallene er derfor ikke uten videre sammenlignbare.

Kvalitet

Andel levert til materialgjenvinning inkludert biologisk behandling

Andelen avfall levert til materialgjenvinning økte noe fra 2020 til 2021, men var fortsatt lavt sammenlignet med andre kommuner.

Renovasjon - Andel levert til forbrenning

Bergen leverer en høyere andel avfall til forbrenning sammenlignet med andre kommuner. For 2021 og foregående år kan dette skyldes at matavfall inngår i restavfallet mens de fleste andre kommuner har lagt til rette for matavfall, noe Bergen kommune startet med i 2022.

Renovasjon - Husholdningsavfall pr. innbygger (kommune)

Tallene viser en reduksjon fra 2020 til 2021 for Bergen. Reduksjonen kan ses i sammenheng med økningen i andel avfall levert til materialgjenvinning. Det lave tallet for Oslo skyldes blant annet at en lavere andel av grovavfallet registreres, da det håndteres av private aktører. Bergen (BIR) har gode systemer for å registrere alt innlevert avfall.

Utfordringer og strategi

Gode strategier for Renovasjon og deponier er av avgjørende betydning for å nå de globale forventningene til en sirkulær økonomi, samt Bergen kommune sin ambisjon om å være Norges grønneste storby.

Moderne renovasjonsløsninger er adskillig mer kompliserte, avanserte og kostnadskrevenne enn de tradisjonelle. Det er derfor en utfordring å avklare eierskapet og FDV-ansvaret for slike. Det vil bli utredet hvilke roller kommunen og BIR bør ta her, som del av arbeidet med *Strategi for kommunalt eierskap til infrastruktur*, men arbeidet med denne er fortsatt ikke startet opp.

Moderne renovasjonsanlegg er samfunnskritisk infrastruktur. Dette gjenspeiles ikke i nasjonalt lovverk, og renovasjonsanlegg har derfor ikke den plass, rolle og beskyttelse i lovverket som det trenger. Kommunal- og distriktsdepartementet har imidlertid nå foreslått endringer i Plan- og bygningsloven som blant annet åpner for at kommunen kan gi generelle bestemmelser om avfallssystemer i kommuneplanen, på samme måte som for annen infrastruktur: Departementet venter at de nye endringene kan vedtas og implementeres i løpet av 2023.

BIR har med bistand fra kommunen utarbeidet en Renovasjonsteknisk Veileder, som hjelper utbygger- og Plan og Bygningsetaten med prosjektering, dimensjonering og godkjenning av renovasjonsløsninger. Forventningene til arealeffektive og trafikksikre renovasjonsløsninger i utbyggings- og transformasjonsområder er imidlertid store, og det kan diskuteres hvorvidt dagens veileder i stor nok grad hensyntar dette.

Det er økt fokus på nedlagte avfallsdeponier, både på grunn av risiko for klimagassutslipp og forurensningsfare, men også som mulige arealer for byutvikling og kilde til gjenvinning av verdifulle mineraler, metaller og sekundære råvarer. Bergen kommune, ved Bymiljøetaten, deltar som brukerpartner i senter for forskningsbasert innovasjon EarthresQue, som ledes av NMBU på Ås.

Virksomhetsplan for nedlagte kommunale avfallsdeponier er grunnlaget for kommunens arbeid med å utbedre miljøforholdene omkring deponiene. Kommunen arbeider med dette i tråd med føringene i "Temaplan for virksomhet tilknyttet nedlagte kommunale avfallsdeponier 2020-2025".

Overordnede mål

- **En rettferdig og inkluderende by**

Bergen skal være en rettferdig og inkluderende by for alle, med små forskjeller og like muligheter.

Bergen skal være en god, rettferdig og inkluderende by, hvor det er godt å bo for alle uavhengig av økonomi, sosial bakgrunn, funksjonsnivå, livssyn og religiøs tilhørighet. Byrådet vil kjempe for likestilling, og ingen skal diskrimineres eller bli trakassert på bakgrunn av kjønn, etnisitet, religion, funksjonsevne, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk eller seksuell orientering. Som menneskerettighetsby vil byrådet legge menneskerettighetene til grunn for hele kommunens virksomhet.

- **Norges grønneste storby**

Bergen skal være Norges grønneste storbyby der klima og miljøhensyn legges til grunn for samfunnsutviklingen.

Bergen har en målsetning om å være Norges grønneste storby. Det krever målrettet innsats og et temposkifte i klimaarbeidet. Klimakrisen er vår tids største utfordring og solidaritetssak, og Bergen

må ta sin del av ansvaret. Vårt mål er derfor at Bergen skal halvere klimagassutslippene innen 2023, og vil styrke kommunens klimaarbeid. Vi må slutte å bygge ned naturen, opprettholde artsmangfold, sikre god dyrevelferd i kommunen og sørge for at alle har tilgang til grønne rekreasjonsområder.

- **Trygg økonomistyring**

Bergen skal være en ansvarlig by der trygg økonomistyring sees på som en forutsetning for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet, også i et generasjonsperspektiv.

En ansvarlig og trygg økonomistyring, samsvar mellom kommunens inntekter og utgifter og en seriøs arbeidsgiverpolitikk tuftet på heltidskultur danner grunnlaget for å kunne levere gode tjenester av høy kvalitet og skape den byen vi ønsker. Byrådet vil bruke sin innkjøpsmakt strategisk for å sikre at klima og miljø, arbeidsvilkår, tariffavtale, godkjent lærebedrift og seriøsitetsskrav i større grad blir vektlagt i anbudene.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2021	Forventet 2022	Mål 2023	Mål 2026
En rettferdig og inkluderende by	I Bergen skal den fleksible gebyrmodellen utvikles, slik at den dekker alle typer husholdninger og oppleves som rettferdig av brukerne	Antall husholdningskunder som har fleksibelt renovasjonsgebyr				
Norges grønneste storby	I Bergen skal "Temaplan for virksomhet tilknyttet nedlagte kommunale avfallsdeponi 2022-2026" legge premissene for kommunens oppfølging av de ulike deponiene	Saneringen av Slettebakken avfallsdeponi skal gjennomføres i tråd med fremdriftsplanen			37,0 %	100,0 %
Trygg økonomistyring	Bergen skal tilby en effektiv og miljøvennlig renovasjonstjeneste	Antall husstander som er tilknyttet moderne renovasjonsløsninger.	25 000	30 000	30 000	35 000

Virkemiddel for å nå mål

For tjenesteområdet Renovasjon kan de overordnede mål defineres som;

- Bergen skal ligge i forkant med innovativ og bærekraftig avfallsbehandling, infrastruktur for avfall og sirkulærøkonomi.
- Bergen skal ha en områdebalansert utbygging av infrastruktur for avfall.
- Bergen skal sørge for at miljøpåvirkningen fra deponiene minimeres.

Bystyresak 219/20 gir byrådet fullmakt til å påse at bystyrets politiske føringer for renovasjonsfeltet følges opp av BIR. Det faglige ansvaret for oppfølging av renovasjon, er lagt til byråd for klima, miljø og samferdsel.

Kommunen vedtar lokale forskrifter for innsamling av husholdningsavfall. Forskriften er nå under revisjon og det utredes hvordan målsettinger om økt gjenbruk og gjenvinning av husholdningsavfall kan ivaretas i bestemmelsene.

Virksomhetsplan for nedlagte kommunale avfallsdeponier er grunnlaget for kommunens prioriteringer og arbeid med å utbedre miljøforholdene omkring deponiene.

Bergen har ingen aktive deponier, men Bymiljøetaten forvalter og er ansvarlig for etterdriften av flere nedlagte kommunale deponier.

Som første kommune i Norge har Bergen vedtatt og gjennomfører sanering av et stort deponi inne i byen, deponiet på Slettebakken. Dette er et omfattende og meget krevende prosjekt, både teknisk og økonomisk. Prosjektet vil vekke teknologisk og miljømessig oppmerksomhet, på nasjonalt og internasjonalt nivå, og inngår som et element i EarthresQue. Saneringsprosjektet vil gå opp løypen for sanering av andre bynære deponier i landet.

Byrådets tiltak for nå målene på dette tjenesteområdet inkluderer blant annet:

-Følge opp og gjennomføre tiltak slik de er beskrevet i ["Temaplan for virksomhet tilknyttet nedlagte kommunale avfallsdeponi 2022-2026"](#)

-Følge opp ["Kommuneplanens arealdel 2018-2030"](#)

-Følge opp ["Bergen 2030 - Kommuneplanens samfunnsdel"](#)

- Kommunens Klima- og energihandlingsplan ["Grønn strategi"](#), byrådet har lagt ny versjon ut til offentlig høring sommeren 2022.

Investeringsbudsjett

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp					Økonomiplan				Sum 2023-26	
	Ferdig år Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjekt utgift	Ørem. fin.	Netto prosjekt utgift	2023	2024	2025	2026		
Avgiftsfinansierte investeringer											
Drotningstvik deponi kommunal andel (50%)	2023	IA	0,9	0,0	0,9	0,9	0,0	0,0	0,0	0,9	
Etterdrift deponier	Løpende					0,9	0,9	0,0	0,0	1,8	
Slettebakken avfallsdeponi	2025 BY 116/20	IA	420,7	0,0	420,7	100,8	143,5	138,2	0,0	382,5	
Tjørnen deponi kommunal andel (50%)	2024	IA	0,9	0,0	0,9	0,0	0,9	0,0	0,0	0,9	
Sum Avgiftsfinansierte investeringer			0,0	422,5	0,0	422,5	102,5	145,3	138,2	0,0	386,1
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer											
Drotningstvik deponi kommunal andel (50%)	2023	IA	0,9	0,0	0,9	0,9	0,0	0,0	0,0	0,9	
Etterdrift deponier	Løpende					0,9	0,9	0,0	0,0	1,8	
Slettebakken avfallsdeponi	2025 BY 116/20		321,0	123,9	0,0	123,9	25,2	35,9	34,6	0,0	95,6
Tjørnen deponi kommunal andel (50%)	2024	IA	0,9	0,0	0,9	0,0	0,9	0,0	0,0	0,9	
Sum Ikke-avgiftsfinansierte investeringer			321,0	125,7	0,0	125,7	27,0	37,6	34,6	0,0	99,2

Drotningstvik deponi kommunal andel (50%)

Drotningstvik avfallsdeponi ligger ved Drotningstvik i Ytre Laksevåg og tok imot avfall fra tidligere Laksevåg kommune frem til 1977. Prosjektet dreier seg om å isolere avfallsmassene, slik at omkringliggende miljø og omgivelser ikke forurenses. Det er et behov for å utbedre setningsskader og å forbedre overvannshåndtering. Dårlig avrenning fører til vanninfiltrasjon til avfallsmassene og økt sigevannsmengde. Arbeid med deponiet er forankret i virksomhetsplan for Nedlagte kommunale avfallsdeponier. Det er svært lite tilgjengelig informasjon om dette deponiet, da det ikke tidligere er blitt gjennomført grunnundersøkelser eller miljøovervåking. I virksomhetsplanen er følgende miljømål definert for deponiet: Vannkvaliteten nedstrøms avfallsplassen skal kun være en tilstandsklasse dårligere enn oppstrøms ut fra Klima- og forurensingsdirektoratets klassifisering av ferskvann.

Overflatevann nedstrøms avfallsplassen bør som minimum holde kvaliteten "mindre egnet" i forhold til bading og rekreasjon, fritidsfiske.

For å kartlegge omfang av eventuelle forurensninger og hvilke tiltak som kan være nødvendige å gjennomføre, vil det være nødvendig å foreta miljøtekniske grunnundersøkelser (oppstart i 2023).

Fremtidige miljøtiltak med estimerte kostnader vil bli definert etter at resultater fra planlagte undersøkelser foreligger.

Etterdrift deponier

Paradis avfallsdeponi og Steinsviken avfallsdeponi: For å kartlegge omfang av eventuelle forurensninger og hvilke tiltak som kan være nødvendige å gjennomføre, vil det være nødvendig å foreta miljøtekniske grunnundersøkelser.

Forventer kostnadsøkning på totalt 1,3 mill. for miljøtekniske grunnundersøkelser ved Paradis Avfallsdeponi og 1,3 mill. for Steinsviken. Kostnadsanslaget er oppjustert basert på erfaring fra undersøkelser utført i Grønnevik. Gjennomføringen av tiltaket er forskjøvet til 2024 i tråd med oppdatert virksomhetsplan

Slettebakken avfallsdeponi

Deponiet skal erstattes med rene masser slik at all forurensning i deponiet fjernes. Det vil gjennomføres en fullstendig masseutskifting, inkl. torvlaget som ligger under deponimassene. Deponiet inneholder en blanding av næringsavfall og husholdningsavfall. Kostnadene som relaterer seg til husholdningsavfall belastes renovasjonsgebyret til husholdningsabonentene, men kommunen må selv betale kostnaden for den del av tiltakene som relateres til næringsavfall. For Slettebakken deponi er det gjennomført undersøkelser som støtter at fordelingen mellom husholdningsavfall og næringsavfall vurderes til 80/20.

Bystyret vedtok en fullstendig sanering av Slettebakken avfallsdeponi i bystyresak 148/13 og saneringen er i tråd med føringene gitt i bystyresak 38/18 – «Framtidig arealbruk på Sletten og Slettebakken – oppfølging av mulighetsstudie».

Sanering og miljøsikring av Slettebakken vil føre til et betydelig bedre miljø, særlig med tanke på å hindre avrenning av sigevann til nærliggende vann. Full sanering vil også innebære at området vil kunne utvikles for framtidig bruk på et stabilt underlag uten utfordringer knyttet til forurensning. Området har stort potensiale for framtidig utvikling, til idretts- og rekreasjonsformål og gjennom å muliggjøre at eventuelle erstatningsbygg for dagens idrettshaller i området kan etableres raskt.

Overvannsgrøfter er på plass, og området er ryddet. Anskaffelsesprosessen for den store saneringsjobben har tatt lenger tid da tildelingen ble pålagt til KOFA, som har meddelt at det ikke er grunnlag for å lyse ut ny konkurranse. Det tas sikte på å starte opp fysiske arbeider høsten 2021. Det vil

fra oppstart ta omtrent 3-4 år før deponiet er ferdig sanert. Det er satt opp en liten skaterampe ved siden av fotballbanen (erstatningsbygg) som nå kan tas i bruk.

Det er fattet gjennomføringsvedtak for en total kostnad på 321 mill. Total kostnaden ble i HØP 2022-2025 oppjustert med ytterligere 144 mill. i forhold til dette. Kostnadsøkningen skyldtes hovedsakelig erstatning idrettsanlegg. I 1. tertialrapport 2022 ble det skjøvet 48,9 mill. til 2024 pga utsatt oppstart av hovedentreprisen. Utsettelsen skjer pga forhandlinger med entreprenør om kontrakt som drar ut i tid, samt usikkerhet i verdensmarkedet som får konsekvenser for utstyrsleveransen. Det er innarbeidet forventet prisvekst på 21 mill. i 2023, 30 mill. i 2024 og 29 mill. i 2025.

Tjørnen deponi kommunal andel (50%)

Tjørnen avfallsdeponi ligger ved Melkeplassen på Laksevåg og tok imot avfall fra tidligere Laksevåg kommune fra 1937 frem til 1966. Prosjektet dreier seg om å isolere avfallsmassene, slik at omkringliggende miljø og omgivelser ikke forurenses. Tiltaket er forankret i virksomhetsplan for Nedlagte kommunale avfallsdeponier. Deponiets miljøpåvirkning av nærområdet vurderes som liten, men det er usikkert i hvilken grad sigevann påvirker miljøtilstanden i Puddefjorden. Området nedstrøms deponiet må vurderes og undersøkes nærmere. Behov for tiltak ved deponiet vil bli vurdert, dersom det viser seg at sigevannspåvirkningen fra deponiet bør stoppes.

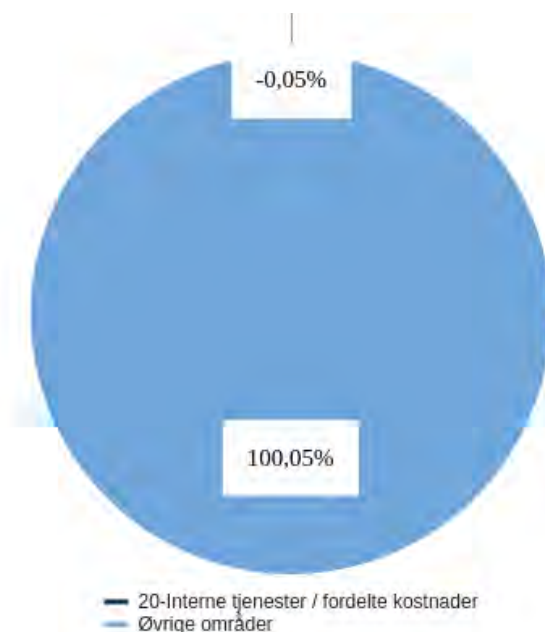
For å kartlegge omfang av eventuelle forurensninger og hvilke tiltak som kan være nødvendige å gjennomføre, vil det være nødvendig å foreta miljøtekniske grunnundersøkelser.

Fremtidige miljøtiltak med estimerte kostnader vil bli definert etter at resultater fra planlagte undersøkelser foreligger.

Miljømålet for deponiet er i virksomhetsplanen definert som: Tjørnen skal ikke ha negativ effekt på miljøtilstanden i nærliggende sjøområder og Byfjorden.

20-Interne tjenester / fordelte kostnader

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Om tjenesteområdet

Tjenesteområdet gjelder funksjoner hvor utgiftene fordeles internt til øvrige tjenesteområder og avdelinger. I Byrådsavdeling for klima, miljø er det budsjettet med utgifter til prosjektavdelingen og renholdsavdelingen i Etat for bygg og eiendom. I løpet av året fordeles budsjettet til de tjenesteområder som vedlikeholdsprosjekter og renholdet gjelder.

IUA Bergen region

IUA Bergen region er et samarbeidsorgan som ivaretar deltakerkommunenes plikt til å ha en interkommunal beredskap mot akutt forurensning. 20 kommuner i Vestland fylke inngår i samarbeidet, og Bergen kommune er vertskommune for IUA Bergen region. Vertskommuneansvaret utøves av Bergen brannvesen, som blant annet står for den daglige driften av samarbeidsorganet.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Dokumentversjon	Økonomiplan			
		2023	2024	2025	2026
Vedtatt budsjett 2022		10 313	10 313	10 313	10 313
Sum Lønns- og prisvekst mv.		20	20	20	20
Prisjustering og diverse endringer		20	20	20	20
Konsekvensjustert ramme		10 334	10 334	10 334	10 334
Ramme 2023-2026		10 334	10 334	10 334	10 334

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Driftsutgifter						
Lønn	1 278	100 291	100 291	100 291	100 291	100 291
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	1 595	14 394	14 394	14 394	14 394	14 394
Overføringsutgifter	5 358	4 317	4 337	4 337	4 337	4 337
Finansutgifter	71	0	0	0	0	0
Sum Driftsutgifter	8 302	119 002	119 022	119 022	119 022	119 022
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-76	-96 118	-96 118	-96 118	-96 118	-96 118
Refusjoner	-8 042	-10 497	-10 497	-10 497	-10 497	-10 497
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-184	-2 074	-2 074	-2 074	-2 074	-2 074
Sum Driftsinntekter	-8 302	-108 688	-108 688	-108 688	-108 688	-108 688
Sum	0	10 313	10 334	10 334	10 334	10 334

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Byrådsavdeling for klima, miljø og samferdsel	0	10 372	10 392	10 392	10 392	10 392
Fellesposter - bykassen	0	-58	-58	-58	-58	-58
Sum	0	10 313	10 334	10 334	10 334	10 334

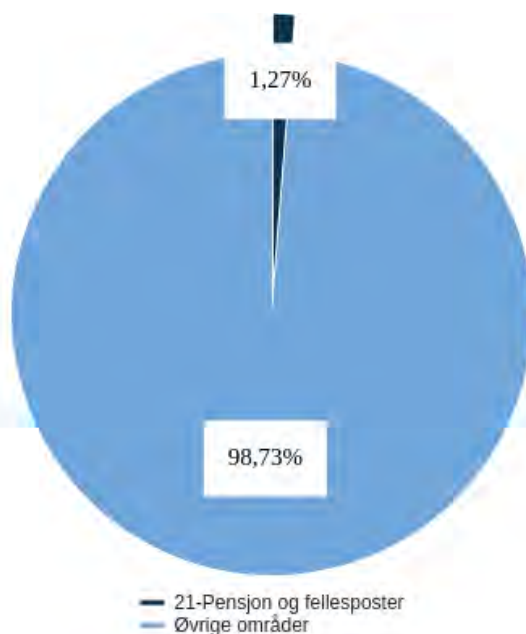
Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Renholdstjenester	0	-3 867	-3 867	-3 867	-3 867	-3 867
Håndverkertjenester bygg	0	13 466	13 466	13 466	13 466	13 466
IUA Bergen region	0	715	735	735	735	735
Sum	0	10 313	10 334	10 334	10 334	10 334

21-Pensjon og fellesposter

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Om tjenesteområdet

På dette tjenesteområdet budsjetteres og utgiftsføres:

- Sentrale avsetninger - herunder lønnsavsetning til neste års lønnsoppgjør
- Sentralt førte pensjonsposter - premieavvik/avdrag på premieavvik vedrørende pensjonspremier.
- Regnskapstekniske poster - motkonto avskrivninger og motkonto avgiftsfinansierte renter.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Dokumentversjon	Økonomiplan			
	2023	2024	2025	2026
Vedtatt budsjett 2022	-924 695	-924 695	-924 695	-924 695
Sum Lønns- og prisvekst mv.	203 108	173 761	208 176	186 019
Sum Endring i bruk/avsetning av fondsmidler	91 800	-234 900	-398 900	-398 900
Sum Tekniske justeringer	-85 276	-104 749	-121 853	-148 316
Prisjustering og diverse endringer	209 632	-165 888	-312 576	-361 197
Konsekvensjustert ramme	-715 063	-1 090 582	-1 237 271	-1 285 891
Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett				
Sum Helårsvirkning av justeringer i årets budsjett	0	0	0	0
Nye tiltak				

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Beløp i 1000

	Dokumentversjon	Økonomiplan			
		2023	2024	2025	2026
Sentral avsetning av FDV-midler knyttet til netto arealjusteringer EBE	Innstilling1	-8 000	-8 000	-8 000	-8 000
Styrke byrådetts tilleggsbevilgningskonto	Innstilling1	1 200	1 200	1 200	1 200
Sum Nye tiltak		-6 800	-6 800	-6 800	-6 800
Inntektsendringer					
Parkeringsavgift for besøkende ved kommunale bygg og anlegg (Fra vedtatt budsjett 2022)	Innstilling1	-3 500	-3 500	-3 500	-3 500
Parkeringsavgift for kommunalt ansatte (Fra vedtatt budsjett 2022)	Innstilling1	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000
Reversering parkeringsavgift for besøkende ved kommunale bygg og anlegg	Innstilling1	7 000	0	0	0
Reversering parkeringsavgift for kommunalt ansatte	Innstilling1	20 000	0	0	0
Sum Inntektsendringer		13 500	-13 500	-13 500	-13 500
Nye tiltak og realendringer budsjett		6 700	-20 300	-20 300	-20 300
Sum Endring i bruk/avsetning av fondsmidler på tj.omr. 23		-141 800	184 900	348 900	348 900
Sentrale poster		-141 800	184 900	348 900	348 900
Konsekvensjustert ramme		-850 163	-925 982	-908 671	-957 291
Ramme 2023-2026		-850 163	-925 982	-908 671	-957 291

Nye tiltak

Merutgifter økte energipriser - sentral avsetning

Som følge av økte energiutgifter legges det til grunn et økt behov, og det forutsettes at prisene faller i økonomiplanperioden. Det gjøres en sentral avsetning for bygningsmassen som ikke håndteres av Etat for bygg og eiendom (EBE), dette fremkommer som eget tiltak under tj.området administrasjon. Den sentrale avsetningen er med utgangspunkt i innspillet som er gjort i tertialrapport 1 for bygningsmasse utenfor EBE, og forholdsmessig andel sett i forhold til det EBE har spilt inn i Handlings- og økonomiplan.

Sentral avsetning av FDV-midler knyttet til netto arealjusteringer EBE

Det ble i Handlings- og økonomiplan 2022-2025 avsatt 8 mill sentralt til økte forvaltning, drifts og vedlikeholdsutgifter (FDV) som følge av endring i areal/byggporteføljen. Det er foreslått konkrete budsjettforslag på de respektive tjenesteområdene (Tiltaket [EBE - Justering av FDV-ramme for endringer i byggporteføljen](#)) som tar hensyn til de økte FDV-utgiftene. Det er derfor ikke behov for en sentral avsetning og avsetningen foreslås nedjustert.

Styrke byrådetts tilleggsbevilgningskonto

Byrådet disponerer en konto som i helt spesielle tilfeller kan nyttes til tilleggsbevilgning for nye og uforutsette forhold. Byrådet foreslår å øke konto for tilleggsbevilgninger med kr. 1,2 mill. fra 2023.

Inntektsendringer

Parkeringsavgift for besøkende ved kommunale bygg og anlegg (Fra vedtatt budsjett 2022)

I Handlings- og økonomiplan 2022-2025 ble det vedtatt å innføre avgift på gjesteparkering på parkeringsplasser i tilknytning til kommunale bygg og anlegg fra 1. juli 2022. En slik avgift skal bidra til likere vilkår for parkering mellom ulike parkeringsanlegg i byen. Avgiftsnivået skal være moderat og på det samme nivået i hele kommunen. Anslaget i HØP 2022-2025 tilsa at innføringen av parkeringsavgift for ansatte vil gi et salderingsbidrag på 3,5mill. i 2022 (halvårseffekt) og 7 mill. på årsbasis fom 2023.

(Det er endringen mellom årene som fremkommer på tiltaket). Det har derimot vært krevende å finne innretningen av parkeringsavgiften, og som det ble varslet i 1. tertialrapport 2022 er tiltaket forsinket. Det arbeides videre med innretning og en forventer innføring fom 2024 (Ses i sammenheng med tiltaket Reversering parkeringsavgift for besøkende ved kommunale bygg og anlegg).

Parkeringsavgift for kommunalt ansatte (Fra vedtatt budsjett 2022)

I Handlings- og økonomiplan 2022-2025 ble det vedtatt å innføre avgift på ansattparkering på parkeringsplasser i tilknytning til kommunale bygg og anlegg fra 1. juli 2022. En slik avgift skal bidra til likere vilkår for parkering mellom ulike arbeidsgivere og parkeringsanlegg i byen. Avgiftsnivået skal være moderat og på det samme nivået i hele kommunen. Anslaget i HØP 2022-2025 tilsa at innføringen av parkeringsavgift for ansatte vil gi et salderingsbidrag på 10 mill. i 2022 (halvårseffekt) og 20 mill. på årsbasis fom 2023. (Det er endringen mellom årene som fremkommer på tiltaket). Det har derimot vært krevende å finne innretningen av parkeringsavgiften, og som det ble varslet i 1. tertialrapport 2022 er tiltaket forsinket. Det arbeides videre med innretning og en forventer innføring fom 2024 (Ses i sammenheng med tiltaket Reversering parkeringsavgift for kommunalt ansatte).

Reversering parkeringsavgift for besøkende ved kommunale bygg og anlegg

I Handlings- og økonomiplan 2022-2025 ble det vedtatt å innføre avgift for besøkende på parkeringsplasser i tilknytning til kommunale bygg og anlegg fra 1. juli 2022. En slik avgift skal bidra til likere vilkår for parkering mellom ulike parkeringsanlegg i byen. Avgiftsnivået skal være moderat og på det samme nivået i hele kommunen. Anslaget i HØP 2022-2025 tilsa at innføringen av parkeringsavgift for ansatte vil gi et salderingsbidrag på 3,5 mill. i 2022 (halvårseffekt) og 7 mill. på årsbasis fom 2023. Det har derimot vært krevende å finne innretningen av parkeringsavgiften, og som det ble varslet i 1. tertialrapport 2022 er tiltaket forsinket. Det arbeides videre med innretning og en forventer innføring fom 2024, beløpet reverseres derfor 2023. (Ses i sammenheng med tiltaket Parkeringsavgift for besøkende ved kommunale bygg og anlegg).

Reversering parkeringsavgift for kommunalt ansatte

I Handlings- og økonomiplan 2022-2025 ble det vedtatt å innføre avgift på ansattparkering på parkeringsplasser i tilknytning til kommunale bygg og anlegg fra 1. juli 2022. En slik avgift skal bidra til likere vilkår for parkering mellom ulike arbeidsgivere og parkeringsanlegg i byen. Avgiftsnivået skal være moderat og på det samme nivået i hele kommunen. Anslaget i HØP 2022-2025 tilsa at innføringen av parkeringsavgift for ansatte vil gi et salderingsbidrag på 10 mill. i 2022 (halvårseffekt) og 20 mill. på årsbasis fom 2023. Det har derimot vært krevende å finne innretningen av parkeringsavgiften, og som det ble varslet i 1. tertialrapport 2022 er tiltaket forsinket. Det arbeides videre med innretning og en forventer innføring fom 2024, beløpet reverseres derfor 2023. (Ses i sammenheng med tiltaket Parkeringsavgift for kommunalt ansatte).

Sammendrag budsjett

Pensjonsutgifter 2023-2026

Tjeneste	2023	2024	2025	2026
Premieavvik	-570,90	-725,97	-678,16	-788,21
Amortisering av tidligere års premieavvik	471,28	479,47	548,85	570,07
Pensjon	5,38	5,47	5,64	5,82
Premiefond	-508,89	-508,89	-508,89	-508,89
Tilfeldige utgifter/inntekter - AFP m.m.	469,38	586,81	503,86	570,37
Totalsum	-133,76	-163,11	-128,69	-150,85

Pensjonsutgiftene øker betydelig sammenlignet med vedtatt budsjett for 2022. Det er i hovedsak premiene som øker som følge av økt lønnsvekst.

Forutsatt lønnsvekst som ble lagt til grunn i 2022 (3,2%), var den samme som i statsbudsjettet, men lønnsveksten i år blir om lag 0,6-0,7 prosentpoeng høyere. For forutsatt økning i grunnbeløpet i folketrygden er avviket enda større. Det samme gjelder avviket i forutsetninger som brukes ved beregning av økning i alderspensjoner og AFP-pensjoner under utbetaling. Disse tre forholdene øker årets reguleringspremie (fremkommer av linjen Tilfeldige utgifter/inntekter - AFP). Premieveksten øker dessuten årets premieavvik (negativt tall), og deretter amortisering av tidligere års premieavvik (positivt tall).

Som følge av de tre forholdene over, øker også årets premieavvik og akkumulert premieavvik. Årlige premieavvik fordeles i driftsbudsjettet med 1/7 årlig de neste 7 år. Dermed får avvik i forutsetningene i år konsekvenser for neste års driftsbudsjett. Denne virkningen forsterkes år for år fordi forventet lønns og prisvekst i den kommende handlings- og økonomiplanperioden er høyere enn i vedtatt handlings- og økonomiplan. Forventet økning i antall ansatte forsterker utgiftsveksten, men virkningen er langt lavere enn effekten av økt lønns- og prisvekst. Amortisering av tidligere års premieavvik øker som følge av økt premieavvik.

Premiefond kan bare brukes til finansiering av pensjonspremie. Dersom det blir tilstrekkelig avkastning på pensjonsmidlene, vil premiefondene bli tilført nye midler. Det er ikke budsjettert verken med ny tilførsel eller økt bruk. Så langt i 2022 har avkastningen vært negativ. Premiefond pr juni 2022, (2.062 mill.), er disponert i forslaget til handlings- og økonomiplan 2023-2026 med unntak av et restbeløp. I samsvar med anbefaling fra departementet brukes disse i 2027-2028. (Beløpene er eksklusiv avgift.)

Negativ avkastning i 2022 reduserer pensjonsmidlene. Dermed vil netto pensjonskostnad øke de kommende år. Byrådet vil gi oppdaterte tall til tilleggsinnstillingen.

Som følge av økt premieavvik, medfører dette også behov for økt avsetning til bufferfond pensjon. Handlingsregelen tilsier at disposisjonsfondet (herunder bufferfond pensjon) skal tilsvare premieavviket. Det fører til følgende avsetning:

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2023-2026

Beløp i mill.	2023	2024	2025	2026
Akkumulert premieavvik	1987	2203	2316	2507
Arbeidsgiveravgift	280	311	327	354
Sum inkludert arbeidsgiveravgift	2267	2513	2643	2861
Avsetning til bufferfond pensjon	100,2	246	130	218
Sum bufferfond pensjon	2267	2513	2643	2861

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Driftsutgifter						
Lønn	-829 533	29 285	232 394	203 046	237 462	215 304
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	588	13 222	9 216	9 277	9 277	9 277
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	0	56 900	56 900	56 900	56 900	56 900
Overføringsutgifter	376	1 684	4 560	4 262	3 791	3 506
Finansutgifter	540 464	-28 128	-158 448	-160 593	-166 176	-171 594
Sum Driftsutgifter	-288 106	72 963	144 622	112 893	141 254	113 394
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-208	-13 500	0	-27 000	-27 000	-27 000
Refusjoner	-27 494	-119	-119	-119	-119	-119
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-978 341	-984 039	-994 666	-1 011 756	-1 022 806	-1 043 566
Sum Driftsinntekter	-1 006 043	-997 658	-994 785	-1 038 875	-1 049 925	-1 070 685
Sum	-1 294 148	-924 695	-850 163	-925 982	-908 671	-957 291

Fordeling på enhet (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Byrådsleders avdeling	0	800	2 000	2 000	2 000	2 000
Byrådsavdeling for finans, næring og eierskap	-106 929	-106 794	-106 794	-106 794	-106 794	-106 794
Byrådsavdeling for helse og omsorg	-5 367	-5 367	-5 367	-5 367	-5 367	-5 367
Byrådsavd. for barnehage, skole og idrett	-67 073	-67 073	-67 073	-67 073	-67 073	-67 073
Byrådsavdeling for klima, miljø og samferdsel	-582 780	-582 350	-582 350	-582 350	-582 350	-582 350
Byrådsavdeling for kultur, sosial og inkludering	-3 336	-3 336	-3 336	-3 336	-3 336	-3 336
Byrådsavdeling for byutvikling	-2 725	-2 805	-2 805	-2 805	-2 805	-2 805
Bystyrets organer	-10	-11	-11	-11	-11	-11
Fellesposter - bykassen	-525 929	-157 760	-84 428	-160 247	-142 936	-191 556
Sum	-1 294 148	-924 695	-850 163	-925 982	-908 671	-957 291

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Premieavvik	-340 528	-415 637	-570 903	-725 973	-678 157	-788 212
Amortisering av tidligere års premieavvik	369 295	416 121	471 277	479 473	548 851	570 067
Pensjon	5 384	5 289	5 376	5 466	5 638	5 816
Premiefond	-283 624	-261 679	-508 886	-508 886	-508 886	-508 886
Tilfeldige utgifter/inntekter - AFP m.m.	4 155	125 889	469 376	586 812	503 862	570 366
Reservert til tilleggsbevilgninger og nye bevilgni	0	266 605	434 151	407 212	407 212	407 212
Rentekompensasjon overført andre	295	884	2 560	2 262	1 791	1 506
Motpost avskrivninger	-984 728	-989 503	-998 879	-1 013 839	-1 024 339	-1 044 739
Motkonto renter selvkostområdene (firma 90)	-64 398	-72 665	-154 235	-158 510	-164 643	-170 421
Sum	-1 294 148	-924 695	-850 163	-925 982	-908 671	-957 291

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	
Akkumulert premieavvik (mill kr)	1 165,5	1 720,7	21 508,0	2 267,0	2 513,0	2 643,0	2 861,0	
Avsetning til tilleggsbevilgninger (mill kr)	0,0	0,0	8,0	2,0	2,0	2,0	2,0	
Sentral lønnsavsetning (mill kr)	0	0	210	366	366	366	366	

The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that every entry, no matter how small, should be recorded to ensure the integrity of the financial data. This includes not only sales and purchases but also expenses and income. The document provides a detailed list of items that should be tracked, such as inventory levels, supplier payments, and customer orders. It also outlines the procedures for recording these transactions, including the use of standardized forms and the importance of double-checking entries for accuracy.

The second part of the document focuses on the analysis of the recorded data. It describes various methods for identifying trends and anomalies in the financial records. This includes comparing current performance with historical data and industry benchmarks. The document also discusses the importance of regular audits to verify the accuracy of the records and to detect any potential fraud or errors. It provides a step-by-step guide for conducting these audits, from the selection of samples to the final reporting of findings.

The final part of the document addresses the reporting and communication of the financial information. It explains how to prepare clear and concise reports that provide a comprehensive overview of the company's financial health. It also discusses the importance of transparency and how to communicate the results of the audits and analyses to stakeholders. The document concludes with a summary of the key points and a call to action for the management team to ensure that these practices are consistently followed.